İnsan-ı Kâmil (Giriş) *Abdûlkerîm Ceylî*

Hazırlayan : Nuran Çelik

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikine ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

GİRİŞ

"Allâh" adı ile kaim olan o yüce Zat'a. **Hak** ettiği şekilde hamd olsun..

İşbu yüce **Allah**; **Zatının hakkına ve hükmüne göre:** Her **kemâlde tecelli eyledi**..

Celâl beni noktasını, cemâl harfleri noktasına yerleştirdi..

Hem de noktasız olarak..

Mabuda yapılan sena yolu ile, zatını övgüsünü duydu.. Nasıl duymasın ki;
Hamd eden, hamd ve hamd edilen kendisidir...

İşbu yüce Allah: Kayıtsız şartsız, mutlak varlığın hakikatıdır..

Hak ve **halk** ismi ile yad edilen **müsemmanın kimliği** ondadır..

İşbu yüce **Allah**: Bu zahir alemi, Adem sureti üzerine sınırladı..

Kâinat, kelimesinin; sözünün ve vasfının manasıdır..

Bu benzeri olmayan eşsiz sanat eserlerinin suretlerine bir ruhtur..

Her aydınlıkta, onun cemal yüzünün nuru parlar..

Zat'ı için nasıl gerekirse.. O şekilde bir cemâl sahibidir.. Her iyiyi ve güzeli kapsamına alan bir kemale sahiptir..

İlk yaratılışa bir öz çekirdek olan **cevherlerin de, bu cevherlere sonradan ilişen arâzların da hakiki yüzüne bir varlık olan zattır**..

Varlığın da, yokluğun da kimliğini taşır..

Babanın da oğulun da benliği ondadır..

Sıfatları ile, cümle güzellikleri şümulüne aldı. Zatı ile, cümle kemâlleri özünde topladı..

Güzellikleri: Safha safha, sıfatları yanaklarında kendini gösterir..

Zatından gelen sesle: **Kayyûmiyet** sıfatına istikamet çizdi..

Durum ki, yukarıda anlatıldığı gibi oldu, sessizler konuştu:
- **O, kendilerinin ayn'ıdır**..

İyilikler de kötülükler de şehadet getirdi:
- O, kendilerinin süsüdür..

İşbu yüce **Allah**: Sayılırda bir oldu..

Azâmeti ile: Ezellerin ve ebedlerin ferdiyetini aldı.. O kadar ki:

Tenzih edilmekten yana münezzehtir..

Temsilden, teşbihten yana **mukaddestir** !

Birliğinde sayıya gelmez; büyüktür..

Büyüklüğüne hudut çizilmez; Azîz'dir..

Onun üzerine, bir keyyimiyet ölçüsü vurulup:
- Ne kadar?.
Gibi bir soru vakası olamaz..

Onun için, bir şekil ve bir keyfiyet de düşünülemez.

- Nasıl?.

Denemez.. Bir yer tahayyül edip:

- Nerede?.

Sözü edilemez..

İlim onu ihatasına alamaz.. Göz onu idrâk edemez..

Hayatı, hayat varlığının özüdür.. Nefesidir.. Nefsidir..

Zatı, sıfatların ötesinde kaim olan varlığın aynıdır..

En yükseklerde, onun öncülüğü görülür.. En altlarda, yine onun önderliği vardır..

Evvellerin de, ahirlerin de ayn'ıdır..

Yüceliğine, yüce kemal durumunu kabul eden bir varlıktır..

Sonsuz azametin menşei O'dur..

Onun eşyaya **hayat verisi**: Varlığa **ilim kaynağı oluşudur..** Bilgi merkezidir.

Onları **bilmesi**: Her gizliyi ve aşikareyi görüp **idrak mahallinde olmasıdır**..

Onları **görmesi**: Onların kelamını **baştan duymasıdır**..

Onun **duyması ise.. zatının bir iktizasıdır**..

Durum ki anlatıldığı gibidir; Onları nizama sokması hakkıdır..

Onun **iradesi**; Açık, parlak **kelamının merkezidir**.

Kelamı ise; Kadir sıfatının menşeidir..

Onun **bekası**; Ademin -yokluğun- batın durumları ile .. **varlığın zuhur hüviyetidir**..

Onun **uluhiyeti; Mabudun** izzeti ile, **abidin** zilleti **arasını birleştirmektir**..

İhata edici sıfatı ile: Ferdiyet vasfını aldı..

- Ve bir oldu.. tek oldu..

Babası yoktur; oğlu yoktur; ortağı yoktur..

Zatını, **azamet** ve **kibriya sıfatı** ile **örtüledi**..

Mecid ve baha gömleğini giydi..

İşbu yüce **Allah**; Anlatılan **vasıfları icabıdır ki; her harekette, hareket edenle hereket etti**..
Her **sakin duranın sükunu ile sakin oldu**.. Ama hululsüz..

Zatına ait her makamda, halkın her çeşidinde; İstediği gibi zuhur eder..

Hak ve **halk olarak** her manada **sıfat** aldı..

Zıtların bütün çeşidini zatı ile cem etti..

Bütün sıfatları vahidiyet sıfatı ile **şümulüne aldı**..

Yücedir **Allah**.. hem de mukaddes.. Özellikle kendilerine ihtiyaç duyulan zevclerden ve ferdlerden..

Zira onun tekliği, bunlara manidir..

Onun ahadiyeti, aynen kesretidir de..

Onun gizliliği, birleyiş izdivaçlar meyanında sayılır.. Hatta ayn'ıdır..

Tenzih sergisi, teşbih terkibinin kendisidir..

Zatında yüceliği:
- **İzzet nişanına sahib**..

Namının kimliğidir..

Azametini, ilimler kavrayamaz..

Celalinin özünü, fehimler idrak edemez..

İlim sahibi; O'nu idrakten yana aczini itiraf etti..

Akıl; Ulaşması babından onun bağına döndü. Hem de; Ondan ayrılıp bölünmekten yana eli boş olarak..

Gerekli olan vücub, gerekli olmayan cevaz dairesi: Açık söylenen sözlerde ve yapılan beyanların noktasındadır..

İmkan hüviyetinin bir yanı; Gayeyi anlamak ve tam sehadetgahtadır.. Bir de; Cevherin ve arazın zarfındadır..

O'na Dâir Hayat; Bazı müşahadelerin doğuşu ile başlar..

Bitkiler olsun, canlılar olsun.. O hayat eserinin inişi ile, alametleri belirir..

Bir denizdir ki; Ulvi ruhaniyetler gelir.. Hem de, sultanın yüce köşküne.. Şeytanın ve hevanın düştüğü bahçeye..

İman ve idrak nurunun beyazlığı, şirk ve küfür karanlığını yok eder.

Allah adı ile kaim olan o yüce zata. **Hak** ettiği şekilde hamd olsun..

Hüda alnının sabahı, şaşkınlık ve 'Amâ' gecesi; ezelin ve sonradan olmuşların aynasıdır. Azabın ve nimetin parlak nişanıdır..

Yüce **Allah'ın eşyayı kuşatması; Onların zatı oluşudur**..

Öyle bir zat ki; **Sıfatları** onu **kavramaktan** yana **güçsüzdür**..

Evvelliği için bir evvellik düşünülemez..

Ahiri için de bir son düşünülemez..

Ezeli bir kayyumdur..

Ebedi bakidir..

Bu varlıkta; Bir zerre dahi kıpırdayamaz.. Ancak onun arzusu, onun kuvveti ve onun kudreti ile kıpırdar.. hareket eder.. canlanır..

Olanı ve olacağı bilir.. İşin önünden taa, sonuna kadar..

Şehadet ederim; Allah'tan başka ilah yoktur..

Öyle bir **Allah**'tır ki; Bütün bu ibarelerden ötededir.. üstündür.. Kısaca; O, bu ibarelerle anlatılamaz..

Münezzehtir.. Mukaddestir.. Onun varlığı; Ne sarih ifade, ne de muammalı işaretlerle anlatılabilir..

Burada; Ona delil olsun, diye yapılan her işareti; Onun hakikatından bir perdeyi açsın diye yazdım.. Bu da, ancak temsil yollu oldu..

Hangi ibare ki; Ona vardırır, ümidiyle getirildi; nice nice onu anlatmaktan uzaktır. Ona vardıran asıl yoldan alır.. Hem de sürratle..

Ve o; Zatını bildiği gibidir.. Amma nasıl gerekli ise.. Nasıl iktiza ediyorsa..

Bizzat o; Her yönüyle, kemal vasfını haizdir.. Hem de yeteri kadar.. Varlığına ne kadar kemal vasfı gerekse o kadar..

Resulüllah S.A. efendimiz için de, aynı şehadetimi tekrar ederim..

Yüce **Allah**'tan ona selat ve selam olsun..

Şöyle ki;
O, ademoğlu ferdleri arasında, yüce **Hakkın zatına davet edilen ve vasıl olan tek ferddir**..

Allah'ın kuludur.. Kendinden önce gelen resullerin şeriatını silip, yeni bir şeriatla gelen, **Allah**'ın muazzam **Resulüdür**..

Yeni bir şeriatla gelmeyen, kendinden önce gelen resullerin yolunu izleyen nebiler arasında da; **Allah**'ın en çok keremine nail olan, **Allah**'ın bir nebisidir.. **Zatı için** bir **ridadır**; **perdedir**.. Zatına delalet eden, üstün bir nişanıdır.. alametidir.. Varlığına kavuşmakta en kıdemli olandır.. Ona vardıran yolun en sağlamıdır..

Sonra o;
Hakkın zatına parlak bir **aynadır**..

İsimlerin ve sıfatların son derecede tecellisine bir zuhur yeri olandır..

CEBERUT, nurların bir geliş yeridir.. (CEBERUT: Ebu Talib-i Mekkiye göre; Azamet alemidir.. Yani; İsim ve sıfatlar alemi.. Fakat çoğunluk şu fikirdedir; Orta alemdir.. Yani; Berzah.. Toplu olarak bütün işlerin içinde durduğu alem..)

MELEKUT, sırlarına bir konak yeridir.. (MELEKUT; Ruhlara ve nefislere has olan gayb alemi..)

LAHUT, hakikatlerinin toplandığı bir merkezdir.. (LAHUT; Melekiyet.. Yani; Melekler alemi..)

NASUT, inceliklerinin bir kaynağıdır.. (NASUT; İnsaniyet.. Yani; Bu insanlık alemi..)

Sonra O'dur;

Cibril'in ruhu ile üfleyen..

Mikail'in sırrı ile ihsanlar yağdıran..

Azrail'in kahrı ile yüzüp gezen..

İsrafil'in toplamasına yönelen.. ilk koşan..

.. Ve O'dur;
Sidrelere münteha.. son yolcu.. son yolcu ve.. son yolculuk..

.. Ve isralar köşküne refref olan O'dur..

Hebanın da, tabiatın da, heyulası O'dur..

Üluhiyet atlasının felekidir..

Rububiyet övcü burcunun bir mıntıkasıdır..

Yükseklik ve terakki övülmesinin semalarıdır..

İlmin, dirayetin güneşidir..

Kemal halinin nihayetinde, mehtap safasının ayıdır.. kameridir..

Seçilme ve hidayet yolunda, yön gösteren bir yıldızdır..

Dilek hararetinin ateşidir..

Gayb ve şehadetin ki; Görünen ve görünmeyen hayatın suyudur..

Rahmet ve rübubiyet nefesinde esen bir saba rüzgarıdır..

Zillet ve ubudiyet yerinin billur saksısıdır..

Seb-i Mesânî'nin sahibi, birinci ve ikinci derecedeki füyuzat kapılarının anahtarına sahiptir..

Cemal ve celal sıfatlarının bir iktizası olarak Kemal sıfatının mazharıdır..

Hoş manaya bir ayna, Y üce nâm'a tecelligah;

Tatlı bir kaynaktır, kemal makamında cilvegah.

Güzellik semasının kutbu, oranın güneşi;

Hiç de sönmez o oldukça doğuşa bir karargah;

Tümden kemal, bir hardaldan ibaret ona göre;

Ki dağılışta onun güzelliği bir nazargah..

Ona salat ve selam..

Hallerinde yerine kaim olan ashabına da, ali'ne de salat ve selam.. Kaldı ki; Bunlar, Resulullah S.A. efendimizin, sözlerinde ve işlerinde nöbet makamına nail olan vekil oldular..

Şehadetimi tekrarlarım;
Kur'an Allah kelamıdır.. Onun kapsamına giren manalar da haktır..

Onu; Ruh-u emin olan Cebrail, Nebilerin ve Resullerin sonuncusu olan en büyük Nebî/Rasûl'ün kalbine indirmiştir..

Tekrar şehadet ederim ki;
Nebî/Rasûl haktır.. Onlara gelen kitaplar doğrudur..

Bütün bunlara iman etmek kesin olarak vaciptir..

Kabir, Berzah, azab olacaktır..

Kıyamet de gelecektir; ki ona, şüphe yoktur.. Ve Allah; Kabirdekileri diriltecektir..

Tekrar şehadet ederim ki;
Cennet haktır.. Cehennem haktır..

Sırat haktır..

Neşir gününün hesabı haktır..

Tekrar şehadet ederim ki;
Allah hayrı da şerri de diler..

Kırmak ve zorlamak, onun eli ile olur..

Hayr; Onun dileği, kudreti, **rızası ve hükmü** ile olur..

Şer; Onun dileği, kudreti, hükmü ile olur; ama buna **rızası yoktur**..

İyilik; Allah'ın kuvveti ile hidayeti ile olur..

Kötülük onun hükmü iledir.. Kulun şumluğu ve azgınlığı sebebi ile gelir.. **Edeb icabı şu manaya dikkat;**
"**Sana bir iyilik gelirse.. Allah'tandır.. Bir kötülük isabet ederse.. nefsindendir**..

De ki; Hepsi Allah'tan.." (1/79)

Vücud ondan başladı ve.. emri olduğundan yine ona dönecektir..

Besmeleyi çektik.. Allah'a hamd ettik.. Resulullaha salat ve selam getirdik.. Şehadet de getirdik..

Şimdi GİRİŞ kısmında anlatacağımız mevzua girebiliriz..Şimdi iyi dinle;
İnsanın kemal derecesine erip ergin bir kimse olması; **Allah**'ı bilmesine bağlı olduğuna göre..
Keza insanın fazileti; Cinsi izinde, onun kapsadığı manadan kazancı kadar olacağına göre..

Evet.. Böyle olacağına göre; Marifet duygularının elde edilmesi gerekir..
Tahkik sonunda elde edileceği kesin olan marifet duygularına gelince; İlahi bir ilhama ve onun vereceği başarıya bağlıdır..

Fakat.. fakat.. orası bir başka bölgedir ki, manasını şu âyet-i kerimenin derinliğinde bulur;
- "**Emniyet telkin eden, saygıdeğer bir yerdir.. İnsanlar onun çevresinden uzaklaştırılır**.." (29/68)

Amma neyle?.

Evet, neyle uzaklaştırılır?. Şununla; **Bir sürü engeller** ve **oyalayıcı şeylerle**..
Sonra oranın hali yerleri, sahilleri; Bir sürü kaya ve kaydırmacılarla doludur..
Denizlerine gelince; **Helak ve boğulmacalarla** doludur..

Bu arada onun yolu; **İnce bir kıldan daha incedir**.. Keskinliğine gelince; Keskin **bir kılıçtan da keskindir**..
Durum anlatıldığı gibi olunca; Yolcunun böyle bir yolda yürüyebilmesi.. ama tam olarak.. dürüst bir şekilde imkânsız gibidir..

Durum yukarıda arz edildiği gibi olunca, ister istemez sorulacak;
- Pekâlâ.. O halde bu yola nasıl girilecek?. Nasıl yürünecek?..

Ve düşüneceksiniz değil mi?.. Nitekim ben de düşündüm..
Düşündüm ve bir kitap yazdım..
Öyle bir kitap ki; Hakikat güneşi gibi parlak..
Açık, belli bir işleme tabi tutulan ve tam bir tetkik mahsulü..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için, en yüce refikine ileten ola.. Amma, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..
Emelim o ki; Bu kitap, bu yolları taleb edenler için, şefkatli bir kardeş gibi olacaktır..

Evet.. Böyle olması icab eder ki; Issız vahalarda, kimsesiz kaldığı zaman, onunla ünsiyet edebile..
Onun gizli talimgâhına gire, başını onun sinesine yaslayıp kala..

Onun irfan duygusu aşılayan aydınlığı ile, sönük köşesini, bilinmeyen karanlıklarını aydınlatmaya baka..
Bu işin başka çaresi yoktur..

Sebebine gelince; Artık müridlerin kalb semalarındaki cezbe güneşleri kalmadı..
Yolcuların felek semalarında, mehtap safaları getiren dolunay kalmadı..

Bu yolu kasd edenlerin himmet bağlarındaki azimet yıldızları battı..
İşte.. Anlatılan manâların bir icabıdır ki; O âlemin denizinde yüzenlerin kurtulma ümidi azaldı..
Onun sahillerinde gezenler için de, necat ümidi pek kalmadı..

Neden böyledir? Hepsi nasıl anlatılsın?. Anlatılamaz; zira:
Anlatılanlar dışında menziller var yücesine;
Önemlileri: Sarmıştır dehşetler büyücesine..
Kılıçlar var ki, beyaz beyaz yeşil yeşil;
Mızraklar sanki zulüm yüklenmiştir güçlücesine..

İşbu halet içinde kitabı tamamladım: Açık bir keşif üzerine..
Ve.. ondaki meseleleri güçlendirdim; Sağlam kaynaktan gelen haberlerle..
Ve ona bir isim verdim;
EL-İNSAN'ÜL-KÂMİL Fİ MARİFETİL-EVAHİRİ VEL-EVAİL.
(EVVELLERİ VE AHİRLERİ BİLMEKTE İNSAN-I KÂMİL.)

Bu eseri yazarken ve yazdıktan sonra, bazı haller geçirdim ki: Onları da burada anlatmak isterim..
Bu eserin telifine başladım.. Bazı beyanlar ve tarifler yapıyordum..
Bunları yaparken, hatırıma gelen şu oldu: Bu işi bırakayım.. Bunlar birer birer tahkik gerektiren meseleler olması hasebiyle, saygı göstermek istedim..
Tetkik sonunda, bana ihsan edilenin yayımını azaltmak diledim..

İşbu düşünce iledir ki: Eseri parçalamak istedim.. Bütün gayretimi bu yola verdim..
Başladım onu darmadağın etmeye.. Bütün bölümlerini dağıttım.. Bu bahsi kapadım..
Birbirinden ayırdım; Pare pare ettim.. Hiç bir işe yaramaz hale getirdim..

Bundan sonradır ki; Onun güneşi battı; gitti.. Onun güzel yüzüne perde çekildi..
Unutulup giden bir şey oldu.. Yaramaz.. hiç bir işe yaramaz saydım..

Bir zaman sonra, işin rengi değişti.. Bir hayır olarak ortaya çıktı..
Böyle yazılıp dururken bir hayır oluşu ortaya çıktı..

Şu ayet-i kerimeyi okudum;
- "İnsan üzerinden öyle bir zaman geçti ki; O zamanda o, anılan bir şey değildi.." (76/1)
Sanki yoktur hacun ile safa arası;
Ne Mekkede yoldaşı ne seyir safası..

İşte; bütün bu istihalelerden, değişen hallerden sonra.. Cenab-ı Hak bana, bu eserin açıklanması emrini verdi..
Açıktan anlatılması gereken bölümleri ile, kapalı ifade edilmesi gereken kısımları aydınlattı..
Ayrıca umûmi bir fayda sağlayacağı yönünden vaadde de bulundu..

Aldığım emirlerle vaadler, uyulması icap eden çeşittendi.. Bu sebepledir ki;
Baş üstüne..
Deyip, eserin, yeni şekli iel telifine hemen başladım..
Anlatıldığı şekilde de, Cenab-ı Hakka tevekkül eyledim..

Evet.. işte ben; Onun ezeli olan kocaman kadehi ile içirmekteyim.. Ama **ALİM** ismi kâsesine dalıp çıkararaktan..
Ama kimlere?. Haliyle herkese değil.. **iman ve teslim ehli** olup, bu şarabı içmeye ve sindirmeye güçlü olanlara..
Bu, öyle bir şaraptır ki; İkram sahibi olan candan gelir; emilircesine de içilir..
Bu öyle bir şaraptır ki; Yoku da varı da sarhoş eder..

Bir geçmiş ki, bıraktı güneşi, karanlık geceyi;
SÜHA belirdi, sabah aydınlandı çöz bilmeceyi..

***Soyun bu vasıflardan latif bir şemaile bürün**;*
Ama şümullü bil, zamandaki ince kesmeceyi..

Kadehten geçersen taa, yüce menbaına kadar;
Dönersin, döndükçe zaman, öğrenirsin zemzemceyi..

*Ve, **niceleri bağlandı kaldı süslü atkısında;***
***Bağlar Allah'ın mülküdür emr gösterir en yüceyi**..*

Nice fakir vardır ki, sözü kendini kul eyledi;
Başladı varda yokken, öğrendi ilerlemeceyi..

Nice cahil vardır ki, kokuları onlara vardı;
Ve.. haber verdiler hem iblisceyi, hem ademceyi..

Nice susanlar vardır ki, dinledim haberlerini;
Arşta izzet ikram gördüler ondan yücelmeceyi..

Onun kadehinin gözüne bir kez nazar eylesen;
Yapmazsın artık bilmediğine sürme çekmeceyi..

Bu bir nur güneş sayılır, belki de gece zulmeti;
Bir yüce hayrettir ki, öğrenirsin çekişmeceyi..

Bir nurdur ama ona göz yok, ona bir ışık da yok;
Bir güzel var, yüz yok, yüz vardır neyler öpülmeceyi..

Bir burun var, koku yok ve bir kokudur ki yayılmaz;
Bir şarap.. Yok bardağı ve bulmuş mühürlenmeceyi..

Ey yakınlar, tutunuz onun yüce kadehlerinden;
Emniyet emelleridir, yücel gör büyümeceyi..

Allah için, yüce şanı hakkına ihmal etmeyin;
Ne tad.. Onu bırakan görür nedamet etmeceyi..

Nolurdu ondan tad alanlar kardeşim olsalardı;
Selâmım onlara.. Selâm bilir teslim etmeceyi.

İnsan-ı Kâmil (Mukaddime) *Abdûlkerîm Ceylî*

Hazırlayan : Nuran Çelik

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikine ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

MUKADDİME

Rahman ve Rahim olan **Allah** adı ile başlarım..

Hamd.. Tek olan **Allah**'a mahsustur..

Salât ve **selâm**; Kendisinden sonra bir peygamber gelmeyecek olan büyük **Resûle**..

Bu eserin meydana gelmesinden beklenen; **Cenab-ı Hak**kın marifeti olduğuna göre;
Bize düşen, mukaddes ve yüce olan **Cenab-ı Hak** üzerine konuşmak olacaktır..

Ama önce onun isimleri yönünden gideceğiz.. Çünkü; Ona delil olan isimleridir..

Daha sonra vasıfları cihetine yöneleceğiz.. Çünkü; **Zat-ı İlâh**i'nin kemâl derecesi çeşitleri oradadır..

Kaldı ki; **Cenab-ı Hak**ka has mahallerde, ilk zahir olan sıfatlarıdır. Zuhurlarda, sıfattan sonra, ancak zat gelir..

Bu itibarla: Mertebe cihetinden; sıfatlar, isimlerden daha yüksektir..

Zat üzerine sarf edeceğimiz kelâmı; **Esma** ve **sıfat**lardan sonraya bırakacağız.

Haliyle bu bölümdeki konuşmamız, bu aleme has olan ibarelerin tahammülü kadar olacaktır..

Durum böyle olunca; Konuşmalarda sofiyenin kullanmakta olduğu kelâm derecesine inmemiz gerekli olacaktır..

Bu arada bazı açıklamalar da yapacağız.. Haliyle; Lüzumlu olduğu ve ihtiyaç duyulduğu yerlerde..
Ta ki; Bakıp okuyana kolay anlama durumu hâsıl ola..

Bazı sırlara karşı da açıklayacağız.. Ki onlar, İlmi; Kitaba yerleştiren zatın yazmadığı meseleler olacaktır..

Ki onlar; Yüce Hakkı bilip anlama ile ilgili işlerdir.. Mülk ve melekût alemini anlamaya yarayan mevzulardır..

Bütün bunları anlatmaya çalışacağız.. Ama: Mevcud olan işaretli ifadelerle..
Bağlı remizleri nükteleri ancak bu yoldan bileceğiz..

Bu arada isleyeceğimiz yol; Saklamakla, açmak arası bir ifade tarzı olacaktır..

Bu haller içinde bir tercüman olacağız ki; Bazan yıkıp dağıtmak, bazan da yapıp onarmak durumu meydana çıkacaktır..

Ta ki; Düşünce gücünü kendinde bulan, tam manası ile düşünebilsin..

Anlatılan manâlar arasında öyleleri vardır ki; Ancak kapalı bir ifade, ya da geniş manâlı bir işaretle anlatılabilir..

Böyle anlatılması gereken bir şey; Eğer açık bir şekilde anlatılacak olursa.. zihin kayar.. Esas mahallinden ayrılır; başka bir yöne gider..

Bu ise.. beklenen hasılatı getirmez.. Öyle ki; Arananın bulunması imkânsız hale gelir..

Bu durumİ İnce bir iştir.. Çoğu kez vukubulur..

Bu manâyı, -**Nuh**'un gemisi anlatılırken geçen- şu âyet-i kerime ile, daha iyi anlatabiliriz;

- "**Onu levhalar ve çivilerle yapılmışa yükledik**.." (54/13)

Görülüyor ki; Burada gemiden söz edilmiyor.. Ve o, **Nuh**'u yüklenen, aslında; Levhalarla, çivilerle yapılan değildir.. O halde neyle?. Düşün..

Böyle olsaydı;

- **Levhalarla, çivilerle yapılan gemiye yükledik**..

Şeklinde bir ifade tarzı tercih edilirdi..

Şunu da bildirmem gerekir ki; Bu kitaba, Kur'an ve **Resulullah** S.A. efendimizin sünneti ile teyid edilmeyen hiç bir şeyi almadım..

İş, anlatıldığı gibi olunca; Bu esere bakıp okuyandan bir dileğim var; Şayet, **Kur'an'ı Kerim**, veya **Hadis-i Şerif** dışında bir sözümü görürse.. onunla amel etmeyi bıraksın.. Ve, o sözün, benim kasdım olmadığına, âyet-i kerime ve hadis-i şerifin manâ mefhumu içinde olduğuna inanıp teslim olsun; inkâr etmesin..

Ta, **Allah**-ü Teâlâ, o manâ yolunda kendisine bir kapı açıncaya kadar..

Burada inkâr yoluna sapmamanın ve teslim olmanın faydası şudur, O anlamadığı bir şeyi anlama bereketinden mahrum kalmaz.. Şimdi anlayamadığını, belki de az zaman sonra anlar..

Sebebine gelince; **Bizim bu bilgilerimizden bir şeyi inkâr eden** kimse**, onun aslını bilmekten yana mahrum kalır**..

İşbu mahrumiyeti ise; İnkârı devam ettiği süre sürer.. Daha öteye geçemez..

Başka yolu yoktur..

Sonra, Onun vuslat tadı; Bu inkârı sebebi iel, ondan kesin olarak tamamen gider.. Hem de; İlk inkârı anında..

O kadar ki; Onu için artık iman ve teslim babında başka bir yol da kalmaz..

Burada önemli bir husus açıklamak isterim..

Bilesin ki; Hangi ilim olursa olsun; onu, âyet ve hadis teyid etmiyorsa.. o bir delâlettir..

Belki de hiç bir şey değildir..

Belki de öyle bir şey yoktur..

Ancak bu durum; Senin o manâyı değerlendiren, âyet ve hadisi bulamadığın için meydana gelmez..

Hemen her ilmin ; kendi özünde, âyet ve hadisle teyid edilmiş olması bir gerçektir.. Ancak seni o ilmi anlamaktan alıkoyan, istidadının azlığıdır.. Bu halin, o ilmi anlamana engel olur..

O ilmi, kendi gücünle almaya, onunla nimetlenmeye kalkarsın.. Ne var ki, böyle bir şeye; asla gücün yetmeyecektir..

Bu halini anlamadığın için, sanırsın ki; O ilmî konu, âyet ve hadise aykırıdır..

Şimdi sana bir tavsiye:

Böyle bir halle karşılaşırsan, teslim bayrağını çekmelisin.. asla, inkâr yoluna sapmamalısın..

Taa, yüce **Allah** elinden tutup seni, o ilmi anlayış makamına çıkarıncaya kadar..

Zira bu ilim; Bir varidattır.. Geliştir.. Ama; Sence yapılan bir şey olmadan..

Sana faydalı olacağı cihetiyle, aşağıda anlatılanları iyi dinle..

Zira bu anlatılanlar, ilmin geliş yollarını gösterecektir..

Sana gelecek ilmi varidat, şu üç yönün dışında değildir..

BİRİNCİ YÖN:

Bu, bir mükâlemedir.. Karşılıklı konuşma manasına..

Bu, senin kalbine gelir.. Fakat, Rabbanî ve melekî bir ihtarla.. İlâhi bir anı ile.. Ondan gelen bir tahrikle..

Böyle bir halin reddine, yollar kapalıdır.. Keza inkârı da imkânsızdır..

Çünkü Cenab-ı Hakk'ın, kulları ile konuşması, onlara yaptığı ihbarlar zatına has bir şekilde kabul edilmek zorundadır.. Böylr bir hali defetmeye, kabul etmemeye, hiç bir yaratılmışın gücü yetmez.. ama hiç bir zaman..

Ancak, zihne gelen her kelâmı bu manaya almamak veya;

- **Bu Allah kelâmıdır**..

Dememek için, alâmetlerini, işaretlerini bilmek icab eder..

O alâmetleri bildikten sonra: Duyan, mecburi bir şekilde anlar ve;

- **Bu yüce Allah'ın kelâmıdır**..

Der..

Meselâ O kelâmı duyan, her yanı ile duyar.. Tepeden tırnağa kadar.. Hiç bir şekilde o duyduğunu belli bir yöne bağlayamaz..

Bir yönden duyup, diğer yönden duymamak olmaz..

Tek yönden duyulursa.. onun; Allah kelâmı olması imkânsız olur.. Çünkü o; Bir yöne mahsus oluyor, başka yöne geçemiyor..

Görmüyor musun; **Musa** a.s. kendisine gelen hitabı ağaçtan dinledi.. ağacı dinlemedi.. O sesi hiç bir yöne bağlamadı.. Ağaca da bağlamadı.. Çünkü ağaç bir cihettir.. Yöndür..

Evet.. Rabbani ihtarın durumu budur..

Melekî ihtara gelince.. Kabûl yönünden **Rabbanî** olana yakındır..

Birincisi kadar kuvveti haiz değildir.. Ancak, kabul edilmesi itibari yönünden zaruridir..

Bu sırf **Cenab-ı Hak**'la mûkâleme değildir.. Demek oluyor ki; **Varidat** yolundan, **Cenab-ı Hak**'la vasıtasız bir konuşma değildir..

Buna, yüca **Hakk**'ın tecellileri de karışır..

Özetleyelim; Her ne zaman ki, **Cenab-ı Hakk**'ın nurlarından bir kırıntı kula tecelli oldu.. Kul; İlk anda bir ilim sahibi olur.. Anlar ki; O bildiği, **Cenab-ı Hakk**'ın bir nurudur..

... Bu tecelliler değişmez.. Zata ait oluşu, sıfata ait oluşu, bilgiye ait oluşu hiç bir şey değiştirmez.. Hatta, aynı oluşu bile ayrı bir manâ taşımaz..

Hepsi odur..

Durum böyle olunca; Her ne zaman sana bir tecelli gelirse.. Ve sen de; Onu ilk anda **Cenab-ı Hakk**'ın nuru bilirsen.. amma sıfatının nuru, amma zatının nuru.. İşte tecelli odur..

Anla..

Zira bu öyle bir ummandır ki, sahili yoktur..

Anlatılan makamın altında bir de ilham vardır.. Bunun durumunu da biraz açıklamak icab eder..

İlham, daha ziyade işin başında olanlar içindir..

Bir müptedinin, henüz işin başında olanın, ilhamla amel etmesi, ancak ayet veya hadise dayandıktan sonra olur..

Âyet ve hadiste şahitleri bulunursa.. İlâhi bir ilham vasfını alır..

Âyet ve hadiste onu teyid eden bir mana olmadığı takdirde; İnkâr etmeden durmak, beklemek lâzımdır.. Daha önce de izah edildiği gibi..

Burada, durmanın faydası; Şeytanî bir şey olup olmadığını tam olarak tesbir edebilmektir..

Öyle ya; Şeytan müptedi olanın, henüz işin başında duranın kalbine bir şey atar ve onun ilham olduğunu anlatmaya çalışır..

Durup düşünmek gerekir ki; Böyle bir şey olup olmadığı sezile..

Bu arada tam ve katıksız bir yönelişle, **Allah**-ü Teâlâya yönelmek icab eder..

Usulüne edebine, erkânına göre, ona tutunmak gerekir..

Taki; O âyet ve hadisle teyid edilemeyenin ne olduğunu **Cenab-ı Hakk** kendisine bildire..

İKİNCİ YÖN :

İlim alışın, bu yöndeki durumuna gelince..

Bu da, ehl-i sünnet ve onlara mensup olanların dilinden dökülen ilimdir..

Bu çeşitten bir ilmin de, âyet ve hadiste şahidini ve delilini bulursan; ondan murad ne ise, odur.. Daha ötesini aramamak icab eder.. Ters bir durum meydana çıktığı takdirde kendini ondan çekmen gerek..

O beyan edilen şeye mutlaka iman etmesi imkânsız olanlar arasına gir.. Zaten başka türlü de olmaz.. Sebebi de; **Akıl nurunun, iman nuruna galebe çalmış olmasıdır**..

Burada da izleyeceğin yol; İlham meselesinde izleyeceğin yoldur..

Durup beklemekle, teslim olmak arası bir yola gir..

ÜÇÜNCÜ YÖN:

Bu derecedeki ilim, mutlak bir ilimdir.. Belli bir ciheti ve belli, sabit bir durumu yoktur..

Hem kabul edilebilir; hem de kabul edilmez.. İlle de kabul edilmeyecek diye bir zorlama yoktur..
Kabul etmemek de böyle..

İşbu şekilde gelen ilim çeşidi; Mezhep dışı kalan, bidat ehli arasına katılan kimselerden sadir olan ilimdir..

Aslında, bu çeşitten ilimler; atılmıştır.. Makbul sayılmazlar..

Ancak; Zirek, keskin akıllı bir kimse, keskin olarak, bütün çeşidi ile onları inkâr etmez.. Ama, her çeşidi ile..

O, eşit ilimlerin; Kitap ve sünnete uyan kısımlarını kabul eder, kitap ve sünnete uymayan kısımlarını da reddeder..
Ama her çeşidi ile..

Onların da, hemen hepsi kıble ehli sayılır.. Aralarında, ittifak halinde belirtilen meseleler azdır.. İster Kur'an'dan olsun; isterse hadisten.. Onlar, bir yönü ile kabul edilir, bir yönü ile de kabul edilmez.. Hemen hepsi, aynı yönde gider..

Onların ihtilaflarına konu olan meseleler, karşılıklıdır.. Bir manayı bazan ikinci bir mana gibi göstermeye benzer..
Bu çeşitten meseleler, âyetlerde de gelir; hadislerde de..

Bunlardan bir tanesi, **HİDAYET** işidir ki, şu âyet-i kerimelerle tesbit edilir;

- "**Sen sevdiğini HİDAYET'e erdiremezsin.. Lâkin Allah dilediğini HİDAYET'e erdirir..**" (28/56)

- "**Gerçekten sen; Doğru yola HİDAYET edersin..**" (43/52)

Görülüyor ki, bu âyet-i kerimelerde, hidayet iki şekilde anlatılıyor..

Onlardaki fikir çeşidi de bundan doğuyor..

Bir tanesi de;

- ÖNCE YARATTI.

Meselesidir.. Bullar da şu âyet-i şeriflerin manalarında görülür;

- "**Allah aklı önce yarattı..**"

- “**Allah kalemi önce yarattı..**”

- “**Ya Cabir, Allah önce Peygamberinin nurunu yarattı..**”

İşbu hadis-s şerifler de, ayrı ayrı düşüncelere, **HİDAYET** meselesi gibi yol açıyor..

Bütün düşünceler bir yana; biz kendi düşüncemize bir yön vermeliyiz.. Hiç birini inkâr etmeden, en güzel şekle büründürmeliyiz.. Eksiksiz, tam ve umuma yarar bir şekilde..

İşi bu açıdan ele aldığımız zaman, anlattığımız gibi umuma yarar bir mana olursa.. kabul ederiz.. Ama, öbürünü de reddetmeyiz..

HİDAYET için, işimize yarayan şu fikir vardır;

- **Resulullah s.a. efendimizin elinde olmadığı anlatılan HİDAYET, ancak Allah'ın zatına olan HİDAYET'**tir..

Resulullah s.a. efendimizin elinde olan **HİDAYET**'e gelince, bu da **Cenab-ı Hakk**'a ulaştıran yola **HİDAYET**'tir..

Yukarıda anlatılan üç hadis-s şerif için ise, şu mana verilmiştir;

- Bunlardan tek şey murad edilmiştir.. Ancak, nisbet edildikleri makama göre, ayrı ayrı sayılmıştır..

Tıpkı mirac işindeki; **ESVED, LAMİ, BÜRAK** gibi.. Bunların üçü de birdir ve adı **HİBR**'dir..

Bütün bu anlatılanlar, bir mesele idi.. Ve bunları bir **MUKADDİME** ile sana sunuyorum..

Hemen hepsini; Seni, mahcupların düştüğü vartadan çıkarmak için yazdım..

Demek istiyorum ki;

- Çok yüzler arasından sıyrılıp tek yüzü görebilesin..

...Ve bu kitapta benim dilimden dökülen, yüce **Allah**'ın yürüttüklerine marifet hali ile ersin..

... Ve böylece.. Hak erleri derecesine çıkasın..

Çıkasın.. Çıkasın ki; Bundan sonra anlatılacakları rahatlıkla dinleyesin.. Hele, **İŞARET** olarak aşağıda anlatılanları..

Ve.. anlayasın..

İşte, o işaretlerden biri.. Dinle.. ama, itirazsız.. Anladığını kabullen.. Kalanını da, sonraya bırak..

Tam anlayabilmek için, özünde bir zemin hazırla..

İşte anlatmaya başlıyorum;

Geçmişle, gelecekle bağlantısı olmayan bir vakt içinde, **Cenab-ı Hakk**'ın huzurunda olduk.. Şarkın;

- G A R İ B..

Vasfını alan velî zatlarından biri ile..

Samediyet örtüsü ile örtünmüştü..

Ahadiyet izarına sarınmıştı..

Celâl perdesine bürünmüştü..

Güzellik ve Cemâl tacını da giymişti..

Kemâl dili ile selâmlaştık.. O hal, o kadar güzeldi ki..

Selâmına, merhabasına karşılık verdiğim zaman; Onun mehtap safalı bedrinin üstünden örtüsü kayıp gitti..

Onu bir örnek ve bir numune gibi gördüm.. Evet, öyle müşâhade ettim..

Bir varlıktı; ama hükmî idi.. Hükmî idi; ama her şeyi özünde okunan bir kitap fihristi gibi idi..
Her şey özünde bulunan dersler manzumesindeydi..

Güçlü olarak bir farz yoldan girdik işin içine.. Haliyle onunla.. Zira başkası yoktu arada..

Bu arada zimmet gitti; borç köleliği kalmadı.. kalktı..

Bu sefer onun itibar ibresini, kendi ölçümde buldum.. Onun için inciler dizer gibi bir nazım dizdim..

Ve.. İlk anda benden; Herhangi bir şeye muhtac olma bağları çözülüp gitti..
O halimi; şu an mefhumunun inkisar sopası ile yararlı hale getirdim..

Böylece ayar saltanatım tam oldu.. Tam ölçüsünü buldu.. İşte o zaman; **Arşın Rabbı** bu evde oldu..

İktidar kürsüsünü kurdum.. Onu da, itibar terazisine oturttum..

İşte o zaman; Olduğumu, olacağımı halimi ve gelecek zamanımı ibretle gördüm..

Ama, anlattığım yüceliklerin usulünce.. O kanunlara göre..

İşte benim yolum.. halim.. durumum.. edebim..

Ben bu halimi hayli gizledim.. Ama ne kadar gizleyebilirdim ki?..

Sonunda; Okkalar, kilolar, batmanlar bitti.. **Tartacak** bir ağırlık ölçüsü **kalmadı**..
İşte.. Bu zamana kadar gizleyebildim..

Artık onun ağırlığını tartabilecek bir dirhem kalmadı.. Onun tartacak bir karşı ağırlık bulunmadı..

Düşündüm, taşındım; Ağırlık zaferimi, tetkikte, incelemede buldum..
Ama onu; **Tahkik ayarı ile de perkittim.. güçlendirdim.. Sağlama erdirdim..**

Sonra ellerimi kına ile boyadım.. Gözümü uyur uyanık bir halle de sürmeledim..

İşte o zaman; Gözümü, esastan tam olarak açtım.. Kilitleri kırdım..

Ve.. O zaman bana;

- Nerede?..

Diye hitab etti.. Ben de;

- Arada..

Şeklinde bir lisanla cevap verdim..

İş bu halden sonradır ki; Aşağıdaki beytleri dile getirdim.. Nefy ile isbat, yokla var arası bir dizi şekline soktum..

Bence gerçek olan o: Yok oldu birdenbire;
Mademki varlık, teşhir edeniyim habire..

Hayal onu, taa uzaktan gördü gerçekten:
Kudret olarak varlık iktidarına göre..

Sen olamazsın kurulan bir duvardan başka;
Haznelerin var o haznedar olduğu süre..

Ben işte şu duvarım o dahi onun için;
Gizli haznedir bilirim gördüğüme göre..

Ve sen onu elinde bir kalıp olarak tut;
O, onun için bir ruhtur, ibretine göre..

Allah güzelliğini artırsın, zira oldu;
Yüce ilâhın cemalı meşhur olduğu süre..

Parlaklıkta senden başka kaim olan yoktur;
İşi anla ki, suretlerini seyrin süre..

Yukarıdaki inci dizisi halindeki nazımları duyduktan sonra, halimla hallendi..
Heyecan dalgamdaki mehtabı devre başladı..

Sonra.. evet sonra; şu nazım beyitleri sıraladı.. Ama hiç bir şeyi ifşa etmeden..
Ama ne güzel ifşa etti.. Haliyle ehline..

Saklı güzellikler dizisi, örtüler de kendinden;
Yılanı ısıranı, sihri dahi görücülerden..

Sarhoşlarda tadıp şarap bir hoş surete büründü;
Sarhoşlarla ayan oldu göründü perdelerinden..

Mehtap onun hayaline girdi tamam olup aldı;
Ondaki huylardan her ne ki bulunmaz gibilerden..

Atlılar merkezinde kınacı nakışların gördü;
Onu yazmayı istedi başladı saç tellerinden..

Kayserin tacını giydi tebaasına uyaraktan;
Oranın mülkünde saltanat aldı çevrelerinden..

Sonra, tümden halkın mülkiyetine de sahip çıktı;
Ne varsa yeşil beyazlardan, kırmızı bitkilerden..

Onu sayılan tüm güzellikler sahibi bildikçe;
Âmir'in bildiği Leylâ'dakine benzeyenlerden..

Onun özünde saklı duran azizlik hepten çıktı;
İç güzelliğidir ne ki var belli güzelliklerden..

Onun yukarıdaki tatlı hitabını dinledim; içindeki kurtuluş ifade eden manayı da anladım..

İşte o andadır ki, olan ve olacak oldu; bunun üzerine de yemin ettim..

Bu yemin üzerine ahdine vefa gösterdi, dönmedi; bozmadı..

Yeni libasına büründü; eskilerden soyundu..

Ve.. ufuklarda cemalini göstermeye başladı..

Artık onlardan hiç bir şey, onun için olmadı.. Ne ne için olabilirdi.. İkilik mi var ki; Bir şey, bir şey için olsun..

Sonra.. Akılların ve düşüncelerin uzak gördüğü her ne ki var; hepsi onun bir beyanı, açıklaması babında zuhura geldi..

Sırları ve ruhları onu can evine yaklaştırdı..

Bir bereket geldi ki; Onun kuşatması için dehşetler saçtı..

Artık olduğu yerde soyundu.. Bir nokta üzerinde mekân tuttu..

Sonra, kuşatma, sarma çemberini uzattıkça uzattı..

Evet, bunları yaptı.. Ta ki, hicap örtüsünü kaldıra..

.. Ve açıktan açığa bana hitab ede..

Beklenen hitabını yaptı.. Nüzul eyledi.. Bana hitabını sonra yaptı..

Ama kim?.. kendisi ile bulunduğum zat..

- Şark gariblerinden biri..

Demiştim ya.. İşte o.. Amma zahirde o.. Batında anlattığım vasıfların sahibi..

Allah rahmet eyleye..

Şöyle söyledi;

Var veya yok, nefyedilen veya bakî kalan benim;
Hissedilen, vehmedilen, yılan ve efsuncu benim;

Benim bağlanan ve çözülen, içilen, hem de sakî:
Hazine, fakir de benim; HALLAKım, halkım da benim..

Kadehlerimle içme, zira onda tiryak zehirim var;
Başka arama onu bağlamıştır bağlarım benim..

Beni zimmetlerle koruma, dahi ahdimi bozma;
Varlığımı sabit kılma, yok da görme bakî benim..

Ne bana bir yabancı, ne de bana uzanan bir göz yap;
Her neyi ki aynım yaptın; şevklerim kaybettin benim..

Beni gördüklerinde ol, dolu kadehlerimden iç:
Çözme kuşağı belimden, giyme zıd elbisem benim..

De: Şuyum, şu değilim vasıflarımla huylarımla,
Ben, soğuğum, ama şu kalb yanar ateşimle benim..

Susuzluk benimledir, ama ceyhunda boğmam da var;
Yük aynımdır, ama hiç bir yük yoktur boynumda benim..

Ağırdan ağır çekimi hafiflettim hava sakim;
Hayvanat halim anlatır, şevkim şenliğimdir benim..

O, kanatlarda bir kuştur, boyunlarla bir devedir;
Ama ne devedir ne kuş.. geçen işaretim benim..

Ne göz var, ne de görmek gerçek uzanan bir sırrımdır;
Ne ecel var ne ömür, ne de fanim var, bakîm benim..

Yukarıda geçen şiirde bir;

- **O**...

Var ki, bu;

- **HU**...

Manâsına gelir..

Bu nedir, şimdi onun üzerinde duracağız..

O; Bir cevherdir.. Mahiyettir.. Çeşitli yönleri olan, zahirde hiç bir belli yön çizilmeyen öz varlıktır..

İşbu varlığın kendisine ekli iki arazı vardır..

Maddi bir tabirle; Kendisine gelen.. Ya da; Kendisinde bulunan.. iki hâl..

... Ve ikinci bir manâ..

O, Bir zattır.. Özün de özüdür.. Bunun da iki vasfı vardır ki.. aşağıda bu manâlar iç içe anlatılacaktır.. Bulup çıkarmaya bakılmalı..

Biraz tafsile geçelim..

Yukarıda bahsi geçen **cevherin kimliği;**

a) **İlimdir**.. Bilgidir..

b) Güçtür.. **Kuvvettir**.. Veya, güçler ve kuvvetler..

(Bizdeki çeşitli kuvvetler, manâsına da gelebilir..)

Belki de; Alîm ve Hakîm'dir.. Bizzat bilen, bizzat hâkim bir şekilde hükmünü verip sahip olandır..

Anlatılan iki vasıf, Allah'ın yüce varlığından ki sıfattır ki; Kuvveler süzgecinden süzülür gelir..

Yani; Duyguların inbiğinden.. Fakat o gelenleri kuvvelerden, kuvveleri de onlardan ayırmak mümkün değildir..

Ayrıca burada **KUVVAYI**: Nebatî, hayvâni nefis, insanî nefis şeklinde almak da mümkündür..
Bunların maddî tabiri: Üçlü bir saç ayağı gibidir..

İşte.. meydana çıkan ilim ve hikmet bu üçlü kuvvet şeklinde çıkar..

Önce ilim olarak akıp gelen duygulara parmak basalım..

Bunun hakimiyeti; Basit madde olarak görünenin, üçte bir kadar nisbetini hükmü altına almasıdır..

Bu manayı kendi özünü anlatabilmek için şu iki cümleyi sarf edebilirsin:

a) Madde asıldır; kuvveler de parçaları...

b) Kuvveler bir yerdir; ilim de ekilen bir ekindir..

Tekrar ilim ve kuvvelere dönelim..

Burada ilmi iki yönlü ele almak kâbildir.. Şöyle ki;

a) Kavlî ilim.. Sözde bilgi..

b) Amelî ilim.. İş'te bilgi..

Sözdeki, yani; **Sözle gelen ilim**, bir nümuneden ve bir örnekten ibarettir ki;
Bu örneği senin, zıdlı şeylerden bir araya gelen şeklinde bulabiliriz..

İşbu hâl, senin esas benliğinde saklı bir şenlikten, saklı görünen varlığından soyunup arınmıştır..

İş'teki bilgiye gelelim.. Bu, sınırsız bir hikmet kaynağıdır ki; Hakim bir kimse, ilmi ile faydalanmayı, o yoldan sağlar..

Ve bir sultan; Verdiği hükümlerde şaşırtıcı işleri başarma derecesine o yoldan ulaşır..

Şimdi **KUVVA** olarak adlandırılan, duygulara gelelim.. Onun bölümlerini anlatalım..

İşbu **KUVVA da ilim gibi, iki kısma ayrılır**;

a) **Cümelî kuvva**.. Toplu, bölünmez olan duygular.. Ya da güçler.. Tek kelime ile; **Kuvva, güçtür**..

b) **Tafsîlî kuvva**.. Yaygın dağınık duygular.. Kuvvetler, ya da güçler.. Görünürde böyle..

Birinci derecede geçen kuvva için; Mizacın bozuk olmaması, takip edilen usulün tam olması şarttır..
Özellikle burada istidat önemlidir..

Zira, **tabiatında değişiklik olan**, acıyı tatlı, ya da tatlıyı acı sanabilir.. Yanlış yola sapar..
Bozuk usul takip eden de aynı şekilde yanılabilir..

Kaldı ki, bir işin sıhhatli ve sağlam olabilmesi için, gelen **naklin sağlam olması şarttır**..
Kemâlli, olgun ve yeterli durum ancak bu yoldan elde edilir..

İkinci derecede geçen KUVVA için; Yine bazı şartlar vardır..
Zira bunun **hayâl alemi ile de, ilgisi bağlantısı vardır**.. Şartlara gelince;

- **Kâbiliyettir**..

Demek ve **bu şartı başta saymak gerekir**.. Özellikle onun bir **cevher** olması yönünden..

Ve.. o cevhere bir yer olabilme cihetinden..

Hâsılı; Anlatılan **KUVVA için iki şey vardır**.. Ama her iki halde.. Ve, görünürde..
O iki şey ise **Kabiliyet** ve **istidattır**..

Burada kabiliyet, sadece bir seçmedir.. Yani; Ayırt edebilme..

Anlatılan istidat ve kabiliyet tam olunca, ötesi kolaydır.. Artık zât'a geçilebilir..

Biraz da zat üzerinde duralım..

Zat bahsi de, yukarıdaki gibi iki şekildedir.. Bu da iki vasıfta kendini gösterir..

Bir tanesi : S E N..

Diğeri de : B E N..

Bu ikisi temeldir.. Kalanı da bunlara eklenen teferruat sayılır.. Meselâ; Benim için; sana..
Ya da: senin için; bana..

Ve müşterek bir kelime; İlahımız..

- **S e n**..

Dediğimiz zattır.. Ama bu sen, esas kimliğin yönüyle olan SEN'dir..
Akılla kabul edilen bu **zahirdeki SEN'liğin değil**..

Anlatılmak istenen özet manâ şudur;

- Zat **olarak tavsif edilen SEN**, bu **kulluk vasıflarınla tayin edilen sen değilsin**..

Bir de;

- **B E N**..

Demiştim.. Bu da, hakikatım olan BEN'dir.. Bu aklın kabulleneceği cinsten bir **BEN** değil..

Zira, esas bahsimiz olan **BEN, Rabbın vasıfları** arasında sayılır..

- **B E N**..

Kelimesi ile işaret edilen, **zattır**..

Bir başka BEN daha var ki, bu itibarî yöndendir.. Bu, aklın kabul edeceği BEN'liğin yönündendir..

Sonra;

- **B E N..**

Kelimesi, hükümler meyânında sayılırsa.. Şüphesiz o;

- Allâh..

Demektir..

Yine aynı hükümler meyanında;

- **S E N**..

Kelimesi.. onun **kulluk** yönüdür..

Yukarıda anlatılanları dinledin.. Şimdi düşünmeye başla.. Anlatılanlardan ne anladınsa, anladın..

Özüne bir bak.. nazar eyele.. İstersen özünü;

- **B E N**..

Faslına bağla.. Dilersen;

- **S E N**..

Bab'ına yasla.. Değişen hiç bir şey yoktur..

Gerçekten, bu makamda; **Küllî hakikatten başka bir şey yoktur**..

O, subhandır.. Şanı yücedir.. Münezzehtir.. Tektir.. Ortağı da yoktur..

Öyle bir zattır ki, iki yüzlüdür öz varlığında:
Bir yüzü var süflíde öbürü yüce varlığında..

Hangi yüz olursa olsun ibarenin ve edanın;
İşte o zattır, sıfatlardır beyan açıklığında..

- O birdir..
Diyeceksen doğrusun; şayet diyeceksen:

- İkidir..
O dahi Hak'tır, ikiliği de şanında..

Şayet diyeceksen;

- Öyle değil; belki de üçlüdür;
Yine doğrusun, bu da gerçek insanlık meyanında..

Onun ahadiyetine bak işte onun zatıdır;
- Bir'dir, ahad'dır..
Diyeceksin onun teklik makamında..

Zatında bir ikilik görürsen bu oluşundadır;
Hem kul, hem de Rabb olur o gerçek ikilik kabında..

Dilersen, safhalara ayırırsın o varlığı ki;
Önce toplanmıştır, iki zıd dahi hükmü altında..

Nazarını keskin kılsan diyemezsin süflî için;
- Yüksektir, alttır..

Tekrar onun çok çok yüce namında..
Evet ona üçüncü ismini ver bir gerçek için;

İki vasıflı hakikatlerine katıldığında..
Bu halde iken verilen ismi: Ahmed olmaktadır;

Sonra da: Muhammed'dir halkın özüne dalışında..

O, Aziz olarak bilinir sonra Hüda da olur;
Canım feda olsun bir Rabb oluşu şanında.

Ey pergelin noktası, ey hidayetin sırrı olan;
Ey icab ve imkân âleminin tam mihveri olan..

Ey varlık dairesinin tümden en âlâ kaynağı;
Ey Kur'an'ın da noktası, fürkanın da noktası olan..

Ey hem kâmil, hem de mükemmel olan kâmil de ne ki;
Gerçeğe bakınca süsler onları celâl-i Rahman..

Hep acaipler kutbusun sen onun gizli işinde;
Kemâl küresi yapar senin üzerinde deveran..

Münezzehsin belki benzerin var senin ne zaman ki;
Çıkar ortaya bakî, fâni anlayan anlamayan..

Varlık senin için, yokluk dahi öyledir gerçekte;
Sensin güzel bağlarda iki yüce libasa dalan..

Sensin aydınlık, ve zıddı olan karanlık da ancak;
Sensin karanlık o ârife.. ama hayrete dalan..

Onun takasısın, sonra.. lâmbasısın zeyt yağısın;
Bu manadan mutad sen, kim beni bu alana salan?.

Sen bir zeyt yağısın ki, bu ilk oluşundan sonra da;
Oluşundur bir halk, takada ikinci aydınlatan..

Rabba ait bir kaynaksın vasfın dahi onun aynı;
İşte sen kandilsin, nursun, görünürsün ayan beyan..

Bana önder olunuz karanlık gecelerinizde;
Aydınlığınızda dahi noksanımı tamamlayan..

Ey Kerim ve Resullerin Efendisi ki özüne;
Mekân üstü yüce bir mekânda imkânlar bulunan..

Kerim olan sensin tut elimi sana nisbetim var;
Zira ben: Fani Abdülkerimim sevgiyle bağlanan..

Sıkıca bağla kulun bağını taki ola sende;
Boynum tam olarak salınıp gezen rahatı bulan..

Ey ümit kapısı, ruhum da canım da sana bağlı;
Evet böyle.. sevgi de dilimdir sana yalvaran..

Allah'ın salâtı sana, ama alabildiğine;
Surete gelip manaların da manaları olan..

Keza cümle yakınlara ve o sahabelere ki;
Oldular din evini sütun sütun durutan..

Onun varislerine ve her kim varsa alanında;
Haberli bilgili ve dahi inanıp ta bağlanan..

Tekrar sana Allah'ın salâtı ey hayatın (ha)sı;
Sonra.. ey insandaki Allah sırrının da (sin) harfi..

Onun bana söylediklerini duyup fazilet şarabından kalanı, kana kana içtikten sonra..
içimden bir kaynama geldi.. coşarak dedim ki;

- **N'olur?. Bana halinden anlat.. ama hayret veren, daldıran.. Bu anlatacakların senin terkibinden olmalı.. Yaratılışından olmalı.. Dışarıdan öteden beriden değil; senden anlat**..

Başladı anlatmaya;

- **Şöyle ki**..

Dedi sonra devam etti;

- **Ne zaman ki, ben: Tur dağına çıktım.. Dolu dolu denizden içtim**..

Ve.. satır satır yazılıp meydana gelen kitabı okudum.. İşte o zaman her şeyi bir remizden ibaret gördüm..
Öyle bir remiz ki; Kanunlar onun üzerine terkib edilmiş..

Ve, o şey ki, kendisi içindir; elbette senin içindir..

Ve.. o şey senden haber almadan dışarı çıkamaz..

Sonra.. bu yönde senin için yararlı olan nişan da bulunmaz ki;

- **Şu , onundur; şu da benimdir.. Çünkü onun hali ile benim halim arasında bir benzerlik yoktur.. Olamaz da**..

Diyebilesin..

Bu hali, ancak Allah-ü Taâlâ sana bir yapışla yaptı ki o, sende yerli bir haldir.. Tıpkı bir benlik gibi..
Ne atılır ne de itilir..

Aksi bir hal taşıyorsan; o bir ayna misalidir.. Bunun aksi de dile gelir.. Yani; Bu konuşan dille ayrı gibi görünür.. ama asla hakikatı yoktur..

Belki de;

- **Niçin bunlar böyle**?.

Diyeceksin.. Dinle ki onu da diyeyim;

- **Bütün bunları senin için yaptı.. Ta ki, onda senin için olanı göresin.. Onun çevresini, senin çevren bilesin.. Gerçekte durumun böyle olduğunu anlayasın**..

İşte.. anlatılan mananın bir icabıdır ki: Onu göremezsin.. Onu idrâk edemezsin.. Onu bir yere konmuş gibi bulup ta tutamazsın..

Şayet, her hangi bir şeyi bir yerde, bulacak olursan; onu ele alırken yüce Hakkı bulduğunu bilesin.. O: Sübhandır; yüce vasıfların sahibidir..

Bütün bunlar, **irfana bağlı şeylerdir**.. Bir irfan sahibi ârif ki;

- "**Ben, onun kulağı olurum; gözü olurum.**."

Meâline gelen hadis-i kudsîdeki **manayı**, **gerçek manada anlar da**, **özüne sindirirse.. onun özüne**: **Bu varlıklar âleminde hiç bir gizli kalmaz.. Her şey ona açılır, saçılır.. Hem de, ayan beyan..**

Zira ondaki bu göz; Bu varlığı yaratan yüce yaratıcının gözüdür..

Anlatılan manayı, hiç bir şekilde, kabullenmeyip atmak, doğru olmaz.. **Onun orada yokluğunu iddia etmek yaramaz**.. Zira **onun yokluğu, seninde yok olmanı gerektirir**.. Zira sen onun bir örneğisin; sanatının maketisin.. **Durum böyle olunca, senin yokluğun nasıl olur?. Bak kendine varsın.. Taşıdığın sıfatlardan yok olan da yok..**

Onun isbatı da aynı şekildedir.. Yani; Yokluğunu iddianın yersizliği gibi..

Onun isbatı cihetine yöneldiği an; Put yapmış olusun.. O, elle tutulan belli ve ayrıntılı bir şey değil ki, isbat edesin.. Yok gibi görünüyor.. Böyle görünen nasıl isbat edilir?. Böyle bir yola girersen, büyük nasiblerden mahrum kalırsın..

Bir yana bakarsın; yok.. göremiyorsun.. Böyle olunca nasıl isbat edilir?.

Bir başka yana bakarsın: Sen mevcutsun.. o sen olarak mevcut.. Nasıl yokluğun düşünülür?..

Nefyi de, isbatı da bırak.. Ve bak; Allah-ü Taâlâ, seni kendi suretinde yarattı..

Yine bak: **Hay, alim, kadir, mürid, semi, basir, mütekellim,**
(diri, bilen, güçlü, dileyen, işiten, gören, konuşan) sıfatları onundur..

Ama, bunlar **sende de** var.. Bunların sende oluşu, bir grçektir.. hakikattır.. Böyle olunca, onların hangisini senden ayırıp atabilirsin?.. Yapamazsın..
Çünkü elinde değildir; zira **onlar yüce Allah'ın sıfatlarıdır.**.
Bir suretidir ki; **Seni o sureti üzerine yaratmıştır**..

Seni güzel sıfatları ile süslemiştir.. Yüce isimleri ile seni yüceltmiştir..

Hele bir seyreyle;

O, Hay'dir.. Diridir; sen de dirisin..

O, Âlim'dir.. Bilendir; sen de bilirsin..

O, Mürid'dir..Diler, ister; sen de dilersin, istersin..

O, Kadir'dir.. Güçlüdür; senin de gücün var..

O, Semi'dir.. İşitir; sen de işitirsin..

O, Basir'dir.. Görür; sen de görürsün..

O, Zat'tır.. Kendi başınadır.. Benzeri yokyur.. Sen de kendi başınasın.. Esasta bir benzerin yoktur..

O, Camî'dir.. Toplayıcı bir vasıf taşır.. Sende öylesin.. Her şey sende saklı; derli toplu..

O, Mevcud'tur.. Vardır; sende varsın..

O, Rububiyet sahibidir.. Besler; büyütür.. Sen de öyle değil misin?.

-"Hepiniz çobansınız; hepiniz güttüğünüzden sorumlusunuz.."

Meâline gelen hadis-i şerif bu manayı teyid etmiyor mu?..

O, kıdem sahibidir.. Evveli yoktur.. Sen de öylesin.. Ezelden beri, onun ilminde mevcutsun..
İlmi ise.. ondan hiç ayrılmadı.. O vardı; ilmi de vardı.. İlim, onun ayrılmaz bir vasfıdır..

Bu makamda, **müşâhede gözünü kullan**; **düşün gör**: Ona ne izafe ediliyorsa.. sana da aynısı oluyor..
Sana ne izafe ediliyorsa.. ona da aynısı oluyor..

Ne var ki, sonradan durum değişti.. O, **zatını izzet ve kibriya perdesine sardı.. tekleşti..**

Sana da, zillet ve acizlikle kalmak düştü..

Önce aranızdaki nisbet, tamdı; sahihti.. Ama, burada o nisbet kesildi.. görünmez oldu..

Bu anlattıklarını dinledikten sonra, o zata şöyle dedim;

- Önce beni yaklaştırdın; sonra uzağa attın.. **Önce** özünü **meydana çıkardın..**

-
..

Bunun üzerine şu cevabı verdi;Sonra **onu, kabukla kapadın**

- **Onu**, bir **hükme bağladım ki; İlâhi hikmet kanunu öyle icab ediyordu**.. Onu, beşer idrâki terazisinin tartabileceği yoldan aldım.. Ta ki, onu alıp yemek; uzağa da, yakınada kolay gele..
Bu yola alınana da, uzak tutulana da onu tahsil etmek nasibi kolay yoldan ola..

Tekrar o zattan istedim;

- N'olur?. O safi şarabından bana biraz daha içir.. Önce içirdiğin güzel şarabın tadından, daha tatlısını tattır..

Bu isteğim üzerine şöyle anlattı:

- Ben, mavi kubbe altındaydım.. Orada bir bilgini dinledim.. Onun lâkabına;

- A n k a..

Deniyordu.. Ondan hoşlandım.. Geçtim önüne oturdum..

O zat, bir ara sustu.. O kadarını anlatıp durunca, beni bir merak sardı; hemen:

-Bu haberini bana daha açık anlatmanı dilerim.. Hele ona ait izlerden bana sağlıkla anlat..

Dedim; başladı anlatmaya:

- O, her bakımdan hakikata uygun, mütenasipti.. Bu hali ile, dehşet ve hayret verici, şaşırtıcı idi..
Bir kuştu ki; Çok keskin bakışları vardı..

Bu hali ile onun; ALTI YÜZ kanadı vardı.. BİN tane de sağlam kuyruğu vardı..

Onun yanında; Haram olan mubah sayılırdı.. İsmi de şu idi:

- Süffah oğlu süffah..

Kanatlarına güzel isimler yazılmıştı..

BA, harfinin sureti başına işlenmişti..

ELİF, göğsüne yazılmıştı..

CİM, alnına yazılmıştı..

HA, gerdan kısmına yazılmış duruyordu..

Baki kalan harfler ise.. saf saf, iki gözü arasına işlenmişti..

Bu kuşun belirli nişanları şöyle idi; Elinde bir mühür.. Peçesindeyse.. kesin emirleri fermanı vardı..

Onda bir nokta vardır, çözümü güç bir şeydir..

Onun bir uçuş üstünlüğü vardır ki; Refref'ten daha ileridir..

Bundan sonra tekrar sordum;

- **O kuşun mahalli neresidir**?..

Şu cevabı aldım;

- **Vüs'at konağında.. Hayrın bulunduğu makânda**..

Söylenen lafızlaraki ibareyi anladım.. İşaretleri de çözüp fehmime yerleştirdim.. Artık orası benim durağım olamazdı..

Atmosferde dolaşmaya başladım.. Orada hayli mesafeler aştım.. Mülkü de bıraktım; meleki de..
(meliki de olabilir) hepsini aşıp geçtim..

Devrim, bu;

- Anka-i Mağrib..

Namı ile yad edilen hayretengiz iş üzerinde idi..

Ondan hiç bir haber alamadım.. Onun izine, hiç bir yerde raslamadım..

Sonunda isim bana bir delil oldu.. Bir de VASIF..

İşbu isim, vasıf ikilisi ise.. beni bağlardan çözdü.. Resmiyeti attırdı..

Sıfatım falan kalmadı artık..

Ne zaman ki, sıfattan soyundum; kendimi zat semasında buldum.. Artık oradaydım..

- **Hayret**..

Namı ile yad edilen denize daldım; gittim..

Bu denizde;

- **N u n**..

Adı ile söylenen balık benim kanatlarımı yuttu.. Kanatsız kaldım.. Ama yalnız bırakmadı.. Aldı beni; İnci hazinesinden de üstün bir yerde yüzdürmeye başladı..

İş böyle devam ederken, o balık bana şöyle bir dokundu; Uçsuz bucaksız bie yere attı..
Uçsuz bucaksız bir yayla gibi bir yerdi..

Bir süre o yerde kaldım.. **Bu süre içinde, ne görmem kaldı; ne de işitmem..**
Artık bir şey göremiyor ve **bir şey duyamıyordum**..

Bu dalgınlığın kalkma zamanı gelmişti.. Gözümü açtım..

Gözümü açınca da, zaman ve mekân kaydından salındım..

İşbu demde anladım ki; **Bütün o işaretler bana**.. O kuş için sayılıp dökülen ibareler önümde..

Anlatılan kanatlar hep bende.. Tesbihlerle çekilen o isimler, o kanatların üzerine işlenmiş..

Yine gördüm ki;

ELİF, göğsümde..

CİM'de, anlatıldığı gibi..

HA, gerdanımda..

Anlattığımız şeylerin hiç biri dışarıda değil.. Hepsi bende hazır.. tamam..

Her ne var ki: Bana gelmekte; yine **benden çıkmakta**..

İşte olanlar.. Yukarıda okudunuz.. gördünüz.. Ben de gördüm..

Hem de nasıl gördüm; O hazretin kasdı benmişim..

...**Ve noktanın manası zâhir oldu**.. **Zor mana çözüldü**..

Alâmetleri işte.. ben; Ölmüş bir kimse diriltildi..

Bu defa o zata başka şeylerden sordum.. Önce;

- Efendim, emr-i mahtum; kes'i mahtum nedir?.

Cümlesini sordum.. Bunları bana açık bir ifade ile, hemen anlatmadı.. Yabancı bir dille konuştu..
Sonra, onu çevirdi..
Daha garib bir ifade kullandı; onu da tercüme etti.. Sonra korkutucu bir ifade tarzı aldı..
Bir daha kapalı bir ifade kullandı onu çevirdi..

Ancak bunlardan sonra, mevzua girdi ve şöyle devam etti;

- Makul yoldan bir yüce modeldir.. –enmuzec'in karşılığı- Ve bu, bir binektir.. –mahmel karşılığı..-
Bunun bir binek oluşu, kendisine göre değildir; bindirilene göredir.. –mahmul karşılığı..-

Anlatılan yüce modelde bir nakış varsa.. bu da kendisi için değildir.. Bu nakışlar menkul halde olan ve oradan oraya taşınan esfel derecede olanlar içindir.. Esfel derecede olanlar ise;

- Ş u ş u..

Şeklinde bir işaret yapılabilen şeydir.. Zaten konuşmalarda bunun üzerinedir.. Zira o yüce için söz olmaz.. Ona yetişemeyiz..

Şimdi.. durum yukarıda anlatıldığı gibi olduğuna göre düşün; Nakışlar, kendisine işaret edilene işlendikçe ve yüce modeldekiler de şu himara verilse.. işte o zaman: Esfel ile alâ arasında bir fark kalmaz; aynı olurlar..
Ve o yücede ne varsa, hemen hemen esfelde de olur..

Yukarıda anlatına mesele önemlidir ve bunun üzerine bazı zatların fikirleri vardır.. Aşağıda onları da anlatacağız.. Bu fikirler, yukarıda nisbeten kapalı geçen bahsi açacaktır..

O fikirleri anlatırken, hatalı taraflarına da işaret edeceğiz.. Ayrıca faydalı yönlerini de noktalayacağız..
İstenen yolun böylece, bulunmasına gayret edeceğiz..

Meselâ, zatın biri şöyle demiştir;

- Üzerine nakış işlenen bir şeyle, nakşı işlenen model arasında bir bağlantı yoktur..

Bu fikri savunan her ne kaadar hatalı ise de, doğru yönü de yok değildir..
Kasdedilen manayı kökünden kavrayamamıştır.. Zira esas maksad;

- Model, bir şey üzerine işlenen nakşın aynıdır..

Demek değildir.. Zira, bu manada söylenen;

- Üzerine nakış yapılan şey, modelin aynıdır..

Şeklinde serdedilen fikri de kabul edemeyiz.. Bu modelin ve maksadın aslı üzerinde hata etmiş olabilir..

Zira, model, şeksiz bir üstünlüğe sahiptir.. Kendisine modelin nakşı işlenen ise.. kullanılan ifade iel;
Sadece bir düşüklük vasfı taşır..

Yine aynı manada;

- Model, her şeyi özünde toplayıcı bir vasfa sahiptir..

Şeklinde bir cümle sarf eden etmiştir.. Hatalı olabilir.. Ama, doğru yanı vardır..

Şu yönden hatalıdır ki; Model, sadece kemâl sıfatına sahiptir; noksan sıfatlar hani?. Yanlış karar nerede?.

Model güzeldir; eksiksizdir.. İşlendiği yerin noksanı nasıl olur da kendisine yüklenir?.

Bir başkası ise.. şöyle demiştir;

- Üzerine modelin nakşı işlenen varlık, ancak modelin nakşını kendinde bulur..

Bu hatalı sayılabilir.. Şu yoldan ki; Kendisine nakış işlenen varlık, ancak noksan sıfatlara ait bir yerin adıdır.. Nitekim bu manayı; **Nakşı işlenen bir şeyi göstermek için işaret kullanıldığını, mevkilerin sınırlı olduğunu, ibarelerdeki darlığı görürsen anlarsın**..

Yine bu manada;

- **Cem halini bulmak için, idrakten aciz kalmanın yeterli olduğunu..**

Söyleyen vardır.. Bu da yanılmış olabilir..

Bu mana düşünülürse.. ü**zerine modelin nakşı işlenen varlık için, koşulan bir şart vardır ki, gözden kaçmış olabilir..**

İşbu şart ise; Modelin bütün nakışlarını, kendi özüne işlemeye gayret etmesinin gerekli olmasıdır..

Evet böyle yapmalı ki; **Kendisine idrâk gele**..

İşbu **idrâk ise.. o yüce modelle tam bir şekilde, hem cins olduktan sonra, karar kıldığı yerde olabilir.. Kendisinin nasibi olur**..

Durum böyle **olduktan sonra da**, onun için, **bir acizlik durumu olamaz**..

Kaldı ki; **İdrâkten acizlik gibi bir şeyi, irfan sahibi bir zatın vasıfları arasında saymak, sağlam ve doğru olmaz**..

Bu manada bir yol gösterelim;

- **Bir irfan sahibi düşünelim.. Bu zat, bir şeyi idrâke çalışıyor; ama idrâk edemiyor.. Bu babda da aczini itiraf ediyor.. İşbu itiraf ise.. o şeyin sıfatına karşı tam bir irfana sahib olduğu içindir..**

Bu idrak edilemeyiş, iki yoldan olur;

a) **İdrâkine çalışılan şeyin sonsuzluğundan**..

b) İdrâke çalışan şahsın idrâk kabiliyetinin olamayışından..

Hâsılı; Anlatıldığı şekilde olan acizlik ne kadarsa.. o kadar o şeyi anlamak sayılır.. Haliyle, o şeye uyduğu şekilde..

Bir şeyi, kendisine uyar bir şekilde anlarsan.. aynı şekilde onu idrâk etmiş olursun..

Nitekim bu manada, **Hazreti-i Sıddîk r.a**. şöyle anlatmıştır;

- Bir şeyi **idrâkten yana acizliği idrâk**; idrâkin taa, kendisi sayılır..

Bir başka rivayette ise, bu cümle şöyledir;
- İdrâki kavramaktan yana acizlikidrâktir..

Anlatıldığı gibi bir idrâkin husulü ise.. şüphesiz, esas manası ile.. **idrâkten acizlik sayılmaz..**
Kul bu yolda olursa.. **izzet sıfatına bürünür.. Ondan sınır da kalkar; acizlik de**..

Bu manada gelen bir âyet-i kerime şöyledir;

- "**Bu gözler onu göremez**.." (6/103)

Burda **gözlerden murad, bu mahluk olan gözlerdir**.. Ama, hafi ve kadim olan göz öyledir ki;
Kul Rabbını onunla görebilir.. Çünkü o mahluk değildir.. Kulun görmesini sağlayan gözünün asıl hakikatıdır..

Bu manaları anlamaya çalış..

Aşkta var benim için garib haller;
Benim ve Rabbınındır acip haller..
Ktbum da devreder bir çark üzere;
O felekte ki onda ender şeyler..

İşaretim havada bir hal aldı;
Acizdir okumaktan hep kâtipler..
Onu bir ibarede açıkladım;
Anlayışlılar dahi sezemezler..

Sonra onu süsleyip de gösterdim;
Verdim ki ondan kanarak içeler..
Ağacını diktim yemişler derdim;
Kazdım yeri gömdüm ki gizleneneler..

Zaman zaman hem açtım hem kapadım;
Vallah dostlar dahi bilmeyeler..
Yabancı dillere düşerse zira;
Sır açılır faş olur sezer eller..

Yabancılar da banden uzak dursun;
Sevgiyi bulanlar elimden yerler..
Öğütçünün sözünü dinle, sana;
Külçe eritme usulü hibeler..

Bu işareti anla şu yoldan ki;
Derledim bunda nice mertebeler..
Anladınsa şükür yolunu tut ki;
Şükre karşı geridir hep mezhepler..

Burada önemli bir noktaya işaret edeceğiz.. Dinle, anla ve öğren..

- Tılsım-ı Kutbî..

Şeklinde bir tabir var.. Ki bu; Model yuvarlağının mihveridir.. Ve bu:

- M o d e l ..

Diye anlattığımız, modeller âlemini döndüren çarktır..

İşbu anlatılan manadaki tılsım, tılsımların evvelidir ki; **Nefis suretleri, kıvamını bununla bulur.**.
Aksi halde.. yani; **Bu tılsım olmadan ona ait ahkâmın çıkması için bir yol bulunmazdı**..

Ve.. onun gerçek durumu kazanmış **bir yönü olmasaydı**; hiç bir hükmü olmazdı ve..
nakşı kendinde gösteren, bu nakışlanmış şekli ile zâhir olmazdı..

Bu manayı bir başka yoldan ele alalım.. Meselâ;

Şurada bir ayna var.. Öbür yanda da, cisim halinde yapılı bir heykel..

İşbu heykel, o aynanın karşısına düşmeseydi.. elbette o aynada görünmesi imkânsız olurdu..

Bir başka yoldan girelim.. Şöyle ki;

Verilen bir hüküm var..

İşbu hüküm ise: Herhangi bir suretin aynaya karşı durmasını yok bilir.. Böyle bir durumda, suret nasıl olur da, aynaya çıkar?. Durum böyle olunca:
Aynada, karşılığı olmadığı için, bir varlık yüzü görmek imkânsız olur..

Anlatılanlar birer misaldir ki, devam ediyoruz.. Bunlardan mana çıkarmaya ve bir şeyler anlamaya çalış.. Meselâ;

Bir suret düşün, bir ayna olmadan kendini gösteremez.. Onun için bir cevaz yolu yoktur..

Şunu da bil ki; Bu da, yukarıda geçen manalar açısından söyleniyor..

Dışarıdan, yabancı bir şey aynada kendini gösterdiği zaman, o aynada görünen şey, aynanın taa, kendisidir.. Başka değil.. Karşısındaki sureti gösterdiği zaman da aynanın durumu aynıdır.. Zira ayna yabancı bir şeyle birleşmemiştir.. Onun o andaki mizacı bir karışıklığa müsait değildir..
Bakıldığı zaman, ancak ayna bulunur; başkası bulunmaz..

Onda gördüğün şeye, hiç bir şekilde, onun dışındaki bir şeyin adını vermezsin..

Yukarıda anlatılan çözümü güç tılsımlı mana, daha önce de ifade edildiği gibi, ilk tılsım idi..
Devamı otuz tılsıma kadar gider..

Kalanları; KUTBÜL-ACAİB VE FELEK’ÜL-GARAİB nam eserimize aldık..

O tılsımların hepsi, bu varlıkta, işaret yollu vardır; yerleşmiştir..

Bütün bunları, sözü geçen eserimizde açık bir dille anlattık..

Bu: İNSAN-I KÂMİL adlı eserimizde, o manalar üzerine bazı tenbihlerde bulunduk..

Şu mana da gerçektir ki; Bu eseri tam anlamak isteyen;

KUTB'ÜL-ACAİB ve FELEK'ÜL-GARAİB adlı eserimizi iyi bir şekilde okumalıdır..

Onu okuduktan sonra, dönüp bu esere bakarsa.. öbürünün cümlesini bu eserde bulur..

Bu eser, öbürüne göre, bir ana gibidir.. Ama dalları da olabilir.. Bunun aksine; Öbür eser de bu kitab içinde bir kök, bu da onun dalları olabilir..

İki kitab için anlatılan bu manaları anla.. Her iki eserdeki hitapların muhatabını da seç..

... Ve böylece, remizleri çöz, hazineyi bul..

KUTB-ÜL ACAİB'den murad.. İşaret kabul eden bir varlıktır..

FELEK'ÜL-GARAİB'den murad ise.. bunda hazır sırlardır..

Şu manayı da, burada açıklamak yerinde olur; Öbür kitabı bir asıl kabul edince, ona varmak için dallarını tutmak icab eder.. Başka yolu yoktur.. Açıklığa ancak bu yoldan kavuşulur..

Anlatılan misallerden şu yola çıkıyoruz; **Allah-ü Taâlâ ancak esma ve sıfatları yolundan bilinir**.. Onun marifetine yol, ancak anlatıldığı gibi çıkar..

Özet olarak bir mana çıkaralım:

Kul, önce; Yüce **Allah'ın esma ve sıfatını müşahade yolu ile anlar.. Bu, mutlak olması gereken bir iştir**..

Ve.. **bu yoldan**, yüce **Allah'ın** zatına **marifet derecesine yükselir**.. **Amma** bir **hakikat olarak**..

İşaret ettiğimiz bu manayı iyi anla.. Çünkü her şey; Sana, delillerle isbatına çalıştığımız mananın sırrına sığdırılmıştır..

Sende hürüm de, hevaî işlerde yollarım dar;
Ey arzum, karşında aklın, tedbirin ne hükmü var?.

Allah.. kalbim senden daha ne kadar yük alacak?.
Beni hevaiyata attın kalbimi sarman var..

Kalb tasada, göz yaşları dahi daim akmakta;
Ateş ciğerimi dağlar da su bakmamdan akar..

Eğer desem ki, yokum o dem biterim ama;
İşte ruhum benliğim sözümde işimde çıkar..

Şayet ben mevcudum dersem bu sözüm dahi;
Halk arasında hiç görmedim ki illetsiz bir var..

Şimdi bir başka yoldan girelim.. Baskısı yapılacak bir klişeyi düşünceyi düşünelim..

Baskı yapılınca, karşıda çıkacak suret, mutlaka esas şekli biçiminde olacaktır..
Mesela : Daire.. dörtgen ve üçgen..

Suretin çıkış şeklindeki tamlık derecesi ise, basılan veya esas klişenin karşılık durumlarının sağlığına göre olur..

Burada klişenin veya basıldığı şeyin yapısı, sertliği bir mana ifade etmez..
Esas mesele karşılık durumun tam olmasıdır..

Zira bazen sureti çıkacak şeyin, karşıda çıkan suretinden yapı itibari ile daha büyük olduğu olur..
Bunun tam tersine çıkan suretin, aslına nazaran yapı itibari ile daha büyük olduğu da görülür..

Burası öyle bir makamdır ki, hakikati bulan büyük kâmiller dahi karışıklığa düşmüşlerdir..
Hem de, kemâl derecesini bulup cemal ve celâlin birbirine yaklaştığı noktaya vardıktan sonra..

Şu hususta da bir ittifak vardır; Baskının yapıldığı yer baskıda esas olan şeyin aksi istikametinde seyreder.. Meselâ: Sağdan sola doğru baskıda esas olanda bir zuhur başlar.. Soldan sağa doğru da baskının çıktığı yerde aynı zuhur peydah olur.. Böylece bir durumun, meydana geldiği yer, zıdlar mıntıkasıdır..
Bir de, kulluk sırrının Rabb olmaktaki zuhur yeridir..

İşbu durum, şu hadis-i şerifin gizli manasıdır..

Şöyle rivayet edilmiştir:

- "**Resulullah S.A. efendimiz, miraca çıktığında, kendisinde bütün perdeler açıldı; ancak bir perde kaldı.. O bir perdenin açılmasını dilediği zaman kendisine** :

- Dur, Rabbın namaz kılıyor..

Dendi..

Bunu bizzat Rasulüllah S.A. efendimiz anlatmıştır..

Bu yüce bir **sırdır ki**: Ancak **kemâl sahibi zatlar** onu idrak edebilir.. Haliyle bu idrak :
Cenab-ı Hakkın kâmil ismine bir zuhur yeri olması sonucudur..

Bu halin idrâki, **bazı irfan sahiplerinde görülür**.. Ama **tahkiki bir yönü yoktur**.. Sadece bir **ittıladan** ibarettir.. Böyle bir şeyin oluşu: Cemal sıfatı cihetinden gelir.. Ama, kemâl sıfatının cemal derecesindendir..
Mutlak cemalden değil.. Cemal sıfatının kemâl derecesinden de değil..

Bazı irfan sahipleri bu hali, celâl tecellisinde de bulabilir.. Bu da yukarıda anlatıldığı gibi: Kemâl sıfatının celâl yönünden olur; mutlak celâlden değil.. Celâl sıfatının kemâlinden de değil..

Burada ayrı bir fasıl açıyoruz.. Konuyu az açacak, sonra toplayıp maksadı anlatmaya çalışacağız.. Meselâ:

Bir şey vasfını alan herhangi bir şeyi düşünün.. Bu şey, toplanmayı gerektiriyor..
Zira tek başına manasız kalır..

Bir örnek şeyi düşünün.. Bu da: İzzeti gerektirir olsun.. Yani : Bir azizlik ister..

El ayak önünde yuvarlanıp giden rakim cinsi şeyler ise.. zilletin mahkûmudur..

Bütün bu anlatılanların, kendilerine has bir seması vardır; orada yüzerler..

Şimdi bir başka kapıyı açalım.. Şöyleki:

A) Model üzerine rakım sıfatlardan birini giydirdiğin zaman, sende modelin kanunları yürür..
Çünkü rakim sensin.. Modelle aranızda bir benzerlik olur.. Ama zâhiri bir beraberlik düşünme..

B) Model kisvelerinden birini rakime giydirirsen.. O'onu onda göremezsin..
Çünkü özüne ait olmayan bir yere görünmüş oluyor..

Bu arada esas zat kaybolur.. Ne modelle görebilirsin; ne de rakimde. İkisinden birine zat'ı bağlarsan; diğeri için ikinci bir zat'a muhtaç duruma düşersin.. **Böyle yapınca da şirke saplanmış olursun**..

Durum anlatıldığı gibi olunca, sana iki yol gözükür:

a) Zat'ı rakimde, yani kulda **tasarruf ettirmen**..
b) Zat'ı modelde, -enmûzecde- **tasarruf ettirmen**..

Bu iki durumu biraz açalım ve sonucunu getirelim:

Zat'ı modelden bir parça ile, rakimin elinde tasarruf ettirirsen, bunun adına:

Zatî yükselme.. Denir..

Zat'ı modelin eli ile, rakimden bir şeyde tasarruf ettirirsen, bunun adına da:Zatî bir tenezzül.. Verilir ki, düşüş kaydeder..

Şimdi de başka bir yoldan girelim; meselâ:

Zatı, rakimin eli ile rakimde tasarruf ettirirsen, onun adı artık:

R a k i m..

Olur.. Yani. Zatın..
Zatı, modelin eli ile tasarruf sahibi görünce de, artık onun adı da:

M o d e l..

Olur.. Ne var ki, **burada önemli bir nokta vardır**.. **Onu unutmamak yerinde olur:**
Bütün nisbetlerin kalkması, **sırf zatın** **sözü edilmesi, ismin ve resmin ortadan silinmesi gerekir**..

Bu fasılda üç kelime geçti.. Yanlış bir yoruma gidilmemesi için onları ne manaya kullandığımızı anlatmamız icab edecek.. Meselâ:

Rakim : Bundan kastımız kulun kendisidir..
Enmuzec : KUTB'UL ACAİB VE FELEK'UL-GARAİB nam kitabımızın ihtiva ettiği manadır..

Zat : Bu **eserimizdir**.. Yani:İNSAN-I KÂMİL Fİ MARIFET'IL-EVAIL-I VEL-EVAHİR..

*

Bu güzelliğin rengi onun yanaklarında;
Sonsuzdur renklenme, yoktur özden doğuşunda..

Tozlarda beyaz, bir kırmızı da çıkabilir;
Onun beyazı yeşillendiren siyahlığında..

O ki şanı renklenmedir ve renk öztündedir;
Bu durumda renk bulunmaz onun öz zatında..

Ne zaman ki bir güzellik tam olarak doğar;
Her güzellikte de üstün odur tek zatında..

Ey ceylân yavrusu büyü salınıp da gelişde;
Güzellikten bir temizlik kap teşbihatında..

Sen hicazlı ceylan mısın ki yoksa Zeynep mi?
Aşık hayretinde berdavam her sarışında..

Allah için bir haber hepten alabildin mi?
Bilinmez nüktesini benli yanaklarında..

Salınmış saçların onun bağları mıdır ki?
Örgüleri sayılır düştüğü omuzlarda..

Kâküllerin kıvrımı beninin derinliği;
Yabancı kuşu dehşete verdi pençesinde..

Yemin olsun, o kaim olan ehad zata ki;
Cümle sıfatları sıyırıp geçti ıssız dağda..

Bu diyarda miğfer giyenden gayrı bulunmaz;
Benim diri ve bekçi turaları yanımda..

Mukaddimenin sonuna geldik; bir fasıl daha açalım.. İyi dinle ve anlamaya çalış..
Bazı isimlerin özellikleri anlaşılacaktır..

AHADİYET : **Esma ve sıfatların yokluğunu ister**.. Hem de izleri ve bu izlerin sebep ve tesirleri ile..

VAHİDİYET : **Bu alemin fena bulmasını ister.. Hak isimleri ve ona ait vasıfların zuhuru ile**..

RUBUBİYET : **Bu âlemin bekasını ister**..

ÜLÛHİYET : **Bu âlemin fena bulmasını gerektirir**.. Ama kendi **beka gözünde**.. **Bu âlemin bekası ise.. fena gözündedir**..

İZZET : **Hak'la halk arasındaki nisbet benzerliğini defe çağırır.**.

KAYYUMİYET : **Allah'la kulu arasındaki nisbet vukuunun sağlanmasını ister**..
Zira, KAYYUM: Kendi nefsi ile kaim olandır.. Bir de onunla kaim olandır..

Hülâsa olarak: Bütün bu ibarelerden her biri, kendisi için ne gerekli ise.. onu ister..

*

Şimdi bazı şeyler daha anlatacağız ki, yukarıda geçen cümleleri açıcı olacak.. Dinle..

Deriz ki:
- **AHADİYET tecellisi cihetinden bakılınca, ne bir isim; ne de bir vasıf kalır**..
- **VAHİDİYET tecellisi cihetinden ise.. halk yoktur.** Çünkü bu sıfatın zuhur yönünde bir sultanlığı vardır.. Öyle bir suretle ki: **Her varlığa suret getiren bu sıfattır**..
- **RUBUBİYET** tecellisi yönünden de **Hak ve Halk vardır.. Hakkın ve halkın vücudu** için bu sıfat gereklidir..
- **ULUHİYET** tecellisi cihetinde ise.. **ancak Hak** vardır.. **Ama onun sureti** halktır.. Ve.. **ancak halk vardır**.. Onun **mana** ciheti ise.. **Hak'tır**..
- **İZZET** tecellisinde ise.. **kulla Allah arasındaki nisbet kalkar**..
- **KAYYUMİYET** sıfatı cihetinden bakılınca da, Rabb sıfatının varlığı için, Rabb olarak kabul edilecek bir zata ihtiyaç vardır.. Ki bunun adı: MERBUB'dur.. MERBUB sıfatının varlığına da, Rabb sıfatından bir katkı mutlaka gereklidir..

Bu son cümle biraz kapalı geçti.. Onu, şu cümlelerle bağlamak isteyerek deriz ki:

- **O, zâhir ismi cihetinden bakılınca, eşyanın ayn'ıdır**.
Batın ismi cihetinden de bakılınca da eşya onun ayn'ı olur..

*

Allah'ı tenzih et ki, şanına bu yarar;
Bunu ne gafiller ne de ayıklar anlar..

Onlarda ne varsa, zattan sıfattan yana;
Hakikat olamaz, rayihadır ki kokar..

Onlar ki ihsandalar öyle sanırlar ki;
Olmuş.. haşa nasıl olur bu kalıplar?.

İlâh kul olamaz, olamaz o sonsuzdur;
Nasıl sonsuz varlık sonu olana sığar..

Zat birdir üstün vasıflar dahi Allah'ın;
Süfli düşük sıfatlar zayıf kula yarar..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikine ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

ZAT

Başlıktan da anlaşılacağı gibi, bu bölümde Z A T dan bahsedilecektir..

Z A T bir emirden ibarettir..

- İ ş..

Manasına alınabilir..

Bu, öyle bir iştir ki; isimler ve sıfatlar ona dayanmaktadır..

Ama, **isimlerin ve sıfatların özlerindedir.. vücud halini alışlarında değil**..

Bir isim veya sıfat düşünün.. Bunların hangisi olursa olsun; dayandıkları şey; Z A T'tır..

Bu:

- Z A T ..

Tabirini kabul eden: İster mevcud bir şey olsun; isterse A N K A gibi yok olsun..

Bu manadaki inceliği anlamaya bak..

Mevcud, iki yönden mütalaa edilir:

a) **Katıksız varlık**.. Yani: Mevcud..

İşbu; varlık yüce yaratıcı Allah'ın zatıdır..

b) **Yokluk karışımı varlık**.. Yani mevcud..

İş bu türden varlık ise.. Bu **yaratılmışların zatıdır**..

Burada önemli bir nokta daha var ki, onu da bilmen gerekir..

Sübhan olan yüce Allah'ın zatı, kendi nefsinden ibarettir.. Öyleki: Yüce Allah onunla vardır..

Zira o: Nefsi ile kaimdir..

O yüce **zat odur ki: Kendi kimliğinde, isimleri ve sıfatları hak etmiştir**..

Durum böyle olunca **o zat: Her suretin kabiliyetine göre suret olur**..

Bütün mana ondadır..

Daha açık anlatayım: Her tür sıfatın istediği her türlü vasfa girer.

Kemal hükmü mefhumu üzerine delâlet eden her isimden, o yüce zat, hak taleb eder..

Onun kemâl dereceleri çoktur..   Bu cümleden :

- **Onun sonsuz oluşunun idrak edilemeyişini.**.

Söyleyebiliriz..

Bu manada bir hüküm şudur: Kemal dereceleri tüm olarak idrak edilemez..
Ama ona göre bunlar idrak edilebilen şeylerdir.. Böyle olması gereklidir..
Çünkü : Onun için bir cehalet imkansızdır..

Bu manayı da iyi belle..

Anlatılan manaları, aşağıdaki kasidede söyledim :

İhata ettin mi mücmel, mufassal haberini ;
Zatını ey toplayan sıfatların her birini ..

Yoksa yüceldi mi yüzün tüm kavranmaktan yana ;
Sardın ki kuşatılmaya zatının derini..

Haşa sana son buluna.. haşaki olasın sen ;
Sana cahil.. ah.. neyle silerim hayretlerini?.

*****

Aşağıda anlatılacak hususlara dikkatle bak ; bil..

Allah-ü Taâlânın zatı: Gizli tekliğinden ibarettir..

Öyle bir teklik ki : Bütün ibareler onun üzerine düşer..
Ama onun manasını pek çok yönden anlatmaya yetmeyecek bir şekilde..

Zira o : Getirilip çözülen ibarelerin anlatışı ile idrak edilemez..
İşaretten doğan bilgi ile onun tekliğini fetmetmeye yeterli değildir..

Şu bir gerçektir ki : Hangi şey olursa olsun; onun bilinmesi, anlaşılması:
O şeye denk ve münasip bir şeyle olur.. Yahut, o şeye aykırı olan zıddı ile bilinir..

Halbuki **Allah-ü Teâlâ'nın zatına karşı bu varlıkta:**

Denk bir şey yoktur..

Münasip bir şey yoktur..

Aykırı bir şey yoktur..

Hele ona zıd bir şey hiç olamaz..

*

İş öyle bir raddeye geldi ki:

Onun sözde manası için kullanılan istılah yönü uçup gitti..

Bitti.. bitti artık, insanlar için onu idrak silindi..

Yüce Allah'ın zatı üzerine kelâm eden susar oldu..

Oynayıp zıplayan donup kaldı..

Bakanın da gözleri kamaştı..

Öyle bir izzete büründü ki: **Akıllar ve fehimler onu idrâkten yana yaya kaldı**..

Yüceldi.. Yüceldi **fehim** ve efkâr kuşları.. onun sahnında cevelân edemez oldu..

İlmin sonradan olmuşu da, ezeldeki de ona **ilişemez**..

Sınırlamanın ne büyüğü, ne küçüğü, artık onu derleyip toplayamaz..

*

Mukaddes kuş bu boş fezanın derinliğine uçtu..

Bu yüce semanın havasında bütünüyle yüzüp gezdi..

Ve kâinatın tümünde kaybolup kaybolup geçti..

Hakikatını bulmakla, ayan beyan açık hale varmakla isimlerinde, sıfatlarında perdesini araladı..

İşbu hal nice mesafeler kat etti.. Hüdustan ve kıdemden ..

Sonra.. Turlar atarak, **yokluk şahikasına uçtu**.. Onu öyle buldu: **Vücudu mutlak gerekli**.. vacip.. Olsa da olur; olmasa da olur.. diye bir şey olamaz.. Bir yitirilmişi varsa.. ona göre o : Kayıp sayılmaz..

*

O mukaddes kuş, artık aradığını bulmuştu.. Bu yapma âleme dönmek istedi.. Ne var ki, bir başka şey daha istiyordu: Bir alâmet.. bir nişan.. Uçup gittiği âlemden buraya getireceği bir nişan..

Ve dilek kabul edildi.. O güzel güvercinin kanadına şunlar yazıldı..

Şimdi **gerçek olan sen**.. ey çözümü güç bilmece.. tılsım.. osun ki:

Ne zatsın; ne isim..

Ne gölgesin; ne resim..

Ne ruhsun; ne cisim..

Ne vasıfsın; ne sıfatsın.. Ne de künye..

Varlık senin.. Yokluk senin.. Sonradan olma senin içi, öncelik de senin..

Zatına göre yoksun.. Ama nefsinde mevcutsun..

Nimetinle bilinirsin.. Bir cins, çeşit olmadan yana yoksun..

Sanki sen : **Emaneten yaratıldın**.. Sanki sen: **Ancak eserleri göstermekten ibaretsin**..

Açık dilinle, zatına deliller getirirsin..

Seni yaşar buldum.. bilgin gördüm.. güçlü tanıdım.. Konuşan, gören, duyan kabul ettim..

Cemal sıfatı varlığında dürülü.. Celâl sıfatına nail oldun..

Kemalatının bütün çeşitlerini, kendinde topladın..

Senden başka bir mevcut tasavvur ettiğim şey hiç olmuyor.. Bunun isbatı imkânsız..

Güzelliğine gelince: Her yönüyle tamdır..

Sonra.. bak.. bu kelâmın muhatabı sensin..

Ama, sen de olursun; ben de olurum..

Ey.. burada yok olan.. Ne var ki, seni yine burada bulduk..

*

İdrâk noktaları yüce;
Âlemleri de gizlice..

Çokçadır tehlikeleri
Vuruşları da sessizce..

Gözler onu görmeyince;
Sınır da alamaz içe..

Vasıf getiremez öne;
Ona nedim olan nice..

Önünde ibare dilsiz;
İşaretleri gidince..

Mamuresi yıkılır;
Çarpışanı devrilince..

Yüce ama, sema değil;
Ruhtur da, değil melekçe..

Hem sultan hem de mülkü var;
Mahremleri de azizce..

Bir göz ama bu göz değil;

İlimdir değil haberce..

Bir fiildir de izi yok;
İşaretleri bilmece..

Kutuptur felek üzere;
Güneştir yola esence..

Bir tavustur yükseklerde;
Görünüşte de pek yüce..

İstılahla da saridir;
Hem satırdır enmuzece..

Hep ruhumdur âlemleri;
Varlıktan yana temizce..

İşte yapılmış bir evdir;
Bir savaştır ki renklice..

Kanı diken diken ölü;
Nefesi derli topluca..

Zatı da tecrit edilmiş;
Hem sıfattır dahi tekçe..

Nişanları da sıra sıra;
Okunurlar yazarınca...

Nefyi kendi kapsamında;
Varlık temizdir özünce..

Bilinir de bilinmez de;
Kim uykucu kalkınca..

Nefiy olsa da sabittir;
Atılsa yine gerekçe..

Bir işarettir bilinir;
Bir yayındır ki eserce..

Tamaha dahi kapılma;
Görmezsin onu mahremce..

Şayet ganimetçi isen;
Ganimetleri hazırca..

Onun mağrib kuşu Anka;
Sensin onunla dilekçe..

Ve nasıl uygun olursa;
Karışık ya da temizce..

Denizdir aldatması var;
Dalgaları koca koca..

Ateştir külleri de var;
Süslenir onu sevince..

Bilinmez, vasfı edilir;
Marife olur nekrece..

Vahşîdirülfet edilir;
Kalb de bağlanır zalimce..

Bir bildiğini söylesem;
Sen durmazsın insaflıca..

Bilmediğini söylesem;
Ama sendedir bilmece..

Sırrım onun kimliğidir;
Benliği de tam ruhumca..

Kalbimde onun kürsüsü;
Hizmeti olur cismimce..

Onu akıl ediyorum;
Ama durumum cahilce..

Kim onları aparır ki;
Ki koyunları seslice..

Saklarımda yükseldikçe;
Hem de bilirim döndükçe..

İmlâ oldukça yazarım;
Seni korkutur durunca..

Tenzih ettim uryan oldu;
Benzettim kaydı gizlice..

Cisme benzettim de çıkıştı;
Bana dayanma o güce..

İndirdim de kayıp gitti;
Dağıttı hep güzellikçe..

Ona bağlanan kavuşur;
Kirpiklerdedir kesmece..

Sicili yanaklarında;

Şuleleri de parlakça..

Gözlerinde sürmesi bir;
Mızrak gibi durur ince..

Tükürüğünde de bal var;
Ve bir fidandır o boyca..

Lüle lüledir saçları;
Dişleri güler zalimce..

Bilekleri nakış işli;
Saçları dahi siyahça..

Dişleri beyaz beyazdır;
Tebessümü dahi alca..

Parmağındaki şaraptır;
İhsanları büyülüce..

Latifeleri vehimdir;
Buna şaşmak gerek bence..

Bilinmez vasfı edilir;
Anlaşılır saltanatça..

Yabancıyla ülfet oldu;
Konuşmaları kalbimce..

Sanatı dahi yırtmaktır;
öldürmek de âdetince..

Ayırmak oyuncağıdır;

Yemekleri ağulunca..

Yaygın olan terkibi var;
Bağlanır o çözülünce..

Ne cevherdir ne de araz;
Ne hasta sayılır sağca..

Oktur, hedef dahi odur;
Yayları dahi şaşkınca..

Bir ferdir ama çoğaldı;
Topluca hem de ayrıca..

Önümüz ve kalanların;
Hepsi de onun, âlemce..

Cahildir ama ilimdir;
Harptir ama selâmetçe..

Zulüm gibi ama âdil;
Tehlikeleri yaygınca..

Ağlatır güldürür beni;
Ayıltır eder sarhoşça..

Hem kurtarır hem de boğar;
Dileğimdir duruşmaca..

Bazan olur oynaşırım;
Bazan dahi arkadaşça..

Bazan hepten tanışmayız;
Bazan dahi konuşmaca..

Bazan bana vuslat verir;
Bazan da kucaklar dostça..

Bazan benimle cenk eder;
Bazan da bakar hasımca..

Böyle.. bu ferahtır desem;
Ki metin durur görünce..

Yabancılık eder durur;
Hiç tanımaz; bir bilmece..

Bir zattır ki vasfa gelmez;
Düsturları da çok yüce..

Bir güneştir aydınlatır;
Şimşekler çaktı parlakça..

Bir sözdür yayıldı böyle;
Kuşları beni aşınca..

İki zıd dahi birleşti;
Onda yoktur ayrılmaca..

Bir kaynaktır ki kaynadı;
Dalgaları da coşunca..

Tadana zehir kesilir;
Misk olur hep koklayınca..

Alâmetleri kaybolur;
Dalana denizdir onca..

Bundan sonra; o yeşil kuşun kanadına, kibrit-i ahmer mürekkebinin kalemi ile şu satırlar yazıldı:

Bundan sonrasına gelince..

Azamet ateştir.. **İlim sudur**. **Kuvvetler** de **havadır**..

Hikmet topraktır ki: **Ferd** vasfını alan **cevherimiz** onun gerçekliğini bulur..

İşbu cevherin **iki arazı** vardır:

a) **Ezel**..

b) **Ebed**..

Aynı biçimde o cevherin iki vasfı vardır:

a) **Hak**..
b) **Halk**..

Aynı şekilde o cevherin **iki na'tı – sıfatı – vardır**:

a) **Kıdem**..

b) **Hudûs**..

Aynı değerde o cevherin iki adı vardır:

a) **Rabb**..

b) **Abd**..

Aynı yönde **iki yüzü** vardır:

a) **Zahir**.. Ki, bu, dünyadır..

b) **Batın**.. Ki bu ahirettir..

Aynı yoldan o cevherin **iki hükmü** vardır:

a) **Vücub**.. Varlığı gerekli olmak..

b) **İmkân**..   Oluşu da, olmayışı da eşit olmak..

Yine o cevhere **iki yönden itibar edilir**:

a) **Kendi özüne göre yok oluşu**.. Başkası için mevcut oluşu..

b) **Kendisi için var oluşu**.. Başkası için de yok oluşu..

Yine o cevherin iki marifet yönü vardır:

a) **Önce vücudiyetini kabul etmek**: sonra da **selbiyeti cihetine gitmek**..

b) **Önce selbiyeti cihetine gitmek**; sonra **vücubiyetini kabul etmek**.

Sonra..

O cevherin anlaşılması babında bir noktası vardır ki, çok dikkat gerek .. Zira onda:

Bir sertlik vardır..

Onun ibareleri çözülürken, manalarından inhiraflar olabilir..

İşaretleri çözülmeye çalışılırken, dikkat başka cihete dağılabilir..

Sakın ha.. Sakın ey kuş, bu yazılanları çok iyi korumaya bak.. O kadar ki: Yabancı onu okumasın.

*

O kuş, bu semalarda uçuşunu sürdürdü.. Hali: Ölüm içinde dirilik.. Helâk içinde beka..
Taa, topladığı kanatlarını açıp yayıncaya kadar.. Kapamış olduğu gözünü açıncaya kadar..

Bir de baktı ki, o : Kendi dışında değil.. Kendi cinsinden başkasına salınmış değil..

Bir denize girmiş ki: Ondan hariç gibi..

Her ne kadar ondan içmekte ise de, yine susuz; yine içi yanık.. Ondan yana hiçbir şey demedi..
Ama onda bir şey de kaybetmedi..

Mutlak kemal derecesini hakikat olarak : **Kendi nefsinden ve zatından ibaret buldu**.. Hal böyle iken;
onun **sıfatlarından bir sıfata dahi, sahip olamadı ki: Zât ve sıfat isimlerine hakkıyla bürüne**..

Sonra o aradığı yüce varlığın bir tutulacak yeri de yok ki: İttifak, ihtilaf hükmü ile de olsa, ona yapışıp kala.. **Tam manası ile, onun sıfatlarından birinde mekân tuta**..

Bu işler böyle olunca, o kuşun bu tayin âleminde, kendine has bir kemâl durumu olmadı..

Uçuşunda bir kemâl durumu varsa o da, ancak kendi âleminde ve kendine tayin edilen mahalde oluyor.. Bu durumda ise, kanatlarında işaretli yerlerde, kendisine ancak inhisarlı bir hal kalıyor..

Bundan sonra o kuş baktı: **Aradığı yüce zatın mehtabını kendi özünde hakikat olarak gördü**..
Artık o güneş içinde doğmuştu.. Onun nurunu söndurmeye de, güç yetiremiyordu..

Bir şey bilmez gözüktüğü halde, biliyordu..

Bir yerden göçüp gidiyordu: ama bakınca yine ilk olduğu yerde durduğunu görüyordu..

Onun dilsiz konuşması vardır; dilli de konuşabilir..

İrfan duygusu tamdır.. Onda bir kayganlık yoktur..

İrfan bakımından; âlem halkının irfanına sahip olduğu varlıkta, en girginidir..
Bir açıklama olduğunda, en uzağı yine o görünür..

O irfan sahasına, halk arasında en uzak olan olduğu gibi, onların en yakın olanı yine odur..

Onun kelâm harfleri okunmaz.. Manasını anlamak ve derinliğini kavramak güçtür..

Onun harfi üzerinde **vehmî bir nokta** vardır.. **Daire, onun üzerinde devrini tamamlamaya çalışır**..

Ve noktanın özünde bir âlem yaşar.. O âlemde yuvarlak bir daire gibidir..

Yine onun için, iki noktayı kasdediyorum; sözü geçen daireden bir nokta vardır..

O nokta ise..o dairenin umumî heyeti cüzlerinden bir cüzdür..

Daire bütünüyle, o noktanın genişlik yanlarından birindedir..

Adı geçen nokta, özünde basit; ama duruşuna göre mürekkeptir..

Zatı yönünden tekdir..

Aydınlığı yönünden bir nurdur.. Bilinmeyişi ciheti ile de, zulmettir.

Nice şeyler söylendi; değil mi?. Hemen hepsi, işaret ve imalı sözlerdi.. Böyle olunca: hiç biri o yüce zatın hakikat noktasına isabet etmez.. Başka türü olması da imkân dışıdır..

Zira bu dil, onu anlatmakta lâl oldu.. Kısıldı; kaldı..

Zaman da ondan yana faydasız.. Dardır.. Sıkıştırılamaz ona; zira o da, belli bir haldedir.. Ölçülüdür.. Ölçülü olan, bir ölçüsüze nice zarf olur? Kab olur?

*

Yüce Allah.. Şanı büyük.. Bütün rifat dereceleri olan sultandır.

Azizdir, Deyyandır..

*

Hindin bölgesinin ev eşikleri çok engellidir;
Binaları yüce, kapıları dahi şereflidir..

Onun ötesinde nice boyunlar vuruldu gitti;
O işte halk güçsüzdür, çeviremez engebelidir..

Hey.. orada bir rüzgâr esecek olsa dehşetinden:
Akıllar gider, kalbler çarpar zira dehşetlidir..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikine ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Burada, umumî bir ifade ile İSİM üzerinde durulacak ; ona göre bir mana verilecektir..

İSİM : **Kendisi ile ad konulan şeydir**..

Şöyle ki :

Fehim gözünde isim verileni gösterir..

Hayalde, o isim verilene suret verir...

Vehimde, o isim verilen hazır eder..

Fikirde, o isim verileni düşündürür..

Sonra isim verilen şey adı geçtiği zaman, almış olduğu isimle **ezberlenir**..

İsim verilen, **akılda** yoklanınca, yine o isimle akla gelir..

Bu isim verilen şeyin : Var olması, yok olması , İSİM durumunda bir değişiklik yapmaz..

*

İsmin kemâl yönünden ilk büyüklüğü : Kendisi ile ad alan şeyin ; kendisini bilmeyene

İSİM yolunda bildirmesi ile başlar..

*

İsmin, isim verilen bağlanışı, "**iç**"in "**dış**"a bağlanışı gibidir..

Esas mana anlatıldığı gibi olunca: İsim, kendisi ile ad alan şeyin aynı olur..

*

İsimlendirilen şeyler arasında, öyleleri vardır ki, yok görünür.. Ama, kendi varlığı içinde.. Fakat, konuşulurken aldığı isimle vardır.. Buna misal : **Anka-i Mağrib**'dir..

Aslında o, belli bir varlık değildir.. Ancak ismi ile vardır.. İşte bu isimdir ki : Onu bir varlık haline getirmiştir..

Yine bu isim yolundadır ki : İsim sahibi zata gerekli olan sıfatlar bilinir..

Durum anlatılan yola girince, isim verilen şey, bir başka olur; isim çerçevesini aşar.. İsim, isimlendirilenden başka olur..

Misal olarak : Bu yolun ehli dilinden geçen : **Anka-i Mağrib** mefhumu muteberdir..

Mana bu olunca : **Anka-i Mağrib** üzerinde az duralım.. O nedir?.

O, öyle bir şeydir ki : **Akıllardan fikirlerden uzak duran, özel durumu, yapısı, nakşı ile azameti icabı bu misal âleminde benzeri mevcut değildir**..

Anka-i Mağrib..

Adını alması da bu mana icabıdır..

Şimdi düşün.. Anka-i Mağrib için getirilen isim, onun için verilen manâ hükmünü kapsar mı?.. Şüphesiz kapsamaz..

Sanki **o isim**, anlatılan mana için ona konmamıştır ; küllî bir hal ile **akla uygun bir mana için konmuştur.. Özellikle varlık mertebesindeki rütbesi ezberlensin diye**..

Ta ki, böylece yok olmaya ve onun: Zatında, anlatılan hükümde olduğunu bilesin..

İşte.. İsmin, ad olduğu yeri bu yoldan bilmek mümkündür..
Fikir dahi, o adlananın akla uygun manasına bu yoldan girer..

*

Yukarıda nisbeten çözümü güç cümleler geçti.. Mana ağırlaştı..

Fakat sen: Bu sözlerdeki ağırlığı kaldır.. Tomurcuklar arasındaki gülü dermeye çalış..
çıkarmaya bak.. Zira, aşağıda anlatılacaklar için lüzumludur..

*

Şimdi **"halk" mefhumundaki Anka-i Mağrib ismi, "Hak" manasındaki Allah adı, açıları ters orantılı bir zıdlık teşkil eder**..

Misal : **Anka-i Mağrib adı ile adlandırılan, aldığı ada karşı kendi özünde "halk" olarak yoktan ibarettir**..

Allah adı ile anılan yüce zata gelince : **Hak olarak sırf varlıktır**..

Ancak yüce Allah adı ile, Anka-i Mağrib mefhumu arasındaki zıdlık bir yönde kalkar..
O da : Esas varlıklarına, ancak isim yolundan gitmek..

Şöyleki :

Anka-i Mağribe, ancak isimle varılır.. Ve o : Yalnız bu itibara göre mevcuttur..

Yüce hak ise.. aynı minvalde ancak isimleri ve sıfatları yolundan vâsıl olunan bir varlıktır..
Bu yol, geniş bir alandır; Hakkın marifetine geçmeyi mümkün kılar.. Başka türlü imkânsızdır..

Hasıl-ı kelâm: **Allah-ü Taâlâ'ya vuslat için Allah ismi yolundan başka bir yol yoktur**..

*

Bu yüce ismi unutma, manasını bil..

Çünkü bu ismin kazandığı bir varlığı vardır..

Bu varlığı : Hakikati ile birleştiği için bulmuştur..

Durum anlatıldığı gibi olunca, yüce Allah'a varan yolu onunla aydınlanmış olur..
İnsandaki mana büyüklüğü de, onunla mühürlenmiş olur..
Rahmete eren kimse dahi onunla rahmana varır..

Bu mana açısından şöyle bir hükme varmamız mümkündür:
Bir kimse, **mühürün nakşına bakar kalırsa** .. onun **Allah ile oluşu isimde kalır**..
Ama ondaki nakşa, yazıya bakmaz da, başka yanları ile kalırsa,
onun da Allah ile oluşu sıfatlara dayanır..

İşbu halin dışında, bir başka durum vardır ki: Tam bir üstünlük sahibidir. Meselâ :

Bir kimse **mührü parçalarsa**.. ismi de vasfı da geçmiş olur.. Böyle olunca da, o kimse :
Yüce **Allah'ın zatını bulur**.. Sıfatlarını da görür.. **Sıfatlar da, kendisine kapalı kalmaz**..

Bu dururumda, o yüce zata varan kimseye bir vazife düşer :
Hak ile halk beynini bulmak..

Bu beyni bulup birleştirmek kolaydır..

Şayet o kimse : Yıkılıp çökmek üzere olan duvarı tekrar yaparsa..
parçaları dağılma tehlikesi geçiren mührü yapıştırır kuvvetlendirirse.. olur..
İşte o zaman, olduğu âlemde kalır.. Zevkle yaşar..

.. Ve böylece onun :

Hak ve halk..

Namları ile yad edilen **iki yetimin hissesini** yeterince ödemiş olur..
Hem de onların erginlik çağlarında ..
Hem de, her iki halin hazinelerini bularaktan..

*

Kademe kademe geçiyoruz.. Yukarıda anlatılanları bildinse.. daha ötesine geçeceğiz..

Bunu da, iyi kavrayıp anlamaya gayret eyle.

Bütün noksan sıfatlardan temiz olan yüce Hak : **"Allah"** adını insana bir **"ayna"** yapmıştır..

Bu manayı yüzüne baktığı zaman anlar.. Bilir.. Hem de gerçeğe dayanan bir ilimle.. Özellikle :

" Var olan Allah imiş.. onunla birlikte bir şey yok imiş.."

Cümlesi ile **ifade edilen mananın gerçek yüzüne geçer**..
O yüze geçer geçmez, kendisine bir **keşif kapısı açılır**..
O keşif sayesinde görürür ki:

İşitmesi , **Allah'ın işitmesi**..

Görmesi , **Allah'ın görmesi**..

Konuşması, **Allah'ın konuşması**..

Hayatı, **Allah'ın hayatı**..

İlmi, **Allah'ın ilmi**..

İradesi, **Allah'ın iradesi**..

Kudreti, **Allah'ın kudreti**..

Evet.. Görür ve anlar ki : Kendinde bulunan bütün bu duygular,
asaleten yüce Allah'ındır..

Yine bilir ki : Kendindeki o duyguların cümlesi ;
bir mecaz, bir ariyet , emanet olarak kendisinde ..

Hem hakikat yönünde ; **hem de mülk olarak..**
Ne varsa hepsi Allah'ın..

Bu manayı bir âyet-i kerime ile açalım :

- "Allah, sizi de, yaptığınız işleri de yarattı.." (37/96)

Bir başka yerde ise.. şöyle buyuruldu :

- "Siz ancak putlara tapıyorsunuz.. Böylece iftira yaratır durumdasınız.."
(29/17)

Görülüyor ki, manalar birleşti : Kul yaratıyor ; Allah yaratıyor..

Şimdi düğümü çözelim: Sanki, bir şeyi kullar yaratıyor ; ne var ki,
aslında o şeyi yaratan Allah'tır..

Yaratma işi : **Kullarda mecaz yolu ile ve emaneten bağlanmıştır.. Ne var ki,**
hem mülkün sahibi oluşu, hem de tam bir bağlantı ile Allah'ındır..

Derin bir mana kapısı açtık.. Daha da ineceğiz..
Dinleme ve anlama gücüne sahip olarak dinle..

Bütün bu anlatılanlar, bir zevk işidir.. **Böyle olunca, bu yüce ismin aynasında**
yüzüne bakan bir kimse : Zevk olarak bu ilmi elde eder..

Anlatılan zevke erdikten sonrada, o kimsede, **Tevhid ilmi çeşidinden**

vahidiyet ilmi vardır..

Her kim anlatılan makama yerleşirse :

- **Allah**..

Diye çağırana icabet edip cevap veren olur..
Çünkü o : Allah isminin mazharıdır..

Bundan sonra o kimse, bir yükselme kaydeder ; yok olma durumu kederini siler :
İlme doğru safa seyrini **varlığı bir gerekli varlık halini alırsa**..
sonunda, yüce Allah onu **kıdem zuhuru ile, sonradan olma kirinden de temizlerse**..
İşte o zaman, **Allah isminin aynası olur**..
Buna misal: İki aynanın karşılıklı duruşu gibidir.. Böyle olunca da, o aynada ne varsa..
bu aynada da o olur..

Bu makama varan kimse için duânın kabul olunma ihsanı yapılır..
Kim için duâ ediyorsa.. Allah o duâyı kabul eder..
Kime darılıyorsa.. Allah ona darılır.. Kimden razı ise.. Allah ondan razı olur..

Bu **makamı bulan kimsede Tevhid ilmi çeşidinden ahadiyete kadar ne varsa.. mevcuttur.. Ahadiyetten yukarısı değil**..

Bu **anlatılan makamın sahibi ile zatî tecelliye eren kimse arasında** bir incelik vardır.. Şöyle ki :

Bu makamın sahibi yalnız fürkanı okur..– sıfatlar âlemini okur, manasına alınabilir..

Zatî tecelliye eren kimse ise.. nazil olan cümle kitapları okur..

Bu manadaki inceliği anla..

*

B i l..

Bu Allah ismi, bütün kemâl derecelerinin temel maddesidir..

Ne kadar kemâl derecesi varsa.. hepsi bu yüce ismin kubbesi altındadır..
Onun dışında hiç bir kemâl derecesi bulunmaz..

Bu durum ki böyle oldu: Yüce Allah'ın kemâl derecelerine bir son olmayacağı açıktır..

Çünkü : Kendi zatından, meydana getirdiği hangi kemâl derecesi olursa olsun ;
kendi gizliliğinde, ondan daha üstünü, daha temellisi vardır.. Böyle olunca, elbette
onun kemâl durumunun sonunu bulmaya yol olamaz…

Yani : Onun katında, gizli bir kemâl derecesi bırakmama yönünden..

Bir başka kapı açalım.. Şu yoldan ki: İnsanda bu akıl yolu ile bilinen bir temel madde vardır.. Aynı zamanda, bu kâinatta da vardır..
Bunun bir kabiliyeti de , çeşitli görüntü suretleri açığa çıkarmaktadır..

Şimdi düşün : Buradaki bir temel maddenin kabiliyetli olduğu suretlerin hepsini ;
artakalan olmamak üzere bilip bulmaya bir yol var mıdır?.. Elbette olamaz..
Zira, hiç bir şekilde onun suretlerinin sonuna varıp :

Bu iş burada biter..

Deyip bir idrâk noktası bulmaya imkân yoktur..

Yine düşün : Anlatılan durum, bu yaratılmışlar âleminde ki böyledir ; o yüce, her yönüyle
büyük hak'ta nasıl olur?.. **Onun kemâl derecelerine nasıl bir hudud çizilir**?..

Bu büyük bir iştir..

Her kime ki, yüce hakkın tecellilerinden bu yönde bir tecelli gelirse..
özünü idrâkten aciz kalır ve şöyle der :

Bir şeyi kavramaktan yana acizliği idrâk idrâkın taa, kendisidir..

Ne var ki, bu tecellinin de ötesinde bir tecelli vardır.. Onu da unutmamalı..

Meselâ : **Yüce "Hak" bir kimseye, mana tecellisi içinde tecelli eder ve ilmi** cihetinden **kendisinin aynı olduğunu, aynı oluşu**
cihetinden **hakikatı bulmuş** olduğunu anlatırsa..
gayrı böyle bir tecelliye eren, acizlik dili ile konuşmaz.. İdrâkten aciz olduğunu söyleyemez..
Bu manaya aykırı bir yöne de kayamaz..

Peki ne yapar?

Diyeceksiniz ; anlatalım :

Her iki tarafı da özüne çağırır..

Sebebine gelince : Onun makamı öyle bir makam olmuştur ki, onu anlatabilmek imkânsızdır..
Zira, o : Yüce **Allah'ın zatında**, en yüce makama yükselmiştir..

Sen de onu ara.. O makamı iste.. ondan yaya kalma ; yanılma..

*

Yukarıda anlatılan manada söylenen şu şiir nekadar güzeldir..

Allah, söyleyene rahmet eyleye..

Allah-ü ekber.. bu deniz ne kadar kabardı;
Esen fırtına ile dalgalandı inci çıkardı..

Elbiseni çıkar, ona dal, sonra bırak gayrı ;
Sendeki yüzmeyi, övünülür yanı kalmadı..

Ve.. öl.. zira Allah denizinde ölü rahattır ;
Hayatı Allah hayatı oldu, öz ömür aldı..

*****

Şimdi, o yüce Allah ismini bir başka yönü ile işleyeceğiz.. Bunu da bilmen gereklidir..

Sübhan olan yüce Hak : **Allah ismini, ilâhi manaların suretine de**, ilk temel maddesi yaptı..

Cenab-ı Hakkın kendisinde, kendisi için nekadar tecellisi varsa..
hepsi, bu Allah isminin kapsamına dahildir.. Geri kalanı sırf zulmettir.. Ki :

- **Zatta, zâtın batın yanları**..

Adı verilir..

Bu yüce **Allah ismi, anlatılan zulmete bir nurdur.. O nurla, Cenab-ı Hak kendisini görür..**

.. Ve halk o nurla, Cenab-ı Hakkı bilmeye ulaşır.

Bunu da böyle bilesin..

Biraz da, bu kelime üzerine söylenen itikad âlimlerinin fikirleri üzerinde duracağız..
Bu yüce kelimeyi, çeşitli yönleri ile eleştirenleri dinleyelim..

Faydalı olacağı düşüncesi ile onları iyi dinleyelim..

Mütekellim âlimlere göre, bu yüce Allah kelimesi : Ülûhiyet istihkakı olan bir zatı anlatan sancaktır..

Evet.. onların istilâhında , bu yüce Allah isminin kelime türeyişi üzerinde çeşitli görüşleri var..

Bazılar der ki :

Bu kelime dondurulmuştur.. Kendi başınadır.. Ve ona cins olacak bir kök yoktur..

Dolayısı ile, başka bir kelime kökünden de türememiştir..

Bu görüş bizim mezhebimizin görüşüdür.. ki :

Henüz kelimeler türememiş, türeyen kelimelerden bir şey de türememiş iken Cenab-ı Hak bu :

ALLAH..

Adı ile söylenir, anılırdı..

Bu yüce ismin, bazı kelime kökünden türediğine kail olanlar ise şöyle diyor :

Bu kelime : ELEHE YELEHÜ, kökünden gelmiştir.. Bu kelimeler ise.. aşka gelenin halini dile getirir..

Şimdi bu aşkın manası üzerinde duruşlarına bakalım. Demek istiyorlar ki :

Anlatılan mana, yüce Hakkın geçerli iradesi üzerine ; kâinatın kendi özelliği ile, onun kulluğuna düşkünlüğü ve onun azameti önünde zilleti istemeleridir..

Zira kâinat, kendi oluşları icabı, kendilerine gelen Hakka kulluk istek, arzu ve aşkına karşı bir savunma gücüne sahip olamaz.. Demir cinsi şeylerin mıknatısa can atıp içten bir yöneliş gösterdikleri gibi.. Onlar da mıknatısın çekiciliği karşısında güçsüzdürler..

Kâinatın bu içten duyduğu Hak kulluğu aşkı, bir tesbihtir ki : Onun bütünüyle anlaşılması zordur.. Anlaşılamaz..

Kâinatın ikinci bir tesbihi daha vardır ki: Hakkın zuhurunu kendisinde kabulleniişidir..

Kâinatın üçüncü bir tesbihi ise.. Kendisinin Hakta halk olarak zuhurudur..

Kâinatın, yüce Allah'ı Tesbih ediş şekli daha çoktur.. Bitmez..

Zira, kâinatın ; yüce Allah'a ait her isimde bir bağlantısı vardır.. O ilâhi isme uyan biçimde tesbihi yapar.

Sayı itibarı ile, çokluğundan ötürü, hesaba kitaba sığmayan bu tesbihlerin tümü bir dille ve bir anda Allah için yapılan tesbihlerdir..

Ve.. bu varlık âlemi ferdlerinden her birinin, yüce Allah ile olan halleri bu minval üzere devam edip gider..

Anlatılan mana icabıdır ki : Yüce Allah, kelimesinin yukarıda sözü geçen kelime kökünden geldiğini istidlâl eder ve derler ki :

Eğer o, bir kelime kökünden gelmeyip de dondurulmuş, kendi başına olup kalsaydı; anlatıldığı gibi bir tasarrufa sahib olamazdı..

Sonra, ELEHE kelimesini İLÂH, haline getirmek isteyerek şöyle dediler :

Bu yüce ismin kökü, ELEHE olduğu kabul edildiğine göre, mabud için kullanılınca, başa bir EL, lâm-ı tarifi getirildi.. O zaman EL-ELEHE oldu.. Çok kullanılması dolayısıyla, ortadaki ELİF görünmez hale getirildi ve : ALLAH, oldu..

Arab dili âlimlerinin bu yüce isim üzerine sözleri çoktur.. Ama teberrüken bu kadarını aldık.. Bu kadarını yeterli gördük..

*

Burada, ALLAH lafzı üzerine bazı kelâm edilecektir.. Ayrıca, onun harfleri üzerinde de durulup ifade ettiği manalara bakılacak..

Bu hususlar da, bilmen gereken bilgiler arasındadır..

Şöyleki :

ALLAH, olarak anılan bu yüce isim, harf itibarile beşlidir.. Ama lafızda..

Her nekadar, yazı şeklinde (LÂM) ile (HA) arasındaki (ELİF) görünmemekte ise de ; lafzan sabittir.. Lafız da, yazıya hâkim olduğuna göre : (ELİF) i de, o harfler meyanında sayıp :

ALLAH ismi beşlidir..

Deyip kabullenmek icab eder..

*

Bilmen gerekli olduğundan o harflerin ifade ettiği manalar üzerinde duralım..

BİRİNCİ HARF

ELİF : Haliyle baştaki elif.. İşbu harf, **AHADİYETTEN** ibarettir.

.Ahadiyet teklik manasına alınabilir..

Öyle bir ahadiyet ki, onda çokluk manasına gelen kesret tamamen düşüp helâk olur..
Hangi yüzden bakılırsa, bakılsın; ondan başka varlık kalmaz..

İş bu mana :

"Yüzünden başka her şey helâke varır.." (28 / 88)

Meâline gelen, Yüce Hak kelâmının hakikatdır..

Burada, zamir, **ŞEY'e verilmektedir ki** :

Kalan, şeyin yüzü olur..

Manası çıkar.. **O şeyin yüzü ise.. Özünde bulunan**,
özünden tecelli eden yüce **Hakkın ahadiyetidir**..

Böyle olunca, her bakımdan duruma hâkim olmak, o yüze düşer..

… Ve o yüz: Kesretle bir kayda bağlanamaz.
Çünkü bu manada, kesretin hiç bir hükmü yoktur..

Şimdi manayı toplayalım :

Ahadiyet, **zat tecellilerinin ilkidir.. Ama bu tecelli**,
zatın, kendinde, kendisine, kendisi ile **olmaktadır**..

Esas mana bu olunca : ELİF, tek başına, bu ALLAH, isminin başına kondu..
Öyle bir teklik ki : Diğer harflerin hiç biri ile bir bağlantı kurmadan..

İşbu durum, doğrudan doğruya, ahadiyet makamına bir tenbihtir ; uyarmadır..

O, öyle bir ahadiyet makamıdır ki : Ne Hakka ait vasıfların, ne de halka dair vasıfların
orada zuhuru vardır.. Çünkü o : **Sırf ahadiyettir.. O kadar ki: Orada, isimlerin ve sıfatların,**

fiilerin, mahlukatın hiç bir hükmü yoktur..

Tek başına değil de, yazılış itbariyle, diğer harfleri ile de, zata işaret edilir..
Zira hepsi, onun içinde gizlidir..

ELİF; zat olunca, diğerleri onda gizli sıfat ve onunla alâkalı olanlar olur..
Ki bu mana, aşağıda daha açık anlatılacaktır.

Meselâ : **ELİF harfi**, yazılı gösterildiği zaman, **ELİF**, **LÂM**, **FA**, dan ibarettir..

ELİF harfi, tek başına yazıldığı zaman, yazılış şeklini ve tek başına yazılışını da özünde toplayan **zata delâlet eder**..

LÂM, harfi, **dik kısmı ile** ; yüce **zatın kadim sıfatlarına** delâlet eder.
Kendisinin, **LÂM** olduğunu anlatan **kıvrık kısmı ile de, sıfatlarla alakalı kısımlarına delil sayılır**..
Sıfatlarla ilgili kısımlar ise.. zata bağlanan kadim fiillerdir..

FA harfinin ifade ettiği manalar ise.. şu şekilde sıralamak mümkündür :

a) **Duruşu ile, yapılmış işlere delâlet eder**..

b) **Başındaki noktası ile, halkın zatında var olan, Hakkın varlığına delâlet eder**..

c) B**aşının yuvarlak oluşu, sonucu, içinin boş oluşu feyz-i ilâhîyi kabul edişleri yönüyle halkın onda bir yer edinip sonsuzluğunu kavramasına bir durak olmayacağına delâlet eder**..

d) Ayrıca **yuvarlağının daire biçiminde oluşu da**; mümkin vasfını alan varlıkların sonsuzluğuna işarettir.. Zira dairenin nerede başlayıp nerede biteceği bilinmez..

e) **Ayrıca içinin boşluğu, feyiz kabulüne bir işaret mahallidir**. Zira, içi boş olan ; kendisini dolduracak bir şeyi kabul etmek zorundadır..

Sonra.. burada bir başka husus vardır; bunu da belirtmemiz yerinde olur..

İşbu husus : **FA**, harfinin başında duran noktadır.. Bu durumu ile o noktanın yeri.

FA harfinin yuvarlak boşluğu gibidir..

Anlatılan manaya göre, ince bir işareti burada göstermek gerekecek..

İşbu işaret : İnsanın ezelde aldığı emanettir..

Burada, **emanetten kasdım** :

- **Kemâl-i ulûhiyettir**.. ki bu : **Yerin, göğün ve onlarda bulunan mahlukat çeşitlerinden hiç birinin taşımaya gücü olmadıkları emanettir**.

Burada bir başka husus var ki, onu da belirtmemiz yerinde olur..

Şöyleki: **FA** harfi, bütünüyle ele alındığı zaman, içi boş başından başka noktaya yer yer olacak bir kısım yoktur..

İşbu **baş kısım ise.. insandan ibarettir**.. Çünkü **insan, bu âlemin reisidir**..

Üstte anlatılan mana icabıdır ki, Resulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi rivayet edilmiştir :

"Ya Cabir, Allah'ın önce yarattığı peygamberinin ruhudur."

Bu manadan anlaşılıyor ki : İnsan, yaratılışta bir önceliğe sahiptir.

Aynı şekilde yazarın elindeki kalem, **Fa** harfini yazmaya başladığı zaman : Boş yuvarlağını yapmaya öncelik verir.

Gerek bu son sözlerden, gerekse önceliklerden hâsıl olan mana şudur :
Yüce **Hakkın ahadiyeti** :

İsimler, sıfatlar, etkisine aldığı diğer şeyler, mahlukatından hemen her şeyin hükmünü kendi özünde gizler..

Durum anlatıldığı gibi olunca. **Zatî sıfatından** başka baki kalan olmaz. Bu sıfattan da bir başka yönüyle

AHADİYET..

Diye bahsedilir..

*

Bu yüce **ALLAH** ismi, üzerine, açık ibare ile; buradakinden daha fazla :

- El - Kehf'ü Ver – Rakim – Fi Şerh-i Bismillahirrahmanirrahim..

Adlı eserimizde hayli kelâm ettik.. Orada bulunup okunmalıdır ; faydalı olur..

*

İKİNCİ HARF

LÂM : Bu harf, **Allah** isminden , birinci **Lâm**'- dır.. **Elif**'ten sonra, ikinci sırayı alır..

Bu, celâl sıfatından ibarettir..

Anlatılan mana icabıdır ki : **Elif**'ten sonra geldi.. Kısmen onunla bitişti.. Böyle olması gerekir ; çünkü **Celâl** sıfatı, tecelliler derecesinin en yükseğidir.. **Cemal** sıfatından daha öndedir.. Bu fikrimizi teyid eden bir hadis-i şerif vardır.. Hemen arz edelim :

" Azamet gömleğimdir, Kibriya cübbemdir.."

Bu kudsî hadis anlatıyor ki : Bir şahsa en yakın olan şey, gömlek ve cübbedir..

Şimdi sabit oldu : **Celâl sıfatı, yakınlık itibariyle, cemal sıfatından daha yakındır**..

Celâl sıfatının bu yakınlığı :

"Rahmetim gazabımı geçti.."

Meâline alınan kudsî hadisindeki manayı bozmaz.. Çünkü geçen rahmet **umum ve şümûl şartıdır.. Böyle bir umumiyet ise… Celâl sıfatına aittir**..

Nisbeten kapalı geçen üstteki ifadeyi daha iyi anlamak için, aşağıdaki cümlelere dikkat et ; bil ve anla..

Vahidiyet, **şeklinde de anlatılan cemal sıfatı** : **Zuhur yönünde tam kemâlini bulduğu** : ya da **anlatılan kemâl haline yaklaştığı zaman, onun adı** :

C e l â l..

Olur.. Onun böyle oluşu, **kuvvetli ve saltanatlı zuhurundan ötürüdür**..
Cemal sıfatındaki rahmet mefhumu, şümulü ile sonucu işte bu celâldir..

*

ÜÇÜNCÜ HARF

LÂM : bu harf de, Allah isminin ikinci lâmıdır..

İşte bu harf, yüce ve sübhan olan **Hakkın bütün zuhur yerlerinde, mutlak geçerli** olan **cemal sıfatından** ibarettir..

Cemal sıfatı bütünüyle iki vasfa dönüktür :

İ l i m..

L ü t u f..

Aynı şekilde **celâl sıfatı da**, **iki vasfa** dönüktür:

A z a m e t..

İ k t i d a r..

Cemal sıfatında sayılan iki vasfın sonucu, celâl sıfatının iki vasfında birleşir..

Böyle olunca da : Cemal ve celâl bir sıfat haline gelir.

Bu manada şöyle söylendi :

Halka zahir olan cemal sıfatı celâl sıfatının cemal cihetinden başka değildir..

Aynı şekilde onlara zahir olan celâl ise, ancak celâl sıfatından cemal sayılır.
Sebebine gelince : Peşpeşe gidişleri, birinin diğeri için gerekli olduğudur..

Cemal ve celâl sıfatlarının tecellisi için bir misal olmak üzere ; güneşle tan yerinin ağarması ile başlayan fecir vaktini getirebiliriz. Fecir, güneşin doğmasına bir başlangıçtır.. Güneş tam doğuncaya kadar kalır..

Bu misalden cemal ile celâl sıfatı arasında bir bağlantı kurmak isteyince :

Fecrin cemal olduğunu ; güneşin de tam aydınlatıcı vasfı ile, celâl olduğunu..

Bir benzetme yolundan söyleyebiliriz.. Düşün ki, o tam aydınlık fecrinden başlayıp geldi.. Fecir ise, aydınlığı güneşten aldı..

İşte :

Celâlin cemali, cemalin celâli..

Demekteki mana budur..

Bu bahsi biraz daha açalım..

Bahsi edilmekte olan bu ikinci **LÂM,** yazılışı itibari ile üç harften ibarettir :
LÂM, ELİF, MİM..
Ebced hesabı ile bu üç harfin sayı toplamı **YETMİŞ BİR** eder..

İşbu sayı : Yüce Hakkın sarındığı ve halkı ile arasına gerdiği perdelerdir..

Nitekim bu mana, şu hadis-i şerifle kuvvet bulur :

1. **" Gerçekten, Allah'ın nurdan ve zulmetten yetmiş küsur perdesi vardır..**

Onları açacak olsa.. yüzünün güzelliğinden, gözünün gördüğü yere kadar ne varsa yanar.."

Bu hadisi şerifte geçen:

- **"Nur.."**
Cemal sıfatıdır..

"Zulmet.."

İse, **celâldir**..

Bu hadîs-i şerifin anlatmak istediği bir mana şudur :

- **O makama varan kimsenin, ne kendisi kalır ; ne de izi**..

İşbu halin adına, tasavvuf ehli zatlar :

MAHK (1) ve SAHK (2)

Derler..

Sözü geçen harfin sayılardan her sayısı : Yüce **Hakkın zatını halkından gizlediği mertebelerden bir mertebeye işaret eder**..

Ve.. **o hicap mertebelerinden her mertebe için**, yine bin perde vardır..

O mertebe çeşitlerinden, **biri izzet mertebesidir**..

Bunun da ilk perdesi: İnsanın bu kevn âleminde ki bağıdır..
Bu bağın dahi, bin yüzü vardır.. Bu yüzlerden her birinin de bir perdesi vardır..

Kalan perdeler de buna göredir..

*

Burada kasdımız : Kısa kesmektir.. Eğer böyle olmasaydı ; onların şerhini yapardık..
Hem de en tam şekli ile..

Onları anlatırdık: Eksiksiz, bütün özelliği ve fazilet toplamlarının tümü ile..

*

DÖRDÜNCÜ HARF

ELİF : Bu harf, Allah isminin dördüncü harfi ve ikinci ELİF'idir..

Burada bu harfle, ifade etmek istediği mana verilecektir. Üzerinde durulacaktır..

Bu harf, yazı şeklinde görülmez.. Ama okunurken, söylenirken, ikinci lama med olması yönünden bellidir.. vardır.. Bunun adına :

Kemal ELİF'i..

Denir.. Ama bir kaplayıcı nitelik taşıyan kemal.. O kadar ki : Onun ne bir sonu.
Ne de bitimi için sınır vardır..

Onun sınırsız oluşunun işareti : Yazıda görünmeyip düşmüş olmasıdır.. Böyle bir şeyin de,
kendisini tam idrâk mümkün olmayacağı gibi, izini bulabilmek dahi zordur..

Okunurken, var oluşu da şu manaya işarettir :

Kemal durumunun öz hakikatı, yüce ve münezzeh Hakkın zatında gizlidir..

Yukarıda kısaca yapılan izahtan şu manayı çıkarabiliriz :

Allah ehli, kâmil ismini alan kimse, daha mükemmel olma yönünden daima :
Yüce münezzeh **Hakta ve onun cemal sıfatı tecellisinde terakki eder**..

Yükselir.. **Hiç bir şekilde, bu tecelli kesilmez**..
Peş peşe gelir.. İlerleyiş yönünde, son gelen ön gelenden yüksektir..

Bir kaidedir : İkinci, birinciyi de toplar.. Böyle olunca da, her yeni tecelli bir yükselmedir.

Üstteki açıklamamızı, tahkik ehli âlimlerin aşağıdaki sözleriyle teyid edebiliriz..

Derler ki :

Âlem, her an, her nefes bir yükselme kaydeder.. Zira, **o anlar ve nefesler Hakkın tecelli eseridir**.. Böyle bir şey ise.. terakki sayılır..

Bu fikirden de anlaşılıyor ki : Bu âlemin, daima terakkide olması lâzım gelir..

Ancak, burada bir incelik vardır.. Onun üzerinde biraz durmak isterim..

Anlatılan terki durumuna bakarak :

Her noksandan münezzeh ve her bakımdan yüce olan Hakkın da terakki etmekte olduğunu..

Söylediğin zaman, meramın Hakkın halktaki zuhuru olursa.. bu oldu..
Aksi halde, Cenab-ı ilâhî bahsinde buyurulan :

“ Yüce Allah, artıp eksiltmekten yana münezzehtir..”

Manasına gelen hadis-i şerifi vardır ki : Onun zatı için bir yükselme mevzuu asla olamaz..

Zira o : Zatında olduğu gibidir.. Yaratılmışların vasfına bürünmekten yana tam olarak münezzehtir..

*

BEŞİNCİ HARF

HA : Bu harf, başta da anlatıldığı gibi, yüce Allah isminin BEŞİNCİ ve son harfidir..

Burada onun ifade ettiği manalar üzerinde duracağız..

Burada, **HA harfi Hakkın kimliğine işarettir**..

İşbu Hakkın kimliği ise... bu insanın **öz varlığıdır**..

İhlâs suresinin baş âyetini burada zikretmek yerinde olur..

Allah-ü Teâlâ şöyle buyurdu :

- " De ki : O, ahad olan Allah'tır.." (112 / 1)

Burada :

" De ki : "

Kelimesinin muhatabı, Resulüllah (S.A. efendimizdir..)

" O.."

Zamiri ise.. insanı gösterir..

Bu mananın böyle olduğu, aşağıda beyan edilecek delillerle de anlaşılacaktır..

" O.."

Manasına gelen (HÜVE) kelimesindeki HA :

" De ki :"

Emrinin failine işarettir ki :

- **O, sensin**..

Demektir..

Bu, böyledir ; başka türlü olamaz.. Çünkü, adı geçmeyen bir şeye zamirin bağlanması usulde yoktur..

" H ü v e.."

Zamiri gaibe işarettir.. Muhatabdan evvel, bir gaib de geçmediğine göre,
muhatab gaib yerine oturtulur..

Bu mana, beyan ilminde : İltifat, olarak kabul edilir ki, yapılan hitabın
tek başına hazır olana değil ; hem hazıra, hem de gaib aynı durumdadır..

" Ateşe karşı durdurulduklar zaman bir görsen.." (6 / 27)

Meâline gelen âyet-i kerimedeki :

" Görsen.."

Kelimesine de muhatab, sadece Resulüllah S.A. efendimiz değil, bütün görenlerdir..

*

Ayrıca, **HA** harfinin yuvarlak oluşu : **Hakka ve halka nisbet edilen varlık çarkının insan üzerinde döndüğüne işarettir**..

Bu misal âleminde insan : HA, ile kendisine işaret edilen daire gibidir..
Anlatılan manayı iyi anladıktan sonra, dilediğin gibi konuşabilirsin..

İstersen şöyle söyle :

Daire Hak'tır.. İçindeki boşluk ise.. halk..

Dilersen, şöyle söyle :

Daire halk'tır..İçindeki boşluk ise.. Hak'tır..

Çünkü o : Hem Hak'tır ; hem halk..

İnsanın yapmakta olduğu iş emrine gelince, onun içinde :

Onun emri ilham ile olmaktadır..

Diyebilirsin.. Çünkü, bu iş emrinde insan ; şu iki devre arasındadır :

O, mahluktur ; kulluk ve acizliği vardır..

O, rahman sureti üzerinedir ; kemâl ve izzet sahibidir..

Aşağıda arz edeceğimiz âyet-i kerimeler, anlatmak istediğimiz manaları teyit babında önemlidir..

" Ve Allah, o velidir.." (42 / 9)

Bu âyet-i kerimede geçen :

" V e l i.."

Kelimesi :

İnsanı Kâmil..

Demektir.. Bu insan-ı kâmil hakkında ise, şu âyet-i kerimede işaret vardır:

" Anlayınız ki : Allah'ın veli kullarına korku yoktur.. Ve onlar, mahzun da olmazlar.."
(10 / 12)

Bu mana, bir gerçektir.. Çünkü, onun için korku ve hüzün muhaldir.. Hatta buna benzer şeyler de Allah için muhaldir.. Sebebine gelince:

" O, Veli ve Hamid'dir.." (42 / 28)

Âyet-i kerimesi, yüce **Allah'ı ve insan-ı kâmili** anlatma babında açıktır..

Aynı manada şu âyeti-i kerimeyi alabiliriz :

“ **Allah, o velidir.. Ölüleri o diriltir ve o : Her şeye kadirdir..” (42 / 9)**

Bu âyeti-i kerimedeki:

“ O..”

Zamiri veliye aittir.. **O, Haktır.. Halka bağlanan suretlerle suret bulur**.. Yahut böyle değildir de:
İlâhi manalarla tahakkuk eden halktır..

Hâsılı : Durum ne olursa olsun ; her hal ve takdirde.. her söz ve ikrarda o :
Hem noksan, hem de kemâl sıfatları özünde toplar.. Yani : O yüce güneş nuruyla,
yer varlığını aydınlatmaktadır.. Yer, odur; gök odur. Tul ve arz odur.

*

Anlatılan manalar üzerine şu beytleri söyledim :

İki cihanda damülk benimdir görmem onlarda;
Gayrım yok ki, fazlını dileyen ve korkan darda..

Evvelimden evvel yoktur ki, katılayım ona;
Sonumdan son yok ki koşayım ona has manada..

Kemal çeşitlerine nail oldum gerçekten ben;
Tümden celâller cemaliyim ancak ben o varda..

Sonra.. ne kadar görürsen maden, bitki çeşidi;
Ve.. hayvanatın ünsiyet ettiği huyda, arda..

Ne kadar görürsen, unsur ve tabiat cinsinden;
Asıldan bir toz, koku, olarak ilk oluşlarda..

Ne kadar görürsen, denizlerden ve sahralardan;

Ağaç cinsi, ya da tepe başı yüce yukarıda..

Ne kadar görürsen, manevi suret çeşidinden;
Hem de göze hoş gelenin bütünü canlı var da..

Ne kadar görürsen, fikir ve havaldekilerden;
Akıldan, nefisten, kalbden ne var ki bunlarda..

Ne kadar görürsen, meleklere has yapılardan;
Ve.. neyi ki var İblis ve hempasının nazarda..

Ne kadar görürsen, beşerde olan isteklerden;
Tabiat icabı, ya da Hak için ihsanlarda..

Ne kadar görürsen, önceki ve sonrakilerden;
Sonra bir kavme gitmiş sarılıp da kalmış orda..

Ne kadar görürsen, seyid ve seyidlik taslayan;
Ve aşık ki, kalmış Leylâsından esen rüzgârda..

Ne kadar görürsen, tüm arşından ve çevresinden;
Kürsüsü ve refrefden ki azizdir yukarda..

Ne kadar görürsen, parlak görünen yıldızlardan;
Aden cennetinden, ne hoştur kalmak buralarda..

Ne kadar görürsen, sonu gösteren pâk ağaçtan;
Ve bir zil çalar çilenin dolduğu anlarda..

İşte.. benimdir hep, tümden makamımdır oralar;
O değil, tecelli edeniyim hakikatlarda..

Düşün, halkın rabbı, hem de onların efendisi;
Zatım müsemması tüm isimdir o kalanlarda..

Mülk benim, melekût benim, dokurum iş işlerim;
Gayb benim ceberut gücümledir kuruluşlarda..

Şimdi dikkat et, anlattıklarımın hepsinde ben;
Zattan anlattım, mevlâya kulum her hal û kârda..

Hem fakirim, hem hakirim, düşkünüm ve zelilim;
Günahlara esirim, bağlı kaldım hatalarda..

Ey saygı değer o Arab-ı kiram ve onlar ki;
Sardı onları şaşkınlık, hoş melce olsalar da..

Ziyaretinize geldim, suçlarım azığımdır;
Şefaatçim de sizsiniz bence umulanlarda..

Ey efendim, baştan sona kemal olan yüce zat;
Yoluna koşmaya kurbanım işte.. yücel orda..

Alemlerin şeyhi aşkına, hep şeyhleri için;
Bir nur aşkına ki parlar kâmilleri sarar da..

Selâmım size, gecenin ve gündüzün tümünde;
Eklensin buna geçtikçe zaman, tahiyatlar da..

(1) **MAHK** : Kul vücudunun yüce Hakk'ın zâtında fena bulmasıdır.
(2) **SAHK** : Kul kendi varlığından geçip ondan tamamen uzaklaşmasıdır.

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikine ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Burada, umumî bir ifade ile **SIFAT** üzerinde durulacak ; ona göre mana verilecektir..

Sıfatı, özet olarak şöyle anlatabiliriz :

- SIFAT, **herhangi bir şekli ile tavsif edilen bir şeyin durumunu sana ulaştıran bir şeydir**..

Özet olarak :

SIFAT, bir şeyi özel hali ile bilmeyi, fehmine ulaştıran bir şekildir..

SIFAT, bir şeyin sana göre **şekillenmesini** sağlayan bir vasıftır..

SIFAT, bir şeyin **vehminde** toplanmasını temin eden anlatılış tarzıdır..

SIFAT, bir şeyi **fikrinde** aydınlatan izah şeklidir..

Sıfat bir şeyi **aklına** yakın bir şekle getiren bir ifade yönüdür..

İşte.. bütün bu anlatılanlar, sıfatın tarifidir..
Bunları anladıktan sonradır ki : Anlatılan bir şeyi kendine has şekli ile bilirsin..
Ne olduğunu zevk yolu ile anlarsın..

İşbu anlayış sonunda ise.. bir kıyas yoluna gidersin..

Sana anlatılan şeyi, özünde bir ölçüye vurur bakarsın :

a) **İnsan** "**tabiatı**", **yaratılışı, karakteri ona karşı meyle müsait midir**?.
Anlatılan şeyde, **insanın meylini** kabul edecek bir durum var mıdır?..
Böyle bir durum varsa.. şüphesiz " **tab'an**", **o şeye yönelmekte mümkündür**..
Ona meyledilir ; yanaşılır..

b) O şeyde, **insan** "**tabiatına" zıd bir şey var mıdır**?. **Bir nefret uyandırıyor mu**?.
Böyle bir durumdaysa.. şüphesiz **o şeye "tabiat" icabı yönelmek mümkün değildir..**
Ondan kaçılır..

Bu manayı iyi anla..
Sonra.. iyi düşün ve zevk haline getir ki : Her halini, cümle durumunu,
Rahmanın mühürcüsü, kulağına doldura ; üstüne de mührü basa..

Anlatılanı bir kabuk say.. **Olmaya ki, bu kabuk sana engel ola..**
Sonra, öze varamayasın.. Kabuğu, daima özü saklayan bir perde bilmeli ;
yeri gelince de içine girmeli..

Kaldı ki, **sözde kalmak dahi idrâk yüzünü kapatır**..

•

Sonra..

SIFAT, kendisi ile sıfat alana (mevsufa) bağlıdır..

Üstteki cümlenin izahlı açıklamasını şöyle yapabiliriz:

- **Sen, senden başkasının sıfatları ile sıfat alamazsın..**
Kendi öz adın, lakabın vasfı ile de bir sıfat sahibi olamazsın..

Hülâsa : Onlardan hiç bir şey alamazsın ; ta ki :

Vasf edilen şeyin aynısı sen olduğunu bilinceye kadar..

Böyleki oldu : Vasfedilen şeyin aynısı olursun..
Ama yukarıda da anlatıldığı gibi, sözde değil, hakikatte..
Çünkü söz kabuktur ; perdedir..

Kabuğu parçalar, perdeyi aralar, öze varırsan..
bizzat bilen sen olduğunu gerçek manası ile bilirsen..
işte o zaman, bilgi sana bağlanır..

Bunun böyle olması zarurîdir..
Daha fazla tekide, manayı güçlendirmek için delile ihtiyaç yoktur..
Çünkü sıfat : O sıfatı alanın bağlısıdır.. Ona tabidir..

Sıfat alanın bulunduğu yerde sıfat vardır.. Onun olmayışı ile de yok olur..

•

Arab dili üzerine ihtisası olan bilginlere göre, sıfat iki türlüdür :

a) Sıfat-ı fazailiye..

b) Sıfat-ı fazıliye..

Sıfat-ı fazailiye : İnsanın zatı ile, esas varlığı ilgili sıfatlardır.. Meselâ Hayat..

Sıfat-ı fazıliye : İnsanla bağlantılıdır; ama onlardan ayrı da olabilir. Meselâ :
Kerem sahibi olmak, iyilik etmek vb. vasıflar..

Bu bahsi burada keselim; Cenab-ı Hakkın sıfatlarına dönelim..

•

Muhakkik vasfını alan âlimler demiştir ki :

- Yüce **Hakkın isimleri iki kısımdır**..

Burada :

- İ s i m l e r..

Şeklinde ifade edilen mana vasıftır.. Nahiv âlimlerine göre, isimlere :

- Esam-i Nuutiye..

Tabir edilir..

BİRİNCİ KISIM : Bunlar Cenab-ı Hakkın **zatına bağlanan isimlerdir**..

Meselâ : **Ahad, Vahid, Ferd, Samed, Azim, Hayy, Aziz, Kebir, Müteâl** vb. isimler..

İKİNCİ KISIM : Bunlar, Cenab-ı Hakkın **sıfatlarına bağlanan isimlerdir**.

Meselâ : **İlim** ve **kudret**..

- Nefsiye..

Tabir edilen, Muti ve Hallak isimleri ile :

- Ef'aliye..

Tabir edilen diğer isimler de bu kısma bağlanır ki,

hemen hepsi, Cenab-ı Hakkın sıfatlarına bağlı isimlerdir..

•

Bütün ilâhi sıfatlarda yapılan vasfın kökü :
Yüce Allah'ın RAHMAN ismine dayanır..

Çünkü Rahman **ismi, şümulü ve kapsamı** dolayısıyle,
ALLAH isminin mukabilidir..
Aralarında fark şudur :

a) **RAHMAN** : Toplu ve umumî bir mana ifade ettiği için,

vasıfların zuhur yeridir..

b) **ALLAH** : Sadece isme mazhardır..

•

Burada, **RAHMAN** sıfatı üzerinde biraz duralım..
Bilmen gereken husus vardır ; öğrenmeye çalış..

Rahman sıfatı : **Tam kemâli ve şumulü icabı** ;
var olma yönünden yüce zat mertebesini gösterir..
Bu mertebede halka nazar olmadığından : Rahman sıfatında bir noksanlık görülmez..

ALLAH ismi : **Vacib'ül-vücud olan zata** işarettir..

Şöyleki: Hakka "nisbet" edilen kemâl şümulü ile,
halka "nisbet" edilen noksanları da kapsamına alır..

Çünkü :

a) Allah, umumî bir mana ifade eder..

b) Rahman sıfatı ise.. hususî bir mana ifade eder..

Bu manayı daha açık anlatmak isterim.. Esas kasdım şudur :
Rahman ismi, cümle ilâhi kemâlleri özünde toplar..
Onun özelliği buradadır..

Allah ismi ise.. hem hakkı, **hem de halkı şümulüne alır**..

İş anlatıldığı gibi olunca :
Rahman ismi, kemâl vasfını alan kemâlli durumlarından birine tahsis edilince,
Rahman isminin manası, o kemâle uyan bir isme geçer..

Meselâ : Rabb, Melik vb. isimler gibi.. Bu türden isimler sınırlıdır..
Ancak vasfından aldığı mertebenin manasını anlatır..
Rahman ismi böyle değildir..

Çünkü : **Rahman isminden anlaşılan mana ;**
Bütün kemâlleri toplayıcı bir vasfa sahib olmaktır..
Kaldı ki, bu isim, yukarıda kısmen izah edildiği gibi :
Cümle sıfatları özünde toplar.. Onların hepsine bir asıldır..

•

Sıfat üzerinde devam edelim.. Bu arada bazı zatların fikirlerini alalım..

Öğrenmeye çalış..

Tahkik ehli bir zata göre : **Sıfat tam manası ile kavranamaz**..
Çünkü sonu yoktur.. Ama zat, böyle değildir ; kavranabilir..

- **Şu, Allah'ın zatıdır..**

Denir ve idrâk edilip kavranır; ama
kemâl iktizaları icabı, sıfat idrâk edilemez.. Kavranamaz..

Meselâ : Bir kimseyi, umumî bir durumu ile tanımak ;
ama onun gibi vasıflara sahib olduğunu ve neler yapacağını tam kestirememek gibi..

Zira kemâl : Allah'ın zatı itibârı ile açıktır :

- Şöyledir..

Diye kestirilir.. Ama sıfatları cihetine gidilince, kestirilemez..

Burada bir misal vermek yerinde olacak.. Şöyle ki :

Bir kul, bu kevnî mertebeden yükselir ;
kudsî mertebeye geçip, ondan kendisine gelen bir keşif olursa,
bilir ki : İşte Allah'ın zatı kendi zatının aynıdır..
Böylece, **zatı idrâk etmiş olur**..

Resulüllah S.A efendimizin şu hadis-i şerifi bu manayadır :

- **" Bir kimse ki, nefsini bildi ; gerçekten Rabbını bilen o oldu.."**

Bundan sonra, **o kula kalan : Zat için gerekli sıfatları bilmektir..**

Bu bilinmesi gereken sıfatlar,
O zat-ı ilâhiye tam manasıyla Hak olan ve özünü büründürdüğü vasıflardan ibarettir..

Böyle bir bilgiye ise.. o kul için idrâk yolu yoktur..

Bir misal olmak üzere **ilim sıfatını ele alalım**..

Diyelim ki :

- **O kul, ilim sıfatını aldı**..

Peki bütün dalları ile bu ilim sıfatını nasıl kavrasın?. Elbette kavrayamaz..
Ancak, kalbine o ilim sıfatından inen miktarı bilir.. Meselâ :

Bu varlıkta ne kadar insan vardır?
Bunu bildikten sonra, o insanların isimlerini tek tek bilmek kalır..

O isimleri bildiğini kabul edelim.. Bu sefer onların şekillerini bilmek kalır..

Hadi, şekillerini de bildi diyelim.. Bu sefer kendilerini tek tek tanıması,
bir bir görmesi ve hallerini anlaması, bilmesi gerekir..

Hatta daha başka şeyleri de bilmesi icab eder..

İşte, kalan **sıfatlar da böyledir**.. Onlarında durumu tek tek aynı şekildedir..

İş bu durum gösteriyor ki,
sıfatların hiçbirini detayları ile idrak etmek mümkün değildir..

Ancak toplu yoldan bilinir ki,
O da zat cihetinden gelir ; zatını idrâk edişi icabı bilinir..
Ve bundan da eksik bir şey kalmaz..

Şimdi bir neticeye varalım.. Şöyleki :
İdrâk edilen ancak zat olduğuna göre..
Sonsuzluğu dolayısıyla bu zatın sıfatlarının da idrâk edilmeyen sınıfa girdiklerine göre :

a) Zat idrâk edilir, muhakkaktır ; malumdur..

b) Sıfatlar ise.. meçhuldür ; sonsuzdur..

•

Hak ehli zatların çoğuna, bu mana örtülüdür..

Kendilerine, Allah-ü Teâlâ, zatını keşfi nasib ettiği zaman, sıfatlarını idrâki de istemişlerdir.. Bu sıfatları idrâki kendilerinde bulamayınca, Allah'ı da inkâr cihetine gitmişlerdir.. Özellikle Mûsâ'larına :

- **" Gerçekten ben Allahım.. Benden başka ilâh yoktur.. Bana ibadet et.."**

(20 / 14)

Âyet-i kerimesi ile yapılan emre icabet etmediler ve o hitaba :

- **Sen ancak mahluksun.. Başka değilsin..**

Dediler.. Bu durum da açıkça gösteriyor ki :
Yüce **Hak için itikadlarında** :
Zatın idrâk edileceğini, sıfatların bilinemiyeceğini bilemediler..

Ne var ki, tecelli ; itikad edilenin aksine oldu.. Dolayısı ile inkâr hasıl oldu..

Sandılar ki : Müşahede yolu ile, zat nasıl idrâk ediliyorsa..
O zattaki sıfatlar da öyle idrâk edilir..
Bunun olmasının imkânsızlığını kavrayamadılar..

Bu durum, değil yüce Allah'ta, mahlukta da böyledir..

Bizzat kendinde dene.. Sende gördüğün nedir?.

Ancak zatındır ; kendindir..

Sende neler yok ki : Kahramanlık var, cömertlik var, ilim var..
Tam bir müşahede ile, bunların durumunu tesbit edebiliyor musun?..

Onlardan ancak parça, parça, bilinen kadar gelenini, ortaya çıkanını bilip görüyorsun..

Sende anlatılan vasıflardan biri çıkınca, ancak onun bir belirtisi olur..
Ve hüküm yolu ile ;

- Bu budur..

Diyebiliyorsun.. ya onun diğer teferruatı.. Yok olan sıfatların..
onlar, sende idrâk edilemez.. Bir yoldan gizli kalıyor.. Müşahede edilmiyor..

Sende bir sıfatın belirtisi görülüyor ; akıl onu sana bağlıyor.. Bu, âdettir..
Mefhum kanunu böyle yürüyor..

Ama, ne temeline iniliyor; ne de, detayları ile kavranıyor..

•

Zat-ı ilâhiyi idrâk üzerinde duralım.. Bu da, bilmen gerekli bir konudur..
Özünde tam bir yüceliğe sahib bulunan zat-ı ilâhiyi idrâk şu yoldan olur :

Bileceksin ki ; sen osun ; o da sen..

Ne var ki bu : Kuru bir bilgi ile değil :
Hak katından ihsan olunan ilâhi bir keşfe sahib olmakla olur..

Anlatılan **keşfe, ilâhi bir ihsanla nail olup**
senin o olduğunu ; onun da sen olduğunu bildikten sonra anlarsın ki ;
Bu böyledir.. Bunun böyle oluşundaysa.. ne bir ittihad ne bir hulûl vardır..

Demek isteniyor ki :

- Anladığımız veya anlamadığımız manada ne bir bitişme var ; ne bir giriş çıkış..

Bunun böyle olduğuna, bitişme veya giriş çıkış olmadığına göre :
Her şey yerli yerinde kalıyor..

Bu olan iş : Her şey yerinde olduğu halde oluyor..
Rabb, makamında ; kul da, kulluk halinde berdevam..

Çünkü : Ne rabb kul olabilir.. Ne de kul Rabb..

İlmin ve bütün açık hallerin, çok çok üstünde olan,
bir zevk yolundan ve ilâhi keşif ihsanı ile bu kadarını anlarsan..
sana şu kalır :

a) **Yüce Zat'ta, bu geçici varlığın eriyip bitmesi**..

b) **Kulluk vasıflarının tamamen eriyip gitmesi**..

Anlatılan yüce makamı bulmuş olmanın üç alâmeti vardır :

1) **Kul, önce** nefsinden geçecek.. **Nefsi bilinmez bir şey olacak ; fena bulacak** ve Rabbı zuhur edecek..

2) **Sonra**, Rabbından da geçecek.. **Ondan da fena bulacak.. Ve : Rubûbiyet sırrı** zuhur edecek..

3) **Bundan sonra**, sıfatlarla olan bağlantılar da **kalmayacak**..
Çünkü : Her şey bitmiş ; yüce Zat'la hakikat **bulunmuştur**..

Sayılan bu üç hal, peş peşe olduktan sonradır ki :
Zatı anlamak sana nasib olur..

Ve.. **bu iş de burada bitmiş olur.**. Daha fazlası yoktur..
Zat zattır ve alâmetleri tam olduğuna göre, idrâkin kadardır..

Bir şeyi bilince, ondan daha fazla malumat edinmek sıfatlar kapısındadır..

Sıfatlar senin kimliğindekilerdir..
İlim, idrâk, işitmek, görmek, azamet, kahır, kibir ve emsali şeylerdir..
Ki bunlar, sıfatlar kapısından idrâk edilip, görülür ve bilinir..

.. Ve **"zata mensup kimselerden" her biri, bu sıfatları**
kendi azmi, kuvveti ve üstün gayreti ve
ilim sıfatına büründüğü mikdar idrâk eder..

•

Yukarıda anlatılan manayı iyi kavradıktan sonra :

- Zât idrak edilemez..

Diyebilirsin.. Haliyle bu idrâk edilemeyiş, sıfatları yönündendir..
Çünkü **sıfatlar da, aynen zattır**.. Şu âyet-i kerime bu manaya işaret eder :

- **"Gözler onu göremez.."** (6 / 103)

Çünkü : Gözler, sıfatlar meyanında sayılır..

Sıfatları idrâk edemeyen de zatı idrâk edemez..

Fakat, daha önce anlatılan, zatı bulma bahsindeki mana itibarı ile :

- Zat, idrâk edilebilir..

Diyebilirsin..

•

Bu mesele önemlidir :
Ehlüllahtan pek çoğu ; benden önce bu mevzuda konuşmamıştır..

Bunun üzerinde durmalı ; düşünmelidir..

Özellikle bu zamanda benzerine raslamak mümkün değildir..
Nadirattan bir şeydir..

Bu mevzuu anlamak, bir tecelli **işidir ki :**
Kendisine bu tecelli yolu açılan kimse,
yüce **Allah'ın sıfatları ile sıfatlanma tadını tadar ; bu hal içinde yükselirse..**
Allah'ın sıfatları ile sıfatlanma keyfiyetini de anlar..

Gerek bu yola giriş, gerekse bu yolda yapılan yolculuğun sonu buradadır..

Bu manayı anla..

Zira, bunu ancak **Celâl ve ikram sahibi Zat'a yakınlık bulmak için** ;
kendilerinde tam **bir Kemâl hazırlığı olanlar anlayabilir**.

Anlatılan makam, tam bir kurtuluş makamıdır..
Bu makama çıkamayanlar için,
nice nice, öldürücü oklar ve kesici kılıçlar vardır..

Onun hayat suyunu kalbim de arzular;
Vah bana, öldü arzularla nice kullar..
İçenler arasında umdum damlasını ;
Evvelden beri, nicelerini boğdu bu ummanlar..

•

Bu mevzu üzerine bir başka sözümüz daha var..

Dış konuşmaya bakılınca, öncekine zıd gibi görünür..
Ne var ki, arada bir zıdlık yoktur..
Çünkü birbirine zıd gibi görünen hakikatların tümü gerçek manada birdir..

Öncekine zıd gibi görünen fikrimiz şudur :

a) Mutlak olmaları yönünden, **sıfatlar malum manaları taşırlar**..

b) **Zat ise.. bilinmeyen bir iştir**..

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, malum manaları anlamak, meçhul işi anlamaktan daha kolaydır..

Şimdi.. daha önceki manaları da nazara alarak,
sıfatları idrâk mümkün olmayınca, hiç **bir şekilde zatı idrâka yol yoktur**..

Daha açık bir mana ile konuşalım : **Hakikî manası ile,**
yüce Allah'ın ne zatı idrâk edilen bir şeydir ; ne de sıfatları..

Burada : Rahman, ismi üzerinde duracağız..

Bu kelime : Fa'lan, vezninde gelir..

Rahman, kelime olarak lügattaki manası şudur :

- Bu isimle sıfat alan kimsenin kuvvetine ve zuhurdaki gücüne delâlet eder..

Bu mana icabıdır ki, yüce Allah'ın rahmeti, her şeyi kapsadı ;
hatta cehennem ehlini bile kapsamına aldı..

Şunu bilesin ki, bu **Rahman** ismi altında :

- **Esma-i ilâhiye-i nefsiye**..

Adı ile anılan bütün isimler vardır..

Sözü geçen isimler şunlardır : Hayat, ilim, kudret, irade, semi', basar, kelâm..

(Yaşamak, bilmek, güç, arzu, işitmek, görmek, konuşmak..)

Bu isimler yedi tanedir..

Rahman, isminin harfleri de yedi tanedir..

Önce bu ismin baş harfi olan **ELİF**'i alalım.. Bu harf, **hayattır**..

Baktığın zaman, göreceksin ki :
Yüce Allah'ın hayatı bütün eşyaya sirayet etmiştir..
Ve **her şey onunla kaimdir**..

Tıpkı **ELİF** harfinin bizzat bütün harflerde bulunduğu gibi..
O kadar ki : Harfler tek tek incelendiği zaman :
Gerek konuşma, gerekse yazı itibarı ile, ELİF'ten başkası mevcut değildir..

BA, elifin yaygın bir şekilde yazılışıdır..

CİM, elif harfinin iki tarafı kıvrık şeklidir..

Kalan harfler de buna göredir..

Elif, harfi yazıda anlatıldığı biçimdedir..

Konuşma tarzına gelince, yine orada da **ELİF**'i bulursun..
Ya yazılış şeklinde, ya da yazılış şekillerinden çıkan diğer şekillerde..

Durum anlatıldığı gibi olunca, **ELİF** harfini bulmana imkân yoktur.

Bir misal olarak : **BA** ile **CİM** harfini ele alalım..

BA harfi yazılış itibarı ile göründüğü zaman, ortasında **ELİF** görürsün..
CİM harfi yazıldığı zaman : **YA**, **MİM**'den ibaret görülür..
YA harfinde, **ELİF** bulunur.. **MİM** harfi de böyledir..

Kalan harfleri de bu misaldeki gibi kıyas edebilirsin..

•

Yukarıda anlatıldığı manada **ELİF** harfi,
varlıklara sirayet eden rahmanî hayatın zuhur yeri olduğu
böylece anlaşılmış oldu..

Bu **ELİF** harfinden sonraki **LAM** harfine bir göz atalım..

Bu harf, ilim mazharıdır..

Dik kısmı ile, Cenab-ı Hakkın **kendi zatını bildiğine** delâlet eder..
LAM harfi olduğunu isbat eden kıvrık kısmı ise..
Cenab-ı Hakkın **mahlukatını bildiğine** delildir..

•

RA harfine gelelim : **Bu harf kudret mazharıdır**..

İşbu kudret, yokluk âleminden bu varlık âlemine gelenleri gösterir..
Böylece ilim denizinden gelenleri görürsün..
Yokluk âleminden gelenleri de bulursun..

•

HA harfi, **iradenin zuhur yeridir**.. Mahalli ise, gizli tarafıdır..

Ha harfinin gösteriş tarzı da bunu gösterir..

Boğaz kısmının sonundan başlar ; göğse kadar iner..

Böyle olunca : Dıştan görünmeyen bir şey olur..

Yüce Allah'ın iradesi de aynı şekilde, bilinip görülen bir şey değildir..
İradesini, arzusunu, yüce Allah kendi zatında saklar..

Neyi dileyecek ve ne hüküm verecekse, kendisi verir..
Başkaca ne bilinir; ne de anlaşılır..

Hâsılı : **İrade sırf gizlilikten ibarettir**..

MİM harfi, **Semi** isminin mazharıdır..

Bu harf, dudağın dış kısmı ile söylenir.. Ancak, sesle söylendiği zaman duyulur..
Bu durum, lafzan söylendiği zaman da, duruş halinde de öyledir..

Baş kısmının yuvarlak oluşu, kendisi için bir hüviyettir..
Ve kendi kelâmını işitmesine bir yerdir..

Çünkü, daire çizilirken :
Bir yerinden başlanır, yine aynı yere gelinir..

Yüce Hakkın kelâmı da aynı şekilde..Ondan başlar; yine ona döner..
Bu harfin **çekimli kısmına gelince** ;
Yüce Hakkın, **sözle olsun ; halle olsun :Konuşmalarını duymasına delildir**..

ELİF : Bu harf, mim ile nun harfi arasındadır..

Basar (görmek) **mazharıdır**..

Bu harf, sayı yönü ile de, BİR sayısını gösterir..
Ki, bu sayı da Cenab-ı Hakkı işarettir.. Bir de onun zatı ile görüleceğine..

Bu harf, yazılırken görülmez ; düşmüştür..
Ama, söylenirken vardır ; sabittir..

Yazıda düşüş şekline verilecek mana şudur :

- Yüce **Hak yaratılmışları kendinden görür**.. Onlarda, **kendisine yabancı bir şey yoktur**..

Konuşmada sabit olduğu da şu manaya gelir :

- Yüce **Hakkın, zatı** ile, **zatında mahlukatından ayırd ediliş şekline** delâlet eder..

Özellikle yüce Allah, mahlukatın vasfı olan :
Zillet, noksan gibi vasıflardan tamamen uzaktır..
Yücedir ; mukaddestir..

•

NUN harfine gelince..
Bu harf **kelâm mazharıdır**..

_ **" NUN, kaleme ve yazılanlara yemin olsun.."** (68 / 1)

Meâline gelen âyet-i kerime, bu manaya işaret eder..

Sonra, bu kinayeten levh-i mahfûza da işaret sayılır..

Çünkü, levh-i mahfûz, kelâm denizidir..

Ve o : Allah'ın öyle bir kitabıdır ki, ondan bahsederken :

- " Kitaba almadığımız bir şey kalmadı.." (6 / 38)

Buyurur.. Onun kitabı, doğrudan kelâmıdır..

Burada bilmen gereken bazı noktaları da işaretleyelim.. Bunları da bilesin..

NUN harfi, mahlukatın suret noktalarından ibarettir..
Tüm halleri, vasıfları ile..Toplu halde, oldukları gibi..

Bunlara işlenen nakış ise; yüce Allah'ın :

- **" Kün.. ol.."** (16 / 40)

Emrinden ibarettir.. Bu emir alındıktan sonra,
Yüce Hazretin bu kelimesine zuhur yeri olan levhdeki kalem nasıl çizerse öyle olurlar..

- **" Ol.."** (16 / 40)

Emrinden ne geliyorsa.. hepsi levh-i mahfûzun kapsamı altındadır..

İşte bu mana icabıdır ki :

- **NUN, Allah kelâmına bir zuhur yeridir**..

Dedik..

•

Biraz da, NUN harfinin üzerindeki **noktada** duralım ki, onu da bilesin.

O **nokta, mahlukat suretlerinde zâhir olan, yüce Allah'ın zatına işarettir**..

Çünkü **mahlukatta, ilk zâhir olan, onun zatıdır**..
Mahlukat sonra zâhir olan, onun zatıdır.. Mahlukat sonra zahir olur..
Zira, onun zat NUN'u, mahlukatın NUN'undan daha aşikâr ve daha yücedir..

Resulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi, buraya işaret eder..

- " Sadaka, önce Rahman'ın eline düşer, sonra da dilencinin eline.."

Bu durumu düşün, halin icabı nasıldır? Anla..

Keza, Hazret-i Sıddık'ın şu cümlesi de, aynı manaya gelir..

- **Her neye baktımsa, o baktığım şeyden önce Allah'ı gördüm**..

Evet.. **noktanın** yüce **Allah'ın zatına** işaret olduğunu bildiysen..
NUN harfinin yarım dairesini de mahlukata işaret bil..

•

RAHMAN, ismi üzerinde :

- EL-KEHFÜ VE'R-RAKÎM FÎ ŞERH-İ BİSMİLLHİRRAHMANİRRAHİM.

Adlı eserimizde, buradakinden daha fazla kelâm ettik.

Bunu bilmek isteyen, o kitabı mütalaa etmeli..
Bu güzel ismin ihtiva ettiği sırları görmelidir..

Onlar, öyle sırlardır ki : Fikir kuşları orada ötmez ; susar..

Bu ismin harfleri üzerinde dursak, onun sırlarını, yazılış tarzları ile, sayılarını anlatsak ;
harflerden her birinin altında, bulunan kâinatın infialini ve harika işlerini söylesek..
çok şaşırtıcı işler meydana getirmiş, fehimleri hayrete daldıran şeyleri anlatmış olurduk..

- Bu nereden geliyor?..

Denir ve şaşılırdı..

Ama, onları söylemedik, yazmadık ; tuttuk..

Böyle yapmamızın adı :

- C i m r i l i k..

Değildir.. Maksadımız kısa kesmektir..

Bu eserde hülâsa olarak yazdık ki : Okuyup yazanı, bıkıp usanmaya..

Şayet bir usanma olursa.. faydasını arzu ettiğimiz manayı kaybederler..

Ne var ki, bu esere yazdığımız sırlar, ondan daha fazladır..

Haliyle, dikkat edilince görülür..

Yardım talebine bir karargâh yüce Allah'tır..

Güvenilecek makam yine odur..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikine ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bu bölümde **ULÛHİYET** manası izlenecek..
İşlenecek ki, o nedir? Bilesin..

Tüm olarak, **bu varlığın gerçek yüzleri ile,**
onları kendi mertebelerinde korumaya :

ULÛHİYET
Adı verilir..

- Bu varlığın gerçek yüzleri.. Dedim..

Bunda hükmüm :
Zâhir olup gelenle, bu gelene teşne olan zuhur yerleridir..

Özet olarak diyelim :
- **Hak** ve **Halk**

Hak **zâhir**, halk **mazhardır**..
Yani : Zuhur yeridir..

B**u kevnî alemin tüm mertebeleri, varlık mertebesinde,**

her birine hak ettiği şeyin verilmesi..

İşte : **ULÛHİYET manası budur**..

Bu mertebe, Rabbın mertebesidir..
Bu Rabbın ismi ise.. bu mertebede : Allah'tır..

Allah ismi ise.. **Vacib'ül-vücud**, **her bakımdan yüce ve mukaddes zattan başka olamaz**..

Yüce **zatın**, **zuhur yerlerinin en yükseği**, **ULÛHİYET zuhurunun meydana geldiği yerdir**..

Çünkü o : Zuhur yerlerin her birini, kapsamına alır ; kuşatır..
Bu vasıf onda vardır..

Zira, her vasfın, her ismin üzerine uçar konar..
Bu vasıf da onda vardır..

•

ULÛHİYET : **Ümm'ül - kitabdır**..

Kur'an : **Ahadiyettir**..

Fürkan : **Vahidiyet-i fürkaniyedir**..

Üstte, özellikle **ULÛHİYET** için :

Ümm'ül - kitab şeklinde yapılan açıklama,
itibarî bir açıklamadır..

Halbuki, muteber olan ilk sofiye tabirlerine göre :
Zatın esas mahiyetinden ibarettir..

Durum böyle olunca, aşağıdaki tabirleri de dinle :

Kur'an : **Zattır**..

Fürkan : **Sıfattır**..

Kitab : **Mutlak varlıktır**..

Allah dilerse, bu açıklama isteyen cümleler için ;
yeri geldiğince izahlar yapılacaktır...

•

Yukarıda iki çeşit tabir geçti..
Dıştan bakınca, birbirinin aksi gibi.. Ama değil..
Sen işin özünü bulmaya bak.. Dış aksamı ile kalma..

İşin özüne varıp, istılâhlardaki manayı kavrar ;
işaret ettiğimiz öz mananın gerçek yüzüne geçer ;
onda bir irfana sahip olursan..

İşte o zaman, bilirsin ki : Bu da öbürü gibi..
İki söz arasındaki ayrılık, yalnız ibarede.. Mana aynı..

•

Yukarıda anlatılanları iyi anladıktan sonra,
sana bir başka mana kapısı açılır..
İşte o zaman görürsün ki :

ULÛHİYET saltanatı altındaki isimlerin en yükseği ahadiyettir..

Vahidiyet ismine gelince, bu da :
Yüce hakkın **ahadiyet makamındaki tezahürlerinin ilkidir**..

Vahidiyet mertebesinin kapsamında bulunan mertebelerin

en yükseği **Rahmaniyettir**..

Rahmaniyet mazharlarının en yüksek derecesi **Rübubiyettedir**..

Rübubiyet mazharlarının en yükseği ise,
yüce Allah'ın **Melik** isminde olmaktadır..

Durum anlatıldığı gibi olunca, sonuç şu şekilde bağlanır :

a) **Melikiyet**, rübubiyetin altındadır..

b) **Rübubiyet**, rahmaniyetin altındadır..

c) **Rahmaniyet**, vahidiyetin altındadır..

d) **Vahidiyet**, ahadiyetin altındadır..

e) **Ahadiyet**, **ULÛHİYET**'in altındadır..

Görülüyor ki, **ULÛHİYET** hepsini kapsamına aldı..
Bunun böyle olması gerekir ; çünkü **ULÛHİYET** :

Bu varlığın dışında kalanların hakkı, bütün kapsam ve şümulu ile verilmesi..

Demektir..

Ahadiyet, **varlık hakikatlerinin tümünden bir hakikattır**..
Bu manaya göre, ÜLÛHİYET daha yüksektir..

İş bu mana icabıdır ki :
Onun Allah ismi, isimlerin en yücesidir..

Hatta : Ahad isiminden de yücedir..

Ahadiyet, zat mazharlarında zatın kendine has zuhurudur..

ÜLÛHİYET ise.. zuhur yeri olma yönünden : **zatın; gerek kendine, gerekse başkalarına göre, en faziletli makamı alır**..

Bu makamın bir gereği olarak. Ehlüllah :

Ahadiyet tecellisi bahsine engel olmuşlar ;
ULÛHİYET tecellisi bahsine engel olmamışlardır..

Çünkü :

Ahadiyet, sırf zattan ibarettir..
Orada **sıfatlar için bir zuhur yoktur**..
Hele mahluk için hiçbir şey olmaz.. Dolayısı ile **ahadiyet makamının, hiç bir şekilde mahluka bağlanmasına yol yoktur**..

Zira orası :

Zatıyla kaim olan ezelî ve ebedî zata mahsustur..
O : Varlığı mutlak gerekli bir zattır.
Böyle bir zat hakkında kelâm yolu kapalıdır..

Sebebine gelince :
Ona kendisinden hiçbir şey gizli olamaz..

Anla.. **Sen "o" olursan, sen "sen" olamazsın..**
Elbette olan odur o..

O, sen olursa.. o, olamaz.. Elbette sensin sen..

Her kime, üstte anlatılan **tecelli hâsıl olursa**.. bilsin ki : **O vahidiyet tecellilerindendir, ahadiyet tecellisinden değil**.. Çünkü **Ahadiyet tecellisinde** : **sen, o zikri geçmez..**

Bu manayı anlamaya çalış..

Bu kitapta yeri geldiği zaman :
Yüce Allah dilerse.. ahadiyet üzerine kelâm edilecektir..

Şimdi bir başka mana kapısı açacağız ;
dikkatle dinle ve anlamaya bak..

Bilesin ki..

Varlık ve yokluk karşılıklı durur..

ULÛHİYET seması ise, her ikisini kapsamına alır..

Çünkü **ULÛHİYET** :
Karşılıklı zıddı özünde toplar..

Meselâ ; Evveli olmayanı, sonradan olmuşu :
Hakkı; halkı ; varlığı, yokluğu.. bütün bunların hepsini özünde toplar..

ULÛHİYET durumu anlatıldığı gibi olunca : **Onda,**
vacib; muhal olarak zuhura gelir, zuhurundan sonra vacib olur..

Yine onda, **muhal; vacib olarak zuhura gelir** ;
zuhurundan sonra, yine muhal olur..

.. **Ve onda** ; **Hak halk suretinde zahir olur**.. Şu hadis-i şerif, bu manayı anlatır :

"Rabbımı, taze bir delikanlı suretinde gördüm.."

.. Ve onda :
Halk, Hak suretinde zâhir olur..

Şu hadis-i şerif de bu manayı anlatır :

“Yüce Allah, Âdemi kendi sureti üzerine yarattı..”

Anlatılan bu zıd haller, daha da sürdürülebilir..
Çünkü, **ULÛHİYET**, kendi şumulünde bulunan hakikatlerden, her şeye hakkını verir..

Sebebine gelince : **ULÛHİYET**'in
ekmel ve âlâ mertebesinde zuhuru vardır..

En değerli ve en üstün mazharları vardır..

•

Halkın **ULÛHİYET** sıfatındaki zuhuru : Mümkünün kendi çeşitleri, değişik halleri
varlığı ve yokluğu durumunca, hak ettiği kadar olur..

Varlığın **ULÛHİYET**' teki zuhuru : Mertebelerinde hakkı olduğu gibi kemâl üzeredir..
Hak'tan ve halktan hepsi bu mertebeye girer..
Bu mertebe Hakkın ve halkın fertlerini de içine alır..

Yokluğun.. **ULÛHİYET**' teki zuhuruna gelince bu da
:Onun gizlenişi ve kendi başına kalması sayılır..
Bir de sırf fena halinde, mevcutsuz olarak en güzel bir şekilde kendi başına kalmasıdır..

•

Yukarıda anlatılan mana :
Akıl yolu ile bilinemez ; düşünmekle kavranamaz..

Ancak, birine bu **ilâhi keşiften bir şey hâsıl olursa..**
o kimse, bu manayı sırf zevk olarak tadar..

Böylece o tecelliden hoş bir nefes alınır..

İşbu tecellinin bilinen manası : Tecelli-i ilâhidir..

•

Burası, şaşırtıcı bir mevzidir..
Hatta, ehlüllahtan kâmil olanlar bile hayrete düşmüştür..

O kadar ki :
"Allah'ı en çok bileniniz olduğum halde ; ondan en çok korkanınızım.."

Hadis-i şerifi ile, Resulüllah S.A. efendimiz
bu sırra işaret etmiştir..

Görülüyor ki : Resulüllah S.A. efendimiz,
Rab'dan ve Rahmandan korkmamış ; ancak :

"Allah'tan.."

Korktuğunu anlatmıştır.. Şu âyet-i kerime dahi bu manaya işarettir :

"Bilemem ; bana ne yapılır, size ne yapılır?.." (46 / 9)

Burada biraz duralım..

Resulüllah S.A. efendimiz, irfan yönüyle ;
yüce Allah'a marifetin en üstününe sahiptir..

Onun bu durumunu,
Cenab-ı İlâhî katından alıp, açıkladığı hakikatlerde gösterir..

Böyle olduğu halde :

“Bilemem..”

Buyuruyor.. Bunun manası şudur :

Bilemem ki, ilâhî tecellide ; suretlerin hangisi ile izhar edecek..

Bu durum böyledir.. Bir suret meydana getirir ;
bir sonraki zuhuru, o suretin hükmünü bozar..
Meydana gelen o suretin hükmünde :

Bunu, bir başka zuhur bozamaz..

Diye bir karar yoktur..

Böyle olunca : **Tecelli durumunu kendisi bilir, başkaca bilinmez**..
Başkalarına meçhuldür.. **Ama kendisine değil**..

Bu böyledir.. Çünkü **ÜLÛHİYET tecellisi için bir sınır yoktur** ki,
tafsil edilsin.. Ve kalınsın..

Kaldı ki, tafsil yönünden de, hiç bir şekilde ;
tam olarak, oraya varmak mümkün değildir..
Böyle bir idrâk Allah için, muhaldir..

Çünkü, böyle bir şey nihayet sayılır..
Yüce Allah’ın ise.. nihayeti yoktur..

Nihayetsiz bir şeye de, idrâk yolu kapalıdır..

Ancak yüce Hak,
bu tecellide, küllî, icmal ve bütün olarak görülür..
Bu tecelliden alınan hazlar da değişiktir..

Durum anlatıldığı gibi olunca,
herkes o yayılan tecelli cümlesinden

nasibi kadarını ve yüce, büyük olanın
kendisine nasib ettiğini alır..

Durum ki böyledir..

Her kemâl sahibinde görülen kemâl hali ;
esas kemâl halinden bir eserdir..
Ve o kimsenin haddi nisbetindedir..

•

Ey saba rüzgârı al ehl-i diyara tebliğini ;
Su ile ateş arasındaki sevgi haberini..

İnersen, geceyi bekle de öyle in o diyara ;
Güçsüz kalırsan, gündüz bulamazsın menzilini..

Orası öyle bir diyardır ceylân avlar arslanı ;
Çünkü oralarda arsalanın hiç yoktur zarar
vereni..

Dayanamadık onlarla olmaya da ayrıldılar ;
Katlandık ayrılığa uzattık ziyaretlerini..

Yüce Hakkın güzellikleri kalbe Kur'an yazdı ;
İndirdiler oraya da gösterdiler güçlerini..

Kalb, aşk âyetini o kadar okudu ki hatta ;
Okuyup bitirdi iştihar sûresinin sırrını..

Cemal yüzündeki perdesi kalkıp da görününce ;
Bakanları da öldürdü açınca perdelerini..

Diller konuştu güzelliğine hayran olaraktan ;

Tükrüğü sarhoş etti, kaldır şarabın yeterini..

Kalbleri esaretle gördüğü zaman şöyle dedi :
Siz zengin oldunuz, seçince fakrin iyicesini..

Bu varlıkta ne varsa, gayrım, hemen hepsi bendendir ;
O benim zatımdır istedim seçtim çeşitlerini..

Ben bir elbise gibiyim, renge bürünürsem bir gün ;
Alırım kırmızıyı, bazen seçerim sarısını..

Eğer kırmızı beyazı yok gösterirse ortada ;
Ortaya o kesret çıkar ki hepten arar rengini..

Bana, ne bölünmek ne ayrılmak vardır hiç bir zaman ;
Almak olmaz bana göre elbiselerin rengini..

Elbiseler daim renklenmededir, Hakka gelince ;
O perde içindedir ancak olmaz benden geleni..

Her ne var ise, âlemlerinde cemadat cinsinden ;
Bitkilerden ve say bu arada ruh sahiplerini..

Hepsi benim, arz ettiğim suretler sayılır şayet ;
Onları giderirsem, perdemdir ; gider sanma beni..

Onlarla bir ittifakım varsa, o çeşit çeşittir ;
Rütbe olarak benimki yüksekte geçer hepsini..

Bende bir mana var ki, açılınca mana olurum ;
Onun manaları, gösterir fakrimde zenginliğini..

O gitse de, ben yine kalırım libas'ı içinde ;

Elbise almadım, say günlerimden çıplak geçeni..

Her mana terkibi onun üzerine kuruldu ;
Ama benim için gör aziz zatın parlak halini..

ÜLÛHİYETİM dahi zatım için bir kök sayılır ;
Belki de bir daldır söyler şiarımın belgesini..

Hayret edilir o köke ki, hükmen dahi öyledir ;
Dallara sirayet eder anlatır sirayetini..

Bu söz seni, hiç dehşete düşürmesin, zira ben ;
Hiç onun dalı değilim, ancak say perdedekini..

Bütün dallar, onun üstünde kök olma yolundadır..
O bir asıldır bana, görünür zâhiri, batını..

Belli şey görünürse, görünen, tecellimdir orda ;
Perdemdir, sayılır ki, attım ondan salınıp gideni..

Sen onu anlarsın ama göremezsin, fakat beni ;
Görürsen, bilemezsin durağımın belli yerini..

Bu âdettir ki, böylece sürüp gider ama ben hiç ;
Muhtaç değilim istemem örtülmeyi ve göreni..

•

ULÛHİYET, eserleri ile müşahede edilir, ama görünürde kayıptır..
Hükmen vardır ; bilinir, ama resmen görülmez..

Zata gelince, aynen görülür ; ama ona bir mekân yoktur..
Ayanen görünür ; ama bir beyan yolu ile idrâk edilemez..

Bu manada, bir insanı misal yolu ile ele alabiliriz..

Şöyle ki :
Bir insan görürsün : Çeşitli, müteaddit sıfatlarla sıfatlanmıştır..
Ondaki, sabit vasıfları ancak ilim ve itikad yolundan bilirsin..
Ve inanırsın ki, o belli vasıflar onda vardır..
Fakat o vasıfları ayan beyan göremezsin..

O şahsın zatına gelince,
onu toplu olarak, açıktan görürsün..
Ama onda baki kalan vasıfları bilemezsin..
Özellikle bilgi yönünden ulaşamadığın vasıfları..

Belki o şahsen gördüğün zatın, bin vasfı vardır ;
böyle olması da mümkündür..
Ve sen : Ancak, onların az mikdarını biliyorsun..

Cümleyi toparlayalım : **Zat görülür ; sıfatlar meçhul kalır..**

Sıfatların birini görürsen, ancak eserini görebilirsin ;ama o vasfın özünü göremezsin..
Bu, hiç bir zaman, görülemez.. Ama, hiç mi hiç..

Buna bir misal olmak üzere, muharebe esnasında bir kahramanı gösterebiliriz..

Düşman karşısında ancak, onun düşmana hücumunu görebilirsin..

Bu ise.. kahramanlığın kendisi değil ; eseridir, belirtisidir..

Kerim olan bir zatın da, ancak ihsanını görebilirsin.
Bu ihsan ise, onun keremine bir belirtidir..
Kerem sıfatının kendisi değildir..

Çünkü, sıfatın kendisi zatta gizlidir.. Onun ortaya çıkmasına imkân yoktur..

O sıfatın ortaya çıkması, caiz olursa, O zattan ayrılma durumu meydana çıkar ki ;

işte bu, mümkün değildir..

Bu manayı anla..

•

ULÛHİYET sıfatının bir sırrı vardır..

Şöyle ki :

Bir şey olma yönünden her ferd,
kendinden başka şey olma vasfını alanlara benzer bir isme de sahiptir..

Eşya cinsinden bir ferdin,
ezelden beri var olması, sonradan yaratılmış olması,
yok görünmesi veya var olması hiç bir şey değiştirmez..

Durum, anlatıldığı gibi olunca, **o eşyanın bir ferdi, kendi özü ile**
ULÛHİYET saltanatı kapsamında bulunan cümle eşyayı toplar..

Bütün mevcudatın, hali anlatıldığı gibidir..

Böyle olunca, varlıkların misalleri, birbirine karşı konan aynalar gibi olur..
Birinde ne varsa diğerinde de aynısı olur..

Anlatılan misâl üzerine şöyle söyleyebilirsin :

Karşılıklı duran aynalardan her biri, ancak karşısına gelen diğer aynadakini alır..
Böyle olunca, yalnız bir aynayı alıyor ; onun altında kalan müteaddid aynaları alamamıştır..

Bu durumla, yukarıdaki mana nasıl bağdaşır?..

Bunu şu şekilde cevaplandırmamız mümkün olur :

- Şu açıktır ki, **varlık ferdlerinden her biri, ancak, zatının hakkı kadarını alabilir**..

Daha fazlasını alamaz..

Bu, bir başka manadır..
Esas anlatılmak istenen manayı itibara alarak :

- Tümünün varlığı, aynalardan her birinde vardır..

Dersen ki burada :

Varlık ferdlerinden her birinde, bütün mevcudat gizlidir..

Şeklinde bir mana çıkar ki, senin için, esasa bir geçit noktasıdır..

Şu bir hakikattır ki : Misaller tam manası ile, anlatılan mananın tıpkısı değildir..
Bir yaklaştırmadır.. Ama misalini de aynı görmek icab eder..

Hakikatta, anlatılan misal asıl murad edilen manaya bir kabuktur...

Bu misal, ancak bir bağlantı olsun, diye getirildi..

Ümid edilen odur ki :
Fikir kuşun belki bu sayede **ahadiyet** tuzağına düşer..

İşte.. o zaman :
Zatta, sıfatlardan hakkın kadarını görürsün..

Kabuğu at.. Özü al..
Perdeleri görmek sureti ile, esas yüzden âmâ olma..

•

Kalbim, hep sizden güç alır;
Hem döner,hem sakin kalır..

Hayali hep sevginizdir ;

Bazan gider, bazen gelir..

Siz hiç gayrım değilsiniz;
Özümden nasıl kaçılır?..

Nefsi attım sabahladım ;
Oldum, ülkenizde kalır..

Kendimi attım da buldum ;
Ana baba sözde kalır..

İnkâr ettim evvelimi ;
Sonum da şüphesiz kalır..

Attım ihtisası yüzden ;
Ona nasıl yaklaşılır..

Benim o kuddûs, şöyle ki ;
Amada perdeli kalır..

Ve ben, öyle bir ferdim ki;
Kemâldir bakan şaşırır..

Ümid çemberine kutbum ;
Yüceyim ki, toptan alır..

Ben, şaşırtırım ne varsa ;
Gören şaşırır bırakır..

Güzellikler semasıyım ;
Güneşim hiç batmaz kalır..

Mekânda yüceliğim var ;
Ona nasıl yaklaşılır?..

Ve her kılın bittiği yer ;
Benden tam bir kemâl alır..

O kuş ki, daima öter ;
Sonra, o dal ki sallanır..

Her aynada da suretim ;
Gâh kapanır gâh açılır..

Hep kemâlim baştan sona ;
Halim de bundan hal alır..

Derim ki, onun halkıyım ;
Şaşınız, zatım Hak kalır..

Nefsim temiz o sözden ki ;
Yalanlanmaz öyle kalır..

Yücelik Allah'ın hakkı ;
Şimşeğim yağmursuz kalır..

Ben, hiç o ezel olmadım ;
Söz uzatmaya ne kalır?..

Söz de bitti artık ses yok ;
Sadece sükût kalır..

Güzellikleri derledim ;
Bağışım var, suçum kalır..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikine ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bu bölümde, **AHADİYET sıfatından** anlatılacaktır..

AHADİYET, yüce **zatın tecellisinden** ibarettir..

Orada : Ne isimlerin, ne de sıfatların sözü geçer..

İsim ve sıfatların tesir sahası da buraya varamaz..
Burası, **mücerret, zata ait bir isimdir**..

O kadar ki :
Hakka dair itibarların da burada sözü edilmez..
Keza, **halka nisbet edilen itibarların** da..

•

AHADİYAT tecellisi **sensin**..
Bütün bu kainat içinde, senden daha tam olarak, o tecelli için bir zuhur yeri yoktur..

Şu şartla ki :
Sana "nisbet" edilen bütün itibarları bir yana atıp özüne dalasın..

Bir de, **seni sende bulur**, dış bağlarından da geçersen..

İşte o zaman, **sen sende** olursun..
Hem de, **sana "nisbet" edilen Hakka** ait **vasıfların tümünü bir yana ataraktan**..
Keza, **halka dair vasıfların da tümünü bırakaraktan**..
Meselâ Güç, kuvvet vb. sıfatlar gibisinden..

İşte.. anlatıldığı gibi olunca ; insan bu hali kendinde bulursa..
bu kâinatta ondan tam zuhur yeri olamaz..

•

Yukarıda anlatılan manayı iyi anlamaya çalış..

Çünkü bu hal ; **görülmez zulmet âleminden, tecelli nurlarına ulaşan "zatın" ilk tenezzülüdür**..

Bu tecellinin en yükseği ise.. anlatılan şeklidir..
Çünkü orada, **sırf kendisi vardır**.. Bütün sıfat, isim, işaret, nisbet ve itibarlardan yana temizdir..

O kadar ki : Varlık tümden oraya dahildir..
Fakat içte olan bir şekilde.. Dışa çıkan bir zuhur hükmü ile değil..

•

Bu AHADİYET sıfatı için umumî ve şümullü bir tabir kullanıldığı zaman, kendisinden :

- Kesret.. ama tabi olanları ile birlikte..
Olarak bahsedilir..

Bunun için, yapılı bir binayı misal getirebiliriz..
Şöyle ki :
Bir kimse, uzaktan bir duvara bakar ; görür..

Bu bina ; çamurdan, tuğladan, kireçten ve ağaçtan yapılmıştır..

Fakat.. yapıya karışan o şeylerin hiç bir eseri görülmez.. söylenmez..
Yalnız bir duvar görülür..

Şimdi bu duvarı bir AHADİYET misali olarak ele alalım..
Bu AHADİYET, çamurun, tuğlanın, kirecin ve ağacın toplamı içinde bir AHADİYET'tir..

Hiç bir şekilde ona : Sayılan eşyanın adı isim olamaz..
Özel durumu ile sadece bir duvar ismi verilir..

Bu misali, kendinde de deneyebilirsin..
Müşahede ve istiğrak haline geçtiğin zaman ;
ama aslındaki hal üzere.. yalnız "kendi" kimliğini görürsün..

Bu müşahede halinde sana, hakikî durumlardan hiç biri zahir olmaz.
Ki o hakikatler, tüm olarak sana bağlıdır..

İşte **senin için AHADİYET budur..**
Ama, senin kimliğine itibar edilerek, zata bir tecelligâh olmana isim olaraktan..
Hakikatlerin tümünün sana bağlı oluşu manasına gelemez..

- O hakikatlerin tümü sen oldun..
Diyelim.. Ama, bir muhal olarak..

Esas zatî tecelli n'olacak?..
Ki o, esas AHADİYET'İN sende bir zuhur yeridir..
Ama senin zatına, isim olaraktan.. Ve kimliğin itibarı ile..

Senin kimliğinde bir zuhur yeri alan bu isim, yüce Hakkın ilâhi katında ;
isimlerinde, sıfatlarında tümünden yana mücerreddir..
Hatta orada, eserlerin müessirlerinin de sözü edilmez..

Çünkü, tecelli yönlerinin en yükseği orasıdır..
Ondan sonraki tecelli yeri için, ondan bir tahsis beklenir..

Hatta ulûhiyet için bile.. bir tahsis beklenir..
Sebebi açıktır ; çünkü **ulûhiyet, umuma tahsis edilmiş durumdadır**..

AHADİYET'te umum diye bir şey yoktur..
Yukarıda anlatıldığı gibi, **AHADİYET zatın ilk zuhurudur**..
Ondan sonrası mahluktur..
Böyle olunca da, AHADİYET'in mahluk sıfatına girmesi mümkün değildir..

Daha önce de anlatıldığı gibi, **AHADİYET sırf zattan ibarettir**..
Hakka ait itibarlar da, halka ait itibarlar da orada yoktur..

Özet olarak, diyelim :
Kul da, mahluk olduğuna göre ; o hakikatlerin tümünü almak kul için mümkün değildir..
Keza, AHADİYET'le sıfatlanamaz da..

Aynı şekilde, onunla sıfat olmak ; çalışmak ve zorlama ile de olmaz..
Zira, böyle bir şey AHADİYET hükmüne uymaz..
Hiç bir şekilde mahluk için oraya yol yoktur..

Çünkü : AHADİYET, yüce Allah'ındır ; ona mahsustur..

•

Yukarıda anlatılanları, dikkate alarak dinle..
Şimdi **sen ; kendinde, anlatılan tecelliden bir şey görürsen.. onu Allah'ından, Rabbından bil..**
Ona bağla.. Yaratılmışlığınla onu iddia etme..

Çünkü, bu tecellilerde mahluk için, hiç bir nasib yoktur.. Bu, kesin olarak böyledir..
Çünkü o, tek olan Allah'ındır.. Zatî tecellilerin ilki oradan başlar..

Sen, nefsinden ibaretsin..
Zattan, Hak dan ve halk dan murad, sen olduğunu bilirsen..
halk cihetinden kesilmek suretiyle hükmünü yürüt..

Yüce Hakkı ise, isimlerinin ve sıfatlarının hakkı ne ise.. onunla gör..

Böyle yaptığın takdirde, kendi özünü müşahede ile Allah'ı müşahede edenlerden olursun..

•

Ayn'ım senin içindir, münezzehtir zatında ;
Mukaddestir isimlerinde, sıfatlarında..

Onun hakkı olduğuna şehadet et, deme ;
Nefsim hak etti hüsnünü onun sebatında..

Kadehlerle içmeye devam, ama konuşma ;
Bir gün biter yol, onun canibinde varanda..

Ne zararı sana, kinaye yollu kullansan ;
Sana ismi kalsa, kusur etmesen saygıda..

Zat tecellisini ismine mazhar yapsan da ;
Bulsan izzet ismi, yüceliği mazharında..

Hazine üstüne bir ev yapsan da otursan ;
Ta ki, görüp yaya kalmaya cahil saygıda..

Bu sana emanet, onu çok çok iyi sakla ;
Bırakma onun sırrını yaygaracılarda..

İnsan-ı Kâmil 6. Bölüm (Vahidiyet)

Abdûlkerîm Ceylî

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikine ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

VAHİDİYET, mazharıdır zatın ;
Tüm belirtir, farkın sıfatın..

Her şey onda bir'dir parça parça ;
Şaş parçalara 'bir'idir zatın..

Bu, şu ile onun misalidir ;
Âtî hükme nişan hakikatın..

Kesrettir, hakikatten ibaret ;
Parçalanma içinde vahdetin..

Her şey, orda her şey bir'de gibi ;
Bu yüz, nefyi sayılır isbatın..

Fürkân, Allah'a zat, cem sûresi ;
Evsaf, sayısı gibi âyâtın..

Oku, sendedir sırrı kitabın ;
Açan sen, sırrısın kâinatın..

•

Burada, **VAHİDİYET** ismi anlatılacaktır.. Öğren, anlamaya gayret et..

VAHİDİYET, yüce **zatın zuhuruna bir tecelli yeri olmaktan ibarettir**..
Onda, **zat sıfattır ; sıfat da, zattır.**.

Durum anlatıldığı gibi olunca : Meydana gelen her sıfatın zuhuru,
diğer sıfatın aynı sayılır.. İsterse birbirinin zıddı olarak gözüksün..

Muselâ : Bu makamda, müntakim aynen Allah'tır.. Allah ise, müntakimin aynıdır.
Aynı şekilde müntakim sıfatı ile, mün'im sıfatı birdir..

Durum anlatıldığı gibi olunca : **VAHİDİYET**, nimet içinde kendisi olur.
Nikmet de onun aynı olur..

Nikmet, azabın kendisidir ; aynı olarak rahmetten ibarettir..

Her şey, buna göre kıyas edilir ;
zatın sıfatlardaki zuhurunda ve bu zuhur eserlerinde, hatta **VAHİDİYET** hükmü ile,
zatın zuhura geldiği her şeyde.. daima : Biri, diğerinin aynıdır..

•

Yukarıda anlatılanları, özellikle, aynı oluş şekillerini yanlış anlamamak icab eder..

Aynı oluş şekli, birlik tecellisine göredir ;
her hak sahibinin hakkını teslim etmek gereğine göre değildir..

Bu mana, zatî tecelli yönüdür..

Yani : Bir sıfatın, diğerinin aynı oluşu manası..

•

Burada ; ahadiyet, **VAHİDİYET**, ulûhiyet sıfatları arasındaki fark üzerinde duralım.. Şöyle ki :

Ahadiyet..
Bu **sıfatta isimlerin ve sıfatların zuhuru yoktur**.. Kendi özündedir..
Ve, **sırf zattan ibarettir**.. Bu sıfatın şanı bunu gerektirir..

VAHİDİYET..
Bu sıfatta, **isimlerin ve sıfatların tesir sahasına göre zuhurları vardır**..
Ancak bu zuhur : **Zatın hükmü** ile olur.. Z**attan ayrı bir hükmü düşünülemez**..
Böyle olunca : Her şey, birbirinin aynı olur..

- **Ulûhiyet**..
Bu sıfatta, **isimlerin ve sıfatların zuhuru vardır**..
Ve, toplumdan her şeyin hakkını tek tek vermek gibi bir zuhuru olur...

Durum anlatıldığı gibi olunca : Bu sıfatta, zıdlar belirir..

Meselâ : Mün'im, müntakimin zıddı olur.. Müntakim ise, mün'im zıddı olur..

Bu makamda kalan isimler ve sıfatlar da, birbirinin zıddı olarak gözükür..

Meselâ : Ahadiyet, ulûhiyet sıfatında zuhura geldiği zaman,
ahadiyet hükmüne göre zuhur eder.. VAHİDİYET de, aynı şekilde zuhur eder..

Çünkü, **ulûhiyet hepsinin tecelli şeklini şümulüne alır**..
Her tecellinin hükmü ne ise, onu meydana getirir..

Zira, **ulûhiyet her şeyin hakkını yerine getirmeye yeterli bir tecelli makamıdır**..

Ahadiyet, ulûhiyet gibi değildir ; onda ancak, Allah vardır..

Onunla ikili bir şey yoktur..

VAHİDİYET, ise :
- **Şu anda, ilk halinde gibidir**..

Cümlesinin ifade ettiği manaya bir tecelli makamıdır..

Daha öncede anlatıldığı gibi, ahadiyet bir başka makamdır.. Orada :

-“Onun yüzünden başka her şey, helâke varır..” (28 / 88)

Meâline gelen âyet-i kerimenin hükmü geçer..

İş bu hüküm icabıdır ki ; ahadiyet, VAHİDİYET'ten üstündür.. Çünkü, ahadiyet sırf zattan ibarettir..

Ulûhiyet ise, ahadiyetten üstündür.. Ahadiyete, hakkını ulûhiyet verir..

Zira, ulûhiyet : Her haklının hakkını verme makamıdır..
Bundandır ki : İsimlerin en yücesi, en genişi, en azizi ve en yükseğidir..

Ahadiyetten üstün oluşunun misali : Bütünün parçaya olan üstünlüğü gibidir..

Ahadiyet sıfatının, kalan tecellilere nazaran üstünlüğü,
kökün dallara nazaran üstünlüğü gibidir..

VAHİDİYET sıfatının, kalan tecellilere göre üstünlüğü de, toplu olanın ayrı kalana üstünlüğü gibidir..

İş bu manalara dikkat et.. **Hepsini senden bil** ve **kendinde düşün**..

•

Der bu meyveleri ancak ;
O süslendi toplanacak..

Şahitleri işe katma ;

Şahitlere zor ulaşmak..

Ağızdan şarab iç daim ;
Onun içindedir kanmak..

Kadehleri bir önder gör ;
Zor içindekine kanmak..

Açtım hoş güzelliğini ;
Düşmez sana saklı tutmak..

***Gayra aldanmayı bırak** ;*
Değildir ulaştıracak..

***Hep özden ye, at kabuğu** ;*
Olmaz onu elde tutmak..

Sakın, sırrı yayanlardan ;
Gelmez sana öyle olmak..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikine ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

RAHMANİYET : **İsimlerin** ve **sıfatların** gerçek yüzleri ile meydana gelişinden ibarettir..

Bu durumda onun yeri, yüce Allah'ın **zat isimlerinde kendisine tahsis edilen yerle ; bu isimlerin mahlukata dönük yüzleri arasıdır..**

Zat isimlerinin halka dönük yüzleri : Alim, Kadir, Semi, vb. isimleridir..
Bu isimler, varlığın hakikî yüzleri ile ilgilidir..
O hakikî yüzler, Hakka bağlanan bütün mertebelerde, **RAHMANİYET sıfatına bir isimdir..**
O hakikî yüzlerde halka nisbet edilen mertebelerin iştiraki yoktur..

•

RAHMANİYET, ulûhiyetten daha özge bir duruma sahiptir..

Sebebi : Yüce **Hakkın tekliğini sağlayan isimle bir isim almıştır**..
Bu makamda, **halkla bir ilişkisi yoktur..**
Ulûhiyet, öyle değildir.. Hakka ve halka nisbet edilen hükümlerin özünü alır..

Durum anlatıldığı gibi olunca :
- Ulûhiyet, umumî ve şümullü bir mana taşır..

- **RAHMANİYET**, husûsi bir durum alır..

Bu itibarladır ki, ulûhiyetten daha aziz bir duruma geçer..
Çünkü, **yüksek mertebelerde zatın zuhurundan ibarettir**..

Alt mertebelerden yana mukaddestir..
RAHMANİYET sıfatı dışında ; zat için tahsis edilen yüksek mertebelerde zuhura yol yoktur..

RAHMANİYET ile ulûhiyet arasında bir bağlantı yapacağımız zaman ;
misal olarak, kamış ile içindeki şekeri söyleyebiliriz..

Şüphesiz kamış içindeki şeker, derece itibarı ile daha yüksektir ; çünkü sırf şekerdir..
Kamışta ise, şeker dışında başka şeyler de vardır..

Bizim düşüncemiz bu yoldadır.. Ama başka türlü de düşünebilirsin..

Şayet bizim fikrimize katılır :
- Şekerin kamıştan daha değerli.. Olduğunu söylersen ; ki bu, bizim anlattığımız gibidir..

O zaman : **RAHMANİYET** ulûhiyetten daha üstün olur..

Ancak bu yoldan değil de :
- Kamış tüm olarak, şekeri ve diğer şeyleri kapsamına almıştır..

O zaman, ulûhiyet, **RAHMANİYET**'ten daha üstündür..

•

RAHMANİYET mertebesine verilen zâhirî isim : **RAHMAN**'dır..

Bu, öyle bir isimdir ki :
Yüce Allah'ın zatına ait isimlerle, nefsine ait sıfatlara dönük yönü vardır..

Nefsî sıfatlar yedi olup, sırası ile şöyledir :

Hayat, ilim, kudret, irade, kelâm, semi, basar..

Zatî isimler de :
Ahadiyet, vahidiyet, samediyet, azamet, kuddusiyet vb. sıfatlardır..

İşbu isimler ancak :
Vacib'ül-vücûd olan yüce ve mukaddes sultan "**Ma'bûd**"undur..

•

RAHMANİYET'in bu mertebede : Rahman ismi ile, bir özellik almasının sebebi :
Hakka ve halka bağlanan bütün mertebeleri rahmet şümulüne almasıdır..

Hakka bağlanan mertebelerdeki zuhuru ile,halka nisbet edilen mertebelerde zuhur etmiş olur..

Durum, anlatıldığı gibi olunca :
RAHMANİYET katından gelen ve bütün mevcudata şamil olan bir rahmet olur..

•

Yüce **Allah'ın ilk rahmeti odur ki :**
Onunla bütün âleme rahmet tecellisi ile, onları kendi özünden yarattı..

Bu manayı, şu âyet-i kerime doğrular :
"Yerde ve göktekileri size teshir eyledi.. Hepsi O'ndandır.." (45 / 13)

İş bu mana icabıdır ki : Onun zuhuru bütün mevcudata sirayet etti..

Böyle olunca da, **bu âlemin parçalarından her birinde, her ferdinde kemal zuhuru gösterdi**..

Bu zuhurlarda, **hiç bir zaman da, sayılı parçalara bürünmedi..**
Kendi özünde, zatı nasıl iktiza ediyorsa, öyle tektir..
Bütün zuhur yerlerinde bir'dir..

Böyle olunca : Bütün mevcudata sirayeti, kemâl sıfatlarının icabıdır..
Varlık zerrelerinden her zerrede zuhuru ile de, mevcudatın tümü içinde,
belli bir zümreye sirayet eden varlıkla imtiyaz verdi..

Bu sirayetin başlıca sırrı, bu **âlemi kendi özünden yaratmış olmasıdır**..
Ama kendisi, hiç bir şekilde ; bölünüp parçalanmadı..

Bu âlemin parçalarından her şey, O'nun kemâli iledir..

Bu şey, aslında tam bir kemâldir.. Ona :
- **Halkiyet İsmi bir emanet olarak verilmiştir**.. Ama sadece ;
ilâhi vasıfların kulda emanet olduğunu sananın sandığı gibi değil.. **Sadece** :
- **Halkiyet İsmi emanettir**..

Şu şiir anlatılan manaya işarettir :
Emaneti bir yanıdır, görür kendini ;
Bir yanı gören de, alır kendininkini..

•

Eşyada bulunan emanet vasfı, ancak ondaki halkiyet bağlantısıdır..

Yüce **Hakka bağlı varlık ise, eşyada asıldır**..
Yüce Hak, hakikatlerine :
- Halkıyet.. **İsmini emaneten verdi..**
Ta ki, **ulûhiyet sırları ve onun gerekleri olan zıdlar zuhur etsin**..

•

Yüce Hak, bu âlemin bir temel maddesi ve aslıdır..

Bu manayı şu âyet-i kerime bize anlatır :
“Yeri, semaları ve bu ikisi arasında bulunanları Hak olarak yarattık..”(46 / 3)

•

Yukarıda anlatılan manaları, daha iyi açmak için, işe bir misal katalım.. Şöyle ki :
Bu **âlem kara benzer**.. Yüce ve sübhan olan **Hak ise.. bu karın aslı olan sudur**..

İlk nazarda görülecektir ki ; **kardaki** :
- K a r.. İsmi,
bir emanettir..

- S u.. **İsmi** ise,
onun için bir hakikat olur..

•

Üstte geçen mana üzerine :
Bevadir'ül-Gaybiyye Fin-Nevadir'ül-'Ayniyye.. Adlı kasidemde hayli tenbihatım olmuştur..
O, büyük bir kasidedir ; derin manalıdır..
Hakikatler gömleğinin üstüne, onun benzeri bir süs işlenmemiştir..
Onun güzelliği zamanın kulağına girmemiştir..
Çünkü, onu anlamak pek zordur..

O manada şöyle demiştim :

Halkın misali kar gibidir yağan ;
Sen ondaki suya benzersin akan..
Tahkikimizde kar ne? Sudan başka ;
Bir'de hükmünü icraya çağıran..

Lâkin ***kar eriyince hükmü kalkar ;***
İş biter*, hüküm, suyun* ***olur kalan****..*
Zıdları topladın bir güzellikte ;
Kar yok oldu, odur ancak parlayan..

•

RAHMANİYET üzerinde durmamız bitmedi..
Bu yüce isim üzerinde biraz daha duracağız..
Anlatacağız ki, onu iyice bilesin..

RAHMANİYET, en büyük zuhur yeridir..
RAHMANİYET : Tecelli yönünden tamına sahiptir..

Anlatılan mana icabıdır ki :
a) **Rububiyet**, onun **arşıdır**..
b) **Melikiyet**, onun **kürsüsü** mevkiini aldı ..
c) **Azamet**, onun **refref** bineğidir ..
d) **Kudret**, onun **uğultulu** avazıdır ..
e) **Kahır**, onun **tantanalı** sesidir ..

•

Hâsılı : Rahman ismi, cümle kemâl iktiza eden yerlerde, zâhir olur..
Haliyle, onun zuhuru : Yerinde yerleşmiş olmasına, bütün mevcudata sirayetine,
hepsini hükmü altına almasına bağlıdır..

İşbu mana ;
- "Rahman Arş'ı istiva etti.." (20 / 5)
Âyet-i kerimesi ile, anlatılmak istenen manadır..

Bu, böyledir ; çünkü :
Varlıkların her birinde, yüce ve sübhan **Allah'ın "zatı" vardır**..
Onun zatının bulunduğu varlıklar ise, doğrudan doğruya arşıdır..
Bu mana açıktır ; çünkü onlar **varlıklarını yüce Hakkın zatından almaktadır**..

O, Sübhân'dır ; yücedir..
Allah dilerse.. arş üzerine, bu kitapta konuşacağız..

Yeri geldiğinde çok çok anlatırız..

•

Burada, **Rahman'ın istilâsı** üzerinde biraz duralım..
Yüce sübhan Allah'ın, **Rahman ismi ile istilâsı :**
Kudret, ilim ve ihata ile varlıklarını sarmasıdır..

Bu sarma, varlıkların içine girme ; onlara yapışma gibi bir durum almadan olmaktadır..

Ve.. kendi varlığı ile bir istiva hükmü icabıdır..
Varlıklara girme ve onlara yapışma durumu, onun için nasıl caiz olur?..

Olamaz ; **çünkü mevcudatın özü aynen kendisidir**..
İşbu hüküm icabı : Rahman ismi yönünden ; yüce Allah'ın varlığı bu varlıklardadır..
Yaratılmışlarda, kendi zuhurunu yapmakla onlara rahmetini ihsan etmiştir..

Aynı şekilde mahlukatı kendi zatında meydana çıkarmakla, onları rahmetine nail eylemiştir..
Anlatılan her iki mana da doğrudur ve yüce Hakkın zatında olmuştur..

•

Üstteki manayı daha iyi anlatabilmek için ; bir başka yola girelim..
Böyle yapalım ki bilesin..
Bir hayal vardır.. Bu hayal zihninde bir suret benzeri olarak teşekkül eder..

Anlatılan teşekkül ve hayal, yaratılmış, bir şeydir..
Yaratan ise.. her yaratılmışta vardır..

Şimdi.. bu manada kendini de al :
Gerek hayal ; gerekse ondan meydana gelen şekil sende vardır..
Çünkü, onun varlığı sendedir ; bu itibarla sen Haksın..

Böyle olunca, Hakta suretlenmek senin için gerekli oldu..

Hak ise, o hayalin ve şekillenen suretin içinde bulundu..

•

Bu manayı iyi anla ve yoluna devam et..
Bu bölümde, çok değerli sırları anlattık..
Dikkat edilirse, yüce Allah'ın sırlarından çoğu bilinir.
Kader sırrı, Allah'ın ilim sırrı gibi..

Hepsi bir bilgiden ibarettir. O bilgi ile, dikkat edilirse..
hem Hak bilinir ; hem de halk..

•

Kudretin menşei aslında ahadiyettir..
Lâkin Rahman tecellisi yolundan **gelir**..
İlmin kökü, **vahidiyet sıfatına dayanır..**
Ne var ki, bu da Rahman tecellisi yolundan gelir..

•

Sözle ancak bu kadar anlatılabilir ; bunun ardında, bir çok nüktecikler vardır ki ;
onların hemen hepsi, yüce Hakkın bu varlıkta kemâl durumlarına işaret eder..

•

Bu bölümün başından düşünmeye başla..
Anla.. Kabuğu at ; özünü al..
Doğru yolda başarı nasib eden Allah'tır..

•

Burada, ayrı bir fasıl açmamız gerekecek..

Bu fasıl : Rahîm ve Rahman isimleri üzerine açılacaktır..

Bu da, bilmen gereken bir mevzudur..
Rahîm ve Rahman, iki isimdir ; rahmet kökünden gelmektedir..
Aynı kökten gelmesine rağmen, mana itibarı ile, bazı özellikleri vardır..

Şöyle ki :
- **Rahman, umumî bir mana taşır**..
- **Rahîm, özel bir mana taşır**..
Tamamlayıcı bir durumu vardır..

Yukarıda özet olarak anlatılan manayı, biraz açalım :
- Rahman isimin umumî bir mana taşıması demek, bütün mevcudatı rahmet yönü ile zuhuruna alması sayılır..

Rahim isminin özel bir mana taşıması ; tamamlayıcı bir durum alması..
Demek, ancak **saadet ehline tahsis edilmiş olması icabıdır**..

•

Rahman ismi yönünden gelen **rahmet, azab ile karışıktır**..
Meselâ : Tatsız ve kötü kokulu ilâcın içilmesi gibi..

Aslında o ilâç, hasta için deva ise de ;
insanın hoşuna gitmeyen bir durumu vardır..
Rahîm ismi yönünden gelen **rahmet ise, sırf nimettir**..
Ona başka bir şey karışmamıştır..
Ve o, tam saadeti bulan kâmillerde bulunur..

Ayrıca **Rahim ismi altında bulunan**, yüce **Allah'ın bütün isim ve sıfatlarına rahmeti ve bütün eserleri ve tesirleri ile zuhurudur**..

Rahman ismindeki Rahîm ismi, insan heykelindeki göz gibidir..
Gözü, Rahîm olarak ele alırsak, özel ve aziz bir durum meydana çıkar..

Kalan kısmı odur ki : Her şeyi kapsamına alır..

•

Anlatılan mana icabıdır ki :
- **Rahîm ismi, tam kemâli ile ancak ahiret âleminde zuhura gelir**..
Denmiştir.. Çünkü âhiret, dünyadan daha geniştir..

Dünyada gelen her nimete, mutlaka keder karışmıştır..
Bunun böyle olması gerekir ; çünkü, RAHMANİYET tecellilerinden gelmektedir..

•

Allah.. Hak söyler.. Doğru yola hidayet eden O'dur..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikine ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

RUBÛBİYET : Bu varlıkların istedikleri isimlerin iktiza ettiği mertebe için bir isimdir..
Yüce Allah'ın : **Alim, semi', basir, kayyum, mürid**, melik, vb. isimleri **RUBÛBİYET isminin içindedir**..

Çünkü anlatılan isimlerden de her biri, kendisi için olması gereken bir şey ister..
Mürid ismini ele alalım : Bu da, murad olunan bir şey taleb eder..
Diğerlerini buna göre ölçebilirsin..

•

Şunu da bil..
Yüce Allah'ın **Rabb ismi altında toplanan bütün isimler,**
halkı ile kendi arasında ortaklaşa kullanılan isimlerdir..
Halka tahsis edilen isimler, sadece onların tesir özelliğidir..

•

Yüce Allah'ın zatına tahsis edilen isimlerle ; bir yüzü halka dönük olan isimlerden biri :
- A l i m..

Diye anlattığımız isimdir.. Bu isim, nefsî isimdir.. Bu ismin bir gereği olarak :
- Kendisi bilir ; halkı da bilir..

Diyebilirsin.. Aynı şekilde ; **Semi**' ismi için de :
- Kendisi işitir ; başkası da işitir..

Diyebilirsin.. Aynı şekilde, **Basir** ismini ele alalım :

- Kendisi görür ; başkası da görür..

Diyebilirsin..

Hâsılı : Daha önce de anlatıldığı gibi bu isimleri, benzerleri ile birlikte ;
Hak ile halkı arasında ortaklaşadır.. Bu ortaklığa maddi bir mana verilmemesi gerekir..

Esas kasdım şudur :
Bir ismin iki yüzü vardır.. Bir yüzü yüce Allah'a mahsustur.. Bir yüzü de halka bakar..

•

Anlatılan durum dışında, sadece halka tahsis edilen isimler vardır.. Bu isimlere :
Esma-i fiiliye.. Adı verilir.. Bu isimlerden bir tanesi :

- K a d i r ismidir..

Fiiliyat sahasında, bu ismi ve benzerlerini, yüce Allah'ın sırf zatı için kullanamayız..

- Allah mevcudatı yarattı.. Diyebilirsin ; ama ;
- Allah kendisini de yarattı..

Diyemezsin.. Aynı şekilde :

- Allah mevcudatın rızkını verdi..

Diyebilirsin ; ama ;

- Allah kendi rızkını da verdi..

Diyemezsin.. Aynı yoldan :

- Kendine gücü yeter..

Şeklinde bir cümle kullanılmaz..
Bu cümlelerde her ne kadar tevil yolu varsa da ; üzerinde durmadan,
onların **halka tahsis edildiğini** kabul etmek gerekir..

Çünkü :

- **Esma-i fiiliye**..

Diye anlattığımız isimler, yüce **Hakkın Melik ismi** kapsamındadır..

Melik olan zat için ise.. elbette bir memleket gereklidir..

•

Burada, yüce Allah'ın Melik ismi ile, Rabb ismi arasındaki farka işaret edeceğiz..
Şöyle ki :
a) **Melik, esma-i fiiliyeyi içine alan bir mertebenin ismidir..**
Bunların halka tahsis edilen isimler olduğunu anlatmıştık..

b) Rabb, müşterek isimlerdir ; halka tahsis edilen yüzleri de vardır..

•

Rabb ve Rahman ismi arasında da bir fark vardır.. Şöyle ki :
- Rahman, ilâhi ve yüce olan isimlere tahsis edilen bir mertebeye isimdir..

Bunda, yüce zatın tekliğini belirten : Azim, Ferd gibi isimler ile ; müşterek olan Azim, Basir gibi isimleri, ayrıca halka tahsis edilen Halik, Razik gibi isimler aynıdır..

Rahman ismi ile, **Allah ismi** arasındaki fark şöyledir :
- Allah ismi, ulvîsi, süflîsi ile beraber, bütün mevcudatın hakikatını toplayan zata bağlı mertebeye isimdir..

•

Yukarıdaki manaları şöylece özetleyelim :
a) **Rahman** ismi Allah isminin kapsamı altındadır..
b) **Rabb** ismi Rahman isminin kapsamına girer..
c) **Melik** ismi Rabb isminin kapsamındadır..

Durum anlatıldığı gibi olunca ; **RÛBUBİYET, bir arş olur**..
Yani : Kendisi için bir zuhur yeri olur.. Ve orada zuhura gelir..

Yine bir zuhur yerinde : **Rahman, varlıklara nazar eder**..
İşbu mertebe icabıdır ki : Kulları ile Allah arasındaki bağlantı sağlanmış oldu..

Resulüllah S.A. efendimizin şu hadisi şerifi bu manaya işarettir :
- "O, Rahm'i, Rahman'ın HİKV'inden bulup aldı.."
Burada HİKV, orta mahal manasınadır..

Bu arada RÜBUBİYET'i rahmaniyet isminin ortasında saymak gerekir..
Çünkü rahmaniyet : Hakkın tekliği ile, halkla müşterek olarak isimleri ;
bir de sadece halka tahsis edilen isimleri toplar..
Bu manadan da anlaşılıyor ki,müşterek isimler ortada kalıyor..
Burası ise, doğruca RUBÛBİYET mahallidir..

Rahmetin, Rahman ortasında bulunması, Rab ile merbub arasında bir bağlantıdır..

Bu böyledir.. Çünkü ; bir Rabbin mutlaka merbubu olması gerekir..
Bu durumda sana düşen : Bu ortadaki bağlantıya bakmak ve anlamaktır..

Bu bağlantının sırrını çözmeye çalış.. Maddî bir mana düşünme.. Çünkü Hak,
"Kendinden ayrı olana bitişmeklik ve kendine bitişik olandan ayrılmaklık" gibi hallerden münezzehtir..

Şimdi.. düşün.. **onun tecelli çeşitlerinden başka bir şey kalmadı..**
Bunlara da Hak ismi veriliyor : yahut bu Hak ismini, kinaye yollu mahlukata kullanırız..

•

Bizler, ancak sizlersiniz ;
Değişmez gelip gitmemiz..

Varlık sizden başka değil ;
Aynı, çıkmanız kalmanız..

O, cemalinize suret ;
Onun manası sizsiniz..

Bu varlık oluşunuzla ;

Onun oluşu sizsiniz..

Attınız yabancı sevbi ;
Hüsnünüzü de açtınız..

Hoş güzelliği mal edip ;
Size ihanet ettiniz..

Deyip : kasvet masiva hep ;
Biz, demeye gelmediniz..

Hakikat isminiz oldu ;
Gelen halk dahi isminiz..

Renkler verdiniz cemale ;
Vefa var zayetmediniz..

Kemaliniz var ki ; sonsuz ;
Halk onun, murad sizsiniz..

•

Burada, biraz RUBÛBİYET tecelileri üzerinde durmamız icab edecek.
Bu da bilmen gereken bir mevzudur..
RUBÛBİYET isminin iki tecellisi vardır :
a) **M a n e v î**..
b) **S û r i** ..
- **Suretlerdeki tecellisi ile, mana yönünden gizli tecelliler**..

Demeğe gelir..
Önce manevî tecelliyi ele alalım..
Bu tecelli : **Tenzih kanunları usulünce, isimlerde ve sıfatlarda meydana gelir**..
Bunların, hemen hepsi, tam bir kemâl çeşidinden sayılır..

Sûri tecelliye gelince :
Bunun **zuhuru da, yaratılmışlar üzerinde görülür.**.
Bu durumdaki tecelli ise, **halka bağlanan teşbih yönlü icaplarında görülür**..
Bir de, mahluk **vasfının ihtiva ettiği durumlarda**..
Bu **tecellide, noksan çeşitleri görülebilir**..

•

Sübhan olan yüce **Allah, hak ettiği şekilde mahlukatından birinde zuhur edince ; bunun adı** :
- **Teşbih yönlü zuhur olur**.. Fakat bu zuhur yüce Hakkın kendi **zatındaki tenzihe bir halel getirmez**..

Şeklinde bir cümle ile ifadesini bulur. Böyle bir tecelli durumu ;
teşbihe bağlı bir suret tecellisiyle ; tenzihe bağlı manevî bir tenzih durumu alır..

Şöyle ki :
a) Surî bir zuhur olursa, manevî yön onun zuhur yeri olur..
b) Manevî bir zuhur olunca, surî yön, onun için zuhur yeri olur..

Anlatılan mana, bir galip - mağlup meselesidir..
Hangisi galip gelirse ; kalanını içine alır.. İş bir tanesine kalır ; diğerine perde olur..
Allah.. Hak söyler.. Doğru yola hidayet eden O'dur..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikine ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

AMÂ odur ki, ilk mahalli sayılır evvelin;
Bir semadır, söner onda güzelliği güneşin..

Bu öyle bir özdür ki, Allah'ın özü onunla;
Olmuştur ayrılmaz ve imkânı yok değişmenin..

Buna en güzel misal o gizlilik gibidir ki;
Bir taş misalidir özünü saklamış ateşin..

Ne zaman ki, o taşlardan ateş parlar görünür;
Ateş onun hükmüdür, imkânı yok ondan göçmenin..

Ateş bu taşlarda gizli durur şayet sırrını;
Çözmeye yeltenirsen, bir bak zorudur tahlilin..

Bu halde ona batanların nicesini gördük;
Yolu kapalı, yüce Allah'a misal vermenin..

Hep birden kalbler hayrettedir onun dehşetinden;
Bir AMÂ'dır salınıp, kendisinde kendisinin.

O kendi özüdür ki, karanlığa itibar yok;
Belli nurudur, işine yarar akıl edenin..

Burada ahadiyetten gayrısı hiç bilinmez;
Yahut bilinen kesret halidir vahidiyetin..

İnce mana, zatının inceliğinde eridi;
O gizliliği ilk görünmezliğidir evvelin.

Bilesin ki..
AMÂ' **Hakikatların öz hakikatinden ibarettir**.. İşbu hakikat:
Hakka bağlı sıfatlarla halka nisbet edilen sıfatların hiç biri ile sıfatlanmaz.. Çünkü o: Sırf **zattan ibarettir**..

Sonra.. hiç bir mertebeye da izafe edilemez; Hakka ait mertebelere de.. Halka ait mertebelere de..
Onda, bir izafet durumu olmayınca, kendisine bir vasıf veya isim verilemez..
Bu manada, Resulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi yeterlidir:

"AMÂ,nın ne altında ne de üstünde hava vardır.."

Bu hadis-i şerif şunu anlatmak ister:
- Orada, ne Hak ismi vardır, ne de halk..

AMÂ, Ahadiyet isminin karşılığıdır.. Ahadiyette, isimlerin ve sıfatların eriyip gittiği gibi;
AMÂ'da da aynı şekilde olur.. Orada hiçbir şeyin zuhuru yoktur..
Aynı şekilde, **AMÂ**'da: Hiçbir şey için bir tecelli ve bir zuhur düşünülemez..

Ancak, **AMÂ** ile ahadiyet arasında bir fark vardır; şöyle ki;
- Ahadiyet, zatın zatta hükmüdür.. Bu geçerli hüküm yüce zatın, yüceliği iktizasına göre olur..
NETİCE: **Ahadiyet, tek zatın zuhurundan ibarettir**..

- **AMÂ**, itlak suretiyle zat hükmünü geçerli kılar..
Böyle olunca, ona: Yükseklik ve alçaklık şeklinde bir mana çıkarılamaz..
NETİCE: **AMÂ, görünmezliğe bürünen zatın gizliliklerinden ibarettir**..
İşte, onun ahadiyete mukabil olması anlatılan manadadır..

Bunun daha açık manası şöyledir:
a) **Ahadiyet, sırf zatın** tecelli **hükmüdür**..

b) **AMÂ; ise sırf zattan ibarettir.. Ama kapalı bir şekilde**..

Anlatılan kapalı olma durumu, maddi manada bir örtünme manasına alınmamalıdır..

Bu durum, yüce Allah'ın kendi zatında gizliliğidir; hiçbir şekilde kendine gizli değildir.. Hele tecelliden yana; yahut kendi özüne, perde arkasından tecelli etmeden yana..
Yüce Allah, bu gibi şeylerden tenzih edilir..

Anlatılan bu mana, zatının iktizasına göre olur.. Tecelli, perdeleme, gizlilik, açıklık, şekil alma, bağlantılar, itibar ve izafetleri hep aynı yön ile görmek gerekir..

İsimlerinde ve sıfatlarında hiçbir değişiklik ve başkalık düşünülemez.. Bir vasfa bürününce, diğerini terk etti manası çıkmaz.. Üstündeki bir şeyi atıp diğer bir şeyi alması da tasavvur edilemez..

Hâsılı: Bütün bunlar, zatının hükmüne göre olur.. Onun zatı ise, olduğu gibidir..
Önceki hali ile, şu andaki hali arasında hiçbir fazlalık yoktur..

Yukarıda anlatılan manaları, şu âyet-i kerime pek güzel ifade eder:

- **"Allah'ın halk'ında hiçbir değişiklik yoktur.."** (10/64)

Bu ayette geçen:
- **"H a l k.."** (10/64)
Sıfatlar manasına gelir ve şu demektir:
- **Kendisinde bulunan sıfatlar için, hiçbir değişiklik yoktur**..
Bu **zâhir âlemde görülen başkalaşmalar, değişiklikler**, ancak bu **suretlerde görülür**..
Ayrıca, **bağlantılar**, **izafetler** ve **itibarlar** da yine **bu suret âleminin görüntüleridir**..

Bütün bu olanlar, bizde yapılan **tecelli hükmüne göredir**..

Bize olan tecelli böyledir.. Daima değişir.. Ancak, yüce **Allah zatında nasıl ise, öyledir..**
Bize tecellisinden ve zuhurundan önce hangi halde ise, yüce zatı yine o hal üzeredir..

Bunun dışında, O'nun zatı için verilecek hüküm ancak olduğu halden gösterdiği tecellidir..

Başka türlü bir şey O'nun için makbul değildir..

Onun tecellisini de, parça parça değil, bir bütün olarak ele almak lâzımdır..
Tecelli bir olunca, ona verilecek isim de:

- **B i r.**. Olur.. O '**Bir**' isminin yalnızca bir vasfı vardır..

Durum anlatıldığı gibi olunca, toptan her şey için, sayıya gelmez tek Hak vardır..

NETİCE: Yüce **Allah ezelde kendi zatına tecelli etmektedir;**
ebedde dahi kendi zatına tecelli edendir..

-

Zeynep verdiği sözlerin hepsinde sadık kaldı;
Hadiseler bozmadı, onun için kapanmadı..

Hiç değişmeden vermiş olduğu sözleri tuttu;
Zeynep tek sözünü dahi karıştırıp bozmadı..

Ara bozanlar onu ayırmak isteseler de;
Bu bir sebeb değil; onu yabancılaştırmadı..

Ayırmak ve kovmak için korkutmaları dahi;
Vefa şimşeği, lütuf yağmuru onu kurtardı..

Ey nedimleri, kadehlerinden akanı alın;
Onun nedimlerinin elleri hep kınalandı..

Onun selâmeti için ümitsiz olmayınız;
Ama yarasa kuşları güneşe yaklaşmadı..

Onun bakışları sizi çok güzel aydınlattı;
Rahmeti yağdı artık,ona hiç hicab kalmadı..

Gerçekten onun güzelliğine bir denk olamaz;
Ancak, size Ankâ-i mağribden sakınmak kaldı..

•

Bu manadaki tecelliye:
- **Tecelli-i Vâhid**..
Denir.. Bütün izleri kendinde toplar.. **Bu tecelli ile** kendinden başkasına tecelli eylemez..
Çünkü onda: Halkın hiçbir nasibi yoktur..

Sebebine gelince: **Bu tecelli; itibarı, bölünmeyi, izafeti, vasıfları vb. şeylerin hiçbirini kabul etmez**..
O tecellide, halkın bir bağlantısı olacak olsa, o zaman:
Bir itibar, bir nisbet, bir vasıf meydana gelmiş olur ki; bunların hiçbiri o tecelli hükmünde değildir..

Zira bu tecelli, yüce Allah'ın zatındadır ve ezelden ebede kadar durumu aynıdır; değişmez..
Ayrıca, bu tecelli; zata bağlı ilâhi tecellilere, sıfatlara bağlı fiilî tecellilere ve isme bağlı olan cümle tecellilere de yeterlidir; onları da özünde toplar..

Böyle olunca, her ne kadar yüce zatın o tecellilerde de, bir hakikatı varsa da, bu onun bir zuhur iktizasıdır ve kullarına olan tecelli yönüdür; başka değil..

•

Hülâsa: Bu tecelli tam olarak zata mahsus bir tecellidir.. Durumu, kendi özünde saklıdır..
Anlatıldığı gibi olmasına rağmen, bütün tecelli şekillerini de özünde toplar.. Onun böyle oluşu:
- Başka tecelli ile görünmez.. Demek değildir..

Kendi durumunu korur; bu durumu, başka türlü tecelli etmesine engel değildir..
Ne var ki:
- Başka türlü tecelli.. Dediğimizde de, bu tecellinin hükmünü yürütür..

Buna bir misal olarak:
- Yıldızlarda, güneş hükmünün yürüdüğünü.. Söyleyip gösterebiliriz..

Yıldızlarda nur vardır; ama aslında kendilerinin olmadığı için de yoktur..
Zira: Asıl olarak; yıldızların aydınlığı güneşindir..

İşte **kalan tecelliler**, bu misaldeki gibi, zata has olan ve bu **makamda anlatılan tecellinin hükmüne böylece girmiş olur**..

Kalan tecellilerin hemen hepsi, bu:
- Tecelli-i Vahid..

Adını verdiğimiz **tecelli semasından bir nur olmaktadır**.. Ya da, onun denizinden bir damla..
Aslında, bunun dışında kalan tecelliler bu tecellinin etkisi ve sultanlığı altında yok gibidirler..İşbu durum, yüce zatın hakkıdır.. Kendi ilminin kendisine olması icabıdır.. Kalan tecelliler için böyle bir şey düşünülemez..
Onların hali başkasına aittir.. Bir bilgileri varsa.. bu başkasının bildiği bilgidir..
Kendi hak ettikleri bilgi değildir..
Bu manaları anlamaya çalış..

•

Burada bir başka hal oldu.. Beyan cömertliği yürüdü..Özellikle bu saklanması gerekenleri açıklama yolunda..
O kadar ki: Açılmaması gereken mana yolları açıldı.. Dizgini biraz çekelim.. Artık kılavuz lâzım.. Kılavuzun bulunduğu yola girelim.. O yoldan yürüyelim..

•

Buraya kadar anlattıklarımızın bir özetini yapalım:

AMÂ, gizlilikler içinde ve perdeler altında kalan, **itlak durumu da nazara alınarak, zatın kendisinden ibarettir**..

Ahadiyet, kendisinde herhangi bir zuhur itibarı nazara alınmadan, **sırf yüceliğine** bakılarak yüce **Hakkın kendi özünden ibarettir**.. Burada **yücelik ve zuhur itibarı vardır; AMÂ'da yoktur**..

Yukarıda:
- Zuhurun ve perdelerin itibara alınmasını..

Söyledim.. Aslında bu, bir benzetmedir..Ve bunu, dinleyenin zihnine yerleştirmek için söyledim..
Yoksa:

- G i z l i l i k.. Derken, bunu AMÂ'nın hükmünde saymış değilim..

Aynı şekilde:
- Z u h u r.. Derken; bunu ahadiyet hükmü arasına katmak istemedim..

Burada sana öğretmek istediklerimi iyi anlamaya çalış..
Yukarıda anlattıklarımızı ve sana öğretmek istediklerimizi anladınsa, sana başka bir kapı açacağız..
Dikkat et ve bil..

Önce kendini ele al.. Yüce Allah için, en güzel misali sende bulabiliriz..
Özellikle, AMÂ' üzerine.. Senin kendine mutlak ve tamamen zuhurun olmadığını nazara alalım..
İşe bu yoldan girelim..

Anlatılan durumunda: **Sende ne gibi haller olduğunu bildiğin halde, bir zuhurun olmuyor**..
İşbu halinde sen: AMÂ'da sayılırsın..

Şimdi bu yoldan, yüce Hakkın AMÂ makamındaki durumunu kavrayabilirsin..
Zatta, AMÂ' sensin.. Hele bir bir bak.. Sübhan olan yüce **Hak, senin aynın ve kimliğindir**..
İstersen sen tam hakkın olan bu durumdan gafil bulun..

Biraz daha açalım.. Zuhurun olmadığı için AMÂ'dasın.. Bu da seni bir hicaba büründürmüyor..
Sen ki, anlatıldığı gibisin; yüce Hak için nasıl böyle olmasın?.
O'nun kendisi, kendisine nasıl perde olsun.. Çünkü O'nun hükmü kendinden perdeli olmamaktır.

Sende; Kendin için bir zuhur olunca, AMÂ'dan sana kalan ne ise.. onunla olur..

Burada, senin için AMÂ, halk olma hükmü ile perdelenmendir..

Böyle olunca, **sen kendin için zâhir olursun.. Ama, esas varlığına göre batınsın..**
Çünkü, özünden perdelisin.. Perde ise.. halk olma durumundur..

Yukarıda geçen cümleler, oldukça kapalı geçti.. Ve, bir darb-ı meseldir.. Bu meselin durumuna,
ancak şu âyet-i kerime ile cevap verebiliriz:
- "Bunlar, insanlara getirdiğimiz misallerdir.. Ne var ki, onlara ancak, bilenlerin aklı erer.." (29/43)

Bu manada, bir hadis-i şerif anlatmamız yerinde olur.

Bir gün soruldu:
- HAK Teâlâ, halkı yaratmadan önce nerede idi?..

Resulüllah S.A. efendimiz, şu cevabı verdi:
- **"AMÂ'da idi.."**

Bu böyledir.. Çünkü tecellisi kendi özünde idi..
Önce Yüce isminin iktizası gereğince zatında örtülü idi

Yukarıdaki cümlede geçen:
- **Ö n c e l i k**..

Sözümüz **hükmen bir önceliktir.. Vakte bağlı bir öncelik değildir**..
Çünkü Allah-ü Taâlâ, halkı ile arasında: Vakte bağlanmaktan, ayrılmaktan, parçalanmaktan, bitişmek, bir şeye bağlı olmaktan yana münezzehtir..

Çünkü, vakte bağlanmak, ayrılmak, parçalanmak, bitişmek, bir şeye bağlı olmak onun yaratmış olduğu şeylerdir.. Kendisi ile, yarattıkları arasına ayrı bir yaratılmış nasıl girebilir?..
Böyle bir şeyin olması zincirleme bir yolu ve devri gerektirir.. Halbuki, bunların olması muhaldir..

•

Şüphesiz yüce **Allah'ın bir önceliği ve bir sonralığı vardır.. Evveli ve âhiri vardır.. Ne var ki** bu, **hükmen böyledir**.. Böyle bir şeyin dıştan nazara alınması muhaldir..

Onun bağlı olduğu şeyler de vardır.. Sınırları da vardır.. Ne var ki, bunları belli bir zaman ve mekân kaydına bağlamak mümkün değildir.. Bütün bunlar, zatına lâyık olduğu şekildedir..

Zatına lâyık olan şekli ise.. Halkı yaratmadan önce AMÂ oluşudur..
Halkı yarattıktan sonra da, bu durum değişmemiştir.. Yine önceki gibidir..

•

Buraya kadar anlatılanlardan beklenen mana: AMÂ, zata verilen geçmiş bir hükümdür..
Bu hükümde, zuhur iktiza eden halkın yaratılmasına itibar yoktur.. Bakılmaz..
Zuhur, varlıklar nazara alınarak sonradan zata bağlanan bir hükümdür..

Burada:
a) Geçmişlik, bir önceliktir..
b) Sonradan zata bağlanan durum ise.. sonralığın kendisidir..

İşin özüne bakılınca, ne öncelik vardır; ne de sonralık..
Çünkü: **Önce O'dur; sonra da O'dur.. Evvel, O'dur; Âhir O'dur**..

Asıl hayrete düşüren mana şudur ki: **Zâhir oluşu, gizlenişinin ayn'ıdır..**
Böyle oluşunda, ne bir nisbet vardır; ne de bir yön..

O, **şu varlığın aynıdır.. Bu varlık da onun aynıdır**..
Sebebine gelince: Onun Evveliyeti, Âhiriyetinin aynı; önceliği sonralığının aynıdır..

•

Bundan öte akıllar için yol yoktur; onda akıllar hayrete düştüler..
Onun azameti önünde artık bir vüsul yolu da düşünülemez..

Onun suretini çizmek için, zihinlere yerleştirilecek bir mana yoktur; akıl da onun şeklini çizme yolunu bulamaz.

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikine ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Başlıkta görüldüğü gibi,bu bölümde TENZİH, sıfatı anlatılacaktır.

TENZİH:
Kadîm'in, isimleri ve sıfatları ile münferid bir vasfa bürünmesinden ibarettir.

Tıpkı: Zatının, kendisinden kendisi için, asaleten ve yücelik hakkını bulup aldığı gibi.. Sonradan yaratılmış ve benzeri şeyler gibi olmadan.. Zira, sübhan olan yüce Hak, bu gibi şeylerden tamamen ayrı bir durum taşır; kadim münferiddir..

o

Aslına bakılırsa, elimizde; yapma bir tenzihten başkası kalmaz.. Buna da kadim tenzihi katılır.. Bunu böyle kabullenmek gerekir..

Yapma bir tenzihin tarifini yapalım.. Bu, şu demektir:
- Karşısında, kendi cinsinden bir şeye karşı yapılan tenzihtir..

Kadim tenzihi ise, şu şekilde anlatabiliriz:
- **Tek başına münferid kalan,kendisine denk olabilecek bir benzerinin, karşısında bulunmaması**..

İşte, bizim tenzihimiz bu ikinci şekilde anlatılan kadim tenzihidir..

Sebebine gelince: Yüce **Hak kendi zatına zıd bir şeyi kabul etmez**..

Durum, anlatıldığı gibi olunca, **onun tenzihi nasıl olur**?.. bilinmez..

Şu üstte anlatılan mana icabıdır ki:
- **Onu tenzih etmekten yana da aynı şekilde tenzih etmek gerekir**..

Diyoruz.. Çünkü, zatında tenzihi nasıldır; kendisinden başkası bunun yolunu bulamaz..

o

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca; elimizde: Yapma bir TENZİH kalır..

Bu tenzihin manası, bize göre şudur:
- Kendisine nisbet edilmesi mümkün olan her şeyin, hükümden çıkarılması ve tenzih edilmesi..

Yüce hak için zatına bağlanacak bir benzer yoktur ki; ondan tenzih edilmesi gereksin.. Esasen, **zatı kendi özünde münezzehtir.. Onun bu münezzeh oluşu, kibriya sıfatının iktizasıdır**..

Bu TENZİH ki, onun zatının iktizasıdır: İtibar edilen durumların hangisinde olursa olsun; tecelli yolu ile zuhur edip meydana geldiği yerlerin hangisinde olursa olsun; değişmez..

Şöyle ki:
a) Teşbih yolu ile gelebilir..
Bu teşbihi, Resulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifinde bulabiliriz:
- **“Rabbımı, taze bir delikanlı suretinde gördüm..”**

b) Tenzih yolu ile gelebilir..

Bu tenzihi, Resulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifinde bulabiliriz:

- **“Nuranî bir varlıktır; onu görüyorum..”**

Her iki halde de, TENZİH durumu değişmez..

o

Bu TENZİH; bir başka yönü ile: Zatî bir TENZİH olur.. Bu oluş, onun için gerekli bir hükümdür..

Tıpkı: Bir sıfatın kendisi ile, sıfat almışa bağlanışı lüzumu gibi..

Bu, bir tecelli makamıdır ki: Onun hak ettiği şekilde olur.. Ve.. kadim TENZİH durumu ile bu, öyle bir şeydir ki: Söz hakkı ancak O'nundur.. Başkası O'nun durumunu bilemez..

Çünkü: **İsimlerinde, sıfatlarında, zatında, zuhur yerlerinde** ve **tecelilerinde** münferid **bir varlıktır**.. Onun münferid oluşu, sonradan yaratılmışlara nazaran, kadim bir varlığa sahip oluşudur.. Hiçbir şekilde, sonradan yaratılmışlara bağlanan şeylerle bir bağlantısı yoktur..

Yüce Hakkın TENZİH'i, halka bağlı tenzihlerden hiç birine benzemez.. Onun teşbihi de, bu manayadır..

Daha önce de, anlatıldığı gibi, o: Zatında, kadim sıfatında münferiddir..

o

Bazı zatlar, şöyle demişlerdir:
- TENZİH, senin kendi mahallini temizlemendir.. Hakka ait bir şey değildir..

Bunda murad edilen mana:
- Durum halka ait bir tenzihtir.. Çünkü, karşısında benzeri olan şeyler vardır.. Kendisini sarabilir.. Cümlesi ile anlatılabilir..

Bu durumda, kul için TENZİH şöyle olur: Hakkın sıfatlarından biri ile sıfatlandığı zaman, kendi mahallini, temizlemiş olur.. İlâhi bir TENZİH yolu ile, gelen noksanlardan yana temizlenir..

Ne var ki, bu TENZİH, sonunda; yine Hakkın olur.. **Kulun, sonradan olduğunu vehmettiği, noksan saydığı vasıfları silinince, baki kalan Hak olur**..

Eşsiz, ortaksız durumunda TENZİH'i nasıl idi ise.. şimdi de öyle kalır..
Çünkü orada, halk için bir kıpırdama durumu, varlık gösterme durumu kapalıdır..

Bu durumda, mahluktan kasdım, bu TENZİH işinde mahluk yüzünün görünmeyişidir..

O TENZİH'teki yüz, teklik sıfatı ile Hakkındır..

Ama kendi zatında nasıl haklı ise.. öyledir..

İşaret etmek istediğimiz manayı anlamaya çalış..

o

Burada önemli bir noktaya işaret edeceğim..
Gerek bu kitabımda; gerekse diğer eserlerimde:
- Bu iş Hakka aittir.. Orada, halkın nasibi yoktur..

Yahut:
- Bu, halka mahsustur.. Hakka bağlanamaz..
Şeklinde sana anlattığım cümlelerden muradım:

- İsim ve müsemma ile ilgilidir.. İsmin kendisi ile, onunla ad alan şey..
Demektir.. Zatla ilgisi yoktur..

Bunu da böyle bilesin; diye söyledim..
Zat meselesine gelince.. O, hem Hak yüzünü, hem de halk yüzünü kendine döndürmüştür..

Hak sıfatında ise.. Hakka ait şeyler bulunur..Halkta ise.. halka ait olan işler bulunur..

Zat bir beka üzeredir.. Onun bekası da, zatı neyi gerektiriyorsa.. o şekildedir..
Hem de, katıksız olarak..

Karışıklık, Hak ve halk durumunda olur.. Ama iki yüzden birinde, diğerinin hükmü zâhir olunca; birbirini ifna edemez.. Her ikisinin de hükmü geçerli olur..

Bu mananın daha açık beyanı, teşbih babında geçecektir..
Yüce zatın cevher ve araz almadığı anlatılacaktır..
o

Ey cevher, iki araza ikamet olan;
Ey bir, ikiliği kendi hükmüne alan..

Üstün güzellikleri topladın bir oldun;
Muhtelif olsa da sensin zıdları alan..

O güzellikte birlik ancak senindir;
Kemâl onun için tam oldu, yoktur noksan..

İster zâhir ol, ister batın ol yine;
Senin hakkın olmuştur yücelikten sübhan..

Münezzeh, mukaddes ve daima yücedir;
Hudûs'tan geçip ceberutta aziz olan..

Mahluk ancak, bir benzerini idrâk eder;
Yüce Haktır, kâinattan münezzeh olan..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

İlâhi **TEŞBİH cemal suretinden ibarettir.. Cemal-i ilâhî** için manalar vardır..
Bu manalar, **ilâhî isimler ve sıfatlardır**..

Aynı şekilde, cemal-i ilâhi için suretler de vardır.. Bu suretler ise..
üstte anlatılan manaların tecelilerinden ibarettir..

Bu tecelliler ise.. dıştan görülüp tutulan şeylerle; akıl yolu ile anlaşılan şeyler üzerine gelenlerdir..
Dıştan gelenler için, Resulüllah S.A. efendimizin:

- **"Rabbımı taze bir delikanlı suretinde gördüm.."**

Hadis-i şerifini misal olarak gösterebiliriz..
Akıl yolu ile anlaşılan şeyler için:

- **"Ben, kulumun sandığı gibiyim; beni istediği gibi sanabilir.."**

Manasına gelen kudsî hadisi gösterebiliriz..

•

Suret olarak anlattığımız bu tecellilerden muradı: TEŞBİH'tir..

Allah-ü Teâlâ,

Şüphesiz; zuhurunda cemal sureti ile görülmektedir..
Ancak, tenzih babından da, hakkı ne ise onu alıyor.

Yüce Allah'ın daha önce tenzih hakkını tesbit ettiğin gibi, aynı şekilde
TEŞBİH hakkını da vermen gerekir..

•

Burada TEŞBİH üzerinde biraz duralım..

Yüce Allah için yapılan **TEŞBİH** anlaşılacağı gibi; **tenzihin tersidir**..
İşbu TEŞBİH, gözle görülen bir şeydir..

Ne var ki, bu manayı, **ehlüllahtan ancak kemâl derecesini bulanlar müşahede eder**..
Bunların dışında kalan iman sahiplerine gelince, sözümüzün manası idrak edemezler..

Ancak, yüce Allah'ın güzelliğine ve cemaline ait suretlerin iktizasına göre,
taklid yollu bir **imana sahip olurlar**..

•

İşe bir başka yoldan girelim..

Bu varlıkların suretlerinden her biri, onun güzelliğini gösterir.. Bunlara baktığın zaman;
tenzih gözü ile bakmaz da, **TEŞBİH gözünü kullanırsan**
şüphesiz yüce Allah'ın güzelliğini ve cemalini bir yüzden müşahede etmiş olursun..

Şayet, TEŞBİH suretine geçip, onlardaki yüce **Allah'ın tenzih durumunu da akıl yolu ile görürsen**,
işte o zaman: Yüce Allah'ın **hem cemalini hem de celâlini müşahede etmiş olursun**..
Bu durum, hem TEŞBİH'tir.. Hem de, tenzihtir..

Anlatılan manaları şu âyet-i kerime ile bağlayalım:

- **"Ne yana dönerseniz, Allah'ın yüzü oradadır.."** (2 / 115)

Bu âyet-i kerimedeki manayı anladıktan sonra istersen tenzih et; istersen TEŞBİH yoluna git..
Her halinde sen, onun tecellilerine dalmış durumdasın..
Senin için ondan ayrılmanın imkânı yoktur..

Çünkü: Senin senliğin ve onda olanlar, senin kimliğindir: hüviyetindir.. Halen de böyledir..
Amel ciheti ile de böyledir; mana ciheti ile de..

Hâsılı: Tüm varlığın, onun cemal suretidir..

Halka benzer yönünde kalırsan; onun güzellik suretini müşahede etmiş olursun..
Şayet sana tenzih babında bir yol açılırsa, TEŞBİH'in gider..
Onun güzelliğine, cemaline ve manasına suret olursun..

Şayet sana; **TEŞBİH'in ve tenzihin ötesinde bir sefer nasib olursa, ikisini de geçmiş olursun: TEŞBİH'in ve tenzihin ötesinde bir makam alırsın**..

İşbu makamın adı: **ZAT'tır**..

•

Artık her şeyi bırak öteye geç;
Temiz bulduğunu da kendine seç..

Şimdi TEŞBİH'in bir başka şeklini anlatacağız..

Bunu da bilmen lâzımdır..
Yüce Hak için, iki TEŞBİH yolu vardır:

a) **Zatî TEŞBİH**..
Bu TEŞBİH şekli; **dışta görülüp dokunulan mevcutların suretidir..**
Hayal âleminde bulunanları da, bu dıştan görülüp dokunulan şeyler arasına kat..

Bunları, böylece: Hakk'ın zatî varlığı olduğunu TEŞBİH yollu bil..

b) **Vasfî TEŞBİH**..
Bu TEŞBİH, isimlere bağlı manaların suretleridir..
Bunlar hissî şeylerden de, hayaldekilerden de temizdir..

Bunları da, böylece: Hakkın vasıf yollu TEŞBİH'i olduğunu bil..

İkinci şıkta anlatılan suretler, **zihindedir; akıl yolu ile bilinir..**
His yolu ile, onlara bir şekil çizilemez.. Bir şekil çizildiği zaman, zatî TEŞBİH olur..
Çünkü, şekillenme, TEŞBİH durumunun kemâl makamıdır..
Kemâl ise.. her şeyden önce zata lâyıktır..

•
Vasfî TEŞBİH üzerinde biraz duralım..

Kalan Vasfî TEŞBİH için, çeşitlerin hiç biri ile, şekillenmek, mümkün değildir..
Hatta misal getirmek sureti ile de, onu şekillendirip, bir cins bulmak imkânsızdır..

Âyetlerle getirilen misal yollu şekilleri, anlatılan mana icabı zata bağlamak icab eder..
Bu manada gelen, âyetteki:

- **"Mişkât, misbah, zücâceh.." (24/35)**

Kelime manalarına bir bak..
Bu TEŞBİH, insanın suretidir.. Ve: Zatî TEŞBİH'tir..

- **"Mişkât.." (24/35)**

Kelimesinden murad: **İnsanın sinesidir**..

- **"Zücâceh.." (24/35)**

Kelimesinden murad: **İnsanın kalbidir**..

- **"Misbah.." (24/35)**

Kelimesinden murad: **İnsanın sırrıdır**..

Aynı âyet-i kerimede geçen diğer cümle ve kelimeleri de ele alalım..

Meselâ:
- **"Şecere-i mübareke.." (24/35)**

Kelimesinden murad: **İnsanın gaybe imanıdır.. Gayb ise:**

Yüce Hakkın halk suretindeki zuhurudur..

Asıl iman ise, gaybe imandır..

- "Zeytuneh.." (24/35)
Kelimesinden murad, **Mutlak hakikattır**.. Bu, öyle bir hakikattır ki, onun için:

- Her yönü ile Hakka aittir..
Diyemeyiz.. Keza onun için:

- Her yönüyle halka aittir..
Şeklinde bir cümle de söyleyemeyiz.. Çünkü: Bu bir iman ağacıdır..

Îmân ağacı,'**Şarkıyyeh** değildir..'(24/35);
Yani,teşbîhi kaldıracak şekilde mutlak tenzîhi içermez.

- '**Garbiyyeh** de değildir'(24/35);
Tenzîhi kaldırarak, mutlak teşbîhi de içerir değildir;
belki teşbîh kabuğu ile tenzîh özü arasından süzülen bir hakîkattir.
Bu süzülme gerçekleşince, yakînden ibaret olan zeyt(yağ), neredeyse
kendisine ateş değmese bile ışık verir/ışır.

- O zeytinin kendi nûruyla, kendi zulmeti ref' olunur/kaldırılır..
O zeyt-i yakîn; nûr üstüne nûrdur

- "O, nurdur.." (24/35)
Bu cümleden murad: TEŞBİH nurudur..

- "Nur üzerinedir.." (24/35)
Cümlesinden murad: **İman nurudur.. Tenzih nurudur**..

Hâsılı bu âyet-i kerime:

- "Allah dilediğini nuruna ulaştırır.. Allah, insanlar için misaller getirir..

Allah her şeyi bilendir..” (24/35)

Cümleleri ile TEŞBİH’ini tamamlar..

Bütün bu TEŞBİH’lerden murad: **Zâti TEŞBİHTİR**..
Her ne kadar misal yollu, zâhir olsa dahi.. bu misal onun güzel suretlerinden biridir..

Bütün bu misalleri, anlatılan manada nazara almak icab eder.. Meselâ:
- Süt..

Diyelim.. Bu süt, rüya âleminde zâhir olduğu zaman, ilme misal olur..
Süt kendi durumu ile, ilim masasına ait suretlerden biridir..

Bu, böyledir.. Zira, her misali, temsil eden bir mümessil vardır..
Gerçekten, geçen misal; onu temsil eden suretlerden biridir.. Ancak onu gösterir..
Ve onun mana cephesini yüklüdür..

Bu manayı anla..

•

NETİCE: Mişkat, misbah, zücace, şecere, zeyt, şarkıye olmayışı, nurlandırması, ateş olması, nur üstüne nur olması.. bütün bunlar, manalarıyla alındığı zaman:
Zata bağlı suretler olur.. Bu bağlılık ise.. Allah’ın zat cemalinin suretidir..

- **“Allah, her şeyi bilir..” (24/35)**

Cümlesinden anlaşılan özet mana şudur: Allah cemalinin manasını bilir..
Bu, böyledir.. Çünkü ilim: Âlimde bulunan bir ilmen mana cephesidir..

Bunları anla..

Allah.. Hak söyler.. En güzel bilen de Allah’tır..

İnsan-ı Kâmil 12. Bölüm (Fiiller Tecellisi)

Abdûlkerîm Ceylî

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Yüce ve sübhan olan **Hakkın; kendi fiilerindeki tecellisi:**
Bir müşahede makamından ibarettir..

•

Kul, bu müşahede makamında kudretin eşyada icrasını görür..
Görür ve anlar ki: Onların yürüteni ve durduranı, sübhan olan yüce Hak'tır..

Böylece: Kuldan çıkar gibi görünen fiili, kula değil; yüce Hakka bağlar..
Anlatılan müşahede makamında: Güç, kuvvet ve irade alınmıştır..

•

Bu müşahede makamında: insanların durumu, bazı çeşitlere ayrılır.. Onlar arasında; aşağıda sıraladığımız çeşitler vardır:

•

1 - Bu müşahede makamında olanlar, **önce yüce Hakkın iradesine şahid olurlar..**
Sonra da fiilini müşahede ederler..
FİİLER TECELLİSİ babında, en üstün müşahede makamı burasıdır..

.. Ve bu müşahede makamında, kuldan: Güç yetirmek, iş yapmak, bir şeyi arzulamak gibi şeyler tamamen kalkar..

•

2 - Bu müşahede makamında bulunanlar; yüce **Hakkın iradesini müşahede ederler**.. Ama şu yoldan: Mahlukatta tasarruflarını, bu tasarrufların da yüce Hakkın saltanat kudreti altında hüküm yürüttüklerini müşahede ederek..

•

3 - Bu makamda bulunanlar **bir fiilin çıkışı anında emri kuldan görür; sonra Hakka bağlar**..

•

4 - Bu makamda bulunan kimseler ise.. **fiilin çıkışından sonra mahlukattan görür**.. Bu makamda kalan müşahede ehli üzerinde biraz duralım.. Şöyle ki:

a) Elde etmiş olduğu bu müşahede, kendi dışında kalan birinde olursa, makbuldür..
b) Bu müşahedesi, kendinde kalırsa.. o zaman makbul olmaz.. Meğer ki hali, şeriatın ahkâmına uygun ola.. Aksi halde bu müşahedesi kendisine teslim edilemez..

Bu müşahede makamında bulunan kimse: Yüce Hakkın, kendisine iradesini müşahedeyi nasip ettikten sonra.. **fiilin kendisinden çıkışından önce, çıkışı anında**; yüce **Hakkın tasarrufunu kendisinde müşahede eden gibi olamaz**..

Böyle olmayınca, ona müşahedesini tam teslim edemeyiz.. Kendisinden: Şeriatın dış ahkâmına uygun hal taleb ederiz.. Bu talebimizde aradığımızı, onda doğru bulursak: Yüce Allah'la arasındaki işte, ihlâs sahibidir..

Burada fiilin, mahlukattan çıkışından sonra, ilâhî kudretin geçerli olduğunu müşahede eden kimse için:

- Müşahedesini, teslim ederiz; veya müşahedesini teslim edemeyiz..
Şeklinde söylediğimiz sözün, faydası vardır..
Şöyle ki:

- Onun müşahedesini teslim edemeyiz..
Diyoruz.. **Zira, kaderi kendisine bir dayanak bilir; emre ve nehye aykırı harekette bulunur**.. Halbuki, her ikisine de sahip olması lâzımdır..
Şayet ona, emre ve nehye aykırı hareket ettiği halde, müşahedesini teslim edersek: Şeriatın zahirî emirlerini tatbik edemeyiz..

Halbuki şeriatın tecavüzü babında ondan bir şey çıkarsa, haddini bildirmemiz, hakkını yerine getirmemiz gerekir..

Çünkü bu durum, Allah'ın bizi bağlayan hükümleri arasında sayılır..

O şahıs ise.. emre, nehye aykırı hareket etmekle, bağlı olduğu Allah'ın hükümlerinden birini işlemiştir..

Bu icra işini, tecelli yerinin iktizası saymak gerekir..
O tecellinin iktiza ettiği hükmü yerine getirmemiz icab eder..

Zira , o yerine getirilmesi gereken hüküm, Allah'ın hakkıdır.. Bize düşen de, onun hakkını yerine getirmektir.. Kitabında bize emrettiği için, kendisine asi olana haddini bildirmemiz gerekir..

- Müşahedesini kendisine teslim ederiz..
Sözümüzün ifade ettiği durum ise.. karşısındakinin durumunu bilmeyişidir..
O, kendisi ile Allah arasındadır.. Müşahedesini ikrar eder; kalır..
Daha ötesini incelemek onun için zordur..

Bu müşahede makamı sahibi üzerinde kısa bir açıklama yapacağım..
Özellikle: Fiilin çıkışından sonra, ilâhî kudretin geçerli olduğunu müşahede edene, bu müşahedesini teslim edemeyiz.. Meğer ki, başkasında müşahede ede..
Kendisine; kitaba, sünnete uyanı teslim ederiz..

Böyle dememin özet manası şudur:
Ta ki, kendisi için; kitaba ve sünnete uymayan bir hali kabul etmeye..

Sebebine gelince:
Aynı şeyi zındıklar da yapıyor.. Bir masiyeti işliyorlar; işledikten sonra da;
- Bu iş Allah'ın iradesi, kudreti ve fiili ile oldu.. Benim bunda bir şeyim yok..
Bu bir makamdır..
Derler..

•

5 - Bu makamda bulunan, yüce **Allah'ın fiilini müşahede eder..**
Kendi yaptığı fiiline bağlı görür.. Böyle olunca, eğer itaat ediyorsa.. nefsine:
- İtaat eden adı verilir.. Eğer asi geliyorsa:
- A s i..
Adı verilir..
Bu kimse, itaat halinde de, isyan halinde de: güç, kuvvet ve irade sahibi değildir..
Bunlar kendisinden alınmıştır..

•

6 - Bu makamda bulunan kimse, **kendi fiilini göremez**; ancak yüce **Allah'ın fiilini görür**..
Hiçbir işi, kendine bağlayamaz.. Dolayısı ile;
- İtaat eden..
olduğunu söyleyemez.. Aynı şekilde; isyan işinde ise:
- A s i..
Olduğunu söyleyemez..

Bu kimsenin müşahede makamı cümlesinden misal yollu şöyle anlatabiliriz.. Diyelim ki:
- Onlardan biri seninle oturur yemek yer..
Sonra:
- Hiçbir şey yemedim..

Diye, yemin eder.. Aynı şekilde, seninle oturur, içer; sonra:

\- Hiçbir şey içmedim..
Diye yemin eder.. Yemin ettiği halde; yemin etmemiş olur..

Bu makamın sahibi: Allah katında iyilerden ve doğrulardandır..
Bu makamda bir incelik vardır ki: **Onu, ancak müşahede yolu ile tadanlar bilir; bir de aynen bu makama çıkanlar**..

•

7 - Bu müşahede makamındakiler, **Allah'ın fiilini başkası ile görür**.. Kendisine tahsis edilen bir müşahede hali yoktur..

•

8 - Bu müşahede makamındakiler, **Allah'ın fiilini kendisinde görür; başkasında onu müşahede edemez**..
Müşahede makamı olarak, burası üsttekinden daha yüksektir..

•

9 - Bu müşahede makamında bulunan kimse,
Allah'ın kendisine gelen fiil tecellisini taatlerde görür..
İsyan hallerinde kudretinde geçerli olduğunu müşahede edemez..

Bu makamın sahibi: FİİLLER TECELLİSİ ciheti ile taat işlerinde Allah ile beraberdir..
İsyanlar yolu ile gelen fiil tecellisini, Allah ona kapamıştır.. Bu ise, ona bir rahmettir..
Ta ki, masiyet: Kendisinde vuku bulmamış ola..

Ne var ki, bu tek yönlü müşahede o kimsenin zayıflığına işarettir..
Eğer güçlü olsaydı; masiyet işlerine de, yüce Allah'ın fiil tecellisini müşahede ederdi…
Tıpkı: **Taat işlerinde müşahede ettiği gibi**..
Görürdü ve şeriatın dış emirlerini korurdu..

•

10 - Bu makamda bulunana, **ancak masiyetler babında Hakkın fiil tecellisi gelir**..
Bu ise, **onun için bir iptilâdır.. Bu iptilâ ise, ona taatı müşahede ettiremez**..

Hali anlatıldığı gibi olan kimse, iki âdemin birisidir;
a) Ya o âdemin, taat ehli olmasını Cenâb-ı **Hak sevdiği ve tâati başka hâle takdîm etmesini irâde ettiği için, tâatte ondan muhtecib/perdeli olmuştur**.
Bu maâsîde/isyanlarda fiilini onun için izhâr etmiştir/ortaya çıkarmıştır.
Bundaki hikmet:Cenâb-ı **Hakk'ın tâatte o kimseden muhtecib/perdeli olup, ma'sıyette/isyanda zâhir olması, Hakk'ı müşâhedede kemâl-i ilâhîye mazhar olmasını temin içindir**.
Bunun alâmeti o kimsenin masiyet üzerinde devam etmeyip, taata dönmesidir.
.
b) Yahut bu masiyet tecellisine mazhar olan kimse bir âdemdir ki, masıyete kudrette kendisinde mekânet hasıl olmuş/tamamen isyana dalmış ve bu suretle istidrâca maruz olmuştur.

Hak yolu bu kimseye kapalıdır..
Böyle olunca: Masiyete devam eder durur..
Böyle bir halden Allah’a sığınırız..

•

11 - Bu makamın sahibi, **hem isyan hem de taat makamındadır..**
Bazan öyle bazan da öyle..
Şu şiir o kimsenin halini güzel anlatır:

Eğer Necd’e gidersen, ben de gelirim peşinden;
Eğer Gavr’e gidersen, ben de göçerim peşinden..

•

12 - Bu makamda olan kimsenin durumu, ilâhî fiilerde duraksızdır..
Kendisine hakim olamaz.. Masiyete doğru gider..

Halini bildiği için; ağlar sızlar mahzun olur ve Allâhü Taâlâ’dan bağışlanma ister

.. Ve diler ki, masiyet çıkışlarında kudretin cereyanından kendisini koruya..

Bu hal, onun doğruluğuna delildir.. Müşahedesinin temizliğine işarettir..
Kendisine hükm olunan şehvet duygularından da kurtulacağını gösterir..

•

13 - Bu makam sahibi, **durum itibari ile; yukarıda anlatılan gibi olmasına rağmen sızlamaz, mahzun olmaz, korunmasını da istemez.. Kudret cereyanı altında sakin durur.. Hiçbir şekilde ondan yüzünü çevirmez**..
Bu halinde **kendisinde bir ıstırap da görülmez**..

Onun bu hali, bu **müşahede makamındaki keşfinin kuvvetine delildir**.
Nefsinin vesveselerinden emin olduğu takdirde; üstte anlatılan kimseden makam itibarı ile daha üstündür..

•

14 - Yüce Allah, bu makamda bulunan kimsenin masiyetini, taata çevirir..
Bu kimse, **kudret cereyanını; isyanlarda ve diğer hallerde görür**..
Aynı şekilde, **masiyet icrasında da, yüce Allah'ı müşahede eder..**

Bu müşahede içindir ki: O işlediği masiyeti, Allah taat yazar..
Masiyet ismi onun üzerinde yürümez..

•

15 - Bu makamda bulunan için, **masiyetin kendisi taat olur.. Sebebi: Allah'ın iradesine muvafakatıdır.. İsterse, onun muvafakatı: Kendisine verilen emrin dışında bir şeyle olsun**..

Durum böyle olunca, bu müşahede makamında kul:

a) **Emir ciheti ile asidir**..
b) **Yüce Allah'ın iradesine uyarlığı dolayısı ile, taat ehlidir.. Mutidir**..

Bu makam sahibinin durumu şöyledir..
a) Fiilin vukuundan önce, yüce Hakkın iradesini müşahede etmiştir..

Böyle olunca, o hataya:
- **Allah iradesine muvafıktır..**
Denir.. Başka bir şey denmez..

Böyle ki oldu: O fiildeki veya kendisindeki ilâhî kudretin akışını seyretmek kalır;
bir de, yüce Hakkın yaptığı değişikliğe girmek..

•

16 - Bu makamda bulunan, **iptilâ içindedir..**
İster şeriat yönünden bakılsın; ister hakikat yönünden görülsün..
Yüce **Allah'ın bu makamda bulunan tecellisi, zemmedilen cinstir**..

Yüce Allah, bu kimseye; hüsran tecellisini müşahede ettirir;bu müşahede ettiğini de,
onda meydana getirir..

O kul dahi, kendisinin hüsranda olduğunu bilir; görür..
Bu hal ise.. o kulun, yüce Hakkın zuhurundan, kendisine kalan müşahede hükmünün bir iktizasıdır..

Evet.. o işte kendisine düşen budur..
Şu şiir bu manada güzeldir..

Dedi ki:
- Şikâyeti bırak, dağın yüceliğinden;
Onda hep sabra çalış, gel belâların üstesinden..
Dedim ki:
- Beni bırak, Zeynep neye çağırdı başka;
Hüsranıma götüren yoldan, bir de hep dertlisinden..

Durum böyleyken Zeyneb'ten benim nasîbimin çirkinliği muhakkak değildir;
Benim bu şikâyetim, işlediğim işin muhakkak çirkinliğindendir.

•

Yukarıda anlatılan makam üzerine bir hikâye nakledelim..
Gayb ehlinden biri, müşâhedesi yukarıdaki gibi hızlân/iflas, hüsran şeklinde olan bir fakîr ile buluştu.
Halini gördü ve şöyle dedi:

- Ey Fakîr! Cenâb-ı **Hak ile edeb usûlüne riâyet ederek**, zâhiri muhâfazaya çalışsan ve
Hak'tan selâmet taleb etsen, Hak ile muâmelede sana daha münasib değil midir?

Bunun üzerine o zat şu cevabı verdi:
- Efendim, hüsran hil'atini giyip de, yahut isyan kemerini bağlayıp da,
Hakk'ın irâdesine muvâfık hareket etmek mi edebe daha uygundur?

Yoksa tâat rubâsını giyip de, O'nun irâdesine muhâlefeti taleb etmek mi uygundur?
Halbuki bilirsin ki,O'nun irâdesinden başka bir şey olamaz.

Fakîr bu sözü söyledi:
"beni bırak" dedi ve gitti.

•

Üstte anlatılan makam için, söylenecekler bitmedi..

Şunu bilesin ki: **Sözü geçen tecelli makamında bulunanlar; makam itibarı ile büyük, makamları yüce olmasına rağmen, işin özünden mahcup durumdadırlar..**
Hak'tan yana kaybettikleri; bulduklarından fazladır..

•

Bu bölümü bağlarken, şunu arz edelim ki: Yüce **Hakkın fiilerindeki tecellisi;**

isimlerindeki, sıfatlarındaki tecellisine perdedir..

FİİLLER TECELLİSİ üzerinde bu kadar durmamız yeter.. İçine dalsak çoktur..
Bu kitapta maksadım, ortalama bahistir.. Ne uzun, ne de kısa..

Allah.. Hak söyler..
Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Şanı yüce olan **Allah, isimleri içinden bir isimle, kulları arasından birine tecelli ederse:**
O ismin saçılan nurları altında, o erir.. biter..

Böyle olunca: **Hakkı çağırdığın zaman, sana o nurlar altında, eriyen kul cevabını verir**..

o

İSİMLER TECELLİSİ Babında ilk müşahede makamı: Yüce Allah'ın kuluna **mevcut** ismiyle tecelli etmesidir..

İş bu isim, mutlak yoldan kula verilir..

Mevcut, isminden daha üstünü; yüce Allah'ın kuluna: Vahid ismiyle yaptığı tecellidir..
Vahid, isminden daha üstünü; Yüce Allah'ın kuluna Allah ismiyle yaptığı tecellidir..
Allah ismi tecellisine nail olan bir kulun varlığı erir; biter.. Dağı un ufak olur..

Allah ismi tecellisine mazhar olan bir kul için; yüce Allah, hakikat turuna şu nidayı yapar:

- "Gerçekten ben Allah'ım.." (20 / 14)

Bundan sonradır ki, **kuldaki kulluk ismi kalkar**.. **Onun için Allah ismi sabit kalır**..
Durum böyle olunca, sen:

- **Ya Allah**..
Dediğin zaman, o kul sana:

- **Buyur, söyle; çağırına geldim**..
Diye cevap verir..

o

Sözü geçen kul, anlatılan makamdan öteye geçer, manevî halinde tam bir kuvvet bulursa.. yani:

Kendi mevhum benliğinden geçerse.. bu geçişten sonra; yüce **Allah, isminde ona tam beka hali verir.. İşte o zaman : O kulu çağırana cevap veren, bizzat yüce Allah olur**..

Böyle bir durumda sen:
- **Ya Muhammed**..
Diye çağırırsan.. **bizzat sana cevap veren**:

- Buyur, söyle; çağrına geldim..

Cümlesi ile **Allah olur**..

o

Kul, manevî gücünde terakkiye devam ederse; yüce **Hak ona:**
Rahman ismi ile tecelli eder..

o

Kul manevî takatı nisbetinde terakkiye devam ederse; yüce Hak ona:
Rab ismi ile tecelli eder..

o

Kul manevî gücünde terakkiye devam ederse; yüce Hak ona:

Melik ismi ile tecelli eder..

o

Kul manevî gücünde devam ederse; yüce Hak ona:
Alim ismi ile tecelli eder..

o

Kul manevî gücünde terakkiye devam ederse; yüce Hak ona:
Kadir ismi ile tecelli eder..

o

Yukarıda anlatılan isimlerden herhangi bir isimle, Cenab-ı Hakkın tecellisi:
Tertib sırasına göre, biri öncekinden değerlidir..

Çünkü tafsil yolundan tecelli olmaktadır..Tafsil yolundan gelen tecelli ise, icmal yolu ile olan tecelliden daha azizdir.. Meselâ:

Yüce Hakkın, Rahman ismi ile kuluna tecellisi;
Allah ismindeki icmal zuhurundan tafsillidir..

Yüce Hakkın, Rabb ismi ile kuluna tecellisi;
Rahman ismindeki icmal zuhurundan tafsillidir..

Yüce Hakkın, Melik ismi ile kuluna tecellisi;
Rabb ismindeki icmal zuhurundan tafsillidir..

Yüce Hakkın Alim simi ile kuluna tecellisi;
Melik ismindeki icmal zuhurundan tafsillidir..

Diğer isimleri de bu şekilde kıyas edebilirsin..
Ancak, zata bağlanan tecellileri; bu kıyasın dışında tutmak icab eder..

Çünkü: **Yüce Allah'ın zatı, anlatılan mertebelerden bir mertebenin hükmü ile,**
özüne tecelli edince.. Özel durumlarının da üstünde; umumî ve şümullü bir durum hâsıl olur..

İşte, o zaman: Rahman ismi, Rabb isminin üstüne çıkar..
Her ikisinden üstün olan da Allah 'tır..

Bu manayı iyi anla..
Çünkü bu manalar, yukarıda sözü geçen isimlere bağlı tecellilerin başka yönüdür..

o

Kul, öz hakikatı olan isimlere bağlı bu tecellilerde zata varır.. İşte o zaman;
bütün isimleri kendi özünde taleb eder.. Onun bu talebi, emr-i vaki gibi bir durum alır..

Tıpkı: İsmin, kendisi ile isim verileni taleb ettiği gibi.. Bundan sonradır ki, o kulun ünsiyet kuşu şenlenir.. Mukaddes üslubu ile şöyle dillenir:

Adı söylenirse, cevap verenim Leylâdan yana;
Ben çağrılırsam, Leylâ cevap verir benden yana..

Bu hiç olmaz, ancak bir ruh oluşumuzdan başka;
Sadece cisimler değişiyor, çok şaşılır buna..

Bir şahıs gibidir, iki ismi vardır, zatı tekdir,
Hangi yönden nida edilse zata; kavuşur ona..

Zatım onun zatıdır, ismim dahi onun ismidir;
Halim onunla müttahid olur, gariblik bir yana..

Gerçekte ikimiz dahi zata bağlı bir değiliz;
Ancak, seven sevgilinin özü, sebeb sevgi buna..

o

İSİMLER TECELLİSİ, bahsinde önemli bir nokta vardır.. Ki o:
Kendisine tecelli gelen kimsenin, ismi göremeyişi, onu müşahede edemeyişidir..

Bu durumda o: Ancak, zatı müşahede eder.. Lâkin, **o isimde**, ayırd edilen sultanlığını bilir.. Bilir ki: Allah ile oluşu; kendisinde tecelli gösteren isimlerledir..

Ve.. **zata varan yolunu, o ismin delâleti ile çıkarır**..
Meselâ: O isimle bilir ki, kendisi: Allah'tır.. Yahut: Rahmandır.. Yahut: Alimdir..

Bu misaller çoğaltılabilir.. Hemen hepsi, aynı kıyasa göredir..
Hangi ismin tecellisindeyse.. kendisine hâkim olan o isimdir..
Zattan yana müşahedesi de o kadardır..

İSİMLER TECELLİSİ üzerine insanların durumu değişiktir..
Kendi **istidatlarına kabiliyetlerine** göre, **çeşit çeşit hallere girerler**..

Burada, onlardan bir kısmını anlatacağız..
İsimlerin hemen hepsini sayma yolu kapalıdır..

Kaldı ki: **Her isimde, tecelli eden yüce hak olmasına rağmen, insanlar muhteliftir.. Değişiktir**..

Kendileri, anlatıldığı şekilde, değişik olduğu gibi; yüce Hakka vüsul yolları da değişiktir..

O yolların da hepsini anlatmamız zordur..
Benim burada anlatacaklarım; yüce Allah'ın, sülûküm esnasında bana gösterdikleridir.. Başımdan geçenlerdir..

o

Aslına bakılırsa, eserimde; hikâye yollu başkalarından naklettiğim ve
kendi halimden anlattığım şeylerin hemen hepsi aynıdır.. Yaşadığım şeylerdir..
Yaşamadığım halleri yazmadım..

Hâsılı: Anlattıklarımın hemen hepsi, yüce Allah'ın bana açtığı kadardır..
Özellikle bunlar, ona seyrim ve keşif, ayan yolundan ona yol aldığım zamana raslayan hallerdir..

Bu hususu da, böyle naklettikten sonra, esas mevzua dönelim..

o

- İSİMLER TECELLİSİ üzerine insanların durumu değişiktir..
  Demiştik.. Şimdi bu değişik durumları anlatmaya geçelim..

1 - **K A D İ M**..

Bazılarına, yüce Hak, bu KADİM ismi yönünden tecelli eder..
Bu tecellide yol alan kimsenin durumu şudur:

Yüce **Hak o kimseye kendi oluşunu, keşif yolundan açar.. Bu keşif sayesinde, o kimseye: Halkı yaratmadan önce, kendisinin ilminde mevcud olduğunu anlatır**..

Bunu biraz açalım..
O kimse, Allah'ın ilminde var oluşu ile, var olmuştur..Yüce **Hakkın ilmi ise.. Kendi varlığının var oluşu ile vardır**..

Yüce Allah ise: KADİM'dir.. Böyleki oldu; **ilim de: KADİM'dir**..
Malum ise.. ilimden çıkar; yine ilme bağlanır.. Böyle olunca,
yine: KADİM, vasfına bürünür..

Biraz daha açılalım..
İlmin ilim olması, ancak malumun olmasına bağlıdır..
Malum ise, âlim birine..

- Âlimlik, bilginlik..
İsmini veren bir kelimedir..
Şimdi cümleleri toplayalım..

Bu itibara göre: İlâhî ilimde, varlıkların KADİM olması lâzım gelir..
Bu KADİM vasfını alan kulun dönüş yeri ise, yüce ve sübhan olan Hakk olduğu böylece kesinleşmiş olur..

İş bu dönüş, onun KADİM ismi tecellisi suretiyle olur..

NETİCE: Yüce **Allah**, zatının **ilâhî KADİM isminden bir kula tecelli ihsan edince**, **onun sonradan yaratılmış, hadis bir şey olma durumu kalkar**..
Allah ile KADİM kalır; kendi geçici varlığından yana yok olur..

2 - **H A K**..

Bazılarına göre yüce Allah, bu HAK ismi cihetinden tecelli eder..
Bu tecelli yoluna giren kimsenin durumu şudur:

Yüce Allah, o kimseye **keşif yolu ile**; şu âyet-i kerimede işaret edilen hakikatının sırrını açar:

- **"Yeri, semaları ve bu ikisi arasında bulunanları Hak olarak yarattık.."** (46 / 3)

İş bu **Hak tecellisi, o kula geldikten sonradır ki**: Ondaki **halk** vasfı yok olur..
Böyle olunca o: **Mukaddes bir zat kalır; münezzeh sıfatlar** halini alır..
o

3 - V A H İ D..

Bazılarına da, yüce Allah, bu VAHİD ismi cihetinden tecelli eder..
Yolu, bu tecelliden geçen kimseye; yüce Allah, bu âlemin sınırlarını aşırtır..
Haliyle bu: O kula nasib ettiği **keşif yolundan olur**..

Bu tecelliye uğrayan kimseye, yüce **Allah zatından görünür**..
Tıpkı: Dalganın denizden görünüşü gibi..

Böyle bir müşahede makamına varan kul: Yüce **Hakkın zuhurunu, sayılarla tesbit edilen mahlukattan VAHİD hükmüyle görür**..

İş bu görüş anındadır ki, **dağı yıkılır.. sözü sayha olur**..
VAHİD olan yüce ve sübhan Allah'ın birliğinde vahdeti bulur..

Onun gözünde yaratılmışlar yok olur..
Yüce **Hak ise**, ezel sahibi olarak **baki kalır**..

o

4 - **K U D D U S**..

Kullarından bazılarına, yüce ve sübhan olan Allah; bu KUDDUS ismi ile tecelli eder..
Bu tecelliye erdikten sonra; onun için **bir keşif yolu açılır**..
İş bu keşif yolunda ise:

- **"Ona ruhumdan üfledim.."** (15 / 29)

Ayeti kerimesindeki mana sırrı kendisine açılır..

O kula şu mana öğretilir..

- Yüce **Allah'ın ruhu onun özüdür**; başkası değil..
- Yüce Allah'ın ruhu ise.. her yönüyle; Münezzehtir; mukaddestir..

İşte.. bu KUDDUS ismi ile, o kula tecelli ettiği andadır ki;
bu âleme ait noksanlar onda yok olur..
Allah ile baki kalır; bütün bu hadiselerden ve arızî şeylerden yana münezzeh olarak..

o

5 - **Z Â H İ R**..

Sübhan olan Yüce Allah, kullarından bazılarına da; bu ZÂHİR ismi ile tecelli eder..

Bu ZÂHİR isim cihetinden tecelli alan kula: Bu keşif âleminin içinde; **nur-u ilâhî'nin sırrı açılır**..Bu açılışta, kendisine bir marifet yolu gözükür..

İşbu marifet yoluna girdiği anda, anlar ki: **O ZÂHİR olan Allah'tır**..

Yine bu tecelli anında, yüce Allah **ikinci bir tecelliyi yapar**..
İş bu tecelli anında dahi anlar ki, **ZÂHİR OLAN kendisidir**..

Böyle olunca, **kul kaybolur**.. Yüce **Hakkın batın âlemlerinde; fena yolu ile gizlenir**..

Yüce Hakk'ın varlık zuhurunda yaratılma durumu gider; kalmaz..

o

6 - **B A T I N**..

Yüce ve sübhan olan Hak, bazı kullarına da, bu BATIN ismi ile tecelli eder..
Bu tecelliye nail olan kulun keşif yolu şudur..

- **E ş y a**..
Adı verilen her şeyin kıyamı, yüce Allah iledir..
Yüce Allah, işbu keşfi, kendisi o eşyanın batını olduğunu kula bildirmek için yapar..

Bu arada bir başka tecelli daha olur; yüce Allah **BATIN ismi yönünden zat tecellisini yapar**..

Böyle olunca, o kulun zuhuru, Hakkın nuru ile kaim olur..
Yüce **Hak ise, o kula BATIN olur**.. Kendisi dahi, yüce Hak için zâhir olan varlık olur..

o

7 – **A L L A H**..

Kullarından bazılarına, sübhan olan Yüce Hak: ALLAH ismi ile tecelli eder..

İşbu tecellide, açılan yolların bir sınırı yoktur; kul, Allah kapsamına girer, bütün tecellilere mazhar olur..

Bu mana, daha öncede anlatılmıştır..

Bu tecelliye nail olan kul için, belli bir yol çizilemez.. Çünkü: Allah tecellisi, zuhur yerlerinde daima değişik şekil alır.. Bu, onun ihtiva ettiği mananın bir icabıdır..

İşbu değişiklikler ise, zuhur yerlerinin; o tecelliyi kabul etme yönünden, değişik **mizaclarına** ve **kabiliyetlerine** bağlamak lâzım gelir..

Yüce ve sübhan olan Hak, kuluna: **ALLAH** isminden tecelli ettiği zaman
o kul, kendi nefsinden yana fena bulur..
Böyle olunca, **kendisinden gaye: ALLAH olur**.. Onda ve onun için..

Bundan sonra, o kulun varlığı; zaman hadiselerine bağlanma köleliğinden kurtulur.. Bu kâinat bağları ile bağlılık durumu, kalkar; çözülür..

İş bu durumdan sonradır ki, o kul;

a) **Tek zat olur**..
b) **Sıfatlarda tek olur**..
c) Analar ne? Babalar ne? Hiç birini tanımaz olur..

Durum ki anlatıldığı gibi oldu:

a) **ALLAH'ı zikreden kimse; o kulu zikreder**..
b) **ALLAH'a bakan kimse, o kula bakmış olur**..

İşte.. bütün bu olanlardan sonradır ki: Hal dili garib ve acib yoldan
şöyle terennüm etmeye başlar:

Sevgilim, beni yok etti; oldu vekil benden yana;
Evet gaye olaraktan, aynen yokum ondan yana..

Ben o oldum, o dahi ben oldu*, artık kimse yoktur;*
Bu tek varlık içinde onunla çekişmekten yana..

Onunla onda oldum, hitap vasfı yok aramızda:
Evvel böyleydik, yine öyleyiz gelecekten yana..

Evet.. nefis kalktı ortadan, akıl uçup gitti;
Uyandım uykumdan, muhtaç değilim uykudan yana..

Hakkı, bana aynen hakikatım olarak gösterdi;
Benim say, güzel alında ne varsa ışıktan yana..

Cemalime cilâ vurdum da aynaları süsledim;
Taki çıksın ne varsa, kemâl baskılarından yana..

Onun vasıfları hep vasfım, zatı dahi zatımdır;
Onun huyları benim, cemalde parlamadan yana..

İsmim gerçekten ismidir, hatta zatına isimdir:
İsim, evsaf benim; ne varsa bağlılarından yana..

o

8 – **R A H M A N**..

Yüce ve sübhan olan Hak, kullarından bazılarına: RAHMAN ismi cihetinden tecelli eder..Bu tecelliye ulaşma yolu biraz dolaşıktır.. Şöyleki:

Yüce ve sübhan olan **Hak, kuluna Allah ismi** yönünden tecelli ettiği zaman, zatını onun için delil kılar.. Ve en yüksek mertebesine ulaştırır..

İşbu yüce mertebe cümle güzel vasıfları kapsamına alır..
Bütün varlıklara da sirayeti vardır..

Kul, istenilen yoldan geçtikten sonradır ki: **RAHMAN tecellisine** erer..
Buradaki tecelli, **tamamen zati tecellidir**..

Bu tecelliye nail olan kulun şanına: Cümle ilâhî isimler, isim isim iner..
Bu inen isimleri, o kul devamlı olarak alır.. Haliyle onun bu alışı,
yüce Hakk'ın **zatından** kendisine **verilen nur** olur..

Bu isimlerin en sonunda, **Rabb** ismi gelir.. Kul, bu ismin tecellisini kabul ettikten,
kabiliyetine göre yüce Hak da ona Rabb ismi ile tecelli ettikten sonra:

- **Esma-i nefsiye**..

Adı verilen ismiler, gelmeye başlar.. Bu ad altındaki isimler, kulla yüce Hak'ta müşterektir..
Ve **Rabb** ismi sultanlığı altındadır..

Bu isimler: **Alim**, **Kadir** vb.. isimlerdir..
Bu tecelli tamamlanınca, o kula; **Melik** ismi tecellisi gelir..

O kulun **kabiliyetinde** bu tecelliyi kabul etme durumu var ise, yüce Hak da ona bu tecelliyi yaparsa.. kemâl durumları ile, kula isimlerinin hemen hepsi gelir..

Taa, **kayyum ismine** kadar..

Yüce Allah o kula hak olarak; **Kayyum ismini de tecelli yolu** ile verirse..
artık onun işi isim tecellilerinde bitmiş olur..

..Ve, bundan sonra, **sıfatlar tecellisine geçer**..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Yüce ve Sübhan olan Hakkın zatı, kullarından birine; sıfatlarından biri ile tecelli edince.. o kul:
Tecellisini aldığı o sıfatın semasında yüzmeye başlar..

İcmal yolu ile, o sıfatın son haddine ulaşır..
- İcmal yolu..
Dedik.. Çünkü: Tafsil yolu kapalıdır..

•
Şu bir gerçektir ki, sıfat tecellisine mazhar olan zatlara gelen tecelli ancak,
icmal yolu ile gelir; tafsil yolu ile değil..
•
Kul, bir sıfatın semasında yüzmeye başlar; icmal yolu ile onun kemâline
ulaşırsa.. o sıfatın arşını doldurur..
Yani: Kendi aldığı sıfatın..

Bundan sonra, diğer bir sıfatla karşılaşır;
onunla olan hali de önceki gibi
sürer, gider..

O kul, bu halinde devamlıdır..
Taa, sıfatları tüm olarak, yukarıda anlatıldığı gibi ikmal edinceye kadar..
•
Ey kardeşim, bir kulun yukarıda anlatılan hale gelmesi, seni müşkilata düşürmesin.

.

- Müşkil iştir..

Demeyesin.. Bu, olur; şöyle ki:

Yüce **Hak bir kula**, **isimlerinden veya sıfatlarından biri ile tecelli etmeyi dilediği zaman, zaten o kul fena bulur**.. **O kadar ki**: **Kendinden geçer**.. **Varlığı kalmaz**..
Onu, kendi varlığı bağından söker..

Kulun kendinde vehmettiği nuru söndüğü zaman, kulda; **halkıyete bağlanan ruhu fena bulduğu zaman, ondan aldıklarına karşılık kendisi kalır**; **zatı kalır**..

O kulun heykelinde; yüce **Hak kaim olur**..

•

Burada **dikkat edilmesi gereken** şudur ki:

a) Zatında hulûl yolundan bu iş olmaz.. Bir incelik taşıyan **LATÎFE** yollu olur ..
b) Kendisinden aldıklarına mukabil, kula kendini verip bitişmek de olamaz ..

Şunu unutmamalı ki: Onun kullarına tecellisi, bir fazlı ve ihsanı yolundan gelir ..

Onları kendi varlığında ifna ettiği, buna karşılık onlara bir ihsanda bulunmazsa bu bir tür ;
- **N i k m e t** ..
Olur ki.. İşte bu, onun şanına yakışmaz.. Böyle bir durumdan yüce Hak tenzih edilir..

o

Yukarıda:

- **L A T Î F E**
Şeklinde bir kelime kullandık.. İşbu LATİFE, başlıca: **Rûhu'l-Kudüs'**tür..
O, her şeyini ifna ettiği kula; bu:

- **Rûhu'l-Kudüs**..
Dediğimiz lûtfu, ihsan yollu yapar..
Bütün **tecelliler de**, bu **LATÎFE üzerine gelir**..

Bu da onun varlığından başka bir şey değildir..

Durum anlatıldığı gibi olunca **o: Ancak kendi nefsine** tecelli etmektedir..
Ne var ki, biz LATÎFE-İ İLÂHİYE için:

- **Kul, abd**..

Adını veriyoruz.. Çünkü, kuldan gidene karşılık o vardır..
Başka türlü tarif de, imkânsızdır.. **Yoksa: Ne kul kalır; ne Rabb**..
Zira, **merbubun yok oluşu** ile: **Rab ismi de kalmaz**..

İş bu tecellide: Ancak Allah vardır..
Tek başına.. **Ahad ve Kahhâr olan Allah**..

Bu mevzuda şu şiiri söylüyorum:

*Halka verilen bir varlık **isimdir** ancak;*
Başka yok, ***gerçek mecaz*** *yoluyla olacak..*

Nurları zuhura gelince alınırlar;
İsimden kalanlar, ne olmuş ne olacaklar..

Onları yok eden zaten aslında yoklar;
Fi fenada bakiler; inkâr kapanacak..

Onlar yok olunca tüm varlık Hakkın oldu;
Hüküm sahibi o, onlara ne kalacak..

Sanki kul, hiç olmamış gibi oldu artık;
Tek olan Hak'tır, ebedî bakî kalacak..

Güzelliğini çıkarınca belli zaman;
Hak nurunu halk giyecek birlik olacak..

İfna etti de, faniden kendisi kaldı;

Kaim kendisi, onlar da oturmayacak..

Onların hükmü denizde dalga gibidir;
Dalga kesret, sonra denize katılacak..

Deniz coşunca dalgalar toplanır gelir;
Sakin ise ne sayı ne dalgalar olacak..

o

Burada; SIFAT TECELLİLERİ üzerinde daha başka hususları da anlatacağız..
Bu anlatacaklarımız, özellikle bilmen için gerekli mevzulardır..
Anlatalım ki bilesin..

Önce SIFAT TECELLİLERİ üzerine, kısa bir tarif yapalım..
Kısaca tarifimizi şöyle yapabiliriz:

- **SIFAT TECELLİLERİ kulun**; **zat durumuna göre**, **Rabb sıfatı ile sıfat almasıdır**..

Evet.. SIFAT TECELLİLERİ bundan ibarettir..

Ne var ki, bu sıfat alma durumunda: Aslî, hükmî ve kat'î bir kabul olacaktır..
Tıpkı : Görülen açık manası ile, bir sıfatla sıfat alan kimsenin durumu gibi..
Bu kimsenin, o kendisine verilen sıfatı kesin olarak alıp kabul ettiği gibi..

Üstte anlatılan mana, daha önce de geçen:

- İLÂHİ LATÎFE..

Şeklinde tarifini yapıp, sonucunu bağladığımız mana gibi olacaktır..
Ki, bu kuldan yana; **kulun görülen heykelinde kaim olan odur**..

Böyle olunca: Kul olmaz; o olur.. Çünkü o:
LATÎFE dediğimiz sıfatlar, ilâhî sıfatlarla sıfat almıştır.. Onun böyle oluşu:
Aslîdir.. Hükmîdir.. Kat'îdir..

Şimdi bir sonuca varmak için soralım:

- Kimdir **bu sıfatı alan**?.

Şüphesiz; yüce **Hak'tan başkası değildir**; olamaz da..

Sebebine gelince: Bu makamda, kula hiçbir şey kalmamıştır..
Bunu, böyle bağlayalım geçelim..
o
İnsanların durumu, SIFAT TECELLİLERİ bahsinde çok değişik şekil alır..
Her**biri, bir başka şekilde** bu tecelliyi alır..

İşbu değişik durumun sebepleri şunlardır..

a) **Alış kabiliyetinde durumları**..
b) **İlmî yöndeki yetenekleri, ilim sahasındaki kavrayış durumları**..
c) **Azim** ve **sebatlarının derecesi**..

Kendilerinde **üstte sayılan üç halde, ne kadar ilerleme varsa**..
bu tecelliden yana nasipleri o kadardır..

Bunu da böyle bağlayalım..
Onların SIFAT TECELLİLERİ sahasında aldıkları şekle bakalım..
Bakalım ve üstte sayılan üç durumu dikkate alarak dinleyelim..
o
Şimdi onları sıraya koyalım..
.. Ve **HAYAT**'tan başlayalım..

HAYATİYET..

Yüce Hak kulları arasından, bazılarına; HAYAT sıfatı ile tecelli eder..
Bu sıfatı alan **kul, âlemin hayatı olur**.. Hem de **tümüne birden**..

Bu varlıklara baktığı zaman: Onlarda hayatının yürüdüğünü görür..
Ama, bütünüyle.. Bu hayatın yürümesi; varlıkların, ruh durumlarını aldığı gibi, cisim durumlarını da içine alır..

Böyle olunca; o kul: Manaları, varlıklara suret olmuş görür..

Böyle oluşun, kendisinden gelen bir hayatla olduğunu bilir..
Öyle bir hayat ki, her şey onunla kaim..

Durum anlatıldığı gibi olunca, sözlerin ve emellerin bir manası kalmaz..
Latif bir halde olan **suretler de hükümsüz kalır**.. Kesif bir hal alan **ruhları da** al..
Cisimleri de, bu arada say..

Bunların artık hiçbir manası yoktur; **sadece HAYAT sıfatı tecellisine nail olan kul kalır**.. Bunun hayatı, artık onların tümüne hayattır..

Bir müşahede yolu ile, hayatın onlarda sürüp gittiğini görür..
Bütün bu olanları kendisinden bilir.. başka yerden değil..

Bu arada vasıta da kabul etmez..
İlâhî bir zevk olarak kabul eder..
Gizli, ama ayan beyan bir keşif sayar..
o
Evet.. Ben bu tecellide bir süre kaldım..
Zaman süremden bir süre, bu tecelli içinde geçti..

İşte o zaman da ben: **Bütün varlıkların hayatını kendimde gördüm**..
Her varlıkta, hayatımdan ne kadar varsa.. bakıp görüyordum..

Görüyordum ki; onların zat kabiliyetleri ne kadarsa, o kadar alıyorlar..
Ben bu tecellide, yüce zatla bir hayattım.. Bölünmez, parçalanmaz..

Bu tecellide, nice zaman kaldım; taa, yardım eli bana uzanıncaya kadar..
O yardım eli geldi; beni bir başka hale geçirdi.. Başka yer dahi aslında yoktu..
İşte, sözün gelişi böyle..
o

İLMİYET

Yüce Allah, kullarından bazılarına bu İLMİYE sıfatı ile tecelli eder.
Bu **tecelliye, hayat sıfatı tecellisinden** girilir..

Bu durumu şu şekilde anlatabiliriz..

Yüce Allah, kuluna bütün mevcudata sirayet eden Hayat sıfatı ile tecelli ettikten sonra; o kulda bir zevk başlar.. İşbu zevk, anlatılan **hayat birliğinin gücünden** doğar..

İşbu **hayat birliğinde, bütün mevcudat, anlatılan tecelli dolayısı ile; o kulla bir olmuştur**..
Anlatılan bu birlikten sonradır ki; yüce zat o kula, İLMİYE sıfatı ile tecelli eder..

İşte.. bu **ilim sıfatı tecellisini aldıktan sonradır ki o kul: Bütün âlemi, içinde bulundukları duruma göre bilir**..

Anlatılan âlemlerin bütün dalları ve kolları, o kulun ilim çemberine girer..
Başlangıcından ta sonuna kadar..

Böyle olunca: **O kul her şeyi bilir.Nasıl oldu, ne şekilde oluyor ve sonunda nasıl olacak**?.

Bütün bunları bilir..

O **bilir: Bu iş, olmamıştır..**
O bilir: O olmayan şey, ne sebeple olmamıştır?
O bilir: Olmayan bir şey, olunca, nasıl olur? Ve nasıl olacak?..

Bütün bu anlatılanlar; **o kulda bir ilim** olarak mevcuttur..

Ama **aslî bir ilim**..
Ama **hükmî bir ilim**..
Ama **keşfe, zevke dayanan bir ilim**..
Öyle bir ilim ki.. yani **Öyle bir bilgi ki, malum** olup bilinenlere onun **zatından** sirayet edip geçmiştir..

Hem de, icmal yolundan..
Hem de, tafsil yolundan..
Hem de küllî ve cüz'î yoldan..

Onun tafsili icmalinde gizlidir. Ama, gizliden de gizli bir gayb âleminde..
Ledünnî ve zatî olaraktan..

O, öyle bir gelişle gelmektedir ki; bu ilim, gaybın gaybındadır ve bu şehadet âlemine çıkmaktadır..

Böyle olunca, onun icmal tafsili, gaybında müşahede olunur..
Toplu icmali ise.. gaybın da gaybındadır..

Sıfat tecellisi içinde olana; ilmin gelişi, zâhirde olan bir şey değildir..
Gizlinin de gizlisi âlemde, o ilmin içine dalan bilir!

o

Burada anlatılanlar, çok ince manalardır.. Ancak:

- **G u r e b a**..

Adı ile çağırılanlar anlarlar..
Burada tadılması gereken zevkleri, kimse tadamaz; ancak:

- **Ümena ve üdeba**..

Adı ile anılan zatlar **tadarlar**..

o

BASARİYET

Yüce Allah, kullarından bazılarına da, bu BASAR sıfatı ile tecelli eder..

Bu tecellide, o kulun durumu şöyle olur:
Bu tecelli yüce Allah katından; **ilme, ihataya, keşfe** dayanan bir **tecellisi** ile geldiği **zaman, onun için tam bir BASAR** tecellisi yolu açılır..

Bu açılış, **o kulun görüş açılışıdır.. İlminin uzandığı yere kadar ne varsa, hepsini görür.**.
Bu makamda:

a) Hakka dönük ilmin sözü geçmez..
b) Halka dönük ilmin sözü de geçmez..

Bu makamda sadece: BASAR tecellisine nail olan kulun görüşü vardır..
Varlıkları tümden, içinde bulundukları halleri ile, o kul görür..
Ama, gizlinin gizlisi bir âlemde..

Burada pek hayret veren bir nokta vardır ki;
şudur: **O kul, gizlinin gizlisi âlemdeki her şeyi bildiği halde**;
bu şehadet âlemindekilere karşı bilemez ve göremez..
o
Bu müşahede makamının yüceliğine dikkat et; bak..Bu güzel manzarayı seyret..
O kadar hayret verici bir şeydir ki, verdiği bu hayret kadar da tatlıdır..
o
Yukarıda anlatılan durumun, **özellikle cehalet durumunun** meydana gelişi
şu manaya bağlıdır:

- **Kulun halk cephesinde**; **Hakka ait olanlardan hiçbir şey yoktur**..

Bu mana yanlış anlaşılmasın:

- **Halk durumunun kalması**..

Demektir..
Bu mana; başlıca: İkiliğin ortadan kalkması demektir..
Burada anlatmak istediğim esas manayı şu şekilde kısaca anlatabilirim:

Sıfat tecellisine nail olan kulun, gayb âleminde bulunan şeyleri
bu şehadet âleminde zuhur etmez..

Şayet bir zuhur olacaksa, bu, nadirat hükmündendir.. Ancak, bazı şeylerde olur..
Çünkü: **O nadirattan şeylerin zuhurunu** ise.. yüce **Hak, o sıfat tecellisine nail olan kula ikram yollu çıkarır**..

Bu arada bir noktaya dikkati çekmek isterim..
Bu dikkati çekmek istediğim nokta, **zat tecellisine nail olan kulun durumudur**..
Bu kula her şey birdir.. aynıdır..

Şehadet âlemi, gayb âleminin aynıdır.. Gayb âlemi ise, aynen şehadet âlemi gibidir..

Bu manaları anlamaya çalış..
o

SEMİ'..

Yüce Allah kullarından bazılarına da, bu sıfatı ile tecelli eder..

Bu **SEMİ' sıfatı tecellisine** eren kul:
- **Cemadat hükmünde bulunan** (taş, toprak, vb.) şeylerin konuşmalarını dinler..

Bitkilerin sözlerini işitir..
Cümle canlı varlıkların dillerinden anlar..
Meleklerin sözlerini de anlar..
Bütün bu değişik dilde konuşanların lügatlarını bilir..
Hali anlatıldığı gibi olan kul için: Yakın ile uzağın hiçbir farkı yoktur..
Onun katında uzak, yakın gibidir..
o
Yukarıda anlatılan manaları biraz açalım..
Yüce Allah bu SEMİ' sıfatı ile, o kuluna tecelli ettiği zaman:
Bitkilerin dillerini, cemadatın **gizli sesini, bütün değişik dilleri;**
ondaki ahadiyet gücü ile, o kul işitir ve anlar..
o
Bu tecelli sayesinde ben: Rahmaniyet ilmini Rahmandan dinledim..
Kur'an okumayı öğrendim..
Ben ratl/bir ölçü birimi idim; o mîzân idi..
o
İş bu anlatılan manaları, **Kur'an ehli zatlar** anlayabilir..
Başkaları anlayamaz..
Çünkü Kur'an ehli zatlar;

- **E h l ü l l a h**..

Adı ile çağırılır.. Öyle anılırlar.. Ve yüce Hakkın özelliğine sahip olmuşlardır..

o

K E L Â M..

Bütün varlıklar, bu kelâm sıfatı tecellisine eren kulun kelâmındandır..

Bunun oluş yolu, aşağıda anlatıldığı gibidir..

Yüce Allah:

a) Kuluna **hayat** sıfatı ile tecelli eder..
b) Sonra, **ilim** sıfatı ile tecelli eder ve hayat sırrının O'ndan geldiğini öğretir..
c) Bundan sonra, basar sıfatı ile tecelli eder; bildiklerini gösterir..
d) Bundan sonra, **SEMİ**, sıfatı ile tecelli eder; gördüklerinin seslerini duyar ve anlar..

İşbu anlatılan durum, ondaki **hayat birliği yüzünden** hâsıl olur..
Böylece konuşmaya başlar..
İşte bütün bunlardan sonradır ki:

- **Bütün varlıklar, bu KELÂM sıfatı tecellisine eren kulun kelâmındandır**..

Dediğimizin manası anlaşılmış olur..

İş bu halet içinde; yüce Allah'ın kelâmını; ezelde olduğu hali ile müşahede eder..
Keza, ebede olduğu gibi..

.. Ve anlar ki: Onun kelâmı için bir tükenme yoktur..
Yani sonsuzdur..
o
Bu KELÂM tecellisi üzerinde biraz duralım..
Faydalı olacağı düşüncesiyle, bazı çeşitlerini önünüze serelim..

Bu tecelli çeşitlerinden bir tanesi: Yüce Allah'ın kulları ile konuşmasıdır..
Bu konuşma, arada bir perde olmadan olur.. İşbu perde, tecelliden önce gelir..
Tecelli anında kalkar..
o

Burada, bu konuşmaya nail olan zatlar üzerinde duracağız..
Onlardan bazıları yüce Hakkın zatına bağlı hakikatle münacaatını yapar..
Ama bu münacatı, kendi özünden yapar.. dıştan değil..

Bir hitap duyar..
İşbu hitabın açılıp gelen belli bir yönü yoktur..
İşbu hitabı o kul, bütün varlığı ile duyar; yalnız bir kulak ile değil..
o
Bu hitab için, bir örnek verelim.. Mesela: Ona şu nida gelir:

- Sen sevgilimsin.. Sen sevdiğimsin.. Arzulanan sensin..
Sen kullardaki yüzümsün..

Sen, en üstün gayesin.. En çok aranan sensin..
Sen, sırlar içinde sırrımsın..
Sen, nurlar içinde nurumsun..

Gözümsün; süsümsün..
Cemalim sensin; kemalim sensin..
İsmim sensin.. Zatım sensin.. Vasfım sensin.. Sıfatım sensin..

Ben, senin isminim.. Ben senin resminim..
Nişanın benim.. Âlametin benim, sevdiğim..
Sen, bu kâinatın özüsün.. Bütün bu varlıklar, ve onlardan maksad sensin..

Müşahedeme yaklaş; ben sana varlığımla yaklaştım.. Uzak durma; çünkü ben:

- **"Biz, ona şah damarından daha yakınız."** (50 / 16)
Sözünün sahibiyim..

Kulluk ismi ile bağlanıp kalma..
Rabb olmasaydı, kul da olmazdı..

Ben seni nasıl izhar ettimse, sen de beni izhar ettin..

Senin kulluğun olmasaydı; benim de, rububiyet vasfım olmazdı..

Ben, seni nasıl bulduysam, sen de beni öyle buldun..
Senin vücudun olmasaydı, benim vücudum da olmazdı..

Sevgilim, yaklaş yaklaş..
Sevgilim, yüksel yüksel..

Sevgilim, seni vasfım için istedim: kendim için yaptım..
Kendin için başkasını isteme; senin için de benden başkasını arzulama

Sevgilim, bütün **kokularda beni kokla**..
Sevgilim, bütün **taamlarda beni ye**..

Sevgilim, mevhum şeylerden beni çıkar..
Sevgilim, malum şeylerden bana akıl yolu bul..
Sevgilim, bu hissedilen şeylerde beni müşahede et..

Sevgilim, el değdirilen şeylerde bana dokun..
Sevgilim, giyilen şeylerde beni giy..

Sevgilim, benden murad sensin.. Benimle künye aldın..
Namıma künye alan sensin..
o
Yukarıda anlatılan kelâmlar o kadar güzeldir ki, o kadar tatlıdır ki..
o yoldan yapılan ihsanlara ne doyulur, ne de o latifelerden bıkılır..
o
KELÂM sıfatı kendisinde olanlardan **bazıları da: Hak'la konuşur**.. **Ama, halk dili ile**..
Söylenen **sözü bir yerden duyar.. Ama, o bilir ki: O söz, bir başka yönden gelmektedir..**

Halktan biri ona seslenir; o da duyar..
Ama, Hak'tan duyar.. Halktan değil..

Bu manada şöyle söylerim:

Leylâ ile olurdum, gayrı yoktu görsem bile;
Cemadatla konuşurdum Leylâ'ya hitab ile..
Şaşılacak bir şey yoktur, onlarla konuşsam da;
Cemadattan cevab aldım, Leylâ'dan cevab diye..

o

KELÂM tecellisine nail olan kullardan bazılarını; yüce Hak cisimler âleminden alır, ruhlar âlemine götürür..

Mertebe bakımından, bunlar en yüce mertebelerin sahibidir..
Bazı kullar, bu yüce hitabı kalbinde bulur.. Kalben, yüce Hak'la konuşur..

Bazıları ruh ile, dünya semasına yükselir..
Bu sınıfa mensub olanlar arasında; ikinci ve üçüncü semaya yükselen zatlar da vardır..
Haliyle, bu yükseliş, kimin kısmetindeyse.. kısmeti ne kadarsa, o kadar olur..

Sidre-i muntehaya yükselen kimseler de vardır..
Yükselirler; konuşmalarını orada yaparlar..

o

Hâsılı: KELÂM tecellisine nail olanlar,
hakikatler âlemine girdikleri kadar yüce Hakkın muhatabı olurlar..
Bu böyledir; başka türlü olamaz.. Zira, her şeyin bir yeri vardır..
Yüce ve sübhan Hakkın şanı ise.. her şeyi, yerinde yerine getirmektir..

o

KELÂM sıfatının tecellisi, Hakkın kelâmına muhatab olacak kimselerden bazıları için bir şeref köşkü kurulur..
Hem de, nurlu ve parlak bir şekilde.. Pırıl pırıl yanan bir köşk gibi..

o

Bazı kullar da, iç âleminde parlayan bir nur görür..
Yüce Hakkın hitabına, o nurlu yönden nail olur..

Bu nurun şekli değişiktir..
Bazen, çokluğu kavranabilir ve:

- Şu kadardır..
Denebilir..
Bazen, o nurun çokluğunu anlamak mümkün değildir..
Çok çoktur.. Çoktan da çoktur..

Anlatılan nur, yuvarlak daire biçiminde olabilir..
Uzayıp giden bir şekilde de olabilir..
o
Bazıları, bu KELÂM tecellisinde, ruhani bir suret görürler..
Münacatını o suretle yaparlar..
o
Aslında, **kulun bu anlatılanlarla nail olduğu KELÂM tecellisine**:

- H i t a b..
Adı verilemez.. Ancak, bir ilimdir..

Bu **ilimle**, **yüce Allah kuluna, şu manayı anlatır: Konuşan, bizzat Allah'tır**..
Bu manayı anlatmak için, delile ihtiyaç yoktur.. Çünkü bu: bir anlık iştir..

Kaldı ki, yüce Allah'ın kelâmında özellik taşıyan bir gizlilik yoktur..
Kul, onun kelâmını duyduğu anda bilir ki o: Hakkın kelâmıdır..

Anlatıldığı gibi açık bir durum olunca; delile, beyana artık ihtiyaç duyulmaz..
Tek başına ve mücerred olan o hitabı duyduğu anda, kul anlar ki:
Duyduğu Allah kelâmıdır..
o
Yukarıda, bu kelâm tecellisine erip yüce Hakkın kelâmını duyanlar için:

- Sidre-i müntehaya yükselen kimseler de vardır..
Demiştik.. Bunların nail olacağı kelâmın bir şeklini burada anlatmamız yerinde olur..

Bunlar arasında şu hitaba nail olanlar vardır:

- Sevgilim, **senin benliğin** işte **benim kimliğimdir**..
Sen aynen **O'sun**.. O ise.. ancak ben im; sevgilim..

Senin bu **bâtının** benim **terkibimdir..** **Çokluk yönün, benim birliğimdir.**.

Senin terkibin dahi, benim yaygın halimdir..
Senin **cehaletin**, benim **ilmimdir**..

Senden murad, ben im..
Ben, senin içinim, benim için değil.. Sen de benim içinsin.. senin için değil..

Sevgilim, sen üzerinde vücud küresinin döndüğü bir noktasın..
O varlık küresinde, sen abd olmaktasın; aynı zamanda, ma'bûd da olursun..

Nur sensin .. Zuhur sensin..
Sen bir güzelliksin; bir suretsin.
Tıpkı insana lâzım olan göz; bu göze de lâzım olan insan gibisin..
o

Ey ruh, ruhun dahi ruhu, âyet-i kübrâ olan;
Ey yanıp kavrulmuş ciğerlere teselli olan..

Ey emellere son, arzulara dahi son gaye;
Sözün bende hoş tadı, hoşça açışı bulunan..

Ey tahkik âleminin kâbesi, safâ kıblesi;
Ey gaybın arafatları, ey alnı nurla olan..

Sana geldik, zatımız mülkünde seni bıraktık;
Sen âhiretle dünyada tüm tasarruf eden..

Sen olmasan, olmazdık; ben olmasam sen olmazdın;
Ben oldum, biz olduk; hakikattır bilinmez olan..

Ancak sensin, kasdımız, izzette ve zenginlikte;
Fakrı da sende saydık, ama fakrdir olmaz olan..

o

Bu KELÂM tecellisine nail olan zatlardan bazısına da, gaybler âleminin nidası gelir..
Bu nidayı alınca, olmadan evvel; olacak işlerin haberini söyler..
Bu haber, ondan bir sual yoluyla gelir..

Bu zümre çoğunluktadır..
Daha çok, bu gibi işler, yüce Hak yoluna girilişin ilk anlarında görülür..

o

Bu KELÂM tecellisine nail olan **bazı zatlar da, kerametler talebinde bulunurlar**..
Allahü Teâlâ ise.. **ikram babından onun bu talebini yerine getirir**..

O keramet ikramına nail olan zat, bu his âlemine döndüğü zaman,
aldığı **kerameti kendisine delil olur**..

Bu delil sayesinde, **Allah ile olan makamının sağlamlığını anlar**..

o

KELÂM ikramına nail olanlara dair bahsimizi burada kesiyoruz..
Onlar hakkında bu kadarı yeter..

Biz yine yolumuza girelim..
Yani SIFATLAR TECELLİSİ bahsine..

o

İ R A D E..

Sıfatlar tecellisi içinde ehliyet kazanan bazı kimselere yüce Allah,
İRADE sıfatı ile tecelli eder..

Bu tecelliye nail olunca, **yaratılmışlar hep onun iradesi** ve arzusuna göre olur..
Tecellinin yolu, kelâm sıfatından geçer..

Yüce Allah, **mütekellim sıfatı**nı o kulda tecelli ettirince;

o kul, bu sıfatın **ahadiyet yönü ile, mahlukatta iradesini yürütmeye başlar..**
Artık her şey, onun arzusuna göre olur..
o
Burada, önemli bir noktaya işaret edeceğiz.. Özellikle dikkat edilmesi gerekir..
Çünkü, **bu tecelliye erenlerden, bazısı gerisin geri dönmüş**;
yüce Hak'tan yana gördüğü şeyleri inkâr yoluna sapmıştır..

Bu, şöyle olmuştur:
Yüce Hak, o kimseye; ilâhî olan gayb âleminde, her şeyin kendi arzusu olduğunu göstermiştir..

Hem de, **müşahede yolu ile.. açık bir şekilde**..
Kul, **orada bu hale sahib olduğunu görünce; aynı şeyin bu şehadet âleminde de olmasını istemiştir**..

Ne var ki, bu olamaz.. Çünkü o durum, zatî özellikler arasında sayılır. Bunu sezememiştir..
İşte.. anlatılan talebi yerine gelmeyince, o aynen gördüğü müşahedeyi inkâr etmiştir..

Gerisin geri dönmüş ve kalbinin sırçası kırılmıştır..
Bu müşahededen sonra Hakkı da inkâr etti. Onu bulduktan sonra yitirdi..
o

K U D R E T..

SIFATLAR TECELLİSİ içinde bazıları bu **KUDRET sıfatı** tecellisine geçer..

Bu geçiş sonunda, **tümden eşya onun kudreti ile olmaya başlar**..
Ama gaybî âlemde.. gizlice..
Aynı âlemde bulunan, onun model varlığında olur..

Bu tecellide bir yükselme kaydedip ilerlerse.. ondan da öteye geçerse..
gizli tuttuğu şeyler, kendisine görünmeye başlar..
Hem de açıktan.. zâhir..
o
Bu tecelliye nail oldum ve orada:

- **Salsala-i ceres**..
Adı ile bilinen zil sesini duydum.. Onu duyunca bu yapım dağıldı.. terkibim çözüldü..

Resmi varlığım yok oldu..
İsmim de silinip gitti..

Karşılaştığım bu halin şiddetinden eski bir sergi bezi haline geldim..
Âdeta bu bez; yüksek bir ağaca asılı gibi idi..
Şiddetli esen rüzgâr ondan parça parça koparıp götürüyordu..

Artık bu halimde, hiçbir şey görmüyordum..
Ancak gördüğüm: Gök gürültüsü ve şimşeklerdi.. Nurları yağdıran buluttu..
Ateş dalgalandıran denizlerdi..

Yer gök birbirine karıştı..
Bu halde ben: **Kat kat katmerli zulmet içindeydim**..

KUDRET tecellisi böylece sürüp gidiyordu.. meydana gelen hadiseler,
birbirinden daha kuvvetli idi..

Benim için açılan yollar, alabildiğine uzuyordu..
Taa, cemal devesi hayal iğnesi deliğinden geçinceye kadar..
Bundan sonra, en yüce manzara açıldı.. Sağ el dahi böylece bağlandı..

işte o ânda **Amâ' zâil olarak, eşya tekevvün etti**..

Bütün bu olanlardan sonra, Cudî üzerine gemi oturdu..
ve.. şu nida geldi:

- "Ey yer ve sema, isteseniz da istemeseniz de geliniz..
Dediler ki:
- İsteyerek gelmişiz.." (41 / 11)
o
Şu şiiri yukarıdaki manalar üzerine söyleyen söyledi:

Nasıl dilersen öyle tasarruf et zamanda;
Sen Mevlâsın biz dahi kullarız varlığında..

Bu kılıcı da düşmanların boynunda sıyır;
Kılıcın çeliktir; sözü geçer düşmanlarda..

İster bağışla, istersen tut cimrilik olmaz;
Arzun kadar da yaparsın cömertlik babında..

Yakınlık saadetini verdiğin yaklaşır;
Şekavette attığın da kalır uzaklarda..

Dilediğine arzularını yerinde yap;
Dilediğini hakir kıl, eremez murada..

İstersen bağladığın çözülmez düğümü çöz;
Çözdüğünü de bağlarsan, kalır bağlarında..

Sakın, hükümdeki cezadan hiç korkmayasın;
Başkası yoktur ki, hepsi kılıcın altında..

Melekût senindir, mülkün dahi sultanısın;
Ceberutta senindir, hep saadet katında..

Sonra, arş-ı mecid sana aziz bir mekândır;
Belli edersin, etmezsin de kürsü katında..

o

Aşağıda **sıra ile anlatılan haller, hep bu KUDRET sıfatı** tecellisi bölümüne girer..

Meselâ:
Tasarruf ehli zatların yaptıkları himmet bu tecelli çeşidindendir..

Hayal âlemi bu tecelli babında sayılır.. Keza, o hayal âleminde, benzeri olmayan harika acaib işler hep bu tecelli icabıdır..

Yüksek sihir , yine bu tecelliden gelir..

Cennet ehlinin, cennette arzu ettikleri şeylerin diledikleri gibi olması bu tecellinin sonucudur..

Muhiddi b. Arabî Hz. eserinde anlattığı:

- Âdem'in tıynetinden bakıyye olan arz-ı semseme..
Acaibatı bu tecelli iledir..

Su üzerinde yürümek, bu tecelli iledir..
Havada uçmak, yine bu tecelli icabıdır..
Azı, çok yapmak; çoğu da, azaltmak vb. harika sayılan işler
hep bu tecelli icabıdır..
o
Ey kardeşim,

Anlatılan manadan yana mahcub olma.. Bütün bu olanlar bir çeşitten ibarettir..
Gösterdiği yüzlerin şekillerine göre değişmektedir..

Saadet ehli olanlar, onunla saadeti bulmuştur..
Tard olanlar, yine bu yoldan şekavete girmiştir..

Bu manaları anla..
o
Burada sana bazı işaretlerde bulundum..
Müşkil manalı cümlelerin sırlarını gösterdim..

Eğer bunlara karşı bir vukufun olur; orada bir durak makamı alırsan;
saklı, gizli kader sırrına muttali olabilirsin..

İşte **o zaman; bir şeye**:

- **O l.**.

Dersen, o şey olur..

O, öyle yüce Allah'tır ki, emri KÂF ile NUN arasındadır..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

R A H M A N İ Y E T..

Yüce Allah, bazılarına da, bu RAHMANİYET sıfatı ile tecelli eder..

Kulun, bu sıfat tecellisine ermesi; ancak: kendisi için **rububiyet** arşı kurulup
ona yerleştikten sonra olur..

İşte.. o zaman, ayakları altına bir de iktidar kürsüsü kurulur
Bu yoldan onun rahmeti, bütün mevcudata geçer..

İşte.. o zaman o: **Zatın kürsüsüne** bağlanır.. Sıfatlar kıyamını bulur..
Ve.. âyetlerden **şu âyet-i kerimeyi okumaya başlar**:

“De ki: Ey mülkün sahibi Allah, sen mülkü kime dilersen, ona verirsin.. Mülkü, kimden dilersen; ondan alırsın.. Kimi dilersen, onun kadrini yükseltir; kimi dilersen, onu alçaltırsın..
Hayır, yalnız senin elindedir. Şüphesiz sen, her şeye Kadir'sin..

Geceyi gündüzün içine koyarsın; gündüzü de geceye sokarsın.. Ölüden diri çıkarırsın;
diriden ölü çıkarırsın.. Sen kimi dilersen, ona sayısız rızık verirsin..” (3 / 26-27)

•

Bütün bu olanlar, onun **gayb âleminde** olur..
Oluş şekli, şekten ve şüpheden beridir..

Her şey, kendi sinesinde, kendi kalbinde olduğu gibi açıktır..
Zata mensup zatlarla, sıfatlara mensup kimseler bu makamda ayırd edilir..

•

U L Û H İ Y E T..

Bazılarına da: yüce Allah, **ULÛHİYET sıfatı ile tecelli eder..**

Bu tecelliye nail olan kimse.. **zıdları özünde toplar..**
Beyazı ve siyahı bir eder..

Yükseklikleri de, aşağıları da şümulüne alır..
Toprağı da, incileri de bir görür..

Bu tecellide, kulun aklı: İsme, vasfa erer.. Ama,
açılıp kapanmayı kabul etmez.

Bunun katında o gibi işler, susuza su gibi gelen serap gibidir..
git git bulunmaz.. sonu yok..

Bir şey bulamaz; sonunda, Allah'tan başka..

Allah'ını bulur; Allah da onun hesabını görür..
Sağlı sollu kitabını alır; ve şu âyetin okunuşunu duyar:

- "Uzaklık, zalim topluluğa.." (23 / 41)

•

Burada; nur için de, bir mana vermemiz gerekir ki; onu da bilesin..
N u r:
- Kitab-ı mestur..
Olarak tarif edilen satırlar halinde yazılan kitabdır..

Bu kitabda yüce Allah, istediğini dalâlete; istediğini hidayete getirir..
Haliyle bu hidayet ve dalâlet, onların istidatları ve kabiliyetleri icabıdır..

Bu manayı, yüce kitabda, yani: Kur'anda bulabiliriz..
Allâhu Teâlâ, getirdiği bir misal dolayısiyle şöyle buyurdu:

- "Allah onunla, çoğunu dalâlete düşürür; çoklarına da, hidayeti nasib eder.."
(2 / 26)
Haliyle, bu hidayet ve dalâlet işi; onların getirilen misaldeki anlayışlarına göre olmaktadır..
•

Yukarıda anlatılan nuru, bilhassa, ULÛHİYET tecellisi babında gerekli bil..
Bil ki..
Bu nur, olmadan, yol kapalıdır..
Çünkü o: Yüce Allah'ın sıratıdır..

Bu, anlatılan tecelliye ermeyi arzu edenlere, bir yol gösteren hidayettir..
Bundan yana nasibsiz olanlara da dalâlet olur..

Gelen hitap, her iki şekilde de tecelli edebilir.
Sana düşen, her ikisine de itibar etmektir..

Keza, hidayet ve dalâlet yollu olan her iki isimle de isimlendirilmiştir..

Yani: ULÛHİYET tecellisi..
ULÛHİYET semalarında, aydınlatarak döndükleri halde;
o parlak yıldızlar batabilir..

Ama şaşma yoluna devam et.. **Dışa kanma; içe dönük ol**.. Yolu bulursun..
•

Bu arada, **ULÛHİYET tecellisinin bazı özelliklerini** de anlatmamız yerinde olacak..

Bu ULÛHİYET tecellisine nail olan kul: **Çeşitli dinlere ve milletlere mensub olanların**

görüşlerinde isabet bulur..

Onları yanlışlama yoluna sapmaz.. Onların görüşlerindeki asıl mahazı bilir..
Onlardan, saadeti bulanların; nasıl saadet ehli olduklarını da; o yola nasıl saptıklarını müşahede yolu ile anlar..

Aynı şekilde, **onlardan şekavet yolunda olanların da**; o yola nasıl saptıklarını müşahede yolu ile anlar.. Onların şekavetine sebeb olan şeyi bilir..

Yine bilir ve anlar ki: Dalâlet bataklarına batanlardan her biri; o dalâlet yollarına ne yoldan girmiştir..

•

- Yine **ULÛHİYET tecellisi özellikleri arasında kalan:**

Bütün din, millet ve mezhep mensuplarının hatalı yönlerini tesbit edip bulur..

O kadar ki: **Müslüman, mümin, muhsin, irfan sahibi kimselerin de hatalı yönlerini tesbit eder**..

Bu meyanda, onun doğru bulduğu;
yalnız, **tam kemâl halini bulan hakikat ehli kimselerdir**.. **Başkaları değil**..

•

Yine bu ULÛHİYET tecellisi özellikleri arasında, ona nail olan kul için:
nefyin mümkün olmayışıdır.. Keza isbatın da mümkün olmayışıdır..

Böyle olunca: Onun için:
- **Vasıftır.. zattır**..
Gibi sözler edip bir ayırd edici duruma girmek de mümkün değildir..
İsimlere meyli mümkün değildir..
Resmen görülür şeylere de, ihtiyacı yoktur..

•

Bu ULÛHİYET tecellisinde:

- Müheyminun..
Adı ile anılan meleklerle görüşüp buluştum..

Onları, değişik müşahede makamlarında gördüm..
Onların her birini, kendilerine çizilen sınırlarda; hayranlık içinde buldum..

Bazısı: **Cemal** tecellisi içinde, hayrette donup kalmıştı..
Bazısına: **Celâl** gemi vurulmuş; susup kalmıştı..
Bazısına: **Kemâl** salınışı gelmiş; konuşturup duruyordu..

Bazısı: **Kendi kimliği içinde kaybolmuştu**..
Bazısı: Kendi **benliği içinde** ve yerinde **hazırdı**..

Bazısını: Esas varlık **yok** etmişti..
Bazısı **Müşahede içinde** vardı..

Bazısı: Dehşetine düşmüş; **hayran** olmuştu..
Bazısı: Hayretine dalmış; **dehşete** düşmüştü..

Bazısı: **Fenası** içinde eriyip gitmişti..
Bazısı: **Beka** içinde yükselmişti..

Bazısı: **Sırf yokluk** içinde secde ediyordu..
Bazısı: **Vücub içinde** ibadet ediyordu.. Varlığı elzem bir durumda idi..

Bazısı: **Varlık içinde helâk olup** gitmişti..
Bazısı: **Müşahede içinde boğulmuştu**..

Bazısı: **Ahadiyet** ateşinde yanıyordu..
Bazısı: **Samediyet** denizlerinden avuç avuç alıyordu..

Bazısı: **Ünsiyeti** yitirmiş; **kudsiyeti** bulmuştu..
Bazısı: **Kudsiyeti** kaybetmiş; **ünsiyeti** bulmuştu..

Hâsılı: Onların hali, göreni dehşete bırakıyordu..
Konuşmaları, şaşkınlıktan ayıltıp yola getiriyordu..

•

Bütün bu olanları gördükten sonra..

Onların arasında bulunan müşahede bakımından en kâmiline yanaştım..
Gerek neşet ediş şekli, gerekse kendisine verilen makam bakımından
en yükseğinin yanına gittim…

Bu gidişim bir meyilden ibaretti; ama, ittila halinde bir meyil..
Onların halini görüp hayret içinde kalan bir kimsenin edindiği,
kanaat cinsinden bir meyil değildi..

•

Şanını, yukarıda anlattığım meleğin yanına vardım ve şöyle dedim:
- Ey yakınlığı bulan **kâmil, edebi tam mukaddes ruh**; bana halinden anlat..

Bu müşahede makamlarını, hallerini bana bildir..
Bu resmî durumu, bana anlat; söyle..
İsmini bana açık anlat..

Bu talebimde, benden iraz etti.. Açık söylemekten kanat açar gibi, omuz silkti..

Ama sonra döndü.. Fasih bir dille konuşmak isteyenin dönüşü gibi bana döndü..
Ve.. dizleri üzerine oturdu.. Hayret hali ile çöktü..

•

İşte.. bundan sonra tekrar halinden sordum.. O da, anlattı.

Önce şöyle dedi:
- **İsimden sorma**.. Eğer **isimden sorarsan, resmiyette bağlı kalırsın.. Ama, onu bırakma da; sonra hakkın tam bir sönüşle söner**..

Sonra bu, **safha safha görülen şeylere de yanaşma.. Sonra, semalara dalar; Rabbından yana perdeli kalırsın**..

Zata da yönelme; bu meyilli yönelme ile, un ufak olan bir yokluğu taleb etmiş olursun..

Nefyetmek, küfrandır..
İsbat etmek, **hüsrandır..**

İsbat ve nefyetmek, iki denizdir.. Yüce Hak ise, onlar arasında bir berzah..
İki deniz birbirine karışmaz..

Beni isbat yoluna gidersen; beni senden başka yapmış olursun..
gayrının yerine oturtmuş olursun..

Beni nefyedersen, kendi öz mananın hakikatından yana mahcup olursun..
Perdelenirsin..

Şayet diyecek olursan:
- **Sen, benim**..

O zaman denir:
- **Hani sende benim fennim**?.

Şayet dersen:
- Sen de, benden ayrısın; başkasın..

O zaman: Hayrımdan yana her manayı yitirmiş olursun..

Bu manada hayrete dalarsın; tam bir fakre düşmüş olursun..

Şayet:
- **A c i z l i k**..
Babında bir dille konuşursan; o zaman da, **izzet vasfını** öldürmüş olursun..

Bir kemâl ve son gaye iddiasına yeltenirsen.. iş yine değişir..
Çünkü, senin işin nihayette değil; bidayettedir..

Eğer bunları tümden bırakıp:
- **Uykudan, dalıp gitmekten**..
Yana **bir şey söylersen, gayrı her şey biter..**
Ne kadar şeyler kaybedersin ne kadar..

Şayet **zatında ikamet eder; arşın kemâline kurulursan söyle,**
hani ne var benim kemâlimden sende?. Bendekilerden sana ne kalır?..

Burada şu şiiri söyledim:

Hayretime de hayret ettim, neden diye;
Vehmim de şaştı, onun hayretinden diye..

Bu şaşkınlığı hiç bilemedim nedendir;
Kalbimin cehli onun ilmimi ki diye..

Cehl dersem, onu tam yalanlamış olurum;
İlim dersem kal ehli olan nerde diye..
•

Devam etti:
- Semâ'm yücelerin yücesidir.

Mescidim, taa.. ötelerin ötesindekidir.. Onun çevresi, gelenler için çok güzeldir..
Yolcular için, tatlı akan suyu vardır..

Denizime girip yüzenleri, gerdanıma inci gibi dizerim..
Atıma binene, ülkemi gezdiririm..

Ama, her kim haddini aşar ve kendinde olmayanı söylerse,
ona ceza verir; kendilerine şu emri okurum:

- "Allah'a karşı yalan söylemeyin; azabla sizin kökünüzü kurutur.." (20 / 61)

Doğru yol, benim..
Kıvrılan düz olan benim.. Kadim de, sonradan yaratılan da benim..

•

Bu münademe kadehleri, yüce Hakkın varlığında devam etti.
Konuşma, sürüp gitti..

Taa.. içten içe bir ses gelinceye kadar..
Ve mana ibriğinin inbiğinden sular akıncaya kadar..

•

Bundan sonra bazı sorular sordum; saklı manaları anlatmasını diledim..

- "Özünde çeşitli fikirler yürütülen büyük haberden sordum.." (78 / 2-3)

Meâline gelen âyet-i kerimedeki büyük haberleri sordum…
Buna karşılık bana şöyle dedi:

- Dinle.. Bu sorduğun şey yüce iştir..
Ama bu yüce işin zirvesinde, ondan daha âlâsı ve daha yücesi vardır..

Oraya çıktığın zamandır ki, münacatını açık bir dille yaparsın..
Sarih beyanla konuşursun.. Bu, o yüce makamlardan bir ihsandır..

Saklı tarafı yoktur; açıktan verilir..

•

Sordum:

- Anlattıklarının hakikati nedir?..

“Rahman.. Kur'ân'ı öğretti..” (55 / 1-2)
Âyeti-i kerimesini okudu..
•

Sonra; **KADÎR** ismini sordum ve:

- Ey falan, bana benden haber ver..
Dedim.. Bunun üzerine şu âyet-i kerimeleri okudu:

“İnsanı yarattı.. ona beyanı öğretti..” (55/ 3-4)
Sonra devamını okudu:

- “Ay da, güneş de hesaplıdır.. Yere serili bitki ve dik ağaçlar secde ederler.. Semayı, Allah yarattı; ona ölçüyü o koydu..” (55 / 5-7)
•

Bundan sonra, **MÜRİD** için sordum ve:

- Ey kadim olan yeni.. Benden anlat.. Beni bana gönder..
Dedim.. Şu âyet-i kerimeleri okudu:

- “Güneş dürüldüğü zaman.. Yıldızlar düştüğü zaman.. Dağlar yürütüldüğü zaman.. Bulutlar yağmursuz kaldığı zaman.. Vahşî hayvanlar bir araya geldiği zaman.. Denizler ataşe verildiği zaman.. Ruhlar birleştiği zaman..”
(81 / 1-7)
Sonra **alim ve hakim dili** ile devam etti:

- “Diri gömülen kıza, hangi suçundan dolayı öldürüldüğü sorulduğu zaman..
Sayfalar açılıp yayıldığı zaman..
Sema koparıldığı zaman..
Cehennem kızdırıldığı zaman..
Cennet yaklaştırıldığı zaman..
İşte o zaman, her nefis ne getirdiğini bilecek..” (81 / 8-14)

•

Bundan sonra ona şöyle dedim..

- Ey anlaşılmaz **hakim zat**.. Bana **anka-i mağribden** haber ver..
KÂF ile NUN arasında bulunan hazineyi bana göster.. delilim ol.. Dedi ki:

- Benden bu kadarı yeter.. Kadim zatın söylediği kâfi..

Dedim ki:
- Bu yetmez..

Dedi ki:
- Sana daha fazlasını söyleyip artırayım..

Dedim ki:
- Artır, lutfun olur..

Dedi ki:
- Kalanı, benden sana gelen sağlam haberdir.. Aydınlık görüştür..

Dedim ki:
- Anlaşılması bana zor geliyor.. Sen kimsin?. ey efendimiz..

Dedi ki:
- **Kulun özüyüm**..

Sonra şu âyet-i kerimeyi okudu..

“Buna dayanamazlar ki..”   (21 / 102)
“Bir şeyi dilediğimiz zaman; emrimiz ancak ona:
Ol..
Demekten ibarettir.. O şey olur..”   (16 / 40)
•

Bu üstün huzur konuşmaları sürüp gitti.. Böylece onların el değmemiş hayır yönleri bana göründü..

Taa, saadet rüzgârı esinceye kadar..
Onun için, yücelik nişanları da hakikat halini buldu..

Onun getirdiği tatlı kokuyu aldım..Öyle bir hal aldı ki o koku:
Lezzetle, lezzet için, lezzette nefha nefha geliyordu artık..

Beni benden aldı....Ve benden aldığını yine bana getirdi..
Duygularım dağıldı.. Civam aktı, kayboldu..

Olmuş ve olacak yok oldu..
Dönen de, kalan da ondan hakkını aldı..

Artık bölge isimleri silindi..
Ne ölü kaldı; ne diri..

İşte.. bu andadır ki: **Ebedi bir ölümle öldüm..**
Sonsuz bir yokluğa kavuştum.. Ama bir başka varlıkta..
Bundan sonra, **ne dirilme kaldı; ne de yayılma**..
Bu makamda, **kayıp da yok; huzur da**..

O anda diri fani oldu.. **Evde bulunanlar hep helâk oldular**..
İşte o zaman özüne sordu:

- “Bu gün mülk kimin?..
Cevabını verdi:

-Vahid kahhar olan Allah'ın.."   (40 / 16)

İnsan-ı Kâmil 15. Bölüm (Zat Tecelligâhı)

Abdûlkerîm Ceylî

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Esen yellerle gelen ZAT için sende tad vardır;
Onun dışında kalan ise, tümden parçalardır..

Temiz tecellidir, vasfedilenin vasfından da;
Onda bir şey yok, ne itibar ne izafet vardır..

Güneş gibi aşikar olunca, yıldızların vasıfları gizlenir
Yok gibi, hükmen onun için isbat vardır..

Zulmetten ibârettir. Ne sabâhtır, ne de şafak;
O menzile giden kafileler için yolda hayret sahrâları vardır..

Nice deliller,O'nu kasd ederek kâfileye delîl olmak istedi;
Delîl hayrette kaldı.Kâfileyi sevk edecek şimâl rüzgârları da esmedi..

Gizli yoldur, ne resmi vardır ne de alâmeti;
Ona varmak zordur, koruyan yücelikler vardır..

Zatın yolu gizli, zahmetli,kadîm bir yoldur.
Fakat ona vuslata heves eden vehim kafileleri
Tevakkufta kalarak ileriye gidememişlerdir.

Katışıksız oluşundan akıl ona yol bulamaz;
Hiç katılamaz, fikir için kokusuzluk vardır..

Hidayet ateşi, zat yollarında alâmet yapamamıştır;
Ne de takva için yol gösteren aydınlık vardır..

Öyle yollardır ki, başında deliller koyulur;
Orada, ne yaşama ne de ölmeleri vardır..

Vasıfları oldu, izzet denizinde boğulmak;
Hiç vefa yoktur, onun özünde ölüler vardır..

Onun nihayeti için de yol bulunamaz;
İsimle, sıfatla da bu zatta yücelik vardır..

Önce ZAT üzerinde bir tarif yapalım.. Bunu yapalım ki bilesin..

ZAT: Mutlak vücuddan ibarettir..

Vücudu burada, sadece:
- Var..

Manasına kabul etmek icab eder..

Mutlak'ı dahi: Tam bir bağımsızlık, olarak almalıdır..

o

Mana, yukarıda anlatıldığı gibi olunca; **itibarların, izafetlerin, nisbet bağlantılarının, vecihlerin tümden düşmesi icab eder..**

Burada, bir noktaya dikkat edilmesi icab edecek.. Anlatılan şeyler için:

- Tümden düşmesi icab eder..

Demeyi, hiçbir şekilde:

- Mutlak vücud olan ZAT'ın dışına atmak..

Manasına almak değildir.. Tam tersine, itibarları ve diğerlerini, mutlak vücud cümlesinden saymak icab eder..

o

Bu:

- Mutlak vücud..

Dediğimiz, sade bir ZÂT'tan ibarettir..

Öyle bir sadelik ki: **Onda hiçbir zuhur düşünülemez**..

Özellikle: İsmin, vasfın, nisbetin, izafetin ve diğer zuhuru gereken şeylerin..

o

Sözü geçen şeylerden yana, herhangi bir zuhur olursa.. bu zuhuru, zuhur ettiği yere bağlamak icab eder; sade ve sırf ZAT'a değil..

Çünkü: ZAT parçalanma kabul etmez; bütünleri ve parçaları kapsamına alır..

O, özünde böyledir..

Nisbetlere ve izafetlerle gelince: Bunları ZAT'ın bekasında bilmelidir..

Hatta daha ileri bir mana ile: **ZAT'ın ahadiyet saltanatı altında**, kimliklerini erimiş bilmek gerekir..

o

ZAT'ta; bir vasfa, yahut bir isme, yahut vasfa itibar edildiği zaman bu: O itibar edilen müşahede makamının hükmü olur; ZAT'ın değil..

ZAT'ın durumu:

- Mutlak vücud..

Şeklinde anlattığımız manaya göredir..

Dikkat edilirse:

- Kadim vücud.. Vacib vücud…

Demiyoruz.. Ta ki o: Bu gibi tabir bağları ile bağlanmaya..

Ancak, şunu da ifade etmek icab eder ki, burada: ZAT'tan murad olunan mana: Kadim, vacib var olan ZAT'tır..

Bunu da, böyle bilmeli ki:
- Mutlak vücud..

Sözümüzden onu:

- M u t l a k..
Tabiri ile de, bağlamış olmayalım..

Kaldı ki, böyle bir manayı:

- M u t l a k..
Tabirinden çıkarmak da mümkün değildir.. Zira, mutlak kendisinde, şekillerden herhangi biri ile, hiçbir bağın olmayışıdır..

Yani: Tam bir bağımsızlık..

Bu manayı anlamaya çalış..
Cidden, bu mana çok dikkat edilmesi gereken konudur..
o
ZAT'ın kendi özelliği içindeki durumunu yukarıda anlattık..
Şimdi, onun kendine has makamdan inişi üzerinde duralım..

Bu da, bilmen gereken bir mevzudur..
o
ZAT. Kendi sadeliğinden ve sırf olma durumundan indiği zaman; onun üç tecelligâhı olur..

Yine bu üç tecelli makamı, onun sadeliği ve sırflığı içindedir; ona bağlıdır..
o
Şimdi, o üç tecelligâhı saymaya geçelim..

BİRİNCİ TECELLİGÂH: Ahadiyettir..

Burada, ZAT'ın inişi: İtibarlardan, izafetlerden, isimlerden ve sıfatlardan
bir şey için değildir..

Sayılanların hiçbirinin onda zuhuru yoktur..
Sırf ZAT'tır..

Ancak **sadeliğinden inişi hükmüne** göre:

- Ahadiyet nisbeti..
Denip bağlanmıştır..
o
İKİNCİ TECELLİGÂH: **Hüviyettir**..

Burada da, yine önce anlatılan; izafet vb. şeylerin zuhuru yoktur..
Ancak, ahadiyetin zuhuru vardır..

Bu makamda, **hüviyet, ZAT'ın sadeliğine katılmıştır**..

Ancak, ahadiyetin, ZAT'a katılması gibi değildir.. Ahadiyet daha ileri geçer..
Bu, biraz daha akla yakındır..

Sebebi: Bu makamdaki **gizlilik, akıl yolu ile bilinsin**..

- **HU**
Demek **sureti ile, gaibe bir işaret yolu bulunsun**..

Bu mana, burada ancak bu kadar anlatılır; anla..
o
ÜÇÜNCÜ TECELLİGÂH: Enniyettir..

Bu makamda da, yine diğerleri için bir zuhur yolu yoktur..
Ama, **hüviyetin zuhuru vardır**..

Burada da; ZAT'ın sadeliğine katılma vardır..

Lâkin hüviyetin katılmasına benzemez.. Bu, biraz daha dûn/alttadır..
Halk cephesine, maddî sayılanlara biraz daha dönüktür..

Sebebi de: Sonradan yaratılan hâdis şeyler, huzur ve hâzır gibi manalar
akıl yolu ile bilinsin..

Haliyle bu gibi şeyler, yani : Sonradan yaratılan hâdis şeyler, rütbe itibarı ile:

- Akıl yolu ile bilinen, saklı ve gaib..

Durumları ile tabir edilen şeylerden bize daha yakındır..

Bu manayı iyi anla ki, âyetle belirteceğimiz hususları kavrayabilesin..

Düşün ki: yüce Allah:

- **"O.. BEN.. ALLAH.."** (İnnehû Ene Allâhu) (27 / 9)

Buyurdu.. Bu yüce kelâmdaki:

- **"BEN.."** (27 / 9)

Kelimesi, **ahadiyete işaret sayılır**.. Çünkü o, sırf isbattır.. Onda bir takyid,
yani: Bağlılık yoktur..

Aynı şekilde, ahadiyet sırf mutlak ZAT'tır.. Kendi dışında hiçbir şeyle bağlılığı yoktur..

- **"O.."** (27 / 9)

Zamiri ise.. **ahadiyete mülhak olan hüviyete işarettir**..
Bunun için **"inne"** ile beraber,bitişik olarak zahir oldu

Böylece:

- **"BEN.."** (27 / 9)

Kelimesi,**"ahadiyete"** mülhak olan **"hüviyete"e** mülhak **"enniyet"e** işarettir.

Bunun için kelâmda başlangıç oldu ve ihbârda kendisine dayanılan oldu;
Haber,**"BEN"e** dayanak olan:

- "ALLAH.." (27 / 9)
Lafza-i celâlidir..

İşbu haber, nüzul yollu bir geri dönüşle

- "BEN.." (27 / 9)
Kelimesine dayandı.. Böylece: Ahadiyet ve hüviyet derecesinde bir enniyet,
yani :BENLİK oldu..

Bütün bu anlatılan manaları, bir arada topladığımız zaman kalan:
Sırf sade ZAT'tan ibarettir..
o
Yukarıda anlatılan, **üç tecelligâh dışında ZAT'a yalnız bir vahidiyet tecelligâhı kalır**..

Bu vahidiyete ise:

- **Ulûhiyet**..
Tabir edilir.. Ki bu da: **Vahidiyet** mertebesinden ayrılıp gelir.. Böylece:

- **A L L A H** ..
Adını almaya hak kazanır..

Üstte geçen âyet-i kerimenin tertibi de, anlattığımız manaya delâlet eder..

Bunu da düşün; anla..

Yukarıda dediklerimizi anladınsa, sana ZAT üzerine başka bir mana kapısı açalım..

Anlayışına göre, oradan gir ve bil..

ZAT'a mensub olanlar kendilerinde:

- **Latife-i ilâhiye**..
Bulunan kimselerden ibarettir..

İşbu manayı daha önce:

- Yüce Hak bir kuluna tecelli eder ve kendi varlığında fenaya vardırırsa..
onun yerine: İLÂHÎ LATİFE yerleştirir..

Şeklinde sarf ettiğimiz bir cümle ile de anlatmıştık..
o
Yukarıda anlatılan **LATİFE iki şekilde olur**:

a) **Z A T Î**..
b) **S I F A T Î**..
Şimdi bunların manasını açalım..

Anlatılan latife, **ZATÎ olduğu zaman**, insana bağlanan bu heykel:
O kâmil ferd olur.. Her şeyi özünde toplayan bir gavs olur..

Bu varlığın işleri onda çevrilir..
Yapılan secde ve rükûlar onun için olur..
Yüce Allah âlemi onunla korur..

- **Mehdî ve Hâtem**..
Tabirleri, onu anlatmak için kullanılır..

İşte.. HALİFE, odur..
o
Âdem'in a.s. kıssasında geçen işaret bu manayadır..

Bu mana icabıdır ki: Varlıkların öz hakikatleri onun emrini edaya koştular..
Tıpkı: demirin mıknatısa incizâbı/çekilişi gibi..

Anlatılan **LATİFE'ye: ZAT yönünden sahib olan kimsenin kahrı altında, kâinat kahrolur**..

O kimse, sahib olduğu bu güçle istediğini yapar..Hiçbir şey, ona kapalı değildir..

Bütün bunların o velîde var oluşu;
o ilâhî LATİFE'nin: Sırf, sade ZAT olarak var oluşuna bağlanır..

Bu manadaki ZAT tek yönlü olarak, hiçbir rütbeye bağlı değildir..
Ne ilâhî olan Hakka has rütbelere.. ne de, kula ait halka mahsus rütbelere..

Böylece, varlıklara ait rütbelerden, her rütbenin hakkını verir..
İster ilâhî olsun, isterse halkî..

Bu makamda bulunana, hakikat vergilerinden hiçbirini,
sahibine vermeye engel olan bir şey bulunmaz..

ZAT için bir bağlılık olabilir; hatta tutuculuk da..

İşbu bağlayıcı ve tutucu şey, isim olabilir.. Hakka has bir vasıf da olabilir.
Halka mahsus bir vasıf da olabilir..

Ama, **daha önce anlatılan makamda bulunan ZAT için, böyle bir tutucu durum yoktur**..

Çünkü o: **Sade bir ZAT'tır.. Bilfiil** eşya onun katındadır.. **Bilkuvve değil.. Zira, arada bir engel yoktur**..

Eşyanın ZAT vasfını alanlarda, bazen bilkuvve ; bazen bilfiil oluşu:
Anlatılan engellerin gelişine ve kalkışına göredir..

Burada, anlatılan ZAT'a gelen bazı badireleri ve ondan sadır olan
bazı halleri de nazara almak icab eder..

Bu badirelerde, engellerin kalkışı durur..
Bu duruşu; bir hale, bir vakte, bir sıfata, ya da önce anlatılan bazı sebeplere bağlamak gerekir..

Fakat.. asıl anlattığımız öz ZAT, bütün bu anlatılanların hepsinden münezzehtir..
Bu mana, şu âyet-i kerime ile daha güzel anlaşılır:

- **"Her şeye yaratılış hakkını verdi; sonra hidayet etti.." (20 / 50)**

o

Burada, bu kadar.. Daha ileri gidemeyiz..
Ehlüllah, ZAT bahsi şöyle dursun; ahadiyet bahsine bile engel olmuşlardır..

Eğer böyle olmasaydı; zat hakkında, garâib-i tecelliyât, acâib-i tedelliyât husûsunda lâzım gelen şeyleri anlatırdık..

İşitilmemiş, görülmemiş tecellilerini söylerdik..Hayretengiz, ilâhî ve sırf ZATÎ yüceliklerden anlatırdık.. Anlattıklarımızda ne isim ne resim kalırdı; ne de vasıf..

Bunların dışında kalanlar için dahi, orada bir kıpırdama ve bir giriş hakkı yoktur..

Biz, manalarımızı, kendi gayb anahtarlarını alarak;
saklı gayb hazinelerinden indirdik..

Onları, safha safha alıp; en güzel ibare ve en ince tabirlerle,
bu şehadet âlemine çıkardık.. Ve.. o anahtarlarla, akılların kapalı kilitlerini açtık..

Şunun için ki: Kul devesi, vüsul deliklerinden onun ZAT cennetine girsin..
Yani: Onun, nurlar ve zulmetlerle kaplı, sıfat perdeleri ile saklı cennetine..

Son olarak şu âyet-i kerimeyi okuyalım ve ZAT bahsini burada bitirmiş olalım:

- **"Allah, dilediğini nuruna ulaştırır.. Allah, insanlar için misaller getirir..
Allah, her şeyi bilendir.." (24 / 35)**

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bir şeyin kendi nefsi için varlığı: Onun, tam bir HAYAT'ıdır..
Ve bir şeyin **kendinden başkası için** varlığı, onun için **izafet** yollu bir **HAYAT**'tır..

Yukarıda anlatılan kısa girişten şu mana çıkar:
Yüce ve sübhan olan Hak, kendi nefsi için mevcuttur..

Böyle olunca, asıl **HAYAT** sahibi odur.. **HAYAT**'ı da, tam bir **HAYAT**'tır..
Ona ölüm gelemez. Gelemez; böyle bir şey düşünülemez de..

Halkın durumuna gelince: Onlar, **Allah için mevcut olanlar** cümlesinden sayılır..

HAYAT durumlarına gelince: Ancak **izafet yollu** bir Hayat'tır..
Onun tam sahibi değillerdir..

Onların fenaya maruz kalmaları, kendilerine ölüm gelmesi bu sebebe dayanır..

NETİCE: Halkın **HAYAT**'ı Allah'ın **HAYATI**'dır..

•

Şimdi, yüce Allah'ın insanlardaki HAYAT durumuna geçelim.

Aslında, **Allah'ın halktaki HAYAT'ı, tamdır; birdir**..

Ne var ki, halk kendi durumlarına göre, o HAYAT'da değişik şekil alırlar..

•

Bu HAYAT, kendilerinde bulunanlara bir göz atalım.. Şöyle ki:

1 – **İNSAN-I KÂMİL**..

HAYAT'ın zuhura geldiği kimselerden bazılarında; HAYAT tam sureti ile zuhura gelir..

İşbu **HAYAT zuhurunu tam alan, ancak, İNSAN-I KÂMİL olabilir**..

Çünkü: **Kendi nefsi için mevcuttur**.. Ama **hakiki bir vücudla**..
Bunda **ne izafet vardır; ne de mecaz**..

Onun Hakka yakınlığı, sayılan hallerin hiç biri ile ilgili değildir..
Başkasına nazaran, tam **HAYAT** sahibidir..

•

Bu çeşit HAYAT sahibi sınıfına bir başka zümre de katılır..
Bunlar yüce Allah'ın :

- **M Ü H E Y M İ N**..
İsmi ile adlandırılan, illiyyûn melekleridir..

Bir de, bu sınıfa katılan, **KALEM-İ A'LÂ** ve **LEVH** vardır.. Ki bunlar,
tabiat unsurlarından meydana gelmiş değillerdir..

Tabiat unsurları dışında kalan, bu iki çeşitten başkaları da vardır..
.. Ve bunların hepsi, İNSAN-I KÂMİL'e katılmıştır.. Ondan sayılır..

Bu manayı anla..

•

2 - HAYVANÎ İNSAN, MELEK, CİN..

Mevcutlar arasından bazılarında: HAYAT, kendi oluşu gibi zuhura gelir..
Ama tam bir HAYAT değildir..

Bu çeşit **HAYAT**'a sahib olanlar şunlardır:

HAYVANÎ İNSAN, MELEK, CİN..

Anlatılanlardan her biri, kendi için vardır.. Mevcut olduğunu bilir.. anlar..
Bilir, onlar ama, bu vücud onun için hakikî bir vücud değildir..

Çünkü gayrisiyle kâimdir..

Böyle olunca, onun mevcud oluşu, Hak içindir; kendisi için değil..
Böyle olduğu için,onun rabb'i Hakk için mevcûddur,onun için mevcûd değildir..

•

3 - KALAN HAYVANAT..

Bazılarında HAYAT zuhur ederken, kendi suretine göre zuhur etmez..

Bu da, yukarıda anlatılan: HAYVANÎ İNSAN, MELEK, CİN kısmı dışında kalan canlı HAYVANAT zümresidir..

•

4 - NEBAT, MADEN, BAKİ CANLILAR..

Bazılarında **HAYAT** bâtındır..

Bunlar kendilerinden başkası için vardır..Kendileri için değil..
Bunlar da: **NEBAT**, **MADEN**, bir de, önce sayılanlar dışında kalan hayvan çeşididir..

Anlatılanların benzerlerini de bu arada saymak gerekir..

•

Hâsılı: **HAYAT, bütün eşyada vardır**..

Durum böyle olunca, **varlıkların hemen hepsi canlıdır; diridir**..
Çünkü: O şeyin var oluşu, aynen **HAYAT** sayılır..

Bu arada kalan **fark: Tam oluşu veya tam olmayışıdır**..

Burada, **HAYAT** alışı yönüyle, bir şeyin tam oluşunu:
Kendi mertebesinde hakkı olan mikdara bağlamak icap eder..

Eksilmesini ve artmasını da; yine bu mertebeye bağlamak gerekir..
Keza yokluğunu da, yine o mertebedeki yokluğuna..

Yoksa, vücuda bulunan her şey: HAYAT ciheti ile, tam **HAYAT** içindedir..
Zira, **özünde HAYAT tek HAYAT'tır.. Onda noksan olma yolu yoktur. Bölünme imkânı da düşünülemez**..

Aynı şekilde; bir cevherin cüzler haline gelip parçalanması da
istihale icabı mümkün değildir..

Yani: Böyle bir şeyin muhal oluşu icabı olarak..

•

HAYAT, tek cevherden ibarettir..
Kendisine has kemal durumu ile her şeyde mevcuddur..

Bir şeyin şeyliği, kendisinin HAYAT'ıdır.. Bu HAYAT ise, Allah'ın HAYAT'ıdır..
Öyle bir HAYAT ki, eşya onunla kaimdir..

Onların bu kıyamı ise.. yüce **Allah'ı tesbihtir**..
Haliyle bu Tesbih: Yüce Allah'ın **HAY isminden gelen HAYAT icabıdır**..

•

Bu varlıkta bulunan her şey, yüce Hakkı tesbih eder..

Bu tesbih ise.. her isim alan varlığın Allah'ı Tesbih oluşudur..

•

Önce varlıkların HAY ismi cihetinden tesbihini ele alalım..
Bu tesbihi: **HAY isminin onlarda aynen HAYAT şeklindeki oluşuna bağlamak icab eder**..

Aynı şekilde, onların bu tesbihini, alim ismine de bağlayabiliriz.. Bu da, onların ilim altına girişlerinin bir sonucudur..

Diyelim ki, bu varlıklar yüce Allah'a:

- **Yâ Alîm**..
Diyor.. Onlardan biri böyle dediği zaman:
Yüce **Allah'a olan bilgisini onun alim olduğuna dair anlayışını, kendi özünden almıştır**..

Bu ilim ise.. onlara, şöyle veya böyle oluş şekillerine hükmen konmuştur..

Böyle olunca: Ondan gelen ilmi, onun şanında kullanmış olurlar..
Ama ondan ayrı değil..

Eşya olarak bilinen **mevcudatın KADİR ismi yönünden tesbihi ise**:
Yüce Allah'ın **kudret saltanatı altında oluşlarıdır**..

Bir de onların, **MÜRİD ismi yönünden tesbihini ele alalım**..
Bu Tesbih de, yüce **Allah'ın bulundukları hal üzere onlara verdiği** özelliktir..

SEMİ' ismi ile tesbihlerini ele alalım..
Bu Tesbih ise.. yüce **Allah'a kendi kelâmlarını duyurmalarıdır**..

Ne var ki, bu hemen olmaz.. Tam da olmaz..
Hal yolu ile, hakikatler cümlesinden istihkakları kadar olur..
Bu dahi, yüce Allah'la aralarına giren konuşma yolu ile olmaktadır..

BASİR ismi cihetinden tesbihleri ise: **Ona görünmeleridir**.. Bu da,
hakikat durumlarındaki istihkakları kadardır.. Bir de, yüce Hakkın basarına nail oluşları kadardır..

MÜTEKELLİM, ismi cihetinden eşyanın yüce Allah'ı tesbihi ise.. O'nun:
Kelimesi ile oluşlarından ibarettir..

Buraya kadar anlatılanlar, sana bir kıyastır..
Kalan isimleri, buna göre kıyas edip ölçebilirsin..

•

Yukarıda anlatılan durumu bilip kavradınsa, aşağıda anlatılacakları da bilip anlamaya çalış..

•

Bilesin ki..

Eşyanın HAYAT'ı: Kendilerine nisbet edildiği zaman, sonradan yaratılmış bir durum alır..

Allah'a nisbet edildiği zaman ise.. KADİM olur.. Hâdis olmaz..

Çünkü:

Eşya kendi HAYAT'ıdır..
HAYAT'ı ise.. kendi sıfatıdır..

Sıfatı ise.. kendisine, yani: Zatına bağlıdır..

•

Anlatılan manayı, akıl yolu ile, bulmak istediğin zaman, kendi HAYAT'ına bak.. Onun sana bağlanışını gör..

Bu bakıp görmende sana has olan ruhtan başka bir şey bulamazsın..
Bu ruh ise.. hâdis bir ruhtur..

Bu böyle.. ama, daha ileri geçer; kendi HAYAT'ının sana ihtisasından yana bakmazsan..

Evet anlatıldığı gibi yaparsan;
her dirinin Yüce Allah'ın HAYAT'ı ile diri olduğunu müşahede yolu ile tadarsın..
Ki, sen o HAYAT'ın içindesin..

Sonra, bu HAYAT'ın bütün mevcudatta geçerli olduğunu da şahid olursun..

NETİCE: Bilirsin ki, HAYAT yüce Allah'a bağlıdır..

Bu öyle bir HAYAT'tır ki, âlemin kıyamı onunladır..

Böyle bir HAYAT ise.. KADİM'dir.. İlâhidir..

•

Burada işaret ettiğim manaları anlamaya çalış..

Yazdıklarımın tümünde, bu kitapta geçen meselelerin tümünde,
ıstılah hariç olmak üzere: geçmişte yazılanlardan hiçbir şey almadım..

Istılah da almak mecburîdir..
Çünkü, her ilmin kendisine has bir tabiri ve ifade tarzı vardır.. O tarzın dışında, o ilim üzerine konuşmak yolu kapalıdır..

Bu sebeple, sadece onların istilahlarını kullandım; o kadar..

Esas duruma gelince:
Benim bu kitabıma yazdıklarımı, benden önce hiç kimse, hiç bir kitaba yazmamıştır.. Hele benim bildiğim kadarını..

Sonra, işitip anladığım kadarını, hiç kimsenin hitabında da duymadım..

•

Bu şekildeki ilmi, onu bir başka gözle müşahede etme yolundan elde ettim..
Öyle bir gözle ki.. onu anlatabilmek için:

- **Ondan hiçbir şey gizli değildir**..
Cümlesi ile sözü açar..

- **"Ne yerde, ne de gökte.. ne en küçüğü ne de en büyüğü kalmıştır; hepsi Kitab-ı mübine girmiştir.."**
Âyet-i kerimesindeki mana ile bitiririm..

•

Şunu bilesin ki..

Manalar, heyetler, şekiller, suretler, sözler ve ameller çeşidini ele al..
Sonra, bitki ve maden cinsini vb. şeyleri kendisine:

- Vücud..
İsmi verilenleri de onlara kat..Ve bil ki: Hepsi, tam bir **HAYAT**'a sahiptir..

Bunlardan her birinin **HAYAT**'ı: **Kendilerinde kendileri için tam bir HAYAT sayılır**..

Tam HAYAT sahibidir: Onunla akıl eder; onunla işitir, onunla görür, güç yetirir, diler ve dilediğini de yapar..

•

Ancak, yukarıda anlatılan mana keşif yolundan bilinir.. Başkaca bilinmez..

•

Biz, bu manaya ayan beyan şahid olduk.. Kaldı ki, bu müşahedemizi
teyid eden haberler de vardır..

O haberler bize de ulaşmış olup biri şudur:

- **"Ameller kıyamet günü suretler alarak gelir.. Gelir ve kendisini işleyene şu hitabı yapar:**

- Ben senin amelinim.. O da hitap eder.
Bu suretle amellerinin sûretleri vürûdunda/ortaya çıkışında tetâbi' olur /aralıksız
birbirini takip etme gerçekleşir.."

Ve sen, **onlardan istediğini tard eder; istediğinle konuşursun**..

Bu bir hadis-i şerifti.. Bir başka hadis-i şerifte ise, şöyle buyuruldu:

- "Güzel söz, kıyamette, güzel şekilde;
çirkin söz, kıyâmette çirkin suretle insana, ya'nî sagibine görünür..."

Bu âyet-i kerimede ise, bu mana şöyle anlatılır:

- "Onu hamdiyle tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur.." (17 / 44)

Hâsılı: **Eşyanın tümü Allah'ı Tesbih eder.. Hem de açık konuşulan bir dille**..
Allah'ın keşif ihsan ettiği kullar, bunu duyarlar..

Keza, hal ile de tesbih ederler.. Ki bunu: Bu bölümün geçen kısmında da anlattık..

Onların **bu konuşma dili ile tesbihi, Allah'a hamdledir..**
Ama bir gerçek olaraktan.. mecazî değil..

Bu manayı anla..

•

Bütün bu âzâ ve insânî cevherler, anlatılan kabilden konuşur..

Bize ihsanı yapılan **keşifle, bütün bunları bulduk; gördük**..

Bu sebeble, **imanımız**, taklîdî îmân değil, **tahkîkî îmândır** ..
Bizim için artık gayb yoktur.. Ancak bir yere bağlı kalmamız icabı gayb oluyor..

Yoksa gaybımız şehadetimizdir.. Şehadetimiz dahi, gaybımızdır..

Bu şekilde, teyid yollu anlatmamız da, muhataba bir şey anlatabilmek içindir..
Bizim için değildir.. Bizim, bu keşfi, bu gibi teyidlerle bulduğumuz manasına da gelmez..

iyi düşün, İnşâAllâh hakîkî irşâda nâil olursun..
Haliyle, Allah dilerse..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

İLİM: Yüce Hakkın eşyayı idrâkidir;
Ama, bir yönüyle ondan gelen fenâsıdır..

'Alîm' ilâhî ismi, vücûd emri'ni,
Küllî bir ihâta ile istîfâ şartıyla müdriktir.

Ezelleri tam olarak bilir ve bilendir;
Hâdisleri, sebeb: Gizlilik olmamasıdır..

Aslında mukaddes İLM'in hakikati birdir;
Bu ilimde, külliyet ve cüz'iyet tasavvuru yoktur..

O, gayb âleminde mücmeldir, ama tafsili;
Bu şehadet âlemindedir ve imasıdır..

Mücmeli de toplamıştır burada tafsili;
Beklenen dahi bunda şüphe olmamasıdır..

Buna delil: Bilinir, zatıdır hallâkımız;
Varlığın da, bize bildirilmiş olmasıdır..

Onunla biliriz: Yüce Hakkı, kendimizi;

Şaştığım: Tek ferdin, tüm eşyayı almasıdır..

•

Bilesin ki...

İLİM: Sıfat-ı nefsiyeden sayılır ve ezelî vasıf taşır..

•

Yüce **Allah'ın kendi zatını bilmesi ve halkını** bilmesi: **Tek İLİM'dir** :
Bölümlere ayrılabilir değildir.. Sayıya da gelmez..

Ancak **O: Zatını**, **kendisi için olanlarla bilir..**
Halkını ise.. oldukları hal üzere bilir..

•

Burada bir nokta var ki, önemlidir.. Ki o:

- **Bilinen şeyler, yüce Hakka ilmi kendi özlerinden verdiler**..

Şeklinde bir mana çıkarılmamasıdır.. Böyle bir mana:
- Yüce Hak, ilmini başkasından almıştır..

Demeğe gelir ki, doğru değildir..

Nitekim böyle bir söz, **İmam-ı Muhiddin b. Arabî'den r.a. yanılma sonucu çıkmıştır.. Ki o:**
- **Hakkın malûmatı, nefsinden Hakka İLİM vermiştir**..

Şeklinde bir cümle kullanmıştır..

Anılan imâmı mazur görürüz .. Ama, biz:

- Yüce Hakkın İLİM derecesi bu kadardır..

Diyemeyiz.. Çünkü biz, bundan sonraki incelememizde,
yüce **Hakkı: Kendi zatından gelen köklü bir İLİM'le malûmat sahibi bulduk..**

Hem de: Malûmatta bulunan şeylerden istifade etmeden..

- Malûmatta bulunan şeyler..

Dediğimiz, kendi hakikat cephelerine, yüce Hakkın hükmen verdiği şeylerdir..
Şu var ki, **onların hükmen aldığı şey**, Yüce Sübhân **Allah'ın İLM'idir**..

Bu **İLİM iktizası, onların durumlarına giren İLM'i ise**,
yüce **Hakkın ikinci hükmüdür**..

Adı geçen İmam'ın r.a. **gördüğü**, bu **ikinci hükümdür**..

Yüce Hakkın zatının iktizası olarak, malumatı kendinden aldığı bu ikinci hükmü görünce, sandı ki:
Yüce Hakkın İLM'i, malûmatın iktiza ettiği şeylerden gelmiştir.. Bu sebeble:

- Bilinen şeyler, yani: Malûmat, yüce Hakka İLM'i kendi özlerinden verdiler..

Dedi:

Böylece: **Malûmatın İLM'i yüce Haktaki; zatî, aslî ve küllî İLİM olduğunu anlamayı kaçırdı..**
Hem bu İLİM, malûmatın yaratılmasından ve icadından önce, yüce Hak'ta vardı..

Zira, **onların ilm-i ilâhî'deki oluşu**, ancak yüce Hakkın onlara karşı olan İLİM'idir..
Bu İLİM ise, ancak malûmatın tek tek zatları için konan bir **hükümdür**..

Bundan sonra, malûmattan bazı işler iktiza etti.. Yani: Malûmattaki İLİM,
yüce Hakkın zatında bir değişiklik alarak..

Önce böyle.. sonra, yukarıda anlatılan ikinci hüküm gelir; malûmatın İLM'i yüce zata bağlanmış olur..

Malûmata dayanan hüküm ise.. malûmata dair zatında olan
İLM'inden başka bir şey değildir..

•

Yukarıda anlatılan manâyı, derinliğine düşün.. Çünkü bu: İnce bir meseledir..
..Ve anlatıldığı gibidir..

Eğer iş, anlatıldığı gibi olmasaydı:

- **“Âlemlerden yana bir ihtiyacı yoktur; ğınâ sahibidir..”   (3 / 97)**
Âyet-i kerimesi ile anlatılan vasfı alamazdı..

Sebebine gelince, durum:

- Bilinen şeyler, yani: Malûmat, yüce Hakka İLM’i, kendi özlerinden verdiler..

Cümlesinde anlatıldığı gibi olacak olsa idi; o zaman, yüce Hak için
İLM’in oluşu, malûmata dayanırdı..

Kendi vasfında, bir şeye dayanma durumu olan ise.. o şeye muhtaç sayılır..
İhtiyaca sebeb olan ise: O dayanma vasfıdır..

Halbuki **İLİM vasfı, yüce Allah için nefsî bir vasıftır**.
Yukarıda anlatılan durum ise.. onun bu vasfını bozar.. Ve, bir şeye muhtaç duruma getirir..

Yüce Allah ise.. bu gibi şeylerden yana tam bir yüceliğe sahiptir..

Bu, böylece bilinsin.. Bunun üzerinde daha fazla durmayıp,
başka bir yönden ele alacağız..

•

Burada, İLİM için üç yön çizeceğiz.. Şöyleki:

a) ALÎM.. (bizzat bilen)
b) **ÂLİM**.. (bilici)
c) **ALLÂM**.. (işi, bütün inceliği ile bilen)

Şimdi, bunların kullanış şekilleri üzerinde duralım..

A L Î M..

İLİM, mutlak olarak, Hakka bağlandığı zaman, bu:
- **A L Î M**..
İsmi ile anılır.. söylenir..

Â L İ M..

Eşyanın bilinmiş olması yönüyle Hakka bağlandığı zaman, bu:
- **Â L İ M**..
İsmi ile söylenir.. anılır..

A L L Â M..

Eşyanın bilinme yolu ile, İLİM; ikisi birlikte yüce Hakka bağlandığı zaman bu:
- **A L L Â M**..
Adı kendisini için verilir ve öyle söylenir..

Yukarıda özeti çıkarılan: **ALÎM, ÂLİM, ALL ÂM** isimleri üzerinde biraz duralım..
Şöyleki:

a) **A L İ M**..

Bu isim:

- **Sıfat-ı nefsiye**..

Diye bilinir.. Bu makamda, **İLM'in dışında bir şey görmek yoktur**..
Çünkü: **İLİM, öz varlığın hakkıdır.. Zatı için kendi kemal durumunda böyledir**..

b) **Â L İ M**..

Bu isim:

- **Sıfat-ı fiiliye**..

Diye bilinir.. Bu, yüce **Hakkın eşyayı bilmesidir**..
Bu çeşit bilgide: İLM'in kendisi için olması veya başkasına olması aynıdır.. Manayı değiştirmez..Çünkü, fiiliye yönünden gelir..

Mesela, bu çeşit İLM'i kullanırken:

- Kendi nefsini bilicidir.. Yani: Kendisini bildi..

Dersin.. Zira, işin içinde, fiile dayanan bir durum vardır..

- F i i l i y e..

Denmesi de, bu sebebe dayanır.. Böyle olması da gereklidir..

c) **A L L Â M**..

Bunun kullanışı iki yönden olur.. Şöyleki:

1 – **İLMÎ nisbetlere bağlanma yönünden görünürse.. o zaman**:

- **Sıfat-ı nefsiye**..

Adı verilir.. Tıpkı ALİM gibi olur..

2 - **Eşyanın bilinme yönüne nisbet edilince de**:

- **Sıfat-ı fiiliye**..

Adını alır..
Anlatılan sebeblere dayandığı içindir ki; halkın İLİM babında vasfı

- Â L İ M..

Olarak geçer.. Hiçbir şekilde onlara:

- ALÎM ve ALLÂM ..

Adı verilemez.. Meselâ:

- Falan kimse ÂLİM'dir..

Denir; ama:

- ALÎM   ve ALLÂM ’dır..
Denmez.. Meğer ki, bir kayda bağlı olarak:

- Falan kimse, şu şekilde tam ALLÂM’ıdır..
Yahut:

- Mutlak bir ALLÂM’dır..
Şeklindeki cümlelerde kullanıldığı gibi kullanılamaz..

Bir şahıs, bu gibi vasıfla anıldığı zaman, mutlaka bir kayda bağlamak icab eder.. Meselâ:

Eğer bir şahsı bu vasıf ile tavsîf lazım gelirse "kezâ fende allâmdır" denilebilirse de,
bu da mecâz suretiyle olur..

Ama halkın:

- Falan ALLÂME’dir..
Şeklinde kullandıkları cümlede geçen ALLÂME tabiri, bu kabilden değildir.. Çünkü bu, Allah ismi değildir.. Zira:

- Allah ALLÂME’dir..
Denmesi caiz değildir..

Bu manadaki inceliği anla..

•

Şimdi, İLİM isminin bir başka manasını anlatmaya geçelim..

Bilesin ki..

İLİM: Vasıflar arasında, HAYY ismine en yakın olanıdır..
Nasıl ki: **Hayat da, vasıflar arasında, zata en yakın olanıdır**..

Bu durumu, bundan önceki bölümde, şuna benzer bir cümle ile anlatmıştık:

- Bir şeyin varlığı kendisi için hayattır.. Vücudu ise.. zatından başkası değildir..
Zata ise.. hayat vasfından daha yakın bir şey yoktur..
Hayata ise.. İLİM'den daha yakını yoktur..

Çünkü, her canlıya İLİM elbette lâzımdır..

Bu manadaki İLİM iki çeşittir:

1) **İLHAMÎ**..

Ki bu tür **İLİM, hayvanatın ve haşeratın İLM'i çeşidi arasında sayılır**..
Kendine gerekli olan ve gerekli olmayan şeyleri bu yolla sağlarlar..

Meselâ: **Yemek, mesken, hareket, sükûn gibi**..
Bu tür İLİM, her canlı için lâzımdır..

2) **BEDİHÎ, ZARURÎ, veya TASDİKÎ**..

Bu çeşitten İLİM'ler insanın, meleklerin ve cinlerin İLİM'leridir..

Bu iki çeşit İLİM arasında, mana itibarı ile, bir fark yoktur..
Bu izahtan da, anlaşılıyor ki: İLİM hayata en yakın olan vasıflar arasında sayılır..

İşbu mana icabıdır ki, yüce Allah kinaye yollu, İLM'i hayattan saydı:

- "Yoksa.. ölü iken diriltiğimiz kimse, onun gibi mi olur ki?.." (6 / 122)

Yani:

- Cahil iken bilgi verdiğimiz kimse, onun gibi mi olur,.
Denmek isteniyor.. Ve devamla:

- “Kendisine bir nur verdik; insanlar içinde onunla yürür..” (6 / 122)

Yani:

- **O İLM’in** iktizasına göre hareket eder..
Denmek isteniyor; sonra da, buna benzemeyen şahıs anlatılıyor:

- “Öbürünün durumu, karanlıkta yürüyen gibidir..” (6 / 122)

Yani:

- **Cehalet karanlığında**..
Demeğe geliyor.. Ki bu: **Cehaletin aynı olan tabiat zulmetidir**..
Devamla bu kimse için:

- “O zulmetin dışına çıkamaz..” (6 / 122)
Buyuruluyor..

Bu bir gerçektir.. Çünkü: Zulmet, ancak, zulmete götürür..
İşbu mana icabıdır ki: **Cehaletle ilme gidilmez**..

Bu cehaletten, tabiî olan cehli anlatmak istiyorum..
Böyle olunca da, bir cahil için, cehalet yolu ile, cehaletten çıkması imkânsızdır..

Aynı manadaki, âyet-i kerime devam ediyor:

- “Böylece, kâfirlere, amelleri süslü göründü..” (6 / 122)
Burada **kâfirler**:

- **Kendi varlıkları** ile, **Allah’ın varlığını örtenler**..
Manasına gelir..

Çünkü onlar: **Kendilerinde, mahluk durumları dışında bir şey görmediler..**

Mevcudatta aynı görüşe sahib oldular..

Böylece: **Allah'ın yüzünü perdeleyip** dediler:

- **Onun vasfı mahluk olamaz.. Onun için bir yokluk vasfı da yoktur**..

Ama, **işin inceliğini anlayamadılar** ki: Yüce ve sübhan olan **Hak, her ne kadar mahlukatında zâhir olmuş ise de; bu onun şanına yakışır bir şekildedir.. Zatının hakkı olan biçimdedir.**.

Mahlukatın noksanından ona bir şey gelmez..

Şayet mahlukatın noksanından ona bir noksan isnad edilirse.. O noksanlar arasında kemâli zuhur eder; noksan hükmünü, o mahlukattan kaldırır.. Onun zatına bağlandığı için, kâmillik durumunu kazanır..

Kâmilden ise.. ancak kâmil çıkar..
Kâmil zata yapılan isnat ise.. haliyle noksan yollu şeyler olabilir..

Bu manada şu şiir güzeldir:

Çirkinin noksanını onun cemali tamamlar;
Onda parlayınca, çirkinlik ortadan kalkar..

Onun celâli, düşküne değerler, getirir;
Böyle olunca da orada ne noksan, ne zalil mevcud kalır..

•

Yukarıdaki izahtan da anlaşılacağı gibi; İLİM, hayata lâzımdır..
Çünkü: Hayatı olmayan bir âlimin varlığı muhaldir..

Hâsılı: İLİM ve hayatın durumu, lâzım melzum durumu gibidir..
Ancak, esas manayı kavradıktan sonra:

- Burada, ne lâzım vardır; ne de melzum..

Diyebilirsin.. Şu yönden ki: **Kendi özünde, yüce Allah'ın her sıfatının istiklâli vardır**..

Eğer böyle bir istiklâle sahib olmasaydı; yüce Allah'ın sıfatlarından bazısı, başkası ile terkib edilmiş olurdu..Ya da, sıfatlarının bir araya gelmişi olurdu.. Halbuki böyle bir şey yoktur..

Yüce Allah, bu gibi şeyden tam manası ile yücedir.. üstündür..

•

Yukarıda anlatılan mana açısından şöyle deyebiliriz:

- Yüce Allah'ın halikıyet sıfatı; irade, kudret ve kelâm sıfatından terkib edilmemiştir..

Bu sıfat müstakildir.. İçinde bir başkasının terkibi yoktur.. Başkası için, bir lâzım melzum durumu da yoktur..

Kalan sıfatların da tümü, aynı şekildedir..

Düşün:

Yukarıda anlatılan mana, yüce Hak içindir.. Ve sahihtir.. Aynı şekilde, bu mana: Halk için de sahihtir.. Çünkü şu mana sahihtir..

- "Allahü Teâlâ, Âdem'i kendi sureti üzerine yarattı.."

Durum, böyle olunca, **insanın; Rahman sıfatlarından her sıfatın bir sureti olması lâzımdır**..

Durum ki böyledir, **insanda**: **Rahman'a nisbet edilen şeylerin hemen hepsi de bulunur**..

Hatta sen, anlatılan manaya göre: **Muhal olan** bir şeyi vücud hükmüne bağlayabilirsin; ama insan vasıtası ile..

Meselâ: **Muhal olan bir şeyi farz kabilinden tahayyül edersin**..
.. Ve bu hayalinde, bir canlı vardır; ilmi yoktur.. Yahut bir âlim vardır;
onun da hayatı yoktur..

İster ilmi olmayan canlı, isterse hayatı olmayan âlim olsun..
Hepsi de **senin farzettiğin hayal âleminde mevcuttur..Rabbin namına yaratılmıştır**..

Çünkü: **Hayal ve ondakiler, Allah'ın mahlukudur**..

İşbu durum gösteriyor ki:
İnsan vasıtası ile, bu âlemde başkasına hayal olan şey bulunuyor..

Şunu da bilesin ki..

Bu **his âlemi, hayal âleminin bir parçasıdır**..
Bu **his âlemi mülk âlemidir**.. **Hayal âlemi** ise onun **melekûtudur**..

İş, anlatıldığı gibi olunca, **melekût âleminde bulunan şeylerin** bu **mülk âleminde zuhuru gerekir**..

Ne var ki, bu zuhur: Hal, vakit, durumlarının kabiliyetleri kadar olur..
Böylece, o zuhur eden şey, melekût âlemindekinin bir zuhuru olur..

•

Anlatılan **bu cümlelerin altında, bir çok ilâhî sırlar** yatmaktadır..

Onların şerhi mümkün değildir..
Onları anlamaya çalış: ihmal etme..
Çünkü **onlar, gayb âleminin anahtarlarıdır..**
Eğer onları tam olarak elde edebilirsen, bu varlık âleminin kilitlerini açabilirsin..
A'lâ'sını ve esfelini..

•

Allah dilerse, bu kitabın belli yerinde melekût âlemi üzerine söz edilecektir..

•

Yukarıda anlatılan manaları anladıktan sonra, İLİM olsun, hayat olsun; isterse bunların dışında kalan sıfatlar olsun:

- Birbirinin lâzım melzumudur.

Der.. telâzüm yoluna gidebilirsin.. Ama, aksini de söyleyebilirsin..

•

Cenab-ı İlâhî üzerine, bilhassa onun Resulünün S.A. diliyle söz yolu açıktır.. Şu âyet-i kerime bu manayı ifade eder:

- **“Benim arzım geniştir; ancak bana ibadet ediniz..” (29 / 50)**

Şu şiirler, yukarıda anlatılan mana üzerinedir..
Söyleyene Allah’tan rahmet dileriz:

Hayret o denize ki, dışa akmaya can atar;
Sahile çıkmakta, dalgalar birbirine çarpar..

Onun rüzgârları, her yönden sert esmektedir;
Dalgaları geri çevirmekte kıyama kalkar..

Onda gök gürültüleri, peşpeşe gelmektedir;
Dalgaların sesleri gibi korkunç sesler çıkar..

Şimşekleri de, bakanın göz bebeğini kapar;
Bir kılıç gibi ki, hizasına gelene parlar..

Bulutları dahi, hep üst üste yığılmış durur;
Yağanları da, boşluğundan safha safha damlar..

Bunlar dıştan zulmettir üst üste ama bir katre;
O katreden ki, zulmet babında deniz saklar..

Ondan isabet alan selâmeti nasıl bulur?
Ki vasıf binekleri, zatında boğulur batar..

Ne yapar o ki, yüzerken kesilince kuvveti;
Bu halinde onu kurtarmaya dahi kim koşar?.

Allâhü Ekber, ondan kurtulan ise.. hiç yoktur;
Heyhat.. heyhatlar içinde dahi heyhatları var..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

İRADE: Bir önceliktir ilâhi ihsanlardan;
Bizim için olmuştur bu, onun nefhalarından..

Cemal onunla zuhura geldi, kesretten ki;
Anlatma babında olmuştur anlaşılmazlardan..

Güzelliklerini gösterdi ihsanı altında;
Halife, o tecelli suretlleri nurlarından..

Olmasaydı, gerektirmeseydi güzellikleri;
Mahlukatın yaratılmasını kendi zatından..

Mahlukat olmazdı, kendilerine gelmeseydi;
Vasıflanmış olmak, onun güzel sıfatlarından..

Hep ona mazharlar, cemal mazharı da onlarla;
Her şey her şeyin mazharı oldu hoşluklarından.

MÜ'MİN-İ FERD-İ VAHÎD olan Hak, mü'min için ayna gibidir.
Bu Bâbda Vârid olan Hadîs, bunu destekler.

Hak, MÜ'MİNDİR: MÜ'MİN olan kimse ile iki ayna gibi olup,
Bizzat tekâbül/karşılıklı oluşları vardır.

Onun güzelliği bizdedir, güzelliğimizde;
Onda belli. lüzumsuzdur kalanı isbatlardan..

Adımız adı oldu; adı dahi adımızdır;
Her şey her şey için bir surettir nişanlardan..

Şayet bu anlatmayı dilemiş olmasaydı o;
Şanı icabı zor olur beyanı gayblarından..

Bundandır ki, İRADE mana hükmünü geçirdi;
Hepsine, kalan nisbetlerden ve vasıflarından..

•

Bilesin ki..

İRADE: yüce Hakkın ilim tecellisidir.. Haliyle bu, zatî bir hükme göre olur..

•

O **hüküm** ise.. bu **İRADE**'dir..

İRADE: Varlık babında, malumata yüce **Hakkın tahsis ettiği** bir özelliktir..
Bu tahsis dahi, **ilmin verdiği hükme** bağlıdır..

Yani: **ilim neyi icab ettiriyorsa**.. yapılan **tahsis ona göre olur**..

Buraya kadar anlatılan bir vasıftır; ama yüce **Hakkın vasfıdır**.

Bu vasfın adına:

- İ R A D E..

Denir..

•

Bizdeki yaratılmış vasfını alan İRADE, aynen Hakkın İRADE'sidir..
Ama, bize **nisbet edildiği** zaman, bize lâzım olan bir **yaratılma** durumu meydana çıkar..
Haliyle vasfımıza lâzım olan bir şekli ile..

İşbu anlatılan mana icabıdır ki:

- İRADE, yaratılmıştır..

Diyoruz.. Yani: Bizim vasfımıza göre olan İRADE..

Ancak, **bu İRADE**, yüce **Allah'a bağlanışı** dolayısı ile,
zatı için kadim vasfını alan İRADE'dir..

Talebe uygun bir şekilde, eşyanın beyanı için, bize engel olan durum ise..
o İRADE'nin **bize olan nisbetidir**..

İşte.. **asıl yaratılmış olan**, bu **nisbettir**..

İRADE'nin bize karşı olan bu nisbeti kalktığı, tamamen Hakka bağlandığı zaman..
ama ondaki şekliyle.. işte o zaman : **EŞYA, talebe uygun bir şekilde, oluşmaya başlar**..

Bu manayı da anla..

Tıpkı: Bize **nisbet** edilen **yaratılmış** vücudumuz gibi..
Ve bu vücudumuzun Allah'a nisbeti ile, **kadim oluşu gibi**..

Şunu da, unutmamak lâzımdır ki, bu bağlantı zarurîdir..
Keşif ve zevk ona verilir.. **Aynen kaim** olan **ilim** verilir..

Şimdi.. bu makamdan ondan başka ne kalır?..

Bu manayı da anla..

•

Bilesin ki..

İRADE için, bu yaratılmışlarda, DOKUZ zuhur şekli vardır..
Onlar sırası ile şöyledir:
BİRİNCİSİ: Meyil..

Bu meyil, **kalbin talibi olduğu şeye karşı bir cezbedilişi olur**..
Bu meyil, kuvvetlenir ve sürülüp giderse.. o zaman, ikinci bölümde sayılacak VELA' durumuna geçer..

•

İKİNCİSİ: Vela'..

Bu:

- **İlgi duyup, bir bağlantı peydah etmek**..

Demektir..

Bu da, şiddet kesbeder ve artarsa.. üçüncü olarak sayılan:

- **S A B A B E T**..

Adını alır..

•

ÜÇÜNCÜSÜ: Sababet..

Bunun açık manası şudur:

- **Sevdiği kimse uğrunda, kalbin tam bir salınışıdır**..

Tıpkı: Bir su gibi, damla akar gibi, damla akar gider.. sonunda bir şeyi kalmaz..

Biter tükenir..

•

DÖRDÜNCÜSÜ: Şegaf..

Bu, yukarıda anlatılan halin, yani:
Kalbin tam salınışı ile, bir bitkinlik sonunda başlayan halidir..

Bu durumda, bir İRADE tecellisi, tecelli bulduğu yeri kendinden geçirir..

•

BEŞİNCİSİ: Heva..

Bu durumun başlaması, yukarıda anlatılan halin **kalbde tam yerini bulup yerleşmesine ve onu dışta kalan her şeyden geçirmesine bağlıdır**..

Böyle bir halin adı: **HEVA**'dır..

•

ALTINCISI: GARAM

Bu, hal; heva, **cesed üzerindeki hükmünü tamama erdirince başlar**..

•

YEDİNCİSİ: Hubb..

Yukarıda anlatılanların zail olması, **meyli gerektiren sebeblerin ortadan kalkması sonucu** bu adı alır.. Yani: Hubb.. sevgi.. Meyilin de adı olmayan bir hal içinde sevgi..

•

SEKİZİNCİSİ: Vüdd..

Bu da, **sevenin kendinden geçmesi sayılır**.
Bu hale, gelen için VÜDD, derecesinde bir sevgi vardır..

•

DOKUZUNCUSU: Aşk..

Yukarıda anlatılan haller tam bir kabarışla kabardığı zaman, bu AŞK başlar..
Bu makamda, seven de, sevilen de yok olur..

İş bu makamın adı : **AŞK'tır**..

Bu mazharda bulunan aşık, maşukunu görse bile tanımaz.. bilmez..
onu kendine çağıramaz..

Tıpkı : Mecnun'un hali gibi..

Rivayet edilir ki:

- Leylânın yolu, Mecnun'a uğramış; konuşmak için, yanına çağırmış.. Buna karşılık Mecnun şöyle demiş:

- Ben, Leylâ ile meşgulum.. Seninle olacak halde değilim..

•

Bu son anlatılan, vuslat ve yakınlık makamlarının sonuncusudur..
Bu makamda arif marufunu tanımaz.. bilmez..

Ne arif kalır; ne de maruf..
Ne aşık kalır; ne de maşuk..

Yalnız **AŞK** kalır.. o kadar..
AŞK ise.. sırf zattan ibarettir..

Orada, ne ismi vardır; ne de resim.. Ne nam vardır; ne de vasıf..

•

Burada şunu da anlatmak istiyorum: **AŞK, ilk zuhuru anında, aşıkı yok eder**..

O kadar ki: Ne ismini bırakır; ne de resmini.. Ne namını bırakır; ne de vasfını..

•

Anlatılan hallerin sonunda, aşık tükenir.. Sönerse.. aşk onun elinden tutar; maşukunda fenaya sokar..

Aşık maşuk birbirine karışır..

Böyle bir haldeyse.. aşk fena halini de söndürür.. İsmi önce gider;
sonra da vasfı gider; daha sonra zat da gider..

Ne aşık kalır; ne de maşuk gayrı..

Bundan sonradır ki: **İki suretle de görünür.. iki sıfatla da, sıfat alır**..

Hem aşık ismini alır; hem de maşuk..
Bu manada şu şiiri söyledim:

Aşk, Allah'ın ateşi, kasdım tutuşturanıdır;
Onun doğuşu, batışı kalbde ulu şanıdır..

Büyük bir haberdir ehline ama onlar onda;
Çeşitlidir, kasdım: Ciddiyetle kapışanıdır..

Şöyle görürsün onları, aşkın tek noktasında;

O vahidde dağınık sıra kapışanlarıdır..

•

Burada bilmen gereken bir husus vardır ki, o:

- **F E N A**..

Diye anlattığımız tabirdir.. Bu nedir?..

Bilesin ki..

FENA: Şuurun olmayışından ibarettir..

İşbu şuurun olmayışı, kimde ise.. fena hali:

Tam bir şekilde kendinden geçiş hükmünün istilâsı ile onda olur..

Böyle olunca, o kimse kendinden geçer.. Varlığını bilemez.

Böyle olunca: Bir kimsenin kendinden fenası:

- Kendini bilmeyişi..

Demektir..

Sevdiğinden fenası ise:

- Onda helâke varıp yok oluşu..

Manasına gelir..

•

FENA, halinin evliya arasındaki tarifi şöyledir:

- **Bir şahsın, kendi nefsini bilemeyişidir.. Hatta, ona ait hiçbir şeyi**..

•

Yukarıda anlatılanları bildikten sonra, şunu da bilesin..

Halka tahsis edilen İLÂHİ İRADE, her hal ü kârda, hiçbir illete
ve sebebe dayanmamaktadır..

Çünkü o; yani: **İRADE**, **azamet hükümlerinden bir hükümdür**..
Yahut: **Ulûhiyet vasıflarından bir vasıftır**..

Yüce **Allah'ın ulûhiyeti ve azameti** ise.. zatına aittir..
Bunun böyle olması dahi: **Hiçbir sebebe dayanmaz**..

•

Bizim bu manada ileri sürdüğümüz görüş, Muhiddin b. Arabî'nin r.a. **görüşünün aksinedir**..

Onun görüşü şöyledir:

- Allah-ü Taâlâ'ya: **MUHTAR** isminin verilmesi caiz olmaz.. Sebebine gelince:
Bir şeyi kendi arzusu ile yapmaz.. Yaptığı şeyi, hangi âlemde yapacaksa o âlemin
kendi hükmüne göre yapar..

Âlemin kendi hükmü ise.. içinde bulunduğu halden başkası değildir..
MUHTAR olmaya elverişli değildir..

Muhiddin b. Arabî'nin görüşü yukarıdaki gibidir ve bunu:
FÜTUHAT-I MEKKİYE adlı eserinde yazmıştır..

İRADE; tecellisi bahsinde, başarılı kelâm etmiştir..
Ama, **kaybettiği, başarılı olduklarından daha çoktur**..

Aslında o mesele: Azamet-i ilâhinin iktiza ettiği ahkâmdan sayılmalıdır..
Onun başarıp zafer kazandığı noktalara biz de ulaştık..

Ama, sonradan izzet tecellisi sayesinde onu da geçtik..
Bu geçişten sonra, anlaşılan şu oldu:

Yüce Allah eşyada tam bir MUHTARİYETE sahiptir..
Dilediği şekilde, onlarda tasarruf etmektedir..
Bu dileyiş, hiçbir şekilde : zaruret durumuna ve bir dileyici olmaya dayanmaz..

İlâhî bir şan icabıdır.. Zatî bir vasıf gereğidir..

Nitekim bu manayı, kendi zatından anlatırken; yüce kitabında şöyle anlatmıştır:

- "Rabbın dilediğini yaratır ve seçer !.." (28 / 68)

Netice: Kadir, muhtar, aziz, cebbar, mütekebbir, kahhar olan Allah'tır..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

KUDRET: Zata bağlı bir kuvvettir..
Ve.. bu kuvvet: Ancak Allah'ındır..

•

KUDRET: Yüce Allah, şanı icabı; malumatı, yani: Mahlukatı,
bu **aynî âleme çıkarmasıdır**..

Yani: Bu dış âleme.. bu gözle görülen âleme..
Ama, **ilmî bir hüküm icabı olarak**..

Anlatılan âlem, KUDRET tecellisi için bir tecelli yeridir..

Yani: Onun malumatı dahilinde olan göze gelen varlığın, adem (yokluk) âleminden gelip açığa çıktığı yerdir..

Çünkü Cenâb-ı Hak, o malûmatın ademden (yokluktan) mevcûd olduğunu, ilâhî ilminde bilir.

•

Şu da, bir başka tarif:

KUDRET: Varlıkları, anlatılan ilim içinde yok gibi gelenleri,

ortaya çıkaran kuvvettir..

•

KUDRET: **Sıfat-ı nefsiye meyanında sayılır.**.
Ve.. rubûbiyet onunla zahirdir..

•

Sonra o.. yani: **KUDRET; bizde var olan kudretin aynıdır**..

Bize bağlandığı zaman: **Yaratılmış bir KUDRET olur**..
Yüce Allah'a bağlandığı zaman..

- Ezelî, **kadim KUDRET**..
İsmini alır
•

Bu **KUDRET**: **Bize bağlantısı dolayısı ile, önemli işler yapmaktan yana acizdir**..

Ama, yüce **Allah'a bağlandığı zaman: Eşyayı icad etmeye ve onlara gizlilik âleminden bu şehadet âlemine getirmeye güçlüdür**..

İncelik taşıyan bu manayı anla..

Çünkü: Onda büyük bir sır vardır..
Bu sırrın keşfi ise.. ancak, Allah ehli kimselerden, **zata bağlı olanlara lâyıktır**..

•

Kudret, bizim indimizde/bize göre kudret, ma'dûmu, îcâdtan ibarettir..

Ancak, bu fikrimiz: **Muhyiddin b. Arabî'nin** r.a. aksinedir..

O, şöyle demektedir:

- Allah, eşyayı yokluktan yaratmadı.. Ancak, ilmî varlığından
aynî varlığına çıkardı..

Bu fikirde, her ne kadar akla uygun bir yön var ise de, zayıftır..

Çünkü ma'dûmu îcâddan ve ma'dûmu saf yokluktan, saf varlığa çıkarmada,
ilâhî kudretin acze düşmesinden ben, Rabb'imi tenzîh ederim...

•

Şunu bilesin ki..

Muhyiddin b. Arabî'nin r.a. yukarıda anlatılan fikri, inkâr edilmiş değildir..
Onun bundan sonra muradı şudur:

Eşya önce onun ilminde idi.. Sonra, onu bu göze gelen âleme getirdi..
böylece gelişin adı:

- **İlmî varlıktan**, aynî **varlığa çıkarmak**..
Şeklinde söylenecek bir cümle ile konur..

Ancak, şurasını kaçırmıştır: Allah için, zatında varlık hükmü,
ilmindeki eşyaya verilecek varlık hükmünden önce gelir..

Zira, yüce Allah'ın varlık hükmünde varlıklar, yokluğa mahkûmdur..
Orada, ancak tek başına yüce Allah'ın varlığı vardır..

İşbu mana icabıdır ki: Yüce Allah'a kadim olma vasfı yerinde olur..

Bunun tersi bir mana düşünüldüğü zaman, hangi yönden bakılırsa bakılsın; varlıkların kıdem babında onunla beraber yürümeleri lüzumu ortaya çıkar..

Yüce Allah ise, böyle bir şeyden yana münezzehtir.. yücedir..

Netice: **Yüce Allah, eşyayı kendi ilminde adem (yok) babından yarattı**..

Yani: Yüce Allah,
o eşyâyı kendi ilminde ademden mevcûd olarak bildi..

Bu manayı düşün..

Anlatılan halden sonra,
eşyayı ilimden bu gözle görülen âleme çıkarmayı yarattı..

- Çıkarmayı yarattı..
Diyoruz.. Çünkü:

Eşya, aslına bakılırsa.. sırf bir ademden ibaret olarak ilimde vardır..

Durum anlatıldığı gibi olunca: Yüce ve sübhan olan
Allah, eşyayı sırf yokluktan ibaret olarak yaratmıştır..

•

Burada, biraz ilimden bahsetmemiz gerekecek..
Bilesin ki..

Yüce ve sübhan olan **Hakkın ilmi iki çeşittir:**

a) **Kendisine olan ilmi**..
b) **Mahlukatına olan ilmi**..

Ancak, zatına bağlı öz ilme göre, her ikisi de, bir ilimden ibarettir..

Yüce Allah, mahlukatını bilir..
Ne var ki, mahlukatı kendi kıdemine göre bir kıdeme sahip değildir..

Çünkü **o: mahlukatını 'yaratılmış' olarak bilir..**
Zira, mahlukat onun ilminde yaratılmıştır..

Ve.. **mahlukatın kendisine yokluk hükmü geçmiştir**..
Hem de, bu **yokluk, onların özlerine işlenmiştir**..

•

Yukarıda bir cümlemiz geçti; onu:

- Yüce Allah'ın varlık hükmü, eşyanın varlık hükmünden öncedir..

Şekline girecek bir mana ile söylemiştik..

Öncelikle, bu öncelik üzerinde duralım..

Bu, **aslî hükmî bir önceliktir**; .. **Zamana bağlı bir öncelik değildir**..
Çünkü, yüce **Allah: Özünde zatı ile bir istiklâle sahiptir**..

Mahlukatın ise..ikinci bir mana ile alınacak varlığı vardır..
Bu varlığı ise.. yüce Allah'a olan ihtiyacı icabı almıştır..

Buna bağlı olarak mahlûkât ilk vücûdda yoktur ..

Ama, yüce ve sübhan olan Allâh, onları,ilminde, sırf yokluktan icad edip,
sonra **ilmî âlemden, kudretiyle, aynî âleme çıkarmıştır.**

Hakk'ın mahlukatı icadı, yokluktan ilme, ilimden ayn'e icad suretiyledir.
İcad işinde yol burada kalır.. Daha ötesi yoktur..

Yaratmada ve icad işinde yol burada kalır.. Daha ötesi yoktur..

•

Yukarıda anlatılan durum karşısında:

- Mahlukatı ilmindeki icadından önce, bilmezdi..

Şeklinde bir cümle kullanılmaz..

Bu manayı, **daha iyi kavramak için, zaman ve öncelik kaydını silmek icab eder..**

Öncelik, ancak hükmî bir önceliktir..
O da, ulûhiyetin gerektirdiği bir şekilde olmaktadır..

Zira, **ulûhiyet, kendi özünde bir izzet sahibidir**..
Taşıdığı vasıfları ile, **âlemlerden yana bir istiğna sahibidir**..

Sonra..

Yüce Hakkın ilminde bulunan o mahlukatın varlığıda,
onlar için aslî olan yoklukları arasında da **bir zaman mefhumu yoktur**..

Yüce Hak için, yukarıda biraz anlatıldığı üzere:

- Onları, ilminde icaddan önce, yüce Allah bilmiyordu..

Şeklinde bir söz edilebilir..

Buraya kadar olan izahımız da, bu gibi sözlere yer verilmesi içindir..
Zira yüce Allah, bu gibi isnatlardan yana tam olarak yücedir..

Bu manayı anla..

•

Anlatılan manayı, **ilâhi keşif bize onun zatından ihsan eyledi**..

Kitabımıza onu almamızın sebebi ise.. o keşif üzerine bir tenbihtir.. nasihattir..
Bu tenbih ve nasihat ise.. Allah ve Resulü namına müminleredir..

Söylediklerimizi, adı geçen zata itiraz için söylemedik.

Çünkü: Anlattığımız sınıra kadar, isabetli söylemiştir..
İsterse, beyan ettiğimiz hükme karşı hatalı sayılsın..

Bu manada:

- "Her ilim sahibinin üstünde bir alîm vardır.." (12 / 76)
Ayeti ile işaret edilen manayı da kavramak icab eder..

Yukarıda anlatılan manaları anladıktan sonra, şunu da bilesin:
KUDRET-İ İLÂHİYE kendi sübutu ile sâbit bir sıfattır..

Her halden ve her yönden, ondan acizlik durumu kalkar..

- Sübutu ile, ondan acizlik durumu kalkar..
Cümlemizden:

- Sübutu olmadığı zaman acizliği kalır..
Gibi bir mana çıkarılmamalıdır.. O (kudret) sâbittir..

Sabitlik durumunun kalkması babında bir takdir caiz olamaz..
Çünkü o: Ebediyyen sabittir.. Acizlik de ebediyyen onda yok olmuştur..

Böyle bir şey yoktur..

Bu manayı da anla..

İnsan-ı Kâmil 20. Bölüm (Kelâm) **Abdûlkerîm Ceylî**

Hazırlayan : Nuran Çelik

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Kelâm,Hak'ta zahir olan vücûddan ibarettir;
Vücûd-ı câizin hükmünü de muhtevîdir...

İlm-i ilahide kelimat,okunamayan harflerden ibarettir.
Çünkü orada temayüz yoktur; temayüz zuhurdadır..

O zuhurdan "kün" lafzıyla ta'bir ettiler.
O zuhur Hakk'ın bilinmesi içindir..

Şunu bil ki:Hak için "OL" demek hak'tır.
O'nun "OL" demesiyle, âciz olan kevn tekevvün eder..

Kelâm Hakk'ındır;hakikaten de olsa böyle,mecazen de olsa böyledir.
Her ikisi de caizdir...

•

Bilesin ki..
Toplu bir mana ile, yüce **Allah'ın KELÂM'ı ilminin tecellisidir**..

İşbu tecelli: Ancak, ilmini izhar itibarına göredir..

Bu durumda **onun kelâm tecellileri şu iki şeklide olabilir**:

a) **Bu gözle görülen varlığın özü olması**..
b) Kullarının **fehim yolundan anladıkları manalar** olması..

Bu ikinci şekil, ya vahiy yolundan olur; yahut mükâleme şekli ile..

Veya bunlara benzer bir halle..

Ne olursa olsun; anlatılan iki şekil arasında, hiçbir fark yoktur..

Sebebine gelince; Allah kelâmı, toplu olarak:

- N e f s i y e..

Adı verilen bir **sıfattan ibarettir**..

Yukarıda:

- N e f s i y e..

Adını verdiğimiz, **KELÂM sıfatının iki ciheti vardır**..

BİRİNCİ CİHET:

Bu cihet iki çeşittir.. Şöyle ki:

a) Bu çeşit KELÂM, **izzet makamından gelir**..
Ve.. rububiyet arşı üstündeki ulûhiyetin emri ile olur..

Bu onun yüce emridir ki, **aykırı hareket edilmesi yolu kapalıdır**..

Ancak, kâinatın bu emre itaatı; onu bilip anlamadıkları bir cihetten olur..

Ancak Hak bu tecellîde,takdîr-i vücûdunu murâd ettiği kevnin kelâmını işitir..

Bundan sonra, o kâinatı emri cihetine çeker..

İşbu kelâmını onlara, duyurması ve onları emri cihetine çekişi, kendi yardımıdır.. Ondan gelen ezelî rahmettir.

Anlatılan mana icabıdır ki, bu varlığa:

- İtaat eden..

İsminin verilmesi yerinde oluyor.. Onun taat ismini alışı sonundaysa; onun için:

- Saîd..
Adı söylenir..

Yüce Hakkın, yer ve sema ile:

- “Ey yer ve sema, isteseniz de, istemeseniz **de geliniz..**

Dediler ki:

- İsteyerek gelmişiz..” (41 / 11)

Şeklindeki hitaplaşması, yine yukarıda anlatılan manaya işarettir..

Bu böyledir; çünkü kâinat için verilen hüküm, onların taatı babındadır..

Onların isteyerek gelmeleri de, yine bu mana icabıdır..

Ne var ki bu: Allah’ın fazlıdır; yardımıdır..

Onun rahmetinin, gazabını geçmesi dahi; bu manayı teyid eder..

•

Bu rahmetin, gazabı geçmesi manası da doğrudur..

Çünkü yüce Hak: Kâinatı taat hükmüne bağlanmış ve onları emrine muti kılmıştır.. İtaat eden ise.. rahmete nail olmuştur..

Mecburi geliniz, diye hükmetse idi, o zaman bu hüküm fazl/tefaddul değil, adalet olurdu..

Çünkü kudrette, kâinatı , varlığa cebretmek/mecbur bırakmak özelliği vardır.

Zaten varlığın ihtiyârı yoktur.

Böyle ikrâh/zorlama ile emretseydi gazap, rahmeti geçmiş olurdu.
Fakat rahmeti gazabını geçtiği için, kâinata itaatle hükmetti

•

Böyle olunca, kâinat baştan başa itaat edici bir durumdadır..

NETİCE: **Toplu mana ile, onun emrine hakikatta asi olan yoktur**..

Bütün varlıklar, yüce **Allah'a itaat eder**..
Yüce Allah, onların bu haline kitabındaki şu manayı şahit kılmıştır:

- "İsteyerek gelmişiz.." (41 / 11)

Hasılı: "**Her itaat edenin nasîbi de rahmetten başka bir şey değildir**" ..

Cehennemi de aynı hüküm altına girer..

Ve.. Cebbar olan yüce zat, cehennem kabardığı zaman
kademini onun üzerine koydu.. İşte o zaman cehennem ateşi şöyle dedi:

- Yetti.. yetti..

Ve.. kabarması geçti.. O ateşin yerinde artık kereviz otu biter..

Bu mana, Resulullah S.A. efendimizden gelmiştir..

Bu kitaptaki yeri gelince, İnşâallâh bundan daha fazla anlatılacaktır..
O zaman açıklarız..

•

Buraya kadar anlatılanlar, KELÂM için anlattığımız iki cihetten birinci cihetin,
birinci çeşidi idi..

Şimdi İKİNCİ ÇEŞİT'ine geçeceğiz..

•

b) **Burada KELÂM, rububiyet makamından gelir**..

Bu geliş; halkı ile, zatı arasında bir ünsiyet lügatı ile olur..

Buna bir misal olarak: Enbiyâya inen kitapları ve onlarlarla olan konuşmasını gösterebiliriz..
Bir de, Enbiyâdan başka velilerle olan konuşmalarını..

Taat ve mahlukatın masiyeti de, buradan çıktı.. Yani: Kitaplarla inen emirlerden..

Yukarıda da, anlatıldığı gibi: **KELÂM ünsiyet diliyle geldi**..

Bu kısımda memur olanlar itaatte muhayyer/serbest gibidir.

Muhayyerler ifadesiyle şunu kasd ediyorum ki;
isyanda azap ile adalet cezası, itaatta sevap ile mükâfât
ilâhî bir cömertlik olsun diye, yapılan işlerde seçme durumunun onlara bağlanışını,
Cenâb-ı Hak bu çeşitten memur olanlara vermiştir.

Bu türden ilâhî kelâmda, seçme durumunun onlara bağlanışını memur olanlara vermek,
bir çeşit ilâhî ihsan/cömertliktir.

Çünkü o seçim durumu, onlarda ilâhî bağışla olmuştur.
Bu şekilde seçim hakkı verilmesi, kendilerine sevap verilmesinin oluşumuna vesile olsun içindir.

Sonuç olarak: Bu türde, sevap ilâhî bir fazl/ihsan, ceza ise Sübhân'ın adaletidir.

Yukarıda da, anlatıldığı gibi: KELÂM ünsiyet diliyle geldi..
Bunun için, mahlukat taatta mecbur gibi **olurlar**..

•

İKİNCİ CİHET:

Yani: KELÂM babında..

Bunun BİRİNCİ CİHET'i yukarıda anlatıldı..

Bu ciheti de anlatılalım ki, bilesin..

Yüce **Hakkın KELÂM'ı: Bu görünen mümkinatın kendilerinden ibarettir**..

Mümkin çeşidinden sayılan her varlık, yüce Hakkın kelimesindendir..

Bu mana icabıdır ki: Mümkin çeşidi varlıklar için, bir tükenme yoktur..

Bu manayı bize şu âyet-i kerime açıkça anlatır.

**- "De ki: Rabbımın kelimeleri için, deniz mürekkeb olsa tükenir..
Ama, Rabbımın kelimeleri bitmeden.. O denizin bir benzerini getirsek,
o da tükenir.." (18 / 109)**

•

Yukarıda anlatılan mana doğrudur..

Şöyle ki: Gerçek manası ile KELÂM, toplu bir bakışla, KELÂM sahibinin
ilminde bulunan manaya bir surettir..

KELÂM sahibinin muradı: Anlatılan manayı dinleyenin fehmine
o surette yerleştirmektir..

Hâsılı: Varlıklar Allah'ın KELÂM'ıdır..

Ve.. o varlıklar: Bu göze gelen dış duygular yolu ile bilinenlerdir..
Bir de akıl yolundan bilinen suretler..

Anlatılan manayı, dinleyenin fehmine o suretle yerleştirmektir.

Anlatılanlar tek tek, yüce Allah'ın ilminde bulunan manaların suretleridir..

Onun ilminde bulunan manalar ise:
- Ayan-ı sabite..
Tabiri ile ifade edilir..

Bu ayan-ı sabite için tabir çoktur. Aşağıda, sıra ile söylenen cümlelerin hangisini istersen, onu diyebilirsin:

- **Ayan-ı sabite: İnsanın hakikatleridir**..

- Ayan-ı sabite **ulûhiyetin bir düzenidir**.

- Ayan-ı sabite: **Vahdetin yaygın halidir**..

- Ayan-ı sabite: **Gayb âleminin tafsilidir**..

- Ayan-ı sabite: **Cemal suretleridir**..

- Ayan-ı sabite: İsimlerin ve sıfatların eserleridir..

- Ayan-ı sabite **Yüce Hakkın malumatıdır**..

- Ayan-ı sabite: **Yüce harfleridir**..

Bu son manaya işaret olarak, Muhiddin b. Arabî r.a. şöyle demiştir:
- Biz ilm-i ilâhîde (ilâhî ilimde), henüz söylenmemiş,okunmamış âlî (yüce) harflerden ibâret idik.

•

İşi bir başka yoldan ele alalım..

Konuşan bir kimseye, bu konuşma işinde, arzuya bağlı bir hareket lâzımdır..
Bir de o harfleri, gayb sayılan içinden dudağa çıkaracak nefese ihtiyacı vardır..

Yüce Hakkın halkını meydana çıkarması da, aynı şekildedir.. yani:

Onları gayb âleminden şehadet âlemine çıkarması..

Önce murad eder.. sonra, onun bu muradını, kudretle ortaya çıkarır..

Bu irade: Konuşmayı yapanın, içinde bulunan hareket arzusuna bağlı iradenin karşılığıdır..

Yani: Bunlar, birbirine misal yollu bir benzetmedir..
Özellikle, halkı; gayb âleminden şehadet âlemine çıkarması babında..

Halkın olumu ise.. konuşanın nefesi ile, kelimenin belli bir terkibde
düzenine mukabildir.

İnsanı, zatı için: Kâmil bir örnek halinde meydana getiren yüce sübhandır..

•

Yukarıda anlatılan manaları nazara alarak, dikkatle kendine bakarsan:
Yüce Hakkın sıfatlarından her sıfat için, özünde bir örnek bulursun..

Hele **hüviyetine** bir bak: Neye benzeyen bir örnektir?..
Hele bir **benliğine** bak: Neye benzeyen bir örnektir?..
Hele **ruhuna** bir bak: Neye benzeyen bir örnektir?..
Hele **aklına** bir bak: Neye benzeyen bir örnektir?..
Hele **fikrine** bir bak: Neye benzeyen bir örnektir?..
Hele **hayaline** bir bak: Neye benzeyen bir örnektir?..
Hele **suretine** bir bak: Neye benzeyen bir örnektir?..
Hele hayretengiz **vehmine** bir bak: Neye benzeyen bir örnektir?..

Sonra.. hele: **Görmene, duymana,ilmine hayatına, gücüne, konuşmana, iradene, kalbine, kalıbına** ve sende bulunan diğer şeylere tek tek bak;
hangi şeyin kemâl derecesidir?..

Ve.. suret bakımından ondan daha güzeli var mı?..

•

Eğer bağlı olduğumuz bir ahd olmasaydı; bir şartla bağlanmış durum olmasaydı.. anlatılanların çok çok üstünde bir beyanda bulunurdum..

Ve.. o beyanı: Ayıklar için bir gıda yapardım: sarhoşlar için ise.. bir nakil..

Ancak işaret babında bu kadarı yeter..
Basiret derecesinin en alt derecesinde olanlar için dahi yeterlidir..

Şunu da diyeyim ki: **Benim, üzerlerine dikkatle parmak bastığım sırların beyanı babında**, **benden önce bir kimseye izin verildiğini bilmiyorum**..

Bu babda, **ancak ben varım** ve **bu iş için de emir almışım**..

Kaldı ki: Bu kitabın çoğu kısmı bu kabildendir.. Ama, ben o sırları kabukla sarıp sakladım.. Onları ancak kalb sahibi olanlar dile getirir, anlarlar..

Onların dışında kalanlar kalır..

Tıpkı: Perde arkasında kalan kimse gibi..

Allah.. Hak söyler..

Doğruya hidayeti nasib eden Allah'tır..

İnsan-ı Kâmil 21. Bölüm (Semî)

Abdûlkerîm Ceylî

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Sem'-i İlâhî, Hakk'ın eşyâyı nutukları i'tibâriyle bilmesi demektir..

Bu lisân-ı hâl ile olan nutuk, Allâh'ın indinde fasih nutuk gibi bir gereğe uygun olarak söylenen nutk değildir..

- Bil..

SEM': İşitmek, duymak manasına gelir..
SEM': Malum olan şeyi, anlatma yolu ile;
Yüce Hakkın tecellî-i ilminden/ilminin tecellisinden ibarettir ..

Çünkü, yüce sübhan olan Allah, her işittiği şeyi, işitmeden önce bilir;
işittikten sonra da..

Durum, anlatıldığı gibi olunca.. Sem',malumdan husul yoluyla,
Hakk'ın ilminin tecellîsinden başkası değildir..

Burada malum: Hakkın kendi özü de olabilir; mahlukatı da..

Bu manayı anla..

•

SEM’: Allah’ın nefsî vasfıdır.. Onu, kendi özünde; kemâli için gerekli kılmıştır..

•

Hak Sübhânehû ve Teâlâ hazretleri, nefsinin kelâmını ve şuûnâtının/şe'nlerinin kelâmını işitir..

Tıpkı: Mahlukatının kelâmını da, onların konuşma yönleri ve
halleri itibariyle işitir ..

•

Yüce Hakkın, Şuûnu itibariyle,kendine mahsus olan işitme'si, isimleri ve sıfatlarındaki itibârî
durumları ve müessirlerin talebi yönünden isimlerinin ve sıfatlarının gereğidir ..

Ama bu hal, onların itibarî durumlarını ve müessirleri cihetindendir..

Bu takdirde kendi nefsine olan icâbeti, o icâb edenleri göstermekten ve
o izlerin isimler ve sıfatlar için ortaya çıkarmaktan ibarettir ..

Anlatılan manadan, ikinci bir işitme durumu çıkar ki, o da: Kendi zatına seçilen kullarına Kur’an öğretmesidir.. Ama: Rahman ismi ile..

Bu kulları, Resulünün S.A. dili ile, şöyle anlatmıştır:

- “Kur’an ehli, Allah ehli ve onun has kullarıdır..”

•

Zâtiyyûndan olan kul, isimlerin, sıfatların, zatın hittaplaşmasını işitir..

Ve o konuşmalara, sıfat alanın sıfatına cevabı gibi cevap verir..

Burada anlatılan ikinci işitme durumu, kelâma bağlı işitme durumundan, izzet itibarı ile daha azizdir..

Birinci işitme durumu şöyle olur:

Yüce **Hak, kuluna işitme sıfatını emanet olarak verince, o kul: Allah'ın kelâmını duyar..**

Ve.. **duyan** **Allah olur**..

Halbuki **Rahmân'ın, kullarına Kur'ân öğretmesi şeklinde olan ikinci 'işitme', simâ-ı şuûnî/durumlarla ilgili işitme bu sınıftandır**..

Çünkü bu makamda, işitme sıfatı; hakikat olarak; zata bağlı bir şekilde verilir..

Bu verilişte, emanetlik durumu olmadığı gibi, ayrı bir yönden istifade edilmiş durum da yoktur..

Bir kul için, işitme tecellisi, anlatıldığı şekilde olunca: onun için, Rahmaniyet arşı kurulur.. Bu arşın seviyesinde Rabbı ona tecelli eder..

Kaldı ki, bu kulun durumunda yaratılmışları duymak da vardır..

Eğer o kulun -şe'n-leri işitmesi olmasa : Deyyan olan zattan, isimler ve vasıflar bu işitmeyi iktiza etmezdi/gerektirmezdi.. Ve onun için: Rahmanın huzurunda, Kur'an edebleri ile edeblenmek de mümkün olmazdı..

•

Yukarıda anlatılanlar, öyle manalı sözlerdir ki; ancak:

- **Üdebâ-i Ümenâ-i Gurabâ**..

Namları ile anılan zatlar anlarlar.. Bu zümre, tahkik makamına ulaşmış, ferd vasfını almış kimselerdir..

Bunların kelâm duyuşu, yukarıda anlatılan ikinci kısma girer..
Ve bu duyuş, sonsuzdur.. Çünkü yüce Allah'ın kelimeleri de sonsuzdur.

Anlatılan kelimeler, o kullar için, tecellilerdeki çeşitlenmelerden ibarettir..

Bunlar, isimlerin ve sıfatların kelimeleri ile zatın muhatabı olurlar..

Bu konuşmalara onların icabetleri de zeval bulmaz ..
Ve bu icabetleri, zatlarının hakîkatıyla olup, mevsufun, sıfatına icabeti gibidir..

•

Burada, anlatılan isimler ve sıfatlar, irfan derecemize dahil olan
yüce Hakka ait olarak bildiğimiz isimler ve sıfatlar sınıfından olmayıp, o kişilere özeldir..

Bunların dışında, yüce Hakkın ilminde bulunan nice tercihli isimler ve sıfatlar vardır..

Bunları da, kendi katında bulunan kimse için saklamıştır..

Bu tercihli isimler, yüce **Hakkın kulu ile aldığı şe'nlerdir**..

•

Burada, haller ve şanlar üzerine bir tarif yapalım:

Sözün **halleri kula nisbet edilince yaratılmış**.
Hakk'ın şe'nlerine nisbet edilince kadîmdir..

Kula ihsan edilen, isimlere ve sıfatlara ait şe'n-ler, ancak yüce Hakkın gaybındaki tercihli durumlardır..

Bu ince nükteyi anla..

Çünkü bu nükte, bu zamanda ender bulunan manalar arasındadır..

Kaldı ki, bu ikinci manada anlatılan kelâmı işitme durumu,
Resulüllah S.A. efendimize işaret sayılır..

Özellikle, şu âyet-i kerimeler okununca, anlatılan mana
daha iyi anlaşılmış olur:

**- "Yaratan Rabbının adı ile oku.. İnsanı bir kan pıhtısından yarattı..
Oku, Rabbın nihayetsiz kerem sahibidir.. Öyle ki, kalemi öğretti..
İnsana bilmediğini öğretti.." (96 / 1-5)**

•

Yukarıda anlatılan okuma durumu, **has zatların okumasıdır**..
Ve onlar, Kur'an ehlidir..

- Kur'an ehli..

Demekten kasdım, onların: Zat itibarı ile, Muhammedî bir vasıf taşıdıklarını anlatmaktır.. **Bu halleri ile onlar** Allah ehli ve **onun** has kullarıdır..

İlâhi kelâmı duymaya ve onu, **Allah duyuşu ile Allah'ın zatından duymaya gelelim**.. Böyle bir durum:

- **Fürkanı okumak**..

Demektir.. Bu ise, seçme zatlara has bir okumaktır.. Bu zümreye:

-**Nefsiyyûn**.. **Mûseviyyûn**..

Tabir edilir. Bu manada, yüce Allah Musa'ya A.S. şöyle buyurdu:

- **"Ben, seni kendim için seçtim.." (20 / 41)**

İşbu mana icabıdır ki, bunlara:

- Nefsiyyûn-ı Mûseviyyûn..

Tabiri kullanılır.. Haliyle, bunlar önce anlatılan **zatî Muhammedî olanların aksinedir**.

Çünkü, Allah-ü Taâlâ, Resulüllah S.A. efendimize şöyle buyurdu:

- **"Sana, seb-i mesaniyi, Kur'anı Azimi verdik.." (15 / 87)**

Seb-i mesani **zata bağlı yedi sıfattır**..

Ki bunu: EL- KEHF-Ü VER-RAKİM Fİ ŞERH-İ BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM, adlı eserimizde açıkladık..

Kur'an-ı Azim ise.. zattır..

İşbu manaya işaret olarak, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

- **"Kur'an ehli, Allah ehli ve onun has kullarıdır.."**

NETİCE:

a) **Kur'an ehli, zat ehlidir**..
b) **Fürkan ehli, nefsiyyundur**..

Bu ikisi arasındaki fark ise, Habib ile kelim arasındaki fark gibidir..

Allah.. Hak söyler..

O, her şeyi bilendir..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Burada, BASAR: Görmek, manasına gelir..

•

İlâh'ın BASAR'ı: Mahalli sayılır ilminin;
Hepsini görür, farkı yoktur; âlemle nefsinin..

Tümden gözü sayılır, nekadar bildiği varsa;
Görmesi açıktır, devamı vardır cümlesinin..

Bilmek gözdür, bir şey için; belirmesi yönünden;
Hele şühud anında gereği var böylesinin..

Ondadır malum, zatı içindir müşahedesi;
Onun şühudu, yücelik delilidir ilminin..

İlim ve BASAR iki vasıftır aslında, ancak;
İlim, BASAR ayrı; dalı şeklini gören için..

Allâh'ın basarı, ilminin tecelli yeridir;
Nefsini gördüğü gibi, âlemi de görür.

Allâh'ın malumunun tümü, basarının aynıdır;
Allâh'ın bunların kâffesini ayânen görmesi süreklidir..

Basar ve şuhûd-ı ilâhî de, zuhuru itibariyle Hakk'ın ilminin aynıdır.
Bu bir gerekli emirdir.

Cenâb-ı Hakk, ma'lûmunu zâtıyla müşâhede eder.
Hakk'ın bu şuhûdu azîm ilimden ibârettir.

İlim ile basar,Hakk'ın iki vasfıdır.
Hakîkatte tek şey ise de, iki sıfat itibar edilince bu başka, o biri başkadır.
Çünkü Basîr ile Alîm bir değildir; ayrı ayrı sıfatlardır.

•

Bil..

Allah-ü Taâlâ'dan dileğim: Bize ve sana başarı ihsan eylemesidir..

•

Hakikatta, yüce **Hakkın: BASAR vasfı, zatından ibarettir.. Haliyle bu, malumları müşahede etmesi itibarına göredir**..

Çünkü: Yüce Sübhan **Allah'ın ilmi de, zatından ibarettir**.. Haliyle bu durum, zatının ilme bir başlangıç noktası oluşu itibarına göredir..

Zira yüce **Allah, zatı ile görür; zatı ile bilir.. Onun zatında ise, sayıya gelen ikilik yoktur**..

Durum anlatıldığı gibi olunca: Yüce **Hakkın: İlim mahalli, görme mahalli sayılır**..

•

Daha açık manaları ile: Bilmek ve görmek, iki vasıftır..

Hakikatte, tek şey olmalarına rağmen, Yüce **Hakkın görmesinden murad, ancak o görülen şeye ilim tecellisinden** ibarettir..

Yani: Gözle görülen müşahede âleminde..
Onun ilminden murad ise.. ancak idrâktır..
İdrâk ise, bu gözle görülen âlemde görünene bakması ile hâsıl olur..

•

İş yukarıda anlatıldığı gibi olunca: Yüce **Hak, zatı ile zatını görür..**
Aynı şekilde, mahlukatını **da zatı ile görür**..

Onun zatını görmesi, aynen mahlukatını görmesidir..

•

BASAR, bir vasıftır.. Ancak ayrılık, görüş yerlerinin değişmesi sonucunda olur..

Yüce ve sübhan olan **zat, eşyayı devamlı olarak görür.. Lâkin bir şeye, ancak dilediği zamana bakar**..

Burada, **ince ve önemli bir nükte vardır**.. Onu anlamaya bak.. Şöyle ki:

Eşya, yüce **Hakka hiçbir zaman kapalı değildir**..

Lâkin yüce Hakkın bir şeye bakması, ancak dilediği zamana rastlar..

Bu manada, Resulüllah S.A. efendimizden şöyle rivayet vardır:

- **"Yüce Allah'ın bu kalbe, her gün için nazarı vardır.."**

Bu rivayet, buna benzeyen bir başka şekilde de olabilir..

Bir âyet-i kerimede:

- “Allah, onlara bakmaz; onlarla konuşmaz..” (3 / 77)

Şeklinde buyurulan bakmak, **ilâhî rahmetten** ibarettir.. Bu **rahmet, kendisine yakın kıldığı** kimseyedir.. **Kalbe olan nazar, bu manaya gelmez; o anlatıldığı şekildedir**..

•

Yukarıdaki âyette geçen:

- “Bakmaz..” (3 / 77)

Lafzı için verilen mana, sadece, ona mahsus değildir.. Aynı mana, diğer sıfatlarda da geçerlidir..

Bir misal olarak, şu âyet-i kerimeyi alalım:

- “Sizleri, deneriz; ta ki, sizden mücâhidleri ve sâbir/sabredicileri bilelim.” (47 / 31)

Bu âyet-i kerimede geçen manaya göre: Yüce Hakkın, onların halini; denemeden evvel:

- B i l m e z..

Diye bir zanna kapılmayasın..
Allâh, cehilden müteâlîdir

Aynı şekilde, yukarıda geçen hadis-i şerifte belirtilen, kalbe bakma durumu da devamlıdır.. Yani:

- Bakmadığı zamanlar da varmış..

Gibi bir mana akla gelmemeli..

•

Anlatılan manalar altında çok sırlar vardır..

Onları keşfetmek, ancak dikkati çekmek istediğimiz noktadan olur..

Her kim anlarsa, tutsun; bırakmasın..

Her kim anlattığımız mana dışında bir tevil yolu ararsa, onun mutlaka bir boşluğa düşmesi beklenir..

Anlamaya çalış..

•

Burada, insanın görmesi üzerine de konuşmamız gerekecek..

Zira, bu da bilmen gereken bir mevzudur..

İnsanda bulunan görme duygusu, eşyaya bakıp görmeğe yarayan göz içindeki idrak noktasından ibarettir..

Bu basala-i ayniyye/göz kabartısı, **eşyaya, kendisinden bakmayıp da, kalp mahallinden bakarsa,** adı:

- **Basiret**..

Olmaktadır..

•

İşbu basiret, aynı ile: Yüce Allah'a bağlandığı zaman, onun kadim BASAR'ı olur..

•

Şimdi..

Üstte anlatılan mananın sırrı sana açılırsa.. ki bu açılış; ancak Allah **ile olacaktır..**
İşte **o zaman, eşyanın hakikatlerini olduğu gibi görürsün..**
Hiç bir şey, senin gözüne kapalı kalmaz..

•

Yukarıdaki cümlelerle, sana işaret etmeğe çalıştığım sırrı anlamaya bak..

O cümlelerin mana asmalarındaki perdeleri kaldır..

İşini, tamamen yüce Allah'a bırak..

..**Ve sensiz sen ol.. Hatta sen de olma.. Böyleki oldun: Sende tedbir eden, Allah olur.. Ama nasıl dilerse öyle**..

Yani:

- **İsimlerinin ve sıfatlarının iktiza ettiği hüküm ne ise, öyle**..

Demek istiyorum..

Bu perde olan olan kabuğu at; parlak **özünü** görmeğe bak..

Şu âyet-i kerimenin gerçek manasını da **fehmine** yerleştir:

- **“Ben yüzümü, pâk olarak: Yeri ve semaları yaratana çevirdim..**
Ben, müşriklerden değilim..” (6 / 79)

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bil..

Yüce **Allah'ın CEMÂL sıfatı, üstün vasıflarından ve güzel isimlerinden ibarettir.**.

Umumî bir mana ile, CEMÂL sıfatı, yukarıda anlatıldığı gibidir..

Hususî bir mana ile alınınca, şu sıfatlar da CEMÂL sıfatı sayılır:
Rahmet sıfatı, ilim sıfatı, lütuf ve nimet sıfatı, cud, rezzakıyet ve
hallâkıyet sıfatı, nef' sıfatı..

Bunlara benzeyen sıfatları da aynı şekilde CEMÂL sıfatına bağlamak gerekir..

•

Bu arada, müşterek sıfatlar da vardır.. Bu sıfatlar bir yüzüyle, CEMÂL'e;
diğer yüzüyle de celâle bakarlar..

Bu müşterek sıfatlardan Rabb ismini ele alalım:

a) **Terbiye** ve **yaratma** itibarı ile **CEMÂL** ismi;

b) **Rububiyet** ve **kudret** yönü ile, **celâl** ismi sayılır.

Allah ve Rahman ismi de aynı şeklidedir.. Ama, **Rahim** ismi böyle değildir..
O, **CEMÂL** ismidir..

•

Bilesin ki..

Yüce ve sübhan olan Hakkın CEMÂL'i her ne kadar çok çeşitli ise de,
buradaki iki çeşitte sayılabilir..

BİRİNCİ ÇEŞİT: **Manevi olanıdır**..

Bu güzel isimlerin ve **yüce sıfatların manalarından ibarettir**..

Ve bu çeşit, **yüce Hakkın kendisini müşahedeye hastır**..

İKİNCİ ÇEŞİT: **Surî olanıdır**..

Bu çeşit, kendinden:

- **Âlem-i mutlak**..

Olarak bahsedilen **mahlukattan** ibarettir..
Bu ikinci çeşit, bütün parçalarına ve değişik şekillerine rağmen,
mutlak bir ilâhi güzellikten ibarettir..
O güzellik, bu heyet tecelligâhında zuhura gelmiştir..

İşbu tecelligâha ise:

- **Halk**..

- **İsmi verilmiştir.. Bu ismin verilmesi de ilâhî güzellik cümlesinden sayılır**..

Böyle olunca, **bu âlemdeki çirkin, ondaki güzel gibidir**..

Bunun böyle oluşu, ilâhî **CEMAL tecelligâhlarından bir tecelligâh** olmasına bağlıdır..
CEMÂL sıfatının çeşitli görünüşü **itibarlarına** bağlı değildir..

Sebebine gelince: **Güzelin bir vasfı da; çirkini, çirkin vasfı ile ortaya çıkarmaktır..**
Taki, varlıktaki mertebesini korusun..

Aynı şekilde, ilâhi güzelliğin güzel cinsini kendi güzel şekli ile çıkarması da,
kendi varlığını koruması babındadır..

•

Bilesin ki..

Eşyada bulunan çirkinlik, **itibarî bir çirkinliktir**..
Onun özünde **bulunan bir çirkinlik değildir**..

Bu âlem, aransa taransa, ancak itibarî bir **çirkinlik** bulunur..

O halde: Bu varlıktan, **mutlak çirkinlik** hükmünü kaldır; **mutlak güzellikten** başka
bir şey kalmaz..

Hele bir bak: **Masiyetlerin çirkinliği, ancak yasak oluşuna bağlı bir çirkinliktir**..

Kötü kokuların çirkinliği ise, kendisine hoş gelmeyen içindir..
Ama o, pislik böceklerine göre ve **tabiatına hoş gelenler** için,
güzellikler arasında sayılır..

Bu arada, misal olarak ateşi de sayabiliriz.. Ateşin çirkin tarafı,
onunla yakılıp ölene ve telef olana göredir.. Ama semendel böceği için,
gayet güzeldir..

Semendel: Bir hayvandır.. Hayatı ise, ancak o ateş içinde geçer..

•

Durum, yukarıda anlatıldığı gibi olunca:

Yüce Allah'ın yarattıklarında, çirkin diye bir şey yoktur.. **O çirkin görünen, aslında** güzeldir..

Zira o: Yüce **Hakkın güzelliğinin ve CEMAL'in suretleridir**..

NETİCE: Eşyaya çirkinliğin gelmesi, ancak itibarî yollardandır..

Bu arada, yine misal olarak güzel kelimeleri de söyleyebiliriz..
O güzel kelimeler, bazı zamanlarda; itibarî yollardan çirkin olmaktadır..

Halbuki onlar: Kendi özlerinde güzeldir..

•

Buraya kadar anlatılanlar takdim yollu cümlelerden anlaşılacağı gibi;
Bu varlık, kemâli ile yüce Hakkın güzel suretinden ve **CEMÂL mazharlarından ibarettir**..

- Bu **varlık, kemâli ile**..

Şeklinde **söylediğimiz cümlenin, her şey kapsamına** girer..

Meselâ: **Hisle görülen, akıl yoluyla bulunan vehmedilen, evvel, âhir, zâhir, batın, söz, fiil, suret ve mana**..

Bütün bunlar yüce Hakkın CEMÂL suretleri ve kemâlinin tecellilerinden ibarettir..

•

- Kaside-i Ayniye..

Adlı eserimde, yukarıdaki manalar üzerine şöyle yazdım:

Tecelli ettin eşyaya, ta, yarattığın zamandan:
O işte.. senden ırak gibi perde sarındığından..

Bitişilmiş hiç değilsin, ne de ayrılan bir paysın;
Sen, ancak bir pay verdin kâinata güzel zatından..

Rütbenin hükümleridir, eşya gerektirdi onu;
***Ulûhiyet sıfatı zıddı da toplar olduğundan**..*

***Kâinat sensin bir Hak olarak**, sensin önderimiz;*
Sensin yükselen, özünde düşücü olmadığından..

Halk temsilde neye benzetilir, ancak kardan başka;
Sen su gibisin, için için kaynayıp aktığından..

Gördük tahkikimizde, kar suyunun gayrı olmadı;
Ancak, bir hükme bağlanmış öz yolların çağrısından..

Lâkin kar eridikçe, aldığı hükmü hepten kalkar;
Su hükmü konur ona, bir emr-i vaki olduğundan..

Zıdlar da tümden birleşmiş oldu o yüce birlikte;
***Zıdlar yok oldu, onlardan yana o parladığından**..*

Her yücelik güzelliği içinde bir suret oldu;
Dalın filiz verdiği her boyda nurlar saçtığından..

Kâküllerinden tura gibi görülen her siyah ben;
Tut, onun ak yanaklarından beliren her allıktan..

Gördüğıünü öldüren süreli gözdeki her bakış;
Al, kirpiklerin acem kılıcı gibi dalmasından..

Asmalardan hurma salkımları gibi her esmerin;
Baştan aşağı yol yol salınıp gelen saçlarından..

Her tatlının dahi, tatlılıkla parladığı zaman;
Her CEMAL sahibinin güzellikte üst oluşundan..

Her latif ki yücelmişi, ya da incedir iyilikte;
Her celil ki, görünür onun açık hali lûtfundan..

Bu güzellikler onun içindir ki yazdım namına;
Tevhid eyle şirke kayma onun geniş alanından..

Sakın:
*- **Bu güzellikler başkasının**..*

***Sözünü etme**;*
*- **Güzellik** de, **çirkinlik** de **ona döner zat yolundan**..*

Çirkinlikten bir şeyi işine bağladığın zaman;
Hemen güzel manaları gelir sana koşaraktan..

Çirkinin noksanını hep tamamlar onun CEMAL'i;
Bu makam noksan, kabahat makamı olmadığından..

*Düşüğün kadrini dahi **yükseltir** onun **celâli**;*
***Düşüğü yükselten odur**, özünde **parladığından**..*

Yüce Hak namına dizgini sal gördüğün her şeyde;
zira onlar tecellilerdir gelir yapıcısından.

•

Burada, bilmen gereken bir şey daha var.. Ki bu:
CEMAL sıfatının manevî yönüne aittir..

CEMÂL sıfatının manevî yönü,
yüce **Allah'ın isimlerinden ve sıfatlarından ibarettir**..

Yüce Hak bu manevî yönü, **isimlerinin ve sıfatlarının kemâl durumunu müşahedeye tahsis etmiştir**..

Bu **yön, Hakka tahsis edilen bir müşahededi**r..
Bunun dışında umumî bir müşahede durumu vardır ki; o, Hakka tahsis edilmemiştir..

Yukarıdaki manayı biraz açalım:

İtikad ehli kimselerden her birine gereken odur ki, yüce Rabb'ının güzel isimleri ve yüce sıfatlarına vb. vasıflarına yakışan bir itikada sahib ola..

Durum, böyle olunca: Her suretten doğan müşahede, itikad edene göre değişik olur..
Sonra, müşahede yönünden görülen sıfat da, Yüce Allah'ın CEMÂL sıfatıdır..

Böyle olunca, o suretteki CEMÂL zuhuru, zarurî bir zuhur olur..
Manevî bir zuhur olmaz..

İşbu mana icabıdır ki: CEMÂL sıfatının manevî yönünü, tam olarak müşahede yolu ile bulmak muhal olur..

Orası, ancak yüce **Allah**'a ve onun bağlılarınadır..

Anlamayanların sözlerinden yana, yüce Allah, tam bir yüceliğin sahibidir..

İnsan-ı Kâmil 24. Bölüm (Celâl)

Abdûlkerîm Ceylî

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bilesin ki..

Yüce Allah'ın **CELÂL'İ zatından ibarettir**..
Ama, isimlerinde ve sıfatlarındaki zuhuru olarak.. Olduğu gibi ve icmal yolundan..

Tafsil yolundakine gelince; o zaman: Azamet, Kibriya, mecd, senadan ibaret kalır..
Keza her cemal de onundur.. Ama, **zuhurda şiddet kesbettiği zaman**..

.. Ve o zaman:

- **CELÂL ismini alır**..

Kaldı ki, **her CELÂL** de, **cemal sıfatınındır**..
Haliyle bu oluş, halka zuhurun ilk anlarına raslar..

İşte o zaman:

- C e m a l..

Adı ile söylenir..

•
Yukarıda anlatılan mana icabı olarak, şöyle demişlerdir:

- Her cemal için CELÂL vardır.. Her CELÂL için cemal vardır..

•
Halkın elinde bulunan yüce Allah'ın cemaline gelince:
Ancak CELÂL sıfatının cemalidir; ya da cemal sıfatının CELÂL yönü..

Mutlak cemal'e ve mutlak CELÂL'e gelince:
Bunu müşahede, ancak Allah'a mahsustur..

Halkın bu babda hiçbir ayağı yoktur.. Bu yolda hiçbir kıdemi yoktur..

•
Biz, CELÂL sıfatını anlatırken:

- **Yüce Allah'ın CELÂL'i, zatından ibarettir**..

Ama, **isimlerinde** ve **sıfatlarındaki zuhuru olarak**..
Demiştik..

Böyle olunca: **Durum Yüce Allah'ın özünde olduğu gibidir..**
Bunu müşahedeye ise başkası için imkân yolu yoktur..
Ayrıca, cemal sıfatı için ise:

- Cemal onun yüce vasıfları, güzel isimlerinden ibarettir.

Şeklinde bir cümle kullanmıştık..

Bütün bunlar gösteriyor ki: **İsimlerden ve sıfatlardan**
tam olarak halkın faydalanması muhaldır..

Sebebine gelince: **Anlatılan durumların dışında yüce Allah'ın katında**
tercihli ve özel olarak ayrılan isimleri ve sıfatları vardır..

Bunun adı ise:

- **Cemaldir**..

Halka zuhuru ise, bu yoldan olur..

Şümullü manası ile, cemal ve şümullü manası ile CELÂL
ancak yüce Allah'a mahsustur..

•

Yukarıda anlattığımız manaları, anladıktan sonra, bilesin ki:
Yüce **Hakkın sıfatları ve isimleri zatının gerektirdiği hakikatler yönünden dört kısma ayrılır**..

Şöyleki:

a) Cemal sıfatları kısmı..
b) CELÂL sıfatları kısmı..
c) CELÂL ve cemal sıfatları arasındaki müşterek sıfatlar..
Bunlar kemal sıfatlarıdır..
d) Zatî sıfatlar kısmı..

İşbu dört kısımda toplanan isimleri ve sıfatları
aşağıda, ait oldukları kısımlara göre sıralamış bulunuyorum..

BİRİNCİ KISIM : **Zâti sıfatlar ve isimler kısmı** :

Allah	El-Vahid	El-Vitr	El-Kuddûs	En-Nur
El-Ahad	El-Ferd	Es-Samed	El-Hayy	El-Hak

(Toplam : ON)

İKİNCİ KISIM : **CELÂL sıfatına bağlı isimler ve sıfatlar kısmı**:

El-Kebir'ül-Müteal	El-Kabiz'ül-Hafid	El-Mani	Zül-Havliş-Şedid
El-Aziz'ül-Azim	El-Müzill'ür-Rakib	Ed-Darr'ül-Varis	El-Kahir'ül-Gayyur
El-Celil'ül- Kahhar	El-Vasi'üş-Şehid	Es-Saburü Zül-Batış	Şedid'ül-İkab
El-Kadir'ül-Muktedir	El-Kaviyy'ül Metin	El-Basir'üd-Deyyan	
El-Macid'ül-Velî	El-Mümit'ül-Muid	El-Muzib'ül-Mufdil	
El-Cebbar'ül-Mütekebbir	El-Müntakimü Zül-CELÂL Vel-İkram	El-Mecidüllezi lem yekünn lehu küfüven ahad	

(Toplam : KIRK)

ÜÇÜNCÜ KISIM : **CELÂL ve cemal sıfatları arasında müşterek olan kemal sıfatları kısmı**:

Er-Rahman'ül-Melik	El-Adl'ül-Hakim	Ez-Zâhir'ül-Batın	El-Muhit'üs-Sultan

Er-Rabb'ül Müheymin	El-Veliyy'ül-Kayyum	El-Veliyy'ül-Müteal	El-Mürid'ül-Mütekellim
El-Halik'üs-Semi	El-Mukaddim'ül-Muahhir	Malik'ül-Mülk'il-Muksıt	
El-Basir'ül-Hakem	El-Evvel'ül-Âhir	El-Cami'ül-Ganiyyüllezileyse kemislihi şey'ün	

(Toplam : YİRMİ DOKUZ)

DÖRDÜNCÜ KISIM : **Cemal sıfatına bağlı isimler ve sıfatlar kısmı** :

El-Alim'ür Rahim	El-Muizz'ül-Hafız	El-Daim'ül-Baki	El-Mücmil'ül-Karib
Es-Selâm'ül-Mümin	El-Mukit	El-Bari'ül-Berr	El-Mücib'ül-Kefil
El-Bari'ül Musavvir	El-Hasib'ül-Cemil	El-Mün'im'ül-Afüv	El-Hannan'ül-Mennan
El-Gaffar'ül-Vehhab	El-Halim'ül-Kerim	El-Gafur'ür-Reuf	El-Kâmil'ü lem yelid

			velem yuled
Er-Rezzak'ül-Fettah	El-Vekil'ül-Hamid	El-Muğni'yül-Muti	El-Kâfi
El-Basit'ül-Rafi	El-Mebdi'ül-Muhyi	En-Nafi'ül-Hadi	El-Cevvadü Züt'Tavl'iş-Şafi
El-Latif'ül-Habir	El-Musevvir'ül-Vacid	El-Bedi'ür-Reşid	El-Muafi

(Toplam : ELLİ ÜÇ)

İşbu eser ise.. o ismin ve sıfatın CELÂL'ine veya cemaline, yahut kemaline bir zuhur yeridir..

•

Üstte anlatılan manaya bir misal olarak malumatı alalım..

Umumî bir mana ile **malumat**: Yüce Hakkın, **ALİM, isminin eseridir**..

Malumat olarak bilinen hemen her şey: Yüce ve sübhan olan **Hak ilminin zuhur yerleridir**..

Bu arada daha başka misaller vermek de mümkündür.. Meselâ:
Merhumat, rahmetin zuhur yerleridir..

Müslimat, selâm isminin zuhur yerleridir..

Bu selâm ismine mazhar olan bütün varlık, sırf yok olma durumundan selâmeti bulmuşlardır..

Bu manada, rahmete nail olmayan hiçbir varlık yoktur.. Bu rahmete nail olma durumu şu iki halden birinde mutlaka görülür:

a) O şeyin yaratılması..
b) Özel bir rahmete ermiş bulunması..

Sonra, yüce Allah'a malum olmayan hiçbir varlık yoktur..

•

Durum yukarda anlatıldığı gibi olunca, mutlak olma yönüyle önden sona bütün varlık cemal sıfatının zuhur yerleridir..

Anlatılan mana icabıdır ki: Cemal ismine bağlı sıfatlardan ve isimlerden her biri, bir eser olma yönüyle varlığı kapsamına alır..

Amma umumî bir mana ile.. amma hususî bir mana ile..

Durum anlatıldığı gibi olunca, bütün mevcudat, yüce Hakkın cemal sıfatının zuhur yerleridir..

•

CELÂL sıfatı da, yukarıda anlatılan cemal sıfatı gibidir..

CELÂL'e bağlı her sıfat da aynı şekildedir..

Özellikle bir eseri gerektiren: Kadir, Rakib, Vasi sıfatları.. Çünkü, onun eseri varlığa dağılmıştır..

İş anlatıldığı gibi olunca, **CELÂL sıfatlarının** bir dalı olması yönüyle bu varlık, CELÂL mazharları olurlar..

Bu manada alınacak bütün varlık : Yüce Hakkın CELÂL suretidir.. Onun zuhur yeridir..

Bu makamda, **CELÂL sıfatına bağlı olan isimler** vardır ki,

varlıkların bir kısmına tahsis edilmiştir..

Meselâ: Müntakım, Muazzib, Darr, Mani vb. isimler gibi..

Sayılan isimlere ve benzerlerine, varlıklardan bazıları mazhar olmuşlardır..
Bütün varlıklar değil..

Haliyle, cemal isimleri böyle değildir.. Onlar için:

- Varlıkların bir kısmı mazhar olur; bir kısmı da olmaz..

Diye bir şey yoktur..
Cemal isimleri, bütün mevcudatı kapsamına alır..

İşbu mana:

- **"Rahmetim gazabımı geçti.."**

Manasını taşıyan kudsî hadisin sırrıdır..

Anlamaya çalış..

•

Burada, kemâl sıfatına bağlı müşterek isimlerden de bahsetmek gerekecek..

Bu isimler, Hak ile halk arasında müşterektir..
Ve.. birkaç kısma ayrılırlar..

BİRİNCİ KISIM : Mertebe için olanlardır..

Bunlar: **Rahman, Melik, Rabb, Malik'ül-mülk, Sultan, Veli** sıfatları gibidir..
Bu isimler umumundur..

Varlık tüm olarak, bu sayılan isimlerden her ismin bir zuhur yeri ve bir suretidir..

Yukarıda söylediğim:

- Tüm olarak..
Sözümden murad:

- Her yönüyle ve her itibara göre.. varlıklar, anlatılan mertebe isimlerinden

her ismin suretidir..

Demektir..

Cemal ve CELÂL isimleri böyle değildir.. Varlık, bunlardan da,
her ismin mazharıdır..

Şu var ki, sınırlıdır: Bir yüzle veya müteaddit yüzle..
Ayrıca sınırlı itibar veya itibarları da hesaba katmak gerekir..

Bu manayı anla..

•

İKİNCİ KISIM : Bu kısma giren **her isme varlık bir zuhur yeri olur**..
Ama, her yönden değil..

Bunlar: **Basir** ismi, **Semi** ismi, **Halık** ve **Hakim** ismi vb. isimlerdir..

•

ÜÇÜNCÜ KISIM : Bu kısma giren **isimlere, varlıkların tam sureti üzerine bir zuhur yeri olması gerekmez**..

Bu isimler: **Gani**, **Adil**, **Kayyum** vb. isimlerdir..

- Tam sureti üzerine bir zuhur yeri olması gerekmez..

Diyoruz.. Çünkü bunlar, zata bağlı isimler meyanında sayılır..

Bu müşterek isimler kısmına almamızın sebebi :
Kendilerinde kısmen CELÂL ve cemal kokusunun bulunmasıdır..

Bu manayı anla..

•

Yukarıda anlatılan manaları anladıktan sonra bilesin ki..

- **K â m i l**..

Vasfı ile söylenen bir **kul, sayılan isimlerin tümünün zuhur yeridir**..

O isimler, ister müşterek olsun; isterse müşterek olmasın.
İster zata bağlı isimler, ister CELÂL'e bağlı isimler, isterse cemale bağlı isimler olsun..

•

Burada biraz duralım..

Cennet mutlak cemalin mazharıdır..
Cehennem, mutlak CELÂL'in mazharıdır..

İçindekileri ile birlikte iki ev olan dünya ve âhiret,
BİRİNCİ KISIMDA sayılan mertebe isimlerinin mazharlarıdır..
Zatî isimlerin değil..

Haliyle, **insan-ı kâmil, onun dışında kalır.. Çünkü, insan-ı kâmil, tek başına zatî isimlerin mazharıdır**.. Hatta, diğer isimlerin de mazharıdır..

İnsan-ı kâmilden başka hiç kimsenin zatî isimlerde ayağı yoktur..
Bu manayı biraz açalım.. Bunun için de, şu âyet-i kerimeyi alalım:

- **"Gerçekten biz, EMANET'i: Yere, göklere ve dağlara arz ettik;**
onu taşımaktan çekindiler.. Ondan korktular..

Ve.. onu: İnsan yüklendi.." (33 / 72)

Bu âyette:

- “EMANET..”   (33 / 72)

Lafzı ile söylenen:
Zat isimleri ve sıfatları ile, yüce Hak’tan başkası değildir..

Onun için:
Varlık baştan sona aransa taransa, insandan yararlısı bulunamaz..

İşbu manaya işaret olarak, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

- “Kur’an bana toplu bir şekilde indi..”

Aynı âyette geçen:

- “G ö k l e r ..”   (33 / 72)

Altında ve üstündekilerle birlikte.. Sonra:

- “Y e r ..” (33 / 72)

İçinde ve üzerinde bulunan çeşitli mahlukları ile birlikte:
Yüce Hak isimlerinin ve sıfatlarının tümü ile tahakkuk etmeden yana acizdir..

Aynı âyette geçen:

- “Onu taşımaktan çekindiler..” (33 / 72)

Cümlesinden murad:
Onların, onu taşımaya dair bir kabiliyete sahib olamayışlarıdır..

Aynı âyette geçen:

- “Ondan korktular..” (33 / 72)

Cümlesinden murad ise.. ona karşı eksik oluşları ve zayıf durumlarıdır..

Aynı âyette geçen:

- “Onu: İnsan yüklendi..” (33 / 72)

Cümlesi ile de, **insan-ı kâmil murad edilir**..

Aynı âyette geçen ve onu yüklenen için:

- “O zalumdur..” (33 / 72)

Buyurulur..Bunun daha açık manası şudur:

- O nefsine zulmeder..

Çünkü, **nefsine tam olarak hakkını vermesi imkânsızdır**..

Sebebine gelince: N**efsinin tam olarak hakkını vermesi için, hakikî manası ile, Allah’a tam senasını yapması gerekir.** Bu da olamaz..

Bir başka âyette bu manada şöyle buyurulur:

- “Allah’ın kadrini zatına lâyık olacak şekilde takdir edemediler..” (6 / 91)

İnsanın:

- “Zalum..” (33 / 72)

Olarak söylenmesi de, üstteki âyetin manası icabıdır.. Yani:

- **Nefsine zulmeder.. Tam manası ile onun hakkını veremez.. kadrini bilemez..**

Demektir..

Aynı âyetin devamında ise.. yüce Hak insanın özrünü ileri sürüp:

- "O: Cehuldür.." (33 / 72)

Vasfını söylüyor.. Bunun daha açık manası:

- **Onun kadri kıymeti büyüktür; ama bunun cahilidir.. bilemez..**
Onun özrü vardır.. Takdir edemedi ki: Onu tam manası takdir ile etmek, yüce Allah'a lâyık bir şekilde sena etmektir..

Bu âyette geçen:

- "Zalum.." (33 / 72)

Kelimesi için, ikinci bir mana daha vardır ki, o da mef'uli isim olmasıdır.. Bu manaya göre insanın:

- "Z a l u m.." (33 / 72)

Olması demek, onun:

- Mazlum..

Olması sayılır.. Yani: Zulme uğramıştır..

Çünkü: **Şerefinin yüceliği, makamının büyüklüğü dolayısı ile, insan-ı kâmilin haklarını hiç kimse yerine getirmemiştir..**

Durum anlatıldığı gibi olunca o:
Mahlukatın kendisine yaptığı muamele icabı, zulme uğramıştır..

- “C e h u l.” (33 / 72)

Lafzını da, aynı manada görmek icab eder.. Ki bu da:

- **Meçhul kalmış.. Derinliği dolayısı ile, hakikatı bilinmez**..

Demeğe gelir..

İşbu mana: İnsan-ı kâmil namına, sair mahlukat için yüce Hakkın özür beyanıdır..
Ta ki, onlar: Zulüm vebalinden kurtulalar.. Kıyamet günü perde aralandığı zaman, dileyecekleri özür makbul ola..

Yani: **O insanı bilemediklerinden yana**..
Zira o: **Öyle yüce** bir **insandır ki, yüce Allah’ın zatının, sıfatlarının zuhurundan ibarettir..**

İnsan-ı kâmilin bazı mertebeleri vardır ki:
Onlar, inşallah bu kitaptaki bölümünde açıklanacaktır..

Bunu da böylece bilesin..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah’tır..

İnsan-ı Kâmil 25. Bölüm (Kemâl)

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bilesin ki..

Yüce **Allah'ın KEMÂL vasfı, kendi mahiyetinden ibarettir**..

Buradaki **mahiyet**:

- Olduğu hal üzere..

Manasına alınmalıdır..

Yüce Allah'ın **mahiyeti ise**.. bir **idrâk kabul etmez**..

Yâni: İdrâk yolu ile kavranıp:

- Bu, budur..

Denemez..

Zira: Yüce **Hakkın kemâli için bir son durak ve bir nihayet yoktur**..

Yüce ve Sübhan olan **Hak mahiyetini kavrar.. İdrak eder ve bilir**..
Şunu da **idrâk eder; bilir ki: Mahiyeti kavranamaz.. Çünkü, onun için bir son yoktur**..

Bu durum zatı için de böyledir.. başkaları için de böyledir..

Yukarıdaki cümle ile, şunu anlatmak istiyorum:

Yüce **Hak mahiyetini idrâk eder..**
Ama o mahiyetin, içinde bulunduğu hal üzere kavranamayacağını idrâkten sonra..

Bu durum, kendisi için de böyledir; başkası için de..

•

Yukarıda geçen:

- Yüce ve Sübhan olan Hak, mahiyetini kavrar.. idrâk eder, bilir..

Dedik.. İşbu durum, onun KEMÂL vasfının ihata hakkına göredir..
Cehalet, bilmemek yoktur..

•

Yine yukarıda geçen:

- Yüce Hak, mahiyetini idrâk eder.. Ama o mahiyetin içinde bulunduğu hal üzere kavranamayacağını idrâktan sonra..

Bu durum, kendisi için de böyledir; başkası için de..

Dedik.. İşbu durumu: Onun büyüklüğünün varlığı, ve nihayetinin yokluğu yönünden
Hak ettiği bir mana olarak almak icab eder..

Sebebine gelince: Ancak, nihayeti olan kavranır..

Halbuki yüce **Allah'ın nihayeti yoktur.. Nihayeti olmayanı kavramak ise.. muhaldir**..

Yüce **Hakkın mahiyetini kavramasına gelince:**
Bu, hükmî bir kavrayış manasıdır..

İşbu mana için:

Kendi özünü bilmemek gibi bir durumun onda olmayışı;
ilmin şümulünü hak etmesi icabıdır..

Demek yerinde olur..

Yoksa:

- Onun şekillerinden biri ile kavramı kabul eder..

Demek değildir.

•

Yukarıda anlatılan manaları anlamaya çabala.. Çünkü, anlaşılması biraz zordur..

Sakın buradan kayıp düşmeyesin.. Çünkü, orası: Hayret makamıdır..

Anlatılan manada uzun bir kaside yazmıştım..
Onun içinden şunları aldım..

İhata ettin mi mücmel, mufassal haberini;
Zatının.. ey toplayan sıfatların her birini..

Yoksa yüceldi mi yüzün tüm kavramaktan yana;
Sardın ki kuşatılmaya zatının derini..

Haşa sana son buluna.. haşa ki olasın sen;

Sana cahil.. ah.. neyle silerim hayretlerimi?..

o

Bilesin ki..

Yüce Hakkın KEMÂL durumu, mahlukatın kemâline benzemez..

Çünkü mahlukatın kemâli, kendilerinde bulunan manalardır..
O manalar ise.. kendilerine mugayirdir(aykırı)..

Yüce ve Sübhan olan Hakkın kemâli ise.. zatı iledir..
Zatına mugayir, zaid manalar yolundan gelen manalar değildir..

Yüce Allah, bu gibi şeylerden yana tam bir şekilde üstünlük sahibidir..

Hâsılı Yüce **Allah'ın KEMÂL'i aynen zatıdır**..

İşbu mana icabıdır ki:

- **Mutlak gına** ve **tam KEMÂL**..

Vasfı ile söylenip anılması ve o vasıfların kendisine verilmesi yerinde oldu..

Her ne kadar yüce Hak için, KEMÂL'e bağlı manalar; akıl yolundan bulunsa dahi,
o manalar kendinden başkası değildir..

Çünkü: Akıl yolundan bulunan geniş manalı KEMÂL onun zatına bağlı bir iştir..

Zatına eklenmiş bir şey değildir.. Ona mugayyir de değildir..
Akıl yolu ile bulunan kendisi de değildir..

Ancak yukarıdaki hüküm, yüce Hakkın gayrı için verilemez..

Şöyleki: Bu varlıklardan bir varlığı, herhangi bir vasıfla anlattığın zaman:
O vasıf o varlıktan başkası olması iktiza eder..

Çünkü: Mahluk, müteaddid parçalara ayrılmayı kabul eder..

Yüce Hakkın vasfı ise.. aynen kendisi olması icab eder..

Çünkü vasıf, zatının gerektirdiği bir hükümdür..

Ama, tek başına ve varlık terkibi zatından olmak üzere..

•

Üstte anlatılan, yaratılmışlara verilen vasıf için, şöyle bir misal verebiliriz..

Meselâ deriz ki:

- İnsan konuşan hayvandır..

Bu manada, hayvaniyet durumu, kendi özünde ve akıl yolundan biliniş şeklinde insandan başkadır.. Aralarında bir başkalık vardır..

Konuşmak ise.. kendi özünde; insanın da, hayvanın da başkasıdır..
İnsanla da bir ilgisi yoktur, hayvanla da..

Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen, hayvaniyet ve konuşmak
aynen insan olmuştur..

Çünkü insan: O iki şeyin bir araya gelmişidir..
Varlığı ancak onlara bağlıdır.. Onlara mugayir yönü yoktur..

NETİCE:

a) **Bölünme, parçalanma yönüyle, mahlukun vasfı kendisinin gayrıdır**..
b) **Terkib yönüyle de aynen kendisidir**..

Ancak, yüce Hak için, durum böyle olamaz..
Zira, onun için bir bölünme ve terkib imkânsızdır..

Kaldı ki, onun sıfatları için:

- Kendisinin aynı değildir.. Zatından başka değildir..

Gibi bir söz söylenemez..
Ancak akıl yolu ile, onu: Biliriz.. Çeşitleri ve zıdları ile..

Halbuki yüce **Hakkın sıfatları; mahiyeti, hüviyeti yönüyle aynen zatıdır**..
Yani: Kendi varlığında onlarladır..

Durum anlatıldığı gibi olunca:

- Sıfatları aynı değildir..

Denemez.. Böylelikle de, mahluk hükmünden ayırd edilir..

Mahlukun sıfatı kendisinden başkası değildir.. Ama, aynı değildir..
Bu hüküm, Hak için, ancak mecaz yolundan verilir..

- Mütekellimin..

Adı ile anılan kelâm âlimlerinin çoğu, bu meselede yanılmıştır..
Muhiddin b. Arabî'nin bu babdaki fikri, sana anlattığımıza uygundur..

Ama o, başka bir cihetten gitmiş ve başka bir ibare kullanmıştır..
Başka bir manada söylemiştir..

Ancak, onun dışında kalanların çoğu, yanılmış ve şöyle demişlerdir:

- **Hakkın sıfatları ne aynıdır; ne de gayrı**..

Bu cümlenin yerinde sarfedilmiş bir cümle olmadığını düşün..

Bizim durumumuza gelince.. **keşf-i ilâhî** **bize şu ihsanı yaptı**:

- Yüce **Hakkın sıfatları, aynen zatıdır**..

Onların böyle oluşu, ne sayı itibarı iledir, ne de sayı itibara alınmadan..

•

Yukarıda anlatılan manada bir işe şahid oldum.

En güzel misal Allah'ın misalidir..ancak, ona misal yollu:

- N o k t a..

Deniliyordu..

İşbu nokta, akıl yolundan bulunan; her cemali, celâli ve KEMÂL'i toplayıcı, alıcı bir duruma sahib KEMÂL durumlarının kendisidir..

Haliyle, bu durum: İlâhî mertebeye uygun bir şekilde olmaktadır..

..Ve o KEMÂL durumları, tümden bu noktanın varlığında helâk olmuştur.. Nokta ise.. o KEMÂL durumlarında yok olmuştur..

Gerek:

- N o k t a..

Dediğimiz, gerekse:

- KEMÂL durumları..

Diye tabir edilen şeyler, kendi ahadiyet hallerinde, sonsuzluğu düşünülmelidir..

Bir başlama önceliği onun için muhaldir..

•

Bu makamda daha bir çok işler vardır ki; çok ağırdır.. çok incedir, çok değerlidir..

Hele anlatılmaktan yana, tam bir yüceliği vardır..

Olan oldu da, anlatmadım ondan;
Hayra yor haber sorma hiç oradan..

•

Bilesin ki..

Yukarıda anlatılan misaller, yüce zata lâyık değildir.. Ona uymaz..

Çünkü misal: Özünde mahluktur..

Yüce zat ise.. misal yolu ile, anlatılandan çok çok başkadır..

Zira: Hak kadim vasıflıdır.. Halk ise.. sonradan yaratılan bir mahluktur..

Kaldı ki: Bu anlatılan ibareler, zevkle elde edilen manaları taşıyamaz..
Meğer ki, daha önce kendisine bu yolda verilmiş bir binek ola..
O zaman ibare zevkini taşıyan binek olur..

Zira, tek başına ibare yüce Hakkın özünde bulunan manayı çekemez.. Ancak, ondan bir parçayı alır..

•

Sonuç şudur: Her kim Yakup misali hüzne dalarsa..
müjdecinin getirdiği Yusuf'un gömleği sürülünce, gözündeki körlük açılır; kalkar..

Bir kimsenin, ezelde içine konan bir zevki yoksa.. aranana düşmesi imkânsızdır..
Meğer ki: İman tasdik sahibi ola.. Bir de, kendinde vehmettiği şeyleri ata;
Hakkın tahkik babında verdiklerini tuta..

Hali böyle olan kimse, şu âyet-i kerimenin hükmünde sayılır:

- "Tam müşahede içinde kulak veren.." (50 / 37)

Bu âyetin ifade etmek istediği bir mana şudur:

- **Kendisine söylenene iman şehadeti getirir**.. Ama kuvvetli bir iman şehadeti..

Ve.. bu kuvvetli iman sayesinde, o anlatılanı, gözle görmüş gibi olur..

Hâsılı: Bu bir keşif meselesidir.. Keşfi başta kazanan ise.. kalbi olan kimsedir..

Bu mana: Baş tarafı yukarıda geçen âyet-i kerime ile sabittir:

- "Gerçekten bunda hatırlatmalar vardır:
Kalbi olana, tam müşahede içinde kulak veren kimseye.." (50 / 37)

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Yüce Hak için **HÜVİYET**:
Zuhuru mümkün olmayan gaybından ibarettir..

Sanki, **HÜVİYET: İsimler ve sıfatlar cümlesi nazar-ı itibara alınarak, vahidiyet sıfatının batın manasına işarettir**..

•

Yukarıda geçen :

- Sanki, HÜVİYET..

Kelimeleri ile başlayan sözümdeki, benzetmeden muradım:

- Ancak o..

Demektir..

Sebebine gelince: **HÜVİYET, isim, sıfat, nam, mertebe, mutlak zat gibi sıfatlardan belli birine tahsis edilmemiş olmasıdır**..

Onda, **isimlere de, sıfatlara da itibar yoktur**..

Ancak, toplu olarak; tek olma yolundan: HÜVİYET hepsine işarettir..

Onun şanı ise: Batınları ve gaybleri anlamaktan ibarettir..

•

HÜVİYET, kelimesi; gaybe işaret olan:

- H ü v e (o)

Lafzından alınmıştır..

Böyle olunca, yüce Allah için HÜVİYET, onun öz zatından ibarettir.. Ama isimleri ve sıfatları itibara almak ve bunların gayb halinde olduklarını da fehmetmek gerekir..

Şu manzum sözlerim, bu manayı anlatır:

Hak HÜVİYET, Vahid zatın gaybıdır;
Tanığa zuhur, muhal olanıdır..

Sanki HÜVİYET bir vasıftır geldi;
Bütuna, inkârcı olmayanıdır..

•

Bil..

- HU – HÜVE - (O)

Şeklinde görülen isim, Allah isminin sırrıdır..

Kaldı ki: **Hüve, Allah isminin sırrıdır**..

Çünkü: **Bu isim, Allah isminde kaldıkça mana olur**.. Ve o manayı Hakka iletir..
Onlardan alındığı zaman: Kalan harfler manasız kalır..
Hiçbir mana ifade etmez..

Misal olarak, bu durumu anlatalım..

Diyelim ki:

- Allah kelimesinin başından ELİF alındı..

O zaman, LİLLAH kalır; mana ifade eden bir durumu vardır..

Diyelim ki:

- LİLLAH'tan birinci LÂM da alında..

O zaman: LEHU olur ve bir mana ifade eder..

Diyelim ki:

- İkinci LÂM da alındı..

O zaman:

- **HU** – HÜVE – (O o)..

Manalarını ifade eden (HA) harfi kalır..

İşte..

- HÜVE..

Şeklinde anlattığımızın tümü, bu tek başına (HA) harfidir..
(VAV) harfi olmadan..

(VAV) harfinin ona gelmesi, Arab dili kaidesince:
İşba ve istimrar'ı adi kabilindendir.

Böyle olmuş, ikisini bir şey haline getirmiştir..

Hâsılı: Hüve, isimlerin en faziletlisidir..

•

Hicri 799 (M. 1397) senesi sonunda idi: Ehlüllahtan bazıları ile Mekke'de buluştum..
Oranın şerefini artırması babında, dileğimi yüce Allah'a arz ederim..

Onlardan biri bana, isim-i azam üzerine müzakere yolu açtı..

Resulullah S.A. efendimiz, **ism-i azam** için şöyle buyurmuştu:

- "Bakara suresinin sonunda ve Ali İmran suresinin başındadır.."

Sonra, şöyle dedi:

- Bu, **HÜVE** kelimesinden ibarettir..

Bu manayı da, Resulullah S.A. efendimizin, geçen kelâmının
dış şeklinden çıkarıyordu..

- "Bakara suresinin sonunda.."

Buyururken:

"Bakara"

Lafzının son harfi olan (HA) harfine işaret ediyor..

- **“Ve.. Al-i İmran suresinin başında..”**

Buyururken, bu cümlenin başındaki:

- **“Ve..”**

Kelimesine işaret ediyor..

Böylece: HA ile VAV bir araya geliyor ve:

- HU – HÜVE – (O)..

İsmi meydana çıkıyor ve.. **ism-i azam** oluyordu..

•

O zatın sözü, her ne kadar yerinde ise de.. ben ism-i azam için ayrı bir koku alıyorum..

Diyeceksiniz ki:

- Madem ayrı bir koku alıyorsun; o halde o zatın sözünü neden buraya aldın?..

Hemen anlatayım:

- O ismin şerefini anlatmak için..

Yani: Hu, isminin..

Kaldı ki, Resulullah S.A. efendimizin anlatılan yoldan işareti de gösteriyor ki:
HU, ism-i azamdır..

Bilesin ki..

HU – HÜVE – (O).. zihinde hazır olan şeyden ibarettir..
O hazıra da, ancak işaretle gidilir..

Bu işaret ise.. his şahidi ve hayal gaibi yolundan olur..

- G a i b..

Dediğimiz, hayalden uçup gitmiş değildir; orada gizlidir..
Böyle olmasaydı, ona:

- HU – HÜVE – (O)..

Lafzı ile işaret etmek yerinde olmazdı..

Çünkü:

- HU – HÜVE – (O)..

Lafzı ile işaret ancak hazır için yerinde sayılır.. Kaldı ki, lafız bir zamirdir..
Zamir ise.. ancak, daha önce sözü geçen için kullanılır..

İşbu zamirin anlatılan şekilde gelişi:

a) Lafız yolundan olabilir..

b) Karine yolu ile olabilir..
c) Hale bağlı bir şekilde olabilir..

Bir şeyin oluş şeklini açıklamak ve hikâye nakline benzer işlerde olduğu gibi..

•

Yukarıda anlatılan zamirin durumu, bahsimiz için, bize faydalı oldu..

..Ve gösterdi ki:

- HU – HÜVE – (O)..

Lafzı ile geçen zamir, sırf varlığa düşüyor.. Ki o varlıkta, yokluk olması sahih olmaz.. Kaldı ki, o varlık; gaiplik ve fena cinsi yokluk çeşidi ile de bir benzerliği yoktur.

Zira, gaib: Bir cihetten yok gibidir.. Yani: Açıktan görülmez.. Böyle bir şeye de:

- HU – HÜVE – (O)..

Lafzı ile işaret etmek yerinde bir şey olamaz..

•

Şimdi:

Yapılan izah bize anlatıyor ki: **HÜVİYET açık, sarih olan sırf varlığın kendisidir**..

Ve.. o varlık her kemâl durumunu içine almıştır.. Bu kemâl durumu,
ister vücuda bağlı bulunsun, isterse şühuda..

Ne var ki hüküm: Gaybe bağlı bir yoldan gelmiştir..

İşbu hüküm ise.. onun tam yerine getirilmesi ve tam hakkını alması
mümkün olmadığı için verilmiştir..

Kaldı ki, onu tam idrâk edip kavramak yolu da kapalıdır..

•

Denildi ki:

- **HÜVİYET, kendisineidrâk yolu kapalı olduğu için gayb sayılır**..

Kendisi gayb olduğu için değil..

Çünkü: Hakkın gaybı, şehadetinden başka olmadığı gibi,
şehadeti de gaybından başka değildir..

Ama, insan ve onun dışında kalan her mahluk, anlatılan mananın dışında kalır.. Onların ayrı ayrı gaybı da vardır; şehadeti de..

Ancak, insanın şehadeti, bir yöne ve bir itibara bağlıdır.. Aynı şekilde,
gaybı da bir yöne ve itibara bağlıdır..

Ama, yüce **Hakkın: Gaybı şehadetinin aynıdır.. Şehadeti ise.. aynen gaybıdır**..

Onun katında, kendi özünden yana bir gaybı yoktur.. Şehadeti de öyledir..

Ancak, onun özünde bir gaybı vardır; ama şanına yakışır bir şekilde..
Şehadeti vardır; o da şanına yakışır bir şekilde..

Tıpkı: Özünü bildiği gibi..

Onun bu bilişine ise.. bizim için akıl yolu kapalıdır..

Çünkü: Gaybını ve şehadetini olduğu hal üzere, ancak yüce ve sübhan olan
kendisi bilir..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Yüce Hakkın **İNNİYET'i:**
Şanına yakışan şekli ile, benliği ve şahsiyetidir..

..Ve bu: Yüce Hakkın zâhirine işarettir..
Amma, batın durumları zuhurunu kapsamına alması itibarı ile olur..

•

Anlatılan manada şu âyet-i kerimeleri okuyalım:

- "Gerçekten Allah benim.." (27 / 9)

- "İlâh yoktur; ancak ben varım.." (20 / 14)

Yüce Allah, bize şu manayı anlatmak istiyor:

- HÜVE – HU – (O)..

Lafzı ile işaret olunan hüviyet:

- **ENE** (BEN)..

Lafzı ile işaret olunan **İNNİYET**'in, yani: **Benliğin aynıdır**..

Durum anlatıldığı gibi olunca: O, olma durumu, BENLİK'te,
akıl yolundan bulunmuş olur..

Bu mana ise:

- Yüce **Hakkın zâhiri, aynen batınıdır.. Batını ise.. aynen zâhiridir**..

Şeklinde sarf ettiğimiz cümlenin tam manasıdır..

Bu zâhir ve batın durumları ile yüce **Hak:**
Bir yönden zâhir, diğer yönden batın olamaz..

Bu böyledir; başka çeşidi yoktur..

Nitekim, bunun böyle olduğu yüce Hakkın, cümleyi tekidle(***kuvvetlendirme***) söylemesinden anlaşılır.

Görmüyor musun:

- "İnne (gerçekten).."

Edatı ile nasıl tekid ediyor?..
Böylece, zihindeki tereddüdü atıyor.. Kaldı ki:
Dinleyenin zihninde tereddüd meydana gelmesi ihtimali bulunan
her cümle için tekid faydalıdır..

Aynı şekilde, dinleyenin inkârı babında da tekidli konuşmak icab eder..
Ancak, zihinde tereddüt, veya inkâr yollu bir durum olmazsa, tekide hacet kalmaz..

Amma, zâhir ve batın, bir itibar edilince, aklın tereddüdü ortaya çıkar.. Tekid ise.. bu tereddüdü ortadan kaldırır..

Meselâ: Bir işin zâhiri, nasıl batını olur?.. Bir işin batını nasıl zâhiri olur?..

Madem ki, ikisi de birdir; o halde:

- Zâhir ve batın..

Diye ayırd edilen mananın faydası nedir?..

Cinsinden veya başka sözler olur..

İşbu meselede ise, nefsin: Ya tereddüdü olur; yahut inkârı..

İşte.. bu tereddüdü gidermek için, yüce Hak:

- "İnne.."

Lafzı ile, manayı tekid etti..

..Ve Musa'ya:

- "İnnehu -gerçekten-.." (27 / 9)

Buyurdu.. Buna, daha açık mana şudur:

- Hüviyet (**O**) ile işaret olunan batın ahadiyet, işte kendisine:

- "ENE - BEN -.." (27 / 9)

Lafzı ile işaret olunan, İNNİYET'in; yani: Benliğin kendisidir..
Bu mana ile, âdeta, şöyle tenbih ediyor:

- Sakın, aralarında bir ayrılık, gayrılık, bölünme gibi şeylerin olduğunu sanmayasın.. Ama, şekillerin hiçbir şekli ile..

Daha sonra, bunları bedeliyet durumu ile tefsir etti..
Bu da, zata bağlanan işarettir.. Yani:

- "ALLAH.." (27 / 9)

Demek istiyorum ve:

- Cem, şümul yönüyle, ülûhiyetin iktizasına işarettir..

Demeyi kasd ediyorum..

Yüce Hak:

- Onun batını, ve gaybı aynen zuhuru ve şehadetidir..

Demedi.. Ama şu yoldan bir tenbih yaptı:

- Bu iş, yüce Allah ne hal üzere ise.. o halin hakikatı üzerinedir..

Çünkü, ulûhiyet sıfatı, kendi özünde:

a) Birbirini nakzeden iki şeyin şümulünü;
b) İki zıddı bir araya getirmeyi;
Ahadiyet hükmüne göre iktiza eder..

- Gayrılığın meydana gelmesi için de, gayrılığı yok eder..

İşbu durum, hayrete düşüren bir meseledir..

o

Buraya kadar anlatılan âyet-i kerimedeki mana ise..
şu âyet-i kerimedeki sözü tafsir etti..

- "İlâh yoktur; ancak ben varım.."   (20 / 14)

Bundan, şunu anlatmak istiyor:

- **İbadet edilen ilâhlık durumunda ancak ben varım**..

Bu putlarda zâhir olan **benim**..
Felekler, tabiatlar hep **benim**..

Cümle mezhep ve din ehlinin kulluk ettiği her şey benim..
Şu putların tümü, **BEN**'den başka değildir..

Bundandır ki, onlara:

- İ l â h l a r..

Lafzını tesbit ettim.. Bu lafzı onlara da ad koydum..

Haliyle onlara verilen bu isim, hakikatte aldıkları durum icabıdır..

..Ve bu isim: Mecaz yolu ile değil, hakikat olarak verilmiştir..

Zâhir ehlinin:
- İlâhlar, ismi onlara tapanların verdiği isimdir..
Hak Taâlâ ise.. verdiği isimle bunu murad etmiştir..
Yoksa, kendi özlerinde, bu ismi hak ettikleri için vermemiştir..

Dedikleri gibi değildir.. Halbuki bu, yanlıştır.. Ve Hakka iftiradır..

Çünkü bu eşyaya tümden; hatta bu vücudda bulunanların hemen her biri için, hakikatta Allah'ın zatı yönünden gelen bir isimdir. Hem de, hakikî olarak..

Zira, sübhan olan Yüce **Hak** bu manaya göre, **eşyanın aynıdır**..

Onlara:

- **İ l â h i y e t**..

Adının verilmesi de, bu manaca hakikî bir isimlendirmedir..
Ehl-i hicabdan mukallid ziümrenin sandığı gibi mecaz yollu
bir isimlendirme değildir..

Şayet durum, anlatıldığı gibi olmasaydı; cümle şöyle kurulurdu:

- Bu taşlar, yıldızlar, tabiat unsurları ve ibadet ettiğimiz eşya ilâhlar değildir..
Benden başka ilâh yoktur; bana ibadet ediniz..

Ama, böyle olmadı.. Yüce Hak şu manayı murad etti:

- O ilâhlar, birer zuhur yeri olarak kabul edilir.. Onlardaki ulûhiyet hükmü ise.. bir hakikattır..

Böyle olunca, onlar ancak, kendisine ibadet etmiş olurlar.. öyle de oldular..

İşbu mana icabı olarak da şöyle buyurdu:

- "İlâh yoktur.. Ancak ben varım.." (20 / 14)

Bunun bir manası da şudur:

- Bu mekânda, ilâh ismi verilen ancak benim..
Bu âlemde, benden başkasına ibadet eden yoktur..

Hem nasıl benden başkasına ibadet edebilirler ki:
Onları bana ibadet etmeleri için yarattım.. Böyle olunca,
onları ne için yarattımsa.. o hâsıl olur..

Bu mana makamında Resulullah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

- "Herkese, uğruna yaratıldığı şey müyesserdir."

Yani: **Hakka ibadet babında**..

Şu âyet-i kerimeler de, aynı manayı anlatır:

- "İnsanları ve cini, ancak bana ibadet edeler; diye yarattım.." (51 / 56)

- "Her şey, onun hamdiyle Tesbih eder.." (17 / 44)

o

Özellikle, yukarıda geçen âyet-i kerime ile yüce Allah peygamberi Musa'yı a.s. şu manada ayıktırmak istiyordu:

- **Şu ilâhlara sahip çıkanlar, ancak Allah'a ibadet etmektedirler..**
Ama bir mazhar yönünden..

..Ve Musa'dan A.S. şunu istiyordu: **Bütün mazhar cihetinden** yüce **Allah'a ibadet etme**k..

Bunun için ise, şöyle buyurdu:

- "İlâh yoktur; ancak ben varım.." (20 / 14)

Bundan kasd olunan bir mana da, şuydu:

- Burada ilâh olarak, ancak ben varım..

Kendisine:

- İ l â h..

Adı verilen ve öyle söylenenlerin hepsi işte, benim..

Madem ki: O gösterilen mertebede Allah ismi ile aynen bulunduğumu öğrettim.. O halde bana ibadet et ya Musa..

Şu cihetten ki: **Hüviyetin aynı olarak, bütün mezahiri bir benlik olarak toplar..**

Bu yollu bir ayıktırma, sübhan olan Yüce Allah'tan peygamberine
b**ir yardımdır**..

Ona yardım ediyordu; ta ki: **Kendisine bir yönden ibadet edip,**
diğer yönü bırakmaya..

İbadet etmediği, fuzulî bulup terki halinde Hakkı fevt etmeye..
İsterse, ibadet ettiği cihetten hidayeti bulmuş olsun..
Ki çeşitli millete mensub olan ve Allah yolundan sapanların durumu da böyledir..

Yani: Tek yönlüdür..

Eğer o: **Üzerine dikkat çekilen benlik cihetinden ibadet ederse,**
durumu başka olur.. **Tam arzu edilen bir ibadet olur**..

O, öyle bir benliktir ki: Cümle mazharları, tecellileri, yaratılış şekillerini ve gereklerini topladığı babında tenbih yapılmıştır..

Kaldı ki, o benlik: Hüviyet içinde, akıl yolundan kemâlât ile nam almıştır..

Hâsılı: Bu, her şeyi içine alan, öyle bir benliktir ki:

- A l l a h..

Lafzı ile tefsir edilmiştir.. Sonra burada:

- "İlâh yoktur; ancak ben varım.." (20 / 14)

Cümlesi ile şerh edilmiştir..

İşte.. **bütün bu manaları düşünerek ibadet et..**
Böyle bir ibadet yapanın ibadeti, aslına uygun bir ibadettir..

Yukarıda anlatılan manalara işaret olarak, şu âyet-i kerimeyi de dinleyelim:

- "İşte.. benim doğru yolum budur.. Ona giriniz..
Çeşitli yollara girmeyiniz; sonra sizi yolundan alıkoyar.." (6 / 153)

Bu âyet-i kerime ile, işaret edilen çeşitli yollara bağlı olanlar;
her ne kadar Allah yolunda iseler de, fırka fırka olduklarından,
içlerine: Şirk, ilhad cinsi şeyler girdi..

Ancak: Muhammedî yoldan tevhid ehli olanlar, öbürlerine benzemezler..
Bunlar, dosdoğru yolu takib ederler..

Bir kul, Allah'ın dosdoğru yolunda olunca, kendisine, Resulullah S.A. efendimizin, şu hadis-i şerifindeki sır zâhir olur:

- "Bir kimse ki, nefsini bildi; gerçekten Rabbını bilen o oldu.."

Bu hadis-i şerifin sırrı kendisine **zâhir olan kimseden daha sonra**:
Hakiki manası ile, **Hakka ibadet etmesi taleb edilir**..

Böyle bir ibadet ise.. isimlerin ve sıfatların hakikatleri ile, tahakkuk etmektir..

O kul: Anlatılan şekli ile, ibadeti yapınca bilir ki:
O zâhirdeki eşyanın da, batındakinin de aynıdır..

Yine bilir ki, **o bir benliktir** ve:

- **M u s a**..

Diye tabir edilenin aynıdır..

.. **Ve bu Musa**, Hakkın kendisine öğrettiği şeyleri talebe başlar..
Çünkü o aradığı şeyler, **isimlerin ve sıfatların iktiza ettiği kemâlât çeşidinden hakkıdır**..

Onu arar ki: **Bulsun; hakkı ile Hakka ibadet etsin**..

Ancak, **tam hakkı ile ibadet etmeyi yapmanın imkânı yoktur**..

Çünkü: **Allah'ın isim ve sıfatları sonsuzdur**..
Böyle olunca, ona: **Hakkı ile ibadet edebilmek de sonsuz olur**..

Üstte anlatılan mana icabıdır ki, Resulullah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

- "Hakkı ile, sana karşı irfan sahibi olamadık..
Hakkı ile, sana ibadet edemedik.. Yani: Kendini sena ettiğin şekilde.."

Hazreti-i Sıddık R.A, ise şöyle buyurdu:

- İdrâki kavramaktan yana acizlik, idrâktir..

Anlatılan manaları şu nazma sıraladım:

Ey o suret ki, akıllar şaşkın mananda;
Ey o dehşet ki, kâinat bitti olmanda..

Ey gayelerin gayesi ki, en sonunda;
Akıllı dahi şaşar yüce varlığında..

Keremler sana, zatını övdüğün gibi;
Nezihsin şirkten, ikilikten hamd anında..

İnsan bulamaz, senden yana arzusunu;
Haşa haşa, son ola yüce varlığında..

Kusur itirafım, sana marifetimdir;
İdrâki acizlik, bana idrâk şanında..

Sofiye zümresi, benlik durumunu, kulun aklen kabul edilen yüzüne bağlamışlardır.. Çünkü bu benlik: Hazır olanı, müşahede edip görüleni, anlatmak için kullanılır..

Hüviyet, yani: O, olmak ise.. bu görülen şeyin gayb yüzüdür..

Bu durumda da: Hüviyeti gayba bağlıdır.. ki o: Hakkın zatıdır..

Benliği de, bu şehadet haline verdiler.. Bu da,
kulun aklen kabul edilen yönüdür..

Burada, ince bir nükte vardır; anlamaya çalış..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

EZEL: Akıl yolu ile bilinen bir öncelik mefhumundan ibarettir..

Yüce Allah, hükmen öyledir..Yani: EZEL'dir..

Ancak, bu EZEL icabı öncelik: Yüce Hakkın kemâl iktizası icabıdır..
Hadiselere, yaratılmışlara **takaddümü icabı değildir**..

Yaratılmışlara nazaran, uzun bir öncelik zamanı düşünülecek ve buna:

- **EZEL**..

Tabiri kullanılacak.. Böyle bir şey olamaz..

Nitekim bu gibi zamana bağlı **EZEL** anlayışının durumu daha önce de geçti..

Kaldı ki: Böyle bir anlayış,
yüce Allah'a karşı irfan kıtlığına uğrayan kimseye yakışır..

Yüce Allah, bu gibi manalardan yana tam bir yüceliğe sahiptir..

Biz, anlatılan yanlış anlayışın batıl olduğunu,
bu eserin geçen kısımlarında da belirtmiştik..

Zira yüce **Hakkın EZEL'i şu anda dahi mevcuttur**..
Tıpkı: Bizim varlığımız meydana gelmeden önce olduğu gibi..

Onun **EZEL durumu, hiç değişmedi**..
Ebedlerin ebedine kadar da, değişmeden kalacaktır..

Ebedin beyanı da, inşallah bundan sonra gelecek bölümde olacaktır..

Evet.. Yüce Hak için **EZEL** hükmü anlatıldığı gibidir..

Ama sonradan yaratılan varlığın da bir **EZEL** durumu vardır..

Bunun **EZEL durumu ise..**
Hadis şey için, kendisine varlık girmeyen vakitten ibarettir..

•

Sonradan yaratılan bir şeyin EZEL'i; durumu kendisi gibi olan diğer bir şeyin
EZEL'ine uymaz

Mesela: Madenin EZEL durumu nebatın EZEL durumuna uymaz..
Çünkü, maden: Bitkinin önceliğidir..

Zira, nebatın varlığı ancak, madenin varlığından sonra ortaya çıktı..

Durum anlatıldığı gibi olunca, **nebatın EZEL durumu, madenin varlığı ile başlar**..
Madenin varlığından evvel değil..

Madenin EZEL durumu ise.. cevherin varlığı ile başlar..

Cevherin EZEL durumu ise.. heyulanın var olması ile başlar..

Heyulanın EZEL durumu da, hebanın varlığı iledir..

Hebanın EZEL durumu da, tabiat çeşitlerinin varlığına bağlıdır..

Tabiatın EZEL durumu da, unsurların varlığına bağlıdır..

Unsurların EZEL durumu ise.. illiyinin varlığına bağlıdır..

İlliyin ise: **Kalem-i alâ**, akıl ve:

- **R u h**..

Adı verilen melek ve benzerleridir..

Bütün bu anlatılanlar, âlemin tümüdür.. Hepsinin EZEL durumu,
yüce Hazretin bir kelimesidir..

Bu kelime ise.. onun bir şeye:

- O l..

Demesiyle, o şeyi olduran sözün manasıdır..

Yukarıda anlatılan EZEL dışında mutlak olan bir EZEL vardır ki,
bu EZEL'i, Yüce **Hak kendisine hak bilmiştir**..

Böyle bir EZEL'de mahlukattan hiç bir şeyin varlığı yoktur..
Ne hükmen, ne aynen, ne de itibar olarak..

Bazılarının:

- **Biz EZEL'de Hakkın katında idik**..

Şeklinde sarf ettikleri sözdeki EZEL **halka ait EZEL'dir**.. Çünkü onlar, **Hakkın EZEL'inde mevcud değillerdi**..

Zira Hakkın EZEL'i: EZEL'lerin hükmünü kapsayan bir EZEL'dir..

Bu, onun için zatî bir hükümdür ve kemâlinin hakkıdır..

•

Bilesin ki..

EZEL: Varlık ve yoklukla vasfedilemez..

O, **varlıkla** vasfedilemez; çünkü: Bu makamda **EZEL, hükmîdir**. Göze gelen bir varlık değildir..

O yoklukla da vasfedilemez; çünkü: **O, nisbet ve hükümden öncelik taşır**..

Kaldı ki, sırf yokluk: Bir nisbet ve bir hüküm kabul etmez..

İşbu mana icabıdır ki: Yokluk hükmü de kayar gider..

Böyle olunca, **EZEL ve ebed birleşir**.. Yüce Hakkın **EZEL'i ebedi olur; ebedi ise.. onun EZEL'i**..

•

Bilesin ki..

Yüce **Hakkın kendisi için EZEL durumunda halk bulunamaz**..

Ne hükmî, ne de aynî..

Çünkü, bu tür **EZEL, tek başına Allah için bir öncelik hükmünden ibarettir**..

Hakkın önceliğindeyse.. halkın hiçbir hükmü yoktur..

Ama şekillerin hiç biri ile..

Durum böyle olunca:

- Hakkın önceliğinde, halkın ilmî bir tayin yönünden varlığı vardır..

Denemez.. Hakka:

- Tayinî bir varlık yönüyle de, varlığı vardı..

Denemez..

Eğer ilmî bir yönden varlık hükmü olmuş olsaydı; o zaman:
Hakkın vücudu ile beraber halkın da mevcud olması lâzım gelirdi..
Halbuki, durumun böyle olmadığını, yüce Hak bize şu âyet-i kerimesi ile anlattı:

- "İnsan üzerine, dehirden bir zaman geçmedi mi ki, o: Anılan bir şey değildi.." (76 / 1)

Bu âyet-i kerimede geçen:

- "Geçmedi mi ki?.." (76 / 1)

Manasını alan:

- "H E L.." (76 / 1)

Kelimesidir.. Bu ise.. gerçek manasını ifade eden:

- K a d..

Manasınadır.. Böyle olunca:

- İnsanın öyle olduğunda şüphe yoktur..

Manası çıkar.. Yani:

- Dehirde geçen zaman içinde o öyleydi..

Demektir.. Burada:

- "D E H İ R.."   (76 / 1)

Allah'tır.. Aynı âyette geçen:

- "Zaman.."   (76 / 1)

Manası:

- "H İ N.."   (76 / 1)

Kelimesinden çıkar.. Bu ise.. yüce Hakkın tecellisinden bir tecellidir..

Bu dağınık manayı, şimdi şu cümle ile toplayalım:

- O tecellide, insan anılan bir şey değildi..
Ne gözle görülen bir varlığa sahipti; ne de ilmî bir varlığa..

Çünkü: O, anılan bir şey olmadığı gibi, bilinen bir şey de değildi..

Burada anlatılan tecelli ise:
Yüce Hakkın kendi özüne olan tecellisidir..

•

Burada bir noktaya daha dokunmak icab eder..

O da: Yüce Hakkın EZEL'de; ruhlara:

- "Sizin Rabbınız değil miyim?.." (7 / 172)

Diye sordu. Bunun üzerine onlar da:

- "E v e t..
D e d i l e r.." (7 / 172)

Şeklinde, sualli cevaplı gelen âyetteki manayı belirtmek için kullanılan:

- **E Z E L**..

Tabiri, yaratılmışlara ait bir **EZEL**'dir..

Nitekim bu hitaptan önceki kelâmdan:

- "Onları Âdemin sırtından zerre misalı çıkardığı.."

Manası çıkar ki, onların durumunu söyler..

Böyle bir çıkış ise.. ilme bağlı âlemde malumatın taayününden ibarettir..
Onları zerreye benzetmesi ise..
İncelik taşımaları, bu incelik içinde derin manalara sahip olmalarının bir icabıdır..

•

Yukarıda geçen:

- "Sizin rabbınız değil miyim?.." (7 / 171)

Âyeti-i kerimesinin delâlet ettiği mana üzerinde biraz duralım..

Onlara yapılan bu hitab gösterir ki:
Bu yolda kendilerine bir istidad yerleştirilmiştir..

Ayrıca onların:

- “Evet..” (7 / 172)

Demeleri ise.. kendilerinde bir kabullenme durumunun varlığını gösterir..

Böyle olunca: Yüce **Hakkın mazharı olduklarını kabul etmiş oluyorlar**..

Yüce Hak ise.. onların Rabbı olması icabı,
kendilerine verdiği istidadı bildiği için onlara bu soruyu sordu..

Ve.. **onları öyle bir kabiliyette yarattı ki:**
Kendi rububiyetini kabul edip, inkârı yoluna sapmadan:

- “Evet dediler..” (7 / 172)

Yüce **Allah, onların lehine kitabında şahitlik etti..Bunun sebebi**:
Kıyamet günü, onların rububiyetine inanan muvahhidler oldukları babında şehadetleri kabul olunsun..

Kaldı ki bu bakımdan biz de: İnsanlara şahidiz..

Onlar hakkında, **o gün, meleklerin şahitliği makbul olmayacaktır**..

Bilhassa: **İnsanların küfrü ve inkârı babında yaptıkları şehadetleri**..

Sebebine gelince: Onların **küfür saydıkları şeyin iç yüzünü bilmeleri için, kendilerinde ilâhî bir ittila yoktur**..

Durum anlatıldığı gibi olunca. Onların şehadetinin gerçeğe dayanan yönü yoktur.

Ama, bizim şehadetimiz, tahkik yönlüdür. Çünkü bu durumu, bize o bildirdi..
Delilimiz de, yeterlidir.. Çünkü bu: Allah’ın hüccetidir..

Ve halkının saadeti babındadır..

Meleklerin hücceti ise.. batıldır.. Çünkü onlar, zâhire göre, hüküm yürüttüler..

Aslında ise.. meleklere zâhirî durumdan başka bir şey yoktur..

Nitekim onların bu halini, Âdemin a.s. kıssasını okuduğun zaman görürsün..
Ki onun için:

- “Yerde fesad çıkarır..”   (22 / 30)

Şeklindeki bir hükmü nasıl yürüttüler..

Bu hükümde kendilerinin:

- İslâh edici olduklarını..

İddia etmek istediler

Bu islâh edici halleri ise..
Tesbih ve takdisleri babında bilgilerinin bir icabıdır..

Ancak, **Âdem’in** a.s. **Rahmanî** ve **Rabbanî sıfatlar makamındaki batın durumunu hakikaten kavrayamadılar**..

Ne zaman ki, yüce **Hakkın sıfatları Âdem’de a.s. zâhir oldu; o zaman**:

- “Onları isimleri ile bildirdi..”   (2 / 31)

İşte.. o zaman, melekler durumu bildiler.. Çünkü **ilim sıfatı zâhir olmuştu..**
İlim sıfatı ise, kendileri dahil, her şeyi kapsamına alır..

Böyle olunca onlar:

- “Sen, sübhansın.. Bizim ilmimiz, ancak bize öğrettiğin kadardır.. Dediler..” (2 / 32)

Bu mana, gösteriyor ki; **meleklerin ilmi bir kayda tabidir**..

Ama, **Âdem’in** a.s. **ilmi mutlaktır**.. Hiçbir kayda tabi değildir.. İlâhî ilme bağlıdır..

•

Kaldı ki: **İlm-i İlâhî** ve **Hakkın sıfatlarından murad**: **Âdem’in a.s. sıfatlarıdır**..

Yüce **Hakkın zatından murad** ise: **Âdem’in** a.s. **zatıdır**..

Bu manayı anla..

Yardım taleb edilecek makam: Allah’tır.

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

EBED: Allah için, sonralığın makul yönünden ibarettir..

Bu, onun için bir hükümdür ve varlığı gerekli zata bağlı yönden gelir..

Çünkü, kendisi için varlık zatı ile kaimdir.. Onun için beka
bu sebeple sağlama bağlanmıştır..

Onun geçmişinde bir yokluk mefhumu olmamıştır..

Zatı ile kıyamı olduğundan; başkaya ihtiyacı olmadığından:
Bu mümkin vasfını taşıyan varlıktan önce de, onun beka hükmü sabitti..

- Mümkin..

Vasfı ile söylenen varlık, yukarıda anlatıldığı gibi olamaz..

Bunun durumu da, her ne kadar sonsuz ise de, üzerine bir kesinti ile hükm'olunmuştur..

Çünkü: Geçmişinde yokluk vardır.. Geçmişinde yokluk bulunan her şeyin ise..
geçmişine dönüşü gerekir.. Bu ise.. elbette, onun için yokluk hükmünü almayı

mutlak surette gerekli kılar..

Mümkinin durumu anlatıldığı gibi olmazsa: Bekada, Hak'la aynı seyri izlemesi lâzım gelir..

Bu ise.. muhaldır..

Kaldı ki, durum anlatıldığı şekilde olmayınca,
Allah'a karşı mümkinin sonralık işi de sağlama bağlanmış olmazdı..

•

Bilesin ki..

Allah'a göre, öncelik ve sonralık onun için iki hükmî vasıftır.. Hiçbir şeklide,
zaman mefhumuna bağlı değildir..

Çünkü: Yüce Hakka zamanın uğraması muhaldır..

İşaret ettiğimiz bu manayı anla..

Sonra.. Sübhan olan Yüce Hakkın EBED'i, zata bağlı bir işinden ibarettir..

Bu ise: Mümkin varlığın son bulduğu yerde, kendi varlığının devamı itibarı ile olur..

•

Şunu da bilesin ki..

- Mümkin..

Vasfını alanlardan her şey için bir EBED durumu vardır..

Meselâ:

Dünyanın EBED'i: Âhirete geçmesidir..

Âhiretin EBED'i: İşin Yüce **Hakka geçmesidir**..

Burada, önemli bir nokta var ki onu da açıklamak gerekir..

O nokta: Mümkinlerde bulunan:

- E B E D..

Vasıflarının kesilmesine hükm'olunmaktır..

Bunlar arasında : Cennet ehlinin EBED'lerini; cehennem ehlinin EBED'lerini saymak gerekir..

Bu EBED durumlarının elbette tükenmesi zarurîdir..

Eğer onlar devam eder; bekaları babında hüküm uzarsa.. olmaz..

Olmaz; zira: Hakkın EBED'lik durumu; kendi zatından başkası için, EBED'in bitiş hükmünü vermekten yana bizi bağlar..

Kaldı ki: Hiçbir mahluk için yüce Hakkın bekasında, aynı seyir hakkı yoktur.. Yani: kendi başına..

Bu babdaki hüküm budur..
Biz, sözü makul bir ibare ile, bu şekilde ortaya çıkarmış olsak dahi esas manasında bir değişiklik olmaz..

Çünkü: Biz onu, açık bir keşif yolu ile elde ettik..

İsteyen inanır; isteyen inkâr eder.

•

Bilesin ki..

Âhirete dair hallerden bir hal için: EBED ve ezel hükmü vardır..

İşbu hal, **ister rahmete** nail olanlar için olsun; **isterse azaba** uğrayanlar için..

Bu, öyle değerli bir sırdır ki.. ancak, ona dalan zevkini alır..

..Ve bilir ki: Hiçbir şekilde, onun kesintisi yoktur..

Bu bir halden ibarettir..

Ancak, anlatılan halin başka bir hale geçmesi de olur.. Ama geçmeyebilirde..

Anlatılan hal, başka bir hale geçtiği zaman ise.. EBED ve ezel hükmü aynı şekilde onda olur..

Bu durum, âhiret halinde kesintisiz sürer gider.. Hiçbir karşılık da olmaz..

Bu durum müşahedeye dayanan bir iştir.. Kulun bu yolda bir şey yapmaya mecali yoktur..

Çünkü, o işin mahalli orasıdır..

•

Yukarıda anlatılan cümlelerin daha açık beyanı, inşallah cennet ve cehennem anlatılırken geçecek..

•

Şunu da, yukarıda geçen cümleyi teyid babında hemen arzedelim:
Yüce Hakkın EBED'i, EBED'lerin de EBED'idir..
Tıpkı: Onun ezeli, ezellerin ezeli olduğu gibi..

•

Bilesin ki..

Yüce **Hakkın EBED'i ezelinin aynıdır**.. Onun ezeli ise.. EBED'inin aynı sayılır..

Çünkü, bu durum iki izahat yönünün kalkması sayılır.. Bunlar ondan kalkar ki; zatı bekasına göre münferid kalsın..

Onun oluşu bir öncelik taşır.. **Aklın, bu evveliyet izafeti durumunu kavraması için**:

- **E z e l**..

Adı verilmiştir.. Halbuki, akıl yolu ile bulunan evveliyetten önce de varlığı vardı ve ezel idi..

Sonra.. yüce Hak'tan sonluk izafetinin kalkması için ise:

- E B E D..

İsmi ile söylenmiştir.. Halbuki, onun bekası için, son olmama durumu, aklen bulunduktan sonradır ki: EBED durumu başlar.. Bekası da belli olur..

Yani: Bekasının devam edeceğiğ anlaşılır..

NETİCE: Her ikisi de; yani EBED ve ezel durumunu anlatmak istiyorum.. Allah'ın iki vasfıdır.. Bunları, zamana bağlı izafet ortaya çıkarmıştır..

Ta ki: bu yoldan onun gerekli varlığı akıl yolu ile biline..

Yoksa: Ne EBED.. Ne de ezel..

Ancak, Allah vardır; **onunla ikili bir şey yoktur**..

Onun ezelinden başka bir vakit de yoktur.. Onun ezeli ise: EBED'dir..

İşbu EBED ise.. onun vücud hükmüdür..

Bu hükümdeyse.. ona zaman yürümez.. Zaman hükmü kesilir.. Hem de, onun bekasına kadar uzayıp gitmeden..

Onun bekası ise.. kendisine gelmeden, zamanı keser..

İşbu kesimin adı:

- E B E D..

Olmuştur..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

KIDEM: Zata bağlı bir gerekli olma hükmünden ibarettir..

Zata bağlı ve gerekli olma hükmü ise:
Hak için kadim ismini izhar eder manadır..

•

Yukarıda özet olarak, anlatılan manayı şu yoldan daha iyi kavrayabiliriz..
Şöyleki:

Bir kimsenin **varlık hükmü, zatına gerekli olursa..**
onun geçmişinde bir yokluk olmaz..

Bir kimsenin ki, geçmişinde yokluk olmamıştır;
onun kadim olması lâzım gelir..

Evet.. durum, hükmen böyledir.. Yüce Allah'ın durumu da budur..

Yoksa o: Başka manada alınan KIDEM durumundan yana yücedir..

Kaldı ki: Başka manada alınacak KIDEM,
kendisi ile isim alan üzerine uzayan zaman aşımından ibarettir..

Halbuki yüce Hak, böyle bir halden yana yüceliğe sahiptir..

.. Ve yüce Hakkın KIDEM'i, zata bağlı, vacib varlığına lâzım hükümdür..

Yoksa.. sübhan olan yüce Hak ile halkı arasında bir zaman yoktur..
Derlenen bir vakit de yoktur..

•

Durum özet olarak şudur: Yüce Allah'ın varlık hükmü,
mahlukatın varlığından öncedir..

- K I D E M..

İsmini de bu durumu ile almıştır..

Mahlukun yeniliği, kendisini icad edecek bir mucide ihtiyacı dolayısı ile,
Hakka karşı düşkünlüğü ona:

- H ü d u s..

İsmini doğurmuştur..

Bu hüdus için, ikinci mana olsa dahi o:

- **Anılmayan bir şey iken, vücudunun meydana gelmesi.. zuhuru**..

Şeklinde olabilir..

Mahluk her ne kadar Allah'ın ilminde mevcud ise de, bu varlığında dahi, muhdestir..
Çünkü, kendisini yaratacak bir yaratıcıya ihtiyacı vardır..

İşbu sebeple mahluka:

- K a d i m..

İsmini vermek sağlam bir iş olmaz..

Her ne kadar o: İlm-i ilâhide var idiyse de; yani; Meydana çıkmadan önce..
onun hükmü: Başkasının varlığı ile var olmaktır..

Böyle olunca: Onun varlık düzeni, Hakkın varlığı üzerine yapılmıştır..

İşte.. hüdusun manası budur..

Ancak, anlatılan mana nazara alınınca ve bu mana yönünden bakılınca:
İlm-i ilâhideki ayan-i sabite dahi muhdestir; kadim değildir..

•

Yukarıda anlatılanlar arasında, özellikle: Ayan-ı sabite meselesi önemlidir..
İmamlarımız, bu manada yanılmıştır..

Onlardan birinin kelâmı dahi yoktur ki: Ayan-ı sabite için
sözde kıdem hükmü vermiş olmasın..

Ayan-ı sabitenin kıdemi: Ancak ikinci bir yönden ikinci bir itibara göre olur..

.. Ve ben sana bunun izahını şimdi yapacağım..

- İlm-i ilâhi kadim olduğuna göre..

Deyip kalalım ve bunun biraz izahını yaparak anlatalım.. Şöyleki:

İlm-i ilâhinin kıdemine hüküm'olunmuştur..
Çünkü o, zata bağlı ve ona gerekli olan şeyler arasındadır..

Yani: Sıfatıdır. Onun sıfatı ise.. zatına bağlıdır..

Bu bağlılık ise.. zatına yakınsa, ilâhi hükümler gibi layık bir şekilde olur..

Sonra ilme:

- İ l i m..

Adının verilmesi için, malum yönünün bulunması lâzımdır..

Aksi halde: Ne ilim olur; ne de malum.. ikisinin varlığı da muhal olur..

Tıpkı: Âlimin olmayışı sonunda; ilmin de, malumunda olmayacağı gibi...

İşte.. ancak anlatılan yoldandır ki: Malumat, ki bunun adı:

- Ayan-ı sabite..

Olmaktadır.. İlimle KIDEM hükmüne katılmış olur..

Şimdi durum anlatıldığı gibi olunca:

Yüce Hakkın malumatı, kendisi için kadimdir..
b) O malumat, kendileri için, kendi durumlarında hadistir..

Bu manada, halk: Hakka katıldı.. Ama hükmî bir katılma ile..

Çünkü: **Halkın Hakka dönüşü**:

a) **Emir yönünden bakılınca aynîdir**..
b) **Zat cihetinden bakılınca da, hükmîdir**..

Yukarıda anlattıklarımızı, ancak:

- Tam kemali bulmuş zatlar.. Vasfını alan büyükler anlarlar..

Çünkü, ilâhi zevklerin bu çeşidini:

- Muhakkikin..

Vasfı ile söylenenlere yakıştırmak gerekir..
Bunların dışında kalan irfan sahiplerine değil..

Anlatmaya devam edelim..

Ve.. şu yoldan gidelim:

a) Mahlukat için KIDEM hükmî bir emir;
b) Mahlukat için hüdus aynî bir emir;

Olduğuna göre: Bizim için KIDEM, mahlukatın ondan hakkı kadardır..
Kendi durumlarına göre ve ona bağlantıları kadar..

Bu ise.. ancak, ilm-i ilâhinin onlara bağlantısı kadardır..

Bu manayı anla..

•

Yüce Hakkın KIDEM'i: Hükmî bir emirdir; zatîdir ve kendisi için gereklidir..

Halkın hüdusu: Hükmî bir emirdir; zâtidir ve mahlukat için gereklidir..

Şimdi mahlukatın hüviyeti yönünden bakılınca:

- Onlara Hak'tır..

Denmez.. Ancak, hükmen böyle denebilir.. O da, yüce Hakka delâlet ettikleri için..

Yoksa.. yüce **Hak, kendi varlığında; münezzehtir..**
Özellikle, zatı cihetinden ona bir şeyin katılmasından yana..

Ona katılmaları ancak, **hüküm** **cihetinden olur**..

Bu katılma her nekadar keşif sahibine göre:
Zâti bir katılma, **gibi görünürse de, bu ancak o keşif sahibinin kabiliyetine göredir..**
Hiç bir şekilde iş: **Allah'ın kendinden ve kendisi için bildiği üzere olma**z..

Kaldı ki: Şer'î ahkâmı anlatan diller; açık bir şekilde Yüce Hakkın tekliğini
zatına lâyık bir şekilde anlattı..

Hele bu **şer'î ahkâm: İşin hakikatı üzerine kurulmuştur**..

Bazı şeyleri bilen; bazılarını da kaçıran ve
hakikatler hakikatına karşı bir irfana sahip olmayanın sandığı gibi değildir..

Durumu anlatılan der ki:

- **Şeriat dış kabuktan ibarettir**..

Ama bilmez ki o: İşin özünü de, kabuğunu da camidir..

Neyse.. geçelim..

•

Resulüllah S.A. kendisine tevdi edilen **emaneti yerine verdi**..

Durmadan ümmetine nasihat etti..

Üzerine dikkati çekmediği hidayet yolu bırakmadı..

Yoluna göstermediği marifet kalmadı..

O ne kadar güzel ve emin ve kâmil bir zattır..

Ve.. nekadar güzel Allah'ı bilip âmil olan zattır..

İşte.. şeriatı getiren zat, böyle bir zattır..

•

NETİCE: KIDEM, vacib'ül-vücud olanın zatı için hükmî bir iştir..

•

KIDEM ile ezel arasındaki mana farkını şöyle anlatabiliriz..

- Ezel: Yüce Allah için makul yönlü bir öncelikten ibarettir..

b) KIDEM, yüce Allah'ın geçmişinde bir adem durumunun olmayışından ibarettir..

Ezel şu manayı ifade eder:

- Onun geçmişinde bir yokluk yoktur..
Yani: Kendi özünde, eşyadan evvel oluşuyla..

Durum anlatıldığı gibi olunca:
KIDEM ve ezel aynı manaya gelmez..
•

KIDEM, onun ismidir vacib vücuduna verilen;
Bu gereklidir, yaratıcılığına hükmedilen..

Süre itibar etme, KIDEM-i ilâhî babında;

Bir de aklen bilinen zamanlar ki, peş peşe gelen..

Şanına yaraştığından bağla ona ol KIDEM'i;
Sebebi: Bir hüküm olduğundan vacip zattan gelen..

KIDEM'de mana: Zatî varlığı değildir geçilmiş;
Ne yoklukla ne de yol alırken önü kesilen..

Belki, zatında zenginliğinin icabı olarak;
Kadim ismini aldı, bir hükümle âdet edilen..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Yüce Hakkın **GÜNLERİ: Tecellileridir**..
Kemâlat çeşidinden zatının gerektirdiği şekilde zuhurudur..

Sübhan olan yüce **Allah'ın tecelilerinden her tecelli: İlâhi bir hükümdür**..

Ve.. o ilâhî hüküm anlatılırken:

- **Şe'n**..

Tabiri kullanılır..

•

İşbu hüküm icabı, bu vücudda, anlatılan tecelliye lâyık bir eser vardır..

Bu vücudun muhtelif olması ki:

- Her zaman değişmekte olduğunu..

Söylemek istiyorum..

Evet.. işte bu muhtelif olmak ve değişmek: Anlatılan şe'n, durumunun eseridir..

Bu değişmeyi de: Bu vücudun değişmesi üzerine hükmünü yürüten, tecelli gerektirmiştir..

Anlatılan hal; yani: Değişme işi, şu âyet-i kerimenin ifade ettiği manadır:

- **"O, her GÜN bir şe'n alır.." (55 / 29)**

•

Üstte anlatılan âyet-i kerime için ikinci bir mana olduğunu bilesin..

İşbu ikinci mana ise: Yüce Hakka gider..

Şu sıralamaya dikkat et:

Anlatılan tecelli için nasıl bir şe'n durumu varsa..

Ve.. o şe'n için bu sonradan yaratılan varlıkta bir eser varsa..

Tıpkı: Bu anlatılanlar gibi, yine başta anlatılan tecelli için iktiza eden bir durum vardır..

İşbu iktiza eden durum ise..
yüce Hakkın kendisinde ve zatı yönünden bir çeşitlenmedir..

Yüce Sübhan olan **Hak; kendi özünde bir tağayyür**, yani:
Başkalaşma **kabul etmese bile**: **Her tecellide onun için bir başkalaşma vardır**..

İşbu tagayyür ise.. suretlerde:

- Suretlerde tahavvül.. Yani: Halden hale geçmek..

Şeklinde anlatılır..

•

Hak için tagayyür olmaması: Zatî bir hükümdür..

Tecellilerdeki çeşitlenme ise:
Halk için, varlık için, emre bağlı bir iştir.. aynîdir..

Böyle olunca Hak: Tagayyürü olmadan tagayyür eder..

Üstteki cümleyi:

- Özünde çeşitlenme olmadan çeşitlenir..

Manasına almak gerekir.. Bunu daha açalım:

- Yüce **Hakkın kemâlinin iktizası olarak, kendi özünde bir hallenme olmadığı halde**, **görülen suretlerde, halden hale geçer**..

Diyelim..

Bütün bu manalar gösteriyor ki: Yüce Hak, olduğu hal üzeredir..
Bulunduğu durumda bir başka şekil alması yolu kapalıdır..

Allah-ü Taâlâ, bu gibi bir başkalaşmadan yana yücedir..
Tam bir üstünlüğe sahiptir..

İşte.. bütün anlatılanlar, yukarıda da geçen:

- "O, her GÜN bir şe'n alır.." (55 / 29)

Manasına aldığımız cümlenin sırrıdır.. gizli manasıdır..

•

Yukarıda anlatılan manada biraz daha derine inilecektir.

Bilip anlamaya çalış..

Sübhan olan yüce Hak: Kula **tecelli eylediği zaman**; bu **tecelli için,**
Hakka bağlamak suretiyle:

- İlâhi şe'n..

Adı verilir..

.. Ve bu tecelli **kula bağlandığı** zaman ise:
- **H a l**..

Adını alır..

İşbu **tecellinin hâkimi** çoğunlukla:

a) Allah-ü Taâlâ'nın **isimlerinden** biridir..
b) Allah-ü Taâlâ'nın **sıfatlarından** bir sıfattır..

O tecelliyle bu iki şeyden biri mutlaka hâkimdir.. Başka olamaz..

Şayet **o tecelli** elimizde bulunan **bildiğimiz ilâhî isim** veya **sıfatlardan biri ile değilse**..
o zaman: o velî zata gelen tecelli isminin durumu:
Yüce **Hakkın kendi özüne tecelli eylediği isim** durumunu alır..

Bu ise.. Resulullah S. A. efendimizin şu halindeki manadır:

- **"Ki O: kıyamet günü, kendisini öyle övmelerle övecektir ki:**
Daha önce, hiç kimse onlarla övmemiştir.."

Aynı manayı, Resulullah S.A. efendimizin şu münacatında da bulabiliriz:

- “Allahım, sana olan duâmı, dileğimi: özüne isim olarak verdiğin her isimle; katında gaybi ilminde özüne tahsis ettiğin her isimle arz ederim..”

Burada, iki şekilde isim anlatıldı:

a) **Allah’ın özüne isim olarak verdiği isimler**..
b) **Gayb ilminde, zatına tahsis ettiği isimler..**

a) Bendinde anlatılan isimler, kullarına anlattığı isimlerdir..
b) Bendinde anlatılan isimler ise.. **kullarına tecelli eylediği hallere ait isimlerdir**..

Bu isimler ise.. kendisine tecelli edilenin gizliliğinde saklıdır..
Oraya tahsis edilmiştir..

Yukarıda geçen münacatta:

- “Sana duâm, sana dileğim..”

Cümlesindeki mana ise.. bu ikinci şekilde anlatılan tecellinin edebi ile harekettir..

Bu öyle bir manadır ki: Ancak, bir müşahede zevkine eren bilir.. Başkası bilemez..

Zira akıl: Düşünce yolundan ona varamaz; anlamaz..

Meğer ki bir iman sahibi ola.. Bu iman ise.. aklı aparan ve kilidi açan bir iman ola..

Buraya kadar takdim edilen yazılandan da anlaşılıyor ki;
başta arz edilen âyet-i kerime ile geçen:

- “GÜN” (55 / 29)
İlâhî tecelli manasınadır..

Çünkü, onun üzerine, yaratılan bir zamanın yürümesi muhaldir..

Aynı manayı, şu âyet-i kerimeye baktığın zaman da anlarsın:

- “Onlar, ALLAH’IN GÜNLERİ’ni ummuyorlardı..” (45 / 19)

Bunun açık tefsir:

Kendilerine Allah’ın tecellilerini ummayan kimseler..

Şeklindedir..

Çünkü onlar, Allah’ın varlığını inkâr ediyorlar.. Ona inanmıyorlar..

Haliyle, bir kimse, bir şeyi inkâr eder ve:

- Yok olduğunu..

Söylerse.. Haliyle, onun kendisine zuhurunu umup beklemez..

Bunların duşunda bir başka zümre vardır ki, şu âyet-i kerime ile kendilerine işaret edilmiştir:

- “Allah’ın likasını uman..” (18 / 110)

Bu zümre için **Allah’ın likası: Kendilerine tecellisi** ve **Allah’ın yakınlığıdır**..

Bu, ister dünyada olsun; isterse âhirette.. **tecelli ve yakınlık durumunu anlatan lika hali değişmez..** Onu ummak da değişmez..

Bu manayı anla..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

SALSALA-İ CERES: Çeşitli manalara gelir..

Burada onun için verilecek mana:

- Yankı yapan ürpertici ses:

Olabilir.. Zâhiri manası, budur.. Esas manasını aşağıda dinleyeceğiz..

Yani: Burada kasd edilen manayı..

•

SALSALA-İ CERES:

- **Kadiriyet** sıfatının, **şiddetli tarafından inkişafı..**

Manasınadır..

Bu çeşit tecelli, **azamet** sıfatından bir tecelli yolu ile gelir..

Bu ise.. **Kahiriyet sıfatının heybet yönüyle meydana çıkması sayılır..**

•

Şimdi, anlatılan halin kulda olşuna geçelim..

Kul, kadiriyet sıfatının hakikatı ile tahakkuk etmeye başladığı zaman;
ilk hallerinde kendisine bu:

- **SALSALA-İ CERES..**

Tabir edilen durum açılır..

İşte.. o zaman: **Kendisini azamet kuvveti ile kahrı altına alan bir iş bulur..**

Bu hal içinde, gürültülü bir ses duyar..
Bu ses: Hakikatlerin birbirine çarpmasının sonucudur..

Zâhirde bunun tabiri:

- **SALSALA-İ CERES**..

Olup, şiddetli yankılar yapar..

Bu müşahede, **kalblerin azamet huzuruna girme teşebbüslerini önler..**

Böyle olması: Oraya girmek isteyenlere karşı güçlü bir kahra
sahip oluşu icabıdır..

İlâhi bir mertebe ile, kullarının kalbi arasında gerilen en büyük perde budur..

**İlâhi mertebelerin inkişafı, ancak bu: SALSALA-İ CERES'i
duyduktan sonra olur..**

Başka yolu yoktur..

•

Ben bu sesi, geceleyin, yüce semalara götürüldüğüm zaman duydum..

O üstün makama, o güzel manzaraya vardığım zaman,
o mahallin heybetinden şöyle bir kimse oldum:

Azalarım çözülmüş, terkibim dağılmış, vücut parçalarım erimişti..
Kemiklerim de dağılmıştı..

..Ve ben, o anda: Heybetinden, dağları sarsan: SALSALA-İ CERES' ten
başka bir şey duymuyordum. İnsan ve cin tayfası, onun izzeti önünde çökmüştü..

Ancak, nurdan bulutları görüyordum.. Onlar, ateşten yağmurları,
sağnak halinde yağdırıyorlardı..

Bu hal ile, **zat denizinden gelen; birbiri üzerine zulmetler içindeydim..**

Semanın varlığı kalmamıştı.. Onun altında yer de yoktu..

Durgun dağlar yürütülmüştü..

Gördüm ki:

**- "Yer çıplak bir çöl gibi.. Oradakilerin hepsini topladık;
onlardan hiç birini unutup bırakmadık.."**

- "Hepsi Rabbına saf saf, arz olundular.." (18 / 47 - 48)

Onların bu durumu, hiç değişmez ki.. ezelden ebede kadar böyledir..

•

Bu hal içinde dedim ki:

- Semaya n’oldu?..

Dendi ki:

- “Yarıldı.. Rabbını dinledi; boyun eğdi..” (84 / 1–2)

Dedim ki:

- Yere n’oldu?..

Dendi ki:

- “Yer uzatıldı.. İçindekini attı; bomboş kaldı..” (84 / 3–4)

Dedim ki:

- Güneşe n’oldu?..

Dendi ki:

- “Güneş dürüldü..

Yıldızlar düşürüldü..

Dağlar yürütüldü..

Bulutlar yağmursuz kaldı..

Vahşî hayvanlar, bir araya getirildi..

Deniz ateşe verildi..

Ruhlar birleşti..

Diri gömülen kızdan soruldu:

- Hangi suçtan öldürüldü?..

Sayfalar açılıp yayıldı..

Sema koparıldı..

Cehennem kızdırıldı..

Cennet yaklaştırıldı..” (81 / 1–13)

Dedim ki:

- Bana n’oldu?..

Celâlim söyledi:

- “Nefis hazırladığını bildi..” (81 / 14)

•

Bu gördüklerim, küçük kıyametti. Hak bana, büyük kıyamete bir misal olsun diye gösterdi.

Rabbımdan bir beyan almış olayım ve bana katılacaklara hidayet edeyim..

•

Bu arada bir başka hal oldu?..

Tetkik sorucusu, tahkik tercümanına bazı şeyler sordu..

Cehlin sözü olmayan bir halet içinde onları anladım..

- Sıfattan, zattan, ilâhî makamdan..

Diyerek sormuştu.. Ki bu makam-ı ilâhî buranın tam hakkını veren makamdır..

Sonra..

- **İnsandan..**

Sordu.. **ayrıca onun,** yani; insanın:

- **Ne suretle Kur'an olduğunu..**

Sordu..

- Celâl ve ikram sahibi zatın katındaki emr-i hitam olma şekli nasıldır?..

Dedi..

O hakikat tercümanı, bunları dinledi; sonra güldü..

Daha sonra, şu ibareleri gösterdi.. Onlardaki yemine işaret edip

dikkatı üzerine çekti:

- **"*Yemin olsun; gelip ışık verene..***

Akıp akıp yuvalarına dönenlere..

Karanlığa dalan geceye..

Açıldığı zaman sabaha..

Elbette bu: Kerim Rasulün sözüdür..

Arşın sahibi katında onun itibarı vardır.. Kendisine itaat olunur.. Orada emindir..” (81 / 15-21)

o

Bunları ben de dinleyip anladım.. Anlatanın da alnından öptüm..
işaret ettiği manaları şu şiirde topladım:

Vuslat için bir hal var;

- Mübah..

Diyemem ona;

Ama, ne sanarsan san, iş çekilir her yana..

Seven de sevgilisi de, halvetin evcinde;
Mülk, maliki dahi asker topludur yan yana..

Yakınlık gelini mertebeyi dahi aşmış;
Celâl cemalden parlar cilâ almışcasına.

Ufuk dönüyor, bulutlar yağmur yağdırıyor;
Gök çok gürlüyor, şimşek çakıyor yana yana..

Deniz dalgalarında, rüzgâr dersen ganidir;
Ateş köz köz, su devam eder kaynamasına..

Sair dönen felek de, durur bir hal üzere;
Boynu eğiktir* **azizin** *izzeti namına..

İnsan-ı Kâmil 33. Bölüm (Ümm'ül Kitab)

Abdûlkerîm Ceylî

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

ÜMMÜL-KİTAB: Onun künhü oldu zatında;
Noktadır, ondan olur inşa sıfatında..

O hokka gibidir, harf çıkamaz üstüne;
Vücud yaprağının tertibi yargısında..

Nokta konmayan harfler işaret sayılır;
Kadim sıfata bağlı şeylere zatında..

Noktalılar ibarettir olandan yana;
Şöyleki: Arız olmuştur noktalarında..

Harfler ki dizildi işte o hal içinde;
Kelâm olur, konuşur sırf mahlukatında..

•

Bilesin ki..

ÜMM'ÜL-KİTAB: Zatın künhünden ibarettir..

Burada anlatılan mahiyet için; bazı yönlerine göre:

- **Hakikatlerin mahiyetleri..**

Denir ki; bunlara: Bir nam, bir vasıf, varlık, yokluk,
Hak veya halk gibi isimlerin hiç biri mutlak olarak verilemez..

•

KİTAB: Mutlak varlıktan ibarettir: onda yokluk yoktur..

•

Mahiyetin aslı: ÜMM'ÜL-KİTAB'dır. Çünkü **varlık ona derc edilmiştir..**

Tıpkı: **Harflerin, şişe içindeki mürekkebe derc edildiği gibi..**

O şişe içindeki mürekkebe: Harflere ait isimlerden hiçbir şeyin ismi verilemez..

İsmi verilemeyen bu harfler: İster noktalı cinsinden olsun; isterse noktasız..

•

Harflerin başka bir açıklaması, ayrıca, bu babda gelecektir..

•

İşte.. mahiyetin künhü de, şişe içindeki mürekkeble harflere benzer..

Ona: Varlık veya yokluk ismi verilemez..

Çünkü: Akılla bulunacak gibi değildir..

Akılla bilinmeyen bir şeyi hükme bağlamak ise.. muhaldir..

Durum, anlatıldığı gibi olunca, onun için:

- Haktır..

- Halktır..

- Gayrıdır..

- Aynıdır..

Gibi sözler edilemez.. **Durumuna göre o: Bir mahiyetten ibarettir**..
Tabire sığmaz.. Yani Tarif edilemez..

Ancak.. **bu anlatılanın her yönüyle zıddı olan bir durum vardır ki o**: **Ulûhiyettir**..

Bir itibara ve bir yüze göre: Ulûhiyet, her haliyle eşyanın mahallidir..
Varlık südur ettiği mahaldir.. Vücud orada akılladır..

İsterse **akıl: Hakikatlerin mahiyetinde varlığın olmasını bilkuvve gerektirsin**..

Tıpkı: Hurma ağacının tohumunda var oluşunu akıl yolu ile bilkuvve kabul ettiği gibi..

Ancak, müşahede durumu:
Ondan gelen varlığı, bilkuvve değil; bilfiil ondan çıkarmaktadır..

Zat-ı ilâhî iktizası için böyle..

Lâkin, mutlak icmal o hal üzeredir ki, akla şöyle demeyi hükmetmiştir:

- **Varlık, hakikatlerin mahiyetinde bilkuvve** vardır..

Yani: Şühudun hilâfına..

Zira şühud: Mücmel olan işi, mufassal olarak anlatır..

Şu şekilde ki: Bu tafsil, icmali üzerine baki kalır..

Ancak, bu zevke bağlı şühudî bir iştir.. Akıl onu bakış yönüyle idrâk edemez..

Ama anlatılan mahalle vâsıl olduktan sonra, eşyanın tecellisi de, kendisine gelince:
Onu olduğu gibi idrâk edip kabullenir..

Bu manaları, bir başka yönüyle ele alacağız..

Şimdi sen:
- **K İ T A B**..

Denince, bunun **mutlak varlık** olduğunu bilirsen, şu mana sana açılır:

Kendisine, varlık veya yoklukla bir hüküm verilemeyen emir işte:
ÜMM'ÜL-KİTAB'dır..

Bu **ÜMM'ÜL-KİTAB ise:**

- **Hakikatlerin mahiyeti**..

Şeklinde bir isim alandır..

Sanki KİTAB ondan doğmuştur..

Kaldı ki, KİTAB için, ancak mahiyetin künhüne ait iki yüzden biri vardır..

O iki yüzün, biri varlık: diğeri de yokluktur..

İşbu sebepledir ki:
Anlatılan **mahiyet, ne varlığa ne de yokluğa dair bir ibare kabul eder**..

Çünkü onda sayılan bu yüzlerden hangisi olursa olsun; onun daima bir zıddı vardır..
Varlık olsa, yokluk gelir; yokluk olsa, varlık çıkar..

Yüce Hakkın, Peygamberine S.A. inzal buyurduğu kitaba gelince, bu:
Mutlak varlıktan ibarettir..

Bu da: Hakikatler mahiyetinin üstte anlatıldığı gibi bir yüzüdür..

Bu mutlak varlığa karşı, bir marifet sahibi olmak ise.. işte o kitabın ilmidir..

Bu manada, şu âyet-i kerimeleri almak yerinde olur:

- **“Hangi şey olursa olsun; onu imam-ı mübinde saydık..” (36 / 12)**

- **“Ne yaş, ne kuru kalmış; hepsi kitab-ı mübine alınmıştır…” (6 / 59)**

- **“Hangi şey olursa olsun; onu tam ayrıntıları ile anlattık..” (17 / 12)**

•

Şimdi..

S a n a:

a) **ÜMM’ÜL-KİTAB; künhün mahiyeti** olduğunu anlattık..

b) **KİTAB ise**.. **mutlak varlık** – **vücud** – olduğu açıktan belli oldu..

•

Evet.. yukarıda anlatılanları, sana öğrettik..

Şimdi sana daha başka şeyleri öğreteceğiz.. Bu: KİTAB üzerine olacaktır..

Bilesin ki.

KİTAB:

Surelerden;
b) Âyetlerden;
c) Kelimelerden;
d) Harflerden ibarettir..

Önce, surelerden başlayıp anlatalım..

SURELER :

Zata bağlı suretlerden ibarettir.. Bu suretler ise.. **kemâl tecellileridir**..

Her sure için: Kendisini, başka sureden ayıracak bir mana ihtiyacı vardır..

Tıpkı onun gibi: **Kemâl durumu alan her ilâhî suret için bir oluş şekli lâzımdır ki; o suret, diğerlerinden ayırd edilebilsin**..

Bu kadar tenbih kâfi..

Eğer uzatma olmasaydı; **zata bağlı suretlerden her biri için; yüce Allah'ın kitabındaki surelerden her birine ayrı ayrı tenbihler yapardık**..

ÂYETLER :

Hakikatlerin bir araya gelmişinden ibarettir..

Her âyet: Belli manada oluşu yönü ile, ilâhî bir cem haline delâlet eder..

İşbu ilâhî cem: Okunan âyetin mefhumundan öğrenilir..

Tıpkı: Bunun gibi, celâl ve cemal isimlerinden her isim için de bir cem lâzımdır

Ki: İlâhî tecelli o isim yönünden bu cem içinde olur..

..Ve âyet bir cemden ibarettir..
Çünkü o: Çeşitli kelimelerden meydana gelen bir ibare olmuştur..

Cem: Burada, çeşitli eşyanın şühududur.. Hakka bağlı ilâhi bir göze..

KELİMELER :

Bu gözle görülen mahlukatın **hakikatlerinden ibarettir**..

- Bu şehadet âleminde **taayyün eden**..

Demek istiyorum..

HARFLER :

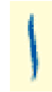
Noktalı olanlar, ilm-i ilâhîdeki ayan-ı sabiteden ibarettir..

Noktasız olanlarda, iki çeşittir:

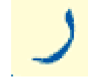
BİRİNCİ ÇEŞİT:

Noktasız bir harftir.. Diğer harflerin bununla bağlantısı vardır;
ama onun diğer harflerle bir bağlantısı yoktur..

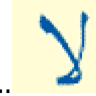
Bu harfler, beş tanedir:

1. **Elif**..

2. **Dal**..

3. **Ra**..

4. **Vav**..

5. **Lâmelif**..

Bu beş harf, kemal iktizalarına işarettir.. Ki onlar da beş tanedir:

1. **Zat**..
2. **Hayat**..
3. **İlim**..
4. **Kudret**..
5. **İrade**...

Bu son sayılan beş şeyden ilk dördünün varlığına yol: Ancak zatla açılır..

Zatın kemâl durumu ise.. ancak o dördü ile olur..

İKİNCİ ÇEŞİT:

Bunlar da, yukarıdaki harflerin dışında kalan noktasız harflerdir..
Bunlar da dokuzdur..

Bu harflerin her biri için, diğer harflerle, bağlantı vardır..
Kalan harflerin de onunla bağlantısı vardır..

Bu **dokuz harf, insan-ı kâmil'e işarettir**..

Çünkü o: Kâmil vasfında; **ilâhî olan BEŞ vasıf ile, halka ait DÖRT vasfın beynini birleştirmiştir**..

İlâhî olan beş şey yukarıda sayıldı..

Halka ait olan DÖRT şey ise: DÖRT UNSUR' dur..

Ki halkiyet durumunu, o DÖRT vasıftan doğar..

Sonra İnsan-ı Kâmil harfleri - sadece KÂMİL ismi noktasızdır..

Sebebi: Onu kendi sureti üzerine yaratmıştır..

Ancak, şunu da belirtmek icab eder ki:

Mutlak olan ilâhî hakikatler, mukayyet olan insanî hakikatlerden ayrılmıştır..

Çünkü, insan: **Kendisini icad eden bir mucide dayanır**..

Aslında icad eden kendisi ise de:
Başkasına dayanması kendisine verilen bir hükümdür..

İşte.. anlatılan manaların icabıdır ki: Kendisi başka harflerle bağlantı kurdu..
Başka harfler de onunla bağlantı kurdu..

•

Biz, bu harflerin hakikatını ve ELİF harfinden çıkışını,
ELİF harfinin de, noktadan meydana geldiğini anlattık..

Vacib'ül-vücud olan **Hakkın hükmü: Her şey, ona muhtaç olduğu halde o hiç bir şeye muhtaç olmadan zatı ile kaim olduğu gibi.. bu kitapta yazılan noktasız harfler de aynı manaya işarettir**..

Şöyleki: Bütün harflerin onlarla bağlantısı vardır; ama onların
hiç bir harfle bağlantısı yoktur..

Daha öncede sayıldığı gibi o harfler: **ELİF, DAL, RA, VAV, LÂMELİF**' tir ..

Bunların her birine, kalan harflerin bağlantısı vardır.. Ama, bunlardan
hiçbir harfin diğer harflerle bağlantısı yoktur.. Bilhassa:

- LÂMELİF, iki harftir..

Denemez.. Bu manada açık bir hadis-i şerif vardır..

Resulullah S.A. efendimiz şöyle buyurmuştur:

- **"LÂMELİF, tek harftir.."**

•

Yukarıda anlatılanları da nazara alarak bilesin ki..

HARFLER, kelimeler değildir.. Çünkü ayan-ı sabite:

- **K Ü N (O L)**..

Kelimesini kapsamı altına girmez..

Ancak, aynî bir icad zamanında, ayan-ı sabitenin durumuna gelince:
O kelimenin çok yükseğindedir..

Böyle olunca: **Onun ilmî taayyününde, tekvin ismi kendisine dahil olamaz**..

Çünkü: **ayan-ı sabite Hak'tır; halk değildir**..

H a l k:

- **K Ü N** (O L)..

Kelimesi kapsamına giren şeylerden ibarettir..

Böyle olunca: Anlatılan vasfa göre, ayan-ı sabite, sonradan yaratılan hadis olmamıştır..

Ancak, hükmî bir girişle, hadise katılmıştır..
Bu da, o hadis şeylerin durumları itibarı ile, ihtiyaçları içindir..

Bu ihtiyaç ise.. hadis varlığın kendi özünde, kadim zata dayanmasından gelen bir ihtiyaçtır..

Bunun beyanı, bu kitapta daha önce de geçti..

Şu manaya dikkat et..

- **HARFLER**..

Diye tabir ettiğimiz ayan-ı mevcude: - bir bakıma ayan-ı sabite -
ilme bağlı âleme katılmıştır..

Bu ilim ise.. âlime katılmıştır..

Bu ikinci itibara, yani: İlmin âlime katılmasına itibar edilince; ayan-ı sabite - veya ayan-ı mevcude – kadimdir..

Nitekim bunun ayrıntılı yönü **KIDEM** bölümünde de geçti..

Buraya kadar anlatılanlardan öğrendin ki; **KİTAB**: Harfleri, âyetleri
ve sureleri toplamıştır..

Haliyle, bunların hakikatlerine dair yaptığımız işaret üzere..

Şunu da bil ki..

Levh: Kendisinden vücudda tayin edilen bir gerçekten ibarettir..
Haliyle bunun böyle oluşu, hükmî bir tertib üzeredir..

Hadde hesaba gelmeyen ilâhî iktizaya göre değil..
Zira, böyle sayıya gelmeyen, şeyler, levhde bulunmaz..

Bu bulunmayan şeyler: Tecelliyat ehlinin, cennet ehlinin, cehennem ehlinin ayrıntılı halleridir..

Ama bunlar, KİTAB'da bulunur..

Çünkü:

a) **KİTAB**, küllîdir.. umumîdir..
b) Cüz'îdir ve özeldir..

İnşallah, bunların da ayrıca beyan yeri gelecektir..

Allah. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

İnsan-ı Kâmil 34. Bölüm (Kur'an)

Abdûlkerîm Ceylî

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

KUR'AN: Hemen sade tek zattır;
Onun tekliği farzdır Hak'tır..

Zat makam, onda onun için;
Hüviyet yönünden muğlaktır..

Okur onu talebden yana;
Onu taleb farz kılınmıştır..

Okunması da onun süsü;
Süs onun, fena hali saftır..

Ama, zat cihetinden onda;
Ne bütün, ne parça kalmıştır..

Onun alınan tadı, zattan;
Isırmadan zevkte kalmıştır..

Bu tadda fehim: İşte KUR'AN;

Farz bu, üstte anlatılmıştır..

Bilesin ki..

KUR'AN: Zattan ibarettir..

Öyle bir zat ki: Tüm sıfatlar, onda erimiş; kaybolmuştur..

Ve o: Ahadiyetle, isim alan bir **tecelligâhtır..**

Yüce Hak KUR'AN'ı: Peygamberi Muhammed'e S.A. bu manaya göre inzal buyurdu..

Ta ki, onun **kâinattaki müşahede makamı: Ahadiyet ola..**

İnzal şu demektir:

- Yüce **Ahadiyetin hakikatı**, en yüksek derecesi ile..
Resulüllah S.A. efendimizin cesedinde kemâliyle, zuhura gelmiştir..
En yüksek derecesinden ona inmiştir..

Onun için, iniş ve çıkış muhaldir.. Ama tabir, böyle bir deyimi gerektiriyor..

Kaldı ki, onun bir tahakkuk safhasından geçiş yolu da vardır..

Şöyleki:

Resulullah S.A. efendimizin dış vücudu: İlâhî hakikatlerin tümü ile tahakkuk ettiği zaman..

Evet.. İşte o zaman: **Görünen vücudu, vahid isminin tecelli yeri oldu..**

Tıpkı: Kendi hüviyet, yani: Kimliği ile, ahadiyet sıfatının tecelligâhı,
zatı ile, zatın aynı olduğu gibi..

İşbu anlatılan mana icabıdır ki, Resulullah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

- "KUR'AN, bana tümden, bir defada nazil oldu.."

Resulullah S.A. efendimiz, bu cümlesi ile, şu manayı açıklamak istiyordu:

- KUR'AN'ın tümü ile, zatî, küllî ve cismanî olarak tam tahakkuk etmiştir..

İşbu mana açısından bakılınca:

- **KUR'AN-I KERİM..**
Diye anlatılan, bizzat Resulullah S.A. efendimizdir..

Çünkü: O bütünü ile ona ihsan edildi..

Böyle bir ihsana nail olmak ise.. tam kereme nail olmaktır..

Ve.. o: Tam kereme de nail olmuştur.. Çünkü:

Kendisinden, hiçbir şey, esirgenmemiştir. Hemen hepsi: İlâhî bir kerem olarak,
zatî yoldan ona yağdırılmıştır..

Bir feyz ve bir bereket olarak..

İşte.. **KUR'AN-I KERİM**'in manası..

•

KUR'AN-I HAKİM ise.. şu demektir:

- **İlâhî hakikatlerin peyder peyder inişi..**

İşbu iniş ise.. **Kulu yavaş yavaş, onlarla zatta tahakkuka doğru yükseltir..**

Bu da, ilâhî **hikmetin bir iktizasıdır**.. Bu hikmet ise.. **zatın yaptığı bir düzendir..**

Tahakkuk için yol budur.. başka yoktur..

Çünkü bir kulun: Hakikatlerin tümü ile, tahakkuk etmesi, imkân cihetinden olamaz..

Hem de **cesedi ile**.. hem de, ilk yaratılışında..

Durum anlatıldığı gibidir.. Ama, bu da, haliyle herkesin nasibi değildir..

Lâkin: Yaratılış icabı ulûhiyete tab'an meyilli olan hakikatler babında

yükselme kaydeder..

Kendisine, peyder pey açılan hakikatler babında tahakkuk yoluna girer..

Ama, ilâhî bir tertib düzeninde..

Nitekim bu manaya, yüce Hak, şu âyeti ile işaret buyurmuştur:

- **"Biz onu, yani: KUR'AN'ı, peyder pey gönderdik.." (17 / 106)**

•

Anlatılan hüküm aynıdır.. Hem de, aynı şekildedir.. Kesilip bitmeden böyledir.. Kesilmez; sonu olmaz..

Kul, öylece terakkiye devam eder.. Yüce Hak ise.. tecellisine devam eder..

Bu bitip tükenmeyen bir yoldur.. Her şeyi tam almak ta imkânsızdır..

Çünkü onların nihayeti yoktur.. Çünkü, yüce **Hak zatında nihayetsizdir..**

•

Burada, şöyle bir soru akla gelebilir:

- “Kur’an bana tümden bir defada geldi..”

Şeklinde buyurulan hadis-i şerifinin faydası nedir?. Hangi manayı anlatır?..

Diye sorabilirsin..

Bu soruyu iki yönden cevaplandırabiliriz..

BİRİNCİ YÖN:

Hükmen böyledir.. Bunun oluş şekli ise, şöyledir:

Kâmil bir kula yüce **Hak, zatı ile tecelli eylediği zaman..** müşahede ettiği şey yönüyle şu hükme sahip olur: **O sonsuz zatın hükmünden ibarettir..**

..Ve kendisine, hiç bölünmeden gelmiştir.. Haliyle, onun böyle oluşu: Bulunduğu mahallin şanı icabıdır..

İKİNCİ YÖN:

Kalan **beşerî vasıfların tükenmesi, halkıyet rüsumunun bitip tükenmesi ciheti ile olur..**

Haliyle bu durum: İlâhî hakikatlerin kemâl mertebesinde zuhuru ile olur..

İşbu zuhurun izleri, cesedin bütün uzuvlarında tek tek görülür..

Üzerinde durduğumuz hadis-i şerifteki:

- "Tümden.."

Kelimesi:

- "Bana.."

Kelimesi ile ilgilidir.. Ve bu ikinci yönde anlattığımıza dairdir..

Böyle olunca, şu mana çıkar:

- **İlâhî hakikatlerle tahakkuk etmek suretiyle, halka bağlı bütün noksan sıfatların gitmesi..**

•

KUR'AN üzerine gelen bir başka hadis-i şerif şöyledir:

- "KUR'AN, dünya semasına bir defada kondu.. Bundan sonra, Hak: Onu, parça parça âyetler halinde bana indirdi.."

Bu hadis-i şerifin manası şöyledir:

- "KUR'AN, dünya semasına bir defada kondu.."

Demek, **zata dayanan bir tahkik makamına** işarettir..

- "Parça parça âyetler halinde.."

Gelmesi de, **kulun zatla peyder pey tahakkuk etmesi** sonunda,
isimlerin ve sıfatların zuhura gelmesi sayılır..

•

KUR'AN-I KERİM üzerine gelen bir âyet şöyledir:

- “Sana seb-ü Mesaniyi ve KUR’AN-I AZİMİ verdik..” (15 / 87)

Bu manaya göre KUR’AN: Tüm zattan ibarettir..

Burada, nüzul nazar-ı itibara alınmaz.. Bir yer meselesi de itibara alınmaz..

Böyle olunca o: **Zata dayalı bir ahadiyetten** ibaret kalır..

Anlatılan vasıfta **zat ise: Bütün mertebeleri, sıfatları, yaratılış şekillerini, itibarları özünde toplayan mutlak bir hüviyettir.. kimliktir..**

Bu mana ise:

- Sadece **zat.. ama cümle kemâlatı ile..**

Tabiri ile anlatılabilir..

KUR’AN için bu mana: **Azamet** ifadesi taşır..

İşbu mana icabıdır ki: KUR’AN için:

- “A Z İ M..” (15 / 87)
Lafzı arkadaş edildi..

Bu âyetle anlatılan:

- “Seb-ü Mesani..” (15 / 87)

Cümlesine gelince; şu demektir:

- **Bu cesed varlığında zuhura gelen,
yüce Hakkın yedi sıfatı ile tahakkuk etmesidir..**

•

Yine KUR'AN üzerine gelen:

- "**Rahman KUR'AN öğretti..**" **(55 / 1-2)**

Âyet-i kerime ise, şu manaya işarettir:

- Bir kula, **Rahman tecelli edince, o kul, kendi özünde Rahmanî bir lezzet bulur..** Bu lezzet ise, **zata karışık marifeti kazandırır..**

Bu yoldan da, **sıfatların hakiki yüzleri** ile **tahakkuk etmiş olur..**

Bu durumda, elbette ki: Ona **KUR'AN'ı ancak Rahman** öğretmiş oldu..
Böyle olmasaydı, zata vüsul nice olurdu? olamazdı..
hele Rahman tecellisi olmadan..

İşbu manada **RAHMAN ise:**

İsimlerin ve sıfatların cümlesinden ibarettir..

Şu da bir gerçektir ki: Yüce Hak, isimleri ve sıfatları dışında bir başka yoldan bilinememektedir..

Anlatılan manaları anla..

Zira bu manayı ancak:

- **G U R E B A**..

Namı ile anılan kimseler anlarlar..

Bunlar, şerefli ve kâmil kimselerdir..

Sonra onlar: Kulların arasında, Allah'ın nazargâhıdır..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allahtır..

İnsan-ı Kâmil 35. Bölüm (Furkan)

Abdûlkerîm Ceylî

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Allah'ın sıfatları FURKAN;
Ve, Allah'ın zatıdır Kur'an..

Cem'in fark durumu tahkiktir;
Farkın da cem'indedir vicdan..

Sıfatların çeşitleridir;
Nam üzere iki cem olan..

Bulunur Tevhid birliğinde;
Zatın hükmü sayılır FURKAN..

Çünkü sıfattır ayrılamaz;
Olmuştur zat için bir şan..

•

Bilesin ki..

FURKAN: İsimlerin ve sıfatların hakikatından ibarettir..

Ama, **çeşitli görüntülerinin değişik şekillerine** göre..

..Ve onlar itibar edildikleri durumlarına göre; biri diğerinden ayırd edilir..

Böyle olunca: **Fark, Hakkın kendi özünde olur..**
Bu oluş ise.. Onun güzel isimleri ve sıfatları cihetinden gelir..

Bu durumdaysa.. değişiklik ortaya çıkar..

Meselâ:

Rahim ismi, şedid isminden başkadır..

Mün'im ismi, müntakim isminden başkadır..

Rıza sıfatı, gazap sıfatının gayrıdır..

Bu manaya, Resulullah S.A. efendimizden rivayet edilen bir kudsî hadisle şöyle işaret edilmiştir:

- "Rahmetim gazabımı geçti.."

Bu manada ise.. geçen, geçilenden; fazilet itibarı ile daha öndedir, üstündür..

Bu üstünlük, isimlere has mertebelerde de kendini gösterir..

Meselâ:

Rahmaniyet mertebesi, Rabbiyet mertebesinden daha üstündür..

Ulûhiyet mertebesi ise.. hepsinden daha üstündür..

Böylece, isimler birbirinden ayrılmış oluyor..Aralarındaki fark da,

bu şekilde hâsıl oluyor..

.. Ve en üstün olan fazilet itibarı ile, hükmünü geçirdiği kimseden daha faziletli olduğu meydana çıkıyor..

Bu fazilet itibarı ile:

Allah ismi, Rahman isminden daha faziletlidir..

Rahman ismi, Rabb isminden daha faziletlidir..

Rabb ismi, Melik isminden daha faziletlidir..

Kalan isimleri ve sıfatları da, bu manaya göre, kıyas edebilirsin..

•

Anlatılan isim ve sıfatlardaki, daha faziletli olma durumu: Onların gözde oluşlarına göredir.. Noksan veya fazla bir şeyin onlarda oluşu itibarı ile değildir..

İsimlerin ve sıfatların gözde oluş durumları, fazilet yönüyle, kendilerine bir üstünlük sağlamıştır..

İşbu sebepledir ki: Bir kısmı diğerine tercih edilmiştir..

Şu yollu yapılan münacaat ise.. anlatılan manaya işarettir:

- **“Cezadan muafatına sığınırım.. Dargınlığından rızana sığınırım.. Senden sana sığınırım.. Sana, tam sena edemem..”**

İşte.. zatın özündeki fark budur..

- **“Cezandan muafatına sığınırım..”**

Cümlesindeki **“muafat”** Arab edebiyatına göre müfaale babındandır..

Bu manaya göre:

- Karşılaştırma..

Manasını taşır.. İşbu karşılaşmada ise.. elbette affın üstünlüğü ceza isimlerini geçer..

Bunun içindir ki: Affa sığınarak, cezadan kaçtı.. Keza dargınlıktan da rızaya sığındı..

Kavlimiz odur ki:

- Rıza sıfatı, gazab sıfatından daha faziletlidir..

Aynı manada: Ona, zatı ile zatından sığındı..

Bu da doğrudur.. Şu yoldan ki: **Fiillerde fark nasıl hâsıl oluyorsa.. aynı şekilde, sıfatlarda da olur..**

Aynı şekilde, **zatın vahidiyet durumunun kendisinde de böyledir..**

Ancak, zatın vahidiyet cihetinde bu fark belirsiz olmaktadır..
Bu da, **zatın şaşırtıcı hallerinden**dir.. Ki: **Birbirini nakzeden iki şeyi bir araya getirir..**

Meselâ: **Muhal** ile **vacibi birleştirir..**

Hatta: **Akla, ibare ve nakilde muhal görünenleri cem eder..**

Ve sen: Bu işin müşahede zevkini aldıktan sonra, böyle bir birleşmenin olmasını, **zata gerekli hükümler meyanında sayarsın..**

Nitekim İmam-ı Ebu Said'ül-Harraz, bu manaya işaret ederek şöyle demiştir:

- Allah'ı iki zıddın arasını birleştirmekte buldum.. bildim..

Burada bir incelik vardır.. Ki.. bunu: Hemen anlatmamız icab eder..

Sanmayasın ki: Yüce Allah, evvelin, âhirinin, zâhirin, batının mutlak bir cem'inden ibarettir..

Halk, Hak, faziletli oluş, faziletli olmayış, muhal, vacib, madum, mevcud ve mahdud..

Ve.. bunların dışında kalan; bilinmeyen zıdlardan doğan noksanlar ve zıdlarla..

Bütün bunları o: Zatî bir vasıfla yapar..

Onun hüviyeti ise.. bütün bunların tümünden ibarettir..

İşte.. adı geçen zatın sözünün manası budur..

Anla..

Bu manada bir irfana sahib olursan; tutun, bırakma..

Allah.. Hak söyler..

Doğruya hidayeti nasib eden Allah'tır..

Dönüş onadır.. İltica makamı odur..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Allah-u Taâlâ, **TEVRAT**'ı: Musa'ya a.s. **DOKUZ LEVH** olarak indirdi..

Ancak, onlardan **YEDİ** tanesini tebliğ edilmesini, kalan İKİ tanesini de tebliğ etmemesini emretti..

Zira o İKİ LEVH: İhtiva ettiği sırlar icabı; kabulü akıllara göre imkânsızdır.

Eğer Musa a.s. onları açıklayacak olsaydı; istediğini bulamayıp başa düşerdi.. Bir kişi dahi, kendisine iman etmezdi..

Kaldı ki, o **İKİ LEVH**: Musa'ya a.s. mahsustu; o zamane ehlinin hiç birine değil.. Haliyle kendisi hariç..

•

Tebliği emredilen **LEVH**'lerde: Evvellerin ve âhirlerin bilgileri vardı..

Ancak onlarda:

a) **Muhammed**'in S.A. ilmi;

b) **İbrahim**'in a.s. ilmi;
c) **İsa**'nın a.s. ilmi:
d) Muhammed'in S.A. varislerine has ilim yoktu..

Çünkü TEVRAT: Muhammed'in S.A. hususiyetlerini ve onun manevî varislerini zımnında taşımıyordu..

Bu da, İbrahim'e a.s. ve İsa'ya a.s. bir ikram için böyle olmuştu..

•

Bu **LEVHLER** mermer taşındandı..

- Musa'nın a.s. tebliği ile memur olduğu **YEDİ LEVHA**..

Demek istiyorum..

Diğer iki LEVH, böyle değildi.. Bunlar, nurdandı..

O **YEDİ LEVH**'in anlatıldığı gibi, mermer taşından olmasının bir sonucudur ki, onların Kalblerinin katılaşmasına sebeb olmuştur..

Çünkü o **LEVHLER** taştandı..

Bu **YEDİ LEVH**'in tümden ihtiva ettiği şeyler yedi çeşitti; ilâhi iktiza icabı
ve **LEVHLER**'in adedine göre durum bundan ibaretti..

•

Şimdi, o **YEDİ LEVH**'i içinde bulunanlara göre sıralayalım..

BİRİNCİ LEVH: Nur..
İKİNCİ LEVH: Hüda..

Allah-u Taâlâ; bu iki manayı, şu âyet-i kerime ile bildirdi:

- "TEVRAT'ı biz inzal eyledik.. Onda nur ve hidayet vardır.. Peygamberler onunla hüküm verirler.." (5 / 44)

ÜÇÜNCÜ LEVH: Hikmet..
DÖRDÜNCÜ LEVH: Kuva..
BEŞİNCİ LEVH: Hüküm..
ALTINCI LEVH: Ubudiyet..
YEDİNCİ LEVH: Saadet yolunun şekavet yolundan ayırd edilip aydınlatılması.. Birde uygun olanın beyanı..

İşte.. Musa'nın a.s. tebliği için emir aldığı YEDİ LEVH bunlardı..

•

Musa'ya a.s. mahsus olan İKİ LEVH'e gelince, onlar şuydu:

BİRİNCİ LEVH: Rububiyet ..
İKİNCİ LEVH: Kudret..

•

Musa'nın a.s. ümmeti içinde, kemâle eren kimsenin bulunmayışı,
son anlatılan İKİ LEVH'in kendilerine tebliğ edilmeyişinin sonucudur..

Tebliğ edilemezdi; çünkü: DOKUZ LEVH'in tüm tebliği için emir almamıştı..

Kendisinden sonra da, kemâle eren kimse olmadı..
Kendisinin manevî varisi de olmadı..

Haliyle, Resulullah S.A. efendimizin durumu böyle olmamıştır..

Çünkü o: Hiçbir şeyi bırakmayıp, bize ulaştırdı.. Tebliğ etti..

Nitekim, şu âyetler, bize bu manayı açık açık anlatır:

- **"Biz kitabda hiç bir şeyi eksik etmedik.." (6 / 38)**

- **"Her şeyi onda, ayrıntıları ile açıkladık.." (17 / 12)**

Anlatılan manaların bir icabıdır ki: Resulullah S.A. efendimizin milleti,

milletlerin hayırlısıdır..

Getirdiği din , tüm dinleri hükümsüz bırakmıştır; kaldırmıştır..

Çünkü Resulullah S.A. efendimiz, diğerlerine gelenlerin hepsi ile gelmiştir.. Üstelik, onlara verilmeyenleri de, getirmiştir..

Onların bu noksanlıkları icabı, dinleri kaldırılmış;
kemâli icabı Resulullah S.A. efendimizin dini ise.. tamlığı ile meşhur olmuştur..

Bu mana ise.. şu âyet-i kerime ile sabittir:

- "Bugün dininizi, size tamamladım..
Sizin için din olarak İslam'a razı oldum.." (5 / 3)

Bu âyet-i kerime, Resulullah S.A. efendimizden başka hiçbir peygambere gelmemiştir..

Eğer bu âyet-i kerime bir başkasına gelseydi;
peygamberlerin sonuncusu onun olması lâzım gelirdi..

Halbuki bu: Ancak, Muhammed S.A. için sağlandı..

Anlatılan âyet ona nazil olunca: Peygamberlerin sonuncusu oldu..

Niçin böyle olmasın?.. Zira o:

Ne bir hikmet bıraktı; ne de bir hidayet yolu..

Ne bir ilim bıraktı; ne de bir sır..

Bunların hemen hepsine dikkati çekti; ayıktırdı ve onlara işaret edip anlattı..

Haliyle, bu anlatma tarzı; anlatılan şeye göre değişik şekil aldı..

Ne kadar açıklamak icab ediyorsa.. o kadar açıkladı..

Anlattıklarını, bazen açıktan açığa anlattı..

Bazen edebî bir üslupla anlattı..

Bazen işaret kullandı..

Bazen, dolaylı yoldan gidip kinaye şeklinde anlattı..

Bazen, bir benzerlik dengesi kurup istiare yolunu tercih etti..

Anlatılanlardan bazılarının manası açıktı..

Bazıları da, tefsir gerektiriyordu..

Bazen de, tevilli yolu tercih etti..

Bazen, manası, çeşitli yönlere çekilecek şekilde, kapalı ifade kullandı.
Anlattıkları müteşabihattan oldu..

Bunların dışında, daha nice ifade şekli kullandı ki:
Hemen hepsi de, beyanda kemâl çeşitlerinden sayılır..

İşbu anlatılan durum icabıdır ki: Başkasına bir katılma hakkı kalmadı..

İşinde, tam bir istiklâl sahibi oldu..

.. Ve peygamberlerin de sonuncusu oldu..

Zira o: İhtiyaç duyulacak her şeyi getirdi..

Kendisinden sonra gelen kâmiller, artık tenbihini yapıp ayıktırmaları gereken
hiçbir şey bulamadı..

Çünkü, Resulullah S.A. efendimiz, hemen hepsini yapmıştı..

Böyle olunca: O kâmile, Resulullah S.A. efendimize uymak kaldı..

Haliyle bu uyuş: Resulullah S.A. efendimizin tenbih ettiği şekilde olacaktı..

..Ve o gelen bir tabi oldu..

Böyle olunca: Yeni bir din kuran peygamberlik hükmü de kesildi..

Böylece: Muhammed S.A. peygamberlerin sonuncusu oldu..

Çünkü o, kemâl vasfı ile geldi.. Ondan başka bu vasıfla gelen olmadı..

•

Eğer Musa a.s. kendisine tahsis edilen o İKİ LEVH'i tebliğ edip

kavmine anlatsaydı; kendisinden sonra, İsa'nın a.s. gelmesine lüzum kalmazdı..

Çünkü: İsa a.s. o İKİ LEVH'in taşıdığı sırrı kavmine tebliğ etti..

İşbu mana icabıdır ki: İse a.s. ilk adımda, kudret ve rububiyetle göründü..

Onun bu görünüşü: Beşikte çocuk halinde iken konuşması,
gözsüzlerin gözünü açması, abraş hastalığına tutulanı iyi etmesi
ve ölüleri diriltmesi idi..

Böylece: Musa'nın a.s. dinini hükümsüz bıraktı..

Çünkü: Musa'nın a.s. getirmediğini getirmiştir..

Ancak.. anlatılan sırlar çeşidinden hükümleri açıkladığı için, kavmi şaşırdı..

Gittikten sonra da, kendisine ibadet eder oldular..

- “Dediler ki:

- Allah, üçün üçüncüsüdür.” (5 / 73)

Bu üçler ise: Baba, ana ve oğul idi..

Bunlara da:

- Ekanim-i selâse..

Adını verdiler..

•

Yukarıda anlatılan mana üzerine, İsa’nın a.s. kavmi çeşitli fırkalara ayrıldılar..

Bunlardan bir kısmı:

- İsa, Allah’ın oğludur..

Dediler; ki bunlar:

- M e l e k i y e..

Adı ile anılırlar..

Bunlardan bir kısmı da, İsa a.s. için:

- O, Allah’tır.. geldi.. İnsanoğlunu tuttu.. döndü..

Onlar, bu sözleri ile şunu anlatmak istiyorlardı:

- Âdemoğlu suretine girdi.. Sonra, kendi yüceliğine dönüp gitti..

Bu zümreye İsa a.s. kavmi arasında:

- Y a a k i b e..

Adı verilir..

Bunlardan bazıları da:

- Allah, şu üç şeyden ibarettir:

a) Baba..Yani: Ruh'ül-kudüs..
b) Ana..Yani: Meryem..
c) Oğul.. Yani: İsa a.s. peygamber..

o

İsa a.s. kavmi saptı.. Çünkü itikad ettikleri şeylerin hiç birini, İsa a.s. getirmiş değildi..

Onların anladıkları: İsa'nın a.s. işindeki dış manadan ibaretti.. Bu ise.. onları, halen içinde bulundukları sapıklığa çekti..

Nitekim bu mana, Allah'u Taâlâ'nın İsa'ya a.s. şu sorusundan da anlaşılır:

- "Sen mi insanlara:

- Beni ve anamı Allah'tan başka iki ilâh tutun..

Dedin?.." (5 /116)

Bunun üzerine İsa a.s. anlatılan teşbih sebebi ile, tenzih yollu:

- "Sen sübhansın.." (5 /116)

Dedi ve devam etti:

- "Benim için hak olmayan bir şeyi söylemem olmaz.." (5/116)

Yani: Nasıl seninle aramda bir başkalık nisbeti yapabilirim..
Ve nasıl:

- Allah'ı bırakın da bana ibadet edin..

Diyebilirim..

Halbuki sen, benim hakikatımsın; zatımsın.
Ben ise, senin hakikatınım özünüm.. Seninle aramda bir gayrılık yoktur..

Böylece, İsa a.s. kavminin dediği şeyden kendisini tenzih etti..

Çünkü onlar, tenzihsiz olarak mutlak bir teşbih yoluna girmişlerdi..
İtikadları buydu..

Böyle bir şey ise.. Allah'tan reva değildi..

İsa a.s. devam etti:

- "Eğer deseydim.." (5/116)

Yani: İsa'lık hakikatının Allah olduğunu söylemiş isem, bunu:

- "Sen bilirdin.." (5/116)

Bu manada İsa a.s. şöyle demek istiyordu:

- Ben, bunu hiç demedim.. Ancak, tenzihle teşbih beyninin birleştirilmesini söyledim.. Birin çoklukta zuhurunu dedim..

Ama onlar, kendi anlayışlarına göre, yanıldılar..
Onlarca anlaşılan şey ise.. benim murad ettiğim mana değildi..

Devam etti:

- "Sen, içimdekini bilirsin.." (5/116)

Yani: Onların itikadı, benim murad ettiğim mana mıdır?..
İlâhî hakikatler zuhuru babında onlara tebliğ ettiklerim arasında
böyle bir şey var mıydı?.. Yok muydu..

Yoksa, benim muradım, onlarca anlaşılanın tam tersi miydi?..

Devam etti:

- "Ben, sende olanı bilmem.." (5/116)

Bununla İsa A.S. şöyle demek istiyordu:

- Ben, bu tebliği onlara ulaştırdım..
Ama içinde, onları saptırmak babında olanı bilemem..

Eğer bilseydim; onların sapmalarına sebeb olacak bir şeyi
tebliğ etmezdim..

Devam etti:

- "Sen, gaybleri bütün inceliği ile bilensin.." (5/116)

Ben ise.. gaybleri bilemem.. Beni mazur gör..

Devam etti:

- "Onlara söylediğim, ancak bana emrettiğindir.." (5/117)

Şöyle demek istiyordu:

- Seni, kendimde bulduğum kadarını söyledim..

Böylece, emri tebliğ ettim.. Onlara nasihatta bulundum.. Ta ki, onlar da kendilerinde sana çıkan yolu bulalar..

Bu yoldan, ilâhî hakikatı onlara açıkladım ki, içlerinde olan şey, kendilerine açılmış ola..

Onlara sözüm:

- "Sizin de Rabbınız, benim de Rabbım olan Allah'a ibadet ediniz.." (5/117)

Cümlesinden başka değildi..

Bu yoldan, hakikatı, kendime has kılmadım.. Onların tümünde, bu hakikatı mutlak gösterdim.

Seni, onlara şöyle anlattım:

- Hakikî manamda nasıl Rabbımsan, onların da hakikî manalarının Rabbısın..

Bütün bu söylenenler anlatıyor ki: İsa'nın a.s.getirdiği ilim TEVRAT'takinden ziyade idi. Bu da: Rububiyet ve kudret sırrı idi..

O, bu sırrı açıkladı.. Bunun için ise.. kavmi kâfir oldu..

Çünkü: Rububiyet sırrını açmak küfürdür..

Eğer İsa a.s. bu sırrı kapasaydı; yahut onu, ibare kabukları içinde ve
satırlar arasında, işaretler halinde kavmine tebliğ etseydi;
kavmi, kendisinden sonra, kâfir olmazdı..

Tıpkı: Resulullah S.A. efendimizin yaptığı gibi..

Bundan sonra da, dinin kemâli babında,
ulûhiyet ve zat ilmine ihtiyaç kalmazdı.. Kaldı ki, bu ikisini de,
Resulullah S.A. efendimiz getirmişti..

Nitekim zat ve sıfat yönüyle bir hadis-i şerif yukarıda anlatıldı..

Allah-u Taâlâ, peygamberine, zat ve sıfat işini, bir âyette birleştirdi..

O, âyet ise şudur:

- "Onun benzeri bir şey yoktur.. Duyan ve gören odur.."(42/11)

Bu âyetin zata ve sıfatlara ait tefsiri şöyledir:

- "Onun benzeri bir şey yoktur.." (42/11)

Yani: Zata taalluk eden yönünden..

- "Duyan ve gören odur.." (42/11)

Yani: Sıfatlara taalluk eden yönüyle..

•

Eğer İsa'nın a.s. kavmine tebliğ ettiğini, Musa da a.s. tebliğ etseydi,
kavmi: Firavun'un katli işinde kendisini itham ederdi..

Firavun demişti ki:

- “Ben sizin alâ rabbınızım..” (79/24)

Bu, bir iddia idi..

Rububiyet sırrının ifşası ise.. ancak, Firavun’un bu iddiasını verebilirdi..

Ancak bu iş, Firavun için tahkik yollu değildi.. Bunun için de,
Firavun’la dövüştü ve galip geldi..

Eğer Musa, a.s. TEVRAT’ta rububiyet ilminden bir açıklama yapsaydı;
kavmi kendisini inkâr ederdi.. Firavunla çekiştiği için ise.. onu ayıplarlardı;
itham ederlerdi..

İşbu sebepledir ki, o ilmi, gizlemekle emrolundu..

Tıpkı: Resulullah S.A. efendimiz de, kendisinden başkasının kabul edemeyeceği
bazı şeyleri gizlemekle emrolunduğu gibi..

Bunu, kendisine istinaden rivayet edilen bir hadise dayanak söylüyoruz;
şöyle buyurdu:

- “Miraca götürüldüğüm gece, bana üç ilim verildi:

a) Bir ilim idi ki; gizlenmesi için benden söz alındı..
b) Bir ilim idi ki; tebliği arzuma bırakıldı..
c) Bir ilim idi ki; tebliği ile emr’olundum..”

Gizlenmesi için, kendisinden söz alınan ilim: İlâhi sırlardır..
Bütün bu sırları tümden Allah-u Taâlâ Kur’an’a yerleştirdi..

Tebliği ile emr'olunduğu ilim: Zâhir idi..

Tebliği arzusuna bırakılan ilim: Batın idi..

Şu âyet-i kerimeler, batın ilmini anlatır:

- **"Afakta ve kendi nefislerinde, âyetlerimizi onlara göstereceğiz ki: Hak olduğu açıktan kendilerine belli olsun." (41/ 53)**

- **"Gökleri, yeri ve aralarında olanı: Hak olarak yarattık.. (15/85)**

- **"Yerde ve göktekilerin hepsini kendinden size ram eyledi.." (45/13)**

- **"Ona ruhumdan üfledim.." (15/29)**

Bu âyetlerle anlatılan manaların iki yüzü vardır:

a) Hakikat yönüne delâlet eden..
b) Şeriat yönüne delâlet eden..

Durum anlatıldığı gibi olunca, yerleşmeğe bağlı bir hal meydana çıkar..
Kimin kabiliyeti varsa, o kazanır..

Bir kimsenin, ilâhî bir anlayışı var ise.. bu tebliği alır.. Makamına ulaşır..

Anlatıldığı gibi bir anlayışa sahib olmayana gelince.. o hakikatler kendisine anlatıldığı zaman, derhal inkâr yoluna sapar..

Kendisine bu gibi hakikatlerin anlatılmamasına sebeb ise:
Sapmamasını temindir.. Şekavetini de önlemektir..

•

Gizlenmesi için söz alınan ilim: Derin manalı olduğundan,

tevil yollu Kur'an'a konmuştur..

Bunu da ancak, ilmin özünü bulanlar bilir.. Baş şart bu..
Bir de, ilâhî keşif yolu ile bilinir..

Bundan sonradır ki, o kimse, Kur'an'ı dinler ve onun mahallini bilir.

Yani: Allah'ın Kur'an'a yerleştirdiği ve onun gizlemesi için,
Resulullah S.A. efendimizden söz aldığı ilmi..

Allah'u Taâlâ:

- "Onun tevilini, ancak Allah bilir.." (3/7)

Âyeti ile bu manaya işaret eder.

Haliyle, bu mana, üstteki âyetten aldığımız vakıf işaretine göre
okuyanlarca verilen bir manadır..

Ve.. o ki: Özünde, o tevile muttali olur; işte onun adı:

- A l l a h ' t ı r..

Bu manayı anla..

•

Beyan yolu yine, bizi açıklama koşusu için hazırlanan meydana doğru
coşturup koşturdu..

Ve.. açıklanması, hiçbir zaman akla gelmeyen açığa vuruldu..

Biz, yine yolunda olduğumuz bahse dönelim..
TEVRAT mevzuuna geçelim..

•

Bilesin ki..

TEVRAT: Sıfatlara bağlı olarak, isimlerin tecellilerinden ibarettir..

Bu ise.. Hakka has zuhur yerlerinde, yüce sübhan olan Hakkın zuhurudur..

Yüce Hak, isimlerin, sıfatları yönüne deliller halinde nasbetti..

Sıfatlarını da, zatına delil eyledi.. Haliyle, bu olanlar, zuhur yerlerinde
ve halkındaki zuhurunda olmaktadır.. Bu arada, vasıta isimler ve sıfatlardır..

Zata götüren başka yol da yoktur..

•

Yukarıdaki mana üzerine biraz açılalım.. Şöyle ki:

Halk bir sadelik üzere yaratılmıştır.. Böyle olunca; onun hali,
ilâhî manalardan yana boş olmaktır..

Ancak onun durumu, beyaz bir kaftan gibidir.. Karşısına gelen nakış kendine işlenir..

İşbu nakışlar, isimlerdir.. Yüce Hak ise.. onlarla isim alır..

Bu isimler ise.. Hakkın sıfatlarına delâlet ederler..

Halk ise.. Hakkı o isim yolundan bildikleri sıfatlarla tanırlar..
Tanıdıktan sonra da, Hak ehli olurlar..

Hak ehli olanlar ise.. anlatılan yoldan onun zatına doğru yolu bulurlar..

Bunu bulduktan sonra onlar: İsimlere ve sıfatlara birer ayna gibi olurlar..

Onlar ki böyle oldu. İsimler onlarda zuhura gelir.. Keza sıfatlar da..

İşbu zuhurdan sonradır ki: Nefislerini;
kendilerine işlenen, zata bağlı isimlerin ve ilâhî sıfatların nakşı ile bilirler..

Bundan sonra: Allah-u Taâlâ, zikredildiği zaman, zikredilen kendileri olur..
Bu da, nakşını aldıkları ismin icabı olur..

İşte.. TEVRAT'ın manası, yukarıda anlatılanlardır..

•

TEVRAT'ın türediği kelime kökü: Tevriyet'tir..

Tevriyet ise, lügatte şu manayadır:

- Manayı, mefhumların en uzağına bağlamak..

Bu mana ise.. avam halka göredir..
Çünkü onlara göre, Hakkın sarih olarak; açıktan anlatılışı, itikadî bir hayaldir..

Avam halk için bundan başka ne olabilir ki?.. elbette olamaz..
Yani: anlatılan mananın dışında bir şey..

Ama, irfan sahipleri katında Hak: Kendi zatlarının hakikatıdır..
Haktan murad da, kendileridir..

Bu tür konuşmamız, TEVRAT'ta: İşaret konuşması sayılır..

•

Şimdi..

Musa'ya a.s. gelen YEDİ LEVH'de neler vardı?..

onların açıklanmasına geçelim..

Yukarıda özet olarak anlatıldı; burada tafsil yoluna gidilecektir..

•

BİRİNCİ LEVH : NUR..

Burada, şunu bilmen gerekir ki:

Bu levhde bulunan ilim çeşitleri, yalnız levhin aldığı o isimden ibaret olmamaktadır..

Bunda olsun; diğerinde olsun; kalan levhlerdeki ilim çeşitleri de bulunur..

Ancak, bir levh için, hangi hüküm galip ise.. onunla isim verilmektedir..

Tıpkı: Kur'an surelerinde olduğu gibi..

Bir surede, hangi iş ağır basarsa, o sureye o işin adı verilmektedir..
Halbuki o surede, hem adını aldığı ilim çeşidi vardır; hem de başkaları..

Nur levhinde, yüce Hakkın, vahidiyet ve teklik yolundan vasfı vardır..
Ama mutlak bir tenzih yolu ile..

Bir de; yüce Hakkı, halktan ayırd eden hüküm vardır..

Burada, ayrıca Hakkın rububiyeti ve kudreti de anlatılır..
Haliyle bu anlatmada, onun güzel isimleri ve yüce sıfatları vardır..

Bütün bunlar, üstün ve tenzih yoluyla, Hakka lâyık bir şekilde anlatılır..

Yani:

- NUR LEVH..

Adı verilen LEVH'de..

•

İKİNCİ LEVH : HÜDA..

Bunun içinde, Hakkın özünü anlatan ilâhî haberler vardır..

Bu, zevke dayanan bir ilimdir.. Müminlerin kalbine ilham yolu ile gelen nur suretindedir..

Çünkü: Hüda, kendi özünde ilhama bağlı bir varlığın sırrıdır.. Kulları aniden yakalar..

Bu ise.. ilâhî cezbenin nurundan ibarettir..

Öyle bir cezbe nurudur ki: İrfan sahibi, onun içinde, yüce manzaralara terakki eder.. Ama, ilâhî bir yoldan..

Yani: Allah'ın sıratı üzerine..

İşbu anlatılan durum: İnsan heykeline inen ilâhî nurun kendi mahalline ve mekânına dönüş şeklinden ibarettir..

Burada: Hüda, anlatılan nura sahib olan kimsenin, ahadiyet yolundan üstün mekâna ve en güzel seviyeye ulaşmasından ibarettir..

Ama, ne belli bir cihet, ne de belli bir yön vardır..

Bu levhde, milletlerin hallerine dair keşfin ilmi vardır.. Onlardan öncekilere ve sonrakilere dair haberler de vardır..

Ruhlar âlemi sayılan melekût ilmi de bundadır..

Ruhlar âlemine hâkim olan ceberut âleminin ilmi de bundadır..

Bu ise.. hazret-i kudüstür..

Yine bu levh de bulunan ilimler arasında: Berzah ilmi vardır.. Ayrıca, kıyamet ve kıyamet günü, mizan, hesap, cennet, cehennem anlatılır..

Yine bu levhde bulunanlar arasında, tüm muhakkiklerin haberleri vardır..

Eşkâl, suret, tılsım cinsi şeylere konan sırlar ilmi de, bu levhde bulunanlar arasındadır..

İsrailoğulları, bu sırları bilmekle nice işler gördü.. Şaşırtıcı kerametleri de, yine bu esrarı bildiklerinden göstermişlerdir..

•

ÜÇÜNCÜ LEVH : HİKMET

Bunda, ilmi sulûklerin şekillerini bilmek vardır.. Haliyle bu: Tecelli ve zevk yolundan olmaktadır..

Bütün bunlar, ilâhî ve kudsî makamlarda olmaktadır..

Bu olanlar arasında: Nalınları çıkarmak, tura çıkmak, ağaçla konuşmak, gecenin karanlığında ateş görmek vardır..

Bütün bunlar, ilâhî sırlar meyanında sayılır..

Bu levh: Emre amade kılmak vb. yoldan ruhanî gelişleri bilmenin aslıdır..

Anlatılan çeşitteki ilâhî hikmetler babında her şeyin ilmi bu levhdedir..

Heyet, hesap, gök ilminin aslı da, bu levhde bulunanlar arasındadır..

Ağaçların ve taşların vb. şeylere ait ilmin temeli de bu levhdedir..

İsrailoğulları arasında, bu levhin ilmini bilen rahip olmaktadır..

Onların dilinde rahip:

- Allahlık olan, dünyayı bırakıp mevlâya yönelen kimse..

Demektir..

•

DÖRDÜNCÜ LEVH : KUVA..

İnen hikmete dair işlerin ilmi ve beşerî güçlerde bulunanların ilmi bu levhdedir..

Ki bu: Manevi zevklere dayanan ilimdir..

İsrailoğullarından bir kimsede bu ilim hâsıl olursa.. o: HİBR olmaktadır..

HİBR olmak ise.. Musa'nın a.s. manevî varisi olmak mertebesine çıkmak sayılır..

Bu levhde, remizler, işaretler, misaller çoğunluğu teşkil eder..

Hikmet-i ilâhiyenin beşeri güçlere konması sebebi ile;
Hak Taâlâ onları misal yollu TEVRAT'a yerleştirdi.. bildirdi..

Nitekim aynı manada, Yahya'ya a.s. buyurduğu şu emirle dikkati çekti:

- "Ey Yahya, kitabı kuvve ile al.. Daha çocukken, ona hikmet verdik.." (19/13)

Görülüyor ki, bir şeyi kuvve ile almak ancak:
Hikmeti bilen ve ilâhi nura yol bulan için mümkün olmaktadır..

Bunu aldıktan sonradır ki, ilâhî hikmetten yana bildiği kadar,
duygulara çıkarmaktadır..

Bu iş, manevî zevke dayanan bir iştir.. Kimde bu çeşit zevk varsa..
manasını o anlar.. Başkası anlayamaz..

Kaldı ki bu: Havas zümresine ait bir iştir.. Avam için değildir..

Simya ilmi de; bu levhde bulunanlar arasındadır..

Üstün büyü şekli de, bu levhdedir.. Ki bu: Bir bakıma kerametlere benzer..

Buna:

- Üstün büyü..

Demenin sebebi, onun ilâca, bir işleme tabi tutmadan bir şey söylemeden oluşudur..

Bunun oluşu: Sırf insanda bulunan büyüleme gücüne dayanır..
Bu durumda, işler, büyüyü yapanın arzusuna göre olur..

Bu işte, o büyüyü yapan, hayal âleminde bulunan suretleri bu his âleminde gösterir.. El değdirip tutulacak görülecek gibi yapar..

Bunun oluşu şu şekildedir:

Ona bakanların gözünü, kendi hayal âlemine sokar.. O hayale istediği sureti verir..
Sonra, bakanlara o sureti gösterir.. Onlar da onu, gözleri ile görürler..

O iş, hayalen olmaktadır; ama o bakanlar, bu his âleminde olduğunu sanırlar..

Bu iş Tevhid yolunda, benim başıma geldi..

Bu vücutta hangi suretle olmayı istersem, o surete giriyordum..
Hangi işi yapmayı istersem, o işi yapıyordum..

Ancak, bu işin tehlikeli bir yol olduğunu bildiğim için bıraktım..

Onu yapıyordum; çünkü: Cenab-ı Hak bana, KÂF ile NUN arasına koyduğu
gizli kudret kapısını aralamıştı..

o

BEŞİNCİ LEVH : HÜKÜM..

Bunda, emirler ve yasaklar ilmi vardı..

Ki bunlar: İsrail oğullarına, Allah'ın farz kıldığı şeylerdi;
haram olmasını istediği işi de, haram kılmıştı..

Bu levh: Musevî yolunun anlatıldığı levhdir..

Ki Yahud yolu, bunda anlatılanlara göre kurulmuştur..
o

ALTINCI LEVH : UBUDİYET..

Halka lâzım olan hükümler, bu levhin içindeydi..

Meselâ: Zillet, iftikar, korku, huşu gibi şeyler..

Hatta bu manada Musa, a.s. kavmine şöyle demişti..

- İçinizden biri, kötülüğe karşılık kötülükle ceza verirse..
FİRAVUN'un tanrılık davasına benzer davaya girmiş olur..

Çünkü kulun: İddia edecek hiçbir hakkı yoktur..

Şunlar da, bu levhde, bulunanlar arasındaydı:
Tevhid sırları, teslim, tevekkül, işleri Hakka ısmarlamak, rıza, korku, rağbet
zühd, Hakka dönüp başkasını bırakmak vb. şeyler..
o

YEDİNCİ LEVH : SAADET ve ŞEKAVET..

Bu levhde Allah'a götüren yol anlatılmaktadır..

Daha sonra: Saadet yolu, şekavet yolundan ayırd edilip anlatılmaktadır..

Yine bu levhde bulunan cümleden olmak üzere:
Saadet yolunda, diğerine nazaran daha uygun olan anlatılıyor.. Ki bu,
saadet yolunda caiz olan iştir..

İşbu levhdedir ki: Musa a.s. kavmi: Dinlerinde isteyerek bazı yenilikler yapmıştır..
Ki bu çıkardıkları arasında: Ruhbaniyet vardır..

Bunu, kendi akıllarına göre yaptılar; Musa'nın a.s. kavline göre değil..

Allah'ın kendilerine, bu levhde; tanıdığı cevaz yoluna girerek o icadı yaptılar..
Onun da hakkından gelemediler..

Eğer o icadlarını, ilâhî bir ihbar, ilâhî bir keşif yolundan yapmış olsalardı;
Allah, o işte kendilerine güç ihsan ederdi..

Ama nerede?..

Kaldı ki: öyle bir şeyi hakkı ile yapmak, onlar için imkânsızdı..
Eğer böyle olmasaydı; Allah onlara o işi; Peygamberinin dili ile emrederdi..

Musa'nın a.s. ise.. o gibi işleri yapmalarını söylemeyişi:
Onun cehli değildir.. Onlara acımasıdır..

Bir de, o hakkından gelemeyecekleri işi yapınca,
ceza görecekleri endişesi idi..

Yine, bu levhde bulunanlar arasında: Beden ilmine ve dinlere ait bilgi vardır..

o

Bu yapraklara, TEVRAT'ta bulunanları böylece aldık..

İşbu aldıklarımız, Allah'ın bize ihsan ettiği keşif yolundan oldu..
Ama kısa anlattık..

Çünkü kasdımız, özet olarak anlatmak..

Eğer onu, başından sonuna kadar tüm alsaydık; çok uzun olurdu..
Hayli uzatmamız gerekirdi.. Bundan da, pek fayda çıkmazdı..

NETİCE: Toplu olarak, TEVRAT bu anlatılanlardan ibarettir..
Kalanını da anlamaya çalış..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

ZEBUR: Süryanî bir kelimedir.. Kitap manasına gelir..

Araplar, bu kelimeyi kullanmıştır..

Hatta Allah-u Taâlâ:

- "İşledikleri her şey, ZÜBÜR'de vardı.." (54/52)

Buyurdu.. Ki burada: Zübür, kitaplar manasını gelir..

•

ZEBUR: Davud'a a.s. geldi..

Onun gelişi: Ayrıntılı âyetler halinde olmuştu..

Ancak, kendisine, Allah tarafından gelip tamama erdikten sonra, kavmine çıkardı..

Yani: Onlara, parça parça âyetler halinde değil de; toplu kitap olarak çıkarıp okudu..

•

Davud a.s. karşılıklı konuşma yönüyle insanların en kibarı idi..
Ahlâk karakter cihetiyle de, en güzeli..

ZEBUR okuduğu zaman: Vahşî hayvanlar ve kuşlar,
yanına gelir toplanır dururlardı..

Bedeni zayıf, boyu kısaydı.. Bu hali ile de çok kuvvetli idi..

Zamanında geçerli ilimlerde, çok ittıla sahibi idi..

•

Bilesin ki..

Bir peygambere gelen her kitap, onda bulunan bilgiler.. gerek bu kitap
gerekse bu ilimler, ancak geldiği peygamberlerin ilmi nisbetinde olurdu..

Bu, ilâhî bir hikmetti.. Ta ki..
O peygamber, getirdiğine karşı cahil bulunmaya..

Anlatılan mana icabıdır ki:
Fazilet yönüyle kitapların ayırd edilmesi, kalana bakarak,
geldiği peygamberin, Allah katında ayırd edilmesine bağlıdır..

Bu sebepledir ki: Kur'an, Allah'ın peygamberlerine gönderdiği
kitapların en faziletlisidir..

Çünkü: Resulullah S.A. efendimiz, peygamberlerin en faziletlisidir..

Bu mana üzerine:

- Hepsi Allah'ın kelâmıdır.. Bazısı, bazısından daha faziletli olamaz..

Diyecek olursan, sana Resulullah S.A. efendimizden rivayet edilen

şu hadis-i şerifi söyleriz:

- **“Fatiha suresi, Kur’an âyetlerinin en faziletlisidir..”**

Bu hadis-i şerife göre:

Kur’an’da fazilet yönüyle, âyetlerin bazısı bazısından üstün olunca, toplu bir mana ile: Kalan kitapların da, birbirinden üstün olmalarına bir mani yoktur..

•

Bilesin ki..

ZEBUR: Çoğunlukla öğütlerden ibaretti.
Kalanı : Zatına lâyık şekilde ondaki Allah’a sena idi.

Şer’î yönden yol gösteren âyetler, bazı hususî âyetler idi..

Ancak gerek öğütler gerekse sena: İlâhî olan hakikî ilimler üzerine idi..

Onda bulunan başlıca ilim çeşitleri şunlardı:

1. Mutlak vücuda dair ilimler..

2. Yüce Hakkın yaptığı tecellilere ait ilim..

3. Bir şeyi, emre hazır ve amade kılmak.. Ayrıca tedbir ilmi..

4. Mevcudat hakikatlerinin iktiza ettiği ilim..

5. Kabiliyetler ve istidatlar ilmi..

6. Tabiiyet ilmi..

7. Riyazat ilmi..

8. Konuşmak ilmi..

9. Hilkat ilmi..

10. Hikmet ilmi..

11. Feraset ilmi..

Bunların dışında kalan daha başka ilimler de vardı..

Ancak, bu ilimler işaret yollu söylenmiştir..

Açıktan söylenenler: İzharında zarar olmayan,
Allah'ın sırlarından herhangi bir sırrın, açılıp yayılmasına
götürmeyecek şekilde idi..

•

Davud a.s. çok ibadet ederdi..

•

İlâhî bir keşif ihsanı ile, kuş dilini bilirdi.. İlâhî bir güç sayesinde
onlarla konuşurdu..

Manalardan hangisini istiyorsa.. onların kulağına ulaştırırdı..

Ama, hangi lafızla isterse..

Burada bir noktayı belirtmek icab edecek..

Anlatılan konuşma: Bu babda bir bilgisi olmayanların sandığı gibi değildir..

Böylesi: Kendinden bir kanı ile:

- Yalnız kuş dili lugatına göre konuşurdu..

Der.. Yani: Kuşlara has bir terimle..

Böyle bir kanaat doğru değildir..

O, kuşların çeşitli seslerine göre sözlerini anlardı.. O seslerin delâlet ettiği manaları da bilirdi..

Haliyle bu: İlâhî bir keşif yoluyla olurdu..

Bu mana, Davud'un a.s. oğlu Süleyman'ın şu cümlesi ile anlaşılır:

- "Bize kuş dili öğretildi.." (27/16)

Bu konuşma durumu, onlarda sürüp gitti..

Bu sebeple sanan sandı ki: Kuşların, kendilerine göre bir lûgatı var; o lûgatla birbirleriyle konuşurlar.. Davud'un anlayışı da o lûgata dayanır.. Halbuki, böyle bir kanaat yanlıştır..

Onlardan çıkan ancak bir sestir.. Bu ses, kendilerine göre, malum bir manada çıkmaz..

Şöyle olur:
Onlardan birine bir hal gelir.. Bu halin sonucu, o kuştan bir ses çıkar..
O sesi, ilâhî bir ilhamla diğer kuş anlar..

Bu anlayış ise.. onda bulunan ruhî lûtuftan ileri gelir..

O kuşa bir başka hal geldiği zaman, öbür ses gibi yine bir ses çıkarır..
Aynı ses gibi de olabilir; başka türlü de..

Bunu da anlayan anlar..

İster kuşlardan olsun; isterse diğerlerinden..

Haliyle bu anlayış da, yine ilâhî bir ilhamla olur..

•

Davud a.s. sair hayvanatı da anlardı..
Onlardan bir ses çıkınca, o sesin manasını anlardı; bilirdi..

Haliyle bu: İlâhî keşfe dayanan bir ilimle olurdu..

•

Davud a.s. onlarla konuşmayı dilediği zaman konuşurdu..

Bu konuşma, ister Süryanî lûgatı ile olsun; isterse, diğer bir dille.
İsterse, hayvanata ait seslerle..

O sözü, o hayvan anlardı.. Haliyle, ilâhî bir kuvvetle..
ki o kuvveti, Allah-u Taâlâ Davud a.s. için kelâmına kondurmuştu..

•

Davud a.s. ve Süleyman a.s. için Allah'ın ihsan eylediği bu kuvvet,
sadece ikisinde kalmış değildir.. Sadece, onlarla bırakılmış değildir..

Zira bu: Bütün halifelere şamil olan bir iştir..

Halifelerden kasdım: Hilâfet-i Kübra'ya sahip olan halifelerdir..

Davud a.s. ve Süleyman'a a.s. has olan bu hal,
bir zuhur ve bir taleb yolu ile olmuştur.. Bir bakıma peygamberliğin icabı olarak..

Halbuki, efrad ve aktabdan her biri için, bu varlık ülkesinde tasarruf vardır..

Bunlardan her biri: Gecede ve gündüzde neler olur, onu dahi bilirler;
kuş dillerini bilmek bunun yanında hiç kalır..

Bu manada Şiblî rh. Der ki:

- Kara karınca, kara taş üstünde, karanlık bir gecede yürür de,
ben onun ayak sesini duymazsam, kendim için:

- Ben, kandırılmışım; Rabbımın mekre uğramışıyım..

Derim..

Başka bir zat ise, şöyle demiştir:

- Ben o gibi hareketleri anlamadığımı nasıl söyleyebilirim?..
Onun hareket için hazırlanışı, benim gücümle olmaktadır..

Onu hareket ettiren benim.. Nasıl onu anlamadığımı, söyleyebilirim..
Hem de, onu hareket ettiren olarak..

•

Bir gün, Resulullah S.A. efendimiz, cin tayfasına mensup birini tuttu;
mescidin direğine bağlamak istedi..

Sonra, Süleyman a.s. peygamberin duâsını hatırlayınca, salıverdi..

O dua şuydu:

**- "Ya Rabbi, bana öyle bir mülk hibe et ki:
Benden sonra, hiç kimseye uymasın.." (38/35)**

Bu vaka, gerek Süleyman peygamberin a.s. durumunu;
gerekse, anlatılan işlerin olacağını ve olduğunu tasdik yollu anlatır..

Yukarıda geçen âyetle anlatılan manadan murad:
O gibi işlerin, hilafet-i kübra ile zuhuru ve onu alanlara kalmasıdır..

İşbu duâ sebebi iledir ki: Ona nasib olan hal,
kendisinden sonra hiç kimsede kemâl üzere olmamıştır..

Haliyle bu, her şeyde değil; bazı şeylerde..

Peygamberlerde zuhura gelen bazı şeyler vardır ki,
onlar evliyada da olmuştur..

Allah onlardan razı olsun..

•

Bilesin ki..

ZEBUR: İşarette, ef'al sıfatlarının tecellilerinden ibarettir..

TEVRAT: Yalnız, sıfat isimlerinin tecellileri cümlesinden ibarettir..

İNCİL: Yalnız, zat isimlerinin tecellilerinden ibarettir..

FURKAN: Mutlak olarak, cümle isimlerin ve sıfatların tecellilerinden ibarettir..
Bu tecelliler, ister zata bağlı bulunsun; isterse sıfata..

KUR'AN: Sırf zattan ibarettir..

Nitekim, KUR'AN, Furkan ve Tevrat üzerine yukarıda kelâm edildi..

Burada daha çok, ZEBUR, üzerinde durulacaktır..

•

Daha öncede anlatıldığı gibi, ZEBUR fiilere bağlı
sıfatların tecellilerinden ibarettir..

Bu hali ile o: İlâhî iktidara bağlı parça fiilerin tafsilidir..

İşbu sebebledir ki: Âleme halife oldu..
ZEBUR'da, vahiy yolu ile kendisine gelen hükümleri zuhura getirdi..

Bu mananın bir icabı olarak:

Sabit dağları yürütüyordu..
Sert çelik demiri yumuşak hali getiriyordu..
Bütün çeşitleri ile, mahlukata hükmünü geçiriyordu..

Bundan sonra, mülküne, oğlu Süleyman a.s. varis oldu..

Süleyman a.s. Davud'dan miras aldı.. Davud a.s. ise Hak'tan..

Böyle olunca: Davud a.s. daha faziletli oldu..
Çünkü ona hilâfeti Hak verdi.. Ve ona şu özel hitabı yaptı:

_ "Ey Davud, seni yerde halife eyledik.." (38/26)

Süleyman a.s. için böyle yapmadı..
Ancak buna, talebi sonunda, kısıtlı bir yoldan verdi..

Davud a.s. böyle bir talepte bulunmadı.. Zira biliyordu ki:
Hilâfet zâhir ve batın olarak, hiç kimsenin inhisarı altında olamaz..
Nitekim kendisine de, ancak zâhir yolundan verildi..

Nitekim bu manayı, Allah-u Taâlâ'nın
Süleyman a.s. için verdiği şu haberde görebilirsin..

Süleyman a.s. dedi ki:

**- "Ya Rabbi, bana öyle bir mülkü hibe et ki:
Benden sonra, hiç kimseye uymasın.." (38/35)**

Onun bu talebine karşılık şu cevabı aldı:

- "Biz rüzgârı emrine amade kıldık.. emri ile yürüdü.." (38/36)

Görülüyor ki, Süleyman'a verilen ilâhî iktidar, burada sayılıdır..

- Ona talebini verdik..

Demiyor.. Zira böyle olması mümkün değildir..
Halktan birine bağlanması imkânsızdır..

Zira o hilâfet, ilâhî bir seçime bağlıdır..

Sebebine gelince:
Ne zaman ve hangi zuhur yerinde Hak zatı ile zâhir olursa..
o zuhur yeri, Allah'ın halifesidir..

Şu âyet-i kerime, anlatılan manaya işarettir..

- "Gerçekten zikirden – Tevrattan – sonra, ZÜBÜR'e yazdık:
Yere salih kullarım varis olacaklardır.." (21/105)

Burada, salihlerden murad: İlâhî verasete ehil olan kimselerdir..

Yerden murad ise: Halka bağlı manalarla,
Hakka ait tecelliler arasında munhasır kalan, bu varlığın hakikatleridir..

Şu âyet-i kerime ise.. anlatılan hakikatlere işaret eder:

- "Yerim geniştir.. Ancak bana ibadet ediniz.." (29/65)

•

Bu anlatılanları dinleyip anladıktan sonra:

- Süleyman a.s. duâsı makbuldür.. Şu itibara göre: Memleket-i Kübra, Allahtan başka hiç kimseye uymaz.. Allah ise.. Süleyman'ın a.s. hakikatıdır.. Bu sebeple onun duâsı sağlamdır..

Diyecek olursan, doğrusun..

Şayet:

- Süleyman'ın a.s. duâsı makbul olmamıştır.

Yani: Hilâfetin kendi inhisarına verilmesi itibarına göre..
Çünkü bu hilâfet kendisinden başka: Efrada ve aktaba da verildiği sahihtir..

Diyecek olursan.. yine doğrusun..

Biz, anlatacağımızı anlattık.. Hangisini dilersen.. onu nazar-ı itibara al..

Davud a.s. hilâfetin sadece kendisine bırakılamayacağını biliyordu..
Onun için, böyle bir talebi yapmadı.. bıraktı..

Ama Süleyman a.s. ilâhî bir edep olarak o talebi yaptı..

İlâhî zuhur yerlerinde tek olmayı istiyordu..

Yani: Hakkı olan manevî nüfuzunu, tek başına onlara geçirmek için..

Böyle bir şeyin olması, her nekadar imkânsız ise de, talebi yerindedir..
Zira, ilâhî çember geniştir.. Varlık imkânları da bu talebe müsaittir..

Ama, hiç kimse bilemez:
Yaptığı bu yollu talebi, kendisine uyar mı, yoksa uymaz mı?..

İşte.. anlatılan mana ve bu mana makamlarının icabı olarak,
Allah-u Taâlâ evliyasının halinden haber verdi..

Şöyle buyurdu:

- **"Allah'ın kadrini, zatına lâyık olacak şekilde takdir edemediler.." (6/91)**

Şöyle buyurdu:

- "Sübhan Rabbın, onların yaptığı vasıftan yana yücedir..
İzzet sahibidir.."   (37/180)

Bu yönden bakılınca, hilâfetin tek kişiye kalması imkânsızdır..

Bunun içindir ki, Hz. Sıdık r.a.şöyle buyurdu:

- İdrâkı kavramaktan yana acizlik, idrâktır..

Resulullah S.A. efendimiz ise, şöyle buyurdu:

- "Senin, zatını sena ettiğin gibi sana sena edemem.."

Resulullah S.A. efendimiz, bu hadis-i şerifi ile,
olması mümkün olmayan bir şeyin talebi babında edebe büründü..
Rabbının kemâli babında aczini itiraf etti..

Halbuki, Resulullah S.A. efendimiz,
Süleyman'dan a.s. daha fazla rabbını biliyordu..

Bunu, şundan anlıyoruz ki:

Süleyman a.s. nihayeti olanı bildi; onun husulünü taleb etti..

Muhammed S.A. ise.. nihayeti olmayanı bildi; edebe büründü;
kavrama imkânı olmayanı talepten geçti..

- Edebe büründü..

Demekten kasdım; şu demektir:

- O şeyin husulü babında yapacağı duâyı terk edişi..

Sebebine gelince:
Biliyordu ki, bu inhisarı Allah hiç kimseye yapmaz..

Çünkü o: Zatî bir özellik taşır..

Ve.. Allah-u Taâlâ onu: Halkı dışında zatı için seçmiştir..

Hele şu iki zatın marifeti arasındaki farka bak..

Biri, Rabbını bilme babında; bir sınır bilip orada kalıyor..

Öbürü de, Rabba karşı marifet babında sınırsızdır..
Onu bilmenin sonsuzluğuna kaildir..

Bu makam icabıdır ki: Muhammedî vasıf taşıyan velîler
nice şeyler söylemişlerdir..

Şeyhimiz Abdülkadir Geylânî r.a. şöyle buyurmuştur:

- Ey peygamberler zümresi, size bir nam verildi.. Ama bize öyle şeyler verildi ki, o size verilmedi..

Bu rivayeti, Muhiddin b. Arabî r.a. FÜTUHAT-I MEKKİYE adlı eserine almıştır..
Senedini Geylâni Hz. ne kadar götürüp, rivayeti onun dilinden nakletmiştir..

Şeyh Velî Eb'ül Gays b. Cemil ise, şöyle demiştir:

- Biz öyle bir denize daldık ki, peygamberler onun sahilinde kaldı..

Bu sözlerin her nekadar tevil yolu varsa da, şunu söylememiz icab eder:

- Bizim mezhebimize göre: Mutlak peygamber, mutlak veliden efdaldır..

Bu kitabın belli yerinde: Nübüvet ve velâyet üzerine söz edilecektir..
Allah-u Taâlâ dilerse..

Doğruya hidayeti nasib eden Allah'tır..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

İNCİL: Allah tarafından İsa'ya a.s. nazil oldu..

Süryani dili ile geldi.. ON YEDİ şivede okunurdu..

- **İNCİL:** Baba, ana, oğul ismi ile başlıyordu..

KUR'AN: Rahman, Rahim Allah'ın adı ile.. başladığı gibi..

İsa a.s. kavmi: Baba, ana, oğul meselesini dış manada aldı..

Sandılar ki: Baba, ana , oğul işi; RUH; MERYEM; İSA'dır..

İşte o zaman

- **"Allah, üçün üçüncüsüdür.." (5/73)**

Dediler..

Ama bilmediler ki:

BABA'dan murad, ALLAH ismidir..

ANA'dan murad, ZATIN HÜKMÜDÜR.. Ki onun için:

- Hakikatlerin mahiyeti..

Tabiri kullanılır..

OĞUL'dan murad: KİTAB'dır. Ki o, mutlak varlıktır..

Ve.. o Kitab: Künhün mahiyetinin bir neticesidir.. bir parçasıdır..

Nitekim bu manada Allah-u Taâlâ şöyle buyurdu:

- **"Ana Kitab onun katındadır.." (13/39)**

İşbu âyet, anlattığımız manaya işarettir..

Ve.. bu manaya dair tafsil, daha önceki yerinde de geçti..

İsa'nın a.s. şu cümlesi de, onların yanlış anladıklarını gösterdi:

- **"Onlara söylediğim ancak, bana emrettiğindir.." (51/117)**

Onun bu emrettiği ise.. İsa'nın a.s. onlara şu kelâmı tebliğidir:

- **"Sizin de Rabbınız, benim de Rabbım Allah'a ibadet ediniz.." (5/117)**

Bu kelâmı, onlara tebliğ etti ki, bilinsin: İsa a.s. İNCİL'in zâhir manasını anlamakta kusur etmemiştir..

Üstelik, beyan ve izahını fazlası ile yapmıştır..

Bu manayı onun şu sözü tasdik eder:

- **“Sizin de Rabbınız, benim de Rabbım Allah’a ibadet ediniz..” (5/117)**

Bunu onlara söylemesinin bir sebebi de: Kendisinin Rabb olduğuna dair,
ana ve ruh babında yanlış görüşlerini tashihtir..

Onların yanlış davalarını da böylece çürütüyordu..

Çünkü: Onlara gereken açıklamayı yapmıştır..

Ancak onlar: İsa’nın a.s. açıklamasına bakıp üzerinde durmadılar..
Allah kelâmı üzerine kendi görüşleri cihetine gitmeyi tercih ettiler..

•

Allah-u Taâlâ’nın sualine cevap olarak:

- **“Onlara söylediğim, ancak bana emrettiğindir..” (51/ 117)**

Demesi, kavminin özrünü beyandır..

Durum böyle olunca, şu mana çıkar:

- O kelâmla elçiyi yollayan sensin..

Yani: Başında; BABA, ANA ve OĞUL olanı..

Bunu onlara tebliğ ettiğim zaman, kelâmından kendilerine zâhir olan manaya çektiler.. Onları, bunun için ayıplama..

Çünkü onlar, kelâmından anladıkları mana üzerinedirler.
Böylece, onların şirki tevhid olmuştur..

Zira onlar: İlâhî ihbarla öğrendikleri işi yaptılar..

Yani kendilerine göre..

Böyle olunca: Onların durumu, içtihadında hata eden bir müçtehid gibidir..
Ki, kendisine içtihad ecri vardır..

Hâsılı: Böyle bir cevapla İsa a.s. kavminin Hakka karşı özrünü anlatıyordu..

Bu şekilde bir özrün beyanına ise..
Allah-u Taâlâ'nın şu yollu sorusu sebeb olmuştur..

- "Sen mi insanlara:

- Beni ve anamı, Allah'tan başka ilâh tutun ..

Dedin.." (5/116)

Bundan sonra, yolu aça aça sonu şu raddeye getirdi ve şöyle söyledi:

- "Eğer onları bağışlarsan; sen, aziz hakimsin.." (5/118)

- Onlara azap edersen, şiddetli ceza sahibisin..

Demedi.. Buna benzer bir şey de söylemedi..

Mağfireti anlattı.. Mağfireti onlara Hak'tan taleb eyledi..

Ki bu: İçinden gelen bir hükümdü..

Çünkü onlar: Haktan ayrılmamışlardı..

•

Bu arada, şunu da açıktan bilmek gerekir ki:

Peygamberler, a.s. azaba hak kazandığını bildiği kimselerin

mağfireti talebinde bulunmazlar..

Nitekim, bu mana Allah-u Taâlâ'nın, İbrahim a.s. için anlattığı
şu kelâmı okununca daha iyi anlaşılır:

**- "İbrahim'in babasına yaptığı mağfiret talebi,
ona yaptığı bir vaadin sonucu idi..**

**Vaktaki, onun Allah'a düşman olduğunu anladı;
ondan tamamen ayrıldı.." (9/114)**

Bütün peygamberlerin durumu aynı şekildedir..

Ve.. İsa'nın a.s. mağfiret talebi ise.. onların bunu hak ettiklerini bildiği içindi..

Onlar, işin hakikatında batıl iş üzere olsalar dahi, kendilerine göre,
hak üzere idiler..

Onların hak üzere oluşları, itikadları yönüyle, işin bir sonucu idi..
İsterse, hakikat yönüyle, işlerinin batıl olması sonucu azaba uğrasınlar..

İşte.. İsa a.s. her iki durumu da nazara alarak şöyle dedi:

- "Eğer azab edersen.." (5/118)

Sonra, işi tatlıya bağlamak için, şöyle dedi:

- "Onlar senin kullarındır.." (5/118)

Bu son cümle ile şunu anlatıyordu:

- Sana ibadet ederler.. İnatlaşıcı da değiller.. Mevlâsız olanlardan da değiller..

Çünkü sen şöyle buyurdun:

- “Kâfirlerin mevlâsı yoktur..” (47/11)

•

Şu var ki, onlar: Hakikî manaya göre tahkik ehli idiler..
Zira Hak Taâlâ, İsa’nın a.s. hakikatıdır..

Meryem’in de hakikatıdır..

Ruh’ul - kudüs’ün de hakikatıdır..

İşbu durum ise.. İsa’nın a.s. söylediği:

- “Onlar senin kullarındır..” (9/114)

Cümlesinin manasıdır..

•

Ancak..

Burada, bir hususa dikkatini çekmek ister; seni onların lehine şehadetten men ederim..

Zira, aynı kelâmın peşinden Allah-u Taâlâ şöyle buyurdu:

- “Bu o gündür ki, doğrulara sadakatleri yararlı olur..” (5/119)

Bu cümle, İsa’nın a.s. yerine getirilmesini taleb ettiği işe karşılık söylendi; şu manaya gelir:

- Onların, zâhir olan şekli ile, kelâmımı kendilerine göre tevil etmelerinde sadık değiller..

İşbu mananın tersine olsa dahi, faydalı durumları Rabb’larına göredir.. Başkasına göre değil..

Bize göre onlara verilen makam: Dalâlet içinde olduklarıdır..

Zâhiri durum: Bu manayadır.. Cezaya uğradıkları da bunun içindir..

•

Onların sonunda alacakları durum:
Hak'tan yana nasiplerine göre Allah ile oluşları neyse odur..

Bu da: Onların kendilerine göre olan itikadlarıdır..

Bundan elde edilecek hakikat miktarı ise.. içlerinde besledikleri itikaddaki doğrulukları kadardır.. Buna göre faydasını Rabbları katında bulurlar..

Durum böyle olunca, onlar için verilecek hüküm: İlâhi rahmete kalmış olur..

Bundan sonra da İsa a.s. hakkında besledikleri itikad, kendilerine yüz gösterir..

O zaman da, kendilerine zâhir olan şudur:
Anlatılan yönüyle, itikad ettikleri haktır.. Kendilerine olacak tecelli ise..
bu itikadları cihetinden gelir..

- Zira, Allah kulunun zannına göredir..

Deyip yine İNCİL üzerine kelâmımıza dönelim.

Daha önce de anlatıldığı gibi; İNCİL, zat isimlerinden ibarettir..

Yani: Zatın isimlerindeki tecellisinden..

Sözü edilen bu tecellilerden biri de: **Vahidiyetteki tecellisidir..**

İşbu tecelli, İsa, a.s. kavmine: İsa'da, Meryem ve Ruh'ul - Kudüs'te zâhir olmuştur..

Böyle olunca onlar: Anlatılan zuhur yerlerinin her birinde,

Hakkı müşahede etmişlerdir..

Bu tecelli yönünden her ne kadar haklı iseler de,
gerçekten hataya düşmüş ve sapmışlardır..

Hatalı cihetleri şudur:
O tecelliyi götürüp **yalnız İsa, Meryem ve Ruh'ul-kudüs'e bağlamışlardır..**

Sapık yönleri de şudur:
Mutlak bir tecessüm ve mukayyed bir teşbihe kail olmaları..

Yani: O vahidiyet tecellisinde..

Halbuki onların kail olduğu bu mana, vahidiyet ahkâmından değildir..

Özellikle **takyid babında..**

İşte.. onların hataya düşüp saptıkları yer burasıdır..

Bunu anlamaya çalış..

•

İNCİL'e konan nizam, ancak : Melekler âlemine has lahutî iffetin
bu insan âlemi varlığına konmasıdır.

Bu ise.. Hakkın halkta zuhur iktizasıdır..

Ancak, Nasara taifesi, girdikleri tecessüm ve kısıtlama yoluna dalınca..
Bu halleri İNCİL'e hakikat üzere konan manaya aykırı düştü..

Durum anlatıldığı gibi olunca:
İNCİL'in hakkını Muhammediler yerine getirdiler..

Çünkü İNCİL, bütünüyle KUR'AN âyetlerinden bir âyete konmuştur..

O âyet ise.. şudur:

- "Ona ruhumdan üfledim.." (15/29)

Onun ruhu da ondan başkası değildir..

Bu âyet, Allah'u-Taâlâ'nın Âdem'de a.s. zuhurunun haberini verir..

Aynı mana, şu âyet-i kerime ile de, teyid edilmiştir:

- "Afakta ve kendi nefislerinde, âyetlerimizi onlara göstereceğiz ki: Hak olduğu açıktan kendilerine belli olsun.." (41/53)

Burada:

- "A f a k.."

Olarak anlatılan, bu âlem ve nefislerindeki Hak'tır..

Daha sonra bu manayı, Muhammed S.A. için buyurduğu şu âyetlerde daha da açtı:

- "Sana biat edenler, ancak Allah'a biat ederler.." (48/80)

- "Resule itaat eden, Allah'a itaat etmiş olur.." (4/80)

İşbu manalar icabıdır ki: Muhammed S.A. ümmeti , işin hakikatine ulaştı..

Bunun için de, Hakka bağlı varlığı, yalnız Âdeme sığdırıp bırakmadı..

Çünkü: **Âyet, yalnız Âdem'i a.s. tayin etmiyordu**..

İşbu manadan edep alıp bildiler ki: **Âdem'den murad, bu neviden**

insan çeşidine bağlı her ferttir..

İlâhî emre imtisalen: Hakkı, bu varlık cüzlerinin her birinde
müşahede yolu ile gördüler..

İşbu mana:

- “Hak olduğu kendilerine belli olsun..” (41/53)

Manasını taşıyan âyetin manasıdır..

Bu manada: Müslümanların durumu da böyledir..

Muhammed S.A. efendimizin durumu da aynıdır..

•

Eğer yukarıda anlatılana benzer bir âyet, İsa a.s. peygambere gelseydi;
elbet onlar da bu yola hidayeti bulurlardı..

Ancak, bu olamazdı..

Çünkü: Allah-u Taâlâ’nın inzal buyurduğu her Kitab:
Hidayettekilerin nasibini verdiği gibi, dalâlettekilerin nasibini de verir..

Nitekim bu mana, Kur’anda sabittir.. (Bak: Bakara suresi, âyet 26)

Bu bir gerçektir..

Zâhirî ulemanın durumunu görmez misin?..

Anlatılan iki âyetin tevilinde, nasıl da saptılar..

Ve.. onları götürmek istedikleri yöne nasıl çekip götürdüler?..

O çekip gittikleri yönde, Hak'tan yana bir yüz olsaydı, ne vardı?..

Ama, kendilerini birtakım usuller sarmıştı; onlara dalıp
Allah'tan uzağa düştüler.. Onu, bilmekten yana yaya kaldılar..

Hakikat ehline gelince.. o iki âyet sayesinde Hakkı buldular..

Onlarla, Hakkın marifetini elde ettiler..

NETİCE: Bunlar nasıl hidayeti buldularsa..
öbürleri de aynı şekilde dalâlete düştüler..

Allah-u Taâlâ, getirdiği bir misal dolayısı ile, bunlar için şöyle buyurdu:

- "Allah onunla, nicelerini hidayete; nicelerini de dalâlete iter..

Onunla dalâlete düşenler ise.. ancak, fasıklardır.. (2/26)

•

Fasık: Fısk kelimesi kökünden gelir..

Araplar, bunu bozuk yumurta için kullanırlar..
Bir yumurta, yavru çıkaramaz bir durumdaysa.. onun için:

- Bu yumurta, fısk oldu..

Derler..

Bu âyet-i kerimedeki:

- "Fasıklar.." (2/26)

Lafzından murad ise..
ilâhî tecelliyi kabulden yana kabiliyetlerinin bozulduğudur..

Ki onların zihninde tasavvur edilen mana:

- Allah'ın halkında zuhura gelemeyeceğidir..

Bu zuhur ise.. elbet kendi zanlarına göre olmamaktadır..

Bunun sebebi ise..
onlar, zat-ı ilâhî için hükme bağlanan bu zuhur olmama yönünü teyid eden
tenzih usullerini bulup almışlardır..

Böylece: Aynı olduğu babındaki emirleri bir yana atmışlarıdır..
Bunun yerine hükmî yönden konan vasıfları almışlardır..

Hiç bir zaman da:
Bu hükmî vasıfların, o aynı oluş için, halka ve Hakka bağlı varlık oluşu işinin,
aynen bir kemâl olduğunu kabul edip bilmemişlerdir..

Nitekim bu manayı, yüce Hak kendi özünden haber verirken,
kitabının çeşitli yerlerinde anlatmıştır..

İşte.. onlar arasında şu âyetleri alıyoruz:

- "Ne yana dönseniz, Allah'ın yüzü o yandadır.." (2/115)

- "Nefislerinizde.. görmüyor musunuz?.." (51/21)

- "Gökleri, yeri ve aralarında olanı: Ancak, Hak olarak yarattık.." (15/85)

- "Yerde ve göktekilerin hepsini, kendinden size ram eyledi." (45/13)

Ayrıca, Resulullah S.A. efendimizin:

- "Allah kulun: Kulağıdır.. gözüdür.. elidir.. dilidir.."

Manalarına gelecek şekilde buyurduğu hadis-î şerif de önemlidir..

Daha başka nice âyet ve hadis vardır ki, sayıya gelmez.

Bizden bu kadar.. ötesini anla..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır.

Yüce Hakk'ın Her Gecenin Son Üçte Birinde Dünya Semasına Nüzulü

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bu manada gelen hadis-i şerif şöyledir:

- "Allah-u Taâlâ, her gecenin son üçte birinde; dünya semasına nüzul eyler ve sorar:

- Yok mu ?.. yok mu ?....."

•

Bu hadis-i şerif: Yüce **Hakkın, varlık zerrelerinden her birindeki zuhuruna işarettir..**

•

Bu hadis-i şerifte geçen:

- "G e c e .."

Lafzından murad: Halka ait karanlıktır.. zulmettir..

- “**Dünya seması ..”**

Cümlesinden murad: Halk vücudunun dışıdır.. zâhiridir..

- “**Son üçte biri ..”**

Cümlesinden murad: O halkın hakikatıdır ..

Çünkü: Varlık şeylerinden hemen her şey, üçe ayrılır :

a) **Zâhir** olan kısmı.. Bunun adı: **Mülktür ..**

b) **Batın** olan kısmı.. Bunun adı: **Melekûttur ..**

c) **Mülkten de melekûttan da münezzeh** olan kısım.. İşbu kısım için:

- **Ceberut-u ilâhî kısmı..**

Diye söylenir..

İşbu kısım için hadis-i şerifte geçen işaret dili ile :

- **“Son üçtü bir ..”**

Tabir edilir ..

•

Yukarıda, her ne kadar :

- A y r ı l ı r ..

Şeklinde bir kelime geçmiş ise de; aslında ayrılma, diye bir şey yoktur ..

Çünkü tek şey vardır ..

Tek olan bir şeyin de: Ayrılması imkânsız olduğuna göre.. elbet onun için :

a) Bir zâhir düşünmen gerekecek.. Ki bu; onun görünen suretidir ..

b) Onun için, bir batın düşünmen gerekecek.. Bu da; onun nefsidir .. özüdür ..

c) Bir de.. onun kıyamını sağlayan bir hakikatı olması lâzım gelir.. Ki bu:

- **"Son üçte bir .."**

Cümlesindeki işaretten belli olur.

- **Yüce Hakkın tenezzülü ..**

Manasına gelince. Bu: **Onun** kendi **tenzih** durumunu koruyarak,
halkın **teşbih özündeki zuhurudur ..**

Bu bölümün mevzuu olan hadis-i şerif için, itibar edilecek
bir mana daha vardır ..

Ayrı bir işaretle.. Birinci manadan daha üstün ..

Şunu bilesin ki:

- **"Son üçte bir.."**

Cümlesinden murad: **O ilâhî sıfattır ki ;** Allah kuluna, onunla tecelli eder ..

Zat zuhurunun hakikatı ise .. Anlatılan **sıfat tecellisinin sonlarında olur.**
Ne başladığı anlarda, ne ortalarında ..

İşbu durum, zevke dayalı bir iştir .. Ancak, keşifle bilinir .. Bu :

- Keşifle bilinir..

Dediğim şey, anlatılan **sıfat tecellilerinin sonlarında olan zatî zuhurdur ..**

Sıfatlarda hiçbir şey için, son yoktur .. Burada bir son görülüyorsa ..
bu son, hükmîdir.. Bu ise zat hükmüdür .. Ve :

- **Sıfatlar gecenin son üçte birinde, zat zuhur eder ..**

Manası çıkar ..

•

Bu hadis-i şerifte :

- **"Dünya semasına .."**

Demenin manası da şudur:

- **Halkının kendisini bildiği isimler âlemindeki sıfatlara ..**

Bu **isimler ise .. dünya Âlemidir ..**

Yüce **Hakkın üstün sıfatları vardır ..**

Halkın ise .. ubudiyeti, yani: Kulluğu vardır ..

Bu ubudiyet, denaet kökünden doğan dünyadır .. Yani Kulların dünyası..

Yüce **Allah'ın isimleri ise.. Halkın kulluk kıyamını sağlayan dünyanın semasıdır.**

•

Hâsılı: Anlatılan itibarlardan çıkan sonuç,
yüce **Hakkın kullarına sıfatlarında zâhir olduğudur ..**

Bunlar, o sıfatlardır ki: **Hakkı onlarla bilirler ..**

Bu bilgileri ise.. sıfatlar, zuhur yönleri ile bitkin hale geldikleri zaman ..

Yukarıdaki cümlenin daha açık manası şudur :

- Onlar, sıfat zuhuru kemâle ermeden evvel, sıfatla olurlar .. Yüce Hakkın zatı ile değil..

Sıfat ki: Zuhur yönü ile bitkin hale gelir .. İşte o zaman, yüce Hakkın zatı ile olurlar; sıfatı ile değil..

Bu manayı anla..

•

Bu hadis-i şerifte sır yollu bir başka manaya işaret vardır..

Bu mana ise.. **kemâl bulmuş zatlar** içindir..

Bu manayı şöyle anlatabiliriz..

Bilesin ki:

- " G e c e .."

Lafzından murad, ilâhî zattır..

- "Son üçte bir .."

Cümlesinden murad ise.. **zata geçiren marifetin kemâl durumudur ..**

Biraz daha açılalım..

Yüce Hak için elde edilen marifet, iki yoldan elde edilir:

a) Bir marifet var ki, kemali ile kavranır.
b) Bir marifet var ki, kemâli ile kavranması yolu kapalıdır..

- Zata geçiren marifetin durumu..

Sözümden murad:

- "Son üçte bir .."

Cümlesidir ..

Bu manayı biraz daha açalım..

Bir velînin Allah'a marifet babında üç marifeti vardır ;
onları şu şekilde sıraya koyabiliriz:

BİRİNCİ MARİFET :

Bu şu hadis-i şerifin manasıdır:
- "Bir kimse ki, nefsini bildi; gerçekten Rabbını bilen o oldu.."

Bunun beyanı daha önce de geçti..

İKİNCİ MARİFET :

Ulûhiyet marifetidir..
Bu ise.. sıfatların cemal yönü ile, zatı bilmeye bağlıdır..

İşbu marifet hali: Nefsi bilmeye bağlı, Rabbın marifeti
elde edildikten sonra başlar..

ÜÇÜNCÜ MARİFET :

Ki bu, ilâhî bir zevktir..

Bu zevk, kulun varlığına sirayet eder.. **O marifeti, o kul için hakkı olan âlemde gaybından şehadetine getirir ..**

Yani: **O kulun cesedinde rububiyet eserleri zuhur etmeye başlar..**

Bundan sonra:

Onun **elinde kudret olur ..**
Diline tekvin gelir.. Yani:

- Ol ..
Emrini yerine getirmek..

Ayağına yürüme gücü verilir .
Gözüne kapalı olan hiçbir şey olmaz ..
Kulağı: **Bu varlıkta konuşanın her sözünü duyar ..**

Burada anlatılan mana, Resulullah S.A. efendimizin
şu hadis-i şerifine işarettir:

- "..Hatta onun kulağı olurum; onunla duyar ..
Gözü olurum; onunla görür .."

İşte.. kendisi batın olduğu halde, Hak onun zâhiri olur..

•

Buraya kadar anlatılanlardan hâsıl olan mana şudur:

Rabbin nüzulünden murad:

Rububiyet iktizası olan, eserleri cihetinden sıfatların zuhurudur..

Dünya semasından murad: Velînin zâhir olan cismidir ..

Son üçte birden murad: Kulun varlığına sirayet eden **ilâhî marifet zevkidir**..
Ki **kulun** kendi **fani varlığından geçmesi**, tam **varlığı bulması**
o **zata ve marifete dayanır**..

İşte..bundan sonradır ki o : Hakkı ile hakikatı bulur ..

Her geceden murad:
Zata bağlı her zuhurun, ilâhî vasıf alan her velîye geleceğidir ..

Bu manaları anla..

•

İşaret ettiğimiz manaları, bu hadis-i şerifin dış manasından
çıkarmaya kalkışma..

Bu hadis-i şerif üzerine, yaptığımız tenbihle tahakkuk etmeye bak.

Amma, hiç de bu hadis-i şerifin dış manasını bırakma..

Çünkü: Resulullah S.A. efendimizin kelâmı, sonsuz sırları kapsamına alır..

Kaldı ki, onun kelâmının hem zâhiri, hem de batını vardır..

Sonra.. her zâhirin bir batını, her batının da bir zâhiri vardır.
Taa.. kendi zatına kadar..

Bu manaya işaret olarak, Resulullah S.A. efendimiz şöyle buyurdular:

- "Kur'an'ın iç içe yedi batın manası vardır.."

Onun kelâmı ise.. Allah kelâmının bir şerhidir.

Çünkü onun için şöyle buyuruldu:

- “O, boştan konuşmaz; konuştuğu kendisine gelen vahiydir ancak..”
(53 / 3-4)

Allah-u Taâlâ’dan ona: Salât, selâm, şeref, büyüklük, yücelik ve kerem dileriz..

İnsan-ı Kâmil 40. Bölüm (Fatiha-i Kitab)

Abdûlkerîm Ceylî

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bilesin ki..

FATİHA - İ KİTAB: Seb'ü Mesanidir..

Seb-ü mesani ise.. yedi sıfat-ı nefsiyedir..

O sıfatlar ise, şunlardır: **Hayat, İlim, irade, kudret, sem' basar, kelâm..**

Resulullah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

- "Allah, FATİHA'yı kulu ile kendi arasına taksim eyledi.."

Bu, şu manaya işarettir: Bu varlık Hak ile halk arasında bölünmüştür..

Burada misal için, insanı ele alalım..

İnsan, zâhiri itibarı ile, **halktır.. Batını** itibarı ile, **Hak'tır..**

Varlık ise.. aynı şekilde, **zâhir batın arası bölünmüştür..**

Sıfat-ı nefsiyeye bakarsan, bu manayı görürsün..

Onlar, kendileri ve aynı oluşları itibarı ile:
Resulullah S.A. efendimizin sıfatlarından ibarettir..

Meselâ yüce Hak için:

- Hayy, âlim..

Denildiği gibi.. Muhammed S.A. için de:

- Hayy, âlim..

Denilir.. ki, diğer sıfatlar da aynıdır..
İşbu mana: FATİHA'nın Hak'la kulu arası pay edildiği manasıdır..

FATİHA: Delâlet ettiği manaya göre; **insana nisbet edilen bu yapıya işarettir.**
O insan ki: Allah-ü Taâlâ, varlık kilitlerini onunla açmaktadır..

FATİHA'nın: Kulla Rabbı arasındaki taksimi ise..
insan, her ne kadar halk olmuş ise de; Hak onun hakikatı olduğuna işarettir..

Zira **insan: Kulluk vasıflarını** kapsamına aldığı gibi,
rububiyet vasıfları da kapsamındadır..

Çünkü, **Allah onun hakikatıdır..**

Burada, bahsedilen insandan: Muhammed S.A. murad edilir..
Bu makamda ondan başkası yoktur..

Her iki mertebede de, muteber olan odur..
Her iki memlekette de, o mevcuttur..

Yani: **Hak ve halk memleketlerinde..**

Nitekim, bu manayı: FATİHA suresine baktığın zaman, görürsün..

Hele bir bak: Allah-u Taâlâ onu nasıl iki paya ayırdı:

a) Allah'a sena arası ile..
b) Kula duâ arası..

Kul da, ikiyi ayrılmıştır:

a) İlâhî hikmetlere bağlı gaybî varlık arası ile..
b) Halkî noksanlara bağlı gaybî şuhud arası..

NETİCE: **O, FATİHA-İ KİTAB'dır.. O, Seb'ü mesanidir..**

O mübarek surenin nice nice sırları vardır..

O kadar çoktur ki: Bu sayfalara sığması imkânsızdır..

Kaldı ki: Onları açıklamak, bizim de imkânımız dışındadır..

Durum anlatıldığı gibi olunca, bizim için gereken, o surenin zâhiri üzerine kelâm etmek olacaktır..

Haliyle, tabir ve tefsir yolundan gideceğiz..

Teberrüken:
- "A l l a h.."
Kelâmı ile başlayalım.
Allah-u Taâlâ şöyle buyurdu:

- "Rahman Rahim Allah adı ile.."
Bu ayetin adı: Besmeledir.. Bu besmele için ayrı bir Kitab yazdık..

O kitabın adını:

- **EL-KEHF'Ü VER-RAKİM Fİ ŞERH-İ BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM..**

Koyduk..
Besmelenin şerhini isteyen, o kitaba baksın..

Ancak, bu eserde de işaret yollu, öbüründen alıp söyleyeceğiz..
Çünkü yeri gelmiştir..
Arab âlimleri der ki:

- Besmeledeki (b) harfi, istiane içindir.. Yani: Yardım..

Durum anlatıldığı gibi olunca, manası şöyle olur:

- **Allah adına dayanarak, şöyle şöyle yapacağım..**

Bu besmelede yapılacak işin, anılmaması, yardım talebi,
her şeyi kapsamına alması içindir..

İşin takdiri ise.. işaret dili ile gelmektedir..

Sonra..
Allah adı ile Allah bilinir..

Zira, **bu ismin tecellisi sana gelmedikçe, Allah'ı bilme yolu yoktur..**

Kaldı ki o: Kemâl durumları için bir **ayna olarak konmuştur..**
Onda yüzünü, müşahede edersin..

Zira, **yüzünü ancak orada görmen mümkündür..**
İşaret ettiğimiz manayı anlamaya çalış..

Çünkü:
Senin **aynan hakikat denizinin bineğidir..** Onun için:

- “Onun duruşu ve akışı Allah’ın adı iledir..”   (11/41)
Buyuruldu..

Yani: Başkasının adı ile değil..
Kalb gemicisi, tevhid denizinde, isim gemisine bindiği zaman..
Rahmaniyet rüzgârı:

- “Ben rahmanın nefesini Yemen canibinden alıyorum..”

Hadisinin mana boşluğunda esmeye başlar..

Burada:
- “N e f e s..”

Lafzının manası:
- “R a h i m..”   (1/1)
İsminin delâleti ile.. zat sahiline varmaktır..

Oraya ki varıldı: Yüce Hakkın isimlerinde ve sıfatlarında tenzihini koruyarak, varlık FATİHA’sının açılmasını taleb eder..

İşte.. o zaman: **Âbid, mabudun aynı olarak tahakkuk eder..**

..Ve söyler:
- “Hamd, Allah’a mahsustur..”   (1/2)

Burada**, Allah-u Taâlâ, kendisine hakkı üzere sena etmektedir..**

Onun **kendisine olan senası ise.. aynen zuhurudur..**
Kendi namına olan şeydeki tecellisidir..

Bu âyetteki, ELİF ve LÂM, yani: Harf-i tarif, şümul için konduğu kabul edilirse..
o zaman şu manaya itibar edilir:

- Bütün hamdler Allah’a mahsustur..

Bu manada: Halka ve Hakka bağlı olup beğenilen
bütün sıfatların tümü ile murad edilen Allah’tır..

Aynı manada bulunan yüce **Hakkın kendisine senası ise..**
İlâhî mertebelerde ve halka bağlı mertebelerdeki zuhurundan ibarettir..
Yani: Varlığın içinde bulunduğu hal üzere..

Ehl-i sünnet mezhebinin hamd LÂM’ı için kavli:

- Ş ü m u l..

Manası taşır.. Beyanı da geçtiği gibidir..

Mutezile imamları ile, bazı ehl-i sünnet imamları bu LÂM’a:
- A h d i ç i n..

Derler. Bu durumda manası şu olur:
- Allah’a lâyık olan hamd, Allah’a mahsustur..

Bu itibara göre:
- **“El-hamdu..”   (1/2)**

Lafzındaki işaret, ilâhi azametin hakkı olduğu şekilde
Allah’ın kendisine senasıdır..

Hamd makamı, makamların en alâsıdır..

Bu mana icabıdır ki, **Muhammed S.A. sancağı: Hamd sancağıdır..**

Çünkü **o**:
Yüce sübhan Allah’ın zatına, ilâhî azamete lâyık bir şekilde **sena etti..**
Hak mertebelerinde de, halk mertebelerinde de zâhir oldu..

Bu varlığın bulunduğu hal üzere..

Allah ismi, hamd işinde, özel bir durum almıştır..

Bunun sebebini şu yoldan anlayabiliriz:

Ulûhiyet, varlığın bütün mana ve mertebelerine şamildir..

Bu manada, **Allah ismi ise**.. varlık hakikatlerinde,
her hak sahibine hakkını verendir..
Bu mana ise.. bu isimden başkasında yoktur..
Hamd ona tahsis edilince, hakkını alır..
Nitekim, bu manadaki açıklama: Ulûhiyet bölümünden geçti..

Böylece, Allah ismi: Hamdla özel bir durum aldı..

Sonra.. bu **Allah ismi** bir başka mana aldı.. Ki o mana:

- **İnsanın hakikatıdır..**

Ve.. Çünkü o:
- **"Âlemlerin Rabbıdır.."   (1/ 2)**

Bu şu demeğe gelir:
- **Âlemlerin sahibidir.. Onları yaratandır.. Onlarda olandır..**
Onlar kendisinin zuhur yerleridir..

Gerek ilâhî âlemlerde;
gerekse , kulluk âlemlerinde ondan başkası yoktur..

Zâhir odur; batın odur..

- **"Rahman Rahim.."   (1/3)**
İsimleri ile de, murad olunan odur..

Nitekim bu manalar: Rabb isminin ve Rahman isminin tefsiri yapılırken,
önceki bölümlerde geçti..

Orada görülebilir..
Bilesin ki..
- “R a h i m..” (1/3)
İsmi:
- “R a h m a n..” (1/3)
İsminden daha özel bir duruma sahiptir..

- “R a h m a n..” (1/3)
İse:
- “R a h i m..” (1/3)
İsminden daha şümullüdür..
Bu âyet-i kerimede, Allah-u Taâlâ:

- “Rahmetim, her şeyi kapsamına aldı..” (7/156)

Buyurdu.. Allah’ın her şeyi kapsamına alan bu rahmeti:

- “R a h m a n..” (1/3)
İsminin feyzinden ibarettir..

B i r d e:
- “Takva sahibi olanlara, zekâtını verenlere..” (7/156)
Cümlesi ile beyan edilen zümreye has olarak yazılan rahmet var ki bu da:
- “R a h i m..” (1/3)
İsminin feyzinden gelir..

Biraz açılalım..

Yukarıda anlatılan manaları bazı yönleriyle açalım.. Şöyleki:
- “R a h m a n..” (1/3)

İsminden gelen rahmete bazan sıkıntı, azab karıştığı olur..

Meselâ: Çocuğun terbiyesi işinde olduğu gibi..
Ona rahmet olsun, diye dövmek gibi..

Bir de, kötü tatlı ilâcı içmek gibi.. o ilâç, her nekadar şifa ise de..
ona zahmetten de, azaptan da karışmıştır..

H â s ı l ı:
- "R a h m a n.." (1/3)
İsmi, rahmet çeşidini hep kapsamına alır.. Nasıl olursa olsun..
İçinde üstte anlatılan biçimden azab osun veya olmasın..

A n c a k:
- "R a h i m.." (1/3)
İsmi öyle değildir.. Bu, **sırf rahmettir..** Hiçbir şekilde, ona azap karışmaz..

İşbu mana icabıdır ki:
R a h i m.." (1/3)
İsminin ahiretteki zuhuru çok şiddetlidir..
Zira cennet nimetlerine, hiçbir şekilde azap karışmaz..

Çünkü o, sırf:
- "R a h i m.." (1/3)
İsminden doğar..

Her iki isim için, Resulullah S.A.efendimizin şu hadis-i şerifinde mana vardır:

- "Ümmetimin şifası şu üç şeyledir:

a) Allah'ın kitabından bir âyet okumakta..
b) Bal sommakta..
c) Ateşle dağlanmakta..

Ancak, ümmetimin ateşle dağlanmasını sevmem..”

İşbu hadis-i şerif anlatıyor ki: Resulullah S.A. efendimiz,
katıksız rahmet taleb ediyor..

Nasıl taleb etmesin ki, Allah-u Taâlâ ona:
- “R a h i m..” (9/128)
İsmini vermiştir..

Nitekim bu mana bir başka âyet-i kerimede şöyle anlatıldı:

- “Sizin sıkıntıya uğramanız, ona çok ağır gelir.. Size düşkündür..
Müminlere rauftur.. RAHİM’dir..” (9/128)

Sebebine gelince: Onun rahmet suyuna azab kederi katılmamıştır.. Kaldı ki o:

- “Âlemlere rahmettir..” (21/107)

Aşağıda, hakikat-i Muhammediye’nin vasfı vardır.. Bu hakikat ise.. ilk başta:

- İ n s a n ..

Olarak nam alan her **ferdin zatının aynıdır..**
İşte.. onun vasfı şöyle yapılıyor:

- “Din günün sahibi..” (1/4)
Burada:
- “S a h i b i..” (1/4)
Manasına aldığımız kelimenin aslı:
- “M e l i k..” (1/4)
Olarak geçmektedir.. Ki:
- **Hakim**, çok güçlü..
Demektir..

Aynı âyette geçen ve:
- "G ü n.." (1/4)
Manasına alınan lafzın aslı:
- "Y e v m.." (1/4)
Olmaktadır.. Burada:
- İlâhî tecelli..

Manasınadır.. Tecelli ise.. Allah'ın günlerinden biridir..

- "D i n.." (1/4)
İse..
- Boyun eğip kabul etmek..
Demektir..

Durum, anlatıldığı gibi olunca:
- "Din günü.." (1/4)

Ruhani tecelliden ibarettir..

İşbu tecelliye bütün mevcudat, orada boyun eğmektedir..

Durum anlatıldığı gibi olunca, onlarda istediği gibi tasarruf eder..

Çünkü: Onların hâkimidir..

Bu âyet-i kerimede bizim:

- "M E L İ K.." (1/4)
Olarak aldığımız lafız:
- "M A L İ K.." (1/4)
Şeklinde olduğu da olur.. Böyle okunduğu zaman:

- Batınî âlemin sahibi..
Manası çıkar.. Bu Batınî âlemden:

- Kıyamet ve kıyamet günü..

Diye bahsedilir.. Ayrıca, şu manaya da gelir:

Hisle bilinenlerin sureti.. Ruhanî mevcudatın suret mahalli..

Bu manayı anla..
Bundan sonra, kendi kendine hitaplaştı:

- "Ancak, sana ibadet ederiz.." (1/5)

Yani: Senden başkasına değil..
Bir şair nefsini muhatab alarak şöyle dedi:
Kalb seni dahi aldı;
Güzel şenliğe daldı..

Arap edebiyatında, bu tür sözlerin adı: İltifattır..

Çünkü, konuşma mekânından intikal vardır..

Üstteki sözün:
Kalb beni dahi aldı;

Şeklinde söylenmesi lâzım gelirken, öyle demedi:
Kalb seni dahi aldı;
Dedi ve muhatab makamına nefsini ikame etti..

Misali yukarıda anlatıldığı gibi.. Allah-u Taâlâ da, şöyle buyurdu:

- "Ancak, sana ibadet ederiz.." (1/5)
Bu şekli ile, **kendisine hitab ediyor..**

Yani: **Mahluklardaki zuhur yerleri ile, kendisine ibadet etmektedir..**

Zira: Onları yapan odur.. Hareket ettiren, durduran yine odur..

Onların kendisine olan ibadeti, onun kendisine ibadetidir..

Sonra.. yüce Hakkın onları icadı, ancak:
İsimlerine ve sıfatlarına hakkını vermesidir..

Durum ki böyledir: Onlarla, ancak nefsine ibadet etmektedir..
Bundan sonra, halk dili ile, hakkına hitab etti:

- “Ancak, senden yardım isteriz..” (1/5)

Haktan ve halktan murad, kendisidir..
Dilerse.. nefsine, **Hak kelâmı** ile hitab eder ve onu **halk kulağı** ile **işitir**..

Dilerse**,** nefsine **halk kelâmı** ile hitab eder ve onu **Hak kulağı** ile **işitir**..

Yukarıda anlatılan mana ile, yüce Hak bize:
Mahlukat ile kendisine ibadet ettiğini öğretti..

Aynı mana üzerine, bize de şu tenbihte bulundu: Aynı şeyi
kendimizde müşahede etmek..

İşbu mana icabı olarak, şöyle buyurdu:

- “Ancak senden yardım isteriz..” (1/5)

Ama şunun için: **Kendimizde vehmettiğimiz güç, kuvvet ve kudretten sıyrılmamız için..** Bunun sebebi de: Bütün bunların tasarrufu
Sübhan olan Yüce Allah’a kalsın, diye..

Bir de bu tasarrufları, **bizden ve bizde mülâhaza etmek..**

Böylece, yüce Hak'tan gafil olmamak..

Bütün bunları elde ettikten sonra da, onun **vahidiyet mertebesine** yükselmek..

Onun tecellileri ile şerefe nail olmak..
İşte.. anlatılan yoldandır ki: Bizden; geçmişinde saadet olanlar,
saadete nail olurlar..

Üstte manasını vermeye çalıştığımız iki âyet için,
verilecek o kadar çok mana vardır ki: O manalara doğru açılınca,
bu sayfalar dar gelir..

Onun için, bu kadarı ile yetiniyoruz..
Onun için, bu kadar konuşmamız yeter..

Çünkü: Kasdımız, kısa yazmaktır.. Uzun etmek değildir..

Daha sonra, yüce Hak, halk dili ile şöyle buyurdu:

- "Bizi, sırat-ı müstakime hidayet eyle.." (1 /6)

Bu surenin birinci kısmı şudur:
- "Rahman Rahim Allah adı ile..
Hamd, âlemlerin Rabbı olan Allah'a mahsustur..
Din gününün sahibidir.." (1 / 1-4)

Buraya kadar olan kısım: Halk dili ile kendinden haberdir..

Bundan sonra gelen ikinci kısım ise.. Halk dili ile, Hak'la konuşmaktır..

Bu kısım da şudur:
- "Ancak sana ibadet ederiz; ancak senden yardım isteriz.." (1/ 5)

Daha sonra gelen ve:

- “Bizi sırat-ı müstakime hidayet eyle..” (1/6)

Meâlinde aldığımız âyet ise.. bir **müşahede makamı yoludur..**

Yüce Allah işte.. bu yoldan kendisi için tecellisini yapar.. Bunun manası ile:

- “Allah’ın yolu..” (42/53)
Âyetine işaret edilir..

- “Allah’ın yolu..” (42/53)

Demek:
- Tecellisi için, **zuhur yolu..**
Demektir..

Daha sonra, bu zümre bir başka nam aldı..

Yani: Yukarıda anlatılan makam ehli.. Ki bunlar:

- Yüce Hakkın kendisi için tecelli eylediği bir müşahede makamı..

Cümlesi ile, anlatılan müşahede makamı sahibidirler..

Evet.. anlatıldığı gibi: Hemen hepsini, Allah yolunda topladıktan sonra, tefrika dili kullandı ve onlara ayrı bir nam verdi:

- “Kendilerine in’am eylediğin kimselerin yoluna..” (1/7)

Yani:
- Varlığınla, şühudunla, ilâhî yakınlık nimetinle tecelli eylediğin kimselerin yoluna..

- “Gazaba uğramışların yoluna değil..” (1/7)

Çünkü bunlar, uzaklık ehlidir..
Kendilerine müntakim isminle tecelli eyledin..

- "Sapıkların yoluna da değil.." (1/7)

Bunlar da, **Hakka hidayet babında sapmışlardır..** Onu, bulamamışlardır..
Ancak, bu son zümre:

- "Gazaba uğramışlar." (1/7)

Zümresi gibi değildir.. **Bu zümreden Allah razıdır..** Civarına almıştır..
Ama katına almamıştır..

Bunlar, o zümredir ki, bir kudsî hadiste belirtildiği gibi, Allah-u Taâlâ,
onlara şöyle buyurur:

- "Ey kullarım, benden isteyin..

Onlar da şöyle derler:
- Rabbımız, senden rızanı isteriz..

Bunun üzerine, Allah-u Taâlâ onlara şöyle buyurur:
- Sizden razı olduğumun delili, sizi civarıma iskân etmemdir..
Onun dışında başka şey isteyiniz..

Ve.. onlar, onun rızasından başka bir temenni de bulunmazlar.."

Ve.. bunlara Allah, zatı için olan tecelli ile tecelli eylemez..

Çünkü onlar, **Hakka karşı bir irfana sahib olmamışlardır..**
Eğer ona karşı bir **irfan duyguları olsaydı;** elbette onun **zatını temenni ederlerdi..**

Ve.. bu zümre, yaratılan nimetler bedeli, cennet bahçelerindedir..

Böyle olunca, **Rahman'dan yana sapmış olurlarlar..**

Cennetin lezzeti ile nimete dalarlar.. o kadar..
Bu manadaki **inceliği anla..**

Allah.. **Hak** söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

Tur - Kitab-ı Mestur - Rakkı-ı Menşur - Beyt-Mamur - Sakf-ı Merfu - Bahr-i Mescur

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bilesin ki..

Yukarıda anlatılan lafızlar şu manaya gelen âyetlerdir:

- “And olsun tura.. Yaygın kâğıtlarla yazılmış kitaba.. Mamur eve.. Yükseltilmiş tavana.. Dolan denize..” (52/1-6)

Önce, sana ve bize: Allah-u Taâlâ’dan başarı dilerim..

Sonra..

Bilesin ki..

Bu bölüm: Bu kitabın **bütün bölümlerinin özüdür**.. hülâsasıdır..
Hemen hepsinin dayandığı bu bölümdür..

Bunu şu sebeple söylüyorum: Taki, bu bölümde anlatılacakları, dikkat ve huzur içinde okuyup düşünesin..

Hem de, derin derin..

Burada sana neler anlatılacak?. Bak, oku ve iyi anlamaya çalış..

Zâhiri lafızlara bakmak ve onları okumakla kalma.. Onlarla yetinme..
Daha ötesini iste..

Özellikle, üzerine parmak basıp dikkat çektiğimiz noktalarda..
İncelik taşıyan ibarelerle anlattıklarımızda..

Bilesin ki..

Bu TUR, bölümünde anlatılan manaların tümü.. hatta,
diğer bölümlerde geçenlerin tümü:

Şeriat ehlinin kavline göre; dış manalarına dayanılacak olsa dahi..
onun Batını yönünde murad olunan sensin..

Ve.. senin benliğin bütün bu ibareleri kapsamına alır..

Bunda manaların çokluğu, sendeki benliğin gösterdiği çeşitli yüzlerdir..
Onların hemen hepsini, kendinde gör..

Çünkü: Bütün bu isimlerle isimlendirilen sensin.. Bütün bu sıfatlarla
sıfat alan sensin..

Yukarıda anlatılanları dikkate alarak bilesin ki..

TUR: Nefsindir.. Yani: Senin nefsin..

Bu manada buyurulan âyet-i kerime şöyledir:

- "TUR-U eymen canibinden ona nida ettik.." (9/52)

Yani: **Nefis canibinden**..

Burada bilinen bir şey daha var ki, o da: Eymen'in dışında kalan TUR'dur..
Bu TUR, ise.. **Musa'ya a.s. tecelli gelen dağdır**..

Musa'ya a.s. orada tecelli olmuştur..
Tıpkı: Ehlullah'a, izbelerde, vadilerde gelen tecelli gibi..

Bu manada, **Musa'ya a.s. gelen tecelli** ancak, onun **nefsi canibinden gelmiştir**..
Bu tecelli dağ canibinden gelmemiştir..

Dağ ise.. Musa'nın a.s. ibadet ettiği bir mahaldir..

Orada bazı işler olmuştur..

a) Dağın parçalanması..
b) Musa'nın a.s. bayılması..

Dağın parçalanması: Musa'nın a.s. nefsinden yana Allah'ta fena bulmasıdır..

Musa'nın a.s. bayılması: Kendi varlığından geçmesi, kendi yok olarak Hak'la var olmasıdır..

Musa a.s. yok oldu..

Sanki: Kul, **hiç yokmuş**..
Sanki: Yüce **Hak, ezelîdir**..

Musa a.s. Rabbını görmedi; **ancak**, **Allah Allah'ı gördü**..

Bu makam ise.. ondan:

- M u s a..

Tabir edilir..

İşte.. bu manaya işaret olarak, Yüce Sübhan Hak, şöyle buyurdu:

- "Ya Musa, sen beni hiçbir zaman göremeyeceksin.." (7/143)

Bunun manası şudur:

- **Sen mevcud oldukça, ben senden yana yokum.. Beni bulunca da, sen yok olursun..**

Zira: Kadim **zatın zuhurunda**, **mahlukun kalması imkânsızdır**..

Aynı manaya işaret olarak, Cüneyd-i Bağdadî şöyle demiştir:

- Mahluk (muhdes), kadim zata arkadaş olunca, eseri kalmadı..

Aynı manada, Hz. Ali r.a. şöyle buyurdu:

- **Ben kaybolunca, o aşikâr olur; o aşikâr olunca ben kaybolurum**..

Yine bu manaya işaret olarak, Allah-u Taâlâ, Musa'ya a.s. şöyle buyurdu:

- "Nefsinden ayrıl da gel.."

Bu yolu, Musa'nın a.s. şu sorusu üzerine tarif etmişti:

- Ya Rabbi, sana nasıl varayım?..

Buraya kadar anlatılan manalara dayanarak bildin ki:

TUR, sensin.. senin nefsin batınî yönüdür..

Dilde anlatılırken, **bu batınî yöne:**

- **İnsanda bulunan ilâhî hakikat**..

Tabir edilir.. Buradaki **insana**:

- **Halk**.. - **yaratılmış** - ..
Denilmesi mecazî yoldandır..

TUR, üzerine açıkladığımız fikri teyid babında, şu hadis-i şerife bak:

- **"Rahman'ın nefesini yemen canibinden alıyorum.."**

Bu hadis-i şerif üzerine biraz açılalım.. Şöyle ki:

Yukarıda anlattık! **TUR-U eymen** işte bu **nefistir**..
Eymensiz olan TUR ise.. o anlatılan dağdır..

Resulullah S.A. efendimiz ise.. bu hadisinde:

- **"Y e m e n.."**
Demekle yetindi.. Ve şu manaya dikkati çekti:

Rahman'ın nefesini, kendi nefsinden alıyor..

- **"Rahmanın nefesi.."**
İse.. **isimlerinde ve sıfatlarında onun zuhurudur**..

Bu manada buyurulan bir âyet-i kerime şöyledir:

- **"Yemin sabahın nefeslenmesine.." (81/18)**
Yani: Zuhuruna..

Yukarıda anlatılan manaları bildikten sonra..

- KİTAB-I MESTUR.. (yazılmış Kitab)

Dediğimizin manasını anlatacağız..

Bütün dalları ve kısımları üzerine o: Mutlak varlıktır..
Hatta, halka ait itibarları ile..

Ve.. **mutlak varlık** :

- **M E S T U R**..
Tabir edilendir..

Yani: Mevcuddur.. Yazılmış satırlar halinde; Melekûtta meşhurdur..

Sonra **o: Levh-ü mahfuzdur**..

Bu mülk âleminde, onun benzeri insan mukabilidir. Bundan ise:

- RAKK-I MENŞUR.. (Yaygın kâğıt).
Diye tabir edilir..

- RAKK (kâğıt)

İle teşbih yollu anlatılması, **asl' ve fıtrî bir baskı ile**,
eşyanın onda var olmasıdır..

Ve.. bütün **mevcudatın varlığı ondadır**.. O kadar ki:
Hiçbir şey, ondan eksik değildir..

Bu ise..

- MENŞUR.. (yaygın)

Tabiri ile anlatılır..

Bunu, şu cümle ile, daha iyi anlatabiliriz:

- Bir kitap, açılıp yayıldığı zaman; onda olan her şey bilinir..

Bu durumda:

- **RAKK-I MENŞUR**..

Olan ve:

- **Yaygın Kitab**..

Manasına gelen cümle de, **levh-ü mahfuz** olur..
Bunun benzeri de, insan ruhudur..

Haliyle oradaki bu benzerlik: Eşyayı kabulü ve varlıkların ondaki basılı şeklidir..

Levhün zatı ise, budur.. Aralarında hiç ayrılık yoktur..

- **BEYT-İ MAMUR**..

Cümlesine gelelim.. Ki bu:

- **İmar edilmiş ev**.
Manasına gelir..

Bu, bir mahaldir ki: Allah onu **zatına has eylemiştir**.. Bunun için onu:
Yerden semaya kaldırmıştır.. Onu meleklerle şenlendirmiştir..

Bunun benzeri: İnsanın kalbidir..

Çünkü: **İnsanın kalbi, Hakkın mahallidir**..

Orası da, imar edenden hali kalmaz; hem de, hiç bir zaman..

Onun imarı: **Ya kudsî ve ilâhi yoldan olur**.. Yahut, **melekî yoldan**..
Ya da, **şeytanî yoldan**..

Yahut nefsanî.. Ki bu nefsanî oluş: Hayvanî ruhtur..

Hâsılı: O kalb, daima içinde bulunan sakinleri ile imar edilir..

Nitekim bu mana, şu âyet-i kerimede daha açık anlatılır:

- “Allah’ın mescidlerini, ancak Allah’a iman edenler imar eder..”

Yani: İkamet eder.. Çünkü, imaret;

- Sakin olanlar..

Şeklinde kullanılan tabirin manasıdır..

- SAKF-I MERFU.. (yükseltilmiş tavan)

Tabirine gelince.. İlâhî vasıf taşıyan yüce mekândır..
O mekân ise.. bu kalbdedir..

Yüce Allah kalbi:

- MAMUR EV..

Şekline benzetince, ilâhî hakikatın da onun için:

- YÜKSELTİLMİŞ TAVAN..
Olması icab eder..

Tavan, evden sayılır..

Mamur evin tavanı ise: **Ulûhiyet olur**..

Beyt ise.. kalbdir..

Tavan, nasıl evden sayılır ve onun bir parçası olursa..
Allah'ı sığdıran kalb de, aynı şekilde evdendir; onun bir bölümüdür.

Bu manaya göre: Küll, Vasi' (içe alan) küll; mevsu' (içe alınan) cüzdür..

Tevessü' – genişletme – dilinde işin hakikatı bu merkezde olduğu için,
verilen mana yadırganmasın..

Bu bir teşbihtir. Benzetmedir..

Amma, Yüce Hakkın asıl durumuna uymaz..

Zira, onun hükmü ve vasfı: Eşyayı içine almaktır.. Eşyanın da, onu:
İçine alıp sığdıramayacağıdır..

Kaldı ki, onda: Ne parça tabiri vardır; ne de bütün..
Çünkü o: Kendi kudsiyetinde bu anlatılan şekillerden münezzehtir..

Hâsılı: Bütün bu teşbihleri bir yana bırak..

Ve.. anla, bil: Aynî varlık yönünden Allah için olan nedir?..
Yine bil: Hükmî varlık yönüyle sübhan olan Allah için olan nedir?..

Anla: o, kimdir?..
Anla: Sen, kimsin?..

Ve.. sen, ne ilesin?.. O, ne iledir?..

.. Ve sen, hangi şeyle ona mugayirsin.. Ve o: Hangi vasıfları ile senin noksan hallerinden yana münezzehtir..

Şunu da bil: Seninle onun beynindeki bağlantıyı hangi yönden sağladın?.. buldun?..

Ve.. anlatılan bağlantı, hangi yönden kesildi; kaybettin?..

Anlatılan halleri, bu ibarelere dalarak düşün..

Bunlar, öyle ibarelerdir ki: Hakkın sırlarını; hem açık, hem de işaretle anlatmaktadır..

Gelelim:

- **BAHR-İ MESCUR**..

Cümlesine.. ki bu..

- **Dolan deniz**..
Manasınadır..

Bu cümlenin bize göre manası:

- **Saklı ilim.. gizli sır**..
Demektir..

Anlatılan sır, öyle bir sırdır ki: **KÂF ile NUN** arasındadır..

İşaret dili, ancak bu kadar anlatır..

Zâhirî tabire gelince; rivayeti şöyledir:

- Arşın altında bir denizdir.. Cebrail o denize her gün girer..

Oradan çıkınca: Kanatlarını çırpar.. Ondan yetmiş bin damla olup düşer..

Allah-u Taâlâ, o damlaların her birinden bir melek yaratır..
Hepside ilâhî ilim taşımaktadır..

İşte.. bu meleklerdir ki: Beyt-i mamurun bir kapısından girer ve
bir kapısından çıkarlar.. Bir daha da, oraya dönmezler..

Kıyamete kadar, bu iş, böylece sürüp gider..

Açıktan anlattığımız bu manaları anlamaya çalış..

Çeşitli yollardan işaret ettiklerimizi de öğrenmeye bak..

Hele bir bak: **Bu deniz niçin sana doldu**?..

Ve.. bu tan yerinin ağarmasına niçin engel olundu?..

Acaba bu: Aklın kavrama işindeki kusuru mudur?..

Yoksa.. ilâhî bir kıskançlık mı?.. Ki bu kıskançlık, onun çözülmesine
engel oldu?..

Nitekim bu manada, Resulullah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

- "Miraca götürüldüğümde, bana üç ilim verildi:
Bunlardan birini gizlemek için, benden söz alındı.."

Bu hadisin devamı vardır; tamamı daha önce anlatıldı..

Hâsılı: Burada satırlar halinde yazıp anlattıklarımızın tümü:
O dolu denizin köpüklerindendir.. Delik kulaklara asılan boncuklar değil..

Bu, bize zâhir olandır.. Ondan hiçbir şeyi gizlemedik..

Hemen hepsini, ya işaretle yerine koyduk; ya da,
anlatırken edebî bir terim kullanarak..

Bir yönüyle misal getirip açıkladık.. Ta ki, onu: Yabancıdan alalım..

Yukarıdaki cümleleri sıralamaktan muradım:
Hayır babında kapsamına neleri aldığını anlatmaktır..

Çünkü bu: Öyle bir kitaptır ki, bu zamana kadar bir benzeri gelmedi..

Bunun izah şekli gibi bir izah, asırlarca yapılmamıştır..

Anla.. düşün..

Babadan bahtiyar olup, saadeti bulan o kimsedir ki: Bu kitabı okur..
Okuyamazsa, onu okumak için tahsili yoluna koşar..

Allah.. Hak söyler.

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

REFREF-İ ÂLÂ: İlâhi azamet makamından ibarettir..
Varlıklara ve zatî işlere dairdir..

İşbu varlıklara ve zatî işlerle ilgiyi, bizzat ulûhiyet vasfı gerektirmiştir..

Özellikle zatî işler, bir çeşit üzerine dönmez;
çok çeşitleri vardır.. Ancak, o zatî işlerden her çeşit:

- R E F R E F – Â L Â..

Adı ile söylenir.

Bu manada söylenen her REFREF ise.. İlâhî azamet makamından ibarettir..
İsterse, iktiza ettiği durumları ile ayrıntılı olsunlar..

Zira onlardan **her biri, zata bağlı bir şan alışı itibarı ile, azamet makamının aynıdır..**

Sonra.. onlarda, fazilet yönleri ile, bir düşüklük de yoktur..
Yani: Birinin, diğerinden daha değerli oluşu..

Zira: Anlatıldığı gibi bir fazilet üstünlüğü, ancak
isimlere ve sıfatlara dair iktizalarda olur..

Burada anlatılan işler ise.. Hakkın zatî makamlarına bağlı işlerdir..

Bir misal olarak: KİBRİYA ve İZZET' i ele alabiliriz..
Fazilet itibari ile, birinin diğerinden üstünlüğü yoktur.. Kaldı ki:
REFREF her ikisinin bir araya gelmişinden ibarettir..

Durum anlatıldığı gibi olunca:

- KİBRİYA, izzetten daha faziletlidir..

Denemeyeceği gibi:

- İZZET, KİBRİYA' dan daha faziletlidir..

Şeklinde bir söz de söylenemez..

Zata bağlı azamet durumu da aynı şekildedir..

Yani: İZZET ve KİBRİYA için söylendiği gibi..

Hasılı: Gerek anlatılan bu iki zatî vasıf, gerek benzerleri;
zatî iktizalardan ibarettir..

Ama: Zatın kendisi için.. yüce, ilâhi azamet makamı için..

•

Yukarıda geçen:

- Yüce, ilâhî azamet makamı için..

Şeklindeki cümlemizde, zatî iktiza için bir takyid, yani:
Bağlılık kokusu vardır..

Bu, yerinde sarf edilen bir cümledir.. Çünkü:
Zatın kendi nefsinde iki iktizası vardır. Şöyle ki:

a) **MUTLAK İKTİZA..**
b) **MUKAYYED İKTİZA..**

Şimdi bunları biraz açalım..

MUTLAK İKTİZA:
Bu, **zatın** kendi **nefsine hak bildiği** durumudur..

Burada; ulûhiyete, Rahmaniyete ve rububiyete itibar yoktur..
Hatta, bunların benzeri vasıflara da itibar yoktur..

Bunlar, öyle mutlak iktizalardır ki: Kemalât çeşitlerinden herhangi birinin iktizasından yana mücerreddir..

Buna bir misal olmak üzere:

- Varlık, sadelik sırflık, ahadiyet vb. şeylerdir..

Diyebiliriz.. Ki bunları, zat kendi nefsi için gerekli kılmıştır..

MUKAYYED İKTİZA:

Bunu da, zat kendi nefsi için iktiza etmiştir..
Ama, Kemalât çeşitlerinin herhangi bir çeşidi ile..

Mesela: İlâhiyat, Rahmaniyet, rububiyet gibi..

Mesela: İlâhî azamet makamına gerekli olan ilim,

vücud sirayeti ve ihata gibi..

Bunların benzerlerini de sayabiliriz.. Ki bunlar, zatın iktizasıdır..
Burada, İlâhî, Rahmanî ve Rabbanî itibar nazara alınmıştır.. Hatta,
isimlerin ve sıfatların bu sınıfa dahil olanlarını da alabiliriz..

Anlamaya çalış..

•

Bilesin ki..

- MUKAYYED İKTİZALAR..

Adı ile söylenenlerin hemen hepsi, sonunda mutlaka çevrilebilirler..

Çünkü, onların hemen hepsini, Yüce Sübhan Hak zatı için gerekli kılmıştır..

Durum anlatıldığı gibi olunca:

Uluhiyet zatının iktizasıdır..
Rahmaniyet zatının iktizasıdır..

Mertebelere bağlı olmak şartı ile,
anlatılan iki vasfın dışında kalanların durumu da aynıdır..

Mertebeler cihetinden iktiza ettiği her mertebe,
zat için olur; onda takyid yoktur..

Çünkü mertebe, zat iktizalarından sayılır.. Keza
onun iktiza ettiği de, zat iktizasıdır..

Sebebine gelince, bütün bu eşya, yüce ve sübhan olan Allah'ın hakkıdır..
Bu hakkını, ne bir kemâl için, ne de bir noksan için alır:

Zatı için alır..

Onun bütün kemâl durumları ise.. kendi namına zata bağlı işlerdir..

Bütün iktizalar da, zata bağlıdır; mutlaktır..

Ancak, burada bazı işler vardır ki,
onları zat durumu mutlak bir şekilde gerekli kılmıştır..

Sonra.. zatın iktizası bazı işler de vardır ki;
mertebe icabı onlara bazı itibarlar konmuştur.. Ya da,
bir azamet makamını anlatmak için..

İşbu mana icabıdır ki:

- Zatın kendi nefsinde iki iktizası vardır:

a) MUTLAK İKTİZA..
b) MUKAYYED İKTİZA..

Diyoruz.. Bu manadaki inceliği anla..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

SERİR (TAHT), rütbesinedir gerçek sultanın;
Arşı oldu, azametine Rahmanın..
Zuhuru, SERİR üzerine oturuşu;
Şanı, yüceliğinde sultanlığının..
O, Arş-ı Mecid olarak söylenir;
Hem dahi, azim.. hükmüdür KUR'AN'ın..
Arş mutlak oldu mahlukatı ile;
İstivada makamıdır Rabbının..

B i l..

Bu yolda, Allah-u Taâlâ bize ve sana başarı ihsan eyleye..

Bir hadis-i şerifte, Resulullah S.A. efendimiz:

- "Rabbı bir taht üstünde, taze bir delikanlı suretinde şöyle şöyle.."

Gördüğünü ve:

- "Ayağında şunlar, şunlar olduğunu.."

Anlatır..

•

Üstte kısmen anlatılan hadis-i şerif, kendi manası içinde;
bize bir keşif ihsan eyledi..

.. Ve anlatılan halin; hem SURET, hem de MANA olarak
vaki olduğunu anlatmıştır..

SURET olarak vaki oluşunu anlatalım:

Bu, Yüce sübhan olan Hakkın anlatılan muayyen suretteki tecellisidir..

Ve.. bu, belli taht üzerindeki sınırlı durumudur..
ayaklarında, altından pabuçları, başında özel tacı vardır..

Anlatılan durum olmaz bir iş değildir.. Zira sübhan olan Yüce Hak,
arzu ettiği halle, istediği gibi tecelli etmektedir..

Sonra o: Her menkul ve makulde, her mefhum ve mevhumda,
her mesmu ve meşhudda tecelli edendir..

Gerçekten o, bu duygularla görülen, bilinen surette tecelli eder;
çünkü o, bunun aynı ve batındır..

Durum anlatıldığı gibi olunca, istediği gibi tecelli eder..

..Ve suretlerin her birinde tecelli eder; çünkü onların aynı ve zâhiridir..

Aynı şekilde: O hayale bağlı suretlerde de tecelli eder..
Zira, onların da aynı ve zâhiridir..

Hayalde olan zuhur, ancak şudur: O, onların nefsi ve

müşahede yolundan aynıdır..

Ancak, şunu unutmamak icab eder ki: Sübhan olan Yüce Hak,
bu olanların çok ötesinde ve tam manası ile bir sonsuzluğa sahiptir..

•

Üstte anlatılan hayalî tecelli iki çeşittir:

a) İtikad yolu ile bilinen suret çeşidi..
b) Bu dış duygularla görülen, tutulan suret..

Bunları böylece bilesin..

Şu da bir gerçektir ki: Surî tecellilerinin menşei ve sınırı
misal âlemidir..

Misal âlemindeki bu tecelli şiddet kesbettiği takdirde,
bu dış gözle, elle tutulur şekilde görülür..

Ancak, **hakikatte, gören: Basiretin aynı olarak, o müşahedenin kendisidir..**

Bunun böyle olması da, o şeyi gören kimsenin her yanının
göz olmasına bağlıdır..

Böyle olunca, **onun gözü**, bu müşahede makamında,
basiretinin aynıdır..

MANA olarak gelişine gelince.. onu da, anlatalım..

Bu da, bize ihsan edilen keşifler arasındadır..Yani anlatılan hal,
MANA olaraktan da olur.

Ve.. yukarıdaki hadis-i şerifte geçen eşyanın tümü,
ilâhî bir manadan ibarettir..

Bu manayı, refref bölümünde de anlattık.. Ki o: İlâhî azamet makamından ibarettir..

Hülâsa: SERİR'deki durum: **Rahmaniyet** mertebesidir..

Ve.. ilâhî azamet makamı olan Rahmaniyet mertebesidir..

İşte.. SERİR'in ifade ettiği mana budur..

•

Gelelim TAC'a..

TAC: Makamda ve sınırlı âlemde sonsuzluğun orada yeri olmayışından ibarettir.. Bir de, yüce Hakkın zatı için iktiza eden hallerdir..

Burada, şunu hemen anlatmamız gerekecek..

Yüce Hakkın sıfatlarından her biri, kendi özünde, sonsuzluğa sahiptir..

Ama, onların toplu ve sınırlı olarak müşahedesi, sonsuzluk içinde bir sona sahiptir..

Bu mananın tabiri ise, hadis-i şerifteki:

- **"Taze bir delikanlı suretinde.."**

Manası ile geçen tabirdir..

Çünkü sonu olmak , suretin bir şanıdır..

Ama onun aslı olan yüce Hakkın zatı sonsuzdur..

•

Bu bölümün yukarı kısmında geçen hadis-i şerifin devamı olan:

- **"Başında TAC.."**

Cümlesindeki **TAC, zatın sonsuz olan mahiyetine işarettir..**

Şu da bir gerçektir ki: Cenabı-ı Hak, herhangi bir tecelli ile tecelli ettiği zaman, tecelli ettiği şeyle müşahede edilir..

Her müşahede edilen şey ise.. bir sona varır; sınırlıdır..

Ancak o: Bir sınır, bir sonuç içinde sonsuzlukla zuhur edip tecellisini gösterir..

Bu duruma göre: Bir bakıma nihayet buluşu içinde, nihayetsizliğe sahiptir..

Bu manayı biraz açalım.. Şöyleki:

O, **vahidiyeti cihetinden vahiddir**.. Onda **kesret**, yani: Çokluk **yoktur**.. Böyle olunca:

- **Onun nihayeti yoktur**..

Denemez.. Çünkü kesret yoktur..
Nihayeti olmamak ise.. kesretin şartları meyanında sayılır..

Ve o, kesretten münezzehtir.

Ve.. zatı ciheti ile, hadden, sınırdan, idrâk edilmekten yana da yücedir..

Onun nihayeti olamaz..

İki zıddın birleşmesi: İçinde ikilik olmayan tekliğindedir; vahdetindedir..

Şu hayret içi hayrete düşüren işe bir bak..

Bu tatlı haberi bir düşün..

Ancak bu bakışa ve bu düşünceye sahib olduğun takdirdedir ki, doğruyu bulursun..

Dönüş onadır; iltica makamı odur..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bu bölümde anlatılacakları da öğrenmeye gayret eyle..

Dilediğimiz o ki: Allah-u Taâlâ, bize de sana da hidayet nasip eyleye..

Ve.. bize ihsan eylediği hikmet nasibinden sana da ihsan ede..

KADEMEYN: İki zatî hükümden ibarettir. Hem de birbirine zıd olan..

NETİCE: Her ikiside, zat cümlesinden sayılır. Her ikisi de zatın aynıdır..

KADEMEYN: İki hükümdür ki, zatın düzeni o iki hüküm üzerine gelir..

İsterse, birbirinin zıddı gibi gözüksün..

Meselâ: Hüdus, kıdem..
Meselâ: Hakkıyet, halkıyet..
Meselâ: Vücud, adem..
Meselâ: Nihayet, nihayetsizlik..
Meselâ: Teşbih, tenzih..

Bu misalleri, daha da artırmak kabildir.. Haliyle, bu misallerin, zata dair olanlardan olması şartı ile..

Aynî cihetinden de olsa; hükmî cihetinden de olsa, o misallerin hepsi zat için olmalıdır..

Anlatılan mana icabıdır ki, bu işler için:

- KADEMEYN..

Tabiri kullanıldı.. KADEMEYiN ise, suret cümlesinden sayılır..

o

NA'LEYN: İki zıd vasıftır..

Meselâ: Rahmet, nikmet..
Meselâ: Gazab, rıza..

.. Ve bunların benzerleri..
o

KADEMEYN ile NA'LEYN arasında bazı farklar vardır..

Şöyleki:

KADAMEYN: Zata mahsus olan zıdlardan ibarettir..

NA'LEYN: Mahlukata kadar aşıp gelen zıdlardan ibarettir..

Yani **NA'LEYN: Mahlukatta görülmesi gereken eser ister..**

Ve.. bu NA'LEYN – KADEMEYN'in altındadır..
Bu, nasıl böyle ise.. **akla bağlı sıfatlar da, zata bağlı sıfatların altındadır..**
o
NA'LEYN'in altın madeninden oluşuna gelince.. ki altın: ZEHEB'dir. Zeheb ise:

- G i t m e k..

Manasında söylenir.. Böylece o:

- G i d i c i..

Demek olur.. Yani:

- Varlıklara sirayet edici..

Demektir..

Durum anlatıldığı gibi olunca: Var olan her mevcudda, onun hükmü geçerlidir..
Mevcudların, hangi çeşidi olursa olsun; durum değişmez..

Şimdi dinle..

NA'LEYN'in ifade ettiği manayı, anlatıldığı şekilde bilirsen..

KADEMEYN'den murad edileni anlarsan..

İşte.. o zaman, şu hadis-i şerifin gizli kapısı sana açılır:

- "Cebbar, iki kademini ateşin üzerine koyar ve o zaman ateş:
- Yetti.. yetti..
Der.. işte.. o zaman, ateş fena bulur; yok olur..
Yerinde cırcır otu biter.."

Biz, bu hadis-i şerifi, buraya böyle aldık; daha başka türlü söylenmiş de olabilir..

Bu mana üzerinde, kitabın sonuna doğru cehennem bahsini ederken de duracağız..

Haliyle, nekadar mümkün olursa.. açıktan veya kinaye yollu..

Sen de, o manayı anlamaya çalış..
o
Bilesin ki..

Her mevcudda, Rabbın kemâl üzere bir yüzü vardır..

Bu yüz ise.. o mevcudun ruh sureti üzerine olur..

O mevcudun ruhu ise.. dış duygularla görülen yapı ve cesedinin sureti üzerinedir..

Bu, Rabba ait bir emirdir.. Zata bağlı bir iştir..

Bu durumu, zatı için gerekli kıldığından, itibar onu atamaz..

Çünkü bunun böyle oluşu, itibar yolundan gelirse.. o itibarın zıddı bir itibarla o nisbet gider..

Şu bir kaidedir:

Hakka nisbet edilen bir şey, itibar yolundan gelirse.. o itibarın zıddı bir itibarla o nisbet gider..

Ama, Hakka itibarsız yapılan bir nisbeti itibarların hiç biri atamaz..

Bu manayı anla..

Esas mana, yukarıda anlatıldığı gibi olunca, suret: Rabb için, zata bağlı bir emir olarak kalır..
Şu hadis-i şerifler anlatılan manaya işarettir:

- “Âdem, Rahman sureti üzerine yaratıldı..”
“Allah-u Taâlâ, Âdemi kendi sureti üzerine yarattı..”

İşbu iki hadis-i şerif, bir çok manaları iktiza ettikleri için ki:

- EL–KEHF'Ü VE–RAKİM Fİ ŞERH–İ BİSMİLLAHİRRAH-MANİRRAHİM..

Adlı eserimizde onlara dair hayli kelâm ettik..

Gerçekten, keşif yolu ile bize gelen mana odur ki; her ikisindeki mana: Zâhirî lafzına göredir.. ki bu yolda, daha önce de bir işaretimiz oldu..

Ancak, bu manayı alırken, ilâhî tenzihi elde bulundurmak icab eder..

Özellikle, cisimlendirmek ve belli bir benzetme yoluna gitmekten yana..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır.

İnsan-ı Kâmil 45. Bölüm (Arş)

Abdûlkerîm Ceylî

Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

ARŞ: Tahkik üzere verilecek manaya göre, azametin zuhur yeridir..

İlâhî tecellinin de namlı yeridir..
Zatın ise... hususiyetini taşır..

Sonra ona:

- Hazretin cismi..

Adı da verilir.. Hem de, o hazretin mekânıdır..

Ancak bu mekân: Altı cihetin hepsinden de münezzehtir..

Ve o: En yüce nazargâhtır.. En parlak mahaldir..Varlıkların bütün çeşitlerini kapsamına alandır..

Sonra ARŞ'ın: Mutlak varlıktaki durumu, insanlık vücudu için olan cisim gibidir..

Bu eserden beklenen odur ki;

Üstte anlatılan, şu manayı nazara alarak kabul etmelidir.. Şöyleki:

Cismanî âlem: ruhanî, hayalî, aklî ve diğer âlemleri de kapsamına alır..

İşte anlatılan mana icabıdır ki, sofiye zümresinden bazısı:

- ARŞ, cism-i küllîdir..

Diye anlatmıştır..

Ancak, bu deyimde bazı görüşler ileri sürülebilir..

•

Üstte anlatılan tabiri şu görüşle çürütebiliriz..

Her nekadar cism-i küllî, ruhlar âlemini kapsamına almış ise de; ruh onun fevkindedir.. Nefs-i küllî ise.. onun fevkindedir..

Şu da bir gerçektir ki: Arşın üstünde Rahmandan başka bir şeyin olduğunu bilemiyoruz..

Nefs-i küllî için:

- L e v h..
Tabirini kullanmışlardır..

Böyle bir tabir ise:

- Levh ARŞ'ın fevkindedir..

Manasına göre, bir hükümdür..

İşbu durumda da, icma kavline aykırıdır.. Bunu da, arkadaşlarımızın şu görüşüne göre söylüyoruz:

- ARŞ, cism-i küllîdir..

Durum böyle olunca, ARŞ'ın levh fevkinde olması babında
görüşümüze aykırı bir durum yoktur..

Kaldı ki, levh için:

- Nefs-i küllî..

Tabirini kullananlar da vardır..

Şu da şüphesizdir ki: Nefis mertebesi cisim mertebesinden
daha yücedir..

o

Her şey bir yana.. keşfin mutlak yoldan bize verdiği şeyi,
ibare hükmüne indirdik ve dedik:

- O, bütün eflâki kuşatan bir felektir.. Manevîsini ve surîsini..

İşbu felekin tavanı, Rahmaniyet vasfının yeridir..

Ve.. bu felek kimliğinin kendi özü, mutlak vücuddur..

Bu mutlak olan vücuda, aynî olan da katılır; hükmî olanda..

Sonra.. bu felekin, bir zâhiri vardır; bir de batını..

Batın: Âlem-i kudüstür..

İşbu âlem-i kudüs: Yüce Sübhan olan Hakkın, isim ve sıfatlar âlemidir..

Bu kudüs âlemi ve onun tecelligâhı:

- K e s i b..

Tabiri ile anlatılır..

İşbu kesib o yerdir ki: Cennet ehli cennete gönderildikleri gün, Hakkı müşahede için oraya çıkarılırlar..

O felekin zâhirine gelince: Üns âlemidir..

Bu ise.. teşbih, tecsim ve tasvir mahallidir.. Bundan ötürü de, cennetin tavanı olmuştur..

Anlatılan mana nazara alınınca, durum şöyle olur:

Her aynî, hükmî, mana, lafız, ruh ve cisimden gelen her teşbih, tecsim ve tasvir.. tümden bunların hepsi anlatılan felekin zâhiridir..
o

Durum yukarıda izah edildiğine ve bu izahı anlaşıldığına göre; her ne zaman sana:

- M u t l a k A R Ş..

Söylenirse.. bilesin ki, ondan murad edilen mana: Sözü geçen felekin kendisidir..

Ve.. her ne zaman sana:

- Sıfatlarla kayıtlı ARŞ..

Söylenirse.. bilesin ki, ondan murad edilen mana: O felekin, anlatılan bu yüzüdür..

Buna misal olarak, sıfatla bağlı anlatılan, şu âyetteki manayı söyleyebiliriz:

- “ARŞ-I MECİD..” (85/15)

Bu manadan murad, kudüs âlemidir.. Ama, rahmaniyet mertebesi olan kudüs..
Bu Rahmaniyet mertebesi ise.. MECD isminin neş’et ettiği yerdir..

Aynı şekilde, sıfatla kayıtlı olarak, bir başka âyet-i kerimede;

- “ARŞ-I AZİM..” (9/129)

Olarak anlatılır.. Bu manadan murad ise.. zata dayalı hakikatler ile,
nefsanî iktizalardır..

Bu nefsanî hakikatlerin yeri ise.. azamettir.. bu da âlem-i kudüsten gelir..

Âlem-i kudüs ise.. bu oluşlara bağlı noksanlardan ve..
halka bağlı ahkâmdan temiz olarak; ilâhî manalardan ibarettir..

o

Yukarıda anlatılanları daha iyi anlamak için, şunu da bilmen gerekir..

Şöyleki:

Bu insanlık kalıbındaki cisim: İnsan vücudunda ne varsa.. hepsini camidir.
Toplamına almıştır.. Ruh, akıl, kalb vb. şeylerden ne varsa..

Bu durumda insandaki cisim: ARŞ’ın bir benzeridir..

Yani bu âlemde..

Mutlak ARŞ ise.. âlemin heykeli ve cesedidir.. Ama bütün parçalarını
cami olarak..

İşbu mana itibarı iledir ki; arkadaşlarımız:

- ARŞ, cism-i küllîdir..

Demişlerdir..

Böyle olunca: İbarelerdeki mana birleştiği için, aramızda bir ihtilaf kalmaz..

En iyisini Allah bilir..

İnsan-ı Kâmil 46. Bölüm (Kürsî)

Abdûlkerîm Ceylî

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bilesin ki..

KÜRSÎ: Cümle fiiliye sıfatların tecellisinden ibarettir..

KÜRSÎ: **İlâhî iktidarın zuhur yeridir..**

KÜRSÎ: **Emrin ve nehyin geçerli olduğu mahaldir..**

Halka ait hakikatlerin meydana çıkması babında; Hakka ait inceliklerin ilk teveccühü KÜRSÎ'de olur..

Hakkın iki kademi, onun üzerine salınmışcasınadır..

Bu mana doğrudur; çünkü orası: İcad ve idam mahallidir..

Tafsilin ve ibhamın menşeidir..

Zararın ve faydanın merkezidir.. Keza, farkın ve cem'in de..

Birbirine zıd gibi gelen sıfatların zuhur eserleri KÜRSÎ'dedir..
Hem de tafsil üzere..

Bu varlığa gelip çıkan ilâhî emir, ondan gelir..

.. Ve o, kazanın fasıl yeridir..

Kalem: Onun başkasıdır ve takdir mahallidir..

Levh-ü mahfuz: Yine onun başkasıdır; divan tutulmanın, satıra getirilip yazılmanın mahallidir..

İşbu ikisinin beyanı, inşaallah yeri geldiğinde yapılacaktır..

KÜRSÎ için, bir âyet-i kerimede şöyle buyuruldu:

- "Onun KÜRSÎ'si, yeri ve semaları içine almıştır.." (2/255)

•

Yukarıda geçen âyet-i kerime üzerinde biraz duralım..

Burada, bir vüs'at vardır..

İşbu vüs'at iki çeşittir:

a) Hükmî vüs'at..
b) Vücuda bağlı aynî vüs'at..

Şimdi bu iki vüs'atı biraz daha açalım..

Hükmî vüs'at: Yer ve semaların, fiiliye sıfatlarından bir sıfatın eseridir..

Bu manada, KÜRSÎ'nin durumu ise.. bütün fiiliye sıfatların zuhur mahallidir..

Böylece, manevî bir vüs'at hâsıl olmaktadır.. Haliyle, KÜRSÎ yüzlerinden gelen bir yüzde..

Zira, her görülen yüz ondan gelir ve.. fiiliye sıfatlarından bir sıfat olur..

Vücuda bağlı aynî vüs'at: Bunun oluşu da, vücudun tamamiyle, yeri ve semaları, bunlara benzer diğer varlıkları kapsamına almış olması sayılır..

Burada anlatılan vücud: Halka ait mukayyed vücuddur..

Bundan anlatılırken:

- K Ü R S Î..

Tabiri kullanılır..

Kasdım: Mukayyed vücudu anlatmaktır..

•

Üstteki manayı biraz daha açalım..

KÜRSÎ'yi başta anlatırken:

- Emrin ve nehyin geçerli mahalli olduğunu.. fiiliye sıfatların mahalli olduğunu.. ilâhî iktidarın zuhur yeri olduğunu..

Beyan edip söyledik.. Bütün bu beyan edilenlerden murad ise.. ancak mukayyed vücuddur..

Çünkü emir alan odur.. Yani:

- Emrin kendisinde geçerli olduğunu..

Demek istiyorum..

Sonra.. tecelligâh odur; zuhur yeri odur..

•

NETİCE: KÜRSÎ odur ki, yüce Hak iki kademini ona atmıştır..

İcadını ve idamını onda yapar..

Helâk etme ve selâmete çıkarma işini orada yapar..

Orada: Verir, alır, yükseltir, düşürür, aziz eder, zelil eder..

Aziz Celil olan Allah sübhandır..

İnsan-ı Kâmil 47. Bölüm (Kalem-i Âlâ)

Abdûlkerîm Ceylî

Hazırlayan : Nuran Çelik

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bilesin ki..

KALEM-İ ÂLÂ: Hakka ait zuhur yerlerinde, Hakkın tayyünlerine bir evveldir..

Ama, temyiz üzere..

- Temyiz üzere..

Demem odur ki: Halkın, ilâhî ilimde; evvelâ şekli bellisiz bir taayünü vardır..

İşbu manada bir beyan, daha önce de geçti..

Sonra, halkın bir varlığı da vardır; ama mücmel hükmî yoldan.. fakat arşta..

Bunu da, kısmen daha önceki bölümde:

- Arşın bir yüzü vardır; o da halka ait varlıklardır..

Cümlesine yakın bir cümle ile anlattık..

Sonra, halkın tafsil yollu zuhuru, kürsîde olmaktadır..

Bunu da önce anlattık..

İşte.. bundan sonra: **KALEM-İ ÂLÂ**'da zuhuru olmaktadır..
Amma temyiz üzere..

Yani : Hakkın halk vasfını alarak.. Temyizin manası budur..

•

Bu manada, biraz daha açılalım..

Şöyleki:

Anlatılan tecelligâhların, hemen hepsi gayb şeklindedir..

Yani: Halk vasfı ile..

Ancak, halkın vücudu KALEM'de göze gelen bir varlık olur ve
Hak'la arasında bir temyiz çıkar..

- **K A L E M**..

Demekten kasdım, **KALEM-İ ÂLÂ**'dır..

Bu durumda: **KALEM-İ ÂLÂ**, bir modeldir..
Levh-ü mahfuzda onun için ne gerekli ise.. onun nakşını alır..

Meselâ: Akıl.. Bu da bir modeldir; nefiste ne gerekli ise.. onun nakşını alır..

Akıl, KALEM yerindedir..
Nefis, levh yerindedir..

Akıl kanunu ile bulunan fikrî hükümler ise..
levh-ü mahfuza yazılan suret bulmuş varlıklar mesabesindedir..

Yukarıda anlatılan mana icabıdır ki, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

o **“Allah, önce aklı yarattı..”**
- “Allah önce KALEM’i yarattı..”

Burada KALEM: Akl-ı evveldir..

Her ikisi de, **RUH-U MUHAMMEDÎ** için iki yüzdür..

Bu mananın bir icabı olarak, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

- “Allah, önce peygamberinin ruhunu yarattı; ya Cabir..”

Anlatılan mana dolayısı ile:
KALEM-İ ÂLÂ, akl-ı evvel, RUH-U MUHAMMEDÎ tek cevherden ibarettir..

Bu tek cevhere ise, halka nisbet edildiği zaman:

- **KALEM-İ ÂLÂ**..

İsmi verilir..

Mutlak halka nisbet edildiği zaman ise:

- **Akl-ı evvel**..

İsmi verilir..

İnsan-ı kâmile nisbet edildiği zaman da:

- **RUH-U MUHAMMEDÎ** (S.A.)..

İsmini alır..

İnşaallah, ruhun ve akl-ı evvelin tafsili, bu kitaptaki kendi yerine gelecektir..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bir nefs ki bizzat âlemin ilmi ile doludur;
Ey âdemoğlu, o bizim LEVH-Ü MAHFUZUMUZ'dur..

Varlığın suretleri dahi hep birden işlenmiş;
Onun kabiliyetine.. gizli yanı hiç yoktur..

İlâhiyle temiz olur, safasını bulursa;
Kara buluttan gelen zulmet hüznü onda yoktur..

Artık eşya ona zâhir olur, kendi özüne;
Âlemin cümle gizli yanları da açık durur..

•

Ö ğ r e n..

Bu uğurda, Allan sana hidayet nasib eylesin..

LEVH-Ü MAHFUZ: Hakka bağlı ilâhî nur olup halka nisbet edilen müşahede makamlarında tecelli etmektedir..

Aslî bir şekilde ona mevcudatın baskısı çıkmıştır..

Heyulânın anası odur; heyulâ ise..
LEVH-Ü MAHFUZ' da basılı olmayan hiç bir sureti gerektirmez..

Heyulâ bir suretin olmasını gerektirdiği zaman; ki bu da
heyulânın hükmüne göre olur..

Bu oluş ise.. ister hemen olsun; isterse mehilli bir zamanda olsun..
kalem o suretin icadını LEVH-Ü MAHFUZ' a yazar..

Heyulâ da, o sureti gerektirmiş olduğundan; icadı mutlak gerekli olur..

Bu mananın bir icabı olarak, ilâhiyun şöyle demiştir:

- Heyulâ, bir suretin olmasını gerektirdiği zaman; suretleri verene,
o sureti meydana çıkarmak hak olur..

Onların:

- Suretleri verene hak olur..

Demeleri, bir bakıma söz gelişi olur, tersi kabilinden sayılır..

Bu gibi sözler, geçerlidir.. Nitekim, Resulüllah S.A. efendimiz de,
buna benzeri buyurmuştur:

- "Allah'a haktır ki; dünyada yükselttiğini, tekrar düşüre.."

Bu manadan:

- Allah'ın bunu yapması mecburîdir; yapması vaciptir..

Gibi mana çıkmaz..

Allah-u Teâlâ, bu gibi hallerden yana tam bir yüceliğe sahiptir..

•

Bütün mevcudatın baskısına sahip bulunan ilâhî nur için:

- Nefsi küllî..

Tabiri kullanılır..

Bu ilâhî nur, yukarıda da izah edildiği gibi:

- LEVH-Ü MAHFUZ..

Olarak anlatılır.. Kalem-i âlânın bu nura yazdığını idrâk:
Ancak, bu nurun yüzlerinden bir yüze olabilir..

Bu yüz için ise, bizde:

- Akl-ı küllî..

Tabiri kullanılır..

O ilâhi nurdaki baskıya:

- K a z a..

Tabiri kullanıldığı gibi..

Kaza ise.. ilâhî vasıf uyarınca, aslî tafsilden ibarettir..

Nitekim biz, bu tafsilin tecelligâhı için; yukarıda:

- K ü r s î..

Tabirini kullandık..

Sonra.. LEVH'de takdir vardır; ki bu: Kesilen bir vakitte,
özel hal ile muayyen surette halkın meydana gelmesi hükmüdür..

Ve.. bu tecelligâh:

- Kalem-i âlâ..

Tabiri ile anlatılandır.

Bizim istilâhımızda ise, kalem-i âlâya:

- Akl-ı evvel..

Tabiri kullanılır..

Nitekim bu: Yeri geldiğinde, daha geniş anlatılacaktır..

•

Üstte kapalı bir ifade ile anlatılanı şu misalle açabiliriz:

Hak bir hüküm vermiştir; Zeyd'in icabı babında.. Şu şekilde ve..
falan yerde… falan zamanda.

LEVH' de bu işin takdirini iktiza eden emir; işte.. kalem-i âlâdır.. Buna ise:

- Akl-ı evvel..

İsmi verilmiştir..

Onun bulunduğu mahal ise.. anlatılan iktizanın beyanıdır ki,
LEVH-Ü MAHFUZ odur.. Bu manada LEVH-Ü MAHFUZ için:

- Nefs-i küllî..

Tabiri kullanılmıştır.

Bu gibi bir hükmün varlıkta icadını iktiza eden emre gelince..
o da, ilâhî sıfatın iktizasıdır.. Bunun için de:

- K a z a..

Tabiri kullanılır..

İş bu kazanın tecelligâhı kürsîdir..

•

Yukarıda anlatılanları okuduktan sonra:

a) Kalemden murad nedir?.
b) LEVH' ten murad nedir?..
c) Kazadan murad nedir?..
d) Kaderden murad nedir?..

Bütün bunları anlamaya çalış..

▪

Bilesin ki..

LEVH-Ü MAHFUZ ilmi: Allah ilminden bir nebzedir..

Allah-ü Taâlâ o ilmi: Hikmet nizamına göre yürütmektedir..

Bu yürürlük ise.. mevcudatın halkıyet cephesindeki
hakikatler iktizasına göredir..

Allah'ın bunun ötesinde bir ilmi vardır ki:
Hakka bağlı cephenin hakikatleri iktizasına göredir..

Bu ilim çeşidi: Varlıkta kudretin meydana çıkması şeklinde zuhur eder..

İşbu ilim çeşidi: LEVH-Ü MAHFUZ' da sabit değildir..

Ancak bu gözle görülen âlemde zuhur edeceği zaman, LEVH-Ü MAHFUZ' da
görülür.. Bu âlemde zuhurundan sonra, orada yine görülmez olur..

LEVH-Ü MAHFUZ' da bulunanların tümü: Bu hisse bağlı âlem varlığının
başlangıç ilminden; taa kıyamete kadar olacakların hepsi vardır..

•

LEVH-Ü MAHFUZ' da cennet ve cehennem ehlinin ilmi: Tafsil üzere değildir..

Çünkü bu tür ilim: Kudretin meydana çıkması sayılır..

Kudret işi ise.. müphemdir.. Muayyen değildir..

Ancak kudret ilmi LEVH-Ü MAHFUZ' da, mutlaka bir şekilde bulunur..

Meselâ: Kalem, kendisi için ebedî saadet yazdığı kimseye mutlaka nimet verileceğinin bilinmesi gibi..

Eğer verilecek bu nimet, ayrıntılı bir şekilde anlatılacak olsa..
Yine bunun tafsili aynı olur.. Yani: İcmal yolu ile anlatılır..

Bu manada ancak, şöyle diyebilirsin:

- O me’va cenneti ehlidir..
O, naim cenneti ehlidir..
O, huld cenneti ehlidir..
O, firdevs cenneti ehlidir..

Görülüyor ki bu iş: İcmal üzere oluyor.. Başka yolu da yoktur..

Cehennem ehlinin durumu da aynı şekildedir..

•

LEVH-Ü MAHFUZ’da geçerli olan mukadder şey iki çeşittir:

a) Bir mukadder ki, tağyir ve tebdil edilmesi imkânsızdır..
b) Bir mukadder ki, tağyir ve tebdil edilmesi mümkündür..

Şimdi bunları biraz açalım..

Tağyir ve tebdili mümkün olmayan mukadder işler:
Bu âlemde ilâhî sıfatların iktizalarıdır.. Bunlara ait varlıkların yok olmaları imkânsızdır..

Tağyir ve tebdilleri mümkün olan mukadder işlere gelince; bunlar:
O şeylerdir ki, onları bu âlemin kabiliyetleri iktiza etmiştir..

Ama, mutad hikmet nizamına göre.. Yüce Sübhan olan Hak: Onları bu tertib üzere yürütür..
LEVH-Ü MAHFUZ’ da yazılan kaza yerini bulur..

Bazan da, o şeyler, ilâhî kudret hükmünce icra edilir;
o hükmedilen şeyin icrası durur..

Şu da şüphesizdir ki: Bu âlemin kabiliyetleri, ilâhî sıfatlar iktizasının kendisidir..

Ancak, anlatılan bu iki şey arasında fark vardır..

Yani:

- Bu âlemin kabiliyet iktizası olan şeyle; mutlak sıfatlar iktizası olan şeyler arasında..

Demek istiyorum..

Bu manayı biraz açalım.. Şöyle ki:

- Bu âlemin kabiliyetleri, bir iktiza sahibi olsalar dahi, kendi hükümlerinde bir acizlik vardır.. Onların bu acizliği ise.. işlerini bir başkasına istinaden yapmalarıdır..

Yani: Kendi başlarına buyruk olmamalarıdır..

Dolayısı ile, vaki olacak şey bazan olur; bazan da olmaz..

Haliyle bu durum: İlâhî sıfat iktizalarının aksinedir.. Onlarda vaki olacak şey ilâhî iktiza gereğince, zarurî olarak olur..

Burada, ikinci bir yüz daha var ki, o da bu âlem kabiliyetlerinin mümkün olduğudur..

Mümkün ise.. bir şeyi kabul ederken; o şeyin zıddını da kabul eder..

Durum böyle olunca:

Kabiliyet bir şeyi iktiza ederse.. kader o şeyi nakzedenin vukuu ile yürür.. Böylece, o şeyi nakzeden şey de, o kabiliyet iktizasınca olur..

Bu da, mümkünün kabiliyetinde vardır..

•

Biz, buradaki konuşmamızı:

- Bu âlem kabiliyetlerin iktiza ettiği şeyin oluşunu, hikmet kanunu üzerine olacağı..

Babında yapıyoruz..

O kabiliyet iktizası olan şey, aynı ile vukubulunca:

- Hükmî kanun üzere oldu..

D e r i z..

Bu ise.. zevke dayalı bir iştir.. Akıl bunu, fikri nazarı yolundan idrâk edemez..

Çünkü bu, ilâhî bir keşiftir.. Allah, kullarından dilediğine ihsan eyler..

Hasılı:

1.) Muhkem kaza işinde tağyir ve tebdil yoktur..
2.) Ama mübrem olanda, tağyir olması mümkündür..

Bu sebebledir ki: Resulullah S.A. efendimiz, ancak **mübrem kazadan Allah'a sığındı..**

Zira, **Resulullah S.A. efendimiz, bu çeşit kazada tağyir ve tebdil olacağını biliyordu..**

Nitekim bu manada gelen bir âyet-i kerimede şöyle buyuruldu:

- "Allah, dilediğini imha eder; dilediğini sabit kılar.. Ana kitap onun katındadır.." (13/39)

Haliyle, bu muhkem kazanın aksinedir.. Zira, muhkem kazaya şu âyet-i kerime ile işaret edilmektedir..

- “Allah’ın emri, herhalde yerine gelen bir kaderdir..”   (13/39)

Yukarıda ayrıntıları ile anlatılan bu ilmi, keşif yolu ile elde etmeye çalışana en zor tarafı: Mübrem kaza ile, muhkem kazayı birbirinden ayırd etmektir..

Bunu ayırd etmesi gerekir ki: Muhkem kaza karşısında edebini bile; mübrem kazada ise.. şefaat dileye..

Zaten Allah-u Taâlâ’nın bir kimseye mübrem kazayı bildirmesi, şefaat babında onun lehine izindir..

Nitekim bu manada şöyle buyuruldu:

- “Onun izni olmadan katında şefaatçı olacak kimmiş?..”   (2/255)

•

Bilesin ki..

- LEVH-Ü MAHFUZ..

Tabiri ile anlatılan ilâhî nur, Allah’ın zat nurudur..

Zatının nuru ise.. aynen zatıdır.. Onda bölünme ve parçalanma muhaldir.. Zira o: Mutlak Hak’tır.. Bu anlatılırken:

- Nefs-i küllî..

Tabiri kullanılır.. Bu yüzü ise.. mutlak halktır.. Bu manaya ise.. şu âyet-i kerime ile işaret edilir:

- “Elbet o, LEVH-Ü MAHFUZ’da KUR’AN-I MECİD’dir.”   (85/21-22)

Burada:

- "K U R' A N.." (85/21)

Kelâmı ile nefis murad edilir..

Yani: Yüce zatın nefsi.. İzzetle âli olan şahsın nefsi.. Bu nefs-i külliye ile, LEVH-Ü MAHFUZ' dadır..

Bu mana ile: İnsan-ı kâmili kasdediyorum..

Ama, hiç bir şekilde, hülûl ve ittihad akla gelmemeli..

Ne hülûl, ne de ittihad..

Allah.. Hak söyler..

İrşad yoluna ileten odur..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

SİDREİ – MÜNTEHA: O mekânın nihayetidir ki, mahluk,
Allah'a vuslat yolculuğunda seyrini orada keser.. Orada kalır..

Ondan sonrası, tek başına Hakka tahsis edilmiştir..

Orada, mahlukun ayağı yoktur..

SİDREİ – MÜNTEHA'nın sonuna varmak mümkün değildir..

Çünkü mahluk, orada bu geçici varlığından soyunmuştur.. Hak varlığında
yok olmuştur.. Örtülmüştür; silinmiştir..

Mahluk, sırf bir yokluğa katılmıştır.. SİDREİ – MÜNTEHA'nın sonunda;
onun için bir varlık, söz konusu değildir..

Anlatılan manaya işaret olarak: Mirac gecesi, Cebrail a.s. Resulullah S.A.
efendimize şöyle demiştir:

- Eğer bir karış daha yaklaşırsam; muhakkak yanarım..

Burada:

- E ğ e r..

Manasında söylediğimiz, kelimenin Arapça aslı:

- L E V..

Edatıdır.. Bu, imtina harfidir.. Yaklaşmanın imkânsızlığını anlatır..
Çünkü oraya yaklaşmak imkânsızdır..

*

Resulullah S.A. efendimizin verdiği habere göre:
Oraya vardığı zaman: bir SİDR AĞACI görmüştür.. Bu ağacın yapraklarını da,
fil kulağı şeklinde bulmuştur..

Kayıtsız şartsız bu anlatılanlara iman etmek gerekir.. Sebebi:
Kendi özünden haber vermesidir..

Bu hadis-i şerifin tevilli olması da muhtemeldir.. Ki bu tevilli şekli,
miracımızda bulduğumuzdur..

Onun, zâhirî durumuna göre, söylenmiş olması da mümkündür..

Böyle olunca, misalî tecelligâhlarında öyle bulmuş olur.. Keza,
ilâhî menzil ve manzaralarda da..

Evet.. o, bu halde bir SİDR AĞACI bulmuş olur..
Bu durumu ile, o SİDR AĞACI, hayalinde hisse bağlı bir şey olur;
kemal gözünde de müşahede edilen..

Böyle olur ki; kendisine, hakikata dayanan bir keşif gele..
Hem suret, hem de mana olarak..

Resulullah S.A. efendimizin verdiği haberler, hemen hemen aynıdır..

Yani: Manaları, yukarıda anlatılan gibidir..
Ki, o miracında SİDR AĞACI'nı o şekilde bulmuştur..

Biz onun buyurduğuna mutlak bir surette iman ederiz..

İsterse, SİDR AĞACI'nı: Bize ihsan edilen keşif, başka yoldan kayıtlı olarak buldursun..

Çünkü, onun miracı bambaşkadır; bizimki onun gibi olamaz..

Keşfin bize yaptığı ihsanla: Onun, hadisinin mafhumunu alırız..

Şuna da iman ederiz ki: Anladığımızın ötesinde; o hadisin, ilmimizin yetişmediği nice manaları vardır..

Hâsılı: Bu hadis-i şerifle bize ilâhî keşfin gösterdiği yol:
SİDR AĞACI ile murad, imandır..

Aynı manaya işaret olmak üzere, bir hadis-i şerif vardır..

Resulullah S.A. efendimiz şöyle buyurmuştur:

- "Her kim, içini NEBAK (1) yemişi ile doldurursa..
Allah onun kalbini imanla doldurur.."

*

Sözü edilen ağaç yapraklarının, fil kulağı şeklinde oluşu:
İmanın büyüklüğüne ve kuvvetine misaldir..

Onun yapraklarından, birer tane cennet evlerinden her birine ulaşması ise..

o ev sahibinin imanından ibarettir..

*

Bilesin ki..

Biz, SİDRE'yi bir YER olarak bulduk; orada sekiz müşahede makamı vardı..

Her müşahede makamında, öyle yüce manzaralar vardır ki;
o manzaraları, çok değişik ve çeşitli oluşları icabı kavramak mümkün değildir..

Bu değişik manzaralar ise.. o müşahede makamı sahiplerinin
zevkleri nisbetinde olmaktadır..

Yukarıda:

- Y E R..

Dediğimiz zuhur yerlerinde Yüce Hakkın zuhurudur..
Bu zuhur ise: Hakka has hakikatlerde ve halka ait manalarda,
kendisine tecellisinden ibarettir..

*

Yukarıda anlatılan; SEKİZ müşahede makamlarını da şöyle sıralayabiliriz:

1. Yüce Hakkın zâhir ismi ile tecellisidir.. Ama kulun batın cihetinden..
2. Yüce Hakkın batın ismi ile tecellisidir.. Ama kulun zâhir yönünden..
3. Yüce hak, kulun ruh cihetinden, Allah ismi ile, tecelli eder..
4. Yüce Hak burada; kulun nefsi cihetinden RAB sıfatı ile tecelli eder..
5. Burası mertebe tecellisidir.. Ki bu; kulun aklınca RAHMAN'ın zuhurudur..
6. Kulun vehmi ciheti ile, Hakkın tecellisidir..
7. Hüviyet marifetidir.. Burada Yüce Hak, kulun isim benliğinde tecelli eder.

8. Zatın marifetidir.. Ama kulun mutlak yönünden..

Bu makamda yüce Hakkın tecellisi,
kulun zâhir ve batın heykelinde kemâli ile olmaktadır..

Durum anlatıldığı gibi olunca: Batınla batın, zâhirle zâhir, hüviyetle hüviyet, benlikle benlik olur..

Anlatılan müşahede makamlarının en yükseği burasıdır..
bundan sonrası ise.. ahadiyettir.. orada mahlukun hiç görüntüsü yoktur..

Zira orası, sırf Hakka hastır.. Bu makam, Vacib'ül – vücud olan zatın özellikleri arasındadır..

Şayet, kâmil kişiye bu tecelliden bir şey gelirse deriz ki:

- Bu, ilâhî bir tecellidir.. kendisi içindir.. Hakkın orada bir görüntüsü yoktur..
Hiçbir şekilde, o tecelli halka bağlanamaz; mutlaka Hakkındır..

İşte, anlatılan mana icabıdır ki:
Ehlullah, ahadiyet tecellisini halka bağlamayı men etmişlerdir..

Nitekim ahadiyet bahsi daha önce geçti..

Doğruya başarıyı Allah verir..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bilesin ki..

RUH'ÜL – KUDÜS: Ruhların da ruhudur..

Ve.. o:

- "KÜN (OL).." (6/73)

Emri şumulünün altına girmekten yana **münezzehtir..**

Sonra onun için:

- M a h l u k t u r..

Denemez.. çünkü o: **Hakkın has yüzlerinden bir yüzdür..**

Ve.. varlık: O yüzle kaimdir..

O, bir ruhtur; ama diğer ruhlara benzemez..

Zira o: **Allah'ın ruhudur..**

Ve.. Âdeme: Bu ruhtan üflemiştir..

Şu âyet-i kerime ile, bu manaya işaret edilmiştir:

- “Ona ruhumdan üfledim..” (38/72)

Bu manadan da anlaşıldığı gibi, Âdem’in a.s. ruhu yaratılmıştır; ama Allah’ın ruhu, yaratılmış değildir..

Çünkü o: RUH’ÜL – KUDÜS’tür..

Yani o: Kevnî noksanlardan yana **münezzehtir; temizdir**..

•

Bu ruh, o ruhtur ki; ondan anlatılırken:

- Mahlukattaki Allah’ın yüzü..

Tabiri kullanılır..

Ve.. âyet-i kerime ile anlatılan manası şudur:

- “Ne yana dönerseniz, Allah’ın yüzü oradadır..” (2/115)

Bunun daha açık manası şudur.

Bu **RUH’ÜL – KUDUS, o ruhtur** ki; bu Kevnî varlığa, Allah bir varlık vererek onunla kaim kılmıştır..

İşbu varlık sayesindedir ki: **Dış duygularınızla, bu duygular âleminde, ne yana dönerseniz; fikirlerinizle, makulatta ne yana çevrilirseniz:**

Bu mukaddes ruh, orada kemâli ile aynen vardır..

Çünkü o: **Veçh-i ilâhîden** ibarettir.. Varlık ise.. bir veçh-i ilâhî ile kaimdir..

Bu veçh-i ilâhî her şeyde vardır; ve.. Allah'ın ruhudur.. Bir şeyin ruhu ise..
o şeyin kendisidir; nefsidir..

Bu durumda: **varlık Allah'ın nefsi ile kaimdir**..

Yani **kendisi ile..**

Onun nefsi ise.. **zatıdır**..

•

Bilesin ki..

Bu hisler çeşidinden her şeyin bir ruhu vardır ki; sureti onunla kaimdir..

Bu suretin ruhu ise.. lafız için bir mana gibidir..

Ve.. bu mahluk ruh için; ilâhî bir ruh vardır ki: O mahluk ruh onunla kaimdir..

İş bu ilâhî ruh ise: RUH'ÜL – KUDÜS'tür..

Bir kimse, bu RUH'ÜL – KUDÜS'e bakıp **insanca gördüğü** zaman,
onu mahluk olarak görür.. Çünkü , iki kıdemin bir araya gelmesi mümkün değildir..

Halbuki kıdem, yalnız Allah'a mahsustur.. Ama, tek başına..

Onun bütün esma ve sıfatı da, zatına bağlıdır..

Çünkü onda bölünme ve parçalanma muhâldir..

Bu ruhun dışında kalan mahluktur; sonradan yaratılmıştır..

•

Burada, insanı ele alarak; daha açık bir mana ile anlatalım..

Meselâ:

İnsanın, bir cesedi vardır; bu onun suretidir..
İnsanın, bir ruhu vardır; bu onun manasıdır..
İnsanın, bir sırrı vardır; bu onun ruhudur..
İnsanın, bir de vechi vardır; işte buna:

- RUH'ÜL – KUDÜS, sırr-ı ilâhî, vücud-ü sari.. Tabir edilir..

•

Yine insan üzerinde duralım; daha başka açıdan alarak devam edelim..

İnsana, suretinin ki; bu surete:

Beşeriyet ve şehvaniyet..

Tabiri kullanılır..

Evet.. İnsana, bu suretinin iktizası olan şeyler galip gelirse.. o zaman:
Ruhu madenî kalıntıları kazanmaya başlar..

Ki onun suretini aslı da budur.. Suretinin kaynak mahalli de odur..

Böyle olunca aslî âlemi karışır.. Çünkü, o suretine beşeriyetinin iktizası şeyler yerleşmiştir.. Ruhî serbestliği gitmiş; suretle bağlantı kurulmuştur..

Böylece: Tabiat ve âdet zindanına girmiş olur..

Onun dünya evindeki bu hali: Âhiretteki siccinin misalidir.. Belki de,
ruhunun karar kıldığı âhiret siccinin, yani; zindanının aynıdır..

Ancak âhiretteki zindanında, görülür; elle tutulur gibi, bir ateş içindedir..

Daha açık manası ile bu siccin: Cehennemdir..

O cehennem ise.. dünyada, anlatılan manayadır.. Âhirette ise.. mana olanlar
bariz bir şekilde görünür.. şekilleri, belli suretleri vardır..

Bu manayı anla..

Yine insan üzeride duralım; üstte anlatılanın aksini anlatalım..

Bir insana, ruhanî işler üstün gelirse.. ki bu da:

Sağlam düşünce, az yemek, az konuşmak az uyumakla olur.. Bir de,
beşeriyetinin gerektirdiği işleri bırakmakla..

İşte.. o zaman: İnsanın heykeli ruhî bir letafet kazanır..

Bu kazancı ki elde etti: Su üstünde yürür, havada uçar..

Duvarlar onun görüntüsünü perdelemez.. Uzaktaki beldeler ona uzak gelmez..

Bundan sonra onun ruhu: Engellerin olmadığı bir mahalde yerleşir..
Ki bu engeller; beşeriyet iktizası olan şeylerdir..

İş bu kimse; Mahlukatın en yüksek mertebesine ulaşır..

Anlatılan mertebe ise.. mutlak ruhlar âlemidir.. Serbesttir..
Cisimlerle komşuluğu sebebi ile hâsıl olan bütün bağlardan azadedir..

İşbu manaya, şu âyet-i kerime ile işaret edilmektedir:

- “Şüphesiz; iyiler Naim Cennetindedir..” (82/13)

Yukarıda anlatılanın, daha ilerisine geçen insan da vardır..

Bu da, ilâhî işlerin kendisinde üstünlüğünü göstermesi ile başlar.. Ki bu da: Allah için olanları müşahededen ileri gelir..

Bu türden müşahede edilenler ise.. Allah’ın güzel isimleri ve yüce sıfatlarıdır..

Anlatılan müşahedeye nail olan kimse, beşerî ve ruhî yönden iktiza eden şeylerin varlığı ile beraber kudsî bir varlıktır..

Beşeriyetin iktiza ettiği şeyler odur ki: Bu cesedin kıyamı onlarladır..

Tabiatın ve ruhun mutadı olan işler ise..

İnsanın namus kıyamını sağlayan işlerdir.. Bunlar da: Makam sahibi olmak, istilâ, yükseklik talebi gibi şeylerdir..

Çünkü insan, ruhî yönden yücedir; bu gibi şeyleri, hatta daha başkalarını taleb eder..

Ancak, insan bu anlatılan ruhî ve beşeri işleri bir yana bırakıp aslı olan sırrı müşahedeye devam ederse.. ki bu, onun aslıdır..

İşte o zaman : İlâhî sırrın hükmü zuhur etmeye başlar..

Durum böyle olunca: İnsanın heykeli ve ruhu: Beşeriyet çukurundan kalkar; tenzih kudsiyetinin evcine çıkar..

Ve o zaman, Yüce Hak: Onun kulağı, gözü, eli ve dili olur..

Böyle bir elin sahibi: Gözsüze elini sürünce gözü açılır; abraşın illetini de giderir..

Böyle bir dilin sahibi: Bir şeyin olması emrini verdiği zaman,
Allah'ın emri ile o şey, olur..

İşbu kimse: RUH'ÜL – KUDÜS'le teyid edilmiştir..

Nitekim İsa'nın A.S. vasfı bu idi ve Allah-ü Taâlâ onun için şöyle buyurdu:

- "Biz onu: RUH'ÜL - KUDÜS'le teyid ettik.." (2/87)

Bu manayı iyi anla..

Allah.. Hak söyler..

Bu yolda hidayeti nasib eden Allah'tır..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bilesin..

Bu, o MELEK'tir ki; sofiye dilinde ona:

- **Hakkın onunla mahluk göründüğü ve Hakikat-ı Muhammediye..**

Adı verilmiştir..

Allah-ü Taâlâ'nın **bu MELEK'e olan nazarı, kendi nefisine** nazarı gibidir..

Onu, **kendi nurundan** yarattı; âlemi de ondan yarattı..

Ve onu.. Âlemde nazarına bir mahal kıldı..

- **Allah'ın emri..**

Şeklinde gelen isim tamlaması, **bu MELEK'in isimleri** meyanında sayılır..

Mevcudatın en şereflisi odur..

Makam, mekân itibarı ile; mevcudatın en ulusu, derece itibarı ile de en yücesidir..

Bundan üstün bir melek yoktur..

Ve o: Yakınlık ihsanına nail olan mukarrabin zümresinin efendisi;
ikrama nail olan mükerremin camiasının en faziletlisidir..

Allah-ü Taâlâ, **mevcudat çarkını, onun üzerinde döndürür..**
Mahlukat semasının kutup noktası odur..

Allah-ü Taâlâ her şeyle beraber, ona özel bir yüz yaratmıştır;
o yüzle kendi zatına katılır..

Allah-ü Taâlâ onu yarattığı mertebede; sekiz suretle korur..

İş bu sekiz suret: **Arşın hamilleridir..**

Memleketin tümünü, ondan yarattı.. Hem de, ona göre ve onun maddesinden..

Memleketin ona bağlantısı; denizden sıçrayan damlaların denize bağlantısı gibidir..

Arşı taşıyan sekiz meleğin ona bağlantısı: İnsan ruhundan gelip
insanın varlığını ayakta tutan şu sekiz şey gibidir: **Akıl, vehim, fikir, hayal, musavvire, hafıza, müdrike** ve **nefis**..

•

Sonra..

Bu MELEK'in: Ufkî âlemde, ceberutî âlemde, illî âlemde, melekûtî âlemde,
mülkî âlemde ilâhî bir saltanatı vardır ki; Allah-ü Taâlâ onu, sırf bu melek için yaratmıştır..

İş bu MELEK: HAKİKAT-I MUHAMMEDİYE' de tam kemâli ile zuhur etmiştir..

İşbu mana icabıdır ki: Resulullah A.S. efendimiz, en faziletli beşer olmuştur..

Bu vesile ile, Allah-u Taâlâ, ona ihsanlarını yağdırmıştır..
En güzel nimetlerini vererek ona yardım etmiştir..

İşte anlatılan mana icabıdır ki, Allah-u Taâlâ, Resulullah S.A. efendimize şöyle buyurdu:

- “Biz, sana emrimizden ruhu vahyettik.. Sen, kitap nedir, iman nedir bilmezken; biz onu bir nur eyledik?.

Kullarımızdan dilediğimizi ona hidayet eyleriz..
Sen dahi, istediğini doğru yola hidayet eylersin..” (42/52)

Bu âyet-i kerime ile, şöyle bir mana anlatılmak istenir:

Biz senin ruhuna, bu MELEK’in yüzlerinden kâmil bir yüz açtık..
O MELEK bizim emrimizdir..

Kaldı ki, bu MELEK’in ismi: **Emrullah**’tır..

Yani: Allah’ın emri..

Yine bu MELEK’e işaret olarak:

- “RUH Rabbımın emrindendir..” (17/85)

Yani: Onun yüzlerinden bir yüzdür..

Ancak, bu ikinci âyet-i kerimede bir nükte vardır.. Şöyleki:

- “Sana RUH’tan sorarlarsa.. de ki:

- “RUH Rabbımın emrindendir..” (17/85)

Buyrulduğu ve soruya karşılık; RUH, mutlak olarak bir kayda bağlanmadan anlatıldı..

Yani: Emir yüzlerinden bir yüzdür..

İş bu mana, Muhammed S.A. RUH’unun hilafınadır.. Zira ona:

- “Biz, sana emrimizden RUH’u vahyettik..” (42/52)

Buyurdu..

Burada açık anlatması, ona ihtimam gösterdiğini belirtir..
Öbür yerde, kapalı geçmesi ise.. Resulullah S.A. efendimizin kadir kıymet yönüyle büyüklüğünü anlatmak içindir..

Nitekim böyle bir büyüklük anlatılması için:

- “Öyle bir gün ki, insanlar onun için toplanmıştır..” (11/103)

Burada, günün nekre yolu ile anlatılması; o günün büyüklüğüne, azametine işarettir..

İşte.. bütün bu manalar anlatır ki: bu makamda:

- “Emrimizden RUH’u..” (42/52)

Buyurması yakışıyordu; öyle buyurdu.. Ve:

- Emrimizden sana vahyettik..

Buyurmadı.. çünkü: Varlıktan kasd olunan yine RUH’tur..

Sonra.. izafet nuru kullanılarak:

- “Emrimizden..” (42/52)

Buyuruldu.. Bütün bu ifade şekilleri, Resulullah S.A. efendimizin
kadrinin yüceliğini anlatır..

•

Sonra.. şunu bil ki..

Allah-ü Taâlâ, **bu MELEK'i zatına bir ayna olarak** yarattığı için;
zatını, ancak **bu MELEK'te zuhura getirmektedir..**

Cenab-ı **Hakkın zuhuru diğer mahlukatın tümündeyse..
ancak sıfatları iledir..**

Durum anlatıldığı gibi olunca; O MELEK:

Dünya ve ahirete bağlı âlemin kutbudur..Cennet ve Cehennem ehlinin,
ehl-i kesib'in, ehl-i arafın dahi kutbudur..

Allah'ın ilminde, ilâhî hakikat onu iktiza etmiştir ki: Yarattığı her şeyde,
bu MELEK'ten bir yüz buluna **ve o yaratılan şeyin küresi, bu yüz üzerine
devresini döndüre..**

Çünkü, o şeyin kutbu odur..

•

Bu MELEK: İnsan-ı kâmilden başka; Allah'ın yarattıklarından hiç birine tanıtılmaz..

Bu **veli zat, onu tanıdıktan sonra; bazı şeylerde bilir..**

O bildiği şeylerle tahakkuk ettiği takdirde, bir kutup olur; varlık çarkı,

tümden onun üzerinde dönmeye başlar ve o: MELEK için bir vekil hükmündedir..

O, bir vekildir; çünkü, asaleten bu varlıktaki kutupluk, bu MELEK'e hastır..
Bu türden diğerlerine verilen, vekâlet ve niyabet üzeredir..

Bu MELEK'i tanımaya çalış..

Anlatılan bu: RUH ADLI MELEK, Allah'ın kitabında şöyle anlatılır:

- "O gün RUH kaim olur..

Melekler, saf halindedir.. Rahman'ın izin verdiği hariç; konuşamazlar..
O da, isabetli konuşur: Bu Hakkın günüdür.." (78/38-39)

O gün, bu MELEK, ilâhî saltanatla kaimdir..

Melekler, onun önünde saf halinde durup, hizmetine bakarlar..

Bu **MELEK ise.. Hakkın kulluğunda** bulunur..

Allah'ın kendisine emri üzerine; ilâhî huzurunda tasarruf eder..

Âyet-i kerimede geçen:

- "Konuşamazlar.." (78/38)

Kelâmı, melekler içindir; RUH için değil..

Çünkü, ilâhî huzurda o: Mutlak bir şekilde konuşma izni almıştır..

Zira o: **Oranın ekmel zuhur yeri ve en faziletli tecelligâhıdır..**

Diğer meleklere gelince: Her ne kadar ilâhî huzurda izin verilirse de;

o izni alan her melek, bir kelimeden fazla konuşamaz..

Daha fazla konuşmaya gücü yetmez.. Elbette ve elbette.. geniş konuşmak, onun için mümkün değildir..

NETİCE: Bir melek, ilâhî huzurda, ancak bir kelime konuşabilir..

•

Yüce Hak'tan emri ilk alan bu MELEK'tir..
Sonra, bunun dışında kalan meleklere tevcih edilir.. Onlar askerdir..

Bu âlemde, **bir işin yerine gelmesi emri çıkınca**; Allah-ü Taâlâ **o işe uygun bir melek yaratır; RUH'a gönderir..**

O melek de RUH'un emrettiğini yapar..

•

- **Mukarrebin..**

Adı ile anlatılan meleklerin hepsi, bu RUH'tan yaratılmıştır..

Bunlar, sırası ile: **İsrafil, Cebrail, Mikâil ve Azrail'dir..**

Bunların üstünde bulunan:

- **N u n..**

Adlı melek.. ki bu: Levh-ü mahfuzun altındadır.. Ayrıca:

- **Kalem..**

Adlı melek.. ki bu da, ileride anlatılacaktır..

- **Müdebbir..**

Adlı melek.. Bu da, kürsî'nin altındadır..

- **Mufassil..**

Adlı melek .. Bu da İmam-ı mübinin altındadır..

Bütün bu meleklerin hepsi, RUH'tan yaratılmıştır.. Hepsi de:

- Alûn.. – Yüceler -

Tabir edilen meleklerdir; İlâhî hikmet icabı, Âdem'e secde emri almamışlardır..

Eğer onlar: Âdem'e a.s. secde için emrolunmuş olsaydı; zürriyetinden her biri, onları bilirdi; tanırdı..

Görmez misin: Âdem'e a.s. secde ile emrolunan melekler, âdemoğullarından her birine nasıl zâhir olur?..

Uykuda ilâhî bir misalle onlara nasıl suretlenir gelir?.. Hak onu, uyuyana çıkarır..

Uykuda görünen o suretlerin tümü: Allah'ın melekleridir..

Emrolunduğu işi yapmak hükmü ile, misal yollu tenezzül eder; gelir.. Uykudakilere, çeşitli suretlerde görünür..

Bu mana icabıdır ki: Uykudaki, taş cinsi cemad şeylerin konuştuğunu görür..

Eğer, o cemad sureti ile, surete bürünen bir ruh olmasaydı; konuşmazdı..

İşte.. Resulullah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi, bu manadadır:

- **“Doğru rüya Allah’tan bir vahiydir..”**

Bu, o demektir ki: Melek o şekilde nüzul eder..

Bir başka hadis-i şerifte ise, şöyle buyurdu:

- **“Doğru rüya, peygamberliğin kırk altı parçasından bir parçadır..”**

Lanetli iblis de, Âdem’e a.s. secde emrini alanlar arasındaydı; ama secde etmedi..

Şeytanlara da emretti.. Ki bunlar da, onun neticesi ve zürriyetidir..

Verdiği emir şuydu: Melekler nasıl surete bürünüyorsa.. onlar da uykudakilere surete bürünüp giderler..

Bunların suretinden ise.. yalancı rüya zâhir olmaktadır..

Bu anlatılandan hâsıl olan odur ki:

- Alûn.. - Yüceler -

Adı ile anılan melekler, Âdem’e a.s. secde için emir almadılar.. Dolayısı ile, onları, ancak; âdemoğullarından:

- **İlahiyun..**

Vasfını alan zatlar tanıdı..

Bu ise.. **âdemiyet ahkâmından temize çıktıktan sonra, onlara ilâhî bir ihsandır..**

- **Âdemiyet ahkâmı..**

Demek:

- **Beşeriyet icabı olan manalar..**

Demektir..

Bu manada, şu âyet-i kerimeyi anlatmak icab eder:

**- "Elimle yarattığıma secde etmeme ne engel oldu?..
Yoksa ALÛN'dan mısın?.." (38/75)**

Demek oluyor ki, ALÛN için secde emri yoktur..

Nitekim, Muhiddin b. Arabî r.a. Fütuhat-ı Mekkiye adlı eserinde
bu manayı anlatmıştır..

Ancak:

- A L Û N..

Adlı meleklerin hangileri olduğu üzerinde açık bir şekilde durmamıştır..

Sonra.. anlattığımız âyet-i kerimeyi delil eylemiştir..

*

Üstte geçen âyet-i kerime üzerinde biraz duralım.. Özellikle âyette geçen
istifham üzerinde duracağız.

Bilesin ki..

Hak tarafından gelen suali, bilinen manadaki istifham saymak doğru olmaz..

Durum anlatıldığı gibi olunca; Hak'tan vaki sual, gelişine göre,

şu dört manadan birine gelir: Menfi, müsbet, ünsiyet, tehdid, yani korkutmak..

Allah-u Taâlâ'nın iblise:

- "Secde etmene ne engel oldu?.." (38/75)

Şeklindeki sorusu, başlıca tehdid ve korkutmak içindir..

- "Kibre mi düştün?.." (38/75)

Manasını olduran elif ise.. yine soru değil, isbattır..

Yani:

- Kibre düştün..

Demektir.. Ki bu durum:

- "Ben, ondan hayırlıyım.." (7/12)

Sözüyle bellidir..

- "Yoksa ALÛN'dan mısın?.." (38/75)

Kelâmındaki:

- "Y o k s a.." (38/75)

Manasını çıkaran:

- "E m.." (38/75)

Edatı da, burada menfi manadadır..Yani:

- Sen, ALÛN'dan değilsin..

Demeğe gelir..

Ünsiyet ve sözü açmak için kullanılan istifhama gelince; onu da
Musa a.s. ile yapılan şu konuşmada görebiliriz:

- "Sağ elindeki nedir ya Musa?.." (20/17)

Böyle bir soru, Musa a.s. için ünsiyet oldu; şu cevabı ile açıldı:

**- "O asamdır.. Ona dayanırım. Onunla, koyunlarıma yaprak çırparım..
Onunla, bence görülen daha başka işler de vardır.." (20/18)**

Musa a.s. kendisine, istifham yollu sorulan sualden böyle geniş bir cevab beklediğini biliyordu; onun için böyle konuştu..

Bizim için belli manâda bir soru olsaydı; verilecek cevap:

- "O asamdır.." (20/18)

Cümlesi olurdu..

Ki, ilâhî hazretin huzurunda, ehlullaha düşen edeb de budur..

İşbu mânaları, Allah-u Taâlâ, bu İNSAN-I KÂMİL'de açığa çıkardı..

Ta ki okuyasın; gereği ile amel edesin..

Saidler zümresinden yazılasın..

O halde, bu mânalar içinde edebini bulmaya bak..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Burası İsrafil'in a.s. makamıdır.
Amma şan, kerem sahibi Resulullah S.A. efendimizden..

•

Bu KALB, arşıdır mekân sahibi Allah'ın;
Hem mamur hüviyetidir insanda anın..

Onda zuhuru Hakkın, onda özü için;
Gerçekte orada istivası Rahman'ın..

Ve.. Allah KALB'i sırrını merkez yarattı;
Devrini kuşatır kevnin, dahi ayanın..

Şöyle anlatılır o, hakikat ehlince:
En yüce nazargâh, cevelân yeri an'ın..

Tur ondadır, kitabı ile denizi de;
Ve.. mânası rakkın, şanı yüce tevanın

O odur ki: İlâh, nuru diye anlattı:

Böyle geldi muhkem mânasında Kur’an’ın..

Zeyt yağı olarak takasında kandili;
Zücace, misali yıldız parlamasının..

Hem mukallib hem mukalleb şanı odur ki;
Çıkar düşer, aksi de ondadır çıkmanın..

Ondan zulmen onadır, nuru dahi ondan;
Onun üzerine gelir nuru ekvanın..

Elçisi ona geldi, ondan onun için;
Yoludur Rabbanî makama varmasının..

Taatta melektir, yücelikte Rabb olur;
Kabahat işlerse hakikatı şeytanın..

Bir işarettir, şaşarlar orda insanlar;
Beyninde kârlı ile, sahib-i hüsranın..

Sırlar hazinesi zerreden başka ne ki?
Denizi o, misali şu açık beyanın..

Kapalı bir ev olup kilidi kocaman;
İki kanadı var ona giden kapının..

Biri çeker seni yüceler yücesine;
Yolu cahime çıkar ikinci kapının..

O kapı ki, çözersen şifresini bir gün:
Ama açarsan o kapıyı kırmaksızın..

Tebrik ederim eriştin maksuda kemâlle;

Kondun oraya ki, sahasıdır Rahman'ın..

Açarken kırarsan koruya girmiş oldun;
Tutulursun, makamı orada sultanın..

KALB'in misalidir işte öğren sırrını;
Anlatayım, üstüne basarak sırların..

Ev KALB'in sırrıdır, kapısına gelince;
Biri İlâh, ismi, biri vasfı Sübhanın..

Onun kilidi zattır, mukaddestir zatı;
Çözmek, Hakkı bilmektir yolunca imanın..

Açmak dahi şühuddur ayn-ı yakinini;
Ve.. göz bebeğin kapsamı ile ayanın..

Sebeblere ermen dahi tahakkuk oldu;
O şeyde ki baş eğdiğidir SEKALÂN'ın..

Gelince yüceliğe varmayı tebrike;
Sahasıdır orası insanda Rahman'ın..

Hazineyi bil, bilmek idrâkidir ancak;
Bulunca varlığını nükte-i deyyanın..

Bilmezsen eğer onun kadrini düşün;
Aziz düşer, zillet hakkı zelil olanın..

O ki, tahkik yollarına riayet etmez;
Çıkmaz tekvinden, içindedir tabiatın..

Gelince koruya varmaya o, zatıdır;

Edilmez gayrı sözü, hüsnün ve ihsanın..

Ümittir anlatılanı bulan kes için;
Belki bir nefha gelir, canibinden BA'nın..

Gelince iki kanada biri rızadır;
O yoldan çözülür hep şifresi rıdvanın..

Kalan kanat gazaptır ki, onun vüs'atı;
Cevelân ettiği sahasıdır tuğyanın..

Rızanın alâmetidir Rabbın taatı;
Gazaplanmışsa nişan, içinde isyanın..

Tebrik alandır ki, istediğini yapar;
Kısır irfandır alâmeti kırıklığın..

Zifafını gelinin açtı gönlüm sana;
KALB içre kurulmuş üstüne yüce tahtın..

Bak o güzel geline sendeki gözüyle;
Gelir sana o zaman tümü manaların..

•

Allah sana başarı ihsan eylesin.

- **KALB, ezeli nurdur;** yüceliği özünde bir sırdır;
bu kâinatın özüne konmuştur ki; Allah-ü Taâlâ **onunla insana nazar eylesin..**

Dersem bunun ne demeğe geldiğini anlamaya çalış..

Kur'anda: **Âdem'in a.s. ruhuna üflenen, Allah'ın ruhu olarak anlatılmakta**

ve şöyle buyurulmaktadır:

- "Ona ruhumdan üfledim.." (15/29)

Bu nura:

- K A L B..

Adının verilmesi, iki manaya göredir ki; onları aşağıda anlatacağız.

Şöyle ki:

1. **O, yaratılmışların özüdür. Mevcudatın zübdesidir..**

Ama tümünün.. Âlâlarının ve ednalarının..

Bu ismi almasının bir sebebi de: Bir şeyin **KALB'i o şeyin hülâsası ve zübdesi olduğu içindir..**

2. **Takallüb halinin çabuk oluşudur..**

O bir **mihver noktasıdır.**

Esma ve sıfatı kuşatan varlık onun üzerinde devresini tamamlar..

Tam yüzleşme şeklinde; hangi ismin ve hangi sıfatın karşısında durursa.. o ismin ve o sıfatın hükmü onda çıkar..

- Y ü z l e ş m e..

Sözüm bir kayıttır. Yani: KALB için..

Aslında **KALB**, Allah-ü Taâlâ'nın **esma ve sıfatının tümü namına**

zata dönüktür.

Amma söylediğimiz yüzleşme şekli, ikinci bir şey
onun karşısına gelince olur.

Bu durum, KALB: O şeyin eserini özünde göstermeye
yüz vermiş olmasıdır..

O zaman, o şeyin nakşı onda çıkar.

Bu halinde, KALB'e verilen hüküm, o isme göre olur.

Şayet, isimler onu tümden hükmü altına alırlarsa.. ki bu da olur.

İşte.. o zaman kendisine hâkim olan bir ismin veya tüm isimlerin saltanatı
altında örtülü kalır..

Ve.. zaman, o ismin zamanı olur..

O ismin, gereği ne ise.. KALB'de ona göre tasarruf eyler..

•

Sonra..

Bilesin ki: KALB'in yüzü fuaddaki bir nura dönüktür..

Bu nurun adına:

- H E M M...

Denir.. Ki orası KALB'in nazar mahallidir, yöneldiği bir cihettir..

İsim veya sıfat, hemmin hizasında, bir cihetteki hizaya geldiği zaman,
KALB ona bakar.

İşte o zaman: Baktığı ismin hükmü KALB'e işlenir.

Sonra o isim gider; başka bir isim gelir.. Aynı cinsten bir isim de olur.

Bu sefer, yeni gelen isimle macerasını sürdürür;
tıpkı birinci isimde olduğu gibi..

Devamlı, iş böyle sürüp gider.

Ancak, KALB'in arka cihetinden gelen isme itibar yoktur.
Onun nakşı KALB'e işlemez.

Şunu da bil..

KALB'in kesin bir şekilde anlatılacak arka başı yoktur.

KALB'in hepsi yüzdür.

Ancak, hemm cihetine gelen yana yüz ismi verilir.

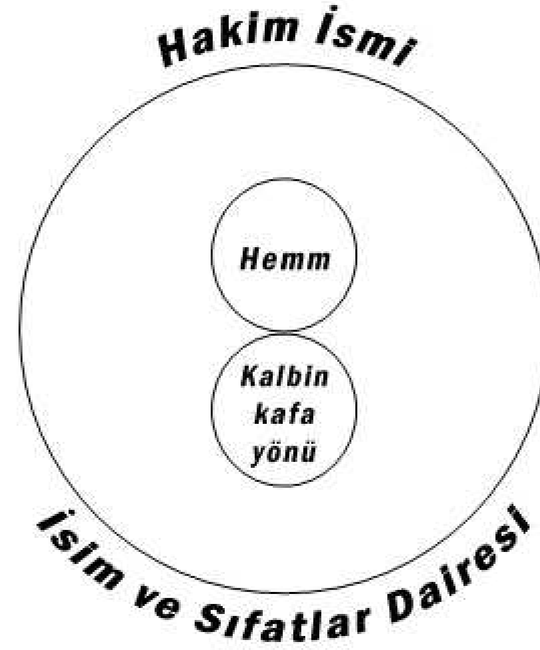
Bu hemmin hizasını aşan yana da:

Kafa.. yâni: Başın arka kısmı..

Adı .. verilir..

İşte .. aşağıda gösterilen dairede
anlatmak istediğimiz mânanın şeklini göstermektedir.

Anlamaya çalış.

.

Bilesin ki..

Hemm, olarak anlattığımız şeyin; KALB'e göre belli bir yönü yoktur..

Bazan üstte olur..

Bazan altta olur..

Sağa ve sola düştüğü de görülür.

Bu değişik haller, KALB sahibinin derecesi icabı olmaktadır..

İnsanların bazıları vardır ki; **onun hemmi:**
Devamlı üsttedir. İrfan sahiplerini bu meyanda sayabiliriz.

İnsanlardan bazıları vardır ki; **onun hemmi:**
Devamlı alttadır. Bu durum, dünya ehli kimselerde görülür.

İnsanlardan bazıları vardır ki; **onun hemmi:**
Devamlı soldadır.. Bu sol, nefsin yeridir.

İnsanlardan bazıları vardır ki; **onun hemmi:**
Devamlı sağdadır. Bazı **âbid kulların hali gibi..**

Ve.. nefsin yeri sol kaburgadadır..

Ekseri battal kimselerin hiç hemmi yoktur..
Varsa nefislerinden başka değildir.

Tahkik ehli zatlara gelince.. Bunların hali bambaşkadır..

Bunların bir **hemmi olmadığı gibi;** KALB'leri için:

- Kafa.. Yâni: arka kısım.

Adı verilen bir mevzi de yoktur..
Her halleriyle, **bütün isim ve sıfatlara dönük dururlar..**
Bir isimden **ayrı başka bir isme mahsus zamanları da yoktur..**

Çünkü onlar :

- Z a t i y y u n..

Adı ile anılırlar.

Yani: Onlar, **zatı ile Hak'la** olmaktadırlar**..** **İsim ve sıfatlarla değil..**

Bu mânayı anlamaya çalış..

•

Yukarıda aydınlatıcı izahtan sonra;
KALB kelimesine dair mânayı açmaya dönelim.

3. Dolayısı ile KALB'e:

- K A L B :

İsmi verilmesini gerektiren mânalardan biri de şudur:

KALB'e, göre isim ve sıfatlar kalıplar hükmüne girmiştir.. Sebebi:

Nurunu o kalıplara boşaltması ve istediği şekli onlara göre dökmesidir..

Çoğu kez, bu boşaltma ameliyesine:

- K A L B :

Tabiri kullanılır.. Denir ki:

- **KALB** olması için, gümüşü kalıba koydum.

Burada masdar şeklinde gelen **KALB**, mef'ule isim olarak kullanılmaktadır..

4. KALB, muhdes şeylerin, yâni: Sonradan yaratılmışların tersine bir mâna taşır..
Burada, anlatılmak istenen mâna şudur:

Öbürlerinin aksine; **KALB**'in nuru ilâhi bir kıdeme sahiptir..

5. KALB ismindeki mânadan biri de şudur:
O, aslı olan ilâhî mahalle dönecektir. Kaldı ki orası, onun dönüp geldiği yerdir..

Bu mâna bir âyet-i kerimede şöyle anlatıldı:

- "Şüphesiz bunda KALB'i olan kimseye öğütler vardır." (50/37)

Burada **KALB:** Hakka inkılab mânasınadır..

Bu inkılab: Himmet yüzünü, zâhiri mânalar taşıyan dünya kıyılarından alıp, hakikî mânalar ve bâtınî işlerle dolu yüce tepelere çevirmektir.

6. Bu mânda **KALB:** Halk iken, Hakka inkılab eyledi..

Yukarıdaki cümlenin asıl mânası şudur:

- KALB, kendi durumu ile halka ait bir müşahede yeri iken;
Hakka ait bir müşahede yeri oldu.

Bunun dışında bir mâna verilemez. Çünkü:
Halk, Hak olamaz. Sebebine gelince: Hak Haktır; halk da, halktır..

Hakikatler hiçbir şekilde değiştirilemez..

Ancak: Bir şeyin aslı ne ise sonunda ona döner..
Bu mânada gelen bir âyet-i kerime şöyledir:

- "Ona KALB olacaksınız.." (29/2)

7. KALB'in bu mâna ile anılmasında şu sebep vardır:
İşleri istediği şekilde çevirir..

KALB Allah-ü Taâlâ'nın yarattığı **FITRAT** üzerine olduğuna göre;
elbette işler onun istediği şekilde olur.

Bu hali ile o: Vücutta istediği gibi tasarruf eder..

KALB'in: Allah-ü Taâlâ'nın yarattığı **FITRAT** üzere yaratılması,
isim ve sıfatlarla oluşudur.

Bu mâna Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatıldı:

- "Aslında biz, insanı en güzel kıvamda yarattık.." (95/4)

Ancak o: Tabiî durumu ile adî hükümlere ve şehvet nasibine düşünce:
Bu beşeri hükümler ona üstün gelmeye başladı..

O, beyaz bir elbise gibi idi; kendisine yapışan her kirli şeyin nakşını aldı..

Sonra, bir çocuk gibidir.. Onun akıl edeceği ilk şey:
Dünya ehlinin dış halleridir. Bu durumda ona işlenecek haller:
Dünya ehlinin dağınık işleri, tefrikaları, tabiî ve adi şeylere düşüşleridir.
Bu hallerini görünce, onlar gibi olur..

Nitekim, Allah-ü Taâlâ bu mânayı şöyle anlattı:

- "Sonra onu aşağıların aşağısına gönderdik.." (95/5)

Eğer ilâhî saadete ehil bir kimse ise.. Yüce mertebelere ermeyi,
üstün makama çıkmayı sağlayan işleri bıraktıktan sonra birden akıllanır..

Bu akıllanma onun için bir tezkiyedir.. Yâni:
Beşeri çabalarından ötürü aldığı kirlerden temizlenmiş olur..

Hali anlatıldığı gibi olan kimse:

Elbisesine çıkan kiri yıkayıp temizleyen kimse gibidir..

Bu babda yapılacak temizlik: KALB'e yerleşen tabiî haller mikdarınca olur..

Bir kimseye: Beşeri haller ve adî işler tam yerleşmemiş ise..
Onun tezkiyesi kolay olur. Hem de kolaydan kolay..

Bir kimsenin durumu ona benzer ki:
Elbisesine bulaşan kir, bir iz bırakmaz; yıkayınca temizlenir.. Aslına döner..

Bunun dışında biri vardır ki;
tabiî haller ve adî şeyler onda tam mânası ile yer etmiştir..

Bu, o kimseye benzer ki: Her yanı ile elbisesini kir sarmış ve lekeleri yerleşmiştir..

Bunun temizlenmesi ancak ateşte yakılmaya veya kireçlemeye bağlıdır..

Hali anlatıldığı gibi olan kimseye zorlu sülûk, kuvvetli mücahede
ve nefse muhalefet gerekir.

İnsanın, bu yoldaki sülûkü ve nefsine muhalefeti kadar
KALB temizliği ve safası olur.

Zaafına gelince: Bu işlere dair zaafı kadardır.

Bu yoldan KALB temizliğine erenleri Allah-ü Taâlâ diğerlerinden şöyle ayırdı:

- "İman edip yararlı iş yapanlar müstesna.." (95/6)

Bunun daha açık mânası şudur:

- Onların özlerine yerleştirdiğimiz ilâhî sırları,
peygamberlerimize inen kitaplarımızda kendilerine anlattık..

İşbu sır, bize ve peygamberlere imânlarının hakikî yüzüdür..

Bu yüz ise.. Tevhid nüktesidir.. Bunun icabıdır ki,
onlar iman edip Allah ile huzura vardıran KALBİ amellerini işlediler..

Bu ameller:
İtikadların en güzeli, devamlı mürâkabe ve benzeri işler oldu..

Bunun dışında kalıbın işlediği ameller de vardır.. Bu ameller ise..
Farz ibadetler, sülûk ve emirlere muhalefet etmemektedir..

Bu mânaların değeri şu âyet-i kerimede anlatıldı:

- "İyi amel işleyenler müstesna.. Bunlara ecir vardır.." (95/6)

Bunun daha açık mânası şudur:

- Onların nail olduğu şeyler, bir hibe değildir ki; dolayısı ile minnet edilsin..
Nail oldukları şey, hakikatleri icabı kazandıkları zaferdir..

O hakikatleri ki, kendilerine göre yaratmıştık.. Bu da:
Aslî fıtrattan gelmektedir.

Onların nail olduğu her şey; kendileri için ayırdığımız bir istihkaktır..
İsterse tümü cömertlik hazinelerinden gelmiş olsun..

Sebebine gelince, ilâhi tecellilere:

- M e v h i b e..

Adı verilmez.. Çünkü onlar ilâhî istihkaktır.

Bu mânaya işaret olarak; Şeyhimiz Şeyh Abdülkadir Geylânî r.a. bir şiirinde

şöyle anlatmıştır:

Rıza meydanlarında hep salındım gezdim;
Adı: Hibe olmayan bir makama erdim.

8. Hakikî varlığa göre **KALB**'in misali: Yüze tutulan bir aynadır.
Bu mânaya göre **KALB:** Varlığın görüntüsüdür..

Bu manayı biraz daha açalım..

Bu âlem her nefeste, seri olarak değişmektedir.
Bu değişmenin görüntüsü de **KALB**'e işlemektedir. Dolayısı ile,
KALB de onlarla beraber değişiyor..

KALB'e işlenen bu değişik hale:

- Aks ve KALB..

Denmesinin sebebi, ancak ayna misali ile anlatılır..

Çünkü: Aynanın karşısına bir şey geldiği zaman:
O şeyin, aynada aksi çıkar: aynı değil..

Bir yazıyı düşünelim: Sağdan sola yazılmıştır..
Aynadaki görüntüsü soldan sağadır. Aynanın karşısına getirildiği zaman
sağ olan suret, aynanın solu olur..

Bu durum hiçbir şekilde değişmez. Bu mâna icabıdır ki, **KALB**'e:

- KALB..

İsmi verilmiştir.

Bana göre: Bu âlem ancak **KALB**'in aynasıdır. Aslı ve sureti **KALB**'dir.

Parça ve ayna da bu âlemdir.

Bu takdirde, **KALB**'e:

- KALB..

İsminin verilmesi yerindedir. Sebebine gelince:
Suret ve aynadan her biri diğerinin **KALB**'idir, yâni aksi..

Bu manayı anla..

KALB'in asıl olduğuna, âlemin dahi dal olduğuna dair delilimiz,
şu kudsî mânadır:

- "Beni ne yerim aldı, ne de semam; mümin kulumun KALB'i beni aldı.."

Bu mânanın tersine eğer âlem asıl olsaydı; ilâhî sığınmanın ona olması gerekirdi..
Bundan bilindi ki: **KALB** asıldır; âlem de dal..

•

Bilesin ki:

Yukarıda anlatılan alış, üç şekildedir; hepsi de **KALB'**de olup durmaktadır.

BİRİNCİSİ: KALB'in ilim alışıdır.

İşbu ilim, ilâhî marifettir.

Bu vücud ikliminde; Hakkın eserlerine akıl erdirecek, lâyıkı ile bilecek
KALB'den başkası yoktur..

KALB dışında kalan her şey: Rabbını, bir yüzden bilse dahi;

diğer yüzden bilemez.

Allah-ü Taâlâ'yı **KALB**'in dışında hiçbir şey her yönü ile bilemez..
Amma , **KALB** bilir.

Bu bir vüs'attır. Alıştır..

İKİNCİSİ: KALB'in müşahede alışıdır.

Bu bir keşiftir ki: **KALB** bu müşahede ile ilâhî cemalin güzelliklerine muttali olur..

İsim ve sıfatları müşahede ettikten sonra onların lezzetine varır..

KALB'in dışında kalan şeyler, Allah için olan şeylerden hiçbirinin zevkine eremez..

Meselâ : **KALB**, Allah-ü Taâlâ'nın eşyaya dair ilmine akıl erdirir.

Bu ilâhî sıfatın felekinde seyrine devam ettiği zaman, lezzetini alır.

Sonra bu ismin azameti de, Allah tarafından kendisine bildirilir..

Bundan sonra, kudret ismine geçer; onun da diğerleri gibi lezzetine erer.

Kalan diğer ilâhî isim ve sıfatlar işinde de aynı olur..

Hepsini özüne sığdırır ve zevkine varır.

Bu hali, öyle bir tadışla tadar ki: Kendi dışında birini tanımış, kudretini anlamış
ve o kudreti, eflâkinde seyrini sürdürdüğünü görmüş olur..

Bu ikinci bir genişliktir ki: İrfan sahiplerine vergidir..

ÜÇÜNCÜSÜ KALB'in hilâfet manasını alışıdır..

Bu mana: Allah'ın isim ve sıfatları ile tahakkukudur.

O kadar ki:

Hakkın zatını, kendi zatı olarak görür.
Hakkın hüviyeti, kulun hüviyeti gibi olur..
Hakkın benliği, kulun benliği olur.
Hakkın ismi , kulun ismi olur..
Hakkın sıfatı, kulun sıfatı olur..
Hakkın zatı, kulun zatı olur.

Böylece vücud ikliminde, tasarruf eder.
Onun tasarrufu, yerine kaim olduğu halifenin tasarrufu gibidir..

İş bu alışı, tahkik ehli kimselerin alışına benzer.

Bu tahakkuk şeklinin keyfiyetinde ve her isimdeki irfan sahiplerine düşen anlattığımız mahalle dair bazı nüktecikler vardır.

Amma anlattığımız kadarı ile iktifa ettik..

Ta ki iş: Rububiyet sırrını ifşaya varmasın..

Bu tür alışa:

- **Vus'at-ı istifa.. Yani: Tam alış.**

Adı verilir.. ki olmaz..

Allah'tan sana da, bize de başarı dileriz..

Bilesin ki..

Yeterince; tam bir şekilde Hakkı kavramak mümkün değildir..

Ama hiç bir şekilde.. Kadim için de böyle.. Mahluk için de böyle..

Önce kadimi anlatalım:
Bunun zatı sıfatlarından hiçbir sıfatın kapsamına giremez..

Sıfatlarından biri ilimdir.. Bu ilim, zatını kapsamına alamaz..

Böyle bir şeyin olması: Kül olanın cüz olanda bulunması demektir ki:
Allah-u Taâlâ külden de, cüzden de münezzehtir.

Hâsılı, Allah-u Taâlâ'nın zatını her yönü ile ilim kavrayamaz..

Ancak, bir şey söylemek gerekirse.. Şöyle denir:

- **Allah-ü Taâlâ özünün cahili değildir. Lâyıkı üzere zatını bilir..**

Ama şöyle söylenmez:

- Onun zatı, ilim sıfatının kapsamına girdi..

Aynı şekilde, Allah-ü Taâlâ'nın zatı kudret sıfatının kapsamına da giremez..

Allah-ü Taâlâ bu gibi mefhumlardan münezzehtir..

Mahlukun durumuna gelince: Kadimden daha ileri değildir..

Kadimin durumu anlatıldığı gibi olunca, mahlûkun durumu öyle olmaya daha uygundur..

Ancak burada bir hususa işaret etmemiz gerekir.

Anlatılan ilâhi varlığı alış, kemâl babında bir alıştır. Bunu biz:

- Yeterli bir alış.

Olarak anlattık.

Ancak bu yeterli durum; kulun üzerinde bulunduğu Hak'tan gelen bir kemâldir.
Yoksa, Hakkın üzerinde bulunduğu kemâl durumu değildir.
Çünkü : Hakkın kemâline bir son yoktur..

İşbu durum:

- "Mümin kulumun KALB'i beni aldı."

Cümlesinin mânasıdır.

•

Allah-ü Taâlâ her şeyi, Resulullah S.A. efendimizin nurundan yarattı..

İsrafil'in yaratıldığı yer de, **Resulullah S.A. efendimizin KALB'i** oldu..

Nitekim bu mana, bütün meleklerin ve başkalarının yaratılışı anlatıldığı zaman gelecektir..

Onların her biri, Resulullah S.A. efendimizin bir yerinden yaratılmıştır..

İsrafil'in a.s. yaratılışı, anlatılan **KALB nuru**ndan olması icabı: Melekût âleminde, onun için ilâhî varlığı alış ve kuvvet vardır..

Bu sebeple bir nefeste bütün âlemi öldürdükten sonra, tekrar diriltir..

İsrafil a.s. bu işi, Allah-ü Taâlâ tarafından özünde yaratılan kuvvet namına yapar.

Çünkü: Onun makamı KALB'dir.

KALB ise.. **Allah-ü Taâlâ'nın sığdığı yerdir**.. Zira onda

zata bağlı ilâhî kuvvet vardır.

Anlatılan mana icabıdır ki, İsrafil a.s. meleklerin en güçlüsü ve Hakka en yakın olanıdır.

- M e l e k l e r..

Demekten kasdım maddeye bağlı meleklerdir..

Bu manayı iyi anla.

En iyi bilen Allah-ü Taâlâ'dır.

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Burası Cebrail'in a.s. makamıdır. Resulullah S.A. efendimizden..

•

Allah-ü Taâlâ, sana ve bize başarı ihsan eylesin.

Allah-ü Taâlâ, seni sana anlatsın.

Ve.. onun zatında tahkik ehli olmayı sana nasib eylesin.

•

Bilesin ki..

AKL-I EVVEL, varlıkta bulunan ilâhî ilimdir.
Çünkü o: Kalem-i âlâdır.

Sonra.. Ondan gelen ilim: Levh-ü Mahfuza iner.

AKL-I EVVEL, levh-ü mahfuzun toplu duruşudur.
Levh-ü mahfuz ise..Onun tafsilidir.

Yani: Toplu ilâhî ilmin tafsili..

Levh, onun taayyün ve tenezzül yeridir.

Sonra.. AKL-I EVVEL öyle ilâhî sırları taşır ki:
Levh onları alamaz

Tıpkı: İlâhî ilimde, AKL-I EVVEL için alınamayacak şeylerin olacağı gibi..

İlâhî ilim ana kitaptır..

AKL-I EVVEL açıklayan imamdır..

Levh ise.. açıklayan kitaptır..

Levh, kaleme uymuştur; ona tabidir.

Kalem ise.. AKL-I EVVEL olup, levhe hâkimdir.

N u n…

Adı ile anılan ilâhî ilmin divitindeki toplu hükümleri tafsil eder.. açar..

AKL-I EVVEL, akl-ı küllî ve akl-ı maaş arasında fark vardır.
Bunları izah edelim.

AKL-I EVVEL: İlâhî ilmin nurudur. Yaratılışa dair bir belirti tenezzülünde
ilk zuhur eden odur..

İstersen buna:

- İlâhî icmalin tafsili..

Diyebilirsin..

Bu mâna icabıdır ki, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu

- **“Allah-ü Taâlâ, ilk başta aklı yarattı..”**

Sonra o: Halka nisbet edilen hakikatlerin, ilâhî hakikatlere en yakın olanıdır.

Akl-ı küllî: Bu, dürüst bir ölçüdür.

Adalet terazisidir. Amma tafsil levhinin kubbesinde..

Hülâsa: Akl-ı küllî, akıl edendir..

Yani; O bir idrâktir ki, AKL-I EVVEL’e konan ilim suretleri zuhuru onunla olur..

Bu işi anlamadan, başka türlü diyenlerin dediği gibi değildir.

Onlar der ki:

- Akl-ı küllî, her akıl sahibinde olan akıl cinsi şeylerden ferdlerin birleşimidir.

Bu kısır bir görüştür.

Çünkü aklın, parçalanır yanı yoktur. O, bir cevherden ibarettir.

Bir misalle anlatmak gerekirse.. Şöyle deriz:

- O, insan, melek, cin ruhları için madde gibidir.. Behimî ruhlar için değil..

•

Akl-ı maaş: Bu fikre nisbet edilen kanunla ölçülü bir nurdur.

Bunun idrâki ancak, fikir âleti ile olur.

Sonra.. akl-ı külle ait yüzlerden biri ile de, idrâk edebilir..
Ama bu kadar.. Ötesi yok..

AKL-I EVVEL'e onun için bir yol yoktur.

Çünkü: AKL-I EVVEL kıyasla bir kayda vurulmaktan yana münezzehtir.
Bir ölçü ile, kavranması da mümkün değildir.

Elbet o: Kudsî vahyin çıkış mahalli olup nefse nisbet edilen ruhun merkezine gelmektedir.

Sonra..

Akl-ı küllî, yayılıp dağılmaya kalan emir için bir adalet terazisidir.
Kendi dışında kalan bir kanunla kavranmaktan yana münezzehtir.

Sonra o: Eşyayı her çeşit ölçü ile tartar.

Amma akl-ı maaşın tek terazisi vardır; o da; Fikirdir.

Bunun bir gözü vardır; o da Âdettir.

Bunun ancak, bir yanı vardır, o da : Malum olan şeydir..

Bunun bir gücü vardır: O da Tabiattır..

Ama, akl-ı küllî böyle değildir..

Onun iki terazi gözü vardır: Biri hikmettir; diğeri de kudret..

Onun iki yanı vardır: Biri, ilâhî iktizalardır; diğeri de, tabiî kabul yerleridir.

Onun iki gücü vardır: Biri ilâhî irade, diğeri halka ait iktiza..

Ve.. bunların dışında daha nice ölçü şekilleri vardır..
Hatta, hiçbir ölçüye vurulamamak da, onun için bir ölçüdür..

İşbu mâna icabıdır ki: Akl-ı küllî dürüst bir ölçü olmuştur..

Sonra akl-ı küllî, hiç bir şeyi boşa gidermez.. Zulmetmez..
Akl-ı maaşın aksine hiçbir şeyi kaçırmaz..

Akl-ı maaşın boşa giderdiği olur.. Bir çok şeyi gözden kaçırdığı olur..

Çünkü: Onun terazi gözü bir tanedir.. Bir yanı vardır.

Sonra: Akl-ı maaşın kıyası sağlamasızdır. Her yolu ile kıyasını yapar.

Nitekim, bu manaya işaret eden âyet-i kerime şöyledir:

- “Ölsün kötü yalancılar..” (51/10)

Bu tür yalancılar, ilâhi işleri akılları sıra tartmaya kalkanlardır.
Böylece eksik tartarlar.

Çünkü onların mizanı yoktur. Çünkü onlara verilen ad:

- “Harrasun..” (51/10)

Bunun mânası tahminî, ölçüsüz tartıdır.

•

AKL-I EVVEL: Güneşe benzer.

Akl-ı küllün benzeri ise.. suyun içine düşen güneşin nurudur.

Akl-ı maaş ise.. Bu sudan akseden aydınlıktır..
Bir duvara falan aksedince görülür.

Meselâ: Suya bakan bir kimse, güneşi olduğu gibi görür.
Nurunu açıktan alır..

Nitekim, güneşe baktığı zaman da, suda gördüğü ile arasında
bir ayırım yapamaz.

Şu var ki: Güneşe bakan başını yükseğe kaldırmış olur.

İşte, akl-ı küllînin durumu budur.

Çünkü o: İlmini AKL-I EVVEL'den almaktadır..

AKL-I EVVEL ise.. Kalbi nuru ile, ilm-i ilâhîye uzanır.

İlminin akl-ı küllîden alan, kalb nuru ile kitap mahalline baş eğip bakar.
Kevne bağlı şeylere akıl erdiren ilmi ondan alır..

Bu tür alış ilâhî bir sınırdır.. ki bunu: Allah-ü Taâlâ levh-ü mahfuza komuştur..

Hali ile AKL-I EVVEL böyle değildir.. Çünkü bu: İlmini vasıtasız Hak'tan alır..

•

Sonra..

Akl-ı küllî ilmini levhten; yani: Kitaptan.. aldığı zaman, bazı vasıtalarla alır.

O ilmini, ya hikmet kanunu ile alır; ya da kudret miyarı ile alır. Bu alışı
bir kanuna göre de olur; kanunsuz da..

Akl-ı küllün bu tür alışı: Bir okuma yolu iledir.. İlmini aldığı yere karşı
baş eğik durumdadır.

Çünkü o: Halkın toplu yaratılış lâzimeleri meyanında sayılır ki:
Hatalardan salim olamaz.. Meğer ki: Allah-ü Taâlâ, zatı için seçtiği bir şeyde ola..

Ancak, Allah-ü Taâlâ, bir şeyi bu vücuda indireceği zaman;
onu AKL-I EVVEL'e indirir.

Allah-ü Taâlâ'nın tercih ettiği ilimlerine dair şeylerdeki âdeti budur..

Ancak, böyle tercihli bir şeyin levh-ü mahfuzda olmaması da esastır..

•

Bilesin ki…

Akl-ı küllî ile, bazı şekavet ehli kimseler istidraca kapılırlar..

Kendilerine hevaî arzularından başka olmayan bir yol açılır…

Bu yoldan bazı kader sırlarına zafer bulurlar.

Kâinatın derinliklerinde bulunan bazı tabiî şeyler, felekler, nur, ziya ve
emsali şeyleri bulurlar. Bulduktan sonra o şeylere, ibadet yoluna girerler..

Bu durum, onlara Allah'ın bir mekridir..

•

Anlatılan mânada bir incelik var ki, onu anlatacağız..

Allah-ü Taâlâ, ibadet ettikleri eşya suretinde kendilerine tecelli eder..

Onlar eşyayı akl-ı küllî ile idrâk ettikleri için:

- İşleri yapan bu eşyadır..

Derler.. Çünkü akl-ı küllî daha ötesine geçemez..

Bundandır ki, şekavet ehli Allah-ü Taâlâ'ya karşı marifet sahibi olamazlar..

Kaldı ki; akıl: Allah-ı ancak iman yolu ile bilir.Yoksa, akıl: Nazarı, kıyası ile irfan sahibi olamaz.

Bu anlatılan akıl: İster akl-ı maaş, isterse akl-ı kül olsun.

Şu var ki, imamlarımız aklı: Marifet sebepleri arasında saymışlardır.

Ancak bu görüş hüccet ikamesi için bir yol açmadır. Bu da bizim mezhebimizdir..

Ancak ben derim ki:

- Akıl yolu ile sağlanan bu marifet, delillere ve eserlere inhisar eder, onlara bağlı kalır.

Ancak, iman yolu ile elde edilen marifet böyle değildir.. O mutlaktır.

İman yolu ile elde edilen marifet: İsimlere ve sıfatlara bağlıdır.

Akıl yolu ile elde edilen marifet ise eserlere bağlıdır..

Her ne kadar, bunun adı marifet ise de:

bize göre: Allah ehli için aranan marifet değildir..

•

Sonra..

Akl-ı maaşın akl-ı külle nisbeti: Bakanın aydınlığa nisbeti gibidir..

Bu aydınlık, ancak bir cehaletten gelmektedir..
Bakan, aydınlığı veren güneşin şeklini göremez; suretini bilemez..

Sonra suda görünen aydınlığın şeklini de bilemez; enini boyunu ölçemez..
Ancak tahmini bir şey söyler. Kendine göre bir takdir yapar..

Bazan onun uzunluğunu, kendi görüşüne göre söyler.
Bu, onun uzunluğuna bir delil olur.

Bazan onun enini kendi görüşüne göre söyler.

Bütün bu görüşler, işin tahkik cihetinden gelmez..

▪

Akl-ı maaşın durumu da aynıdır.. Bu da yalnız bir ciheti aydınlatır..

İşbu cihet: Görüş ve fikirde beliren kıyasla gelen delildir..

Bu yolu tutan bir kimse.. İlâhî marifete ererse, hatalı sayılmaz.

Ancak, Allah-ü Taâlâ'yı tam kavramak babındaki idrâk durumu değişir..

•

Anlatılan mânaya göre:

- Allah-ü Taâlâ akıl yolu ile idrâk edilemez..

Dediğimiz zaman; bu akıldan kasdımız, akl-ı maaştır.

Her ne zaman:

- Allah-ü Taâlâ akıl yolu ile bilinir.

Der isek.. Bu akıldan kasdımız, AKL-I EVVEL'dir..

Bu mânada gelen âyet-i kerime şudur:

- "Ölsün kötü yalancılar..
Onlar, koyu bir cehalet içinde kalan gafillerdir.." (51/10-11)

Bunun daha açık mânası şudur:

- Bu iş böyledir..

Diye hüküm verdikleri, tahmin yolu ile kestirip attıkları için ölsünler..

Bu tahmin yoluna girdikleri için helâk oldular..

Çünkü kendilerini helâke götüren şeye kesin hüküm verdiler;
nurlarını kendileri söndürdüler..

Bunun için ölsünler..Çünkü onlar nefislerinin katilidirler..

Nefisleri üzerine hüküm verdiler; öldükten sonra hayat olmayacağına
kati karar verdiler.

Sonra, kendilerini saadet yoluna çeken doğru haberciyi inatla karşıladılar.
Ona iman etmediler..

İşte bunun için helâk oldular ve öldüler..

Onları helâk eden ancak nefisleridir. Onları öldüren ise ancak üzerinde bulundukları haldir..

Bu mânayı anla..

•

Sonra..

AKL-I EVVEL'in ilmi kalem-i âlâ, bir nurdan ibarettir.

Kula nisbet edildiği zaman:

- AKL-I EVVEL..

Tabir edilir.. Hakka nisbet edilince de:

- Kalem-i âlâ..

Tabir edilir..

AKL-I EVVEL: Resulüllah S.A. efendimize nisbet edilmiştir.

Ve.. Allah-ü Taâlâ, Cebrail'i ezelde ondan yarattı..

Böyle olunca, Resulüllah S.A. Cebrail'in babası oldu. Bütün âlemin de aslı..

Eğer bilmek istidadına sahip olanlardan isen bunu bil..

Bunu bilene feda olayım. Bunu akıl edene canım kurban.

Bu mana icabıdır ki: Miracda Cebrail durdu; Resulüllah S.A. tek başına gitti.

•

Sonra..

AKL-I EVVEL için:
Ruh-u Emin.

Adı da verilmiştir.

Çünkü o: Allah ilminin hazinesi ve eminidir.

Cibril'e bu ismin verilmesi: Aslına nisbetle fer'ine verilen isim gibidir.

Bu manayı da anla..

En iyi bilen Allah'tır..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Burası, Azrail'in a.s. makamıdır.
Amma, Resulüllah S.A. efendimizden..

.

Melekût üzere atlastan üstün bir nur;
Enfüs beyninde o: VEHM tabir olunur.

O: Rahman'ın âyeti ki, kasdım surettir;
Cemalle ona hoş tecellide bulunur..

Odur kahrı, odur ilmi ve odur hükmü;
Odur zat ki: Her şeyin en başı bulunur..

Odur fiili, odur vasfı, odur ismi;
Her enfes güzele tecelligâh nur olur..

O, yanakta bir bendir ki, tabir ettiler;
Onun yemini ki, himmeti açık durur.

Kabuk kısmı sayılır onun yemini de;
Ve.. gözde huriler altında setr olunur..

Seç de al, ama şaşırma dehşet yanı yok;
Lâkin: Karanlık geceyle temsil olunur..

•

Allah-ü Taâlâ, Resulüllah S.A. efendimizin VEHM'ini
Kâmil ismi nurundan yarattı..

Azrail'i de a.s. Resulüllah'ın S.A. VEHM nurundan yarattı.

Allah-ü Taâlâ, Resulüllah'ın S.A. VEHM'ini Kâmil ismi nurundan yarattıktan sonra, onu: Vücuda kahır libası ile çıkardı.

Durum anlatıldığı gibi olunca; insanda bulunan şerrin en güçlüsü VEHM kuvvetidir..

VEHM, aklı, fikri, musavvire ve idrâk gücünü mağlup eder. Hatta insanda bulunan diğer duygular dahi: VEHM gücünün kahrı altındadır.

*****

Yukarıda anlatılan mâna icabı; meleklerin en güçlüsü Azrail'dir..

Nitekim Allah-ü Taâlâ meleklere: Yerden bir avuç toprak almaları emrini verdi.. Bu topraktan Âdem a.s. yaratacaktı..

Bu toprağı almak için, önce Cebrail indi. Yer, kendisinden bir şey almayıp bırakması için; Allah adına yemin verdi..

Bu yemin üzerine bir şey almayıp bıraktı.. Gitti..

Bundan sonra Mikâil geldi; sonra İsrafil geldi.. Bunları takiben bütün mukarreb melekler geldiler; hiç birinin ondan bir şey almaya güçleri yetmedi..

Ama Azrail müstesna..

Çünkü yer: Onlara da Allah adına yemin verdi..

Bundan sonra Azrail geldi.

Yer toprağından almaması için ona da Allah adına yemin verdi.

Ancak, Azrail, bu yemini ile onu istidraçta saydı.

Allah'ın emrettiği kadar toprağı ondan kabzedip aldı..

Onun aldığı bu bir avuç toprak, yerin ruhuydu..

Allah-ü Taâlâ, o yerin ruhundan Âdem'in a.s. cesedini yarattı.

•

İşte.. Anlatılan mâna icabıdır ki; Allah-ü Taâlâ, ruhları almaya Azrail'i memur etti.

Bunun sebebi de: Allah-ü Taâlâ tarafından, ona yerleştirilen Kemâl babındaki kuvvetlerdir.

Bu Kemâl: **Kahır ve galebe tecelligâhında olmaktadır.**

Ondaki kemâldir ki: **Yerden, başta toprağı alan o oldu.**

•

Sonra…

Bu öyle bir melektir ki: Ruhunu aldığı tüm kimselerin hallerini bilir…

Bütün bu bilgiler, onun özündedir..

O kadar bilir ki: Şerhi imkânsızdır..

Ve.. her cins için, ayrı bir surete girme imkânına sahiptir..

Bazılarına da, suretsiz, basit bir şekilde gelir..

Aldığı ruhun karşısına bir nakış gibi gelip durur. Ruh, onun suretini görür aşık olur cesedden çıkar..

Halbuki cesedle ruh arasında geçmiş bir aşk durumu vardır..
Bunun için de, cesed onu bırakmak istemez; tutar..

Bunun üzerine bir çekişme meydana gelir..

Azrail'in cazibesi ile, cesedin ruha olan aşkı arasında bir çekişme başlar.

Ancak, sonunda Azrail'lik cazibesi ağır basar.

Ve ruh böylece çıkar..

Bu çıkış.. Hayrete seza bir acaip iştir..

•

Bilesin ki…

Aslına bakarak ruh: Cesede girmesi, oraya hülûlü ile, öz mekânından ayrılmaz..
Aslî mekânından kopmaz.

Asıl yerinde durur; cesedi göz altına alır.

Ruhların âdeti: **Nazarları nereye ilişirse… Oraya hülûl ederler.**

Hangi mahalle nazarı ilişirse.. Aslî merkezinden ayrılmadan oraya hülûl eder..

Bu böyle bir iştir; olur.. Ama, akıl onu: muhal kabul eder.. Bilemez.. Keşif yolundan başka yoldan da bilemez.

Yapılan izah veçhi ile: Ruh bir şeye birleşme gözü ile baktığı zaman, oraya hülûl eder..

Onun bir şeye hülûlü, herhangi bir şeyin kendi kimliğine hülûlü gibidir.

Bu hülûl ile o: İlk başta, cismanî bir suret alır..

Bundan sonra orada: Çalışmaya başlar..

İlâhî rızaya ait işleri huy edinebilir. O zaman yükselir.

O zaman, illiyine katılır.

Ve.. arza bağlı hayvanî huyları edinirse.. Bu huylar dolayısı ile; siccine düşer..

•

Ruhun yükselmesi: Melekût âleminde yer tutmasıdır.. Ama bu insanlık suretinde aldığı suret durumuna göre..

Bu suret, ruha kendi ağırlığını ve hükmünü icra ettirebilir.

Ruh, bu cesedin suretine girdiği zaman, onun hükmünü yürütür..
Ağırlık inhisar, acizlik gibi..

Bu durumda ruh ondan ayrılır.. Kendisine has olan hafiflik ve süzülme hali cesede geçmez.. Ancak bu ayrılık tam bir kopuş şeklinde ayrılık değildir..

Çünkü o: Aslî sıfatlarının tümü ile muttasıftır.. Ancak o: Anlatılan hal icabı bir fiil işlemeye yeri yoktur..

Böyle olunca; kendine has sıfatları kuvvede kalır, fiile çıkmaz.

Bu yüzden onun ayrılığına:

- **İttisal ayrılığı..**

Diyoruz; ama:

- **İnfisal ayrılığı..**

Demiyoruz..

Durum anlatıldığı gibi olunca; **cisim sahibi, melek huylu işler yapmaya bakarsa.. iş değişir..**

Ruhu kuvvet bulur.. Kendisine cesedden ötürü sinen ağırlığı kalkar..

Ruh bu haline devam ettiği süre; kendi özünde ruh gibi olur..
Suda yürür; havada uçar..

Bu durum, bu kitapta geçti.. Bu mana orada anlatıldı.

Amma bu cisim sahibi, beşerî huyları işlemeye bakar;
bu yerin iktiza ettiği işlere düşerse.. onları işlerse..
o zaman ruha karşı bir kuvvet bulur..

Rüsup hükmü ile yere, yâni:
Tabiî kuvvetlere has ağırlığını ona içirir.. Böyle olunca da;
zindanına kapanır.. Yarın da zindanda dirilir..

•

Ancak, bütün bu hallere rağmen: Ruh cesede aşıktır..
Cesed de Onun aşkına düşmüştür..

Ruhun gözü devamlı cesettedir.. Amma, itidal üzre sağlıklı olduğu süre.

Ancak, cisim hastalanırsa.. Bu yüzden ruhta bir elem meydana gelir..
İşte o zaman nazarını, cisimden kaldırır; ruhî âlemine dalmaya bakar..
Çünkü, ruhun şenliği bu ruhî âlemdedir.

Her ne kadar, cesetten ayrılmayı istemese dahi bakışını cesede ait
âlemden alır; ruhî âlemde olana verir..

Tıpkı: Sıkıntıdan, genişliğe kaçan kimse gibi..

Bu kimse için, sıkıntılı olmasına rağmen, sıkışıp kaldığı zindanda
bir ferah yolu olmuş olsaydı; hiçbir şekilde oradan kaçış yolu aramazdı..

•

İşte ruhun durumu yukarıda anlatıldığı gibidir.. Taa, kesin hükme bağlı
ecel gelinceye kadar.. Malum ömür süresi bitinceye kadar..

Bundan sonradır ki: Azrail adlı melek ona gelir.. Ama o ruhun Allah katında bulunan uygun haline göre..

Onun Allah katındaki güzel hali: Hayatı boyunca, yaptığı tasarrufun
güzelliğine bağlıdır..

Bu güzel tasarruf: İtikadda, amellerde, ahlâkta ve diğer işlerde olur..

Bu anlatılan hallerin kabahat çeşidinden olması kadar da:
Allah katında kabahatlı sayılır..

İşte.. Bu Azrail melek, ruhunu alacağı kimseye, onun haline
uyar biçimde gelir..

Meselâ: Zalim bir kimseye, devlet adamlarının intikam memurlarından
biri suretinde gelir.. Ya da, sultanın bir elçisi gibi..

Ama nefret uyandıran korkunç bir şekilde..

Ama, yararlı hal, takva sahibi kimselere:
İnsanların ona en sevimli geleni gibi.. En hoşlandığı gibi..

Hatta, bu salâh ve takva sahibi kimselere: Resulullah S.A. efendimizin
suretinde gelir..

Onun güzel suretini gören ruhlar, hemen çıkarlar..

•

Azrail'e Resulullah S.A. efendimizin suretine girmek mubahtır..

Sonra..

Onun benzeri mukarrep melekler de Resulullah S.A. efendimizin
suretine girebilirler..

Çünkü onların hepsi Resulullah S.A. efendimizin ruhanî kuvvetinden
yaratılmıştır..

Meselâ: Kalbinden yaratılan; aklından yaratılan; hayalinden ve

diğer ruhanî kuvvetlerinden yaratılan gibi..

Anla.. Bu surete girme durumu onlar için mümkündür..

Çünkü: Ondan yaratılmışlardır.. Böyle olunca da, münasip yerlerde onun suretine girerler..

Onların, Resulullah S.A. efendimizin suretine girmesi: Bir kimsenin ruhu, cesedinin suretine girmesi gibidir..

Bu manaya göre: Resulullah'ın S.A. suretine giren de, ancak kendi ruhudur..

•

İblis ve tabası Resulullah'ın S.A. suretine giremez..

Zira onlar: Resulullah S.A. efendimizin beşeriyetinden yaratılmışlardır..

Ancak: Resulullah S.A. efendimiz, Peygamber olduktan sonra, onda beşeriyete nasip kalmamıştır.

Bu bapta gelen bir hadis-i şerif vardır.

Ona bir melek geldi; kalbini yardı.. Ondaki kanı çıkardı.. Kalbini temizledi..

O kan beşerî nefis idi.. Şeytanın mahalli idi..

Bundan sonra, şeytan onunla münasebeti kesildi..
Bu münasebet olmayınca, Resulullah'ın S.A. suretine girmeye, onlardan hiç birinin gücü yetmez.

•

Sonra…

Azrail adlı bu melek: Taat ehli için olsun; masiyet ehli için olsun
bunlar için gireceği şekil, belli bir çeşitte değildir..

Çok çeşitlidir.. Herkese; haline, makamına ve tabiatının iktizasına
göre şekil alır..

Hâsılı: Kitapta yazılan ne ise: Ona uygun bir şekle girer.

Meselâ: Yırtıcı vahşî hayvanlara; onların tabiatına uygun surette gelir..
Arslan, kaplan, kurt gibi.. Yırtıcıların, öldürmekte âdetleri ne ise.. öyle..

Kuşlar için de, hallerine uygun, benzer bir surette gelir..
Meselâ: Avcı, boğazlayıcı, doğan, karakuş gibi..

Hâsılı: Hangi şey olursa olsun; ona gelişi, onun haline
uygun biçimde olur..

Ancak, suretsiz geldiği kimselere karşı durumu değişir..
Onlara mürekkep değil, basit gelir.. Görünmeden..

Bazan bir kimseyi öldürmek için; koku olur. O kimse,
koklar koklamaz ölür..

O koku güzel de olabilir; kötü de.. Kokunun durumunda, o şahsa
verilen ilâhî hükmün tesiri vardır..

Ancak ölüm halinde bulunan kimse, kokuyu almayabilir..
Bunun sebebi de: Dehşetidir..

Öyle bir hal ona uğrar ki: İdrâksiz kalır..

Kendisine uğrayan şeyin cazibesine kapılır; cesede nazarı kalmaz..

Tamamen bakışı ondan kesilir.. İşte o zaman:

- Ruhu çıktı..

Denir.. Halbuki, ne çıkmak vardır; ne de girmek..

Meğer ki: Cesede hülûl eden ruhun nazarı bir giriş sayıla..
Çünkü hülûl: Ancak girişle olur..

Onun nazarının kalkması ise.. üstteki tarife göre : Çıkış sayılır..

•

Sonra…

Ruh, cesedden çıkışından sonra, cesedin suret şeklinden hiç ayrılmaz.

Ancak, onun cesedde sakin olup durduğu bir zaman vardır..

Meselâ: Uykuya dalan, fakat rüya görmeyen bir kimse gibi..

- Her uyuyan kimsenin rüya görmesi gerekir.. Ancak, bazıları rüyalarını ezber tutar; bazıları da unutur..

Diyen kimsenin sözüne itimat edilmez.. Bu hususta bazı görüşler vardır..

Nitekim biz; ilâhî bir keşifle anladık ki:
Uyuyan bir kimse, bir gün iki gün, hatta daha fazla uykuda kalır;
ama bu uykusunda hiçbir şey görmez..

Anlatıldığı gibi uyku halinde olan kimse..

Cenab-ı Hakkın kendisine bir anlık zamanı uzun bir süre uzatmış olduğu kimse gibidir..

Bu durumda o: Gözünü yumup açan kimseye benzer..
Hak Taâlâ ona kısa süreyi çok günler gibi uzatmıştır.. Hatta bu günlerde başkaları ile de yaşamıştır..

Nitekim, Hak Taâlâ, bir anı her hangi bir şahıs için genişletir..

O kimsenin bu bir anlık zaman içinde yaptığı nice iş olur..
yaşar.. evlenir.. çocukları olur..

Böyle bir an: Hem o kimse için, hem de bütün dünya ehline göre;
gündüz saatinin en az bir zamanında olur..

Nitekim böyle bir vaka bizim için oldu.. Onu anladık.. Ne var ki bu işe;
ancak bizden nasibi olan inanır..

•

İşte.. sükûn hali, ruhların ölümüdür..

Meleklerin durumunu görmez misin ki; Resulullah S.A. efendimiz,
onların ölümünü anlatırken:

- **"İnkıta-ı zikir.."** (Anmanın bitimi)

Şeklinde anlattı..

Bir kimseye, bu mananın keşfi olursa.. Resulullah S.A. işaret ettiği
manayı anlar..

•

- Ruhların ölümü..

Tabir edilen bu sukûn devresi sonunda, ruh berzaha dalar..

Allah dilerse.. berzahın beyanı yeri gelince yapılacaktır..

•

Kalem cömertliği bizi, bu ruh ilimi bahsinde yürüttü.

Hatta bu açış, ilimi de geçti..

Biz yine yolunda olduğumuz bahsi anlatmaya dönelim..

Yani: VEHM nuru halinin şerhine..

Öyle ki: Allah-u Taâlâ onu, kemâl güneşi nurundan yarattı..

Vücudda, celâl şuası elbisesini giydirdi..

•

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ VEHM nurunu zatına ayna kıldı.. Mukaddes varlığına bir tecelligâh eyledi..

Bu âlemde, ondan daha seri idrâklı bir şey yoktur..

Bütün mevcudatta, ondan daha güçlü bir tasarrufu olan yoktur.

Bu âlem, onunla Allah-u Taâlâ'ya ibadet eder..Allah-u Taâlâ' Âdem'e a.s. onunla nazar eyler..

Su üzerinde yürüyen, onunla yürür.. Havada uçan onunla uçar.

O yakîn halinin nurudur..

Saltanat sürüp mekân tutmanın aslı odur..

Bir kimseye bu nur musahhar olur, onu hükmü altına alırsa.. onunla:
Ulvî ve süflî varlığa hükmünü geçirir..

Amma bir kimseye de, VEHM galip gelir; hükmü altına alırsa..

İşlerini oyuncağa çevirir. Darmadağın eder..

VEHM halinin nuru ile, şaşkınlık karanlıklarında yüzer gider..

Bilesin ki…

Allah-u Taâlâ imanını korusun.
Seni yakîn ve ihsan ehli kimselerden eylesin..

Allah-u Taâlâ VEHM'i yarattıktan sonra şöyle buyurdu:

- Yemin olsun, taklid ehline ancak seninle tecelli edeceğim..

Âleme, ancak senin korkulu yerlerinde zâhir olacağım..

Taklit ehlini nekadar yükseltirsen bana ulaştıran delili olursun..

Onların nurlarına dalarak, benden nekadar kapanırsan..
yerlerinde onları helâk etmiş olursun..

Bunu dinleyen VEHM şöyle dedi:

- Ya Rabbi, esma ve sıfatla derece yap.. ki bu:
Zat makamına ulaştıran bir merdiven olsun..

Bunun üzerine Cenab-ı Hak' nurlu bir model halk eyledi..

Onun duvarını, heybet ve takdirle süsledi..

Ve onu: Hak Taâlâ'ya kullukla tahkim eyledi..

Bundan sonra, Rabbinin adı ile nefsine yemin verdirip işe koyuldu..

O zamandan bu zamana hep, bu ağır anahtarlar, o kilitleri açmaya çalışır..

Devam edecektir.. Taa, Cemal iğnesi deliklerinden devesini geçirinceye kadar..
Orada kalmadan geçip kemâl sahrasına varıncaya kadar..

Ve.. ibadetini orada yapacaktır..

Ve.. Allah-u Taâlâ, o zaman ona yakınlık hullelerini giydirecektir..

Ve.. şöyle buyuracaktır:

- Ey edip MELEK ihsana erdin..

Bundan sonra Allah-u Taâlâ VEHM'e iki hulle giydirdi..

BİRİNCİ HULLE:

Yeşil nurdandı..
Süslü kenarları kibrit-i ahmerle şunlar yazılmıştır:

- **“Rahman olan Allah, kuluna Kur’an’ı öğretti..**

İnsanı yaratıp ona beyanı öğretti..” (55/1-2)

İKİNCİ HULLE:

Uzaktan yaklaştırandır..
Bu hulle tuğyan karası ile dokunmuştur..

Salınan eteklerine hicran kalemi ile, şunlar yazılmıştır..

- “İnsan ziyandadır..”   (103/1)

*****

VEHM nuru, yüceliğinden nazil olduğu ve âlemde zuhur yolunu tuttuğu zaman; Allah-u Taâlâ onun zuhuru ile, buğdayı yarattı..

Âdem a.s. onu yedi; dolayısı ile cennetten çıktı..

*

Burada yapılan vasıfları düşün.. Keza işaretleri de düşün.
Keza, bu ibarelere Allah’ın bıraktığı şeyleri düşün..

Lâfızların dış kabuğundan çık.. O zaman koca denizin incilerini bulmanın tadına kavuşursun..

Allah.. Hak söyler.. Doğruya hidayet eden odur..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Burası Mikâil'in a.s. makamıdır.. Amma, Resulullah S.A. efendimizden..

•

Yüce tepelerde mukaddes küheylânımız var;
Onunla çıkarız, yüce makamlardır oralar..

Ad oldu ona: Âriflerin Bürakı, yüceye;
Hakikat canibine ruh onun üstünde çıkar..

Sürmeli iki göz ki: Hak'tan ziya var onlara;
Biri büyülüdür, sonra.. kalanı kudret çakar..

İki kanadı vardır, biri saadete uçar;
Kalan kanadı, uzaktaki şekavete açar..

Şaşılmasın, gördüklerinin her birinde nice;
Zorluk dahi olsa, en güzel sanatla karşılar..

Gözleri de o kadar dikkatli bakar ki onun;

İlk bastığı yer, gözünün gördüğü yere uzar..

Dikkatli ol, anla bak: Nurdur o, Allah'tan gelen;
Ama insan için: HİMMET ismi özünden saklar..

•

Allah-u Taâlâ, sana da başarı ihsan eylesin..
Bize de başarı ihsan eylesin..

Sana delil olsun; sana bu yolda hidayeti nasib eylesin..

•

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ'nın, insana bıraktığı en aziz şey: HİMMET olmuştur.

Bu durum, şöyle anlatılır:

- Allah-u Taâlâ, nurları yarattıktan sonra, hepsini önünde durdurdu..

Baktı ki: Her biri kendi nefsiyle meşgul..
Amma gördü ki: HİMMET Allah ile meşgul..

İşte o zaman, HİMMET için şöyle buyurdu:

- İzzetim, celâlim Hakkı için, seni: Nurların en yükseği kılacağım..

Senden hazzını ancak: Halkımın eşrafı ve ebrarı alacaktır..

Ve.. halktan bana vüsul yolu ile gelmek dileyen: Ancak bana varması için vereceğin desturla gelecektir..

Sen müridlerin miracısın.. Âriflerin bürakısın..
Vuslat ehlinin müsabaka meydanısın..

Müsabaka kazananların kazanması seninledir..

İltihak ehlinin bir zümreye iltihakı da seninle olacaktır..

Tahkik ehlinin tenzih makamına varması da, sende olacaktır..

•

Bundan sonra Yüce Allah, HİMMET üzerine:
Karib, yani: Yakın ismi ile tecelli etti..

Ve.. ona: Sariül - Mücib, yani: Çabuk icabet eden ismi ile baktı..

Adı geçen tecelli ile: HİMMET, kalblere uzak olan her şeyi yakınlaştırma istidadını kazandı..

Adı geçen nazar sayesinde ise: istenen şeyin ele tez geleceğini ifade etti..

İşte.. anlatılan mana icabı olarak: HİMMET bir şeyi niyetine alıp ayağı üzerine kalkınca; niyetine uyana kavuşur..

Onun işe kalkışı iki şekildedir:

a) Hale bağlı bir durumdur..

Bunun açık manası şudur: Niyette tayin edilen şeyin olacağına kesin bir yakin sahibi olmak..

b) Fiile bağlı bir durumdur..

Bunun da açık manası şudur: HİMMET sahibinin duruşları ve hareketleri,

tüm olarak HİMMET edip niyetine aldığı şeye uygun olmalıdır..

Durumu anlatıldığı gibi olmayana:

- HİMMET sahibi..

Denmez.. O: Yalancı emellerin sahibidir.. Yutucu temenniler peşindedir..

Bir ülke arayan gibidir; ama mezbeleden ayrılmaz..

Hali böyle olan bir kimse; aradığını bulabilir mi?.. Sevgilisine kavuşabilir mi?..

Durumu anlatıldığı gibi olan kimse: Kaleme, mürekkebe sahip değildir..
Yazı usulünü de bilmez..

Böylesi, nice mektup yazmayı ister?.. Hem niçin ister?..

Bu misaldeki mürekkep: HİMMET kasdının bir şeye yönelmesidir..

Bu misaldeki kalem: Arzu edilen şeyin olacağına yakîn hâsıl olmasıdır..

Yazı usulünü bilmek: Niyete alınan iş için, güzel amellere girmektir..

O kimse : Anlatılan vasfa sahip değildir; HİMMET nedir bilmez..

Çünkü: HİMMET namına onda bir şey yoktur..
Sonra.. HİMMET nedir; hiç bir haberi yoktur..

Amma.. fiilleri taleb ettiği şeye uygun olan, bu anlatılana benzemez..

Özellikle HİMMET babında, ciddi bir çaba harcayana: Arzu edilen şey,
en çabuk yoldan gelir..

•

HİMMET üzerine, bir hikaye vardır.. Şöyle ki:

Bir derviş, şeyhinin şu sözünü işitir:

Bir kimse, herhangi bir şeyi niyetine alır; ciddi bir yoldan çalışırsa..
aradığını bulur..

Bunu duyan derviş der ki:

- Allah adına yemin ederim ki, Padişahın kızına talib olacağım..
Her hal-ü kârda ona kavuşacağım..

Böyle der ve padişaha gider.. Kızını ister..

Padişah, gönül ehli, irfan sahibi, akıllı bir kimse olduğundan
dervişi küçük düşürmek istemez..

- Sen o kızın dengi değilsin..

Demek de istemez..

Şöyle söyler:

- Bilesin ki, kızımın mihri bir cevher olup, onun adı: Behraman'dır..
Kisra'nın veya Nuşirevan'ın hazinesinde bulunur..

Derviş sorar:

- Ey benim efendim, bu cevherin menbaı neresidir?..

Padişah anlatır:

- Onun menbaı Seylan denizidir.. Onu bulup bize getirirsen.. kızımızın nişanı olur..

Bu nişandan sonra nikâh da, senin için mümkün olur..

Bundan sonra, derviş o denizin yolunu tutar.. gider..

Kabı ile denizin suyunu alıp karaya boşaltma işine koyulur..

Ne yer, ne içer.. Gece gündüz bu işe devam eder..

Onun bu içten çalışması balıkların içine korku düşürür..

Denizin suyu bitecek, karada kalacaklar, diye.. Allaha şikayet ederler..

Bunun üzerine, Allah-u Taâlâ o denize müekkel meleğe emreder:

- O adama git.. Ne istediğini sor.. Arzusunu yerine getir..

Melek gider.. O dervişe arzusunu sorar..

Derviş durumunu anlatınca, melek denize:

- Sözü edildiği cinsten nekadar cevher varsa..sahile çıkar..

Emrini verir..

Bundan sonra.. sahil o cevherlerle ve diğer incilerle dolar..

Derviş de, onlardan alabildiği kadar alıp padişaha götürür..

Ve.. padişahın kızını nikâhla alır..

•

Ey kardeşim, HİMMET neler yapıyor, bak..

Hikâyede anlatılan işi, olmaz bir şey sanma.. şaşılacak bir iş gibi de görme..

Gerçekten biz, öyle şeylere şahid olduk ki..
Hatta, kendi içimizde öyle şeyler oldu ki.. Hem anlatılanlardan daha fazla;
hem de sayıya gelmeyecek kadar çok..

Allah'ı sözüme şahid tutuyorum..

Sana yemin etmezdim; ama inkâr raddesine gelmeyesin diye, yemin ediyorum..

İnkâra düşmenden kalben hidayet merdiveninden ayrılmandan, sırlar basamağından kaymandan korktuğum için yemin ediyorum..

Çünkü: Hannas şeytan kalblerde dolanmaya başladığı, vesvese libasını
onlara giydirdiği zaman:

Onu ümitsizlik sahralarında dolaştırır.. Şüphe zulmetlerine sokar..
Sonunda yakîn nurundan mahrum bırakır..

•

Sonra.. Bilesin ki..
Allah sana başarı ihsan eylesin..

HİMMET kadehi, boş iken; atılan her muhalif taş onu kırar..

Ve.. içinde, özüne uymayan her şeyi de akıtır..

Ama o: Tam manası ile dolduğu, bu doluşta son haddine vardığı zaman..
kasırgalar dahi onu yerinden oynatamaz.. Demir tokmaklar ve korkunç âletler de onu kıramaz..

•

Özlü bir azme sahib olan, anlayışında isabet bulunan kimse..
bu HİMMET işine başladığı, bu denizin derinliğine daldığı zaman,

ona ait yolların sarplığına bakmaz.. Ve.. oralarda çıkacak tehlikelere aldırış etmez..

Sebebine gelince: Karşılaşacağı her zorluk, göreceği her tehlike şeytanın bir dürtüşüdür.. Bununla o kimseyi: Sultanın huzuruna varmaktan alıkoyar..

Durum anlatıldığı gibi olunca: Bu yola giren, o gibi şeylere iltifat etmemeli.. Girdiği yolda eline girecek hâsılata, ya da elinden çıkan şeylere aldırış etmemeli..

Bu, âfetleri çok olan bir yoldur.. Korkunç kesicileri vardır.. Engellerle doludur..

Bu yolun belirtileri karanlık içinde karanlıktır..

Orada yıkıntıların bakiyesi bile kalmamıştır..

Geceleri ise.. uzun mu uzundur..

Ancak, durum ne olursa olsun.. doğru yol budur..

Ve.. bunu bırakıp ayrılanlar ise.. elim bir azaba uğrarlar..

Bu, mana, şu âyetle ne güzel dile gelir:

- “Bu güzel hale ancak sabredenler ererler..
Ve buna ancak: Büyük bir zevke sahip olanlar kavuşurlar..”
(41/25)

Sonra..

Burada da, sana Allah-u Taâlâ’dan başarılar dilerim..

Bilesin ki..

HİMMET, ilk durağında, en değerli müşahede makamında; ancak
Cenab-ı ilâhî'ye tutunmuştur..

Çünkü HİMMET: O gizli kitabın bir nüshasıdır..

Ve.. o, gizli saklı sırrın anahtarıdır..

Durumu anlatıldığı gibi olduğundan, Cenab-ı ilâhî'den başkasına iltifat etmez..
Onun gayri bir şeye karşı şevki de yoktur..

Sebebine gelince: Herşey aslına döner..

Ve.. hurma çekirdeği ekildiği zaman, ancak hurma ağacı olarak meydana çıkar..

•

Sonra..

Kâinatta herhangi bir şeye tutunan kimsenin tutunması: HİMMET, değildir..
Onun adı: Hem'dir..

Bu sözün daha açık ifadesi şöyledir:

HİMMET, özünde yüksek makamdadır.. Aşağılarla onun bir bağlantısı yoktur..

O, ancak celâl ve ikram sahibi yüce zata bağlıdır..

Haliyle: Hem, böyle değildir.. Bu, kalbin herhangi bir şeye meylidir..
İster uzak olsun; isterse yakın..

•

İbarelerin işaret ettiği manayı anladıysan.. İşaret yollu anlatılanlara karşı
irfan sahibi olduysan..

Bilesin ki:

HİMMET, mekânı yüksek, şanı büyük olsa dahi, kendisi ile olana perdedir..
Onu bırakmadıkça yükseklere çıkamaz..

Asıl seyyid odur ki: HİMMET sırlarını bilmeden, onun meyvesini derip tatmadan..
onu aşıp gider..

Çünkü; HİMMET: Kesicidir engeldir.. Yani:

- Onun engel oluşu, mahsulüne kanıp durandır.. Vuslattan önce,
onun meyvelerine kıyanı da kesicidir..

Demek istiyorum..

Bu manadaki sözden kasdım şu demektir:

- Yol, ancak ona doğru olur..Gidiş ancak onun üzerinedir..
Amma, onun yanında, onun katında bir makam yoktur.

Ondan geçmek gerek.. Onun mecazını da kesmek icab eder..

Çünkü: Hakikat, onun ötesindedir.. Tarikat, onun fezasındadır..

Zira: HİMMET kavramlıdır.. Haddi ve hududu vardır..

Allah-u Taâlâ ise.. kavramlı olmaktan, haddi ve hududu olmaktan yana münezzehtir..

•

Hâsılı: Resulullah S.A. efendimiz Ümm'ül - Kitab olunca..
Onun dışında kalana mana söz olur..

Eğer öz sahibi bir kimse isen.. anlatılan manayı anlamaya bak..

Ve Allah-u Taâlâ bütün âlemi ondan yarattı..

Resulullah'tan S.A. her incelik bu kâinat hakikatlerinden
bir hakikatın temelidir.. aslıdır..

Ve.. O bütünü ile, Rahman cümlesinin zuhur yeridir..

Allah-u Taâlâ onun HİMMET nurundan ruhu yarattı..
Öyle bir ruh ki, onun alanı, Resulullah'ın S.A. rahmet alanı kadardır..

Ve.. bu ruhu bir melek kıldı..

Kabiliyet ve istidatların takdir yerlerini de, onun dönüp durduğu bir felek kıldı..

Sonra o ruhu: Her hak sahibinin hakkını vermesi..
Her rızka muhtaç olana rızkını ulaştırması için vekil eyledi..

Çünkü ruh: Muhammedî incelikten ibaret olup hadiyet hakikatından yaratılmıştır..

•

Vekil müvekkil makamını doldurunca..
her hak sahibinin hakkını vermekte adalet üzere olur..

Ölçtüğüne de âdil davranır; biçtiğine de..

Çünkü: Yüce makamdan gelen güzel hitapla, bu ruhun adı:

- M i k â i l..

Olmuştur..

Ezelden ebede kadar, onun hali budur.

O: Nereye ne takdir edilmişse.. o yerleri kavramıştır.. Sayı sayı bilir..

Yardıma hak kazanan herkese yardım eder..

•

Allah-u Taâlâ, Mikâil'i beşinci felekin yukarısında fazilet minberine oturtmuştur..

Adalet terazisini - kıstası - ona vermiştir.. Keza, ölçüler kanununu da vermiştir..

Burada minber: Karşılıklı feyizdir..

Burada kıstas: Kabiliyetlerin, istidatların hak ettiği şeylerdir..

•

Bu ibarelerle işaret edilen remizleri düşün..

İşaretlerin hazinelerinde duran manaları çıkar..

Böyle yaparsan, hikmet hazzını bulursun.. Hitabı ayırd etme kabiliyetine erersin..

Allah.. Hak söyler..

Doğruya hidayeti nasib eden odur..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Burası, önce anlatılan meleklerden sonra kalan meleklerin makamıdır..
Amma, Resulullah S.A. efendimizden..

•

FİKİR: Enfüs karanlıklarında parlayan nur;
Özlü kalb, hidayet yolunu onunla bulur..

Ama vardır onun zülüfleri nice nice;
Sayıda: Düşen yağmur, çöl kumu misâl olur..

Asılları da var peşinde giderse yiğit;
Hata yollarına, onu sapmaktan hep korur..

Bu asılların nice çeşidi var ki özü;
İkidir, sinip kalmayan onu hemen bulur..

Biri akıl ki, aklın bir kısmı muztar olup;
Enfüsteki kesbî tecrübe ile yol bulur..

Nakildir diğeri, odur yiğitin imanı;

Ama gaybe.. onun nuru sonsuz parlar durur..

Akıl, nakil FİKİR aslı dirayet ehlince;
Yapmayan bunları kıyas, zulmette boğulur..

Gelince akıl erbabında asıl olana;
Bir nazardır ki, baş aklın hükmünde yol bulur..

İmanın aslını almazlar, sonra değildir;
Onlara göre, sabah güneşi gibi parlak durur..

Yanıldılar, bu yüzden atıp onları gitti:
Doğruluğun özü ve her iş ki enfes olur..

Allah-u Taâlâ sana, doğru işte başarı ihsan eylesin..

Ve.. sana, hikmeti, fasl-ı hitabı talim buyursun..

Bilesin ki..

FİKİR yollu incelikler, gayb anahtarlarının tekidir..

O gayb ki: Hakikatini ancak Allah-u Taâlâ bilir..

•

Gayblerin anahatları iki çeşittir..

a) Hakka nisbet edilen çeşit..
b) Halka nisbet edilen çeşit..

Hakka nisbet edilen çeşit: İsimlerin ve sıfatların hakikatidir..

Halka nisbet edilen çeşit ise: Zattan gelen ferd cevherin terkibini bilmekten ibarettir..

Burada insanın zatını kasd ediyorum..

O insanın zatı ki: Yüzleri ile, Rahmanın yüzlerine mukabil durmaktadır..

İşte FİKİR: O yüzlerden biridir.. Bunda şüphe yoktur..

İşbu manada FİKİR: Gayb anahtarlarından bir anahtar olmaktadır..

Amma o bir nurdur..

Nerede o parlak nur ki: Bu gayb anahtarını almaya delâlet edebilsin?..

Bu manada: Yerin ve semaların yaratılışını düşün.. **Onların kendisini değil..**

Amma FİKİR yolu ile..

•

Burada anlatılanlar öyle işaretlerdir ki: Manaları incelik taşır..

Ve.. bu manalar, anlatılan işaretlerin gizli noktalarına saklanmıştır..

İnsan FİKİR suretleri yolundan yükselmeye başlar; anlatılan işin seması haddine varırsa.. ruhanî suretleri, bu hisler âlemine getirir..

Ve.. Hiç bir ölçüye tabi olmadan, gizli işleri çıkarır..

Semalara yükselir gider.. Oradaki meleklerle ayrı ayrı dillerle konuşur..

•

Semalara yükselme işi iki çeşittir..

BİRİNCİSİ: Rahman suret üzerine yükselme olur..

Bir kimse.. bu müstakim yoldan yükselir; giderse..
FİKİR noktasından büyük merkezine varır. Onun kıvamlı hattında cevelân eder..
Saklı tecelliye ulaşır; zafer bulur..

Bu tecellinin adı: Saklı duran incidir.. Ama:

- “Gizli kitapta..” (56/78)

Öyle bir kitap ki:

- “Pek temiz olanlardan başkası ona el süremez..” (56/79)

Bu bir isimdir ki: Kâf ile nun arasına sığdırıldı..

O ismin müsemması ise:

“Onun emri bir şeyi dilediği zaman:

- Ol..

Demektir..

O dem olur..” (36/82)

Bu inceliğe yükselten miracın merdiveni: Şeriatın sırrıdır; **bir de hakikat..**

•

İKİNCİSİ: Bu, al büyüdür ki, hayal ve tasvir gücüne yerleştirilmiştir..

Batıl ve yalan perdesi altında hakta gizlenmiştir..

Burası hüsran miracıdır.. Şeytan sıratıdır..

Hizlan seviyesine kadar götürür..

Bunu şu âyetteki mana ile anlatabiliriz:

- “.. bir serap gibidir ki, susamış onu su sanır..
Oraya vardığı zaman bir şey bulamaz..” (24/39)

Nur ateş olur.. Karargâh ölüm saçar..

Ancak.. bütün bunlara rağmen; Allah elinden tutar; teyid ettiği latifeye çıkarırsa..
bu manada makamdan ikinci bir miraca çıkar..

Allah’ı yanında bulur..

İşte o zaman : Hakkın karargâhını bilir..

Ve.. sadakat makamında; batıl yoldan ayırd eden hali anlar..

•

Hâsılı**:** Bir kimse gidişini anlatılan yola uydurursa.. ilâhî hükmün emrine girerse ..
hesabını kendisi tamamlamış olur..

Amma, bu durumunu **ihmal ederse..** bu **ihmal kararı üzerinde kalır giderse..**
tabiat elbisesi üzerine ateşini körüklemiş olur.. Dolayısı ile, **helâke gider..**

Sonra.. o ateşin dumanı âlâ ruhunun burnuna kadar gider..
Dolayısı ile, onu da öldürür..

Bundan sonra, artık: Hidayet yolunu bulamaz..
Bundan sonra, artık: Ümm’ül – kitab’ın manasını anlayamaz..

Bundan sonra: **bütün telakkisi cemal manalarındandır..**
Ya da: **Kemâl çeşidi işlerdendir..** Bu aldıkları ile, **dalâlette zay olur gider..**

Bu hal içinde; **her nekadar muhal olan şeyler onda zuhur bulur ise de..**
yine: **Hakka dönmesi imkânsızdır..**

Bunların durumu, şu âyet-i kerime ile anlatılır:

- "O kimseler ki: Çalışmaları dünya hayatında iken gitmiştir..
Ama onlar, halâ iyi iş yaptıklarını sanırlar.." (18/104)

Bir zamanlar ben, bu denizin ummanında boğulacaktım..
Sonsuz tehlikeli derinliğinde dalmıştım..

Bu hal, bana bir samâğ âlemi esnasında geldi..
Ben, o gün bir topluluğa katılmıştım..

Yeri: Zebid şehri idi..
Yıl: Yedi yüz yetmiş dokuz idi..

Bu semağ topluluğu, Kardeşimiz şeyh Ârif Şehabeddin Ahmed Ridad'ın evinde olmuştu..

Şeyhimiz, üstaz-ı dünya, kâmil kutup, Muhakkık Fazıl, Ebü'l-Maruf Şerafettin İsmail b. İbrahim Cebertî de; o gün, o semağ meclisinde hazır bulunuyordu..

O halimde ben; en yüksek sesle bağırdım:

- Allahım helâke götüren ilimden sana sığınırım.. Ya seyyidî bana yetiş yetiş..

Bu semağ meclisinde Hazret-i Şeyh tam bir ittila ile beni gözetiyordu..
Amma işi tam bilen birinin gözetmesi gibi gözetiyordu..

Ve.. Allah-u Taâlâ onun bereketi ile, beni kavim miraca getirdi..
O kavim mirac ki: Tam sırat-ı mustakimdir.. Allah'ın yoludur..

Ve.. Allah'ın yolu şu âyetle anlatılır:

**- "Allah'ın yolu odur ki; semadakiler ve yerdekiler onun içindir..
Ayık olunuz.. Bütün işler Allah'a varır.." (42/53)**

•

Anlatılan iki mirac arasında bir incelik vardır..

İnceliği nisbetinde; bir büyüklüğe bir şerefe sahiptir..

Burada onları anlatmaya kalksak; ya da, irfan duygusu yokluğundan dönüp gelenin halini anlatsak, denizde boğulup giden ve nuru ateşine nakşolan evliyanın halini şerhe kalksak, çok çok açılmamız lâzım gelir..

Şerhin sayısı çoğalır.. Kalemin yazısı uzar..

Kasdımız kısadan anlatmaktır.. Ne bahsi uzatıp gitmek, ne de çok çok anlatmak istiyoruz..

Biz, yine yolunda olduğumuz bahse dönelim..

Yani: FİKİR bahsine..

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ, Resulullah'a S.A. nisbet edilen FİKR'İ Hadi, Reşid isminin nurundan yarattı..

Ve ona, Mübdi, Muid ismi ile tecelli eyledi..

Bundan sonra: Bais, Şehid ile ona nazar eyledi..

FİKİR, anlatılan güzel isimlerin sırlarını özünde toplayıp anlatılan yüce sıfatların libası ile âlem içinde zuhura başlayınca:

Allah-u Taâlâ, Resulullah'ın S.A. FİKR'inden; yer ve semavat meleklerinin ruhlarını yarattı..

Ve.. onları: Âla ve esfellere vekil olarak gönderdi..

O demden beri, âlemler onlar tarafından korunur.. Bu meleklerin mülâhazası sürdükçe de korunma devam edecektir..

Amma malum ecel geldiği, kesin verilen emrin günü geldiği zaman..
Allah-u Taâlâ bu meleklerin ruhlarını kabzeder..

Bu kabız sonunda, onları gayb âlemine nakleder..

İşte o zaman: İşler birbirine girer..

Semavat, içindekilerle birlikte yere düşer..

İş âhirete döner..

Tıpkı: Zâhirî lafızların manalara yöneldiği gibi..

Bu işaretleri anla.. Bu ibarelerdeki sırrı çöz..

Bunları yap; ve.. gizli sırların hazzını al.. Mevhum sırları örten perdeleri kaldır..

•

Anlatılan sırlara muttali olur; bu nurların aydınlığında yürümeye başlarsan..

hallerini yazılan ibarelerin altında sakla..

Bu işaretlerin mührü altında koru..

Amma ifşa etme.. Çünkü: Sırrı ifşa ihanettir..

Her kim sırrı ifşa ederse.. emanet sevabına nail olmaktan mahrum kalır..
Melâike-i kirama katılmasına ramak kalmış iken, avam mertebesine döner..

İşbu sırrı ifşa, hiçbir işe yaramaz.. Duyanın ancak dalâletini artırır..
Muhatabı illet eder; kayda bağlar..

Allah.. Hak söyler..

Bu yolla hidayeti nasib eden Allah'tır..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bu **HAYÂL**, bütün âlemlerin heyulâsıdır..

•

HAYÂL, hayat sayılır âlemin ruhuna;
HAYÂL, asl-ı hayat, âdemoğlu da ona..

Varlık HAYÂL oldu ancak onun yanında;
Ki HAYÂL azim gücüyle gelir yadına..

Canlı zuhur öncesi halde HAYÂL durur;
Şuna benzer: Girer yatanın rüyasına..

Onun zuhuru budur kendi canımızda;
Baki kalan bir aslı var takılır ona..

Canlıya aldanma ki o bir HAYÂL oldu;
Keza parça âlem ve bütün mana..

Öyledir melekût, ceberut bütünüyle;
Keza lahut, nasut ama bilip durana..

HAYÂL kadrini düşürme gözünden çünkü;
Benzer vücud hâkimin öz hakikatına..

Lâkin bu HAYÂL, tüm görülünce aslında;
İki kısımdır, ammâ tam keşfi bulana..

Biri bekaya suret verir, kalan ise;
Helâki gösterir, devam sözü yok ona..

Anla işaretimizi, çöz remizleri bir;
Lâkin, kaim kitabı bir asıl kıl buna..

Kork anlayışından hidayeti atanın;
Uy Haşimî Nebi ne getirmişse sana..

Kasdım yoktur gayrı, ancak şu oldu kasdım;
Getirdi onu Resul, yol yoktur kitmana..

Yüce risaletime temel atmadım ki;
Ben hizmetçi olmuşum onun yoluna..

Gelince sana bir şey anlaşılması zor;
Çıkarırsın acemice söylenmiş mana..

Bırak onu, sığın ilâha, öyle dur al;
Neyse gelen Resulullah yolunda sana..

Salât olsun ona, yakin nuru açtıkça;
Daima şek gecelerini onun namına..

•

Bilesin ki..

Allah sana başarı ihsan eylesin..

HAYÂL, vücudun aslıdır.. Onda bulunan **zat** ise.. mabudun zuhur kemâlidir..

Hele Hakka **itikadına** bak..

Ona olan **itikad** durumunu görmüyor musun?..

Yüce Hakkın kendine has isimleri ve sıfatları var..

Yüce ve sübhan olan Allah'ın; sendeki itikad mahalli neresidir?.. Nedir?..

O: HAYÂL'den başka bir şey değildir..

İşte.. anlatılan mana icabı olarak:

- Onda bulunan **zat** ise.. Sübhan olan yüce mabudun zuhur kemâlidir..

•

İşte.. yukarıda anlatılanları anlarsan; sana şu mana zahir olur:
HAYÂL, bütün âlemin aslıdır..

Sebebine gelince: Cümle eşyanın aslıdır..

Bu manada onun en kâmil zuhuru ise.. anlatılan aslın kendi mahallinde olabilir..

İşbu mahalli ise.. HAYÂL olmuştur..

Anlatılan durum şunu tesbit etti: **HAYÂL**, baştan sona, bütün âlemlerin aslıdır..

Görmez misin ki: Resulullah S.A. efendimiz, bu his âlemini uyku saydı..
Uyku ise HAYÂL sayılır..

Şöyle buyurdu:

- **“İnsanlar uykudadır.. Öldükten sonra uyanırlar..”**

Şu demektir:

- Onlara; dünyada, bulundukları hal üzere iken, hakikatler zâhir olur..

Ve o zaman anlarlar ki: **Uykudalar**..

Bunun manası:

- Ölümle, tam bir intibah, yani: Uyanıklık hâsıl olur..

Demek değildir..

Sebebine gelince: Gaflet Allah tarafından gelir; berzah ehlini, mahşer ehlini, cehennem ehlini, cennet ehlini sorar..

Taa, cennet ehlinin çıkacağı tepede: Yüce Hak onlara tecelli edinceye kadar.. Oraya çıkarlar ve yüce Allah’ı müşahede ederler..

Burada sözü edilen gaflet, uykudur..

•

Hâsılı: **Bütün âlemlerin aslı HAYÂL olmuştur**..
Dolayısı ile; onlardaki şahısları HAYÂL bağlar..

Âlemlerin hangisinde olursa olsun; bütün ümmetler, **HAYÂL** ile kayda bağlanmıştır..

•

Dünya ehli ise.. dünya ve âhiret işlerini **HAYÂL** ile kaybederler..

Her iki durum da; Allah-u Taâlâ ile huzura dalmaktan olan gaflettir..

Bu gaflette olanlar ise uykuda sayılırlar..

Ancak **uyanık olan:** Allah ile huzurda olan kimsedir..

Allah ile huzuru nekadar ise.. uykudan ayıkması o kadardır..

Berzah ehline gelince: Bunlar da uykudadır..

Ancak, bunların uykusu: Dünya ehlinin bazılarına bakarak, hafiftir..

Bunlar kendilerine ait halle meşgul olup dururlar.. Azapla, ya da nimetle..

Bu durum onlar için uykudur.. Çünkü onlar: Allah'tan gafil durumdadırlar..

•

Kıyamet ehli de gaflet içindedir..

Bunlar her nekadar; hesap için Allah-u Taâlâ'nın huzurunda iseler de; Allah ile değil, hesap ile olurlar..

Ancak bunların uykusu, berzah ehlinin uykusundan daha hafiftir.

•

Cennet ve cehennem ehlinin durumu da böyledir..

Meselâ cennet ehli: Kendilerine gelen nimetlerle olurlar..

Meselâ cehennem ehli: Kendilerine gelen azapla olurlar..

Bütün bu durumları, onlara Allah'tan gaflettir.. Ayıkması olmayan bir uykudur..

Ancak bunlar: Uyku ciheti ile, mahşer ehlinden daha hafiftir..
Ancak bunların uykusu, uyku öncesi gelen uyuklama haline benzer..

•

Durum yukarıda anlatıldığı olduğundan, **âlemlerden her biri; Hak olma ciheti ile;**
Hak'ta bir nazara uğramıştır..

Bu mana yadırganmasın, çünkü: Allah-u Taâlâ varlığın tümü iledir..

Bu mana, şu âyetle daha açık belirtildi:

- "Nerede olursanız olun; o sizinle beraberdir.." (57/4)

Ancak onun böyle oluşu, uyku hali gibidir.. Ayıklık haline benzemez..

Araf ehli ile, kesip ehli - cennetteki tepe – **dışında kalanlara da**
bir ayıkma yoktur..

Bunlar, Allah iledir..

Ve bunlara nekadar tecelli olursa.. o kadar ayıkma hâsıl olur..

•

Bir kimseye, bu âlemde, takdir hükmü ile; **Allah'tan ayıkma hali gelirse..**
ki bu: Cennet ehline kesip'te – cennetteki tepe – saklanan cinstendir; işte o zaman:
Hak Taâlâ o kimseye tecelli eyler; **ayık halinde** ona zatını **tanıtır..**

İşbu mana icabıdır ki; bu makamın efendisi şöyle buyurdu:

- **“İnsanlar uykudadır..”**

Sonra: Ayıktı ve durumu anlayıp bildi..

•

Şimdi..

Her âlem ehlini bilirsen ki: Kendilerine uyku hükmü verilmiş.. Aynı hükmü bütün âlemlere teşmil et..

Zira onların hepsi **HAYÂL**’dir..

Ve.. gerçekten uyku dahi bir HAYÂL sayıldı..

•

Anla: Varlığın tümü bilâmuhal;
HAYÂL içinde; HAYÂL içinde HAYÂL..

Ayık olan yok, Hak ehlinden başka;
Onlar hep Rahmanla oldular her hal..

Onlar değişiktir ama hilâfsız;
Ayık halleri kadar olur kemâl..

Bunlar, işaretlidir yüceliği;
Ötelerdedir bunlara yüce hal..

Erdiler zata sıfatlara tümden;
Ve.. büyüdüler şanında zülcelâl

Bazen celâlde bulurlar lezzeti;

Bazen lezzet yerleri olur cemal..

Allah'ın emri lezzet var onlara;
Onlar için, ama zatta Zat-ı Âl..

•

Aşağıda anlatacağımız cümleler; müşkil mana denizinden inciler dizisidir..

- R u h..

Tabir edilen garib, yola revan oldu.. Öyle bir âleme vardı ki; oraya:

- Y U H..

Tabiri kullanılıyordu..

O semaya vardığı zaman, hudud kapısını çaldı..

Ona soruldu:

- Sen kimsin, ey aşık yolcu?..

Şöyle dedi:

- Ayrı düşen bir aşık.. Beldelerinizden çıkarıldım.. Sizden uzaklaştırıldım.. Birtakım kayıtlara bağlandım, kaldım: Yükseklik, derinlik, en ve boy gibi.. Su, ateş, hava ve toprak zindanına kapatıldım..

İşte.. o kayıtları kırdım; geldim..

İçinde bulunduğum zindandan halâsımı istiyorum.. Her yerden hücuma ve garete uğradım..

Ey Arab-ı Kiram, bu bağlı esirin sizden başka kimsesi yoktur..

Bu sefere çıkan şöyle anlattı:

- Çaldığım kapıdan biri çıktı.. saçına sakalına beyazlık gelmişti..

Şöyle dedi:

- Burası gayb âlemidir.. Buranın konukları pek çoktur.. Güzel ihsanları vardır..
İyi de hazırlık yapmışlardır.. Bir gayeleri vardır; ama kısa vadeli değil..

Durum böyle olunca: Onlara vâsıl olana ve onların huzuruna varana o düşer ki: Onların güzel **kıyafetine bürüne..** Onların süründüğü güzel **kokuyu** da sürüne..

Bunun üzerine sordum:

- Onların giydiği bu güzel elbiseyi nerede bulabilirim?.. ya, o güzel kokular nerede satılır?..

Dedi ki:

- Elbiseler, Âdem'den A.S. kalan semseme çarşısında satılır.. Kokulara gelince, tatlı bir rivayet olan HAYÂL arzında satılır..

Durum üstte dediğim gibidir: Amma ibareyi aksine de yapabilirsin..
Meselâ: Elbiseyi HAYÂL dokumalarından; kokuyu Âdem'den a.s. kalan semseme arzından alabilirsin.. Bunlar ikiz kardeştir..

- Âlem-i gayb..

Adı verilen bu âlemde hiçbir şüphe yoktur..

Bunun üzerine, önce kemâl arzına gittim.. Cemal kaynağına vardım..
Ki buraya:

- HAYÂL âleminin bazı yüzleri..

Denmiştir..

Orada bir zatı aradım.. Ki o: Şanı yüce, üstün makam sahibi,
aziz sultan bir kimse idi ve adına:

- HAYÂL ruhu..

Denirdi.. Ayrıca:

- Cennetlerin ruhu..

Künyeli idi..

Yanına vardıktan sonda selâm verdim.. Huzurunda durdum..

Selâmımı aldı.. Uzun ömür ve gönül hoşluğu diledi..

Beni övdü..

- M e r h a b a..

Dedi; iltifat etti..

Bundan sonra ona sordum:

- Ey benim efendim..

- Âdem'den a.s. kalan semseme..

Tabir edilen âlemin manası nedir?..

Şöyle anlattı:

- **O, öyle bir latifedir ki, hiç fena bulunmaz..** O öyle bir mahaldir ki;
ona ne gece uğrar; ne de gündüz..

İşte.. Allah-u Taâlâ onu böyle bir mayadan yarattı..

Ve.. bu tohumu, cümle hamurlara kattı..

Ve onu: Her şeye hâkim kıldı..

Ve onu: Büyüklere de, küçüklere de bir **ana** kıldı..

İşte biz: Bu kitapta onun tercümanı olduk.. Dolayısı ile, onun namına
böyle bir kısım ayırdık..

O, öyle bir şeydir ki: **Onda muhal olan caiz olur..**

Ve onda: Duygularla görülen şeyler HAYÂL suretinde görülür..

Sordum:

- O hayretengiz âleme yol bulabilir miyim?..O duyulmamış âleme çıkabilir miyim?..

Şöyle anlattı:

- Evet.. Amma, **vehmin kemâl bulup,** tamam olduğu;
HAYÂL âlemini almak için genişlik bulduğu zaman.. Bu his âlemini müşahede içinde
HAYÂL manalarını seçme makamını tuttuğu zaman..
Bir de **işareti bilir, noktayı okursan..**

İşte o zaman: Bu manaların elbisesi senin için dokunur..
O elbiseyi giydiğin zaman ise..semsemeden sana bir kapı açılır..

Bunu dinledikten sonra şöyle dedim:

- Ey efendim, ben şart koşulan emir üzerineyim.. **Sağlam ahde sıkıca bağlandım..**

Keşif ve vücud ile bildim ki; Ruhlar âlemi daha zâhir ve daha kavi..
Amma âlem-i histen.. amma zevk şuhud âleminde..

- Bunun üzerine inledi.. Sonra eli ile bir işaret etti..

Ve ben: Kendimi semseme arzında buldum..

•

Öyle bir yer ki temiz misk olmuş taşı toprağı;
Cevahirden cümle kubbeleri bahar yaprağı..

Orada: Ağaçları da söz atıp kelâm eder;
Evlerin basamağı dahi bilir konuşmağı..

Taamında bulunur lezzetin bütün çeşidi;
Oranın şarabı hayat suyudur Hak kaynağı..

Orası cemal doludur amma suret görünür;
Şarabı başardı nice susuzu kandırmağı..

Meva cennetinden bir nüshadır o kimseye ki;
Burada hali hoştur, bilir ondan haz almağı..

Kadir kudret sırrıdır görünür o kimseye ki;
Hesabını şaşırmaz vardır işten anlamağı..

Bilinen bir sihir değildir hiç; ancak o: Suyu;
Sonra.. ateşiyle havası ve yangın toprağı..

Bu haliyle asıldır. Sihir fer'idir kazaya;
Amma icabet eder bilene sihir yapmağı..

Çıkarır kahraman kişi ondan neyse muradı;
Ve.. bilir onun perdesini gözlere açmağı..

Görünür o demde her şey himmet gözüne parlak;
Mümkine kurulur öteler içre sevgi bağı..

Orada nas iki bölüktür: Eren, necat bulan;
Nisabı tamsa, kurar zekâtta kemâl otağı..

Ve.. helâk olan saadeti şekavete satıp;
Tutuldu, yanıldı; geldi hicabın yoğun ağı..

O Âdem'in kızkardeşi, ya da sırrının kızı;
Bütün nesepler Âdemin, amma onun oymağı..

Tümden fena bulur, Âdem'inki bakidir şöyle;
Lütuf üzere.. uzar kaderin hüküm yumağı..

O bir hurma ağacı zâhir oldu şu meyveden;
Ki adı: Âdem.. o kızdır kalanın barınağı..

İnsan: Ona icabet eder çağırırsa bir gün;
İnsan: Çağrıya cevap alır neyse soracağı..

HAYÂL değil; hele his hiç değil bu sözlerim;
Dediklerim açıktır, doğrudur yok gayrı bağı..

•

O, hayretengiz âleme girdim.. Oranın görülmemiş güzel kokularından süründüm..

Sonra.. orada, nice garip şeyler gördüm..

O gördüklerimin hepsi tuhaf bir zarafet taşımaktaydı..

Öyle şeylerdi ki: Hatıra getirilmeleri imkânsızdı..

Kaldı ki, onların bu his âleminde görülmeleri de zordur.. Hatta, HAYÂL âleminde bile görülmeleri imkânsızdır..

•

Bunları gördükten sonra, mevcud gayb âlemine geçmeyi istedim..

Bu niyetle, ilk delilim zata gittim..

Onu ibadetten incelmiş, bir rikkat kesbetmiş halde buldum..

Zayıflamış bir HAYÂL gibi olmuştu..

O kadar zayıflamıştı ki: Onu farz-ı muhal kabilinden bir saydım..

Lâkin kalbi kavi, himmeti iyi, satveti ve azmi şiddetli, oturuşu kalkışı garip idi..

Bir dolunay gibi parlıyordu..

Ona selâm verdim.. Selâmıma karşılık aldıktan sonra ona şöyle dedim:

- Ben **rical-ı gaybın** yanına girmek istiyorum..
Onların yanına varma şartlarını yerine getirdim..Bundan şüphen olmasın..

Şöyle dedi:

- İşte şimdi duhul zamanıdır.. Vüsul zamanıdır..

Bundan sonra, kapı halkasını çevirdi.. kapı açıldı.. girince kapandı..

Bir şehre girdim.. Oranın öyle acaib bir arzı vardı ki..

Eni alabildiğine geniş, boyu alabildiğine uzundu..

Oranın ehline gelince**; Allah-u Taâlâ'ya karşı en fazla irfan duygusuna sahip olan kimselerdi..** Aralarında gafil olan hiç kimse yoktu..

Oranın arzı, saklanan beyaz inci gibi idi.. Seması da yeşil zeberced idi..

Oranın yerlileri Arab-ı Kiram idiler..

Ve.. onların içinde sultan: Hızır a.s. idi..

Neyim varsa.. önüne serdim.. Diz çöküp önüne oturdum..

Bundan sonra selâm verdim..

Yakın bir yoldaşa yapıldığı gibi, beni saygı ile karşıladı..

Birlikte oturulan bir nedim gibi, beni nedimliğe aldı..

Ve bana bir makam açtı.. Sonra şöyle dedi:

- Söz kabilinden neyin varsa, bana anlat..

Hemen söze başladım:

- Efendim, senin yüksek durumunu soracaktım.. Engelli, hakkında çeşitli söz edilen şanını anlamak istiyorum.. Bu bapta halk tereddüde düşmüştür..

Bunu dinledikten sonra şöyle anlattı:

- **Ben, yüce bir hakikatım.. Rakika-i Mütedaniye benim..**

Ben**, varlık insanının sırrıyım..**
Batın **mabudun aynı** benim..

Ben**, hakikatler mekânıyım..**
Rekaik dalgası benim..

Ben, lâhutî şeyhim..
Ben, nasut âlemini koruyanım..

Her **manada surete girenim..**
Her tegânnigâhta (veya tegenni edende) açığa çıkarım..

Her surette yaratılırım..
Her surede âyet olarak belli olurum..

İşim: Hayret verici batınî şeylerdir..
Halim: Görülmemiş garip haldir..

Mekânım**: Kaf dağıdır..**
Mahallim**: Araftır..**

Ben: İki deniz arasında dururum..
Eyne denizine dalan benim.. Kaynağın kaynağı sudan içerim..

Ben, lâhut denizinde; balığın deliliyim..
Ben, fidanın sırrıyım.. Gencin hamiliyim.. Zâhir Musa'nın muallimiyim..

Ben, evvelin ve âhirin noktasıyım..
Ben**, cami ferdin kutbuyum..**

Ben parlayan nurum..
Ben ışık saçan mehtabım..

Ben, kesin sözüm..
Ben, özlerin hayret ettiğiyim..

Ben, taliplerin arzusuyum..

Ve.. bana hiç kimse vâsıl olamaz; hiç kimse yanıma gelemez..

Amma **İNSAN-I KÂMİL müstesna..**
Vuslatı bulan ruh müstesna..

Bunun dışında kalana gelince.. makamın onun çok ötesindedir..
Bu, benden bir haber alamaz.. Benden bir iz göremez..

Bunlara, bazı itikad suretleri peydah olur.. Bu itikad, kullarının birinin sureti de olabilir..

Böyle olunca: Benim ismimle isim alır.. ismimi yanağına yazar ad olur..
Onu görüp yanılan cahil: **Hızır** isimli kimsenin o olduğunu sanır..

Halbuki o nerede?.. Ben neredeyim?..

Benim koca kabım yanında, onun küçük tası nedir ki?..

Meğer ki o: Denizimden bir damla ola..
Meğer ki o: Asrımdan bir an ola..

Bu durumda o**:** **Onun hakikatı,** incelik taşıyan hallerimden biridir..
Onun gittiği yol ise.. Çeşitli yollarımdan bir yoldur..

Bu manada: O aldatan yıldız; yine benim..
Onu dinledim; tekrar sordum:

Sana vâsıl olanın; sahana inenin alâmeti nedir?..

Şöyle anlattı:

- Onların bazıları, Âdemoğludur..

Bazıları ruhlar âleminden gelir..

Ancak onlar, çeşitli yönleri ile altı kısma ayrılır:

BİRİNCİ KISIM:

En değerlisi bunlardır.. Kemâl yönüyle, en olgunu bunlardır..
Efrad makamına ulaşan evliya bunlardır..

Bunlar, peygamberlerin izinde yürürler..

Âlem-i ekvandan kaybolmuşlardır..

Gayb âlemine geçmiş; adı:

- Rahmanın istivagâhı..

Olan makama varmışlardır..

Bunlar, bilinmezler.. Vasıfları da edilmez..

Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen; bunlar: Âdemoğlu, cümlesindendir..

İKİNCİ KISIM:

Bunlar, manaların ehli ve anın, zamanın ruhlarıdır..

Velî zat, bunların suretlerine girebilir..

Girdiği bu surette: İnsanları, zâhir ve batın yönüyle kemâle erdirir..
Ama, onların hayırlarına..

Onlar ruh gibidirler; amma, kalıp şekline bürünmüşlerdir..

Böyle oluşları**: Gözde suret bulan mümkin kuvvet sebebi iledir..**

Bunlar, şuhud âleminden sefer etmiş; gayb varlığı fezasına vâsıl olmuşlardır..

Böyle olunca: Onların gaybı şehadet olmuştur.. Nefesleri ibadet olmuştur..

Bunlar: Yeri ayakta tutan sütunlar menzilesindedir..

Farzı ve sünneti edada kaimdirler..

ÜÇÜNCÜ KISIM:

Bunlar ilham melekleridir.. Sebeplerin melekleridir..

Evliyaya yol gösterirler.. Safi kulları konuştururlar..

Bu duygular âleminde görünmezler..

Kendilerini avam insanlara tanıtmazlar..

DÖRDÜNCÜ KISIM:

Bunlar, belli mevkilerde münacat ricali sayılırlar.. Amma, devamlı..

Kendi âlemlerinden çıkarlar; ama bilindikleri yerin dışında bulunurlar..

Bu duygular âleminde, sair insanlara da gözükürler..

Safa ehli zatlar, bazen bu sancak altına girer halka gayb işlerini söyler..
Ve onlara gizli hallerden haber verir.

BEŞİNCİ KISIM:

Bunlar, ıssız bölgelerde, çöllerde bulunurlar, seyyardır.. Gezerler..

Bunlar, Âdem soyundan kimselerdir..

İnsanlara görünür; sonra kaybolurlar.. Konuşurlar; sorulara cevap verirler..

Bunlardan çoğu; dağ başını mesken tutar..

Yaylalarda, vadilerde, ırmak kenarlarında kalırlar..

Yine bunlardan imkânı olan, şehirlerde mesken tutar..

Makamları güzeldir..

Ancak, şevk duyulacak ve dayanılacak bir makam değildir..

ALTINCI KISIM:

Vesvese değil; hatıralara benzerler..

Bunlar**,** **tasavvuf** anası ile**,** **fikir** babasından doğmuşlardır..

Bunların sözleri, bir dayanak değildir.. Bunlar gibi olunmaya teşvik olmaz..

Bunlar hata ile sevap arası olurlar..

Bazan, keşif ehli olur.. Bazen da hicap ehli olurlar..

Allah.. Hak söyler.

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

Ana kitap onun katındadır..

İnsan-ı Kâmil 58/1. Bölüm
(Suret-i Muhammediye)

Abdûlkerîm Ceylî

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

F A S I L : 1

O suret, öyle bir nurdur ki:
Allah-u Taâlâ, cenneti de cehennemi de ondan yarattı..

Orası öyle bir makamdır ki: Azap ve nimet tadı onda bulunur..

•

Öyle güzel nurlar ki kalbde daima parlar;
Güneş gibidir doğarken, örtülüdür onlar..

Hakk'ın zuhuru oldu ama ârif katında;
Hiç saklı duramazlar tecelliler saçarlar..

Kalbde kuvvetler var, adı olmuş: Musavvire,
Ne var ki onda toplanmıştır tümüyle sırlar..

Sayıldı onlar, huld cennetinden bir numune;
Köşk olarak, hayal sahasında boy salarlar..

Verir türlü meyve mayhoşunu tatlısını;
Ağacında cennetin akik gibi parlarlar..

Halikın yaptığı neler var orda bilinmez;
Şu hakim müstesna, baş eğdi önünde kullar..

Onlar mahluk ama Halikına olmuş ayna;
Hükümde dağınıktır ama öze yakınlar..

Düşük görünür, ancak Allah katında yüce;
Açılırlar insanlar sır dahi olsalar..

Onlar aciz görünür mahluk olduklarından;
Ölü gibi, kuvvete boyun eğip dururlar..

İnsana ancak onlar ferah getirir zira;
Zâhir halinde onu hüzünler kovalarlar.

Akıllı kanmamalı onların süs ağına;
Olmamalı onlara hırs yollu sarılmalar..

Eğer diri olsalardı bakardın onlara;
Vuslattalar insanlardan kopuk sayılırlar..

İşbu sözler, nüktemizin üstünde kabuktur;
At kabukları, sana fayda sağlayamazlar..

Sözle geldi dile, hele bak bu hikmetlere;
Gizli yoldan ama, mana güneş gibi parlar..

•

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ sana marifeti yolunda başarı ihsan eylesin..

Ve.. seni zatına yakınlardan kılsın..

Allah-u Taâlâ, Muhammedî suretleri: Bedi, Kadir ismi nurundan yarattı..

Mennan ve Kahir ismi ile de, ona baktı..

Bundan sonra: Latif, Gafir ismi ile ona tecelli etti..

İşbu tecelli anında; SURET-İ MUHAMMEDİYE o tecelli icabı ikiye bölündü..
İki kısma ayrılır gibi bir hal aldı..

Allah-u Taâlâ sağa düşen yarısından, cenneti yarattı..
Burası, nimet sahiplerine saadet evi oldu..

Sola düşen yarısından ise.. cehennemi yarattı..
Burayı dalâlet ehli şakilerin yuvası yaptı..

Cennetleri yarattığı kısım; Mennan ismi ile bakılan kısımdır..
O: Latif tecellinin sırrıdır.. Bütün kerimlerin mahalli orasıdır..

Allah-u Taâlâ'nın ateşi yarattığı kısma gelince:
Kahir ismi ile ona bakılmıştır..

Ve bu: Gafir ismi tecellisinin sırrını saklar..

Bura enlinin, sonunda hayra kabulüne işarettir..

Nitekim Resulullah S.A. cehennemden haber verirken şöyle buyurdu:

- "Cebbar, ayağını cehennemin üzerine koyunca cehennem şöyle der:

- Yetti yetti..

Bundan sonra cehennemde kereviz otu biter.."

•

Anlatılan hadis-i şerifteki mana sırrı şudur:

Allah-u Taâlâ, cehennem ehli için azabı yaratınca onlarda, bu azaba dayanacak gücü de yarattı..

Böyle olmasaydı: Helâk olurlardı, yok olurlardı.. azaptan da kurtulurlardı..

Durum böyle olunca: Kendilerine gelen azaba dayanmaları için,
kuvvet yaratılması gerekli oldu..

Böylece: onun azap cezasını tadarlar..

Bu durumu, şu âyet-i kerime ifade eder:

- "Derileri yanıp, piştikçe; azabı tadıp durmaları için, onların derilerini yeniden değiştiririz.." (4/56)

Burada derilerin değiştirilmesi: Onlarda olmayan yeni bir kuvvetin gelmesidir..

Böyle olunca; Onlar, içlerinden şöyle derler:

- Belki de, bize şöyle şöyle bir azap olunacak..
Bu durumu, azabı tatmaları için, kendilerine gelen yeni kuvvetten anlarlar..

Allah bu duyguyu onlara verir; anlarlar.. Sonra azap gelir; azap olunurlar..

Onların içinde olan bu keşfi; kendilerine olan bir azap müjdecisi gibidir..

Böyle olması, onlara ihanet üzerine ihanet olur..

Nitekim, aynı şekilde, cennet ehli de, nimet gelmeden önce,
nimetin müjdesini alırlar..

▪

Sonra..

Cehennem ehlinden bir azap gidip, diğer azap gelince,
kendilerine verilen ilk kuvveler ayrılıp gitmez..

Çünkü o: İhsan eliyle kendilerine verilen bir hibedir..
Hak Taâlâ hibesinden dönmez..

Azaba gelince: Kahır eliyle gelmiştir..Onu değiştirmesi,
yerine yenisini getirmesi hakkıdır..

Böylece onlar: Her azapta yeni bir kuvvet kazanırlar..
Taa, kendilerinde hibe yollu bulunan kuvvetler, ilâhî bir kuvvet eseri zâhir oluncaya kadar..

O kuvvet zâhir olunca, onları çeker götürür..

İşte o zaman: Cebbar olan Allah kademini ateşe basar..

Hak sıfatları bir kimsede zâhir olduktan sonra, ona şekavet gelmez artık..

o

Bilesin ki..

Cebbarın onlara zuhuru, sözü edilen ilâhi kuvvet sayesinde olmuştur..

Ki bu kuvveti onlara göstermiştir: Bu gösterme ise.. her şeyde vuslat sebebi olan bir münasebet icabıdır..

İşte.. anlatılan mana icabı olarak, Yüce Hak kademini ateş üzerine koyar..

Ve o zaman: Ateş zelil olur; boyun eğer..

Nitekim bu mana; ateşin:

- **“Yetti yetti..”**

Demesinden anlaşılır..
Anlatıldığı gibi bir söz: Zillet halinden gelen bir sözdür.. Ama izzet kahrı altında..

Ve.. o zaman azap gider..

o

Bilesin ki..

Ateş vucüdda aslî bir varlık olmayınca, işin sonunda zail olup gider..

Bu işin inceliği şu manaya dayanır: Ateşin yaratıldığı sıfat mesbuktur..
Mesbuk ise.. sabıkın bir dalıdır..

Bu mana:

- "Rahmetim gazabımı sebkat etti.."

Cümlesinin manasıdır..

Bu durumda asıl olan sabıktır.. Mesbuk ise.. onun bir dalıdır..

Hele rahmetin durumuna bir bak ki: Önden sona, varlığa hükmünü geçirir..
Onun öyle oluşu, asıl oluşundan ileri gelir..

Amma gazap böyle değildir.. O hükmünü önden sona varlığa geçiremez.

Kaldı ki: Allah-u Taâlâ mahluku yoktan yaratmıştır.. Böyle yaratışı
ona rahmeti icabıdır.. Gazabından ötürü değildir.. O bir günah işlememiştir ki: Gazaba hak kazansın..

Hele bir bak Sübhan olan Allah şöyle buyurdu:

- "Rahmetim her şeyi kapladı.." (7/156)

- Gazabım her şeyi kapladı..

Buyurmadı.. Çünkü o: Eşyayı zatından rahmet olarak yarattı..

İşte.. bu işaretten anlaşılıyor ki: Gazap varlığın sonuna kadar gidemez..

o

Bu manada bir sır var ki, şöyledir: Rahmet, zata bağlı bir sıfattır..
Yani: Sübhan olan Allah'ın zatına..

Gazaba gelince: Zata bağlı bir sıfat değildir..

Hele bir bak ki:

- Rahman ve Rahim..
Adını aldı; ama:

- Gadban ve gadub ..

Adını almadı.. Zira gazap adaleti icab ettiren bir sıfattır..
Adalete gelince: İki iş arasında verilen bir hükümden ibarettir..

Âdil ismi: Onun bir sıfatının ismidir..

Rahman ismi ise.. Onun zat ismidir..

Gaffar ismine bir bak.. O: Rahmetin icab ettirdiği nimete ait zuhur yerlerinin ilkidir..

Nitekim o, sıfata geldi:

- Gafir, Gaffar ve Gafur..

Dendi..
Kahir ismine gelince.. ki o da: Cezaya ait zuhur yerlerinin ilkidir.. ki adaletin icabıdır..
Bunda ancak iki sıfat bulunur.. Muselâ: Kahir ve Kahhar..
Kahur sıfatı gelmedi..

Bütün bu anlatılanlar, Rahmetin gazabı geçmesinin sırrıdır..

▪

Bilesin ki:

Ateş vücutta geçici bir şey olduğundan; zevali caiz oldu..

Anlatıldığı gibi olmasaydı; zevali muhal olurdu..

- Ateşin zevali..

Demek:

- Kendisinden yakıcı kuvvetin gitmesi..
Demektir.. Bu durumda onun melekleri de geçip gider..

Ateş melekleri gidince de: Nimet melekleri gelir..

Nimet meleklerinin gelişi ile, o ateş yerinde kereviz otu biter..

O ot yeşildir..

Cennette renklerin en güzeli ise.. yeşildir..

Böylece durum değişiyor; önce cehennem olan şey, nimete çevriliyor.

Nitekim bu mana, İbrahim a.s. peygamberin kıssasında anlatıldı..

Allah-u Taâlâ onun ateşine şöyle buyurdu:

- "İbrahim'e serin ve selâmet ol.." (21/69)

İşte o zaman, orada reyhanlar bitti.. Bahçeler oldu..

Ama yer değişmedi. Olduğu gibi kaldı..

Amma ateşi gitti..

Bu durumu şöyle anlatabilirsin:

- Ateş gitmedi.. Ancak azab elemi rahata çevrildi..
İşte**, kıyametin cehennemi de böyledir..**

Bu durum için, istersen şöyle diyebilirsin:

- Cebbar kademini bastıktan sonra, cehennem zail olup gitti..

Ve.. istersen: Şöyle diyebilirsin..

- O hali üzere baki kaldı.. Ancak cehennem ehlinin azabı rahata çevrildi..

İşte.. durum bundan ibarettir..

o

Dünya hayatındaki **nefsanî tabiatı;** anlatılan duruma benzetebiliriz..

Bir kimse**, Hakk'ın cezbesine kapılır;** mücahede ve riyazetle tezkiye yolunu tutarsa.. cehennem ateşi için anlatılan durum, bu kimsenin haline uyar..

O zaman:

- Nefsanî tabiat yok olup gitti..

Dersen, doğru söylemiş olursun..

- O, ilâhî nurların tezkiyesi altında kapalıdır..
Dersen; bu sözünde de sadık olursun..

▪
Sonra...

Mücahede ve riyazetler.. ayrıca bunların **benzeri meşakkat yollu işler..** cehennem ehlinin kıyamet günü uğrayacağı şiddet ve azap yerine geçer..

Ayrıca, âhirette azabın çeşitli oluşu, fazlası noksanı ile; burada yapılacak **riyazat, mücahede ve nefse muhalefet durumları** misal gösterilebilir..

Amma **nefsanî tabiatın** tezkiyesinde yerini bulan kimse için..

Kaldı ki: **Tabiî nefse** tam manası ile yüklenmedikten sonra.. zail olmaz..
çok çok yorulmak lâzım..

Amma, **tabiî havaya uymayan, tabiî arzular özünde** yerleşmeyen için
böyle bir durum yoktur..

Yani: Şiddetli mücahede ve riyazat yoktur..

Bunun durumu: Az azap görüp sonra cennete çıkarılan gibidir..

o

Bu ilimleri bana bildiren ruh, şöyle anlattı:

- Devamlı **mücahede, riyazat ve muhalefetle zail olup giden** bu işler,
Allah ehli zatların bir hazzıdır..

Onlar, bu hazlarını şu âyet-i kerimden alırlar:

- "Sizden herkes, cehenneme uğrayacaktır..
Bu durum Rabbına gerekli bir hükümdür.." (19/71)

Onlar, dünyada iken, anlatılan sıkıntıdan sonra, cehennem ateşine uğramazlar..

Böyle olması: Allah'ın onlara bir lutfudur.. İnayetidir..

Böyle yapar ki: İkinci bir defa kuluna azab olmasın.. Ona ikinci bir sıkıntı gelmesin..

Dünyada iken, uğradığı sıkıntılar, âhirette olacak başka bir azaba karşılıktır..

Bu sözümün delili, Resulullah'ın S.A. şu hadis-i şerifidir:

- **"Sıtma her müminin cehennemden hazzıdır.."**
Sıtma, ateşin yerine kaim olunca; sana göre, riyazat, mücahede,
nefse muhalefet durumları nasıl olur?..

Halbuki bunlar, her şiddetli şeyden daha şiddetlidir.. Taa.. nefis temizliğini

buluncaya kadar, bunların zorluğu devam eder..

Anlatılan mana icabıdır ki; Resulullah S.A. efendimiz, nefisle mücahedeye:

- **“C i h a d – ı e k b e r..”**
Dedi.. Kılıç çalınıp yapılan cihada ise:

- **“Cihad-ı asgar..”**

Adını verdi..

Açık olan şudur ki: Sıtma, düşmanla karşılaşıp, vurup dürtüp, harp etmekten daha kolaydır..

Hâsılı: Anlatılan düşmanla çarpışma zamanlarında hâsıl olan durum; Allah ehline göre,nefisle cihad, ona muhalefet yanında KÜÇÜK CİHAD olmaktadır..

o

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ ateşi: Kahhar isminden yarattı..Ve onu: Celâl isminin zuhur yeri kıldı..

Ve ona yedi tecelli eyledi.. Bu tecellilerden baplar hâsıl oldu..

Bu tecellilerin manaları var.. Şöyle ki:

BİRİNCİ TECELLİ:

Bu tecelliyi Müntekim ismi ile yaptı..

Bu tecelli sonunda bir vadi açıldı..

Burada üç yüz altmış bin alt alta çukur vardır..

Bu cehennemin adı: LEZÂ’ dır..

Allah-u Taâlâ bu vadinin kapısını: Masiyet, cürüm gibi zulmetlerden yarattı..

Burası masiyet ehlinin mahallidir.. Bir de, kul hakkı bulunmayan
günah ehlinin yeridir..

Bu günah da, kulla Allah arasında kalan iştir..

Meselâ: Yalan, riya, livata, şarap içmek , farz emirleri terk etmek,
Allah’ın haram ettiği şeyleri mübah görmek gibi..

Bunlar mücrim kimselerdir..

Allah-u Taâlâ, bunlar için şöyle buyurdu:

- **“Günahkâr, o günün azabından kurtulmak için şunları feda etmek ister:
Oğullarını, karısını, kardeşini, kendisini aralarında barındıran
bütün soyunu, hatta yeryüzünde kim varsa hepsini..**

**Bunları feda etsin ve kurtulsun.. ama olmaz ki.. çünkü o halis alevdir..
LEZÂ’dır.. Bütün bedenin iç uzuvlarını çekip koparandır..
Allah’ın taatından ve zikrinden dönüp kaçanı:
-G e l g e l..**

Diye çağırır.. Ayrıca masiyet, günah cinsi şeyleri biriktireni de çağırır..”

(70/11-18)
Bu tabakadakilerin azabı zordur..

Ancak, bütün şiddetine rağmen, bundan sonrakilerin azabına nazaran en hafifidir.

İKİNCİ TECELLİ:

Yani: Cehennem üzerine olan Allah-u Taâlâ'nın tecellisi..

Bu durumda oraya: Adil, ismi ile tecelli eyler..

Bu tecelli ile, cehennemde bir vadi açılır; adı: CAHİM olur..

Buranın alt alta, yedi yüz yirmi bin çukuru vardır..

Allah-u Taâlâ bu vadinin kapısını fücurdan yarattı..

Bu fücur şunlardır: Zulüm, taasup, batıl talep, tuğyan..

Burası: Haksız yere, Allah'ın kullarına saldıran, baş kaldıran, mallarını alan, kanlarını akıtan, sövmek, gıybet vb. yollardan halkın namusuna dil uzatan kimselerin yeridir..

Bu vadi, bundan önce anlatılan vadinin altındadır.. Katları da ona bakarak kat kat fazladır..

Nitekim Allah-u Taâlâ, bu manada şöyle buyurdu:

- "Gerçekten FÜCCAR, CAHİM'dedir.." (82/14)

Burada FÜCCAR şunlardır: Yalan yere yemin edenler, zalimler, insanlara sataşanlar..

Hâsılı: CAHİM zalimlerin meskenidir..

Yani: Haksız yere insanlara zulmedenlerin meskenidir..

Bu tabaka ehlinin azabı: Birinci tabaka ehlinin azabından çok çok şiddetlidir..

ÜÇÜNCÜ TECELLİ:

Allah-u Taâlâ bu cehenneme tecellisini ŞEDİD ismi ile yapar..

Bu tecellinin sonunda bir vadi açılır..

Bu vadinin adı: ÜSRA olur..

Bu vadinin, 1.440.000 (bir milyon dört yüz kırk bin) alt alta çukuru vardır..

Allah-u Taâlâ, bu vadinin kapısını şunlardan yarattı:
Cimrilik ve çok mal yığmayı istemek.. Kin, hased, şehvet, dünya sevgisi vb. daha nice şeyler...

Anlatılan huylardan kimde varsa.. burası onun meskenidir..

Bu vadi, bundan öncekinin altındadır.. Ve azabı, kat kat ondan şiddetlidir..

DÖRDÜNCÜ TECELLİ:

Burada, Allah-u Taâlâ cehenneme GAZAB ismi ile tecelli eder..

Ve.. orada bir vadi açılır..

Bu vadinin adı: HAVİYE olur..

Burası, cehennemin en alt katıdır..

Alt alta buranın, 1.880. 000 (bir milyon sekiz yüz seksen bin) çukuru vardır..

Biri buraya atılır.. Amma, iki çukur arasında o kadar mesafe vardır ki; dünya saatleri boyunca orada yuvarlanır..

Ve.. saatler biter; yine de ikinci dip çukura varamaz..

Allah-u Taâlâ buranın kapısını: Nifak, riya, yalancı iddia vb. şeylerden yarattı..

Anlatılan huylardan kimde bir huy varsa.. orada kalır..

Bu manada gelen bir âyet-i kerime şöyledir:

- “Münafıklar, cehennemin en alt çukurundadır..” (4/145)

Buraya: HAVİYE, isminin verilmesi de, anlatılan mana icabıdır..

Bu tabaka, azab itibarı ile, bundan önceki tabakalardan daha zorludur..
Hem de kat kat..

BEŞİNCİ TECELLİ:

Allah-u Taâlâ bu tecellisini: MÜZİLL, ismi ile yapar..

Bu tecelli sonunda bir vadi açılır..

Bu vadinin adı: SAKAR olur..

Bu vadinin alt alta, 5.760.000 (beş milyon yedi yüz altmış bin) çukuru vardır..

Allah-u Taâlâ bu vadinin kapısını **KİBİRLENME** huyundan yarattı..

Allah-u Taâlâ burada: Firavunlar**,**
haksız yere üstün görünüp zulüm yolunu tutanları zillete düşürür..

Allah-u Taâlâ: GAYYUR sıfatının sahibidir..

Her kim, onun sıfatlarından birine, yahut isimlerinden birine iddia yollu
hak etmediği halde sahip çıkmak isterse.. işler ters döner.. İddia ettiğinin zıddı ile,
Allah-u Taâlâ kıyamet günü ona azab eder..

Anlatılan kimseler de: Yeryüzünde kibre daldıkları, haksız yere
yüce Hakk’ın sıfatını takındıkları için: MÜZİLL, ismi ile tecelli eder..

Bu manada gelen âyet-i kerime şöyledir:

- “Sonra.. döndü.. kibre kapıldı..” (74/23)

Sonra şöyle dediğini anlattı:

- "Bu, ancak beşer sözüdür.. Ve onu SAKAR'a sokacağım.." (74/25-26)

Daha açık manası şudur:

- Allah'a ibadetten, onun yüce saltanatı karşısında eğilmekten, döndü..

Kibir yolunu tutmaya yöneldi.. Allah'a ibadet etmek istemedi..

Bir iman bağına girmemek için, şöyle dedi:

- Bu bir beşer sözüdür..

O söylesin.. SAKAR cehennemine sokacağım..

ALTINCI TECELLİ:

Burada, cehenneme: ZÜLBATŞ ismi ile tecelli eder..

Bu tecelli sonunda cehennemde bir vadi açılır..

Bu vadinin adı: ŞAİR olur..

Bu vadinin 11.520.000 (On bir milyon beş yüz yirmi bin) çukuru vardır..

Burada, her çukur arasındaki mesafe: Dünya ehlinin nüfusu kadar uzundur..

Bu cehennem katının kapısını, Allah-u Taâlâ şeytanlıktan yarattı..

Bu, bir ateştir..

Tabiat kıvılcımı ile **nefis** duhanından çıkar..

Bu olanların sonunda: **Fitneler** olur.. **Gazap** meydana gelir.. **Şehvet** çıkar..

Mekir, **ilhad** vb. durumlar hâsıl olur..

Bu anlatılan huylardan biri, bir kimsede bulunursa.. şeytanlarla beraber anlatılan vadide kalır..

Bu manada gelen âyet-i kerime şöyledir:

- "Biz onları, şeytanlara atmaya yarar kıldık..Ve onlara: ŞAİR azabı hazırladık.." (67/5)

YEDİNCİ TECELLİ:

Allah-u Taâlâ cehenneme, bu tecellisini: ELİM İTAB SAHİBİ ismi ile yapar..

Bu tecelli sonunda, oraya bir vadi açılır..

Bu vadinin adı: CEHENNEM olur..

Buranın, 23.040.000 (yirmi üç milyon kırk bin) çukuru vardır..

Bu çukurlar arasında, senelerin yolu vardır..

Onun sonuna varılması imkânsızdır.. Meğer ki, kudret yolu ile ola..

Ya da, hikmet tertibinden bir durum hâsıl ola..

Başka türlü olamaz..

Kudret durumuna gelince: Sonsuzu, bir sonu var gibi gösterebilir..

Nihayeti olmayan bir şeyi, kolay, sonu varmış gibi ortaya atabilir..

Sonra..

Kıyamet hallerinin her biri, ya da pek çoğu, kudret yolu ile gelmektedir..

Sebebine gelince: Dünya hikmet yeridir.. Âhiret ise kudret yeridir..

Hatta cehennem ehli hallerinden bir hal, ve cennet ehli hallerinden bir hal,
sahibini ezelden ebede kadar alıp götürür..

Bunun ne önü bulunur; ne de sonu..

Meselâ: O ezelden ebede kadar uzun görünen mikdar, sayısız bir andan ve
bir vakitten ibarettir..

Sonra başka bir şekle girer..

Yani: Allah-u Taâlâ'nın muradı ne ise öyle..

Burada anlatılan, şaşırtıcı bir sırdır.. Bunu akıl kabul edemez..
Belki de, böyle bir şeye aklın gücü yetmez..

Sebebine gelince: **Akıl, hikmet bağları ile bağlıdır.. Keşif** ise**..** **kudrete** bağlıdır**..**

Durum böyle olunca: Anlatılanı ancak keşif sahibi olan anlar..

Sonra..

Allah-u Taâlâ, bu tabakanın kapısını**,** **küfür** ve **şirkten** yarattı**..**

Bu manada gelen âyet-i kerime şöyledir:

- **"Kitap ehlinden ve müşriklerden, ebedî cehennem ateşinde kalacaklardır..**

Halkın şerlisi bunlardır.." (97/6)

Dolayısı ile, bunların azabı, azabın şerlisi olacaktır..

Çünkü, cehennemin azap işine bir son yoktur..

Kaldı ki bu, âyetin de manasıdır:

- “O gün cehenneme:

- Doldun mu?..

Diye soracağız; şöyle diyecek:

- Daha fazla yok mu?..” (50/30)

•

Bilesin ki:

Cehennem tabakalarından her tabakada bulunan, o tabaka çukurlarından her birine, ayrı ayrı girip dalmadıkça çıkamazlar..

Ancak, onlardan bazılarının o çukurlara dalışı, Allah tarafından kolay olur.. Bazısına da zor gelir..

Orada olan, cehennemin bütün çukurlarına dalmayı tamamladıktan sonra: Cebbar kademini oraya basar.. ki bunun manası daha önce hadis-i şerifle anlatıldı..

.

Burada ince bir sır vardır..

Cebbar’ın kadem basması, herkes için ayrı ayrı olur..

Sonra da, cehennem tabakaları için olur..

Ancak, bu kadem basma işi; bütün sayılarına rağmen bir süre içinde ve bir günde olur..

Böyle olmasına rağmen, bir zaman içindeki bu ayrılığı ve bu farkı cehennem ehli için ilâhî kudret orada zuhura getirmiştir..

Bu durum, akılları hayrete daldıracak bir durumdur..

Ve.. ancak: İlâhî bir keşifle bilinir..

.

Sonra..

Allah-u Taâlâ, bu cehennem maliki hazinleri, şiddet mazharı kıldı..

Çünkü, onun makamı: Şedid'ül – kuva'dır..

Hele Allah-u Taâlâ'nın cehennem ehline tecelli eylediği işlerin tümüne bir bak..

Onların hepsi: Şiddet manası taşır..

Bu sebeple: Malik için, cehennem tabakalarının tümünde saltanat vardır..

Bu sebeple cehennemin hazinedarı, saklayıcısı ve koruyucusu olmuştur..

Azap meleklerine gelince: Şiddet hakikatinin inceliklerinden meydana gelmişlerdir..

Nitekim, bu manada gelen âyet-i kerime şöyledir..

- "Onlara memur edilen, sert ve şiddetli melekler vardır.." (66/6)

Sonra.. bilesin ki..

Cehennem ehli, cehennemin bir tabakasından onun gayrı bir tabakaya naklolunurlar..

Azabı hafiflesin diye, alt tabakada bulunan üst tabakaya çıkarılır..

Azabı şiddetlensin, diye üst tabakada bulunan alt tabakaya indirilir..

Bütün bunların oluşu: Allah'ın dilediği kadardır..

Yani: Cehennem ehlinin azabının artması ve azalması babında
ne muradı varsa öyle olur..

.

Cehennem ehlinin sayılamayacak kadar çok halleri vardır..

Hepsi de hayret verici şeylerdir..

E ğ e r:

Her tabakada bulunanları, onların çeşitlerini, her çukuru dolduran kimseleri;

Bunlara tevkil edilen melekleri ve çeşitlerini anlatma yolunu tutsak..

Ş a y e t:

Mümin olduğu halde, zâhirî bir cürüm işlemediği halde bunların arasına:

- “Özellikle, zalimlerden size sıçrayacak fitneden sakınınız..” (8/25)

Âyet-i kerimesi sırrı icabı, düşeni anlatmaya başlasak..

Bir de: Bunların dışında; cehennem ehli tabakalarından olduğu halde**;**
ilâhî kudretle: Müminlerin dahi dünya hayatında eremedikleri**, hakikatı bulanları**
anlatmaya kalksaydık**..**

Nice ciltler dolardı..

Nitekim ben, Eflatun’la buluştum.. Zâhir ehli onu: Kâfir sayar..

Ve onu: Gayb âlemini nurla, aydınlıkla doldurmuş gördüm..

Ve onu: Öyle bir makam tutmuş gördüm ki; evliyadan hiç birinde
öyle makam görmedim.

Ona sordum:

- Sen kimsin?..

Şöyle anlattı:

- **Ben zamanın kutbuyum.. Zamanların birinci geleniyim..**

Hâsılı: Buna benzer daha ne acaib ve garaib işler gördük.. Ancak, onların hiç birini ifşa şart değildir..

Burada, sana nice sırları işaret ettik..

Hem de, çok çok..

Bizim için, bu dilin dışında nekadar anlatmak mümkünse o kadarını anlattık..

Durum böyle olunca, hitaplardaki kabuğu at; özü al..

Amma öz sahibi kimselerden isen..

Bu kitap, öyle ilimleri kaplamıştır ki; bunu anladıktan sonra, cehennem ehlinin halini, bunun dışında bir şeyle anlamaya hacet kalmaz..

Kaldı ki: Azap çeşitlerini anlatmak, azap meleklerinin şiddet sıfatlarını anlatmak dahi bize göre değildir..

Diğer kitaplar, onların tafsili ile doludur..

Onun için biz: Uzun anlatmayı bırakıp bu kadarla yetiniyoruz..

•

Bilesin ki..

Cehennem ehli için, orada bir lezzet vardır..

Onların bu lezzeti, muharebe ve döğüş ehlinin lezzetine benzer..

Ama bu lezzet, o iş için yaratılmışlara göre olan bir lezzettir..

Biz, nice insanlar gördük ki: Muharebe ve döğüşüp vuruşmaktan lezzet duyarlar..

Halbuki onlar: Bu işten elem duyduklarını da bilen kimselerdi..
Lâkin**, onların öze yerleşen rububiyeti;** onları bu işe dalmaya dayandırır..

Cehennem ehlinin, bunun dışında duyacağı bir lezzet vardır ki:
Bu, uyuzdan duyulan bir lezzete benzer..

Bu kimse, derisinin yüzüleceğini bildiği halde kaşınır.. Bundan da lezzet alır..

Bu kimse, lezzet ve azap içinde bulunan bir kimse gibidir..

İsterse, görüşünü savunma babında getirdiği misâlde hatalı olsun..

Biz, böylesine şahid olduk..

Hindistan'ın Kâşî nam beldesinde birini gördüm..

Sene: 790 idi..

Oranın büyüklerinden üç kişiyi ayrı ayrı yerde taammüden öldürdü..

Birini, öldürünce koşup öbürüne gitti, daha sonra da öbür kalanı öldürdü..

Böylece üç kişiyi hakladı..

Yakalanıp boynu vurulmak üzere, getirilince, yanına vardım:

- Ne yaptın böyle?..

Deyince bana şöyle dedi:

- Ben öyle güzel bir şey yaptım ki sorma..

Böyle söylerken, yaptığı işin, muazzam bir iş olduğunu anlatıyordu..
Onu güzel bir lezzet içinde buldum..

Ömrüm hakkı için: Onun, daha önce böyle bir lezzet duyduğunu sanmıyorum..

Halbuki o**: O anda dövülecek, bağlanacak ve o girdiği yola sapanlar gibi asılacaktı..**

Bütün bunları biliyor, ayrıca özünde bir lezzet duyuyordu..

Cehennem ehli için bir başka lezzet daha var ki..
Bu da akıllı geçinen birinin, cahil birini hatalı çıkarması anında olur..

Bir cahil vardır; talihi yar olmuş, gecesi, gündüzü müsait gitmiş bir bolluk içine düşmüştür..

Bu akıllı geçinen kimse, sıkışık durumunda, cahilin işlerini beğenmekte ise de, onun gibi olmaya razı olmaz.. Onun için hâsıl olan kendisine de olması için, cahilin yaptığını yapmaz..

Dolayısı ile, onun erdiği saadete ermez, şekavet denizine dalar gider..

Nefsinin riyasetine takılır; aklının, fikrinin hükmünce yürür; nefsinin hali ile lezzet bulur.. Cahilin durumundan nefret ettiği için, kendi zor durumundan lezzet alır kalır..

•

Yukarıda anlatılan cehennem ehlinin daha nice lezzeti vardır..

Hatta, ben bir cemaatı gördüm.. Bunlar, cehennem azabının en şiddetlisine çarpılmıştı..

Onları bu hali ile gördüm; hatta, kendilerine cennet arz olunduğu zaman, istemediler..

Bu taifenin hali bu idi..

Bunun dışında kalan bir taifenin hali ise.. Tam bunun aksine idi.

Bunlar cennetten bir şey koklamak, oranın suyundan bir yudum içmek istiyorlardı..

Allah-u Taâlâ, onları şöyle anlattı:

- **“Cehennem ehli, cennet ehline şöyle seslenir:**

- Bize, sudan, veya Allah’ın size nasib ettiğinden yollayın..
Cennettekiler şöyle derler:

- Allah ikisini de kâfirlere haram kıldı..”

(7/50)

•

Bilesin ki..

Anlattıklarımızın tümü, cehennem ehli için belli bir ölçü değildir..
Hepsi aynı şekilde sürüp gitmez..

Onlar, cins cins, çeşit çeşit ayrılır..

Bazıları, çektikleri azabdan lezzet duyarlar..

Bazıları, yalnız azap çeker.. Başka bir şey duymaz.. Azabında hiçbir lezzeti yoktur.. Çektikleri azaptan şiddetle nefret ettikleri de vakidir..

Bazılarını azaba atan, dünyadaki çok akıllarıdır..

Bazılarını da, azaba iten, dünyadaki cehaletleridir..

Bazılarını da, itikadları azaba sokmuştur..

Bazılarının dahi, amelleri o azaba uğramasına sebep olmuştur..

Bunların bir kısımları var ki: Bunları azaba sokan, kendilerinde olmayan şeyle halkın övgüsüdür..

Bazılarının azaba uğramasına ise.. Onda olan kabahat, iyilik cinsi şeyleri söylemeleri, yahut onda olmayan kötülükleri anlatmalarıdır..

Hâsılı: Cehennem ehlinin hali cidden şaşılacak derecede garip bir şeydir..

Bu durum, şu kudsî hadisle daha iyi anlatılır:

- **“Şunlar cehennemlik olmuş: hiç önem vermem..**
Şunlar dahi cennetlik olmuş; bunlara da önem vermem..”

•

Sonra.. şunu da bilesin ki..

Cehennem ehlinden öyle kimseler vardır ki:
Bunlar, Allah katında cennet ehlinin pek çoğunu fazilet itibarı ile geçerler..

Allah-u Taâlâ onlara tecelli eylesin; diye şekavet evine koymuştur..

Böylece **o: Şakiler zümresi içinde nazar eylediği mahal olur..**

Bu duyulmamış bir sırdır; şaşılacak bir şeydir..

Allah-u Taâlâ istediğini yapar;

dilediği hükmü verir..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

F A S I L : II

Burada, SURET-İ MUHAMMEDİYE'NİN ikinci kısmı anlatılacaktır..

Bu, o kısımdır ki; Allah-u Taâlâ oraya: Mennan ismi ile tecelli eylemiştir..

Ve.. Bu tecelli sonunda, cennet çeşitlerini yaratmıştır…

Daha sonra, o cennetlere: Lâtif ismi ile tecelli eyleyince, orasını katında şeref bulmaya, ikram bulmaya lâyık olan herkese mahal kıldı..

•

Bilesin ki..

Cennetler, umumiyetle sekiz tabakadır..

Onların her tabakasında, çok cennetler vardır..

Ve.. her cennetin de, nice dereceleri vardır ki; hadde hesaba gelmez.. Şöyle ki:

BİRİNCİ TABAKA:

Burası SELAM CENNETİ ismini almıştır.. Ayrıca:

- MÜCAZAT CENNETİ..

Adı da verilmiştir..

Allah-u Taâlâ, bu cennetin kapısını, salih amellerden yarattı..

O cennette, oranın ehline: Hasib ismi ile tecelli eyledi..

Böylece orası, sırf amellerin karşılığı oldu..

Resulullah S.A. efendimiz:

- "Hiç kimse, ameli ile cennete giremez.."

Buyurması ile, mevhibeler cennetini murad etmiştir..

Mücazat cenneti murad edilmemiştir..

Nitekim bu cennet ehli için; Allah-u Taâlâ şöyle buyurdu:

**- "İnsanlar için, yalnız çalışması karşılığı vardır..
Çalışmanın karşılığı yakında görülecektir.. Sonra.. en bol tarafından
mükafatı verilecektir..   (53/39-41)**

Hülâsa: Bu cennete, ancak salih amellerle girilir.. başka yolu yoktur..

Bir kimsenin, salih ameli yoksa, buraya girişi de yoktur..

Ayrıca bu cennete:

- Y ü s r a..

Adı da verilir..

Bu manayı da şu âyetten anlıyoruz:

- “Bir kimse, sadakasını verir, kendini korursa, ayrıca: Hüsnayı doğrularsa.. YÜSRA’yı ona nasib ederiz..” (92/5-7)

Hali anlatıldığı gibi olan kimsenin, sözü edilen cennete girmesi pek az salih amele bağlıdır.

Bu ise.. Allah’ın kolaylık nasib ettiği herkese nasib olur..

İKİNCİ TABAKA:

Bu cennetin adına:

- HULD, MEKASİB..

Denir..

Mücazat cenneti ile, MEKASİB cenneti arasındaki fark şudur:

Mücazat cenneti ameller kadar olur.. Ve amellere karşılık ihsan edilir..

MEKASİB cenneti ise.. Sırf kazançtır.. Zira o:
Akidelerin, Allah’a karşı beslenen güzel zanların bir sonucudur..

Bu bedenle yapılan amellere karşılık verilen hiçbir mükâfat orada yoktur..

Allah-u Taâlâ, bu cennet ehline: BEDİ ismi ile tecelli eder..

Bu tecelli sonunda güzel akide sahiplerine umulmadık haller zuhur eder..
Hepsi orada ilâhî bedaat olarak meydana gelir..

Bu cennetin kapısı: İtikadlar, Allah’a zanlar ve ümidden yaratılmıştır..

Bu cennete anlatılan huylardan birine sahib olanlardan başkası giremez..

Bir kimsede, bu huylardan bir huy yoksa.. oraya giremez..

Bu cennetin adına:

- MAKASİB CENNETİ..

Deniyor.. Yâni: Kazanç cenneti.. Zira bunun zıddı: Yutulmaktır.. Hüsrandır. Bu hüsran ise.. Allah'a karşı beslenen düşük vasıflı zannın bir sonucudur..

Bu mânada, Allah-u Taâlâ şöyle buyurdu:

- "İşte bu sizin zannınızdır ki, Rabbınıza karşı öyle zan beslediniz.. O zan sizi düşürdü.. Dolayısı ile hüsranda kalanlardan oldunuz.." (41/23)

Hâsılı: Kötü zan sahipleri, bir hasaret ve bir ziyan hasretinde yanarlar..

Allah'a karşı iyi zan sahiblerinin ise.. MEKASİB CENNETİ yerleridir..

ÜÇÜNCÜ TABAKA:

Buranın adı şudur: MEVAHİB CENNETİ.

Bu cennet katı, yukarıda anlatılan iki kattan daha yüksektir.. Çünkü, Allah-u Taâlâ'nın hibelerine bir nihayet yoktur..

Hatta, hatta öylesine hibe eder ki: Ne ameli vardır; ne de akidesi.. Bu kimseye yaptığı hibe: Amelleri, itikadı ve daha başka iyilikleri olana yaptığı hibeden daha fazla olur..

•

Ben bu cennette; her millete mensup kavimler gördüm.. Âdemoğlu cinsinden bazı tayfalar da gördüm..

Hatta, Allah-u Taâlâ'dan kendilerine bir hibe varsa.. İtikad ehli ile, iyi ameller işleyen kimseler de buraya girebilir..

Bunlar oraya gireceği zaman; Allah-u Taâlâ onlara: Vehhab ismi ile tecelli eder..

Başka türlü de olmaz.. Sebebine gelince: Ancak buraya Allah'ın hibesi, ihsanı ile girilir..

Burası o cennettir ki; Resulullah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

- **"Oraya hiç kimse, ameli ile giremez.."**

Sordular:

- Sende mi giremezsin ya Resulullah?..

Şöyle buyurdu:

- **"Evet ben de.. Ancak, Allah-u Taâlâ beni rahmetine daldırmıştır.."**

Bu tabaka, cennetin en çok olduğu yerdir.. Hatta en genişidir..

Ve.. burası:

- **"Rahmetim her şeyi sardı.." (7/156)**

Âyeti ile beliren mânanın sırrıdır..

Hatta, aklî, vehmî imkân cihetinden; hakikatlerin verdiği yol odur ki: Buraya girmeyen hiç bir insan nev'i kalmayacak; amma nasibi varsa.. Allah'ın günlerinden birinde, bu cennete girer..

Vehmi imkân cihetinden gelen hakikatlerin gösterdiği yol budur.

Bizim müşahedemiz ise.. Bundan başkadır..

Şöyle gördük: Her millet ve her ırktan bir taife bu cennette vardı..

O milletlerin hepsi orada değildi.. Yarıdan fazlası da değildi..

Her milletten bir fırka vardı; o kadar..

Haliyle mücazat cenneti böyle değildir..

Orası iyi ameller işleyen kimselere mahsustur.. Oraya yalnız, ehli olanlar girer..

Çünkü kâr: Mükâfat olmaya daha yakındır..

Sonra.. kâr olması için, bir sermaye lâzımdır..

İKİNCİ TABAKA'da geçen, MEKASIB CENNETİ ehlinin sermayesi ise:
İtikadları ile Allah'a güzel zanlarıdır..

Amma bu cennete gelince..

- HEVAHİB CENNETİ..

Demek istiyorum.. Burası: Cennetlerin tümünden geniştir..

Hatta burası kendi fevkinde bulunan cennetlerin de tümünden geniştir..

Sonra, Kur'anda bu cennetin adı: ME'VA olmuştur..

Zira: Rahmet, her şeyin yuvasıdır..

Nitekim Allah-u Taâlâ şöyle buyurdu:

**- "İman edip yarar iş tutanlara gelince.. Bunlara: ME'VA cenneti vardır..
Bu onların yaptıkları amelin karşılığı olarak, NÜZÜL diye verilir.."
(32/19)**

Burada NÜZÜL: İhsan, ikramdır..

Dikkat edilirse.. burada:

- "N Ü Z Ü L"

Buyuruldu; ama: CEZA, yani:

- Amellerine karşılık..

Buyurulmadı..

Bununla anlatılmak istenen mana şudur: Onları MEVAHİB CENNETİ'ne koyacaktır;
Mücazat veya Mekasib cennetine değil..

Zira , MEVAHİB CENNETİ: Yüce Haktan bir ihsandır..

Yüce Hakk'ın hazinesinden akıp gelen bir ikramdır..

Hâsılı: Cömertlik ve hibe, iyi amel işleyenlere mahsus değildir..

Bu manayı anla..

DÖRDÜNCÜ TABAKA:

Bu cennetin adına:

- İstihkak cenneti, naim cenneti, fıtrat cenneti..

Denir.. Bu cennet: Bundan önce anlatılan cennetlerin en yükseğidir..

Burası: Ne mücazattır; ne de mevhibe..

Belki bu: Bir kavme mahsustur..

Bunlar öyle bir kavimdir ki: Allah-u Taâlâ onları, o haklara göre yaratmıştır..
Aslî bir istihkak yolu ile bu cennete gireceklerdir..

Bunlar, öyle kimselerdir ki: Dünyadan ayrılırken, ruhları aslî fıtrat üzerine kalmıştır..

Bunlardan bazıları, dünya ömrünü; aslî fıtratı şekil değiştirmeden geçirir.

Ancak bu zümrenin pek çoğu: Behlül meczuplar, mecnunlar ve çocuklardır..

Bu cennet ehlinin bazıları da; salih amel, mücahede, riyazat, Allah-u Taâlâ'ya karşı güzel muamele yolundan nefis teskiyesi yaparlar..

Böyle olunca, onların ruhları, beşeriyet çukurundan çıkıp aslî fıtrata döner..

Aslî fıtratı ise.. Allah-u Taâlâ şöyle anlattı:

- "Biz insanı, en güzel kıvamda yarattık.." (95/4)

Bundan sonra, onlara beşerî kirin bulaştığı şu âyetle anlatıldı:

- "Sonra onu aşağıların en aşağısına gönderdik.." (95/5)

Bu duruma düşenler ise.. Şu âyetle tezkiye olmuş kimselerdir..

- **"Onlar ki, iman edip amel-i salih işlediler; bunlara minnetsiz ecir vardır.." (95/6)**

Yani:

- İSTİHKAK CENNETİ..

Adı verilen bu cennete girerler..

Bunun daha açık manası şudur: Bu cennet onların hakkıdır..
Ama, minnetle verilen bir hibe değildir..Yapılan amel veya başka bir şeye karşılık mükâfat yollu bir mücazat da değildir..

Bu zümre.. Yâni: Tezkiye yolu ile, aslî fıtratı bulanı kasdediyorum:

- E b r a r..

İsmi ile anlatıldı..

- “Ebrar NAİM’dedir..” (82/13)

Bunun böyle olması şu sırra dayanır:

Allah-u Taâlâ bu cennet ehline, Hak ismi ile tecelli eyledi..

Durum böyle olunca; oraya hak kazananlardan başkasını koymaktan imtina etti.. Asalet yolu ve Allah’ın yarattığı fıtrat bunu gerektiriyor..

Bu cennete girenlerin bir kısmı da: Dünyadan çıkar çıkmaz hemen oraya girer..

Bu cennete girenlerin bazıları da; cehennemde bir mikdar azap gördükten sonra bu cennete girer..

Cehennemde kötülükleri yanar; aslî yaratılışına döner.. Bundan sonra, bu cennete girmeye hak kazanır.. Ama, cehenneme girdikten sonra..

Zikri geçen cennetlerin aksine; bu cennetin tavanı arştır..

Çünkü, onların üstte olanı, alttakinin tavanıdır..

Selâm cennetinin tavanı, huld cennetidir..

Huld cennetinin tavanı ise.. Me’va cennetidir..

Me’va cennetinin tavanı ise.. Bu anlattığımız cennettir..Yâni:

- İSTİHKAK CENNETİ..

Adı ile anılan cennet.. Ayrıca bu cennete..

- FITRAT ve NAİM CENNETİ..

Adı dahi verilir..

Bu cennetin, arştan başka tavanı yoktur..

BEŞİNCİ TABAKA:

Buraya :FİRDEVS CENNETİ, adı verilir.

Ayrıca buraya: MAARİF CENNETİ ismi dahi verilir..

Bu cennetin tabanı son derece geniştir..

İnsan orada yükseldikçe, tavanın daraldığını görür..

Hatta o cennetin en üst tavanı, iğne deliğinden daha dardır..
Orada ağaç, ırmak, köşk, huri, gözde bulunmaz.. Ancak, oradan aşağılarına baktıkları zaman, altta kalan cennetleri görürler.

Ve.. aralarda: Hurîleri, köşkleri, vildanı bulurlar..

Amma MAARİF CENNETİ böyle şeylerin yeri değildir.. Orada böyle şeyler bulunmaz..
Hatta, onun yukarısında da bulunmaz...

Bu cennet arşın kapısındadır..

Bu cennetin tavanı, arş kapısının tavanıdır..

Bu cennet ehli, daimî müşahede içindedirler..

Bunlar, şehidlerdir.. yâni: İlâhî güzelliğin ve ilâhî cemalin şehidleridir..

Nefislerden fena bulma kılıcı ile, Allah sevgisi içinde ölmüşlerdir..

Böyle olunca, yalnız sevgililerini müşahede ederler..

Bu cennetin bir adı da: VESİLE sayılır..

Bu cennet ehli, diğer cennetlerin ehlinden daha azdır.. Bu cennet tabakaları yükseldikçe, içindekileri azalır..

ALTINCI TABAKA:

Buranın adına :

- FAZİLET CENNETİ..

Denir..

Buranın ehli sıdık kimselerdir.. Allah-u Taâlâ onları anlatırken:

- “Güçlü padişahın katındalar..” (54/55)

Âyeti ile övdü..

Burası, isimlerin cennetidir..

Bu cennet, arş dereceleri üzerine yaygındır..

Bu cennet tabakasından her zümre: Arşın bir derecesi üzerine kurulmuştur…

Buranın ehli, maarif cenneti enlinden, sayı itibarı ile daha azdır..

Ancak, Allah katında bir makam üzere bulunurlar..

Ve.. bu zümrenin adı şudur:

- İlâhi lezzet ehli..

YEDİNCİ TABAKA:

Buranın adı: DERECE-İ RAFİA (yüksek derece) cennetidir..

İsim yönüyle: SIFATLAR CENNETİ sayılır..
Resim yönüyle: ZAT CENNETİ sayılır..

Bu cennetin tabanı, arşın içidir..

Bura ehline:

- İlâhî hakikatlerle tahakkuk edenler..

Denir.. Burada bulunanların sayısı, zikri geçen cennet ehli sayısından daha azdır..

Bu cennetin ehli: Mukarrebun ve ilâhî hilâfete ehil kimselerdir..

Bunlar ilâhî hakikatle, azim sahibi, temkin ehli kimselerdir..

Burada İbrahim'i a.s. gördüm.. Bu mahallin sağında ayakta durmuş, ortasına bakıyordu..

Sol canibinde ise.. evliyadan ve peygamberlerden bir zümreyi gördüm..
onlar da gözlerini bu cennetin ortasına dikmiş bakıyorlardı..

Resulullah S.A. efendimizi de gördüm..

Bu mahallin tam ortasında idi..

Gözlerini arşa kaldırmıştı..

Bu hali ile o: Kendisine Allah'ın vaad ettiği MAKAM-I MAHMUD'u taleb ediyordu..

SEKİZİNCİ TABAKA:

Bu cennetin adı şudur: MAKAM-I MAHMUD..

Burası zat cennetidir..

Bu cennetin tabanı, arşın tavanıdır..

Buraya hiç kimsenin yolu yoktur..

Sıfat cennetleri ehlinden her biri buraya varmak diler..

Sanır ki: Başka şeyle değil, yalnız isimle oraya bağlıdır.. Hatta, herkes oradan

hak taleb eder..

Lâkin orası: Resulullah S.A. efendimize mahsustur..

Bu durum şu hâdis-i şerifinde anlaşılır:

- “MAKAM-I MAHMUD cennette en âlâ mekândır.. Orası yalnız bir kişi içindir..
Umarım ki: O da ben olayım..”

Allah-u Taâlâ ona salât ve selâm eylesin..

Bundan sonra.. orayı, Allah-u Taâlâ’nın kendisine vaad ettiğini haber verdi..

Biz onun sözüne inanır, tasdik ederiz..

Çünkü onu:

- “Kendi havasından konuşmaz.. Zira o:
Ancak kendisine gelen bir vahiyden başka değildir..” (53/3-4)

Meâlinde gelen âyet-i kerime güzel anlatır..

F A S I L : III

Bilesin ki..

SURET-İ MUHAMMEDİYE’den, Allah-u Taâlâ:
Cenneti, cehennemi ve içindekileri yarattığı zaman, ki bunlar, müminlerin
nimeti ve kâfirlerin azabı idi..

Sonra.. Âdem’i a.s. bu SURET-İ MUHAMMEDİYE’den bir nüsha olarak yarattı..

Âdem a.s. cennetten inince, ruhlar âleminden ayrıldığı için, hayat sureti de gitti..

Hele bak ki: Âdem a.s. cennette iken, kendi içinde neyi tasavvur eylese..
onu önünde hazır bulurdu..

Bu durum, cennete girenlerin hepsi için olacaktır..

Âdem a.s. dünyaya geldikten sonra, anlatılan hal kendisinde kalmadı..
Onun bir şeye suret veren hayatı, cennette zatı ile idi.. Dünyadaki hayatı ise ruhu iledir..

Bir şeye suret veren hayat, dünya ehli için ölü sayılır..

Ancak: Allah'ın ebedî hayatla ihya ettiği; zatına nazarı gibi nazar ettiği,
isim ve sıfatlarının hakikatına erdirdiği kimseler hariç..

Hali anlatıldığı gibi olan kimseye, dünyada iken, cennet ehline verilen
kudret nasibi vardır..

Böyle olan kimse, içinde neyi tasavvur ederse.. Allah-u Taâlâ onu bu his âleminde
meydana getirir..

Bu bapta sana işaret ettiğimiz manaları anlamaya çalış.. Bir kimse işaret ettiğimizi anlarsa..
Bu varlığın gizlisi saklısı önünde hazır olur.

Allah.. Hak söyler..

Hakkı tesbit eder; yok etmez..

İnsan-ı Kâmil 59/1. Bölüm (Nefs)

Abdûlkerîm Ceylî

Hazırlayan : Nuran Çelik

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Burası İblis'in ve ehl-i telbis şeytanların yatağıdır..

•

NEFS Rabbın sırrıdır, oldu zata nişan;
Lezzetlere dalar, zatla zatta olan..

Halk oldu Rububiyet vasfı nurundan;
Ve.. size Rububiyet vasfı andıran..

Görünür her kibirde ve azamette;
Sıfatları bu, ona göre huy kuran..

Razı gelmez mekânından atılmaya;
Emirle, odur yerinde sebat bulan..

İnen nurların tümü unuttu kaldı;
Nesi varsa.. kendinde ve gayrı duran..

Nurlar tüm akıllandı, amma NEFS kaldı;
Riyasette, işte hali isbat kalan..

•

F A S I L : 1

Bilesin ki…

Allah-u Taâlâ kendinden gelen ruhla sana güç versin.. Bir an dahi olsa,
seni kendinden boş bırakmasın..

Allah-u Taâlâ, Resulullah S.A. efendimizi, kemâlinden yaratınca, cemaline ve celâline
mazhar kılınca: İsim ve sıfat hakikatlerinden her hakikati de onda yarattı..

Sonra..

Resulullah S.A. efendimizin NEFS'ini de kendi NEFS'inden yarattı..

NEFS ise.. ancak bir şeyin zatıdır..

Bunu daha önce de anlattık..

Ve.. bazı Muhammedî hakikatleri de, yine kendi hakikatinden yarattı..

Bunların bahsi dahi: Akıl, vehim ve emsali bahislerde geçti..

Kalanın beyanı da gelecektir..

Evet..

Resulullah S.A. efendimizin NEFS'ini anlattığımız manada yarattıktan sonra..
Adem'in a.s. NEFS'ini Resulullah S.A. efendimizin NEFS'inden bir suret olarak yarattı..

İş bu incelik taşıyan mana icabıdır ki:
Cennetteki habbeyi yemesi men edildiği zaman, onu yedi..

Çünkü o: **Rububiyet zatından yaratılmıştı..**

Rububiyetin şanı ise.. Hacr altında kalmak değildir..

Ve.. bu hüküm onun için dünyada dahi yürüdü.. Keza âhirette de yürüdü..

Bu incelik taşıyan sır icabı: **Ona ne yasak edildiyse.. onu yapma yolunu aradı..**

Ona yasak edilen şey: **İster saadetine sebep olsun; isterse şekâvetine..**
Her iki durum ona göre aynıdır..

O, bir şeyi yaparken, saadetini veya şekavetini düşünerek yapmaz..
Sırf zatının bir gereği olarak yapar..

Yani: **Rububiyetten aldığı aslına göre..**

Görmüyor musun, cennetteki habbeyi nasıl yedi?..

Hiç aldırış etmeden onu yedi..

Halbuki, ilâhî ihbarla, onu yemesinin kendisini şekavete sürükleyeceğini biliyordu.

Allah-u Taâlâ şöyle buyurmuştu:

- "Şu ağaca yaklaşmayın, zalimlerden olursunuz.." (2/35)

•

O habbe, tabiat zulmetinden başka bir şey değildi..

Ağaçtan yaratılan habbeyi, Hak Taâlâ, tabiat zulmetine bir misal olarak yaratmıştı..

Bunu yemeyi men etti..

Biliyordu ki: Onu yiyince asi gelecek.. Tabiat zulmetine inmeyi hak edecek..
Dolayısı ile şekavete düşecek..

Zira o ağaç:

- "Kur'anda melun ağaç.." (17/60)

Diye anlatıldı. Kim ona giderse.. lânete uğrar..

Yani Tard edilir.

O ağaca gidince.. ilâhî, ruhî yakınlıktan çıktı; cismanî uzaklığa geçti..

Nüzulün, yani: İnmenin manası da budur..

Bu mana, yüzünü: Hadde, kayda gelmeyen münezzeh, ulvî âlemden; esaret altında olan süflî, tabiî âleme döndürmesidir..

•

F A S I L : 2

Bilesin ki..

NEFS, o habbeyi yemekten men olunduğu zaman; hacir altında kalmamak onun şanındandı.

Ve.. iş ona karışık geldi..

Kendisi için öğrendiği Rububiyet saadeti ile, habbeyi yediği takdirde; şekavete düşeceği yolunda gelen ilâhî ihbar arasında kaldı..

Hal böyle iken, kendinden doğan bilgisine dayandı; o habbeden yemeyi sevdiği için ilâhî ihbar üzerinde durmadı bile..

Bu karışık durum, yani: İltibas; bütün bilgi sahipleri için vakidir..

Şekavete düşenler, işte bu iltibas yüzünden düşerler.

O kadar ki: NEFS ilk adımda, bu yüzden şekavete düşer..

Ümmetlerin durumu da buna benzer..

Onlar da akıl yolu ile elde ettikleri ilme dayanırlar; ya da, benzeri olan kimselerden gelen haberlere..

Peygamberlerin tasdikinden geçen; sarih, açık, kesin delillerle gelen ilâhî ihbarları

terk ederler.

Bu yüzden, hepsi de helâk olur..

Bu işin sırrı vardır..

Şöyle ki: NEFS baştan helâk oldu..

Yani: O habbeyi yemekle, kendini helâke götürdü..

O NEFS ise.. asıl idi.. hepsi ondan yaratılmış idi.

Bir âyet-i kerimede, bu mana şöyle anlatıldı:

- "Sizi bir nefisten yarattı.."   (4/1)

O asıl olunca, diğerleri de onun parçaları idi; ona tabi oldular..

Bu yoldan hepsi helâke gitti.. Ancak, bazı tekler kaldı..
Bu ise.. şu âyet-i kerimelerin sırrıdır..

**- "Biz insanı en güzel kıvamda yarattık..Sonra onu aşağıların aşağısına reddettik..
İman edip yarar iş yapanlar müstesna.."   (95/4-6)**

Yani: İlâhî ihbara iman edip kendi bildiklerini bıraktılar..

Masiyeti bırakıp, taat işlerini yaptılar..

Zira masiyet: Tabiat zulmetlerinin bir gereğidir..
Taat ise.. ruhanî âleme ait nurların iktizasından başka değildir..

•

Bilesin ki..

NEFS'in şüpheye düşmesi, ancak yemek kandırmacası sonunda oldu..

Yoksa.. hakikatte: Birbirine aykırı ise.. şahsın bilgisini muhbirin bilgisine takdim caizdir..

Aslında, Yüce Hakkın haber verdiği şey; NEFS'in bildiğine aykırı değildir..

Zira NEFS habbe ile anlatılan, tabiat zulmetinin iktiza ettiği şeyin sırrını,
aslî kabiliyeti ile biliyordu..

Biliyordu ki: Tabiatın icab ettiği şeyleri yapmak; ruh zeminini karartır..
Onu şekavete sürükler..

Ve.. biliyordu ki: **İlâhî tenzih, zatî takdis icabı; şekavete iten şeyleri meydana getirmek, Rububiyetin şanı sayılmaz..**

Durum anlatıldığı gibi olunca: Hakkın haber verdiği şey;
kendi bildiğinin aynı oluyordu..

Ancak yeme işi onu kandırdı..

Bu da kesin kader icabı olarak, verilmiş hükümden nasibi idi..

İşbu düşünceler içinde, işler ona karışık geldi..

Ve.. şu görüşe sebep oldu: Bu habbeye engel olmak, üzerinde bulunduğu
Rububiyet halini kaçırır..

Bu görüşü: Telbisin, teşvişin hakikatinden yaratılan İblis ona vermişti..

Şöyle demişti:

**- "Rabbınız size bu ağacı melek olursunuz;
ya da burada ebedî kalırsınız diye men etti.. başka değil.." (7/20)**

Anlatmak istediği mana şuydu:

- Eğer bu engellemeyi kabul edersiniz, hacir altına girersiniz.

Bu habbeyi yemek işinde hacir altına girmeyi kabul etmezseniz, birinizin
çıkarılması ile cennetten ikiniz birden çıkarılamazsınız..

Zira siz: Rububiyet iktizasını yerine getiriyorsunuz..

Sonra iblis:

- "İkisine de yemin etti: Gerçekten ben, size öğüt veriyorum.."   (7/21

D e d i..

Bu yemin, ancak iddia edilen şeyin doğruluğunu; kesin, kat'î açık delillerle açıklar..

•

Sonra…

Geçmiş ümmetler ile, helâk olanların tümü, ancak nefsanî bir desise ile, helâk oldular.

Zira peygamberler, meçhul işlerin izahını, makul işler gibi halka getirdiler..

Meselâ: Yapanı, yapılan işle isbat ettiler.. Bu işe iktidarı ise..
san'at yolu ile isbat ettiler..

Kıyametin isbatını ise: İlk diriliş delili ile getirdiler..

Bu manada şu âyeti okudular:

- "De ki; ilk defa onu yapan, diriltir.."   (36/79)

Bunun daha başka misâlleri de vardır..

Sonra.. mucizeler de gösterdiler.. Hem kesin mucizeler..
Hem de, bütün şüpheleri kaldırıcı nişanlarla..

Nice harika işler gösterdiler..
İlâhî kudret dışında, hiçbir mahlûkun öyle harika göstermesi mümkün değildir..

Meselâ: Ölüyü diriltmek, anadan doğma âmânın gözünü açmak, abraş illetine tutulanı kurtarmak, denizi yarmak ve emsâli işler..

Bütün bunları gördükleri halde; onları peygamberlere boyun eğmekten ancak desiseler men etti.

Onlardan bazısı şöyle dedi:

- Arapların beni ayıplamasından korkuyorum.. Benden küçük birine teslim olursam, beni kınarlar..

Bazısı da, peygamberi için şöyle dedi:

- Onu yakınız; ilâhlarınıza yardım ediniz..

Bazıları ise, şöyle dedi:

- Atalarımızın ibadet ettiği şeyi bırakmayı, onları uymayı terk etmemizi mi istiyorsunuz?..

Hâsılı: Onlardan her biri, nefsanî desiseye kandı.. Bu desise ona engel oldu.. Yoksa.. ilâhî ihbar, onlarda bulunan hale uygundu..

Nitekim bu manâ şu âyet-i kerime ile anlatıldı:

- **“Onlar seni yalanlamıyor; lâkin Allah’ın âyetlerini inkâr ediyorlar..” (6/33)**

Hâsılı: Bütün bu teşvişin sırrı, NEFS’i yeme desisesine düşürmektir..

Belki de, öyle değil; şöyledir: Zatî şanın, ilâhî emrin gerekli kıldığı sır..

•

F A S I L : 3

Bilesin ki:

Allah-u Taâlâ, Resulullah S.A. efendimizin NEFS'ini zatından yarattı..

Yüce Allah'ın zatı ise.. İki zıddı da camidir.

- A L U N..

Adı ile, söylenen melekleri: Cemal, nur, hüda sıfatlarından yarattı..

Daha önce de anlatıldığı gibi; bütün bunları, Resulullah S.A. efendimizin nefsinden yaratmıştır..

İblis ve tebeasını ise: Celâl, zulmet ve dalâl sıfatından yarattı..
Öbürlerini olduğu gibi; bunları da Resulullah S.A. efendimizin NEFS'inden yarattı..

-

İblis'in önceki ismi: Azazil idi..

Halk yaratılmadan; nice nice bin sene Allahu Taâlâ'ya ibadet etti..

Hak Taâlâ bir gün ona şöyle dedi:

- Ya Azazil, benden başkasına ibadet etmeyesin..

o

Allah-u Taâlâ Âdem'i a.s. yaratınca; ona secde etmeleri için,
meleklere emretti..

Bu durum, İblis'i teşvişe düşürdü..

Sandı ki: Âdem'e a.s. secde ederse.. Allah'ın gayrına ibadet etmiş olacak..

Ne var ki: Allah'ın emri ile secde edenin; Allah'a secde etmiş olacağını bilemedi..

Secdeden imtina etmesi; işte, bu sebebe dayanıyordu..

Ona:

- İ b l i s..

Adının verilmesi de, bu nükteden dolayı idi.

Onu teşviye sevk eden nükte ise.. anlatılan mânadır..

A n l a..

Yoksa.. önceleri onun adı: Azazil idi.. Künyesi ise.. Ebumürre, idi…

•

Yüce Hak, İblis'e sordu:

- "İki elimle yaptığım şey için secde etmene ne engel oldu?..

Kibirlendin mi?.. yoksa, ALÛN'dan mı oldun?.." (38/75)

ALÛN adı ile anılan melekler, ilâhî nurdan yaratılmışlardır.
Nun, isimli vb. melekler gibi..

Kalan melekler, anasırdan yaratılmışlardır..Ve bunlara:
Âdem için secde emri verilmiştir..

Yüce Hakkın yukarıdaki sorusuna, İblis şu cevabı verdi:

- "Ben, ondan hayırlıyım.. Beni ateşten yarattı; onu da çamurdan.." (38/76)

•

Yukarıdaki cevap, şuna delâlet ediyor ki: İblis, huzurda konuşma edeplerini en iyi bilendi..

Ve.. suâli anlamakta, cevabını vermekte ise.. halkın en ârifi idi..

Çünkü Hak Taâlâ ona mani sebebi sormadı.. Eğer böyle sorsaydı; onun şekli şöyle olurdu:

- İki elimle yarattığım şey için secde etmeye ne sebeple imtina ettin?..

Ancak o: Men'in mahiyetini sordu..

İblis ise.. İşin sırrı üzerine kelâm etti:

- "Ben, ondan hayırlıyım.." (38/76)

Dedi.. Bu cümlenin daha açık manası şuydu:

- Ateşin hakikati ki, tabiî zulmettir ve sen beni ondan yarattın.. Bu, çamurun hakikatından hayırlıdır.. Onu, bundan yarattın..

Bu sebeple işin iktizası: Benim ona secde etmememdir..

•

Ateş hakikî vechesinde, ulviyeti iktiza eder..

Toprak ise.. hakkî vechesinde, süfliyeti iktiza eder..

Şu durumu görmez misiniz?..

Bir mumu alıp, baş aşağı eğdiğin zaman, alevi aşağı dönmez; yukarı çıkar… Ama toprak böyle değildir..

Meselâ: Bir avuç toprak alıp yukarı attığın zaman, seri bir şekilde aşağı düşer..
İktiza ettiği hakikatler sebebi ile böyle olur..

•

İşte.. anlatılan sebepten İblis:

- **“Ben, ondan hayırlıyım.. Beni ateşten yarattın; onu da çamurdan..” (38/76)**

Dedi; buna daha başka bir şey eklemedi..

Sebebine gelince, biliyordu ki: Allah-u Taâlâ sırrına muttalidir..

Yine biliyordu ki: Makam kabz makamıdır; bast makamı değildir..

Eğer bast makamı olsaydı; o sözünden sonra şöyle derdi:

- Senden başkasına ibadet etmemek emrine itimad ettim..

Ancak baktı ki: Mahal, itap mahallidir.. Dolayısı ile, edep tavrını takındı..

Yine anladı ki: İş kendi için, esasta teşvişe büründü..

Zira Hak Taâlâ onu:

- **“İ b l i s..”   (38/75)**

Diye çağırdı.. Bu ise: İLTİBAS, kelimesi kökünden gelmiş bir kelimedir..

Halbuki, daha önce bu isimle hiç çağırılmadı..

Artık tahakkuk eden durum şu oldu: İş, kendi sınırını aşmıştır..

Bu yüzden sızlanmadı; dediğine pişman olmadı; tevbe etmedi;
bağış talebinde de bulunmadı..

Biliyordu ki: Allah-u Taâlâ, ancak dilediğini yapar..

Allah-u Taâlâ'nın dilediği ise.. hakikatlerin iktiza ettiği şeydir..

Onun tağyir yolu yoktur.. Tebdil olması da imkânsızdır..

•

Bundan sonra..

Allah-u Taâlâ onu, yakınlık huzurundan, tabiat uzaklığı çukuruna tard etti..

Ve.. şöyle buyurdu:

- "Çık oradan; en RACİM'sin.." (38/77)

Yani: Yüce huzurdan ayrıl; süflî merkeze in..

Zira RECM: Bir şeyin ulviyetten, süfliyete atılmasıdır..

Devamen buyurdu:

- "Kıyamete kadar LÂNETİM üzerine olsun.." (38/78)

LÂNET: Korkutma, ürkütme âletidir..

Bu mana bir şairin dilinde şöyle anlatıldı:

Kediyi ürküttüm, onunla attım dışına;
RECÜL-Ü LAİN gibi, kaim kurt makamına..

Burada RECÜL-Ü LAİN:

- Korkutan adam..

Demektir..

Bu onun misalidir ki: Bostana, ağaçtan vs. den adama benzer bir şey dikerler; bununla ona zarar getirecek şeyleri korkutmak isterler.. Zararlı kuşları ve vahşi hayvanları kaçırırlar..

Böylece, oraya gelecek zarar def olur; ekin ve meyveler zarardan kurtulur..

Allah-u Taâlâ İblise:

- "Kıyamete kadar lanetim üzerine olsun.." (38/78)

Buyurdu.. Bunun açık manası şu demektir:

- Lânetim yalnız sanadır; başkasına değil..

Çünkü: harf-i cer başa gelmiştir.. Arab dili nahiv kaidesine göre, huruf-ü carre ve nasibe harfleri başa gelirse, hasr ifade eder..

Yani: İsnad yalnız muhataba olur..

Arab dilinde:

- Para zeydin üzerinedir..

Cümlesinde olduğu gibi..

Sonra:

- "Ancak, sana ibadet ederiz; ancak senden yardım dileriz.." (1/4)

Âyet-i kerimesinde olduğu gibi.. Ki, şu demeğe gelir:

- Senden başkasına ibadet etmeyiz, yardım dilemeyiz..
-

Allah-u Taâlâ İblis'ten başkasına lânet etmedi..

Zalimlere, fasiklere ve diğerlerine dair gelen lânetin hepsi, tebaiyyet yolu ile gelir..

Lânet, köklü yoldan İblis'edir.. dallanması da, diğerlerine gelir..

•

- "Kıyamete kadar.." (38/78)

Buyurulması da, yine hasr ifade eder..

Kıyamet günü geçtikten sonra, İblis'e lânet yoktur..

Z i r a :

- Kıyamet günü..

Dediğimiz DİN GÜNÜ, tabiî zulmetin hükmü kalkar..

Nitekim DİN GÜNÜ tefsiri, bu kitabın KIRKINCI BÖLÜMÜ'nde geçti..

Bu manaya göre İblis: İlâhî huzurdan, ancak kıyamet gününden önce kovulur ve tard edilir..

Zira onun, aslî durumu bunu gerektirir..

Onun aslının iktizası ise.. tabiî engellerdir.. Ruhun ilâhî hakikatlerle tahakkukuna engel olur..

Amma, bundan sonra.. Tabiî durumlar, kemalât cümlesinden sayılır.. Ona lânet yoktur, sırf yakınlık vardır..

Ve.. o zaman İblis, önce olduğu gibi, Allah katında bulunan ilâhî yakınlığa döner..

Bu ise.. cehennemin zevalinden sonra olur..

Çünkü: Allah-u Taâlâ'nın yarattığı her şey, elbette önceden bulunduğu hale dönecektir..

Bu asalet durumu, kat'îdir..

Bu manayı anla..

•

Söylediğine göre:

- İblis, lânete uğradıktan sonra; çok sevindi.. Aşka gelip coştu..

Hatta bu hali ile âlemi doldurdu..

İblise şöyle dediler:

- Nedir bu halin?.. Sen huzurdan kovuldun..

Şu cevabı verdi:

- Bu benim için bir hıl'attir.. rütbedir.. Habib Allah tek beni seçti..
Onu: Ne yakın bir meleğe giydirdi; ne de mürsel bir peygambere..

Bundan sonra, Allah-u Taâlâ'nın dahi haber verdiği gibi; Hakk'a şu nidayı yaptı..

- "Rabbim, baas gününe kadar bana mühlet ver.." (38/79)

Bunu istedi; çünkü böyle bir şeyin mümkün olacağını biliyordu..

Biliyordu ki: Kendi menşei olan tabiî zulmet, Allah-u Taâlâ, o zulmet ehlini baas edinceye kadar vucüdda baki kalır..

Bundan sonra, tabiî zulmetten halâs bulur: Rububiyet nurlarına kavuşurlar..

Allah-u Taâlâ, İblis'in isteğine tekid ile cevap verdi:

- "Sen, MALUM VAKT 'e kadar mühlet verilenlerdensin.." (38/80-81)

MALUM VAKİT: Varlık emrinin, mabud olan yüce sultanın huzuruna çıkışıdır..

Ve.. yemin etti:

- "İzzetin hakkı için, onların hepsini azdıracağım.." (38/82)

Zira İblis biliyordu ki: Her şey tabiatın hükmü altındadır..

Ve.. biliyordu ki: Zulmaniyet iktizaları; nurlara, huzurlara varmayı engeller..

Devam etti:

- "Ancak, ihlâs sahibi kulların hariç.." (38/83)

Onlar, tabiatların verdiği zulmeti atmıştır; ibadete mani kesafeti silmişlerdir..

Yani: Âdemlik vücudunda ilâhî kanunu ikame etmiş; tabiat zulmetlerinden halâs bulmuşlardır..

Mef'ul sigasına göre mana verilecek olursa.. iş ilâhî hakikata bağlanır..

Yani: Allah-u Taâlâ onları zatına cezb ederek, tabiat zulmetinden halâs eylemiştir..

Fail sığasına göre mana verilecek olursa.. o zaman, iş hakikat-i abdiyete bağlanır..

Şu demeğe gelir..

- Temiz ameller işleyerek, mücahede, riyazat, muhalefet vb. işleri yaparak, halâs bulurlar..
İblis'in bu konuşmasına karşılık, Hak taâlâ şu cevabı verdi:

- "El-Hak.. Hakkı söylüyorum: Cehennemi seninle, sana uyanlarla ve insanlarla tüm dolduracağım.." (38/84-85)

•

İblis, hakikatların iktiza ettiği men cihetinden kelâm edince; ilâhî hikmet olarak, İblis'in kelâmı yönünden konuştu..

Vasıtası ile insanlara İblis'in sataştığı tabiî zulmet; İblis'in azdıracağına yemin ettiği insanların özüdür.. **Onları cehenneme çekendir..**
Belki ateşin dahi aynıdır..

Sonra..

Zulmete iten tabiat o ateştir ki: Allah-u Taâlâ onu müfsidlerin kalbine yerleştirdi..

Bu durumda, o tabiî zulmete kim girerse.. İblis'e ancak o tabi olur..
O tabiî zulmete giren ise.. ateşe girmiş olur..

•

Hele şu ilâhî hikmete bir bak..

Allah-u Taâlâ onu, ince bir işaretle, dakik ibare ile nasıl açığa çıkardı?..

Onu böyle yaptı ki: Söz dinlenmesini bilen ve en güzeline uyan anlasın..

Eğer anlayış sahibi kimselerden isen anla..

İşaret ettiğime akıl erdirene canım feda olsun.

Bunun ilmini alana canım kurban olsun..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

F A S I L : 4

İblisiyet hakikatı üzerine kelâma başladığımıza göre; onun zuhur yerleri, çeşitleri, halkı kandırmak için kullandıkları âletler üzerine de kelâm etmem gerekecek..

Keza onun şeytanlarını, torunlarını, piyadesini, süvarisini açıklamak icab edecek..

Allah-u Taâlâ, bütün bunları aziz kitabında beyan yollu şöyle buyurdu:

- **“Piyadelerinle süvarilerinle onlara yaygara yap.. Mallarına, çocuklarına ortak ol.. Onlara vaad et.. Şeytan** onlara **aldatıştan başka bir vaad etmez..” (17/64)**

•

Bilesin ki..

İblis’in, bu vücudda doksan dokuz zuhur yeri vardır.. Bu, Allah-u Taâlâ’nın güzel isimleri adedi kadardır..

Sonra onun, bu zuhur yerlerinde, çeşitleri vardır..

Hem de, sayılamayacak kadardır..

Onun zuhur yerlerinin tüm şerhini tam olarak yapmak, bizim için uzun olur..

Bu sebeple, onun yedi zuhur yerini saymakla yetindik..Bunlar,
cümle zuhur yerlerinin anasıdır..

Nasıl ki: Allah-u Taâlâ'nın zatî sıfatları da yedidir.. Onlar da,
bütün güzel isimlerin anasıdır..

Bu şaşılacak bir iştir..Yani: Allah'ın sıfatları adedine benzemesi..

Bunun incelik nüktesi: İblis'in, Allah-u Taâlâ'nın zatından gelen
bu mevcut NEFS'ten icad edilmiş olmasıdır..

Bu işareti anla.. Bu ibarelerle anlatılan manadan gafil olma..

•

Bilesin ki..

İblis'in adı geçen zuhur yerleri, aşağıda sayılacaktır..

1. ZUHUR YERİ :

Dünyadır.. Bir de dünya üzerine kurulanlar.. Yıldız ve diğer şeyler.. gezegenler..

Ve.. daha başkaları..

Sonra.. şunu da bilmelisin ki: İblis'in bir yerdeki zuhuru, diğer yerdeki zuhuruna
engel olmaz..

Az sonra işaret edeceğimiz gibi, İblis'in her taifeye ayrı ayrı zuhuru vardır..

Sonra.. İblis herhangi bir taifeye zuhurunda , belli bir şekil üzerinde kalmaz..

Bütün zuhur yerlerinde; çeşit çeşit şekillere bürünür..

Mazharı olduğu kimseye: Bütün yolları tıkayıp, tüm kapıları kapayıncaya kadar,

girmedik kılık bırakmaz..

O kadar ki: Artık ona bir dönüş yolu bırakmaz..

Ancak, bizim burada anlatacağımız, onun bir zümreye en ağlep zuhurudur..
Kalan zuhurlarını bırakıyoruz..

Kaldı ki, kalan zuhurları ile bir zümreye yapacağı, diğerlerine yaptığından
başka değildir..

Şirk ehline zuhuru, dünya ve onun üzerine kurulan şeylerdir.. Ki bunlar:
Anasır, eflâk, boşluklar ve iklimlerdir..

Kâfirlere ve müşriklere, bu zuhur yerlerinde gözükür..

Önce onların aklını, dünyanın süsüne ve zinetine takar..
kalblerini de kör eder..

Bundan sonra onları, yıldızların sırlarına daldırır..
Anasırın asıl maddesine çeker..

Daha başka, bunlara benzer işler yapar..

Onlara şöyle der:

- Varlıkta faal olan bunlardır..

Dolayısı ile onlar, eflâke ibadet etmeye başlarlar..

Bunun sebebi ise: Yıldızların düzenli ahkâmını görmeleri, güneşin bu varlık
cisimlerini hararetiyle terbiyesini müşahede edişleridir..

Sonra yağmurun bulutlardan düşüşüne bakarlar..

Onun yücelerden geldiğine, hedefini şaşmadığına bakarlar..
Tam bir hesap üzere indiğini görürler..

Bunları gördükten sonra, artık yıldızların Rububiyeti babında, hatırlarına hiç şüphe gelmez..

İblis, bu durumu onların içine yerleştirdikten sonra salar..

Artık onlar hayvan gibidir.. Yalnız yemek ve içmek için koşuşurlar..

Ne kıyamete inanırlar; ne de başka bir şeye..

Böyle bir imanları olmadığı için: birbirlerini öldürürler.. Birbirlerinin mallarını aşırırlar..

Artık onlar, tabiat ummanında boğulmuşlardır.. Taa, sonuna kadar oradan kurtulamazlar..

•

Bundan sonra anasır ehline – maddecilere – gelir..

Bunlara da şöyle der:

- Cismi görmüyor musunuz?.. Onun terkibi cevherdir..

Cevher ise: Ateş, soğuk, yaş ve kurudan meydana gelmiştir..

İşte bunlar, ilâhtır.. Varlığın tertibi bunlara göre devam eder..

Bu âlemde faal olan bunlardır..

İşte bundan sonra, bunlara da yapacağını yapmış olur..

Tıpkı öncekilere yaptığı gibi..

•

Ateşe tapanlara da aynı şekilde uğrar..

Bunlara da der ki:

- Bu varlık, zulmet ve nur arası taksim edilmiştir..

Zulmet ilâhtır; adı da: Ehremen..

Nur da ilâhtır; bunun adı da: Yezdan..

Ateş ise.. nurun aslıdır..

Bundan sonra onlar da, ateşe tapmaya başlarlar..

Böylece, bunlara da yapacağını yapmış olur..

İşte.. bütün müşriklere böyle yapar..

2. ZUHUR YERİ :

Burası, tabiî şeyler, şehvetler, maddî lezzetlerdir..

Buradaki zuhur şekli avam Müslümanlaradır..

Onları önce şehvete dair işlerin sevgisi ile azdırır..

Hayvanî lezzetlere dair rağbet verir.

Bütün bunlar, zulmanî tabiatın iktizasına göre olur..

Bu işlerle, onların gözlerini kör eder.. Yani: Kalb duygularını batırır..

İşte o zaman, onlara dünya işinde zuhur eder..

Der ki:

- Bütün bu talep olunan şeyler, yalnız dünya ile mümkündür..

Bundan sonra, dünya sevgisine abanırlar.. Bütün gayeleri dünya talebi olur..

Onlara bu kadarını yaptıktan sonra artık bırakır.. Onları, perişan etmek için, başka yol aramaya, fasid etmek için başka ilâca ihtiyaç yoktur..

Böylece onlar, İblis'in tebaası olurlar.. Onun tebaası olunca da, hiçbir emrine asi gelmezler.. Ne emir verirse; onu yaparlar..

Çünkü cehaletle dünya sevgisi bir araya gelmiştir..

Eğer onlara:

- Kâfir olunuz..

Dese, hiç düşünmeden kâfir olurlar..

Bundan sonra, onların kalbine; vesvese şekli ile girer..

Özellikle, Allah-u Taâlâ 'nın bildirdiği gaybe dair işlerde..

Bundan sonra.. onları ilhada düşürür; işi tamamlamış olur..

3, ZUHUR YERİ :

Yapılan iyi amellerde, salih kimselere görünür..

Onlara, işledikleri ameli güzel gösterir..

Böylece, onları ucbe sokar.. Yani: Kendilerini, kendilerine beğendirir..

Bu kendilerini beğenmeyi onların kalbine sokunca, amellerini de güzel gösterince, bulundukları halle onları aldatır..

Böyle olunca, hiçbir âlimin öğüdünü kabul etmezler..

İblis'in katında bu hale geldikten sonra, onlara şöyle der:

- Artık yeter.. Başkaları bu ibadetinizin binde birini yapsa kurtulur..

Bunun üzerine, amellerini azaltırlar.. İstirahat yolunu tutarlar.. Kendilerini büyütürler.. İnsanları hafife alırlar..

Onlarda bulunan kötü huy, başkalarına karşı kötü zan ile, anlatılan huyları da
onlara mal ettikten sonra.. gıybet yoluna koyulurlar..

Artık, peşpeşe onları masiyete sürükler..

Bunları yaptırırken, onlara şöyle der:

- İstediğinizi yapın, Allah Gafur'dur, Rahim'dir..

Allah saçı ağarmışlara azap etmekten yana haya sahibidir..
Allah Kerim'dir.. Haşa ki: Kerim alacağını taleb ede..

Daha bunlara benzer nice şeyler söyler...
Söyler.. Ta,, bulundukları güzel halden alıp, fıska atıncaya kadar..

İşte o zaman, onlara belâ hülûl eder..

Bu gibi hallerden Allah'a sığınmak gerekir..

4. **ZUHUR YERİ :**

Niyetlerde ve iyi amel yarışmalarında görünür..

Amellerini ifsad için, müşahede ehli kimselere çıkar; niyetlerini bozar..

Meselâ: Onlardan biri, Allah için bir amel işler.. Hemen onun üzerine bir şeytan onun hatırına şunları sokar:

- Amellerini daha da güzelleştir.. İnsanlar seni göreceklerdir..

Belki, bu amelde sana uyacaklardır..

Bu söz onları riyaya ve süm'aya, halkın:

- Falan böyle yapıyor, şöyle yapıyor..

Demesine yetmezse.. başka yoldan girer.. Hayır yolundan gelir..

Bu gelişinde o, diyelim ki: Kur'an okumaktadır..

Ona şöyle der:

- Allah'ın beytine gidip haccı yapsan nasıl olur?.. Hac yolunda istediğin gibi Kur'an okursun.. Hac işi ile Kur'an okumayı bir arada yaparsın..

Bundan sonra, onu yola çıkarır..Yolda ona şöyle der:

- Herkes gibi ol.. Şu anda sen misafirsin.. Sana Kur'an okumak lâzım değildir..

Kur'an okuyamayışın şumluğu ile, arasıra farz namazları da bırakır..

Bu halde, belki haccını dahi yapamaz..

Yemek ihtiyacını giderme talebi ile; haccın bütün vecibelerinden onu aldığı da olur..

Bu hal, onu cimriliğe çeker.. kötü huylu eder..

Gönlünü daraltır.. Daha bunlara benzer nice işler yapar..

Bazı kere amelini ifsad edemediği kimseye; daha iyi amel yaptırma yolu ile girer..

Böylece onu bıraktırır.. Bunu bırakınca, yol eder; ikinci amelini de yanına bırakmaz..

•

5. ZUHUR YERİ :

Bu zuhur yeri ilimdir..,

Burada âlimlere zuhur eder..

İblis’e en kolay olanı: Onları ilimle aldatmasıdır..

Bu babda İblis’in şöyle dediği anlatıldı:

- Vallahi, bana göre bin âlimi aldatmak; imanı kavî bir ümmîyi aldatmaktan daha kolaydır..

Zira İblis, cahili aldatma babında şaşırmıştır..

Ama âlimi aldatmada böyle değildir..

İblis âlimle konuşur..

Delilini âlimin bildiği şeyle getirir..

Söylediğinin hak olduğunu anlatır.. Bu yoldan gitmekle de kuvvet kazanır..

Meselâ: Âlime ilim yolundan girer.. Şehvet mahalline geçer..

Der ki:

- Şu kadınla Davud mezhebine göre nikâhlan..

Halbuki o Hanefî mezhebine mensuptur..

Belki de o âlim Şafii mezhebi mensubudur; o zaman şöyle der:

- Velisinin izni olmadan, onu nikâhına al..

Haliyle, bundan sonra **kadın giyim ister, nafaka ister, mihr ister..**

Bunlar için de, âlime şu telkinde bulunur:

- Şu zamanda, şu zamanda yapacağım; diye ona yemin et..

O zaman olunca yaparsın.. Şayet yapamazsan, bir mahzuru yoktur.. Çünkü, bir erkeğe, kadınını razı etmesi için yemin etmek caizdir..

İsterse, yalan yere yemin olsun..

Bu vaad edilen süre uzar; iş hâkime aksederse.. o zaman âlime şöyle der:

- İnkâr et.. O, senin zevcen olmadığını söyle.. Zaten, yapılan akid fasiddir; senin tuttuğun mezhebe göre caiz değildir.. O, senin zevcen olmamıştır.. Nafaka ve diğer şeyleri vermeğe mecbur değilsin..

Böylece o âlim dahi yemin eder; geçer gider..

Daha bu sözlerin benzeri çoktur.. Saymakla bitmez.. Haddi hesabı yoktur..

Hâsılı: Bu yolda, ondan kurtulacak olan pek azdır..
Tekten de tektir.. Bazı fertlerdir..

6. ZUHUR YERİ :

Âdet olan işlerde ve rahat talebi işlerinde zuhur..

Bu görünüşünü: Sadık müritlere yapar..

Onları âdet olan yollardan alır; rahat talebi yolunda tabiat zulmetine çeker..

Böylece, onların talebdeki kuvvetli himmetlerini, ibadete karşı rağbetlerini söker alır..

Onlar, bu hallerini yitirince; NEFİS'leri ile baş başa kalırlar..

Bundan sonra, başkalarına yaptığını ona da yapar.. Bilhassa, iradesiz kimseler için..

Müridler için; rahat talebi, alışılmış şeylere dayanmak kadar korkunç olan başka hiçbir şey yoktur..

7. **ZUHUR YERİ :**

Bu zuhur yeri, ilâhî marifet duygularıdır..

Burada, sıdıklara, evliyaya, âriflere zuhur eder..

Bunlardan ancak, Allah'ın koruduğu kurtulur..

Ancak, mukarrebun zümresine varacak bir yolu yoktur..

Diğerlerine, şu yoldan bir giriş yapar.. Der ki:

- Bu varlığın tüm hakikatı Allah değil midir?..

Siz de bu varlık cümlesinden değil misiniz?..

O halde; Hak, sizin hakikatinizdir..

İblisin bu sözüne onlar:

- Evet doğru..

Derler..

Bunun üzerine söze şöyle devam eder:

- O halde, şu mukallid kimselerin yaptığı amellerle, kendinizi yormanıza sebep nedir?..

Bunun üzerine onlar, salih amelleri bırakırlar..

Onların bu amelleri bırakması sonunda şöyle der:

- Şimdi istediğinizi yapın.. Zira Allah-u Taâlâ sizin hakikatinizdir..Siz o'sunuz.. O ise.. yaptığından sorumlu değildir..

Bundan sonra onlar: Zina ederler.. çalarlar.. şarab içerler..

İblis, onları bu hale getirir ve.. İslâm bağından çıkarır.. İmandan soyar.. Zındıklığa ve ilhada atar..

Bunlardan bazıları, ittihad yolunu tutar..Yani:

- Hakla birlik kurduğunu söyler.. Bazıları da: Ferd makamına ulaştığını iddia eder..

Sonra..

Bu gibilere, yaptıkları kötülükler sorulduğu kısas taleb olunduğu zaman, şeytan şu telkini yapar:
- İnkâr ediniz.. Onu nefsinize mal etmeyiniz.. Zira siz, hiçbir şey yapmadınız.. Hakikatte fail ancak Allah'tır..

Sizin siz olmanız; insanların itikad ettiği biçimde değildir.. Başka bir şeydir.. Kaldı ki: Yemini istenenin niyetine göre, yemin etmek de caizdir.. Böylece onlar yemin ederler.. Hiçbir şey yapmadıklarını anlatırlar..

Bu suretle de, hak kisvesi altında onları kurtarır..

İblis, bu zatlardan bazılarına şöyle söyler:

- Ben sana haramları mubah kıldım.. İstediğini yap.. veya şöyle şöyle yap..
Şu şu haramları işle.. sana günah yoktur..
Bütün bunlar yanlıştır.. Ancak, bu manada zâhir olan İblis olursa böyledir..

Amma, Allah-u Taâlâ'nın kulları ile arasında, özel işleri vardır..
Sırlar vardır ki: İblis'in zuhurundan çok çok üstündür..

Yüce Hak'tan gelen vecd halleri için, alâmetler vardır ki,
ehli katında inkâra yer yoktur..

Ancak İblis'in teşvişi, bu babda bir bilgisi olmayana göredir..
İşin aslını kavramayan içindir..

Aksi halde, bu gibi şeyler, için aslına vâkıf olan irfan sahibleri için,
hiçbir şekilde gizli olamaz..

Şeyh Abdülkadir Geylânî Hz. ni görmedin mi?..

Anlatıldığına göre şöyledir:

- O bir çölde idi.. Kendisine şöyle dendi:

- Ey Abdülkadir, ben Allah'ım.. Haramları sana mübah kıldım..
İstediğini yap..

Geylânî Hz. şöyle der:

- Yalan söyledin; sen şeytansın.
Abdülkadir Geylânî Hz. inden:

- Onun şeytan olduğunu nasıl anladın?..

Diye sorulunca şöyle anlattı:

- Allah-u Taâlâ, kötülükle emretmez.. Bu lâin bana öyle söyleyince bildim ki,
o şeytandır.. Beni azdırmak istiyor..

Durum esasta, her ne kadar anlatıldığı gibi ise de; bazen böyle şeyler
Allah ile kulları arasında olur.. Tıpkı, Bedir ashabına ve diğerlerine olduğu gibi..

Bu bir makamdır; inkâr edemem.. İlk hallerimde bir zamanım bu haller ile geçti..
O zaman kendimi haklı buluyordum..

Ama, Allah-u Taâlâ beni o halden kurtardı..

Onun bu kurtarması: Seyyidim, şeyhim, üstaz-ı dünya, Şerafeddin, Seyyidil-evliya,
Muhakkikin, Ebül-Maruf, İsmail b. İbrahim Cebertî Hz. nin bereketi ile oldu..

Anlatılan hal içinde iken, bana çok itina gösterdi..

Rabbanî inayet, Rahmanî nefhaları ile bana yardım etti..

Nihayet, Yüce Hak aynı ile kuluna nazar eyledi..

Ve.. beni: Katındakilerden eyledi..

O, ne fazıl bir zattır.. Nekadar kâmil bir şeyhtir..

Aşağıdaki kaside; onun şanında söylediğim nice kasideler cümlesinden
bir kasidedir..

Sevene yetti, geldi sevdiği ziyaretine;
Müjdeler olsun ah müjdeler matluba erene..

Nice ayrılıktan sonra kadem bastı sevgili;
Şenlik babında tabibi deva oldu derdine..

Ey salınan fidan boylu, zarifsin mızrak gibi;
Bükülür mü bu boy, ya nirengi misin yarine?..

Onun misk gibi beni, takvadan geçirdi beni;
Ve ben güzelliği aldı aşk şarabı pâkine..

Dudağına düşen tükrük akçiçeği ağzının;

İnci misâli tane tane dizili yerine..

Ey.. siyah saçların aydınlatmaz mı sabahını;
Aydın yanağın gün gibi batar mı söylesene?..

Acaba süngü müdür, yoksa ok mu bu kirpikler;
Kalbini deler, yoksa düşen bu mu nasibine?,,

Yay oldu kaşları daha nekadar da olacak;
Hedef oldum, sal oku, ne engel isabetine..

Ey gammazlar, olmaz olsun artık bu gammazlıklar;
Ey rakipler, ölüm saçarım onun rakibine..

Yok olmalısınız, bitmelisiniz Allah için;
Olmasaydınız sarılırdı seven sevdiğine..

Rakipler, gammazlar görmüyor musunuz neşrini;
Seher yelinin, getirirken şaşkını kendine..

Ben oyum ki, sarılırım sevgiliye görünce;
Korku rakipten, engelim araya girmesine..

Unutmadım cananımla olduğumuz sabahı;
Cüretle daldı bineği zulmet derinliğine..

Bindi ata, kargılı süngülü koyuldu yola;
Engel olmaz mey civarındaki güçlük işine..

Düşer oldular, azminden gelen güzelce atlar;
Ama tutunup kurtuldum atının dizginine..

Saadetlere dalarken, benzer gelen oklar;
Nisanın çetin yağmurunda çakan şimşeğine..

Bu halet içinde çökerttim devemi bir yere;
Garibini verir ancak ehil olan birine..

Bir ev ki, garip teganniler dolu saidlere;
Hem ankası koyulmuş onların terbiyesine..

Bir ev ki, yücedir, ikramlarla dolu doludur;
Cömertliği fenası nebatına her şeyine..

Bir ev ki, İsmail orda, ismim geldi isimler,
Semasından, hoş yaraştı şanına nesebine..

Melek sıfatlı bir zattır kemâl bulmuş öyle ki;
Kokusu yaygın yönün cenubuna şimaline..

Bir melik, Allah mülkünden sancağı altında;
Girmiş alınanı verileni hep birbirine..

Arslandır, arslanların kanı kındır kılıcına;
Doğan tırnağı girdi doğanların iliğine..

Denizdir, taç incileri çıkar dalgalarından;
Padişahlara hibe.. takılır başlar üstüne..

Hakikat kutbu, şeriatın mihveri ziyadır;
Velâyet semasına, çevresine, tüm haline..

Sıfatlardan temekküne eştir hali çoğu kez;
Azaldılar benzer yanında küçük kölesine..

Allah için sana ihsan, elden alan sultan da;
Ve.. verende etimi kanımı kurdu sesine..

Aziz eder istediğini akim kalan mülkte;
İsterse zelil eder, bakar alıp vermesine..

Ey İbrahimoğlu ihsanlar denizinde duran;
Ey Cebertî pîri, tabib olan yola girene..

Kulun Ceylî daima umar senden inayeti;
Bir boya, seven boyar sevdiğini öylesine..

Sensin KERİM buna ne şüphe işte şuradaki;
KERİM'in kuludur, yolunda erer neşesine..

Dinleyenler, kasideler yazanlar, bunlar tümden;
Keremine konuktur, ihsanın yetti hepsine..

Ey pâk toprakta biten dal, sana ne eğrilikten;
Menekşe de eğri, engel mi koku vermesine..

Yemin Mekke'ye, makamlara, sonra o zata ki;
Şanında kalmadı uyku dalınca sevgisine..

Kalbim sizden başkasını sevmedi hiçbir zaman;
Haşa.. sizden başkası yok ki düşsün hevesine..

•

İblis'in işini, zuhur yerlerindeki çeşitli şekillerini bu kadar anlatmak yeter..

Yoksa.. anlatılan bu yedi zuhur yerinden birini, çeşitleri ile anlatmaya kalksak;
nice ciltler doldururuz..

Misâl olarak: Aşağı derecelerdeki ZUHUR YERİ şöyle dursun;
en yüce tabaka olan irfan sahiplerinin tabakasındaki zuhurunu anlatalım..

Çünkü o: En yüksekte nasıl zuhur ediyorsa.. en altta da aynı şekilde zuhur eder..

Başka yolu yoktur..

Yani: Anlatılanın aksi düşünülemez..

İrfan sahiplerine gelir:

Bazan, onlara ilâhî isimle zuhur eder..

Bazan, vasıf, sıfat yolu ile zuhur eder..
Bazan, zat cihetinden zuhur eder..

Bazan, arş cihetinden zuhur eder..
Bazan, kürsî yönünden zuhur eder..

Bazan, levh yönünden zuhur eder..
Bazan kalem yönünden zuhur eder..

Bazan, âmâ yönünden zuhur eder..
Bazan, ulûhiyet cihetinden gelip zuhur eder..

H â s ı l ı :

- Şuraya kadar..

Diye tayin edilen zuhur yerlerinin tümünde:

- Şunun üzerine..

Diye anlatılan vasıfların hepsinde o velilere zuhur eder..

Ancak, onun bu hallerini, evliyanın ahad vasfını alanları anlayabilir..

Bir velî, onu anlayınca, İblis'in kendisini aldatmaya çalıştığı şey, hidayet olur..

Haliyle bu hidayet, onu anlayan irfan sahibi içindir..

Bu vesile ile ilâhî huzura yakınlık peydah eder.. Bu aldatma işi, orada temkine çevrilir..

İşte.. o zaman da İblis'in hükmü kesilir..

Ve.. o an, velî için DİN GÜNÜ olur..

DİN GÜNÜ ise.. kıyamet günü dışında bir şey değildir..

Bir irfan sahibi: ÜÇÜNCÜ derecede fenaya varırsa.. yok olur; kendi gider
Hak kalırsa.. onun küçük kıyameti kopmuş olur..

İşte.. onun DİN GÜNÜ budur..

Bu işin izahında, bu kadarla yetindim.. Zira, bu sırrın ifşasına yol yoktur..

•

Bilesin ki..

Şeytanlar, İblisin - lânet üzerine - çocuklarıdır..

Bunun oluş şekli şöyledir:

Tabiî nefiste mekân tuttuktan sonra.. hayvanî âdetlere göre;
kalbdeki şehvet ateşi ile evlendi..

İşbu evlenmeden şeytanlar doğdu..

Onların doğuşu ateşten çıkan kıvılcımlar gibidir.. Yerden biten otlar gibidir..

Bu doğanlar, onun zürriyeti ve tebaasıdır..

Onlar kalbe; nefsanî hatıralara benzer şeyler sokarlar..
O hatıralarla insanları azdırırlar..

Kur'an-ı Kerim'de:

- "Vesvas Hannas.." (114/4)

Tabir edilenler bunlardır..

İblis'in Âdemoğlu ile ortaklığı da, bu yoldandır..

Bu manayı Allah-u Taâlâ şöyle anlattı:

- “Evlâd ve mallarında onlara ortak ol..” (17/64)

İşte.. onun ortaklık şekli budur..

Bu ortaklık sonunda Âdemoğlundan; kendisine tabiî ateşin ağır bastığı kimse; maddî ruhlara katılır..

Kendisine nebatî, hayvanî tabiat galip gelen kimse ise.. Âdemoğlu suretinde çıkar; ama o sırf şeytandır..

Bu mana ise.. şu âyet-i kerime ile anlatıldı:

- “İnsanların ve cinlerin şeytanları..” (6/12)

Vasfı anlatıldığı gibi olan Âdemoğlu suretinde görülen kimseler, İblis’in süvari alayıdır..

Ve.. bunlar: Ruhlara katılan şeytanlardan daha kuvvetlidirler..

Yine bunlar: Dünyada fitnelerin temelleridir..

Kalan şeytanlar ise.. onun fürurudur.. yaya askerleridir.. bu manada gelen âyet-i kerime ise şöyledir:

- “Süvarilerinle, yayalarınla onlara yaygara çıkar..” (17/64)

•

Bilesin ki..

İblis’in âletleri vardır.. Onların en kuvvetlisi; GAFLET olmuştur..

GAFLET: İblis için bir kılıçtır; onunla keser..

Bundan sonra ŞEHVET gelir..

ŞEHVET ise.. onun okudur.. öldüreceği kimseye atar; tutturur..

Bundan sonra RİYASET gelir..

RİYASET: İblis'in şatosu, kalesidir.. Oraya sığınır, işini sağlama alır..

Bundan sonra CEHALET gelir..

CEHALET binek gibidir.. Cahile biner; istediği yana sürer..

Sonra.. şiirler, atma hikâyeler, şaraplar, oyunlar vb. şeyler de İblis'in harp âletleridir..

Kadınlara gelince.. bunlar İblis'in vekilleri ve tuzak ipleridir..

Her istediğini onlarla yapar.. Onun harp âletleri arasında kadınlardan daha kuvvetlisi yoktur..

İşbu anlatılanlar, şeytanın harp ettiği kıtal ettiği âletleridir..

Bunların dışında daha nice âletleri vardır.. Kendine göre bayramları da vardır..

Geceler, töhmet yerleri, çekişme vakti ve benzeri zamanlar..

Doğrusu bu kadardır.. Amma:

- **"Kalbi olanlar için.. Ya da, mana sözü kulağına düştüğü zaman, tam huzur içinde olan kimseler için.." (50/37)**

Âyeti ile vasfı anlatılan kimselere bu kadar..

•

F A S I L : 5

Bilesin ki..

NEFS için, istilah yollu beş isim verilir..

Şöyle ki:

1. HAYVANÎ NEFS..
2. EMMARE NEFS..
3. MÜLHİME NEFS..
4. LEVVAME NEFS..
5. MUTMAİNE NEFS..

Bütün bu sayılan isimler, ruhun isimleridir..

NEFS'in hakikati ise.. ruhtur.. Ruhun hakikati ise.. Hak'tır..

Anla..

•

Şimdi o isimleri açıklayalım:

HAYVANÎ NEFS :

Bedeni idare etmesi itibarı ile, NEFS'e bu isim verilir..

Felsefecilere göre, HAYVANÎ NEFS : Damarlarda akan kandır..

Ne var ki bu görüş: Bizim mezhebimiz değildir..

EMMARE NEFS :

Bu ismi almasının sebebi: Şehvet yollu tabiat iktizasını yerine getirdiği için bu isim verilir..

Bunları yaparken, emir ve yasaklara aldırış etmez.. Hayvanî bataklığa düşer..

MÜLHİME NEFS :

Allah-u Taâlâ'nın ona hayrı ilham etmesi çiheti ile, NEFS'e bu isim verilir..

NEFS : Hayır cinsinden ne işlerse.. o ilâhî ilhamla olur.. Şer yönlü her ne yaparsa.. o da tabiatın iktizasıdır.. Bu iktiza NEFS için, iş yapma emridir..

Ve.. sanki o: Bu iktiza eden işleri yapmak için kendi kendine emir verir.. Bunun için ona:

- EMMARE NEFS..

Adı verilir.. İlâhî ilhamı alınca da:

- MÜLHİME NEFS..

Adı verilir..

LEVVAME NEFS :

Bu ismi almasının sebebi: Bir dönüşe geçtiği, kendine yaramayan halleri söküp attığı içindir..

Sanki o: Kendisine tehlike teşkil eden yollara saptığı için, kendini ayıplar; levm eder..

İşte.. ona LEVVAME adının verilmesi bu sebebe dayanır..

MUTMAİNNE NEFS :

Yüce Hak'ta sükûn bulması, onda itminana ermesi itibarı ile, bu isim verilir..

Bunun böyle olması için: Kötü filer, kökünden kesilmesi lâzımdır.

Kötü hatıralar da mutlaka bitmelidir..

Bir NEFİS'ten kötü hatıralar kesilmedikçe ona:

- **MUTMAİNNE NEFS..**

Adı verilmez.. O, ancak LEVVAME olabilir..

Amma, bundan sonra, kötü hatıralar ondan mutlak bir surette kalkarsa.. tekrar:

MUTMAİNNE NEFS :
Adını alır..

Ancak.. bu anlatılanlardan sonra.. onun cesedinde, bazı ruhî alâmetler gözükürse..
ki bunlar: Az vakitte çok yer kat etmek; gaybe ait işleri bilmek, gibi şeylerdir..

İşte.. o zaman NEFS'in adı: RUH olur..

Bundan sonra..

Kötü hatıraların kesildiği gibi, iyi hatıralar da kesilirse.. ilâhî sıfatlarla sıfatlanırsa..
zata bağlı hakikatler de tahakkuk ederse..

İşte o zaman: Ârifin ismi, marufunun ismi olur.. Sıfatı onun sıfatı olur..
Zatı onun zatı olur..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Ve.. **“O..” Yani: İNSAN-I KÂMİL** Resulullah S.A. efendimizdir..

Ve**.. “O..” Yani: İNSAN-I KÂMİL** hem Hakk’ın mukabili, hem de halkın mukabilidir..

•

Bilesin ki..

Bu bölüm, bu kitaptaki bölümlerin umdesidir..

Hepsinin dayanak noktası bu bölümdür..

Şöyle söylemek de mümkündür: Bu kitabın tümü, önden sona kadar;
bu bölümün şerhidir..

Bu sözlerdeki manayı anla..

•

Sonra..

Bu insan nevinin ferdlerinden her biri, diğerinin bir nüshasıdır..
Örneğin; suretidir.. Hem de, kemâl derecesinde..

Birinde ne varsa.. diğerinde de aynı şey vardır.. Ancak arızî sebepler hariç..

Bu arızî sebepler ise.. bir kimsenin, elleri kesik olması, ayakları kesik olması,

ya da âmâ yaratılmış olmasıdır.. Ki, bu da ana rahmindeki arızalardan ötürü olur..

Bir arıza olmadığı takdirde: onlar, karşılıklı duran aynaya benzerler..
Birinde, ne bulunuyorsa.. kalanında da aynı şey bulunur..

Ancak, onların **bir kısmında, eşya bilkuvve** vardır.. **Diğer kısmında**ysa.. **bilfiil** vardır..

Kendilerinde **eşya bilfiil** olanlar, **peygamberler ve velî kulların kâmil olanları**dır..

Kaldı ki bunlar dahi, kemâl babında değişik durum alırlar..

Onlardan bazıları kâmil, bazıları daha kâmildir.. Yani: Ekmeldir..

Ancak, onlardan hiç biri, bu varlık âleminde;kemâl yönüyle, Resulullah S.A.
efendimiz kadar göz önüne açılmamıştır..

Öyle bir **kemâl** ki, onun için katiyet kazanmış ve o, bu bapta hepsinden ayrı tutulmuştur..

Ahlâkı, halleri, işleri ve bazı sözleri bu hususta onun tam kemâline şahittir..
Ki: **"İNSAN-I KÂMİL !.." "O"** dur..

Kalan Kâmil peygamberler ve velîler, Resulullah S.A. efendimize katılmıştır..

Amma: **Kâmilin ekmele katıldığı gibi**..

Resulullah S.A. efendimize bağlılıkları vardır..

Amma: **Faziletlinin en faziletliğe bağlılığı gibi..**

Ancak, mutlak "**İNSAN-I KÂMİL"** lâfzı ile, telif ettiğim eserlerimdeki muradım:
Resulullah S.A. efendimizdir..

Onun en yüce şanına, göz kamaştıran ekmel makamına karşı edebim böyledir..

Ancak, benim bu ismi ona vermekle, mutlak **"İNSAN-I KÂMİL"** makamına dair
nice işaretlerim ve tembihlerim vardır..

Bu işaretler ve tembihler, Resulullah S.A. efendimizin isminden başka bir isme isnad edilip bağlanması doğru olmaz..

Zira: **“İNSAN-I KÂMİL”** ittifakla odur..

Gerek yaratılış, gerekse huy olarak halkın hiç birine, o mikdar kemâl ihsan edilmemiştir..

- SAADET UMMANINDA EŞSİZ İNCİ..

Adını verdiğim şu kasidemi onun yüce şanına söyledim..

Bir kalb ki, uydu özünde cananına;
Dili sırrı isyan etti atanına..

Akikler döktü gözlerinden zira o;
Öz akiki gitti yaran ayanına..

Ayıklık ülfet, unutmamak halidir;
Kirpikte damla say süha yıldızına..

Düştü uzaklara da akar öz yaşı;
Nice susuzlar kandı sor sel dağına..

Enini göktür gürleyen, ateş sesi;
Şimşek, bulut benzer göz kapaklarına..

Sanki gözyaşı ummanı inci saçan;
Tükendi yaşı bak açık mercanına..

Ötse bir kuş sık ormanda, hafakanla;
Kalb güvercini ses eder çağrısına..

Hele kervan artırır gamını kalbin;
Gelince ormana dalışı aklına..

Ey hayrı bol deveyi gece yürüten;
Dur bak, sana yer verenin acısına..

Duyur ona sesini akan yaşımın;
Bakıp bir kez zincirleme akışına..

Anlat onlara zaafım neyse doğrusu;
Uyarak mütevatir haber aslına..

Gözümden dökülen ibretli halleri;
Bak ateşe, bedenimin zaafına..

Unutma gönül derdimi, say hatırımı;
Aşkımı da anlat neyse kat yanına..

Bu kadim bir ahidir dem vur hevadan;
Onlar ruhum bakma orda kalmasına..

Hele sor selâm ettiğim dostlarıma;
Bak bu miskine sultan lütuflarına..

Arab-ı Kiram'dan yardım dile kalbe;
Merhamet, hicranla geçen zamanına..

Korkma hiç, onların yüce izzetinden;
O diyar, hep vatandır kalanlarına..

Unutma bu sözü: Onlara sevgisi;
Küçükten hatıra oldu Kur'an'ına..

Vuslattan mahrumu kılmazlar ümitsiz;
Ünsiyet eder, katarlar dostlarına..

Ahdim var onlar için sevgi tutarım;
Bilsem sadıklar mı kardeşlik va'dına..

Pâk görürüm ahdimize hıyanetten;

Öyle olsa da yakışmaz dost şanına..

Yaşatsın dostlarımı Allah, içerek;
Kansınlar, o zatın ab-ı hayatına..

Onunla yeşil bahara verdiği can;
Sallanırken dal girdi aralarına..

Ahmed (S.A) ki nisanı, kıtlık yıllarının;
Şaşılır canlıya ki düşer gamına..

Hiç susar mı onun kavmi yanlarında;
Koca umman inci atar kıyısına..

Bir güneştir kemâl üzere aydınlatır;
Yüce felekte mehtap, çık seyranına..

Azamet burcunda izzet merkezinin;
Yüce çark çevresinde çıkar kârına..

Bir sultan ki, yüce katta yaslanmış;
Sağlam arşa.. sahip olmuş imkânına..

Baştan sona incelense hep kâinat;
Benzer küpünün düşen damlalarına..

Her şey onda, ondan olmuş, onun için;
Asırlar geçsin, ne zarar zamanına..

Hardaldır yüce seması altında halk;
Emri söyler dili uygundur aslına..

Kâinat tümden ona göre bir yüzük;
Parmağında, yakışır keremkânına..

Kabaran dalgalarında kâinat ne;
Bir damladır, bu vasıf da az şanına..

Emrine muti semadaki melekler;
Levh infaz eder bakınca parmağına..

Çağırdı dilsiz bir hurma ağacını;
Geldi, benzedi gelişi ceylânına..

Yeter sana ikiye bölüşü ayı;
Nasıl sığar bu iş aklın imkânına..

Dünya âhiret şahidi kudretinin;
- Hayır..

Denir, iki şahid beyanına..

O: Tahkik noktası çevre de kendisi;
Şeriat merkezi de, makam zatına..

Hakkın cömert kulu denizinde inci;
Hem mana hem seyf ubudiyet arzına..

Odur onun: HA'sı, VE'si, BA'sı ile;
SİN'i, aynıdır belki insan namına..

O'dur KÂF'ı, odur NUN'u, odur TA'sı;
Narıdır, nurudur bazan da zıddına..

Senasıyla bağlı Muhammed'in sancak;
Zaman zamanı, onları say anına..

Hakka vasıta, aynıdır vesilenin;
Yiğit onda bulur yolu Rahman'ına..
Makamı verildi, adı: Mahmud amma;
Bilinmez katı yücelikler şanına..

Mikâil bir tas su, coşan denizinden;
Ruh da emini, sığındı emanına..

Kalan melekler de onun suyundandır;
Kar olmuş, dalıp havanın sıkmasına..

Arş, kürsî, sonra müntehaya gelince;
Cilvegâhı, mahalli hoş mekân ona..

Dürdü yüce semaları miracıyla;
Defter gibi çıkmış gece sefasına..

Haber verdi geçmişten ve gelecekten;
Açtı sırları nur saçtı bürhanına..

Dağıttı elindeki Kayser mülkünü;
Düşük önünde, bak Kisra sarayına..

Huyları var, parlak nurlu nice nice;
Onları anmak dahi yoldur varana..

Paktır, pırıl pırıl tarife ne hacet;
Yüksektir, göz ulaşamaz makamına..

Anlattı nice sırları ayan beyan;
Ama yol yok özün yada açmasına..

İnciler sıralı hadis bağlarında;
Dizilir durur halis altınlarına..

Emaneti tebliğ etti hakkı ile;
Bozmakta hainler ermez meramına..

Allah bana kâfi sonsuz hamd için;
Mehdinde bak bize gelen Kur'an'ına..

Haşa olmaz Ahmed'in (S.A.) kemâline son;
Akıl için son sebeptir izharına..

Allah’tan salât selâm: Ona geldikçe;
Kelâm beyan yoluyla mana namına..

Âline, ashabına, soydan gelene;
Yüce ihvanı kutup cemaatına..

•

Bilesin ki..

Allah seni korusun..

“İNSAN-I KÂMİL” : Öyle bir kutuptur ki : Vücud semaları onun üzerinde devresini tamamlar..

Önünden sonuna kadar, bu böyledir..

“İNSAN-I KÂMİL” : Daima birincilik makamının sahibidir..
Bu durum; varlığın oluş tarihinden başlayıp, ebediyetlerin ebediyetine kadar gider..

•

Sonra..

“İNSAN-I KÂMİL” : Çeşitli vasıflara bürünür; çeşitli yerlerde zuhur eder..

Kendisi hangi libasta görünüyorsa.. o isim itibar edilir; isim verilir.. O durumunda, başka libasına itibarla isim verilmez..

•

“İNSAN-I KÂMİL” olarak, kendisine verilen asıl isim : **MUHAMMED’**dir**..**

Künyesi : **EBÜLKASIM’** dır..

Sıfatı : **ABDULLAH’** tır..

Lakabı : **ŞEMSEDDİN’** dir..

“İNSAN-I KÂMİL” için : Başka libaslarına itibarla nice nice isimleri vardır..

Her zamanı için, kendisine ayrı bir isim verilir.. Bu yoldan verilen isim,
o zamandaki libasına uygun düşer..

•

Ben onunla buluştum.. Ona yüce Allah’ın salâtını selâmını dilerim..

Bu buluşmamızda o: Şeyhim, Şeyh Şerafeddin İsmail Cebertî’nin suretinde idi..

Ben, onun Resulullah S.A. efendimiz olduğunu bilmiyordum..Onu, şeyhim biliyordum..

Böyle olması, onun göründüğü yerleri cümlesinden biridir..

Onu: Zebid’de gördüm.. Hicretin, 796. yılı idi..

Bu işin sırrı onu gösterir ki: O, suret olma yönü ile, her surette mekân tutabilir..

Edep ehline düşer ki: Resulullah’ı S.A. hayatta olduğu surette görürse..
o zamanki ismini vere..

Ancak, suretlerden herhangi biri gibi görürse, onun **MUHAMMED S.A.** olduğunu
bildiği halde, göründüğü suretin ismini verir.

Bu böyle olsa dahi, verilen isim: **HAKİKAT-İ MUHAMMEDİYE’** ye gider..

Hele Şiblî’nin durumuna bir bak..

Resulullah S.A. onun suretinde göründüğü zaman, talebesine şöyle dedi..

- **“Şahidim ki ben: Resulullah’ım..”**

Talebe, keşif sahibi biri idi.. Onu anladı ve şöyle dedi:

- “Ben de şahidim: Sen Resulullah’sın..”

Bu, öyle bir iştir ki: İnkâr götürür yanı yoktur..

Bu mana: Uyuyan kimsenin rüyasında; bir şahsı bir başka şahsa
benzer görmesi gibidir..

Keşfin en azından mertebesi: Uykuda olan bir şeyin ayık halde olmasıdır..

Ancak, uyku ile keşif arasında fark vardır..

Şöyleki: **MUHAMMED S.A.** rüyada görülür; aynı isimle anılır.. Ancak,
aynı isim, hakikati üzere ayık halde verilmez..

Zira misal âlemi tabir tutar.. Orada görülen, Hakikat-i Muhammediye
ayık halde görülen suretin hakikatı olarak anlatılır.. Amma, keşfin durumu böyle değildir..

Hakikat-i Muhammediye, sana keşif yolu ile, ayık halde geldiği zaman,
âdemoğlu suretlerinden biri gibi gelir..

İşte o zaman: **Hakikat-i Muhammediye,** o suretin ismi olur..
Sana lâzım gelen de budur..

O zaman sana düşen şudur: Resulullah S.A. efendimize karşı edebin nasılsa..
O görülen suretin sahibine de edebin aynı olmalı..

Zira, keşif sana şu ihsanı yapmıştır:

MUHAMMED S.A. o görülen surette görünmüştür..

İşte.. o zaman, o suret sahibi ile olan muamele şeklini değiştirmen gerekir..
Onunla önceki gibi olmak senin için caiz olmaz..

•

Sakın ha..

Olmaya ki, bu sözlerimden tenasüh manasında bir vehme kapılasın..

ALLAH için böyle bir şey olamaz..

ALLAH'ın Resulu için böyle bir şey olamaz..

Haşa ki: **Onlar hakkında** böyle bir muradım olsun..

Ancak, Resulullah'ın S.A. her surette bir suret bulma makamı vardır.
Bu hali ile: O, suretlerin tümünde tecelli eder..

Resulullah'ın S.A. âdeti böyle olmuştur..

"O", her zaman, zaman halkının en kâmili suretinde görülür..

Sebebi: Onların makamlarını yükseltmek, onların meyilli durumlarını düzeltip, kaymalarını önlemektir..

Zira onlar: Resulullah'ın S.A. zâhirde hâlifeleridir.. Batında ise.. onların hakikatı kendisidir..

•

Bilesin ki..

"İNSAN-I KÂMİL" : Zatı ile, vücud hakikatlerinin tümünü karşılar..

Letafeti ile, **ulvî hakikatleri** karşılar..
Kesafeti ile, **süflî hakikatleri** karşılar..

"O" nun ilk zuhuru, halka ait hakikatler karşılığı olmuştur..

O yüce zat: Kalbi ile arşa karşı durur.. Bu manada, Resulullah S.A. şöyle buyurdu:

- "Müminin kalbi, Allah'ın arşıdır.."

Benliği ile, **kürsî** karşılığı durur..
Makam itibarı ile, **sidre-i münteha** karşılığıdır..

Aklı ile, **kalem-i âlâ** karşılığıdır..
Nefsi ile, **levh-ü mahfuz** karşılığıdır..

Tabiatı ile, **unsurlara** karşı durur..
Kabiliyeti ile, **heyulâ** karşılığıdır..

Dış yapısı ile, **heba** karşılığıdır..
Reyi ile, **felek-i atlas** karşılığıdır..

İdrâkı ile, **yıldızlar feleki** karşılığıdır..
Himmeti ile, **yedinci sema** karşılığıdır..

Vehmi ile, **altıncı sema** karşılığıdır..
Hemmi ile, **beşinci sema** karşılığıdır..

Fehmi ile, **dördüncü sema** karşılığıdır..
Hayali ile, **üçüncü sema** karşılığıdır..

Fikri ile, **ikinci sema** karşılığıdır..
Hafızası ile, **birinci sema** karşılığıdır..

Sonra..

Dokunma güçleri ile, **Zühal yıldızına** karşılıktır..
İtici güçleri ile, **Müşteri yıldızına** karşılıktır..

Harekete getirici güçleri ile, **Merih yıldızına** karşılıktır..
Nazar güçleri ile, **Güneşe** karşılıktır..

Tad alma güçleri ile, **Zühre yıldızına** karşılıktır..
Koklama güçleri ile, **Utarit yıldızına** karşılıktır..

Dinleme güçleri ile, **Aya** karşılıktır..

Sonra..

Harareti ile**, ateş felekini** karşılar..
Soğukluğu ile, **su felekini** karşılar..

Rütubeti ile, **heva felekini** karşılar..
Kuruluğu ile**, toprak felekini** karşılar..

Sonra..

Hatıraları ile, **meleklere** karşı durur..

Vesveseleri ile, **cin ve şeytanlara** karşılık durur..
Hayvaniyet durumu ile, **behaime** karşılık durur..

Tutucu güçleri ile, **arslana** karşılık durur..
Kandırma güçleri ile, **tilkiye** karşılık durur..

Aldatma gücü ile, **kurda** karşılık durur..
Hased güçleri ile, **maymuna** karşılık durur..

Hırs güçleri ile, **fareye** karşılık durur..
Kalan güçlerini de, bunlara kıyas edebilirsin..

Sonra..

Ruhaniyeti ile, **kuşa** mukabil durur..

Safra maddesi ile, **ateşe** mukabil durur..
Sevda maddesi ile, **toprağa** mukabil durur..

Sonra..

Tükürüğü, teri, burun ifrazatı, kulak suyu, göz yaşı, küçük abdesti, kan,ter
ve deri arasındaki sıvı ile **yedi denize** mukabildir.

İlk sayılan altı madde, son sayılan **yedincinin teferruatı** sayılır..

Bunlardan her birinin kendine göre tadı vardır..

Tatlı, acı, ekşi, karışık, tuzlu, kokmuş, güzel kokuludur..

Sonra..

Hüviyeti ile, yani zatı ile, **cevherin** mukabilidir..
Vasfı ile de, **anasır** mukabilidir..

Zira azı dişi, çıkmaya başladığı, bu hususta son haddini bulduğu zaman, artık kalır; büyümez..

Ne artar, ne de eksilir..

Meselâ onu kıracak olsan, artık parçası ile bitişmez..

Sonra..

Kılları ve tırnağı ile, **bitkilerin** mukabilidir..
Şehvet duyguları ile, **hayvanatın** mukabilidir..

Beşeriyeti ve dış sureti ile de, kendi cinsi **Âdemoğlu soyunun** benzeridir..

Sonra..

İnsan soylarını da karşılar. Meselâ:

Ruhu ile **sultandır.**.
Fikrî nazarı ile, **vezirdir..**

Dinlenen bilgisi, işlenen görüşü ile, **Hâkimdir..**
Zannı ile, **zabıtadır..**

Damar ve diğer kuvveler de, yardımcıları mukabilidir..

Yakin hali ile, **iman sahiplerine** mukabil sayılır..
Şekki şüphesi ile, **müşriklere** mukabil sayılır..

Hâsılı: Devamlı olarak, varlık hakikatlerinden her birini,
kendine has inceliklerin biri ile karşılar..

•

Bundan önceki bölümlerde de anlattık..

Her mukarreb meleğin, **"İNSAN-I KÂMİL" '**e has bir duygudan yaratılmış olduğunu anlattık..

Onları anlattıktan sonra.. isimleri ve sıfatları karşılama durumunu anlatmamız kaldı..

•

Bilesin ki..

Yüce Hakk'ın sureti, Resulullah S.A. efendimizin şu hadis-i şeriflerinden anlaşılır:

Şöyle buyurdu:

- **"Allah-u Taâlâ Âdem'i Rahman sureti üzerine yarattı.."**

Diğer hadis-i şerifte ise şöyle buyurdu:

- **"Allah-u Taâlâ Âdemi, kendi sureti üzerine yarattı.."**

Bunun oluşu şöyledir: Allah-u Taâlâ diridir.. Alimdir.. güçlüdür.. diler..
işitir.. duyar.. konuşur..

İNSAN; dahi aynıdır.. O da: Diridir.. Alimdir..

Sonra..

İNSAN : Yüce Allah'ın hüviyetini hüviyeti ile, benliğini benliği ile, zatını zatı ile, külliyetini külliyeti ile, şumulünü şumulü ile, hususiyetini hususiyeti ile karşılar..

Sonra..

Onun bir başka karşılaması daha vardır ki o: Zata bağlı hakikatleri ile, Hakk'ın mukabilidir..

Aynı mevzuu bu kitabın çeşitli yerlerinde anlattık..

Burada ise.. onun tercümesini yapmak, bizim için caiz değildir..

Ol bapta bu kadar tenbih yeterlidir..

Bilesin ki..

"İNSAN-I KÂMİL" : Zata bağlı isimleri ve, ilâhî sıfatları hak etmiştir..

Onun durumu kısaca budur..

Onun bu hak edişi, asalet ve mülk yolu ile böyledir..

Onun için, zatî hükmün iktizası budur..

O yüce varlık ki: Bu ibarelerle hakikatinden haber verilir; bu işaretlerle onun inceliğine işaret edilir.. Onun bu varlıktaki dayandığı ancak **"İNSAN-I KÂMİL"** olabilir..

"İNSAN-I KÂMİL" ' in Hakka karşı misali aynadır ki: Bir şahıs aynaya baktığı zaman, onda ancak kendi suretini görür.. yoksa.. kendi suretini görmesi mümkün olmaz..

O yüce varlık, **"İNSAN-I KÂMİL"** olmasaydı; **ALLAH** ismi aynasında kendi suretini görürdü.. Zira o isim; kendine bir aynadır..

"İNSAN-I KÂMİL" dahi **YÜCE HAKK'** ın aynasıdır..

“YÜCE HAKK” dahi aynen **İNSAN-I KÂMİL’** in aynasıdır..

Kaldı ki; Yüce Hak, kendi zatına vacip kıldı ki: İsimleri ve sıfatları ancak
İNSAN-I KÂMİL’ de görüle..

Bütün bu anlatılanlar, şu âyet-i kerimenin manasıdır:

**- “Gerçekten biz, emaneti yere, göklere ve dağlara arz ettik;
onu taşımaktan çekindiler.. Ondan korktular.. Ve.. onu: İNSAN yüklendi..
Zira o: Zalum ve cehul idi..” (33/72)**

Yani: O, nefsine zulüm etti. Bulunduğu derecesinden indirdi..

Kendi durumunun cahili idi.. Zira, ilâhî emanetin mahalli olduğu halde,
bunu anlayamıyordu..

•

Bilesin ki..

“İNSAN-I KÂMİL” açısından isimler ve sıfatlar ikiye ayrılır..

Bir kısmı onun sağına düşer.. Bunlar: **Hayat, ilim, kudret, irade, semi, basar** vb.
isim ve sıfatlardır..

Bir kısmı da onun soluna düşer ki, bunlar da:**Ezeliyet, ebediyet, evvellik ve âhirlik** vb.
isim ve sıfatlardır..

•

Bütün bu anlatılanların dışında, **“İNSAN-I KÂMİL”** için, sari bir lezzet vardır..
Bunun adına:

- **“Ulûhiyet lezzeti..”**

D e r l e r..

İşbu lezzeti o: Vücudunun tümünde bulur..

Hem de, yaygın bir şekilde..

Bazı velî kullar, bu halin içinde, salınıp gezmeyi, dalıp gitmeyi temenni ederler..

Sakın ha.. bu zümreyi kötüleyen kimseler, seni aldatmasın..
Zira onların bu makama dair hiçbir bilgileri yoktur..

•

“İNSAN-I KÂMİL”, Bazan bağlantılarından boş kalır..

O zaman: **Cümle isim ve sıfatlardan sıyrılır.. Bunların hiç birine nazar etmez..**

Bu halde **“O”: İsimlerden, sıfatlardan, hatta zattan dahi soyunur; mücerred kalır..**

Bu halinde o: Yakin ve keşif hükmü ile, varlıkta kendi hüviyetinden başka bir şey olmadığını bilir..

Varlığın südurunu, önden sona, aşağısını ve yukarısını kendinde müşahede eder..

Vücud işini, müteaddid yollardan bilir.. görür..

Onun bu görüşü; birimizin, hatırına gelenleri ve hakikatlerini görüşü gibidir..

Ancak, **“İNSAN-I KÂMİL”** hatıraların açığını ve kapalısını da, **kendi özünden atmaya güçlüdür..**

•

Sonra..

“İNSAN-I KÂMİL” ’ in eşyaya tasarrufu, bir şekle bürünmeye, bir âlete, bir isme,

bir resmiyete bağlı değildir..

Birimiz yemesinde, içmesinde nasıl tasarruf ediyorsa.. o dahi eşyada öyle tasarruf eder..

•

“İNSAN-I KÂMİL” için üç berzah vardır.. Bu üç berzahın sonundaki makama:

- “H i t a m..”

İsmi verilmiştir..

Bu üç berzahı anlatalım:

BİRİNCİ BERZAH :

İsimlerle, sıfatlarla tahakkuk etmesidir..

İKİNCİ BERZAH :

Tavassuttur.. Burası **insaniyete bağlı incelikleri, Rahmanî hakikatle** de **çözme yeridir..**

Bu makamdaki müşahedesini tamamladıktan sonra, sair gizlilikleri bilir.. Gayb ilminden dilediği kadarına muttali olur..

ÜÇÜNCÜ BERZAH :

Burası**, kader icabı harika işlere dair hikmet çeşitlerini bilmek yeridir..**

Bu makamdaki **“İNSAN-I KÂMİL”** için, melekût kudretinde devamlı harika zuhurlar olur..

O kadar ki; onun için harika iş: Hikmet felekinde âdet imiş gibi olur..
Hiç bir yadırgama duymaz..

İşte o zaman: Bu kâinat âleminde kudret izharı için, kendisine izin verilir..

Bu son berzahta makamını bulunca:

- “H i t a m..”

Adı verilen makamın yolu açılır.. Burası:

- “Celâl ve İkram..”

Sıfatını almıştır..

Bundan sonra şu makam kalır: **“Kibriya..”**

Bu bir nihayettir ki: **Onun için bir son düşünülemez..**

Bu makamdaki zatların durumu değişiktir..

Kâmili vardır; **ekmeli** vardır.. **Fazılı** vardır; **efdalı** vardır..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah’tır..

İnsan-ı Kâmil 61/1. Bölüm (Kıyamet Alametleri)

Abdûlkerîm Ceylî

Hazırlayan : Nuran Çelik

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

1. FASIL : K I Y A M E T

Bilesin ki..

Şu anda içinde bulunduğumuz dünya âleminin; sonunda varacağı bir nihayeti vardır..

Çünkü o: Sonradan yaratılmıştır..

Muhdesin zarurî hükmü: Bitip tükenmesidir..

Bu hükmün zuhuru ise.. zarurîdir..

Onun bitip tükenmesi ve fenası, ilâhî hakikatın saltanatı altında kalmasıdır..

O hakikat ise.. bu dünya âlemi ferdleri libasında zuhur etmektedir..

Onun ölümü budur..

Bize göre, ilâhî hakikatın zuhuru; Allah-u Taâlâ kitabında nasıl anlattıysa öyle olacaktır..

Bu varlık için, **Büyük KIYAMET** budur..

•

Sonra..

Bu âlemdekilerin her birine has, ayrı ayrı bir **KIYAMET** vardır.. Hepsi sonunda **Büyük KIYAMET** içinde bir araya gelir..

Sebebine gelince: Her ferde has bir **KIYAMET** husule gelmesi, zarurî bir hükümdür..

İşbu hüküm: Bu âlemde mevcud olan bütün ferdleri kapsamına alır..
Bu kapsamına alması da; Yüce **Allah** katında, vaad ettiği **Büyük KIYAMET** sayılır..

•

Yukarıda anlatılanları bilip hakikatına erersen.. anlarsın ki: Bu âlemin tümüne.. âlâsına ve esfeline belli bir ecel vardır..

Zira bu âlemin ferdleri için de, belli bir ecel vardır. Onların toplu durumuna bakılınca umumî hüküm şudur: Onlar bütün olarak, bu âlemin ecelini gösterir..

Bu durum, başka türlü anlatılamaz..

•

Bilemiyorum: Kitapta açık bir şekilde anlatılmak istenen nükteyi sezebildin mi?..
Yoksa.. bundan anladığın, benim arzum dışında bir şey mi oldu?..

▪

Şimdi avamî, zâhir yoldan bir mefhum üzerinde duralım..

Dikkatli ol, bir başka ibare ile, seni uyandırmağa çalışacağım..

Bilesin ki..

Yüce Hakkın çok âlemleri vardır..

Hangi âlem olursa olsun.. oraya insan vasıtası ile nazar ediyorsa.. bu âlemin adı: Vücuda bağlı **ŞEHADET** olur..

Ve.. hangi âlem ki, oraya insan vasıtası ile bakmaz; oranın adı **GAYB** olur..

Bu gayb dahi iki türlüdür:

- Ayrıntılı bir şekilde, insanın bilgisine yerleştirilmiştir..

- Toplu olarak, insanın kabiliyetine konmuştur..

Ayrıntılı bir şekilde, insanın bilgisine yerleştirilen **GAYB** için verilen isim: Vücuda bağlı **GAYB** olmuştur..

Buna misal: Melekût âlemidir..

Toplu olarak, insanın kabiliyetine konan **GAYB** ise.. yokluğa bağlı bir **GAYB** olur..

Bu tür **GAYB** âlemi ise.. Allah-u Taâlâ'nın bildiği âlemlerdir; biz bilemeyiz..

Bize göre o: **Yok** mesabesindedir.. Yokluğa bağlı **GAYB**'ın manası budur..

•

Sonra..

Bu dünya âlemine gelince: Ki, Allah-u Taâlâ ona insan vasıtası ile nazar eder..

İnsan Hakk'ın nazarına vasıta olduğu süre, varlığa bağlı **şehadet** yeri olarak kalır..

İnsan, bu âlemden göçüp gidince; insan göç ettiği o âleme dahi, Allah-u Taâlâ insan vasıtası ile nazar eder.. Orası da, varlığa bağlı bir şehadet yeri olur..

Dünya âlemi de, yokluğa bağlı **gayb** âlemi olur..

Dünya âleminin varlığı dahi, ilâhî ilimde kalır..

Cennet ve cehennemin varlığı, bugün **ilâhî ilim'**de nasılsa öyle..

İşte.. dünya âleminin fenası budur.. **Büyük KIYAMET** budur.. Umumî fark budur..

Aslına bakılırsa.. bizim anlatmak istediğimiz bu değildir..

Bizim asıl gayemiz, bu âlemin ferdlerinden her birine has olan **KIYAMET**'i anlatmaktır..

Bunu anlatmak için de, insan üzerinde söz etmemiz icab eder..

Zira: Bu varlık fertlerinin en kâmili odur.. Kalanları, onun durumuna bakarak kıyas ederiz..

Sonra.. umumî **KIYAMET** ilmini, **Allah**'ın kitabından senin anlayışına göre anlatmayı yerinde bulmayız.. Öyle bir şeyi muhal sayarız..

Kaldı ki: **Büyük KIYAMET**'in acaib hallerini sana anlatırsak, imanından korkulur.. Şek şeytanı ona saldırır..

Bu yüzden **Küçük KIYAMET**'i anlatmaya geçiyoruz.. Zira bu, **Büyük KIYAMET**'ten önce gelir..

•

Sonra..

KIYAMET için:

- **Büyük KIYAMET, Küçük KIYAMET..**

Dememize bakarak, iki **KIYAMET** kabul etmeyesin..

Hepsi bir **KIYAMET** sayılır..

Bunun misali: Kül olanın, bütün cüzlerinin her birine düşüşü gibidir.. Meselâ:

- Mutlak hayvan..

Dediğin zaman, at çeşitlerine, koyun keçi çeşitlerine, insan çeşitlerine vb. düşer..

Kaldı ki: Hayvan lafzı bu adla anılması gereken çeşitlerin bütün fertlerine verilir..

Zira, hayvaniyet özünde taadüdü kabul etmez..

Çünkü o: Tam olan bir küldür.. Tam olan kül ise.. cüzlerine de düşer..
Hiç bir taaddüd de olmaz..

İşte.. anlatıldığı gibi, **Büyük KIYAMET, Küçük KIYAMET**'lerin her birine düşer..
hem de taaddüd olmadan..

•

Önce, **KIYAMET**'in alâmetlerini, şartlarını anlatalım.. **KIYAMET**'i sonra anlatırız..

Bilesin ki...

Küçük KIYAMET'in alâmetleri ve şartları vardır..

Bunlar, büyük kıyametin alâmetlerine ve şartlarına uygundur..

Meselâ: Büyük KIYAMET alâmetleri arasında şunlar vardır:

Cariyenin mürebbisini doğurması birtakım çıplak, yalın ayak koyun
çobanlarının yüksek yüksek binalara kurulmaları..

İnsanın kendine has kıyametinin alâmeti de buna benzer..

Onda rububiyetinin zuhuru vardır.. Sübhan olan ALLAH onun zatındadır..

Burada insanın zatı cariye olarak ele alınır..

Doğum işi dahi, gizli emrin batın yönünden; zâhir yönüne geçmesidir..

Çocuğun yeri, batındır..

Doğum işi dahi, zâhirî his âlemine çıkmasıdır..

Yukarıda anlatılan mana, yüce Hakk'ın durumunu anlatır..

Hiçbir hülûl olmaksızın, insanda yüce Hak vardır.. Ama bu varlık batınî bir iştir..

O, kendi hükümleri ile zuhura geldiği, kul dahi:

- **“Duyan kulağı olurum; gören gözü olurum; tutan eli olurum; yürüyen ayağı olurum..”**

Hadis-i kudsîsinde anlatılan manada tahakkuk ettiği zaman, Yüce Hak bu insanın vücudunda zuhur eder; bu kâinat âlemindeki tasarrufuna başlar..

Ve.. o zaman, kendi zatı cariye olur..

Rabbın rububiyet zuhuru ise.. mürebbiye mesabesinde kalır..

Onun zuhuru dahi, doğum mesabesindedir..

Bir de irfan sahibinin, isimler âleminden tecerrüdü vardır.. Bu ise.. çıplak ayaklı olmaktır..

Zira, isimler, irfan sahiplerinin bineğidir..

İrfan sahibinin soyunması ise.. çıplaklık sayılır..

Ezeli nurları, daimî muhafaza hali ise.. koyun çobanlığı yerine geçer..

Onun cezbe haline geçmesi dahi, ilâhî irfan makamlarında terakkisini sağlar.. Bu dahi yüksek binalarda kurulmak sayılır..

•

Yukarıda anlatılan hadis-i şerifin dış manası, bu varlıkta umumî **KIYAMET**’in alâmetleri olmuştur..

Bizim anlattığımız ise.. **Küçük KIYAMET**’in alâmetleridir.. Ki bu: İnsan fertlerinin her birine hastır..

•

BÜYÜK KIYAMET alâmetlerinden biri de:

YE'CUC ve ME'CUC'un yeryüzünde zuhurudur..

Yeryüzünü kaplarlar.. Yemişlerini yer; denizlerini içip bitirirler..

Sonra.. Allah-u Taâlâ onlara, bir gece neğah hastalığı gönderir..
Bu hastalık onları bir gecede bitirir.. Sonuncaya kadar, hepsi de ölürler..

Bundan sonra ziraat çoğalır.. Dallar da, kökler de yeşillenir.. Meyveler güzelleşir..
Cebbar olan sultan Allah'a hamd edilir..

KÜÇÜK KIYAMET için de, buna benzer alâmet vardır.. Onun, insanda oluşu şöyledir:

Fasid hatıraların azması sonunda, nefis azar; kudurur..
İnadına gelen vesveseler de bunu izler.. Ne var ki, bunların oluşu, kendi özüne sahip çıkmadan önce olur..

Böylece o azgın halleri, kalb arzını işgal eder, özünün meyvelerini yer,
öz denizini de içerler..

Bu durumda onun, irfan, iyi hal namına hiç zuhuratı olmaz..

Bunu takiben o kimse, böyle bir sarhoşluk halinden; hakikî ayık hale geçer..
Rahmanî nefhalarla, Rabbanî inayet armağanları gelir..

Bu armağanlar, şu âyet-i kerimelerdeki manaların zuhurudur:

- "Anlayınız, gerçekten Allah hizbi galiptir.." (5/56)

- "Ayık olunuz, Allah hizbi kurtulmuştur.." (58/22)

Gözlerine dahi, şu mana sürmesi çekilir: Allah-u Taâlâ, kullarından istediğini seçer..

Bundan sonra, nefsanî hatıralar yok olur.. Şeytanî vesveseler gider..

Bunların yerini ledunnî ilim getiren, ruhanî nefesler getiren, kalbî kemâline yerleştirilen melekler alır..

Bu mana ise.. zıraatın çoğalması demektir.. köklerin ve dalların yeşermesi demektir..

Bundan sonra o kimse, yakınlık makamına çıkar.. Rabbını müşahede lezzetine erer.. Bu ise.. yemişlerin tatlanması demektir..

Üstte anlatılanlar, **Büyük KIYAMET** alâmetleri idi.. Burada işaret ettiğimiz mana dahi, insan fertlerinden her birine has olan **Küçük KIYAMET** alâmetidir..

•

Büyük KIYAMET alâmetlerinden biri de: DABBET'ÜL- ARZ'ın çıkmasıdır..

Bu manada Allah-u Taâlâ şöyle buyurdu:

- "Söz aleyhlerine olduğu zaman, YER'den bunlar için bir DABBE çıkarırız. Onlara ANLATIR:

- İnsanlar âyetlerimize ikan sahibi olamadılar.." (27/82)

Burada söz, şu manaya gelir;

- Bu âlemin, kendi zatına rücuudur..

Bu iş dahi: Dünya işinin, tamamen âhirete geçmesidir..

- "ANLATIR.."

Kelimesine şu mana girer:

- Onlara vaad ettiğimiz, baasin, nüşurun, cennetin, narın ve benzeri âhiret işlerinin hak olduğunu ANLATIR..

Bu anlatılışın sebebi ise.. şöyle izah edildi:

- "Âyetlerimize ikan sahibi olamadılar.." (27/82)

ÂYETLER:

- Kelâmımızda onlara haber verdiğimiz şeylerdir..

İşte.. DABBE'yi çıkarmamızın sebebi budur..
Ta ki: Her şeye kadir olduğumuzu bileler.. Bundan sonrasına ve DABBE'nin haber verdiğine inanalar..

Ve.. Hakk'a dönmek isteyen döne.. Yüce Hakk'ın haber verdiği şeylere inana..

Küçük KIYAMET de buna benzer.. İnsanda bunun emareleri şöyle olur:

- Beşeri tabiat arzından, emniyet ruhu mukaddes huzurda görünür..

Bunun görünmesi, adi işlerin terkine dairdir.. Bir de, süflî işlerin iktizasını ortadan kaldırmak içindir..

Bu hali bulana, büyük keşif gelir..

Mukaddes ruh ona, her şeyi inceden inceye bildirir..

Bütün bu haberleri anlatır, durur..

Batınî perdeler insana açılır.. Sırları saklamayı ona talim eder..

Böylece insan: Tasdik makamından, refik-i alâdaki yakınlık makamına yükselir..

Ne güzel refiktir..

Ve.. bu: Yüce **Allah**'tan bir ihsandır.. Bir fazilettir.. Kuluna fazlı ve inayetidir..

Bu inayeti yapar ki: İman ordusu, daimî hicap askerlerine yenilmeye..
Hatadan çıka, doğrunun hakikatını bula..

Zira: Rububiyet makamının gizlilikleri, ilâhiyet mertebesinin iktizaları üstün bir gayedir; yüce makamdır..

Onun izzeti o kadar şiddetlidir ki: Kalbler bir türlü ona tam iman yolunu bulamazlar..
Ancak böyle bir keşiften sonra olabilir..

Kaldı ki: Halkın kendi nefsinde, bu gibi şeyleri kabule gücü yetmez.
Onlara ikan sahibi olamaz. Ancak, ilâhî bir keşiften sonra olabilir..

Tıpkı: İnsanların bu emrin hakikat olduğuna, DABBE'nin çıkışından sonra
kani olacakları gibi..

Bir irfan sahibinin de, anlatılan ilâhî iktizaları kabulde tahakkuku:
Ruhun tabiat arzından çıkması, yol kesicilerden ve engellerden halâsı sonunda olur..

Bu manayı anla..

•

Büyük KIYAMET alâmetlerinden biri de: DECCAL'ın çıkışıdır..

Solunda cennet vardır; sağındaysa.. cehennem vardır..

İki kaşı arasında: **"Allah'a karşı kâfir.."** yazılıdır..

O zaman, halk susuz kalır.. Acıkırlar; hiçbir yiyecek bulamazlar..
Bütün yiyecek ve içecekler bu mel'unun yanındadır..

Kendisine iman eden herkese, suyundan içirir.. Yediği yemekten yedirir..

Onun yemeğinden yiyen, suyundan içen artık iflâh olmaz..

Kendisine inananları, cennetine koyar..
Onun girdiği DECCAL cennetini, **Allah-u Taâlâ cehenneme çevirir..**

Kendisine inanmayanları da, cehennemine koyar..
Onun girdiği DECCAL cehennemini **Allah-u Taâlâ cennete çevirir..**

İnsanlardan bazıları, Deccal'in zararı **Allah** tarafından kalkıncaya kadar;
ot kökü yiyerek geçinirler..

DECCAL LAİN, devamlı yeryüzünü gezer.. Ancak, Mekke ve Medine hariç; oralara giremez..

Sonra.. Beyt-i Makdis'e doğru yola çıkar.. Remle-i Lüdd karyesine gelir.. Beyt-i Makdis ile, bura arasında, bir gün ve bir gecelik yol vardır..

Tam bu sırada Allah-u Taâlâ o karyedeki minareye İsa'yı a.s. indirir.. Elinde de bir süngü vardır..

LAİN DECCAL İsayı a.s. görünce, tuzun suda eridiği gibi erir..

Sonra.. İsa a.s. ona süngü ile vurur; öldürür..

Küçük KIYAMET için dahi, bunun gibi insanda oluşuna dair alâmet vardır.. Ki bu: Onun hakikatinde DECCAL'in çıkışıdır..

Bu dahi DECCAL nefsin baş kaldırışıdır.. İnsana batılı karıştırır; hak suretinde arz eder..

Bu tabir, onun haline uygundur.. Söz gelişi:

- Falan falana DECCALLIK etti..

Derler.. Yani:

- Onu teşvişe düşürdü.. Yanlış yola saptırdı..

Bu DECCAL nefis, bazı yönleri ile, **insan şeytanı** olarak da isim alır..

Kaldı ki nefis: Şeytanların ve vesvasın mahallidir.. Onun yuvasıdır; gizlendiği yerdir..

Bazı yönleri ile bu nefse:

- **Kötülüğü emreden nefis..**

Tabirini dahi kullanırlar..

Mutlak NEFS lafzını - ki sofiye istilahında bu isimle geçer - ne zaman anlatırlarsa..
bundan muradları, kulun illetli vasıflarıdır..

Evet..

Nefis, anlatılan hali ile, DECCAL yerini alır..

Şehvet iktizaları icabı ile de; solundaki cennet yerini alır..Şekavet ehlinin yolu soldan gider..

Tabiatın icabı uygunsuz işleri bırakmak, onunla olan bağları yok edip
kesmek sureti ile nefse muhalefet ise.. DECCAL'in sağına aldığı cehennemdir..
Saadet ehlinin yolu da sağdan gider..

Nefsanî işlerin icabı olarak; zulmanî perdelerin teksifi ise.. DECCAL'in iki kaşı
arasında yazılı:

- Allah'a karşı kâfir..

Yazısı yerine geçer..

İrfan sahibinin, nefsinin esaretine düşmek sonucu doğruyu anlamayacak hale gelmesi,
nefsin galebe çalması sonucu, yapılan hitabın manasını anlamayacak hale gelmesi:
Deccal zamanında, bazı has zevatın aç ve susuz kalmaları manasına gelir..

İrfan sahibinin, nefsi ile arkadaşlık etmek zorunda kalışı dahi:
İnsanların DECCAL zamanında, yiyeceği ve içeceği ancak onun yanında bulmaları hükmüne girer..

Resulullah S.A. efendimiz, bu manaya işaret ederek şöyle buyurdu:

**- "İnsanlara bir zaman gelecek; o zamanda dinini tutan:
Ateş koru avuçlamış gibi olur.."**

O süre içinde; bir kimse mücahededen yaya kalır;
- böyle bir şeyden Allah'a sığınırız; - nefsanî yoldan iktiza eden şeylere yönelir;
tabiî işlere dayanır; şehvanî lezzetleri kullanır; adi fiiller yolunu tutarsa..

işte bu: DECCAL'in verdiğini almak demektir..

Bir şey diyelim:

- Mubah yolları tutup, onlara dayanmak; irfan sahibi katında haram olan şarab gibidir.. Ve bu, DECCAL taamı arasında sayılır..

Bir şey daha diyelim:

- Nefse, gaflet doğuran şeylere, boş ümitlere dönmek ise.. İrfan sahibi yanında şarap sayılır ki: Bunlara dalan, DECCAL'in yanında bulunan şaraptan içene benzer..

Bir şey daha diyelim:

- Makama ulaşmadan önce; anlatılan hale dalan bir irfan sahibi, DECCAL eline düşüp artık iflâh ümidi kesilen kimseye benzer..

Sonra..

Bekası muhal olan tadları hayal olan yerin süslerine kanıp aldanmak ise.. DECCAL cennetine girmek sayılır..

Ve.. onu: Allah-u Taâlâ cehenneme çevirir.. O kimsenin karar yeri olarak orayı kılar..

Ancak; bir kimseye saadet başarısı gelirse.. bu yol boyu Hak'ta sebat ederse..

Tahkik gecesinde, şeriat nurları ile yürürse.. muhalefetin, mücahedenin, riyazetin yoluna metanetle girerse..

Bu kâinatın haşhaşını, Rahman'ın zuhur köklerini yerse..

bu DECCAL cehennemine girmiş olur..

İşte burayı, Allah-u Taâlâ zevali olmayan bir nimete çevirir.. Değişmez mülk kılar..

Pâk Mekke ile, zatın yeşil bahçesini Medine hariç, farz olan emir gelinceye kadar; DECCAL'in yeryüzünü gezip dolaşması manasına gelince:

Bütün makamlarda nefis, kulu teşvişe düşürür.. Ancak, iki makam hariç..

O makamlardan biri: **Zatın tüm hüküm sürdüğü makamdır..**

Bunun manası: Zatî, ilâhî huzurdan gelen cezbe ile; kulun kendi varlığından geçmesidir..

İşte o zaman : Kul, hissinden de geçer.. Nefsinden yana da fena bulur..

İşbu makam: Sekir – manevi sarhoşluk – makamıdır..

O makamdan ikincisi: **Muhammedî makamdır..**

Evliya istilahında, bu makama:

- **İkinci sahv – ayıklık -..**

Tabir edilir..

Anlatılan iki makam, öyle makamdır ki: Oralarda nefsin mecali yoktur..
Zira, burası illetli yollardan korunmuştur.. Ezelî gayb âleminde bunlar mahfuzdurlar..

Anlatılan manalar DECCAL'in giremeyeceği iki belde mesabesinde dururlar..

İlâhî keşiflerden, kulu teşvişe düşüren, doğru yola girmekten onu alıkoyan şey ise..
bu ENCES – PEK PİS – LAİN'in, **Beyt-i Makdis** kıtasına yönelmesi mesabesindedir..

Sonra..

Oraya varmadan; Remle adlı yerde durup, kalmasına gelince; şöyle anlatabiliriz:

- Nefis DECCAL'i, her libasta irfan sahibine zâhir olduğu zaman;
Bazan enfüs makamı mukabili çıkabilir.. Burada çıktığı zaman, bu mukaddes vadide
bir irfan sahibi olmayan, eriştiği vehmine kapılır..

Halbuki anlatılan makamdan hiçbir kırıntı almamıştır..
Ancak, durumu icabı perde ardında kalır..

Zira Remle: Topraktan olma bir çamurdur..

Ve.. Hz. İsa a.s. iner.. Elinde fetih süngüsü vardır.. Orada DECCAL'i öldürür..

İsa a.s. Malik **Allah**'ın ruhudur..

Hak gelince, batıl zail olur..

Şeklerin, şekillerin, teşvişlerin hükmü kesilir..

Burada anlatılanlar, **Büyük KIYAMET**'lerin alâmetleri idi; saydık.. Amma zâhirde..

Batınî olan alâmetlerini dahi saydık.. Onları da şerh edip anlattık..
Ancak bunlar, **Küçük KIYAMET** alâmetleridir..

Ve.. **Küçük KIYAMET** alâmetleri insanlara hastır.. Kâinatın diğer halkına değil..

•

MEHDİ'nin a.s. çıkışı da, **Büyük KIYAMET** alâmetleri arasındadır..

O gelecek, insanlar arasında kırk yıl adaletle hüküm sürecek..

O gelince; gündüzler, yeşil bahçeler gibi, geceler aydın parlak olur..

Ziraat bereketli ve çok olur.. Hayvanların sütleri de bollaşır..

İnsanlar emniyet içinde; Rahman'ın ibadeti ile meşgul olurlar..

Küçük KIYAMET'in de böyle alâmetleri vardır..

Küçük KIYAMET'in alâmeti dahi insanda **MEHDİ'**nin çıkışıdır..

MEHDİ: Muhammedî makamın sahibidir.. Her **Kemâl** burcunda itidal üzere bulunur..

Onun kırk yıl adaletle hüküm sürmesi dahi, varlık mertebelerinin sayısıdır..

▪

Gecelerin aydın, parlak oluşu, gündüzlerin yeşil bahçeler gibi olması,
şu manaya gelebilir:

İrfan sahibini terakki ettiren sarhoşluk ile, beka veren ayıklık içinde sürüp gider..

Ziraatın bereketli ve çok olması, hayvanların çok sütlü olması da şu manaya gelir:

İlâhî nimetlerin peş peşe gelmeleridir..

Onun zamanındaki emniyet ise, şu manaya gelir: İrfan sahibi, dostluk makamına girer..
Oranın süslü kaftanını giyer..

Allah-u Taâlâ, bu manayı anlatmak için, İbrahim makamından şöyle anlattı:

- “Bir kimse oraya girerse emin olur..” (3/97)

Yani: Elim azaptan emin olur..

Zâhirî manadaki bu makamdan, ateşli yanma durumundan emin olununca, manevî makamda,
Rahman’ın mekrinden emin olmak daha yerinde ve daha uygun olur..

Şeyh Abdülkadir Geylânî R.A. bu makama konmuştur.. Ve kendisine:

- Allah-u Taâlâ, mekir etmeyeceğine dair yetmiş defa ahd etti..

Diye anlatmıştır..

Ve.. bu makamdan sonra, Rahman’a ibadetten başka bir şey yoktur..

Bir de: **Deyyan** olan yüce sultanı sena etmek vardır..

Hele şu işaretlere bir bak.. İbarelerle nekadar güzel uyuştu..

Büyük KIYAMET’in alâmetleri, anlatıldığı gibidir..
Küçük KIYAMET’in dahi alâmetleri ona benzer; ki o da anlatıldı..

•

Büyük KIYAMET’ in bir başka alâmeti dahi;

GÜNEŞİN BATTIĞI YERDEN DOĞMASI’dır..

Bundan sonra, tevbe kapısı kapanır..

Daha önce iman etmemişse.. artık bundan sonraki imanı nefse fayda vermez..

Zira o zaman: Artık vuslat sergisi kaldırılmıştır.. Dürülmüştür..

Küçük KIYAMET’in dahi buna benzer alâmeti vardır..

Bunun insandaki alâmeti şudur: Onun müşahede güneşi, varlık batısında doğar..
Bu ise.. batınî keşiften ibarettir.. bu ise.. gizli sırra ittilada tahakkuktur..

Böyle olduktan sonra bilir: Kendisi nedir?.. Ve Kimdir?..

Sonra.. öz vasıfları ile tahakkuk eder.. Arafı cennetinde bol bol inama kavuşur..

Remizleri çözer; onlardan hazine çıkarır..

Mana örtülerini açar; kurtulanlarla beraber kurtulur..

Bu hale erdikten sonra, ondan ayrılık ve vuslat sergisi dürülür..

Ve.. orada imanın faydası olmaz.. çünkü, imanın hükmü bundan önce idi..

Zira **iman:** Gaybde olan bir şeye olur.. Aradaki hicabın kalkması ile de
hükmü gider..

Maddî manada tevbe kabul olmaz; günah bağışlanmaz..

Zira günah ve bağışlanma işi: İkilik mahallidir..

O tek zat ise.. kendi tekliğinde; günahtan da, bağışlanmaktan yana da münezzehtir..

İşbu anlatılanlar.. **Büyük KIYAMET**'in mukabili olup **Küçük KIYAMET'**in de mukabilidir..

•

Muhyiddin b. Arabî de, yukarıda işaret ettiklerimizi aynı şekilde anlatmıştır..

Büyük KIYAMET'in mukabili, **Küçük KIYAMET'**i aynen işaret yollu karşılaştırmıştır.. Şöyle ki:

Güneşin batıdan doğuşunu şöyle anlatmıştır:

- **Ruhun ilk merkezine, ilk makamına dönmesi..**

Bu ise.. **ölümde, vefat hükmü** ile**; işin âhirete intikali sayılır..**

Tevbe kapısının kapanışını da şöyle anlatmıştır:

- Canı boğazına gelip gargaralı ses çıkaranın tevbesi kabul olunmaz; günahı bağışlanmaz..

Bu iddiasını da:

- İki kapı, yani: **- doğum - ölüm -** arasındaki mesafe yetmiş yıldır..

Şeklinde anlatılan cümleye dayandırır..

Bu ise.. insanın ortalama ömrü, kıyas ve nizam yolu ile, yetmiş yıl oluşuna mukabildir..

İmam'ın bu anlattıkları makbuldür.. En güzel şeklinde yorumlanır..

Ancak biz, insana mahsus olan **Küçük KIYAMET'**i bu dünyada kaldığı günleri üzerinde durarak anlattık..

Bizim yolumuz buydu..

Perdeyi yırtmak korkusuyla daha ileri gitmedik..

Şu da açıktır ki, burada bütün sırlara işaret ettik..

Bu kitapda üzerinde, dura dura anlatmadığımız hiçbir iş kalmadı..

Allah.. Hak söyler..

Doğruya hidayeti nasib eden odur..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

2 . FASIL : Ö L Ü M

Biz burada ÖLÜM'den bir parça anlatacağız..

Zira : ÖLÜM, bu kitabın ELLİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM'ünde geçti..

Orada görülebilir..

•

Bilesin ki..

ÖLÜM: Bu dünyadaki hayatın sebebi olan**, GRİZİYE nam ateşin sönmesidir..**

Hayat ise.. bu sureta heykellerde, ruhların kendi nefsine bakmasıdır..

Bu sureta **heykellerde, ruhların nazarını tutan ise.. o hararet-i griziye'dir..** amma tabiî itidal hükmüne göre kaldığı süre..

Burada:

- İ t i d a l..

Demekten kasdım; onun dördüncü derecedeki yerine oturan hararetidir..

Bu hararetin, birinci dereceye dönmesi, ki bu: Unsurlara bağlı bildiğimiz ateş olur..

Onun böyle bir dereceye gelmesi ile de, lâzım olandan başka olur..

Mizacın durumu ise.. anasıra bağlı her hangi bir şeyi kabul etmemektir..
Zira, bu durumu ile ateş son haddini bulmuş sayılır..

O zamanda kalıplar, ateşe karşı ikinci derecede kalır..

Ateşin, hararet halinde imtizaç kabiliyeti vardır.. Zaten, diğer rükünlerle,
imtizacı olmayınca, ateşin varlığına ihtiyaç kalmaz..

Kaldı ki: Ateş, su hava ve topraktan her biri, dört unsurdan
meydana gelmiştir.. Bu dört unsur dahi şudur:

Hararet, bürudet, yübuset ve rütubettir..

Galip gelen her **hararet** rüknü, kalan maddeleri yok eder.. O zaman adı:
Tabiî ateş olur..

Galip gelen her **bürudet** rüknü dahi, arta kalan maddeleri yok eder..
O zaman adı Tabiî bir **sululuk** olur..

Diğerlerine nazaran bulunduğu yerde galip gelen her **rütubet** rüknünün hükmü
hepsini yok eder.. adı Tabiî hava olur..

Diğerlerine nazaran, bulunduğu yerde **yübuset** hükmü kalanlara ağır basınca,
dışında kalan hepsini yok eder; adı: Tabiî toprak olur..

Bu durumda onlardan birine:

- Ateşe bağlı, suya bağlı, havaya bağlı, toprağa bağlı..

Denemez.. Meğer ki, üçüncü dereceye ine; diğer rükünlerle imtizaç ede..

Hangi şey olursa olsun; üçüncü derecede, hararet ve yübuset eşit gelirse..
bu dereceye çıkma zaaflarından dolayı, diğer iki rükün
ondan saklanırsa.. o zaman adı**: Ateş** olur..

Hangi şey olursa olsun; üçüncü derecede, bürudet ve yübuset eşit gelirse..
bu dereceye çıkma zaaflarından dolayı diğer iki rükün ondan saklanırsa..
o zaman onun adı**: Toprak,** olur..

Hangi şey olursa olsun; üçüncü derecede, hararet ve rütubet ona eşit gelirse..
bu dereceye çıkma zaaflarından dolayı, diğer iki rükün ondan saklanırsa..
o şeyin adı**: Hava** olur..

Hangi şey olursa olsun; üçüncü derecede bürudet ve rütubet ona eşit gelirse..
bu dereceye çıkma zaaflarından dolayı, diğer iki rükün o şeyden saklanırsa..
O şeyin adı**: Su,** olur..

Unsurlar felekini görmüyor musun: Nasıl tabiatlar felekinin üstüne çıkmış..
Tabiatlar feleki ise.. istiksaat felekinin üstünde..

Bu istiksaat feleki: Ateş, hava, su, toprak felekleridir..

Sonra..

Tabiî hararet bir derece daha iner ve dördüncü derecede eşit olursa..
o zaman bu suret heykellerinden birinde diğer rükünlerle imtizaç edip kalır..

Amma bu imtizaç: Cismanî, hayvanî bir imtizaç olur..
Onun bu haliyle bulunduğu heykel dahi, hayvanî bir heykel olur..

Ve.. hararet-i griziye bu derecede devam ettiği süre, o heykel var olarak kalır..

Hararetin bu dördüncü derecede oluşunun adı**: Griziye'dir..**

Nasıl ki: Üçüncü derecede adı **: Hararet, idi..**
Nasıl ki: İkinci derecede adı **: Tabiî hararet,** idi..
Nasıl ki: Birinci derecede adı **: Unsurî hararet** idi..

Ateşin dışında kalan erkâna da, yukarıda anlatılana uyarak, buna benzer isim verilebilir..

•

Hâsılı: ÖLÜM, anlatılan hararet-i griziye'nin hayvanî heykelden gidişidir..

Haliyle onun gidişi, zıddı olan bürudet-i griziye sebebi ile olur..

İşte.. buraya kadar anlatılanlar, bu cismin nasibidir..

Ruhun nasibine gelince..

Onun heykel hayatı, ittihad gözü ile**, ona nazar ettiği süredir..**

O heykelin ölümü ise.. bu nazarı heykelden çevirip kendi özüne daldırmasıdır..
O zaman, bütünü ile kendi âleminde kalır..

Lâkin, ruhlar âleminde, buradaki heykeli şekli ile cesed bulur.
Onun varlık hükmü, bu cesed dolayısı ile olur..

Zira, onun hükümleri, cesedlenmesi ile zâhir olmuştu..

İşbu manada, birçok nuranî keşif ehli hataya düşmüştür.. Onların verdiği hüküm: Cisimler haşr'olunmayacağıdır..

Bize gelince..

İlâhî bir ittilâ sonunda bildik ki: Cisimler ruhlarla haşr'olunacaklardır..

Ruhların ölümü: Heykele bağlı cesedin özünden çözülmesidir..

Bu durum, onun yok olmasını icab ettiren şeylerdendir..

Bu durumda o: Varlığa yayılan bir şeydir.. Amma, belli bir süre için..

Buna misal: Uykuya dalan ve rüyasında hiçbir şey görmeyen kimsenin halidir..

O: Bir şey görmediği bu saatte yoktur..

Bu durumda o: Şehadet âleminde değildir ki; ayık olsun..
Gayb âleminde değildir ki; varlığına delâlet eden bir şey görsün..
Zira o:Yok olan bir vardır..

Sonra buna: Güneşi dahi misal olarak verebiliriz..

Güneş evin penceresinden doğduğu zaman, ev güneş ziyası ile aydınlık olur..
Halbuki güneş, oraya ne inmiş; ne de oraya hülûl etmiştir..

İşbu güneş ziyası: Ruhun, kendisine has olan cesede nazarı mesabesindedir..

Yani: Hayvanat cisimlerinden..

•

Sonra..

Eğer pencere, yeşil camlı ise.. eve giren ziya ve şule o şekilde olur..
o surette olur..

Ruhun durumu da böyledir..

İnsan heykeline veya başka şeye nazar ettiği zaman; görüntüsü, nazar ettiği şeyin suretinde olur.. Bu başka türlü bir değişmeye uğramaz..

Ve.. güneşin evden kayması ise.. ruhun nazarını cesetten kaldırmasına misaldir..

ÖLÜM ise.. aydınlığın, güneş aydınlığı özünde gizlenmesi misalidir..

Bu durumda o şahıs, ölü olarak kalır..

Onun bu ÖLÜMÜ; anlatılan ışığın, bu âlemde, güneş ışığının özüne
girip gizlenmesine benzer..

•

3 . FASIL : B E R Z A H

BERZAH bir vücuttur.. Amma tam değildir.. Bir istiklâli de yoktur..

Şayet tam veya müstakil olsaydı; dünya ve âhiret evi gibi, bir ikamet yeri olurdu..

Onun misali: Bizim tasavvurumuz gibidir..

Biz bir şuleyi, yeşil bir cam içinde, yeşil renkli olarak tasavvur ederiz.. Bize, bu haliyle şekil verir.. Amma hayal âleminde..

Kaldı ki, hayal âlemi de, dünya ehli için tam değildir.. Dünya ehlinin hayali için, kendi başına bir istiklâl de yoktur..

Şu da bir hakikattir ki, dünya âlemi, kendi özünde tam bir âlemdir.. Amma, kendi gözünden; ona bakıldığı takdirde tamdır.. His âlemi, manalar âlemine göre tam değildir..

Ancak, Allah ehlinin hayalini, sayılan hayalin dışında tutmak icab eder.. Onların hayali kâmildir; müstakildir kendi özünde tamdır.. Bu tür hayal, onların dışında kalan dünya ehlinin âhiretine benzer..

Brahmanların, kafirlerin, müşriklerin vb. kimselerin mücahede, riyazat vb. yollardan safa bulan kimselerin hayali ise.. dünya ehlinin uykusu gibidir..

Dünya ehlinin hayaline ise.. itibar edilmez..

Her nekadar hayalin aslı, özünde herkes için aynı ise de; adi işlere, cesedden matlub şeylere harcanan hayal hazineleri bozulmuş; ruhî safiyet hükmü kesilmiştir..

•

Her nekadar yukarıda anlatılan **brahmanlar, felsefeciler işaret edilen adi şeylerden uzak iseler de;** hayal hazinelerine **aklî işler, tabiata bağlı hükümler dolduğu için,** bu durum, onların **ilâhî olan manalar âlemine terakkilerine engel olmuştur..**

Haliyle, Allah ehlinin durumu böyle değildir..

Onlar, illetli yollardan masundurlar.. Ezelî gayb âleminde, Allah tarafından korunmuşlardır..

•

Hâsılı: BERZAH âleminin tam bir varlığı yoktur..

- BERZAH..

Denmesi de bu sebebe dayanır..

Aynı şekilde, dünya ehlinin hayali dahi, varlık âlemi ile yokluk âlemi arasında bir BERZAH sayılır..

•

Sonra..

Kıyametin benzeri ise.. güneşin, önce aydınlığını verdiği pencereye tekrar dönmesidir..

Bundan daha fazla bir beyanda bulunulamaz..

•

Ruhlar bu heykellerde cesed bulmadıkları süre, yaygın bulunurlar.. Ölümün hakikati de budur..

Cesedlendikleri zaman, bu cesedlenme onların vücudu olur..

Ancak, bu **cesed bulma, cesedin şartlarına bağlı olduğu süre, ruhlar BERZAH'ta kalır..**

Zira o: Ruhun mutlak ruhanî hali ile iktiza ettiğini yapmaktan yana kusurludur..

Sonra..

Allah-u Taâlâ **dilediği zaman, kıyamet günü ruhu baas eder.. O zaman cesedin icablarına bağlı kalmaktan kurtarır..**

Haliyle bu durum mahşer yerinde olabilir..

•

Sonra..

Onun **bu serbestliği, dünyadaki durumuna göre olur..**

Dünyada hayır üzere idiyse.. orada da hayır üzerine serbest kalır..

Dünyada şer üzere idiyse.. orada aynı şekilde serbest olur..

Zaten o: **Dünyadaki hali dışında bir serbestliğin talibi olmaz..**

Bu manada şu âyet-i kerime açıktır..

- **"İnsana ancak sâyi kadarı vardır.."   (53/39)**

•

Bilesin ki..

Yüce Hakk'ın nurundan; ruhların müteaddid olarak yaratılmalarının misali:

Güneşin şuasından, muhtelif aydınlıkların meydana gelmesidir..

Muhakkik zatların, âlemin birliğini iddia etmelerine misal: Güneşin aslında bir tane olmasıdır..

Kandillerde, çeşitli şekillerde zuhur etmiş olsa dahi, o aslında bir tanedir.. Kendi sayıya gelmeyen bir tanedir.. Kendi şekli dışında bir başka şekli dahi yoktur..

Zuhur yerlerinde nekadar şekil alırsa alsın, aslı birdir..

Bu işi, bu kadar anlatmamız yeter..

Kaldı ki biz: Ruhların kabzını, Azrail'in kabz için geliş şeklini daha önceki BÖLÜM'de anlattık.. (Bak: Bölüm 54)

•

Bilesin ki..

BERZAH'ta insanların durumu muhteliftir..

Onlardan bazıları: **Hikmetle** muamele görür..
Onlardan bazıları da: **Kudretle** muamele görür..

Hikmetle muamele olunan kimse: Dünyada yaptığı amelinin hakikatı ile, döner durur..

Onun BERZAH âlemindeki durumu budur..

Diyelim ki:

- O dünya hayatını taatle geçirdi..

Hak taâlâ onun için, amellerinin manasını suretler vererek yaratır..
O da taatının suretine döner.. Allah-u Taâlâ onu, o haliyle durutur..

Onun taatı ya namazdır; ya oruçtur; ya sadakadır..

Yahut bunların dışında kalan, başka bir taatın suretidir..

Böylece o kimse, bir güzel amelden, diğerine geçer..

Yeni geçtiği amel şekli, ya bir önceki gibi güzeldir; yahut daha da güzeldir..

Tıpkı: Dünyada olduğu gibi..

İşlerin hakikatı ona zâhir oluncaya kadar böyle gider..

O zaman da onun kıyameti olmuş olur..

•

Sonra..

Meydana gelen bu suretin, güzelliği ve parlaklığı taatı kadar olur..

Bir de o taat üzerine gönlünü birleştirdiği kadar olur..
Bir de, o ameli yapmaktaki güzel gayesi kadar olur..

O suretin çirkinliği ise.. yapılan amelin çirkinliği kadardır..

Meselâ: Biri, zina eder, hırsızlık eder, şarab içer..

Allah-u Taâlâ bu fiillerin manasına göre suret halk eder..

Fiilin sahibi, o amellerden hangisini işlemişse.. onun içinde döner durur..

Meselâ: Zina eden için, ateşten bir kadın tenasül uzvu yaratır..
Erkek uzvunu ona daldırır, çıkarır..

Ondaki **ateşi, yakıcılığı, kötü kokusu, amel sahibinin ona dünyadaki düşkünlüğü kadardır..**

Şarab içenlere de, ateşten bir kadeh meydana çıkar.. İçi, ateş şarab doludur..
O kimse, bunu içer..

Dünyada o hale nasıl devam etmiş ise.. orada da o hal içinde döner durur..

Bir kimse, taatle masiyet arasında olursa.. o: Bu iki hal arasında döner durur..

Yani: Allah-u Taâlâ'nın onlara göre, yarattığı manaların sureti içinde döner durur..

Onlar, nur olabilir; ki bu: Taattan yaratılan suretlerdir.. veya ateşten masiyet icabı yaratılmışlardır..

Hâsılı: **Onlar bu durumda, suretten surete geçerler...**

Bu **geçişlerinin devamı sonunda, işin hakikatı onlara peyder pey zâhir olur..**

Onlara anlatılan **iki hükümden biri tamam olur; kıyametleri de kopar..**

•

BERZAH'ta kudretle muamele görene gelince..

Bu makamda bulunan, amellerinin manalarını göremez.. Manalarının suretini görür..

Eğer asi ise.. Allah-u Taâlâ dahi, onu bağışlamış ise.. ancak o amellerini taata benzer surette görür..

Allah-u Taâlâ o ameline ilâhî bir durum verir..O amelin sahibi, biri diğerinden daha güzel olan ameller içinde geçip gider.. Taa**, kıyameti oluncaya kadar..** O zaman da**: Hakikatler şekli üzerinde zuhur eder..**

Bu kudret muamelesine tabi olan bir diğeri, taat ehli olabilir; ama Allah onun amelini boşa çıkarmıştır..

Bu kimseye suret çıkar ama, Allah-u Taâlâ ezelde onun için şekavet babında ne yazmış ise.. o çıkar.. Ona olan tecelli bu yoldan olur.. Çeşitlenmesi de, yine ona göre olur..

Bu halin sahibi dahi, ameline göre, cehennemin hangi tabakasında bulunması icab ediyorsa.. ona benzer bir durumda, kendisine gelen suretlerle

uğraşır durur..

Kıyameti oluncaya kadar; sonra.. cehennemde azabını görmeye başlar..

•

Sonra..

Allah-u Taâlâ, BERZAH için, bir kavim yaratmıştır.. Bunlar, orada sakin olur; orayı imar ederler..

Ancak, bunlar dünya ehli değildir; kıyamet ehli de değillerdir.. Ama, âhiret ehline katılmışlardır..Âhiret ehline katılış sebebleri, yaratılış yolu ile, onlarla birlikte oluşlarıdır..

Bir kimse, ruhî durumu ile onlara aşina olursa.. ölümünden sonra onları tanır..

Bunun onlara kavuşması, tanıdık bir topluluğa kavuşması gibidir..
Gider; onları tanır; kendileri ile gayet ünsiyet eder..
Onlarla kalır; onlarla oldukça kederi olmaz..
Onların arkadaşlığı kendisine huzur verir..

Onlara bir aşinalığı olmayan kimse ise.. kendisine öfkeli bulur.. Ne kendisi onlarla ülfet edebilir; ne de onlar kendisi ile ülfet edebilirler..

Sonra onlardan biri çıkar; Allah-u Taâlâ kimin azabına sebep kılacaksa.. dünyada sevmediği suretlerin en kötüsü olarak ona gelir..

Onun bu gelişi, amelinin suretidir.. Bu gelişi ile, o kimseye korku ve nefret verir.. O kadar ki, hiçbir şey onunla kıyas edilemez..

Bazılarına da en güzel surette gelir.. Bu dahi, o kimseye ait iyi amelin suretidir..

O kimseye bu hali ile hoş gelir..

Gelince aralarında ülfet olur.. şefkat gösterir.. Böylece aralarında sevgi doğar..

Dolayısı ile, o kimse, bu gelen suretle.. taa, kıyamet oluncaya kadar hoşça arkadaşlık edip kalır..

•

Sonra..

Bilesin ki.. Kıyamet, BERZAH, dünya yeri **bir vücuttan ibarettir..**

Bunun misali bir daire gibidir.. Bu dairenin yarısını dünya farzet; yarısını da âhiret farzet.. BERZAH ise, bu ikisinin arasıdır..

Bütün bu anlatılan farz ve takdir yolu iledir..

Gerçek şu ki: Senin mevcud olduğun hüviyet, aynen BERZAH'ta mevcut olan hüviyettir.. Kıyamette dahi, mevcud olan yine odur.

Hâsılı: Sen, dünyada, BERZAH'ta ve âhirette bu **benliğin** ilesin..

Ancak aralarında değişiklik vardır..

Şöyleki: BERZAH işleri zarurîdir.. Zira orası, dünya üzerine kuruludur..

Kıyamet işleri de aynı şekilde zarurîdir.. çünkü o da, BERZAH üzerine kuruludur..

Dünya işleri ise.. ihtiyarîdir..

•

4. FASIL : K I Y A M E T

Sonra..

Bilesin ki.. Allah-u Taâlâ KIYAMET'in kopmasını dilediği zaman İsrafil'e a.s. ikinci defa sura üfleme emrini verir..

Birinci üfleme ölüm içindir..

•

Sur: Ruhî âlemin suretleridir..

Müfni ve **Mümit** ismi yönüyle İsrafil, ona birinci üflemesini yapar.. Bütün suretler ölür.. Heykellerinin bağından sıyrılır..

Tıpkı: Uyanınca, rüyada görülen suretlerin yok olup gittikleri gibi.. Yaratıldıkları mahalle dönüp gittikleri gibi..

Bundan sonra, ikinci defa sura üfler.. Ruhlar, kendi âlemlerinde oldukları şekilde dönüp gelirler.. Cesed kalıplarına girerler..

Biz bunu güneşin camlara vuruş şeklini bahsederken, sana anlatmıştık..

Bu konuşmaların hepsi, ruhların, kendi durumlarına göre yapılan itibara göredir..

Zira uhrevî âlem, ruhlar âlemidir**.. Ruhlar âleminin tümü ise.. insanda var olan mutlak ruhtan ibarettir..** İnsan ise.. kendi özünden ayrı duramaz..

Kaldı ki: **Âhiret ruhlar âleminden ibarettir.. Ruhlar âlemi ise.. insanın mutlak olan ruhundan ibarettir..**

Bu mana daha önce de geçti..

- Âlem, tümü ile, karşılıklı duran iki aynadan ibarettir..

Diye anlattık.. Böyle olunca**, ahadiyet hükmüne göre,** birinde olanı diğerinde bulabilirsin.. Ama**, misil ve teşbih yolu ile değil..**

Bütün âlem bir cevherden ibarettir.. Kendi özünde gerçek yönü ile ikiye bölünmez..

Sayı ve bölünme görüyorsan, bu **: Hayaldir..**

Bu **hayal** ise**..** **ferd olan cevherin** bölünmesini**,** **farz ve takdir** etmemize göredir..

İşbu mana, şu âyet-i kerimede anlatılır:

- "Onların hepsi KIYAMET günü ferd olarak ona gelir.." (19/95)

•

Yukarıda anlatılan nükteyi anladıysan, varlıktaki **ahadiyet sırrını** da anlamış olursun..

Allah-u Taâlâ'nın vaadini de anlamış olursun..

Sonra..

Allah-u Taâlâ'nın cennet, cehennem ve âhiretin dehşet verici hallerine dair vaadlerini yakîn haliyle ayan beyan keşfeder görürsün..

Ve.. o zaman, imanın: Zeyd b. Harise'nin imanı gibi olur..

Allah ondan razı olsun..

O, Resulullah S.A. efendimize şöyle anlatmıştı:

- Hak mümin olarak sabahladım..

Resulullah S.A. ona sordu:

- "İmanın hakikatı nedir?.."

Zeyd b. Harise şöyle anlattı:

- Kıyameti olmuş gördüm.. Rabbımın arşı açık görünüyordu..

•

Gelelim, insan fertlerinden her birine has olan küçük KIYAMET bahsine..

İnsan, aklı evvel terazisini**, ekmel adaletin** kubbesi altında kurduğu zaman,
hakikat iktizaları gelir..

Onda bulunan **hakikatlerden her biri neyi gerektiriyorsa..**
ona göre hesabına bakar..

Yahut, onun için bir **ahadiyet** köprüsü kurulur.. O zaman da**,**
tabiat metni cehennemi üzerinde yürür..

O köprü, çözümü zor bir şey olması icabı: Kıldan daha incedir..
Uzaklığı dolayısı ile,kılıçtan daha keskindir..

•

Bu **sırattan** geçenlerden bazıları çakan şimşek gibi geçerler.. Böyle olan kimsenin
irfan babında seri bir bineği vardır.. O şekilde **geçiş gücünü** bundan alır..

Bazıları da dağ ağırlığında yürür.. Bunun sebebi de**,**
süflî haline bağlılık durumudur..

Bir kimse**, adı geçen sıratı geçer, ölçü nizamı** içinde kalırsa.. **zat cennetine**
dahil olmuş olur**.. Sıfat meydanlarında** dahi gıdasını alır..

Bu durumda**, kendi benliği** yoktur**.. Kendi hüviyetinden sıyrılmıştır..**

Kendi nefsi cihetinden bir eser göremez.. Ondan bir haber de alamaz..

Onun namına, Cebbar olan yüce Allah şöyle seslenir:

- "Bu gün mülk kimin?.." (40/16)

Ancak, o yüce varlık, kendi zatından başkasını bulamaz; şöyle cevap eder:

- “Vahid Kahhar Allah’ın..”   (40/16)

Bundan sonra artık**, ne gaflet vardır; ne de huzur..**

Bundan sonra**, ne ölüm beklenir; ne de dirilme..**

Zira, hali anlatıldığı gibi olanın **kıyameti, artık olmuştur..**

Bir açık yanı da yoktur..

Burada anlatılan, küçük KIYAMET’tir.. Küçük KIYAMET hallerini buna göre kıyas eyle..

Hesap, mizan, sırat yollarını da, sana işaret yollu anlattıklarımızdan çıkar.. Sarih anlattıklarımızdan değil..

Aklı başında olana bu kadar işaret yeter..

•

5 . FASIL : CENNET VE CEHENNEM

Cenneti, cehennemi kendi yerlerinde anlattık..

Onları anlattığımız bölüm: Bu kitabın ELLİ SEKİZİNCİ BÖLÜM’üdür..

Ancak, burada işaret yollu onları yine anlatacağız..

Eğer, üstün bir anlayışın varsa.. kavi bir azme sahip isen**..**
işaret ettiğimiz manayı idrâk edersin..

Eğer belirttiğimiz gibi bir anlayışa sahip değilsen..
başkaları gibi olduğun yerde kal..

CENNET ve CEHENNEM’in **dış manalarında kal..**

•

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ, içindekilerinin tümü ile âhireti, dünyadan bir nüsha kıldı..

Dünyayı ise.. Hak'tan bir nüsha kıldı..
Dünya asıldır; âhiret onun fer'i sayılır..

- "Dünya âhiretin ekim yeridir.."

Meâlindeki hadis-i şerif, bu manayı anlatır..

Şu âyet-i kerimeler dahi aynı manayı işaret ederler:

- "Bir kimse, zerre mikdar hayır işlese onu, görecektir..
Bir kimse. Zerre mikdar şer işlese, onu görecektir.." (99/7-8)

•

Bilinen şu ki: Asıl, dünyada işlenen amellerdir.. Bunun fer'i ise.. âhirette göreceğin iştir..

Âhiret, kıyamet günü orada olacak işlerden başka bir şey değildir..

Orada olacak işler ise.. ancak insan amelinin bir neticesidir..

Netice ise.. taksim edilen şeylerin bir fer'idir..

Takdim edilen şeyler ise.. dünya amelleridir..

Anlatılan mana icabıdır ki: Yaratılmada, dünya âhiretten ön geldi..
Adına da:

- U l a..

Dendi.. Âhiret ise.. sonraya kaldı.. Bu sebeple adına

- U h r a..

Dendi.. Çünkü o: Fer'i idi.. Eğer, âhiret dünyaya bakarak fer' olmasaydı,
onun sonraya kalışı hikmet babında bir noksan olurdu..

Zira: Önce olanın sonraya kalması, sonraya kalacağın da önce gelmesi,
hikmet yönüyle taana sebep olan işlerdendir..

•

Bilesin ki..

Âhiretin, hisse dayalı şeyleri, dünyanın hisse dayalı şeylerinden
daha kuvvetlidir..

Bunun gibi; âhiretin lezzet babındaki işleri, dünyanın lezzete dair işlerinden
daha lezzetlidir..

Âhiretin zorlukları ise.. dünya zorluklarından daha zordur..

Bunun sebebi şudur**: Ruh âhirette; kendisine sevilen ve kötü olarak gelenleri**
kabul için**, tamamen boştur..** Amma, dünyada böyle değildir..

Zira bu cisim, kesafeti icabı, kendisine uyanı ve uymayanı kabul etmesi için,
ruhu boş bırakmaz.. Dünya hayatında, ruhun ancak bir yanını
boş bulabilirsin.

Misal olarak, yemek yiyen bir şahsı ele alalım..

O kimse, yemek yerken, kalbi tamamen yediği ile meşgul değildir..
Bir yandan yemek yer; bir yandan da başka önemli bir işini düşünür..
Bu yüzden de yediğinin tam tadına varamaz..

Sebebi: Başka önemli işi düşündüğünden, yemek işi için gelen tada,
ruhu tam boşalmış değildir..

İşbu mana icabıdır ki: Âhiret, dünyadan daha şereflidir..

Her ne kadar, dünya âhiretin anası ise de, buna şaşma.. Nice çocuklar var ki: Ana babasından, şeref itibarı ile, daha yüksektir..

Bu açıdan bakılınca, dünya asıl ise de, âhiret Allah katında daha şerefli ve daha faziletlidir..

Kendi kapsamında bulunan hakikat icabı, âhiretin durumu budur..

Yine bir misal verelim:

Hele lafza bir bak.. Ondan çıkan mefhum mana nekadar güzeldir ve nekadar yücedir.. Kadri kıymeti lafızdan nekadar ileridir.. Ne kadar da sonsuzdur… Bütün bunlar onun yüceliğine şerefine delildir..

Şu var ki: Mana lafzın neticesi ve fer'idir.. Lafız olmasa mananın hakikati anlaşılmaz..

İşte âhiretin durumu budur..

Âhiret, dünyanın her nekadar neticesi ise de, dünyadan daha faziletli; daha geniş ve daha şereflidir..

Bunun sebebi ise.. onun ruhlardan yaratılmış olmasıdır.. Ruhlar ise.. nuranî letafete sahiptirler..

Dünya ise.. cisimlerden yaratılmıştır.. Cisimler ise.. zulmanî kesafetten yaratılmıştır..

Şüphesiz: Lâtif olan şeyler, kesif olanlardan daha değerlidir..

Sonra..

Âhiret, izzet ve kudret yeridir.. Engellerden kurtulan kimseler, orada istediğini yaparlar.. Bunlar **cennet** ehli olanlardır..

Dünya ise.. zillet ve acizlik yeridir.. Dünyanın padişahları bile, bir karınca eziyetini kendilerinden atmaya güçlü değillerdir..

Hal böyle iken, dünya nimetinin hesabını vereceklerdir.. Halbuki; dünya nimeti zail olup gider..

Âhiret ehli ise.. içinde bulundukları nimetin daima daha iyisini bulurlar.. Onlara peş peşe biri diğerinden daha güzel nimet gelir..

Zira, âhirette Allah'ın ihsanı hesapsızdır.. Dünyadaki ihsanı ise hesaplıdır..

İlâhî hikmetin düzeni böyledir..

İşte.. anlatılan manayı anlar, onda tahakkuk edersen, murada erersin..

•

6 . FASIL : ARAF VE KESİB

Bilesin ki..

Bütünüyle âhiret; yani: Cennet, Cehennem, ARAF ve KESİB, hepsi bir yerdir.. Ne bölünür, ne de sayıya gelir..

Bu âhiret evinin hakikatleri bir kimsenin aleyhinde olursa.. onun yeri cehennem olur.. Zira, cehennem ehli için**: Kahır zilleti altında,** aleyhlerine hüküm verilmiştir..

Bu **âhiret evinin hakikatleri** bir kimsenin **aleyhinde olmazsa..** onun yeri de, cennet olur..

Bir kimse de, bu **dünyada, Allah için kendinin hakimi olur** ve **Allah'a itaat ederse..** o kimse**, âhiret evinin hakikatlerine hâkim olur.. Orada istediğini yapar..**

Bir kimse de, bu dünya evinde, Allah için **kendine hakim olmaz** ve buradaki işi daima isyan olursa.. burada iken, aleyhte hüküm giymiştir..

Dolayısı ile**, âhiret evinin hakikatleri de, onun aleyhine olur..**
Bu hükme aykırı davranmak onun haddi değildir..

Nasıl ki, cehennem ehli, zebanilerin hükmü altında kaldıkları gibi..

Bunların hilâfına, cennet ehli, hiçbir hüküm altında değillerdir..

Hele bak ki: Bunlardan her biri istediğini yapar, hiç kimse de,
onların aleyhine bir şeyin hükmünü kesemez..

•

Bir kimse, âhirete dair işlerin ilminde tahakkuk ederse..
Tahakkuk ettiği ilimle de, tasarruf makamını tutarsa.. bu kimse
ARAF'tadır..

ARAF: İlâhî yakınlık mahallidir.. Kur'an'da bu makam şöyle anlatıldı:

- "Güçlü sultanın katında.." (54/55)

Bu nazargâha o ismin verilmesi**; İrfan makamı,** olduğu içindir..

Bu **marifet ise..** sana anlattığım ilimde tahakkuktur..

•

ARAF ehli, Allah-u Taâlâ'ya karşı **irfan sahibidir..**

Bir kimse, Allah-u Taâlâ'ya karşı **irfan sahibi olursa.. âhiret işi ilminde,**
tahakkuk eder.. Allah-u Taâlâ'ya karşı **irfan sahibi olmayan,**
âhiret işi ilminde tahakkuk edemez..

Nitekim, Allah-u Taâlâ şöyle buyurdu:

- “ARAF’ta birtakım kimseler vardır.. Onlar her şeyi siması ile bilirler..”
(7/46)

Bunun daha açık manası şudur:

- Yüce **Allah’ın irfan makamında, birtakım kimseler vardır..** Yüce **şanları dolayısıyla, onları kimse bilmez..** Zira onlar**, başkalarının meçhulüdür..**

Ama onlar, her şeyi simasından tanırlar..

Çünkü onlar, Allah’ı bilirler..

Allah’ı bilene ise.. hiçbir şey gizli değildir..

•

KESİB ise.. ARAF’ın altında, naim cennetinin üstündedir..

Allah-u Taâlâ, cennet ehlinin **Allah’a irfan derecelerini artırdıkça, KESİB’e kadar yükselirler..**

KESİB ehli ile, **ARAF ehli arasında fark vardır..**

Şöyle ki:

KESİB ehli: Dünyada, Allah-u Taâlâ’nın; kendilerine irfan tecellisi olmadan, o dünya âleminden çıkmışlardır.. Âhirete intikal edince de, yerleri cennet olmuştur..

KESİB’e çıkarmak sureti ile, onlara fazl’u ihsanda bulunmuştur..

Orada onlara tecelli eyler..

O makamda**, onlara tecelli** mikdarı**: Dünyada Allah’a imanları** ve **onu irfan yolu ile bildikleri ne kadarsa..** o kadardır..

ARAF ehline gelince, bunlar dünya hayatından ayrılmadan evvel,

yüce **Allah kendilerine irfan tecellisi eyler..** Bu yoldan yüce **Allah'ı bilirler..** Âhirete gidince de, yerleri, ancak yüce **Allah'ın katı** olur..

Meselâ:

Bir kimse, bir beldeye giderse.. o beldede, tanıdığı biri olursa.. ancak onun yanına gider..

Belki de, o arkadaş için, beldesine inen tanıdığı arkadaşını, yanına almak vacip olur..

Bir mahluk için durum böyle olunca, yüce Hâlik için, olması daha uygundur..

Nitekim, Sübhan Allah, bu manayı daha açık anlattı..

Orada bir takım kavim vardır.. Onlar:

- "Güçlü sultanın katındadır.." (54/55)

•

Bu makamda, daha başka, hayrete düşüren, hiç duyulmamış nice işler vardır..

Onları açık açık anlatsak, bu vücud baştan sona hepsini alamaz..

Onlar inceliği ve zorluğu dolayısı ile, ancak, işaretle ve misalle anlatılabilir..

Meğer ki, bu kitabı okuyan kimse, o mertebeye ermiş olsun: O hayret veren halleri, aynen görmüş olsun..

Hali böyle olan, en küçük işareti anlar.. En gizli manayı kavrar..

Ancak bizim bu kitabı yazmaktan gayemiz, cahile bilmediğini anlatmaktır..

Bilen kimseye de, bizim anlattığımız bu acaib şeylerin bir faydası olmaz.. Onun için ancak şöyle bir haber olur:

Biliriz ki, biz de onun bildiği kadarını biliyoruz..

Bizim kasdımız ise.. böyle bir şey değildir..

Dolayısı ile, dizginleri kısalım..

Allah'tır yardım makamı..

Allah'tır **tevekkül** makamı..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

İKİNCİ SEMA

Burası, şeffaf latif bir cevherdir.. Alaca renklidir..

Allah-u Taâlâ onu: Fikre bağlı hakikatten yarattı..

İnsan için fikir ne ise.. Vücud için de o, öyledir..

Bu sebeple o: Kâtip felekin mahalli oldu.. Ki o**: Utarit'tir..**

Allah-u Taâlâ onu, Kadir isminin mazharı kıldı..

Ve.. sanatkârların tümden yardımcısı bulunan meleklerin hepsini,
Allah-u Taâlâ bu semaya yerleştirdi..

O meleklerin başına bir melek getirdi.. Başa getirdiği bu meleği aynı zamanda; anlatılan yıldızın ruhaniyeti eyledi.. Yani: Utarit yıldızının..

Bu semada bulunan melekler, diğer tüm semaların meleklerinden fazladır.. çoktur..

Cin tayfası, dünya semasının civarına gelirler.. Orada durur; ikinci sema meleklerinin seslerini duyarlar..

Sebebine gelince: Uzakta dahi olsalar; kelâmı dinlemelerine engel olunmaz..
Ancak, bu dinleme işi, kendi âlemlerinde olmalıdır..

Başka âlemde iseler, hüküm o âleme göre verilir.. Yani: O zaman da, o bulundukları âlemi duyarlar..

Bu manaya göre**.. cinler, her ne kadar ruh iseler de; kesafet ve cisimler âleminde bulunmaktadırlar..** Ama yükselmiş, ruhî âlem tarafına kavuşmuşlardır.. Ki burası: Dünya semasının bir yanıdır..

Oraya kadar yükseldikleri için, ikinci semadaki meleklerin sözlerini duyarlar.. Çünkü arada fasıla yoktur..

Ancak, üçüncü sema meleklerini duyamazlar.. çünkü arada fasıla vardır..

Bu durum hep böyle olur**.. Her makamın ehli, ancak, bir mertebe yukarısını keşfedebilir..** Araya bir fasıla girer, mertebeler çoğalırsa.. edna mertebede olan, âlâ mertebeyi bilemez..

Anlatılan manalara göre,,

Cin tayfası dünya semasına yaklaşır.. Oradan, ikinci sema meleklerinin seslerini duyar..

Oradan bir kulak hırsızlığı yapar.. Durumu müşriklerine bir gayb haberi olarak duyduklarını bildirmek için döndükleri sırada; hemen bir şahab-ı sakip isabet eder.. yakar..

Bu sahab-ı sakip **Muhammedî nurdur..**

Zulmet ehlini, bulundukları kesafet makamından bu nur kurtarır.. onlara keşif ihsan eder..

Onlara bu nur gelmedikçe, terakkileri imkânsızdır..

Onlar zulmette kaldıkları süre, terakki edemezler..

Muhammedî nurdan nasib almadıkça, himmet kuşunun kanadı yanıktır..

Böyle olunca, gittikleri yerden yutulmuş hasret dolu dönerler..

•

Bu semada **Nuh a.s. peygamberi** gördüm..

Kibriya nurundan yaratılmış bir köşk üzerinde oturuyordu..

Mecd ve sena ehli arasında idi..

Selâm verip, huzurunda divan durdum..

Selâmımı aldı:

- M e r h a b a..

Dedi ve ayağa kalktı..

Fikre bağlı semasını sordum; sırra dair makamını sordum..

Şöyle anlattı:

- **Bu sema irfan** cevherlerinin **bağıdır..** Burada **yeni yeni marifet tecellileri olur..**

Bu semanın **melekleri kudret nurundan yaratılmıştır..**

Vücud âleminde tasavvur edilen her şeyde; bu semanın o işe memur melekleri görünür..

O melekler, dikkatin incelikleridir.. İnce tasvirler çizmek üzere hüküm almışlardır..

Üstün âyetler, onlar üzerinde devresini tamamlar..

Zâhir olan mucizeler, onlarla kendini gösterir..

Belli kerametler onlarla meydana gelir..

Allah-u Taâlâ**, bu semada birtakım melekler** yaratmıştır.. Bunların

ibadeti yoktur.. Ancak, halkı, yüce Hakk'ın nuruna götürürler..

Bunlar**, kudret semasında, ibret kanadı ile uçarlar..**

Başlarında nurlu taçlar vardır.. Bu taçlar en saklı sırlarla süslüdür..

Bir kimse, bu meleklerden birinin sırtına binecek olsa.. onun kanadı ile,
yedi feleki uçarak geçer**.. Ruhanî suretleri, cismanî kalıplarda indirir..**
Bu işi istediği zaman, istediği şekilde yapar..

O ruhanî suretlere hitap etse, konuşurlar.. Bir şey sorsa, öğretirler..

Allah-u Taâlâ, bu semanın çevresini 13.333 (on üç bin üç yüz otuz üç) yıl,
120 (yüz yirmi) günlük uzunlukta yarattı..

Buranın yıldızı olan Utarit, bir saatte, 555 (beş yüz elli beş), günlük
mesafe kat eder..

O, bütün bu süreyi mutedil yirmi dört saatte kat eder..

Büyük feleki de, tam bir senede kat eder..

Bu semanın meleklerine hâkim olan melekin ruhaniyetinin ismi:
NEVHAİL' dir..

Sonra..

Ben, **bu semada,** Rahman'ın âyetlerinden çok acaib şeyler gördüm..
Çok garib kâinat sırları gördüm..

Onların hiç birini bu zaman ehline açmak bizim için yerinde olmaz..

İşaret ettiğimiz şeyleri teemmül eyle.. **Anlattığımız manaları tefekkür eyle..**

Bu işin hallini özünde bul; senden hariç değil..

İşaret ettiğimiz manaları çözmeye çalış..

•

ÜÇÜNCÜ SEMA

Bu sema sarı renklidir..

Ve bu: ZÜHRE semasıdır.. Şeffaf yapılıdır..

Buranın **ehli, sair vasıflara** da girerler..

Burası: Hayal hakikatinden yaratılmıştır..

Misal âlemi içinde, bir yer olmuştur..

Allah-u Taâlâ, bu semanın yıldızını: Alim, ismine mazhar kılmıştır..

Buranın felekini de**, hakim sanat kudreti için bir tecelli yeri** eylemiştir..

Buranın melekleri şekillerin her bir şeklinde yaratılmıştır..

Orada **o kadar acaib garaib şeyler vardır ki, hiç biri akla gelmez..
Hatta arada muhalin dahi yeri yoktur**..

Helâl ve caiz olan şey, orada mümteni olur..

Allah-u Taâlâ, bu sema felekinin devresini, 15.036 (on beş bin otuz altı) sene, 120 (yüz yirmi) günlük mesafe kılmıştır..

Buranın yıldızı ZÜHRE: Her saatte 631 (altı yüz otuz bir) sene 18 (on sekiz) tam, 1/3 günlük mesafe kat eder..

Bu felekin tümünü, 24 saatte kat eder..

Bütün felek menzillerinin tümünü ise.. 324 (üç yüz yirmi dört) günde kat eder..

**Bu semanın melekleri, SAVRAİL isimli melekin hükmü altındadır..
Bu dahi ZÜHRE'nin ruhaniyetidir..**

•

Bu semanın melekleri, bu âlemi doldurmuşlardır.. Âdemoğullarından kim çağırırsa ona icabet ederler..

•

Bu semanın meleklerini, kendileri ile çeşitli şekillerde ülfet edilir halde gördüm..

Bunlardan **bazıları uyuyan kimse için vahye tevkil edilmişlerdir..** Onlar, bu işlerini,ya sarih olarak yaparlar; yahut, bilen bir kimsenin anlayacağı misalle yaparlar..

Allah-u Taâlâ, bunlardan **bazılarını da, çocukların terbiyesine tevkil eylemiştir..** Onlara meani öğretirler.. konuşmak öğretirler..

Allah-u Taâlâ onlardan **bazılarını, üzüntülü kimseyi teselliye memur eylemiştir..** Gamlıyı şenlendirme vazifesini vermiştir..

Allah-u Taâlâ, bunlardan **bazılarını, korkanların korkusunu ünsiyete çevirmek içinvazifeli kılmıştır..** Tek başına kalanlarla konuşma görevini vermiştir..

Allah-u Taâlâ bunlardan **bazılarını, temkin ehlini emrine vermiştir..** Onlarla, gözde hurîlerin eli ile cennet meyvelerini çıkarırlar..

Allah-u Taâlâ onlardan **bazılarını da, gönül sevdasına düşenlere tevkil eylemiştir..** Onların gönül ateşini tutuşturur..

Allah-u Taâlâ onlardan **bazılarını da, sevilenin güzel suretini korumakla vazifelendirdi..** Taa ki: Aşkının sevgi ateşi kaybolmaya..

Allah-u Taâlâ bunlardan **bazılarını da, postacı kılmıştır..** Buluşma vesilesi arayanlar arasında gider gelirler..

•

Bu semada Yusuf peygamberle buluştum..

Onu tahtlardan birine oturmuş buldum.. **Nurların işaretlerini çözmüştü..** Ruhbanların işaretlerini çözmüştü.. Ruhbanların, gıyaben söyledikleri onu tutmamıştı.. **Mana işlerinde tahakkuk eylemişti.. Suyun da, kapların da kaydından kurtulmuştu..**

Ona selâm verdim.. Bir ziyaretçiye yakışır şekilde ona saygı gösterdim..

O da bana icabet etti.. ağırladı..

- M e r h a b a..

Dedi.. Yer gösterdi..

Bundan sonra ona şöyle dedim:

- Efendim, sana şu:

- **“Rabbın, bana mülk verdin; ihadis tevilini öğrettin..” (12/101)**

Meâline gelen âyet-i kerime ile anlatılan sözün manasını anlamak istiyorum.. Sana sormak istiyorum:

1 - “M ü l k..” (12/101)

Sözüyle neyi kasd ediyordun; dünya mülkünü mü, âhiret mülkünü mü?..

2 - “Ehadis tevili..” (12/101)

Sözünü, neden kinaye söyledin?..

Bunun üzerine şöyle dedi:

1 - Rahman'a bağlı memleketi murad ettim..Ki o: insaniyet nüktesine emanet olarak bırakılmıştır..

2 - Ehadis teviline gelince.. bu hayvaniyet dillerinde dönüp duran emanetlerdir..

Dedim ki:

- Efendim, işarete tevdi edilen bu beyanın, sarahat ve beyanla bezeli yanı yok mudur?..

Şöyle anlattı:

- Yüce Hakk'ın kullarda emaneti vardır.. Onu konuşan kimseler, irşad ehline ulaştırırlar..

Tekrar sordum:

- Yüce Hakk'ın kendisi, zuhurda ve beyanda vücudun aslı olduğu halde emaneti nasıl olur?..

Şöyle anlattı:

- İşte.. bu onun vasfıdır.. Ve şu durum onun şanıdır.. İşte bu onun hükmüdür.. ve şu durum onun ibaresidir..

Bu emaneti cahil dile getirir.. Âlim onu sırra ve kalbe yükler.. Hepsi, ondan yanabir şaşkınlık içindedir..

İrfan sahibinden başkası ondan bir şey alamaz..

- Bu iş nasıl oluyor?..

Diye sordum, şöyle anlattı:

- Bilesin ki.. Yüce Allah sana güç versin ve korusun..

Yüce **Hak sırlarını inciler gibi, işaretler eyledi..**
Bunları ibarelerin sırlarına yerleştirdi.. Bunlar yollara saçılmış gibidir..
Ayrı kalanların dilinde yuvarlanır durur..

Ama, **avam cahiller ondan bir şey anlamaz..** Ama**,**
has ârif o ibarelerde yatanı bilir..

Gereği gibi onların tevilini yapar.. Hem de, beğenilen şekilde
onların tevilini yapar..

Rüya tabirleri bu denizden ancak bir katredir.. Belki geniş
sahra taşlarından bir çakmak taşıdır..

•

Bu yakın dostun söylediklerini bildim.. Esasen daha önce bu hakikatin
cahili değildim..

Bundan sonra onu bıraktım; refik-i alâya yöneldim.. Ne güzel refiktir..

•

DÖRDÜNCÜ SEMA

Burası övülmeye pek lâyık bir cevherdir.. çiçek rengidir..

Burası pek nurlu güneşin semasıdır..

Burası feleklerin kutbudur..

Allah-u Taâlâ bu semayı kalbe bağlı nurdan yarattı..

Orada güneşi, mevcud için kalb mezilesinde yarattı..

Mevcudun imarı onunladır.. Mevcudun güzelliği ondandır..

Yıldızlar, nurlarını ondan alırlar.. Mertebelerde, nurları onunla yükselir..

•

Allah-u Taâlâ, güneş itibar edilen bu yıldızı, kalbe benzetilen bu felekte, ulûhiyetin mazharı kıldı.. Pâk nezih, mukaddes olan çeşitli vasıflarına tecelligâh eyledi..

Güneş, anasıra bağlı sair mahlukat için bir asıldır.. Tıpkı: Allah ismi, sair makamlar için bir asıl olduğu gibi..

•

İdris a.s. kalbî hakikatı bildiği için, bu nefis makamına konmuştur.. Rabbiye mertebesi ile, başkalarından ayrılmıştır..

Allah-u Taâlâ bu semayı, nurların galip yeri ve sırların madeni kıldı..

Sonra..

İsrafil isimli şanlı melek, bu semadaki meleklerin hâkimidir..

Ve o: Üstünlük sahibi güneşin ruhaniyetidir..

Düşük bir şeyin vücudda yükselmesi, kabz'ın ve bast'ın bir hadise olması, ancak bu meleğin tasarrufu ile olur.. Ki Allah-u Taâlâ onu, bu felekin kaynağı eylemiştir.,

Ve o: Heybet yönüyle meleklerin en azametlisidir.. Vüs'at itibarı ile en büyüğüdür.. Himmet yönüyle en güçlüsüdür..

Sidre-i müntehadan, yerin nirengi noktasına kadar hepsi ona verilmiştir.. Tümünde tasarruf eyler..

Düşüğünde ve şerifinde, tümden o tasarruf eder..

Bunun minberi kürsînin yanındadır..

Ve.. **güneşe bağlı bu felekin dahi aslıdır..**

Onun âlemi: Semalardır, yerdir.. Akıl ve his yolu onlarda bilinen ne varsa hepsidir..

•

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ güneşe nisbet edilen felekin çevresini; 17029 (on yedi bir yirmi dokuz) sene 60 (altmış) günlük mesafeli yol eylemiştir..

Bu mesafeyi 24 (yirmi dört) mutedil saatte 1/4 gün, üç dakikada alır..

•

Bilesin ki..

Burası o makamdır ki, İdris a.s. oradadır..

Ve burası: Muhammed S.A. makamlarından bir makamdır..

Görmez misin ki: Mirac gecesinde dördüncü semaya ulaştığı zaman, onu da bıraktı; daha ötelere yükseldi..

Resulullah S.A. efendimizin, İdris'e nisbet edilen bu makama ulaşması, merbubiyet mertebesi ile, bu yüce makamda tahkike erdiğinin şahididir..

Oradan geçip öteye gitmesi ise.. ondan daha alâ makama erdiğinin şahididir..

O kadar ki, sadet fermanı şu âyet-i kerime hilati ile sabit oldu:

- "O süphan ki, kulunu gece yürüttü.." (17/1)

Kulluk makamı, yüceliği sahip Mahmud Makamıdır..

Bu ise.. kendine has, şanlı hamd sancağıdır..

•

Bilesin ki..

Bu varlığı tümden, güneş hazinesinde sakladı..

O, tabiî kuvvetleri, parça parça Allah'ın emri ile vücuda getirir..

Güneş sırların noktasındadır.. Nurlar çemberidir..

Temkin ehli peygamberlerden çoğu, bu yerli felekin dairesine dahildir..

Meselâ: İsa, Süleyman, Davud, İdris, Cercis ve daha bir çok himmeti bol nebiler..

Bunların hepsi bu açık menzile konmuşlardır..
Bu yüce makamın sakinidirler..

Allah.. Hak söyler..

Doğru yolu gösteren odur..

•

BEŞİNCİ SEMA

Burası**,** Behram isimli yıldızın semasıdır..

O, ilâhi azametin ve ilâhi intikamın zuhur yeridir..

Yahya a.s. buraya nüzûl etmiştir..

Yüce Hakk'ın azametini, ceberutunu, izzetini ve melekutûnu müşahede için, oraya konuk olmuştur..

Bu sebepledir ki**:** Onun için hafif hata önem taşımaz..

Bura sakinlerinden her biri; ya himmet sahibidir, ya da ilâhî dostluğa nail olmuştur..

•

Buranın seması, vehim nurundan yaratılmıştır..

Rengi kan kırmızıdır..

Allah-u Taâlâ, bu semanın meleklerini, kemâl sıfatına aynalar olsunlar diye yarattı**.. Celâl sıfatına zuhur yeri olsunlar diye yarattı..**

Bu varlık, âleminde Allah ibadeti onlarla olur..

Bunların vasıtası ile **taklid ehli secde ederek Hakka yaklaşır..**

Allah-u Taâlâ, bu meleklerin ibadetini, uzağı yakın kılmak, kaybı buldurmak eylemiştir..

Bunlardan **bazılarının ibadeti: Kâfirleri sırlar âleminden atmaktır..**

Bunlardan **bazılarının ibadeti: Hastaya şifa vermektir..** Yerinden zor kalkan zavallının kuvvetini artırmaktır..

Bunlardan **bazıları: Ruhları almak için yaratılmıştır..** Kendilerine hâkim olan meleğin izni ile, hata etmeden ruhu alırlar..

Bu semanın hâkimi Esil'dir.. Ki bu: Azrail isimli melektir..

Ve bu melek MERİH'in ruhaniyetidir.. İntikam ve ceza sahibidir..

Allah-u Taâlâ, bu semayı bu meleğin aslî yeri kılmıştır..

Minberi, kalem-i alâ yanındadır..

İntikam için olsun; ruhların kabzı için olsun; nizam temin için olsun; bu meleğin izni olmadan orada bulunan meleklerden hiç biri inemez..

Behram'ın ruhaniyeti bu melektir..

•

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ, bu semanın çevresini,19.833 (on dokuz bin sekiz yüz otuz üç) sene,120 (yüz yirmi) günlük mesafe eyledi..

Bu yıldız, her mutedil saatte 826 (sekiz yüz yirmi altı) sene,140 (yüz kırk) günlük yol kat eder..

Bu felekin tümünü 24 saatte kat eder..

Büyük feleki ise takriben 540 günde alır..

Buranın ruhaniyeti, kılıç kullanan kimselere, düşmandan intikam alanlara yardım eder..

Ve.. bu semanın ruhaniyeti: Allah-u Taâlâ, idare ehlinden kime yardım dilemişse.. onun yardımına tevkil edilmiştir..

İnsan-ı Kâmil 62/1. Bölüm (Semalar ve Yerler)

Abdûlkerîm Ceylî

Hazırlayan : Nuran Çelik

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Bilesin ki..

Allah-u Taâla, seni zatından ruhla teyid eylesin; güçlendirsin..

•

Allah-u Taâlâ halkı yaratmadan önce, kendi zatında, vardı.. Mahluklar ise.. onda müstehlikti.. (veya müstehlek)

Allah-u Taâlâ'nın bu varlıktan, hiçbir şeyde zuhuru yoktu..

İşte.. gizli hazine buydu..

Resulullah S.A. efendimiz, bunu şöyle anlattı:

- "Âmadaydı.. ne altında hava vardı; ne de üstünde.."

Zira**, hakikatler hakikatının kendi varlığında; nisbetlerden hiç birine, ihtisası yoktur..**

Ne daha yukarısına.. ne de en aşağısına..

Ve o: Hadis-i şerifte belirtildiği gibi; beyaz bir yakuttaydı.. Şöyle Buyuruldu:

- "Allah-u Taâlâ, halkı yaratmadan önce, beyaz bir yakut içindeydi.."

•

Allah-u Taâlâ, bu âlemi yaratmayı dilediği zaman, hakikatler hakikatine nazar eyledi..

Dilerken:

- Hakikatler hakikati..

Cümlesi yerine:

- Beyaz yakut..

Diyebilirsin.. Ki o: Bu vücudun aslıdır..

Ama Kemâl nazarı ile baktı.. O zaman eridi; su oldu..

Bu mana icabıdır ki: Bu varlıkta, Hakkın zuhurunu kemâl mertebesinde taşıyacak hiçbir şey yoktur..

Tek başına; kendi zatından başka..

•

Hakikatlerin hakikati, bu vücudun aslıdır.. Bu varlığı batında, ancak o taşır..

Onun üzerine bir zuhur olunca eridi..

•

Bundan sonra, o hakikatler hakikatine azametle nazar eyledi..

Bu nazar üzerine dalgalandı.. Tıpkı: Rüzgârla denizin dalgalandığı gibi..

Bu dalgalanma sonunda kabaran köpükler birbirine girdi.. Tıpkı: Deniz köpüklerinin birbirine karıştığı gibi..

İşte o dalgalanmadan meydana gelen köpüklerden, Allah-u Taâlâ yedi kat yeri yarattı..

Bundan sonra, her tabaka arzının cinsine göre, oranın sakinlerini yarattı..

•

Bundan sonra, kemâl nazarı sonunda eriyen hakikatler hakikati suyu yükseldi.. Tıpkı: Deniz buharının yükseldiği gibi..

Allah-u Taâlâ, o lâtifelere, yedi kat semayı açtı..

Ve.. her semanın meleği, kendi semasına yaraşır şekilde yaratıldı..

Bundan sonra, Allah-u Taâlâ o sudan yedi denizi yarattı..

O yedi deniz bu âlemi kuşatmıştır..

İşte.. tüm varlığın aslı budur..

•

Sonra..

Hak Taâlâ**, kadim hali ile; âmâda nasıl mevcud idiyse..**
Ki o mevcud olduğu âleme:

- **Hakikatlerin hakikati.. Gizli hazine.. Beyaz yakut..**

Dahi tabir edilir..

Şu anda dahi, o beyaz yakutta, mevcuddur.. Onun bu mevcudiyetinde, ne hülûl vardır.. ne de bir karışma..

•

Ve o: Bu âlemin bütün zerrelerinde tecelli eder.. Onun bu tecellisinde sayı yoktur..
Bir birleşme de yoktur.. ayrılma da..

Öncelerinde ne idiyse.. aynı hali ile hepsinde tecelli eyler..

Sübhan olan Allah, bulunduğu hal üzeredir..

O âmâdadır.. Beyaz yakuttadır..

Bu varlığın bütünü, o yakuttur.. O âmâdır..

Eğer Sübhan olan **Hak: Bu varlığın tümünde tecelli eylemeseydi;**
o Sübhan'ın **bulunduğu halde bir değişiklik olması lâzım gelirdi..**

Onu böyle bir halden tenzih ederim..

Bir değişiklik olursa.. ancak onun tecelligâhı olan beyaz yakutta olur..
Tecelli eden Yüce Sübhanda bir değişiklik olamaz..

•

O yüce Hak, mahlukatına zuhurundan sonra da, zatına has âmâda,
hazine üzerine bakidir..

Düşün..

Biz, âmâ işini, daha önce anlattık..

Hakikatlerin hakikatini de anlatmış bulunuyoruz.. Hem de açık olarak..

Şimdi, hakikatlar **hakikatinde mevcud olan eşyayı beyan zamanıdır..**

Önce yedi semayı anlatalım..

•

S E M A L A R

Bilesin ki..

Bu bakıp gördüğümüz, sema değildir..

Onun ne rengi semanın rengidir; ne de vasfı semanın vasfıdır..

Bu gördüğümüz şey: Tabiat hükmüne göre, yerin kuruluğu, suyun Rütubeti sonucu meydana çıkan buhardır..

Güneşin harareti onu havaya kaldırmıştır..

Böylece, dünya seması ile, yer arasındaki boşluk onunla dolmuştur..

Anlatılan durum icabı, onun rengini: Bazan mavi, bazan toz rengi, bazan da karışık görürüz..

Bütün bu renkler, yerden yükselen buharın hükmüne göre olur.. Bir de o buharlar arasına sızan ışık durumuna göre..

Bu buharlar, dünya semasına bitiştiği için, adına:

- S e m a..

Denmiştir.. Ancak, dünya semasının kendisine göz ulaşamaz..

Sebebi: Çok uzak oluşu ve letafetidir..

Sonra o: Renk itibarı ile, sütten daha beyazdır..

•

Bir hadis-i şerifte belirtildiğine göre:

- “Bu yerle dünya seması arasındaki uzaklık, beş yüz senelik yoldur..”

İttifakla varılan hüküm odur ki: Beş yüz sene uzaklıktaki yeri görmek mümkün değildir..

Bu durumda, bize açılan odur ki: Bize görünen, semanın aynı değildir..

Şu var ki: Eğer yıldızların ışığı yere düşmeseydi; onlar da, görülmez ve müşahede edilmezdi..

Halbuki nice yıldızlar var, onların ışığı yere vurmuyor; biz de, onları, uzak oluşları ve letafetleri dolayısıyle göremiyoruz..

Ancak, keşif ehli zatlar, o görünmeyen yıldızı görürler..
Yerdekilere ona dair malumat verirler.. O ve benzeri yıldızın durumunu, anlatmaya çalışırlar..

•

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ, bütün rızıkları, çeşitli yiyecekleri dört gün içinde yarattı..

Ve.. onları yerle sema arasında, dört felekin kalbine yerleştirdi..

Birincisi :	Hararet feleki..
İkincisi :	Yübuset feleki.
Üçüncüsü :	Bürudet feleki..

Dördüncüsü :	Rütubet feleki..

Bu manalar şu âyet-i kerimede belirtilmiştir:

- "Dilemeyenlerin eşit bulmaları için, dört günde, gıdalarını takdir etti.." (41/10)

Yani**: Zatî sual mikdarına göre;** eşit hükümle takdir etti..

Zira **hakikatler, zatları neyi gerektiriyorsa.. onu isterler..**

Mahlukatın hakikatlerinden hangisi olursa olsun; ne şeyi iktiza ediyorsa.. anlatılan hazinelerden istediği mikdarı gelir..

Bu manayı da şu âyet-i kerime bize anlatır:

- "Her şeyin hazinesi, bizim katımızdadır..
Ancak, onun belli mikdarını indiririz.." (15/21)

•

Bundan sonra..

Allah-u Taâlâ rızık sahiplerine rızıklarını ulaştırması için, yedi semada melekler yarattı..

Daha sonra..

Bütün semalar için bir melek yarattı; bu meleği oralarda bulunan meleklerin hâkimi kıldı..

Bu meleğin adı: **Havadistir..**

Ve.. her semada bulunan yıldızın ruhaniyetini de bu meleğe bağladı..

Bu durumda semadan inen rızık meleklerinden her biri, o sema yıldızı ruhaniyetinde yaratılan hâkim meleğin izni olmadan inemez..

•

Dünya semasının yıldızı :	**Kamer'dir..**	Ay
İkinci semanın yıldızı :	**Utarit'tir..**	Merkür
Üçüncü semanın yıldızı :	**Zühre'dir..**	Venüs
Dördüncü semanın yıldızı :	**Şems'dir..**	Güneş
Beşinci semanın yıldızı :	**Merih'tir..**	Mars
Altıncı semanın yıldızı :	**Müşteri'dir..**	Jüpiter
Yedinci semanın yıldızı :	**Zühal'dir..**	Satürn – Uranüs Neptün - Plüton

•

Dünya seması, gümüşten daha beyazdır.. Allah-u Taâlâ onu, ruhun hakikatinden yarattı..

Ta ki, yerle onun nisbeti, ruhla cesedin nisbeti gibi olsun..

Aynı manada, Kamer felekini de, dünya semasına yerleştirdi..

Zira, Allah-u Taâlâ Kamer'i**, HAYY** isminin mazharı kıldı..

Sonra**, onun felekini burçlar semasında devreye koydu..** ki, varlığın hayatı oradadır.. Aynı şekilde mevhumun ve meşhudun medarı da odur..

Sonra, kamere bağlı yıldızı, yerin idaresine vazifeli kıldı..Tıpkı: Ruhu, cesedin idarecisi kıldığı gibi..

Eğer, Allah-u Taâlâ**, dünya semasını ruhun hakikatinden yaratmamış olsaydı; hikmet, yeryüzünde hiçbir canlının varlığını gerektirmezdi..** Orası, cemadat mahalli olurdu..

•

Sonra..

Allah-u Taâlâ, Âdem'i a.s. bu **dünya semasına yerleştirdi..**

Zira **Âdem : Dünyaya bağlı âlemin ruhudur..**

Allah-u Taâlâ'nın **âleme nazarı Âdem'ledir..** keza âleme rahmeti de..

Sonra.. o mevcudata, Âdem'in hayatına bağlı olarak hayat verdi..

Durum anlatıldığı gibi olduğu için**, bu insan nevi orada hayat yaşadığı süre**

âlem devam eder..

Oradan intikal edip gidince, âlem de helâk olur.. Her şeyi birbirine karışır..

Tıpkı: Ruhun ayrılması sonunda cesedin harap olduğu ve her şeyi
bir birine karıştığı gibi..

•

Allah-u Taâlâ bu semayı tümden yıldızlarla süsledi..

Nasıl ki ruhu da: Bu insan heykelinin taşıdığı, zâhirî latifelerle süsledi..
Meselâ: Beş duygu..

Ayrıca, batınî kuvvetlerle de onu süsledi..

Bunlar da**: Akıl, himmet, fehm, vehm, kalb, fikir ve hayaldir..**

Dünya semasının yıldızları, şeytana recim yerleri olduğu gibi..
anlatılan kuvvetler dahi; insan, sıhhatına nail olduğu zaman,
şeytanî kuvvetleri özünden uzaklaştırır..

Dünya seması, anlatılan yıldızlarla nasıl korunuyorsa.. insanın batını da,
anlatılan kuvvetlerle korunur..

•

Bu semanın melekleri, Allah-u Taâlâ'yı orada tesbih ettikleri süre;
yaygın dururlar.. Belli bir şekilleri yoktur..

Emirlerine verildikleri melek, bir iş için dünya semasına inmelerini emredince;
hangi işe iniyorlarsa.. o işin şekline girerler..

Kendilerine tevdi edilen işin, ruhaniyeti olurlar..

Böylece o işi, Allah-u Taâlâ'nın emrettiği mahalle sürüp götürürler..

Onlardan biri, bir rızıkla memur ise.. onu sahibine götürür..

Hüküm babında bir iş ise.. onu da, Allah kimin için takdir etmiş ise.. ona ulaştırırlar.. Bu ulaştırılan iş; hayır da olabilir; şer de olabilir..

Kendilerine verilen bu vazife bittikten sonra, çıkar; bu dünya semasının felekinde, Allah-u Taâlâ'yı tesbihe koyulurlar..

Bunlar, bir daha başka iş için inmezler..

•

İsmail adında bir meleği, Allah-u Taâlâ bu semanın tüm meleklerine hâkim kılmıştır..

Bu melek**, Kamer'in ruhaniyetidir..**

•

Allah-u Taâlâ, anlatılan yoldan bir emir verince, o emre hazır melek de emri yerine getirir..

Bu gibi emirleri bekleyen her melek, kendisine has kürsüler üzerinde oturur.. Bu kürsülerin adına:

- Suretler makamı..

D e n i r..

O melek, kendisine gelen emre göre, şekillenir; anlatılan kürsü üzerinde oturur.. Bu yolda bir şekil aldıktan sonda, bir daha eski yaygın haline dönemez.. Hem de hiçbir şekilde..

Bulunduğu cüz'î bir cisimle, aldığı suret şeklinde kalır..

Bu hal üzere Allah’a ibadet edip öylece durur..

Çünkü: Suretlerden her hangi bir surete girince, artık o sureti kendinden soyup atma yolu yoktur.. Tekrar, aslî olan yaygın haline dönmek yolu ona kapalıdır.. Böyle bir şeyin olması mümtenidir..

Ancak, aslî suretlerinden ayrılmadıkları için, her surete girebilme kuvveti onlarda vardır.. Bu da, Allah-u Taâlâ’nın onlara bahşettiği bir hikmettir..

•

Anlatılan ruhanî suretler, mevcudatı ayakta tutan, Allah’ın kelimeleridir..

Bu mana: Ruhun cesedle kıvam bulduğu gibidir..

Ruhlar, ilmi derinliklerden çıkıp, gözle görülen açık duruma geldikleri zaman, bu varlıkta zatları ile kaim dururlar..

Bu manaya göre: Mahlukat, maden, bitki, hayvanat lâfızları ve bu âlemin kalan tüm cisimlerinin kendilerini ayakta tutan ruhları vardır..

Bu **ruhların suretleri, cisimlerinin suretleri üzerinedir..**

Hatta cisim kaybolup gider; ama ruh baki kalır.. Allah-u Taâlâ’yı tesbih eder..

Onun bekası, Cenab-ı Hakk’ın verdiği bekaya bağlıdır..

Zira: Cenab-ı Hak, ruhları **fena bulsunlar diye yaratmadı..** Allah-u Taâlâ onları **beka için yarattı..**

•

Yukarıda anlatılan manaya göre**: Keşif ehli olan kimse,** bu varlıkta **bir işin keşfini dinlediği zaman;** Allah-u Taâlâ'nın kelimeleri olan **ruhlardan biri ona tecelli eder..**

Bu tecelliden sonra o kimse: Anlatılan ruhları, aynı ismi ve vasıfları ile bilir..

Bu varlık ruhlarından her biri, bir libasta tecelli eder..

Onların bu libası: Vasıflardır, karakter veya çeşitli huylardır..

Anlatılan vasıflar dahi, idaresini üzerine aldığı cismin durumuna göredir.. Bunlar da: Hayvan, maden, nebat, mürekkeb veya basit şeylerdir..

Başka bir suretle de, tecelli edebilir.. O zaman, ruh ona mana olur..

Bu suretler de: Lafızlar, ameller, esrar, garazlar ve benzeri şeylerdir..

Ruhun böyle olması: İlmî âlemden, aynî âleme çıkışına bağlıdır..

Eğer ruhları ilmî âlemdeki halleri ile görürse.. o zaman: İleride alacakları, çeşitli şekillerini görür.. Onların alacakları şey, ameldir veya vasıflardır..

Ancak, bu ruhlara zuhur yeri, ya cesettir, ya da surettir..

Ancak, onların bu halini gören keşif sahibi bilir ki: O durumda onların vücudu yoktur.. Ancak, onlardan, o halleri ile dilediği bilgiyi edinir..

Bu ilmi de, onların durumuna göre değil; kendi durumuna göre alır..

Bu alış dahi, onarın hakikatlarının iktizasına göredir..

Ancak bu alış şekli, ruhların ilmî âlemden aynî âleme geçişleri ile değişir.. O zaman keşif ehli olan, kendi durumuna göre değil; onların durumuna göre ilmini alır..

Bu durumda onlarla konuşur ilmini onlardan alır..

Ve.. Onların ihtiva ettiği ilim ve hakikatlerden yana cevabını da alır..

İşbu müşahede makamında, velîlerin ve peygamberlerin buluşmaları vardır..

•

Hicretin 800. yılı idi.. Zebid şehrinde bu müşahede makamına kondum..

Bütün resulleri, nebileri - onların hepsine salât ve selâm olsun - velîleri, **ALÛN ve MUKARREBUN** nam melekleri, teshir meleklerini gördüm..

Ayrıca, tüm mevcudatın ruhaniyetini de gördüm..

Ezelden ebede kadar olacak işlerin durumunu, hakikî yüzlerini keşfettim..

İlâhî ilimlerle tahakkuk ettim..

O müşahede makamından, onları anlatmaya kalksak, bu kâinata sığmaz..

Hâsılı: Bu müşahede olan oldu..

Hayır san: ondan hiçbir haber sorma..

•

..

Bu açıklama denizinde beyan dalgıcı, beni fazla daldırdı..
Kader, bu incileri açmaya beni zorladı..

Artık bu kadarla yetinelim.. Burada izhar olan şeyler; ebedî hatıra gelecek şeyler değildir..

Biz yine mevzuumuza dönelim.. Yani: Dünya semasını anlatmaya..

•

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ, dünya semasının felek devresini, ONBİR BİN senelik yolculukla kat edilecek şekilde yarattı..

Felek devresi itibarı ile, semaların en küçük kutruna sahip olan budur..

Kamer, bu felekin çevresini, normal olarak yirmi dört saatte tamamlar..

Yani:

- Müstekim saat..

Demek istiyorum..

Bu durumda, 458 (dört yüz elli sekiz) yıl 120 (yüz yirmi) günlük yolu bir saatte alır..

Bu felekin kutru, 4500 (dört bir beş yüz) senelik bir yoldur..

Bundan başka kamerin, kendine göre bir feleki vardır.. Ayrıca, her yıldızın da, kendine göre bir feleki vardır.. Bunlar küçüktür; büyük felekin içinde dönerler..

En büyük felekin devresi, yavaş döner.. küçük felekin devresi ise.. çabuk döner..

Yıldızların kayboluşu, çıkışı şeklinde gördüğün durum, büyük felekin devaranı içinde, kendi felekinde dönmesinden ileri gelir.. Bu devir işinde onu geçer..

Onun bu halini gören kimse, gidip döndüğünü sanır.. Halbuki o, ne gider; ne de döner.. Olduğu gibi kalır..

Onun için bir geri geliş, mevzuu olsaydı: âlem tümden harap olur batardı..

Bilesin ki..

Kamer, değişik renkli bir cisimden ibarettir.. Onun kendine has bir aydınlığı yoktur.. Yani: Kendi yapısı itibarı ile..

Ancak, kamer güneşe, yarım yanı ile, mukabil durduğu zaman, ondan nur alır.. Böylece onun bir yanı devamlı aydınlık durur.. Güneşe gelmeyen yanı ise.. karanlık olur.

Zuhal semasının feleki
Müşteri semasının feleki
Merih semasının feleki
Şems semasının feleki
Zühre semasının feleki
Utarit semasının feleki
Kamer semasının feleki

Hava Küresi
Su küresi
Toprak küresi
Yeryüzü

Bu sebeple: Kamerin nuru, ancak güneş cihetine gelen yanından görünür.. ancak, diğer gezegen yıldızların durumu böyle değildir..

Onlardan her biri tümü ile, güneşe mukabil durur..

Bu çeşit gezegenlerin misali, şeffaf billur gibidir..

Onlara bir aydınlık düşünce; içine dışına sirayet eder..

Ama kamerin durumu böyle değildir..

O, dıştan parlak bir madenî küre gibidir..

Aydınlığı ancak, güneşe gelen yanı ile kabullenir.. Dolayısı ile; yere vuran aydınlığı, bazen artar bazen de eksilir.. Diğer yıldızların durumu buna benzemez..

Bilesin ki..

Semaların birbirini kuşatmış durumdadırlar..
Onların en alımlısı Zuhal semasıdır..en küçüğü ise.. kamer semasıdır..

Bunun şekli 267. sayfaya çıkarılmıştır..

Her felek kendi semasına alttan temas etmektedir..

Bu felek, manevî olup yıldızların burcunda devir semtleri için verilen isimdir..

Yıldıza gelince; Her semada bulunan şeffaf aydınlık bir cisme verilen isimdir..

•

Bu baptaki incelikleri, saniyeleri ve dakikaları, derci, hülûlü, semti, seyri ele alsak; bir de onların özelliklerini, iktizalarını şerhe yeltensek; nice nice cilt kitaplara ihtiyacımız olur..

Bu sebeple onları bırakıyoruz..

Zira matlup olan, Yüce Allah'ı bilmekten başka bir şey değildir..

Biz eşyanın zâhirini bu kadar anlattık; ama onun altına mutlaka ilâhî sırların işaretini de koyduk..

O sırları, bu kabukların özü yaptık..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

İnsan-ı Kâmil 62/3. Bölüm (Semalar ve Yerler)

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

ALTINCI SEMA

Bu semanın aslı, himmet nuruna dayanır..

Buranın cevheri şeffaftır; ruhanîdir..

Rengi: Mavidir..

Bu semanın yıldızı: **Kayyumiyet** sıfatının mazharıdır..
Deymumiyet (devamlılık) sıfatının mazharıdır..

Parlak, uzayan bir nura sahiptir..

Ve.. adı**: MÜŞTERİ'dir..**

•

Musa'yı a.s. bu makama yerleşmiş gördüm..

Ayaklarını bu semanın sathına koymuştu.. Sağ eli ile de sidre-i müntehanın ayağından tutmuştu..

Rububiyet tecellisi, şarabı ile sarhoş olmuştu..

Ulûhiyet izzeti onu hayran kılmıştı..

Onun ilim aynasına, kâinatın şekilleri çıkmıştı..

Onun benliğinde, Deyyan olan yüce sultanın rububiyeti tecelli eylemişti..

Onun görüntüsü bakanı dehşete düşürür..

Ona gelen, ondan sadır olan iş, bakanı titretir..

•

Edepli olarak önünde durdum..

Tahkik mertebesine uygun bir şekilde ona selâm verdim..

Başının ezelî sarhoşluğundan kaldırdı, bana:

- Merhaba.. hoş geldin..

D e d i..

Bundan sonra ona şöyle dedim:

- Ey efendim; dürüst konuşan, doğru hitap eden, şunu haber verdi:

- "Beni hiç göremiyeceksin.." (7/143)

Hilati, sana yüce Hak canibinden nazil olmuş..

Halbuki sen hiç de hicap ehli değildin.. Bu hayret veren halden bana haber ver..

Şöyle anlattı:

- Bilesin ki..

Ben, **kendi** arzımın şehrinden**,** **hakikatımın** farzına yöneldiğim zaman; **kalp** dağımın canibinden**,** **Rabbımın** dili ile bana nida geldi..

Bu nida**,** **Ezeliyet** nurlarını taşıyordu ve mukaddes vadide **ahadiyet** ağacından şöyle geliyordu:

- "Gerçekten benim.. Ben Allah'ım.. Benden başka ilâh yoktur.. Bana ibadet et.." (20/14)

Eşyaya emri nasılsa, o şekilde **ibadetimi yaptım..** ona sena eyledim.. Bu senam, onun **isim ve sıfatlarının hakkı üzere oldu..**

İşte.. bundan sonradır ki: Benim için **rububiyet** nurları tecelli eyledi.. **Beni benden** aldı..

Bu lika makamından bekayı istedim.. Halbuki, sonradan yaratılmış için, **kadimin zuhurunda sebat muhaldir..**

İşte.. o zaman; sır dilim, bu büyük işe tercüman olarak şöyle söyledi:

- "Rabbım, bana görün; sana bakmak istiyorum.." (7/143)

Şöyle demek istiyordum:

- Mukaddes huzurunda, benliğimi zatına kat..

İşte.. o zaman, o canibten şu cevabı işittim:

- "Beni hiç göremiyeceksin.. Ancak, dağa bak.." (7/143)

Ki o dağ ezelde nurumdan yaratılan zatındır..

- "Eğer yerinde durursa.." (7/143)

Yani kadim zat, sultanlığını izhar ettikten sonra yerinde durursa..

- "İşte o zaman beni görürsün.." (7/143)

- "Ne zaman ki, Rabbı dağa tecelli eyledi.." (7/143)

Manasınca, beni ezel hakikati cezbeyledi.. Kadim zat, yaratılmış mahluka üstün geldi..

- "Böylece, dağ un ufak oldu.. Dolayısıyla Musa da bayılıp düştü.. (7/143)

Böylece**, kadim zatta ancak kadim zat kaldı..**

Ancak azim olan zat, azametle tecelli eyledi..

Bu öyle bir şeydir ki: Tam anlatmak mümkün değildir.. Onu bir manaya sığdırmak ise.. caiz değildir..

Bu işin mahiyeti ne görülür; ne de bilinir.. Ne de onun künhü, idrâk edilir..

Ezel tercümanı, bu hitaba mazhar olduktan sonra.. ümmül kitaptan aldığını size haber verdi..

Tercümanlığını doğru, dürüst yaptı..

•

Bundan sonra onu bırakıp gittim.. Onun denizinden avuç avuç nekadar içmem kabilse o kadar içtim..

•

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ, bu semanın çevre uzunluğunu, 22.066 (yirmi iki bin altmış altı) sene, 8 (sekiz) aylık yol uzunluğunda yaratmıştır..

Bu semanın yıldızı olan Müşteri, her saatte, 919 sene, 5 ay, 27 tam ve ½ günlük mesafe kat eder..

Bu felekin tümünü 24 saatte tamamlar.. Felek-i kebirin tümünü de, on iki senede alır.. Bu şekilde, büyük felekten, her sene bir burç almış olur..

•

Allah-u Taâlâ, bu semayı **himmet** nurundan yarattı..

Mikâil'i de, bu semadaki meleklerin üzerine tevkil eyledi..

Bunlar, rahmet melekleridir..

Bunlar, peygamberlerin miracında vasıta olurlar.. Allah-u Taâlâ, bunları böyle yarattı.. Velîlerin de yükselmelerine yardımcıdırlar..

Allah-u Taâlâ, bunları; kimin için gerekli ise**..**
hakikatleri onlara ulaştırmak için yarattı..

Bunların âdeti, düşüğü yükseltmektir.. Zor engeli de kolaylaştırmaktır..

Bunlar, yeryüzünde cevelân eder dururlar.. Şu sebeple ki: Ora ehlini kapalı zulmetten alalar..

Bunlar, diğer melekler arasında, hem ehl-i kabz hem de ehl-i basttırlar..

Ayrıca bunlar, rızık sahiplerine rızıklarını ulaştırmaya memurdurlar.. Hali ile, nekadar uyarsa o kadar..

Allah-u Taâlâ, bunları şen ve neşeli kılmıştır..

Bunlar melekler arasında duâları makbul olarak tanınırlar..

Bir kimsenin lehine duâ ettikleri zaman, duâları makbul olur..

Bir hasta üzerine gittikleri zaman, onun hastalığı geçer; hoş olur..

Resulullah S.A. bu manaya işaret olarak şöyle buyurdu:

- "Bir kimsenin:

- Âmin!..

Deyişi, meleklerin:

- Âmin!..

- Deyişine raslarsa, duâsı makbul olur..”

Ancak, her meleğin duâsı makbul olmaz.. Her hamd edenin senası da yerini bulmaz..

•

Sonra..

Ben, bu semadaki melekleri, sair canlı hayvanatın şekli üzerine yaratılmış gördüm..

Şöyle ki:

Onlardan bazılarını Allah-u Taâlâ, kuş şeklinde yaratmıştı.. O kadar çok kanatları vardı ki: Sayıya gelmezdi..

Bunların ibadeti sırlara hizmetçiliktir.. Ve.. o sırları zulmet bataklığından alıp, nurlar âlemine çıkarmaktır..

Onlardan bazılarını da Allah-u Taâlâ, nişan vurulmuş atlar şeklinde yaratmıştı..

Bu mükerrem taife meleğin ibadeti ise.. kalbleri, bu şehadet âlemi zindanından alıp, gaybler âlemi fezasına yükseltmektir..

Onlardan bazılarını da, Allah-u Taâlâ, gayet güzel binek atları şeklinde yaratmıştı..

Bunların ibadeti ise.. nefisleri bu his âleminden alıp manalar âlemine çıkarmaktır..

Onlardan bazılarını da, Allah-u Taâlâ, katır ve himar şeklinde yaratmıştır..

Bunların ibadeti: Hakiri yükseltmek; kırığı yerine getirmek, azdan çoğa gitmektir..

Allah-u Taâlâ, bunlardan bazılarını da insan şeklinde yaratmıştı..

Bunların ibadeti ise.. din kaidelerini korumaktır..

Bunlardan bazılar da, yaygın cevherler ve arazlar şeklinde yaratılmıştı..

Bunların ibadeti ise.. hasta cisimlere sıhhatlarını iade etmektir..

Bunlardan bazıları da, hububat, sular vs. yenen ve içilen şeyler şeklinde yaratılmıştı..

Bunların vazifesi ise.. sair mahlukattan alıp, rızık sahiplerine rızıklarını ulaştırmaktır..

•

Sonra..

Bu semada bazı melekler gördüm.. Bunlar karışık mizaçta yaratılmıştı..

Şöyle ki:

Birinin yarısı ateş, yarısı su idi. Hatta kar olmuştu..

Ne su ateşi, söndürebiliyordu; ne de, ateş suyu o aldığı şekilden çevirebiliyordu..

•

Bilesin ki..

Mikâil a.s. bu sema yıldızının ruhaniyetidir..

Bu semada duran sair meleklerin hâkimi odur..

Burayı, Allah-u Taâlâ, onun aslî yeri eyledi..

Onun minberi sidre-i müntehanın sağına düşer..

•

Mikâil'e, Resulullah S.A. efendimize nisbetle anlatılan burakın durumunu sordum..

- Bu yüce makamdan mı yaratılmıştı?..

Deyince:

- H a y ı r..

Dedi; sonra devam etti:

- Muhammed'e S.A. perdelerin tekâsüfü yoktur.. Onun sırrı, nur semasından inmemiştir..

Burası **akl-ı evvelin kaynağıdır..** En faziletli **ruhun menşeidir..**

Onun burakı, bu sağlam makam felekinden olmuştur..

Onun tercümanı ise.. Ruh-u Emin nam Cibril'dir..

Ondan başka peygamberlerin ve sair kâmil velîlerin bineği ise.. sefir-i âlâda olup, bu semanın seçme atlarına binerler..

Onlara biner; bu **tabiat arzı** bataklığından çıkarlar.. Hatta**, yedinci semaya** geçerler..

Bundan sonra, hiç birinin bineği yoktur.. **sıfattan başka..**

Tercümanları da artık olmaz; zattan başka..

•

YEDİNCİ SEMA

Burası, mükerrem **Zuhal** semasıdır..

Buranın cevheri şeffaftır; ama siyahtır.. Tıpkı: Karanlık gece gibi..
Allah-u Taâlâ, bunu **akl-ı evvel** nurundan yarattı..

Ve.. bunu: Konakların en değerlisi eyledi..

Onun siyah renkli olması: Yüceliğine ve uzaklığına işarettir..

Burası, semaların en faziletlisidir. Kâinatların en yücesidir..

Bu yüzdendir ki**:** **Akl-ı evveli** pek kâmil âlim dışında hiç kimse bilemez..

Buranın bir adı da**: Keyvan'**dır ki, cümle kâinatların âlemini kuşatmıştır..

Sabit yıldızların tümü, bunun kafilesinde, yavaş yürüyüşle seyirlerine,
bu semanın yıldızında, devam ederler..

Bu semanın felek devresi, 24.500 (yirmi dört bin beş yüz) senelik
mesafedir..

Bu semanın yıldızı her mutedil saatte, 1020 (bin yirmi) sene, 10 (on)
aylık yol alır..

Büyük feleki ise.. otuz senede alır..

Burada sabit yıldızlardan her biri o kadar yavaş, ağır seyre sahiptir ki;

gidişi belli olmaz..

Onlardan bazıları felekin bir burcunu 30.000 (otuz bin) senede alır..

Bazıları da daha uzun zamanda alır; bazıları da daha az zamanda alır..

Bu yıldızların seyri son derece dakik ve uzun bir zaman aldığından durumu bilinmez.. Bu yüzden, onun seyrine hesapta isim verilmemiştir..

Lâkin keşif ehli, onlardan her yıldızın isimini bilir.. Adı ile ona hitab eder.. Seyrini sorar; cevabını alır.. Felekteki durumu ne ise.. onu anlar..

•

Sonra..

Bu sema, Allah-u Taâlâ'nın bu katı kuşatmak üzere yarattığı ilk semadır.. Altındaki semaları ise.. bundan sonra yarattı..

Ve.. O, akl-ı evvel nurudur ki, mahlukat âleminde ilk yaratılandır..

•

Bu semada **İbrahim a.s.** gördüm.. Ayaktaydı..

Arşın sağında, kürsînin üstünde bir makamı vardı: Oturmuştu..

Orada, şu âyet-i kerimeyi okuyordu:

- **"Yaşlı halimde bana, İsmail'i ve İshak'ı hibe eden Allah'a hamd olsun.." (14/39)**

•

Bilesin ki..

Bu semadaki meleklerin tümü **MUKARREBUN** sınıfıdır..

Her mukarrebunun ise.. Allah tarafından verilen vazifesi kadar derecesi vardır..

•

Bu semanın fevkinde felek-i atlastan başkası yoktur.. O da: Felek-i kebirdir..

Onun sathı kürsî-i âlâdır..

İkisi arasında, ki:

- Felek-i atlas ile yıldızlar seması..

Demek istiyorum..

Ancak, **vehmî** ve **hükmî** üç felek vardır..

Bunların gözle görülen bir varlığı yoktur: hükmen varlıkları kabul edilir..

Şöyle ki:

1. Heyulâ feleki üzerine gelen, felek-i âlâdır..
2. Felek-i hebadır.. **Pluton**
3. Felek-i anasırdır..

Bu sonuncusu, yıldızlar felekine yaklaşıktır..

Bazı hakim zatlar şöyle demiştir:

- Orada dördüncü felek vardır.. Ki o: Tabiatlar felekidir..

•

Bilesin ki..

Felek-i atlas, sidre-i müntehanın arsası olup, Kürsî'nin altındadır..
Kürsinin beyanı daha önce geçti..

Sidre-i müntehada kerrubiyyun nam melekler sakindirler..

Onları çeşitli şekillerde gördüm. Sayılarını Allah'tan başkası sayamaz..

Onları, tecellilerin nurları sarmıştı.. O kadar ki, göz kapağını dahi oynatacak halde değillerdi..

Bazıları yüz üstü düşmüştü..

Bazıları da, diz üstü çökmüştü.. Ki bu, onların ekmeli idi..

Bazıları da, kıyamda donup kalmıştı.. En güçlüsü de, bu idi..

Bazıları da, kendi varlığında dehşete kapılmıştı..

Bazıları da, kendi benliğine kapılmıştı..

•

Anlatılan meleklerin öncüsü, yüz melek gördüm..

Ellerinde nurdan direkler vardı.. Her direkte, Allah'ın güzel isimlerinden bir isim yazılı idi..

Bunların mertebesine yetişen Allah ehli zatları ve kendilerinden başka kerrubiyyun melekleri onlarla korkuturlar..

•

Anlatılan yüz melekten önde yedi melek daha gördüm:
Bunların adları şuydu:

- Kerrubinin önderleri..

Bu yedi melekten önde, üç melek daha gördüm; bunlara da:

- Mertebelerin ehli, temkin ehli..

Adı verilmişti..

Bunların hepsinden önde, bir melek daha gördüm.. Adı: Abdullah, idi..

•

Bu meleklerin tümü: ALÛN, nam meleklerdir..

Bunlar, Âdem'e secde emri almamışlardır..

Bunların üstünde bulunan: Nun, kalem emsali melekler de: ALÛN'dur..

Bunların altında, derece itibarı ile aşağısında bulunan, Cebrail, Mikâil, İsrafil, Azrail ve benzeri melekler, her nekadar mukarreb melek ise de; ALÛN değildir..

•

Bu felekte o kadar acaip garaip şeyler gördüm ki, Şerhi bizim takatımız dışındadır..

•

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ'nın bu âlemde yarattığı feleklerin sayısı, on sekiz felektir..

Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1. A r ş – ı M u h i t..
2. K ü r s î..
3. Atlas.. Ki burası, **sidre-i münteha felekidir..**
4. Felek-i heyula..
5. H e b a.. .... **Pluton -** **->** yeniden yaratma..
6. A n a s ı r.. .... **Zuhal**
7. T a b a i.. .... **Neptün - Uranüs**
8. Mükevkep..ki burası, **Zuhal'dir.**. Ayrıca buraya: **Felekler feleki** ismi de verilir**..**
9. M ü ş t e ri................ **Jüpiter** **->** Himmet
10. M e r i h.. .... **Mars** **->** Vehim
11. Ş e m s.................. **Güneş** **->** Kalb
12. Z ü h r e.................. **Venüs** **->** Hayal
13. U t a r i t.................. **Merkür** **->** Fikir
14. K a m e r................. **Ay** **->** Ruh
15. Esir.. Ki burası, ... **ateş felekidir..**
16. H a v a..
17. S u..
18. T o p r a k..

Bir Bahr-i muhit var ki, Behimut orada yaşar.. ki o: Bir balıktır..
arzı iki omzunda taşır..

Bundan sonra, sırası ile: Hava feleki, ateş feleki, kamer feleki gelir..

Böylece, tekrar, yukarı doğru dönüp yükselir.. Daha önce
yukarıdan aşağı indiği gibi..

•

Sonra..

Bu âlemde, her varlığın kendine göre, geniş bir feleki vardır.. Keşif sahibi,
orayı görür ve orada yüzer.. Oraya ne gerekse onu bilir..

Hâsılı: Felekler o kadar çoktur ki; sayılamazlar..

Nitekim, bu manada şu âyet-i kerime açıktır:

- “Her biri bir felekte yüzer..” (21/33)

Abdûlkerîm Ceylî

Hazırlayan : Nuran Çelik

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Y E R L E R

Bilesin ki..

Ateş, su, hava, bunlardan her biri dört tabaka üzerine kurulmuştur..

Toprak feleki ise.. yedi tabaka üzerine kurulmuştur.. Bunların hepsi anlatılacaktır..

•

Şimdi, arz (yeryüzü) tabakalarını anlatmaya başlayalım.. Böylece,
semalar bahsini arz takib etsin..

Aralarına bir fasıla koymayalım..

•

BİRİNCİ TABAKA ARZ

Allah-u Taâlâ, onu ilk yarattığı zaman, sütten daha beyazdı..
Koku itibarı ile, miskten daha kokulu idi..

Âdem a.s. Allah'a asi geldikten sonra, orada yürüdükçe, rengi değişti..

•

Buranın adı: Arz-ı nüfustur.. Bundan ötürü, orada hayvanlar yaşarlar..

Buranın çevresi: 1166 (bin yüz atmış altı) sene, 240 (iki yüz kırk) günlüktür..

Buranın dörtte üçünü su kaplamıştır.. Kalan dörtte biri, arz ortalamasıdır.. Şimal canibine gelen kısım müstesna..

Yerin yarısı olan, cenup kısmının tamamı ise.. hepten su altında kalmıştır..

Sonra.. bu şimal canibinde kalan kısmın da dörtte biri su altındadır..

Netice: Kalan yer dörtte birdir..

Bunun ise.. dörtte üçü mamur değil, haraptır..

Bu duruma göre, ancak, dörtte birin dörtte biri kalıyor..

Bu kalan dörtte birin ise.. ancak, yirmi dört yıllık mesafe ölçümlü yeri meskûndur.. Kalanı, sahra ve kumluk çöllerdir..

Bu kısımlarda yollar vardır.. gidiş geliş mümkündür..

Ve.. İskender, ancak bu baki kalan dörtte bire kadar ulaşmıştır..

O, anlatılan yerin, şarkına ve garbına gitti..

Onun beldeleri mağrip diyarı idi..

Kendisi: Rum meliki idi..

Önce, kendi yakınından başladı; yerin alt kısmına vardı.. Oradan güneşin battığı yere gitti..

Sonra.. buranın mukabili şarka yöneldi.. Bazı şeylerin zuhurunda tahkike erdi.. Güneşin doğduğu yere vardı..

Bundan sonra cenup tarafına yollandı.. Burası tamamen karanlıktır..

Ye’cuc ve Me’cuc’u buldu.. Bunlar, arzın cenup kısmındadır..

Ye’cuc ve Me’cuc’un yere olan sayı nisbeti, insanın hatırına gelen şeyler kadardır..

Sayıları bilinemez.. Onları tam anlamak zordur..

Onların bulundukları yere güneş doğmaz.. Bu yüzden zayıf düşmüşlerdir.. O kadar ki, şu durumları ile, bu zamanda Seddi yıkmaya güçleri yetmez..

Bundan sonra.. Şimal canibini tuttu..

Bir yere vardı ki, orada güneş hiç batmıyordu..

Burası Allah-u Taâlâ’nın yarattığı gibi beyaz kalmıştı..

Burası gayb erlerinin meskeni idi.. Onları sultanı ise.. Hızır a.s. idi..

Bura ahalisi meleklerle konuşuyordu..

Onlara Âdem a.s. ulaşmamıştı.. Hatta, Allah’a isyan eden bir başkası da, onlara uğramamıştı.. Orası: Aslî fıtratı üzerine kalmıştı..

Burası: Bulgar arzına yakındır.. Bulgar ise.. Acem diyarında bir yerdir..

Bura halkına yatsı namazı vacip olmaz..

Zira buranın, akşamı olmadan tan yeri ağarır.. Bu yüzden ora halkına yatsı namazı kılmak vacip değildir.. lüzum kalmaz..

Ancak, rivayetlerde anlatılan, bu yerin acaip haberlerini ise.. anlatmaya lüzum yoktur..

İşaret etmek istediğimiz manayı anla..

Burası, yerlerin en şereflisidir..

Allah katında kadri en yüce olan bir yerdir..

Zira orası: Nebilerin, resullerin, velîlerin, salih zatların mahallidir..

İnsanları, onları bilmekten yana gaflet sarmıştır..

Böyle olmasaydı; Onların gaybe dair konuşmalarını, **zor işlerde tasarruflarını,**
bu yeri yaratanın kudreti ile; **diledikleri şeyi yaptıklarını**
sen de görürdün..

•

Burada işaret ettiğimiz manayı anla..

Delili olduğumuz durumları bilmeye çalış..

Zâhirle durup kalma..

Kaldı ki: Her zâhirin bir de batını vardır..

Sonra.. her hak olan şeyin bir hakikati vardır..

Vesselâm..

•

İKİNCİ TABAKA ARZ

Buranın rengi yeşil zümrüde benzer.. Buraya:

- İbadetler arzı..

İsmi verilir.. Cin tayfasının müminleri buraya yerleşmiştir..

Onların gecesi, yerin ilk gündüz halidir..

Onların gündüzü ise.. yerin gecesine benzer..

Yeryüzünde güneş batıncaya kadar, onlar orada kalırlar..

Gün battıktan sonra yer yüzüne çıkarlar..

Demir mıknatısa nasıl aşk duyarsa.. bunlar da Âdemoğluna öyle aşık olurlar..

Tay aslandan nasıl korkarsa, bunlar da Âdemoğlundan öyle korkarlar..

•

Bu kürenin çevresi, 1200 (bin iki yüz) sene 4 (dört) aylık mesafedir..

Buranın hepsi meskûn yerdir.. Harabe yer yoktur..

Burada cin tayfasından mümin olanlar çoğu: İradeli kimselere ve muhalefet ehli olanlara hased ederler..

Saiklerden çoğunun helâkı bu yerdeki cinlerden gelir..
İnsanı, farkına varmadan tutarlar..

Ben, sadattan bir cemaat gördüm..

- Bu zamanın tasarruf ehli kimseleri..

Demek istiyorum.. Bağlanmıştı.. Nefesi, boğazında tıkanmış gargara edip duruyordu.. Gözleri kör, kulakları sağır olmuştu.. Halbuki onlar, daha önce sağır falan değillerdi.. Huzurda konuşulanları duyarlardı..

Böyle iken, o hale gelmişlerdi ki: Bu yerin neresinde hitap edilirse edilsin; duyamazlardı.. Durumlarının ne olduğuna akıl da erdiremezlerdi..

Hâsılı: Onlar, bulundukları halin mahcubudurlar..

Şüphesiz bu durum onlara anlatılacak olsa, böyle bir şeyin olmayacağı yoluna sapar; inkâr ederler..

•

Sana işaret ettiğim manayı anlamaya çalış.. Delilleri ile, anlattığım yolda tahkik ehli olmaya bak..

Bu tarikat hükümlerinde Allah'tan yardım iste.. Böyle yaparsan, seni bu fırkanın şerrinden korur..

•

ÜÇÜNCÜ TABAKA ARZ

Buranın rengi sarıdır.. Zafirana benzer.. Buraya:

- **Tabiat arzı**..

Denir.. Burada, cinlerin müşrikleri yerleşmiştir..

Bunların içinde, Allah'a iman eden yoktur..

Bunlar, yalnız, şirk için ve küfür için yaratılmıştır..

Âdemoğlu sıfatına bürünüp insanlar arasında bulunanları vardır.. Ancak, böylelerini, Allah'ın velî kulları bilir.. Başkaları bilmez..

Bir beldede, tahkik ehli zatlardan biri varsa.. bunlar oraya giremezler..

Tahkik ehli zat, bunlarla harp eder..

Sonunda Allah'ın yardımı ile, onları yener.. Artık o beldeye hiç biri yanaşamaz..

Bunlardan biri, o zata yanaşacak olsa.. nurlarının şuası onu yakar..

Bunların yeryüzündeki işleri, çeşitli gaflet yolları ile, ancak halkı Allah'ın ibadetinden almaktır..

•

Bu kürenin çevresi 4.402 (dört bin dört yüz iki) sene, sekiz aylık mesafedir..

•

Burası meskûn bölgedir.. Harabe yer yoktur..

Burası yaratılalı beri, Hak Taâlâ hiç anılmamıştır.. Ancak, bir kere anılmıştır.. O da, bura ehlinin dilinden başka bir dille..

•

İşaret ettiğimiz manayı anla..

Delâlet ettiğimiz manayı öğrenmeye çalış..

•

DÖRDÜNCÜ TABAKA ARZ

Buranın rengi, kızıl kan kırmızıdır.. Adına:

- **Ş e h v e t a r z ı**..

D e n i r..

Bu kürenin çevresi, 8.065 (sekiz bin altmış beş) sene, 120 (yüz yirmi) günlük mesafedir..

Buranın her yanı, sakinleri ile mamurdur..

Burada şeytanlar oturur..

Bunların çeşidi çoktur.. İblis'in nefsinden doğarlar..

Bunlar ondan hâsıl olup, karşısında durunca, bölük bölük ayırır..

Onlardan bir bölüğe adam öldürmeyi öğretir..
Sebebi: Bu hususta Allah'ın kullarına yol (!) göstermeleridir..

Bir kısmına da, şirk talimi yaptırır..

Müşriklerin ilmine dair onlara tam malumat verir.. Ta ki, küfür ehlinin kalbinde yer tutalar..

Onlardan bir kısmına da, ulema ile mücadele ilmini öğretir..

Bir kısmına mekri, bir kısmına hileyi, bir kısmına zinayı öğretir..

O kadar ki: Ne büyük masiyet bırakır, ne de küçük.. Her bir günah için, çocuklarından bir taifeyi takipçi yapar..

Ve.. bu işler için belli yerlere oturmalarını emreder..

Bunlar oralarda otururlar.. Sonra:

Hile, mekir vb. işleri yapanlara, tamah derecelerinde kalmayı öğretirler..

Adam öldürmek, yaralamak fiilini işleyenlere, riyaset derecesinde durmayı öğretirler..

Şirk ehline de, şirk derekesinde kalmayı öğretirler..

İlim sahiplerine de, münacat ve ibadet derekesinde kalmalarını öğretirler..

Zina, hırsızlık vb. işleri yapanlara da, tabiat derekesinde kalmalarını öğretirler..

Sonra İblis; bunların eline, zincirler ve çeşitli bağlama âletleri tutuşturur.. sonra emir verir: Arada tevbe etmeden, yedi defa peşpeşe aynı günahı işleyenlerin boynuna geçirmelerini ister..

Bunları o şekilde bağladıktan sonra, şeytanların ifritlerine teslim ederler..

Bundan sonra, o zincirlerin ve bağlama âletlerinin ucunu alır; altlarındaki yerin dibine inerler.. O zincirleri oraya bağlarlar..

Bu hale gelen, o zincir boynuna takılan bir kimse artık onlara aykırı davranması mümkün değildir..

Allah.. Hak söyler..

Doğru yola hidayet eden odur..

•

BEŞİNCİ TABAKA ARZ

Buranın rengi çivit mavisidir.. Buranın adına:

- T u ğ y a n y e r i ..

D e n i r..

Bu kürenin çevresi: 17.620 (onyedi bin altı yüz yirmi) sene, 8 (sekiz) aylık mesafedir..

Buranın tümü, sakinleri ile mamurdur..

Cinlerin ve şeytanların ifritleri burada kalır..

Bunların: Masiyet ehlini büyük günahlara doğru çekip götürmekten gayrı bir kârları yoktur..

Bunlar, hep işin aksini yaparlar.. Meselâ:

- G i d i n..

Dense.. gelirler..

- G e l i n..

Dense.. giderler..

Bunlar, hilekârlık yönleri ile, şeytanların en güçlüleri sayılırlar..
Bunların üstünde bulunan, dördüncü tabakanın hilekârlıkları zayıftır..

Amma, bunların hilesi büyüktür.. Âdemoğluna kahırla tahakküm ederler..
Bunlara aykırı davranmaları, hiç mümkün değildir..

Allah.. Hak söyler..

Doğru yola hidayet eden odur..

•

ALTINCI TABAKA ARZ

Burası, **ilhad yeridir**.. Buranın rengi siyahtır.. Karanlık geceye benzer..

Bu kürenin çevresi: 35.221 (otuz beş bin iki yüz yirmi bir) sene,
120 (yüz yirmi) günlük mesafedir.

Buranın hepsi mamurdur..

Allah'ın kullarından hiç biri, bunlara tahakküm edemez..

•

Bilesin ki..

Sair cinler, cinslerinin çeşitli oluşlarına rağmen**, dört şekilde** olurlar..

Biri**, anasıra** bağlıdır..

Biri**, ateşe** bağlıdır.. Her ne kadar ateş unsura bağlı ise de, burada bir başka incelik vardır..

Biri**, havaya** bağlıdır..

Biri**, toprağa** bağlıdır..

Bunları anlatalım.. Şimdi, unsurlara bağlı olanlardan başlayalım..

Bunlar, ruhlar âleminden çıkamazlar.. Bunlara, yaygın olma hali galiptir.. Bunlar, cinlerin, kuvvet itibarı ile en güçlüleridir..

Bu şekilde güçlü isim almaları, meleklerle olan münasebetlerine göredir.. Bu ise.. ruhanî durumun, tabiî ve süflî duruma galebe çalmasıdır..

Bunların zuhuru, yalnız hatıralarda olur..

Allah-u Taâlâ bu manayı şöyle anlattı..

- "İnsanların ve cinlerin şeytanları.." (6/112)

Bunu anlamaya çalış..

Bunlar, yalnız velî kullara görünürler..

•

Ateşe bağlı olanları anlatalım..

Bunlar, çoğunlukla ruhlar âleminden çıkarlar.. Çok çeşitli suretlere girerler..

Misal âleminde, insanın karşısına çıkar; orada istediklerini yaparlar..

Bunların, hilesi şiddetlidir..

Bunlardan bazısı, bir insanı cesedi ile kendi yerine götürür..

Bazıları da, bir insanın başına dikilip durur.. Orada kaldıkça, o kimse saralı kalır..

Havaya bağlı olanları anlatalım..

Bunlar, bu his âleminde görünürler.. Ruha mukabil dururlar..Onların suretleri, bakana aksedince, sarası tutar; düşer..

•

Toprağa bağlı olanları anlatalım..

Bunlar, insanı teşvişe düşürürler.. Onun üzerine topraklarından saçarlar.. Bu zümre, cinlerin güç itibarı ile, en zayıfıdır..

•

YEDİNCİ TABAKA ARZ

Buranın adı**: Şekavet yeridir..**

Cehennemin sathı burasıdır**.. Süflî olan tabiî şeylerden yaratılmıştır..**

Burada yılanlar ve akrebler yaşarlar.. Bir de, cehennemin bazı zebanileri bulunur..

Bu kürenin mesafesi: 70.442 (yetmiş bin dört yüz kırk iki) sene, dört aydır..

Buranın yılanları, akrebleri dağlar gibi, deve boynu gibidirler..

Burası cehennemden sayılır.. Ondan Allah'a sığınırız..

Allah-u Taâlâ'nın , bunları bu yere yerleştirmesinin sebebi: Dünyada cehennem azabından bir örnek bulunsun diyedir..

Tıpkı: Mükevkep felekine, cennet ehline benzer bir taifeyi, oranın nimetlerine bir örnek olması için yerleştirdiği gibi..

Bunun benzeri insan muhayyilesinde vardır.. Ve bu: O hayalhanenin sol canibinde durur.. Orada çeşitli suretler vardır..
Orası, bu yerin bir örneğidir..

Sağ canipte olanlar ise.. felek-i atlasta bulunan hurî emsaline benzerler..

Bütün bunları, halkına hüccet olarak Allah-u Taâlâ yarattı..

Yüce Allah, dünyada, cennet ve cehenneme dair bir şey yaratmamış olsaydı; akıllar onları bilme yolunu bulamazdı..

Çünkü, bir bağlantı kuramazlardı.. Dolayısı ile, onlara iman etmeleri icab etmezdi..

Anlatılan hikmete göre, Allah-u Taâlâ anlatılan şeyleri bu dünyada yarattı..
Ta ki: Akıllar, Yüce Hakk'ın bu bapta haber verdiğine yol bulup, anlasın..

Yani: Cennet nimetine ve cehennem azabına dair verdiği haberlere..

İşaret ettiğimiz manayı anla.. Lafzın zâhiri ile de kalma..
Mânanın batını ile de kalma..

Batın mânanın işaret ettiği yolda tahakkuk etmeye çalış.. Sonra da,
o mananın zâhirine yakîn ile iman eyle..

Zira, her zâhirin bir batını vardır.. Her hakkın da bir hakikati vardır..

Erkek odur ki: Sözü dinler ve en güzeline tabi olur..

Allah, bizi de, sizi de tezekkür yolu ile basiret sahibi olanlardan eylesin..

•

Bilesin ki..

Anlatılan yer tabakaları, daire inişi olarak sona varınca, bu sefer tersine olur, daire çıkışı başlar.. Yani: Yükselme işi..

Tıpkı: Cehennem ehlinin durumu gibi..

Onlar da, üzerlerine yazılan durumu ikmal edince çıkarlar.. Bunların çıkışı da, ancak, cennet ehli halinin vardığı son duraktır..

Cennet ehlinin anlatılan bu hali**, güzel müşahededir.. İlâhî azamet nurlarına gerçek bir durumla varmaktır..**

Bu durum kürenin ikiye ayrılışı gibidir..

Şöyle ki: Bu yüzden gidilince, su, toprak felekinden önce ilk tabakadır.. Aynı şekilde toprak felekinden sonra da ilk felektir..

Bundan sonra hava gelir.. Sonra ateş gelir.. Sonra kamer gelir.. Bütün bunlar anlatıldığı gibidir.. Ta, felekler felekine çıkıncaya kadar..

Ve.. Bunların hepsini kuşatan arşa varıncaya kadar..

İnsan-ı Kâmil 62/5. Bölüm (Semalar ve Yerler)

Abdûlkerîm Ceylî

Hazırlayan : Nuran Çelik

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

D E N İ Z L E R

Bilesin ki…

Yeri saran yedi denizin aslı iki tanedir..

Şöyle oldu:

Allah-u Taâlâ DÜRRE-İ BEYZA tabir ettiğimiz âleme bakınca, su oldu..

Bu bakışta, Allah-u Taâlâ'nın ilmi açısından: Heybet, azamet, kibriyaya uğrayan kısım heybet şiddetinden tuzlu oldu.. Acı oldu..

Yine bu bakışta Allah-u Taâlâ'nın ilmi açısından: Lutûf ve rahmete uğrayan kısım da tatlı oldu..

Allah-u Taâlâ bu manayı anlatırken, tatlı kısmı öne aldı..

- "Şu su çok tatlıdır.. Susuzluğu giderir. Boğazından rahat akar. Ve şu su, acıdır.. Boğazı yakar.." (35/12)

Bu mana: Allah'ın rahmeti, gazabını geçtiğine işarettir..

İşte anlatılan durum icabıdır ki: Asıl olan iki denizdir.. Bu da: Tatlı olan ve tuzlu olandır..

Tatlı denizin bir kolu meşrık canibine ayrıldı.. Orada, yer bitkilerine karıştı.. Onun güzel kokusu çıktı..

Ve bu kol: Tek başına bir deniz oldu..

Sonra.. O tatlı sudan bir kol daha ayrıldı.. Bu da mağrip canibine kaydı.. Tuzlu suya yakın olduğu için tadı karıştı.. Karışık bir su oldu..

Bu da kendi başına bir deniz oldu..

Gelelim tuzlu denize..

Bundan üç kol çıktı..

Bir kol, arzın ortasında durdu.. İlk tadı ile tuzlu kaldı.. Hiç değişmedi.. Bu tek başına bir deniz olarak kaldı..

Bir cetvel Yemen tarafına ayrıldı. Ki bu: Cenup tarafına düşer. Bu suya, kaldığı arzın tadı galip geldiği için, ekşi olarak kalmıştır..

Bu da tek başına bir denizdir..

Bunun bir kolu da, Şam tarafına gitti.. Burası da şimal tarafına düşer.. Bu suya da kaldığı arzın tadı karışınca, acı oldu.

Burası da tek başına bir denizdir..

Bu deniz, kaf dağını, yeri ve içindekileri tümden kuşatmıştır.. Bu deniz Kendine has bir tadla bilinmez..

Lâkin güzel bir kokusu vardır. Onu koklayan kimsenin, hali ile kalması imkânsızdır.. Onun güzel kokusundan ölür..

İşbu deniz bahr-i muhittir.. Bu denizin dalga sesleri duyulmaz.

Bu işaretleri anla.. Bu ibarelerde sakladığım manaları anla..

•

Şimdi ben..

Burada toplu halde anlatılanları, sana ayrıntılı anlatmak istiyorum..

Bu tafsilata garip cümlelerle, Allah'ın sırlarını bırakacağım.

TATLI DENİZ

Bunun içimi güzeldir.. Terkib şekli kolaydır..

Havasa da anlatılır; avama da ..

Fikirler ve fehimler onunla ilgilenir..

Uzaktaki ondan bir şeyler elde eder; yakındaki de.. Zayıfı da faydalanır; kuvvetlisi de..

Beden ölçüsü onunla kıvamını bulur..

Din kanunu onunla hükmünü sürdürür..

Rengi beyazdır; yapısı şeffaftır..

Bunun geçitlerinden yaşlısı da geçer; çocuğu da..

Onun sofralarında arayan bulur.. Aradığını bulup doyan da vardır..

Buranın balıkları, yumuşak başlıdır.. Avlanmaya yakındır..

Bu balıklar tazime dayalı ihtiram nurundan yaratılmışlardır..

Bu denizde, helâl haramdan daha açıktır..

Zâhir hükümlerde onunla bağlantı kurulur.

Evvelin de, âhirin de işi, onunla yararlı hale gelir..

Orada çok sefere çıkılır; tehlikesi azdır..

Oranın gemileri bozulmaz.. Binenler onun dalgasında boğulmaz..

Orası kaçanın necat bulacağı yerdir.. Talip kişinin arzularını bulacağı yoldur..

İbare sedeflerinden, işaret incileri oradan çıkar..

Kelime tuzaklarına tutulan, hikmet mercanları ondan görünür..

Gemileri taşınır.. İskeleleri bellidir; belirsiz değildir.. Dibi yakındır;
ama bataklığı uzaktır..

Orada sakin olanlar, çeşitli milletlere mensuptur.. Birbirleri ile ülfet ederler..

Oranın başkanları Müslümanlardır..

Oranın hâkimleri, ilmi ile âmil olan fakihlerdir..

Allah-u Taâlâ, nimet meleklerini onları korumaya memur kılmıştır..

Ve onları, oranın; hem ehl-i bastı, hem de ehl-i kabzı eylemiştir..

Bu denizin bilinen dört kolu vardır.. Kırk bin tane de kapalı kolu vardır..

Bilinen kolları şunlardır: Fırat, Nil, Seyhun ve Ceyhun..

Kapalı olanların çoğu, Hint, Türkmen arzındandır.. Habeş arzında iki kola ayrılır..

Bu denizlerin kapladığı yer ölçümü, yirmi dört senelik yoldur..

Ve.. bunlar, arzın her tarafına yayılmıştır.. Enine, boyuna kol atmıştır..

Ayrıca bu saklı denizin iki kolu daha vardır.. Bunun bir kolu**, ZAT-I İMAD'**a, bir kolu da **NUMAN'**a çıkar..

Bir deniz var ki: Enine yol tutmuştur.. Yerin karışık durumunda kendini göstermiştir..

İş bu deniz, ülkeleri imar içindir. Onunla nice nice işler yapılır..

İşbu deniz: Yolcuların önündedir.. Çalışanların elindedir..

Bir deniz var ki: Uzun meyillidir.. İrem'in Zat-ı İmad'ına akar.. mercanlar denizidir..Çeşitli incileri bulunur..

Bu işaretleri anla.. Bu ibarelerin irfanına var..

İş, hiç de, zâhirde anlatıldığı gibi değildir..

İşin önünü ve sonunu kapsamına alan Allahtır..

•

KOKMUŞ DENİZ

Buranın yolları çok zordur.. Yakın tehlikeleri vardır..

Burası **saliklerin yoludur..** Oraya yönelenlerin geçididir..

Bu yoldan geçip gitmek, herkesin meramıdır.. Ancak oraya
tam kullar vâsıl olur..

Bu denizin rengi alacadır.. Beyaz siyah karışımdır.. Garip bir oluşu vardır..

Bu denizin dalgaları ihsanın çeşitlerini saçar..

Oranın rüzgârları ise.. yeni yeni faziletler getirmektedir.. Güzel kokular ulaştırmaktadır..

Bu denizin balıkları katır kadar, develer kadar büyüktür..

Bunlar her türlü yükü ve ağırlığı, enfes inci beldesine taşırlar.. Ki oraya: Ancak, nice zorluklara katlanmadan varılmaz..

Ancak, o balıkları yola getirmek zordur.. ciddî bir gayretle elde edilirler.. avlanırlar..

Bunlara binme işine ancak, azimet sahibi güçlü kimseler nail olurlar.

Buranın rüzgârı açık şark denizinden eser..

Eser ve gemilerini selâmet sahiline ulaştırır..

Bu denizin ehli, işlerde doğruluğa sahiptir.. Sözlerde ve hallerde iman sahibidirler..

Orada sakin olanlar**: Âbidlerdir, salihlerdir, zahidlerdir..**

Bu denizden beka incileri alınır. Pâklık mercanları buradan çıkarılır..

Bu incilerle süslenenlere gelince.. Pâk olanlardır; temiz olanlardır; iyi huy sahibi olanlardır ve.. **hakikatı bulup ilâhî tecelliye nail olanlardır..**

İşbu denizin alanı: Beş bin senelik yoldur..

Bu deniz enine bir darlık içindedir.. Yerde uzayacak hali yoktur..

•

UZUN MEYİLLİ, İNCİLER DOLU DENİZ

Bunun rengi sarıdır..

Dalgaları oraya saplanmış kızıl kaya gibidir..

Herkes oradan içemez.. Herkes onun sarp yollarına giremez..

Bu deniz: Benzeri beldelerin hiç birinde görülmeyen bağlar, bahçeler ülkesi İrem'in denizidir..

Bu yola girmek zordur.. Zira, batağı tehlikesi çoktur.. **Müminlerden ancak, bazı tekler selâmetle çıkar.. Onun işine hâkim olan ancak, bazı itikadlı fertlerdir..**

Küffardan her kim o denizin gemisine binecek olsa.. boğulur ve inkisara uğrar..

Bu koca denizin canavarları, nice Müslümanların gemilerini parçalayıp batırdı..

Burada **gemilerini tamir edenler ise..** ancak, **yeterli akla sahip olanlardır..** Bunlar dahi, **şifa veren nakillerden kuvvet bulmuşlardır..**

Bunların dışında kalanlar, tehlikeyi gözünde büyütür.. Bu yüzden, faydayı, olduğu yerde kalmakta bulur..

Bu denizin balıkları çok illetlidir.. Hileleri de büyüktür.. Ancak, ibrişim ağla yakalanırlar.. Bu ibrişim dahi, yakîn hali olmalıdır..

Bu avlama işini üzerine alanlar dahi, mümin erkeklerdir..

Bu denizden **lahutî menşeli** inci çıkarılır**..**
Şehadete dayalı nasutî mercan toplanır ..

Bu denizin faydaları saymakla bitmez..

Zira sonu bulunmaz..

Burada helâk zorlu hüsrandır..

Öyle ki: Hem bedene tesir eder; hem de dine..

Bu denizde oturanlar**, küçük sıddıkıyet makamında olanlardır..** Ve.. büyük sıddıkıyet ehlinin gıdalarını taşıyanlardır..

•

Burada sakin olanları gördüm**.. İtikadları sağlamdı..**
İyi zanna sahip olduklarından, fitneye boyun eğmekten kurtulmuşlardı..

•

Allah-u Taâlâ, bu denizi korumak için, teshir meleklerini memur eylemiştir.. Bunlar da, beldelerin hiç birinde misli görülmeyen, bağlı bahçeli İrem ehlidir..

•

İşbu deniz dalgasını, yakınındaki bu beldeye vurur.. O belde ehli, buranın güzel balıklarından faydalanır..

Bu denizin kutru yedi bin senelik yoldur..

Amma, bir yolcu onu, bir uyuklama benzeri zamanda alabilir..

Bu deniz, şehrin uzununa kol kol yaygındır..

Oranın harap yeri de çok suludur; mamur yeri de..

•

TUZLU DENİZ

Bu denizin umumî bir kapsamı olup, tam bir devreye sahiptir..

Rengi mavidir.. Bataklıkları derindir..

Onun suyundan içen, susuzluktan ölür..

Onun **fena âleminde yürüyen helâk olur**..

Batı yanlarda ezel rüzgârları eser.. Yanlarında dalgalar çarpışır..

Orada yüzen selâmeti zor bulur..

Orada yola çıkan usulünü bilse de, bilmese de hidayeti bulamaz..

Meğer ki ona başarı elleri yardıma gele.. O zaman, o kimsenin gemisi bu derin denizde yolunu bulur..

Bu denizin gemileri ancak, seherlerde yola çıkar..

Oranın rüzgârları, ancak, sağ sol cümlesinden eser..

Oranın gemisi namus levhleri ile yapılmış; oranın dilince çivilenmiştir..

Oranın yolunda fikirler sapar.. Onun derinliklerinde kalbler çarpmaya başlar..

Oranın gemileri çok zorlukla karşı karşıyadır.. Yorgunluğu ve helâkı çoktur..

Oradan ancak, bazı tekler kurtulur..

Onun tehlikeli yerlerinden bazı fertler necat bulur..

Bu denizin tehlikeli yaratıkları; gemiyi de, içindekilerle yutabilir..
Oturanı da, yürüyeni de öldürür..

O denizdi sefere çıkan, her yönden bir milyon tehlike ile karşılaşır..

Burada **helâl ile haram bir renktir..**

Orada sonuca varmanın menşei karışıktır..

Onun derinliğinin sonu, âhirini tayin için bir ön yoktur..

Burada yüzmeye ancak, yeterli azme sahip olanlar güçlüdür..

Oranın incisini ancak, yüce himmet sahipleri toplayabilir..

Buranın işi**, hakikat mahsulü** üzerine bina edilmiştir.. Aslı ve dalları da,
işe göre kurulmuştur..

Oranın dalgaları birbirine çarpar.. Çırpıntıları yıkıcıdır.. Şiddetli halleri
koca kocadır..

Oranın yağmur bulutları birikmiştir..

Ora ehli için, parlak yıldızlardan başka delil yoktur..

Gemi limanları için, karanlık çöllerden başka bir yer yoktur..

Oranın balıkları, sair mahluklara benzer..

Oranın canavarları, çeşitli zehirler saçarlar..

Allah-u Taâlâ, bu denizin hasenelerini, **KADİR** ismi nurundan yarattı..
Ve onu: Bu zâhir için, hikmet hakikati eyledi..

Bu denizin yüzücüsü, eğer onun meddi ve cezrinde selâmet bulursa..
sedef boşluklarında eşsiz inciler çıkarır..

Allah-u Taâlâ **buranın sakinlerini:** Yüce **himmet sahibi, mele-i alâdan bir taife kıldı..**

Ve.. Vahiy meleklerini burada kalanları korumaya memur kılmıştır..

•

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ,kıdem sıfatı ile, o demde var olan yakuta nazar ettiği zaman:
Bu deniz o yakutun güzellik nurundan meydana geldi..

Bu sebeple onun kolları olan tatlı su, suretidir; hayatıdır..

O yakut su olunca, iki deniz meydana geldi: Zulmet ve ziya..

Bu iki denizin birleşeceği yerde, Allah-u Taâlâ, aralarına bir berzah koydu..

Bu berzah: Hayat suyudur.. Bu berzah icabı sular birbirine karışmaz.. İşbu hayat suyu iki denizin birleştiği yerdedir..İki hükmün, iki emrin karşı karşıya geldiği yerdedir..

Bu kaynak bir sudur.. Mağrib canibinden akar.. Burası:

- Mağrib-i Ezyel..

Diye isimlendirilen yere yakındır..

İki denizin birleştiği yerde, Allah-u Taâlâ'nın yarattığı bu suyun özelliği odur ki: Ondan içen ölmez..

Onda yüzen, behemut balığının ciğerinden yer.. Behemut ise.. bu tuzlu denizde yaşayan bir balıktır ki; ilkten: Allah-u Taâlâ ona dünyayı ve içindekileri yükledi..

Allah-u Taâlâ, arzı serdiği zaman, onu: Berhut nam öküzü dahil: Behumut nam balığın sırtına yükledi..

Allah-u Taâlâ'nın:

- "Seranın – yaş toprağın – altındakini.." (20/16)

İşareti bu manayadır..

- "İki denizin birleştiği yer.." (18/60)

Âyeti de bu manaya işarettir..

Bu su, o sudur ki: Musa a.s. ile Hızır a.s. bunun kenarında buluştular..

Şunun için ki: Allah-u Taâlâ, Musa'ya a.s. vaad etmişti.. Kendisini iki denizin buluştuğu yerde, kullarından biri ile buluştursun diye..

Bu sebeple Musa a.s. ve adamı, yiyeceklerini alarak yola çıktılar..

İki denizin birleştiği yere vardıkları zaman, Musa'nın a.s. onu tanımasına bir yol vardı.. O da, adamın taşta unuttuğu balık..

O anda denizin suyu uzaktaydı.. birden dalga gelip taşa vurunca, balığa da değdi..

Balığa ulaşan bu su: Onun hakikî hayatı oldu..

Balığın bu durumunu Musa'ya a.s. adamı söylemeyi unuttu. Bu yüzden yol sarpa sardı..

Hatırlayıp söylediği zaman, bu işe Musa şaştı.. Ateşte pişip ölen balığın canlanmasına hayret etti..

Bu adamın ismi Yuşa b. Nun idi..

Şemsî seneye göre: Yuşa, Musa'dan a.s. büyüktür..

Bunların hikâyeleri meşhurdur..

Biz bunu daha geniş bir şekilde**:**
MUSAMRE-İ HABİB, MÜSEYERE-İ SAHİB, nam eserimize anlattık..

Orada okuyup, düşünüle..

•

İskender, Eflatun'un şu:

- Bir kimse, hayat suyundan içerse ölmez..

Sözüne dayanarak, bu sudan içmek için yola çıktı..

Eflatun, gitmiş, o yere varıp, bu sudan içmişti..

Bu günümüze kadar da hayattadır.. Dravend nam dağda kalmaktadır..

Aristo, Eflatun’un talebesidir.. İskender’in de hocası idi..

İskender’e bu yolculuğunda arkadaşlık etti.. İki denizin birleştiği yere kadar gittiler..

Zulmetler arzına vardıkları zaman, yollarına devam ettiler.. Yanlarında askerden bir mikdar vardı..

Diğerleri, Sebat nam şehirde kaldılar.. Burası, güneşin doğduğu yerin son hududu idi..

Hızır da a.s. İskenderi’in askerleri arasındaydı..

Bir süre yola devam ettiler.. Bu gidişin süresi bilinmiyor.. Nekadar gittiklerini idrâk mümkün olmuyor.. Sahil boyu gidiyorlardı..

Hangi konağa inseler orada bu sudan içiyorlardı..

Bu seferin uzunluğundan yorulunca, dönüşe geçtiler.. Askerlerin durduğu yere doğru döndüler..

İki denizin birleştiği yere gitmişlerdi..

O yollarının üzerinde idi: Ama anlayamadılar..

Onun yanında durdular; ama hiçbir nişanı olmadığı için, orada konaklamadılar..

Ancak, Hızır a.s. bir ilham aldı..

Bunun üzerine bir kuş aldı, kesti; bacağına da bağlamıştı..

Ayakları suda yürüyordu..

Bu yere geldiği zaman, kuş depreşmeye ve titremeye başladı..

Hemen orada durdu; bu sudan içti.. yıkandı; yüzdü.. Ancak,
bu durumu gizledi..

Amma, Aristo Hızır'a baktığı zaman, kendileri dışında suya kavuştuğunu anladı..

Bundan sonra, ölünceye kadar, Hızır'ın a.s. hizmetine girdi..

Aristo ve İskender, Hızır'dan a.s. önemli bilgiler edindiler..

•

Bilesin ki..

Hayat gözesi, zata bağlı hakikatın bu varlıkta zuhurundan ibarettir..

Bu işaretleri anla.. bu ibarelerin remizlerini çöz..

İşi, ancak **kendi öz kaynağında ara.. Ama, benliğinden çıktıktan sonra..**

Umulur ki bu yolda:

- "Onlar diridirler.. Rab'ları katında rızıklanırlar.." (3/163)

Âyeti ile onların derecesine ulaşırsın..

Ve.. o vakit sana: Onların hizbinden olma yolu açılır..

Musa'dan, Hızır'dan, İskender'den murad **sen** olursun.. Keza,
zulmetlerden de, ırmaktan da..

•

Bilesin ki..

Daha önce de anlatıldığı gibi, Allah-u Taâlâ, Hızır'ı a.s. :

- "Ona ruhumdan ufledim.." (15/29)

Manasına gelen, âyetin hakikatinden yarattı..

Böylece o: Allah'ın ruhudur.. Dolayısı ile kıyamete kadar yaşar..

Onunla buluştum..

Bu bahr-i muhitte olanları ondan naklen anlatıyorum..

•

Bilesin ki..

Anlatılan bu bahr-i muhit, ondan ayrılan da **KAF** dağı yolu ile,
dünyaya gelir ki, tuzludur..

Yine o denizden gelip, **KAF** dağında birleşen ise.. bu tuzlu suyun
ötesindedir.. Ki o: Güzel kokulu kızıl denizdir..

Yine **KAF** dağının arkasından gelen, dağa birleşen ise.. yeşil denizdir..

Bunun suyu öldürücü zehir gibidir..

Bundan bir damla içen, o dem ölür.. O dem fena bulur..

Yine o denizden gelen ve **KAF** dağının arkasına düşen, ayrılma, kapsama şümulü ile; mevcudata hüküm geçiren deniz ise.. karadenizdir..

Tadı bilinmez.. kokusu da belli değildir.. Onu hiç kimse bulamaz.. Ancak, haberler onu anlatır..

O da böyle bilinir.. İzlerinden bir mesafe kat edilir..

Ve.. gizlenir; açıklanmaz..

•

K I Z I L   D E N İ Z

Bunun yaydığı koku, halis miske benzer..

Burası: Koca dalgalı, en büyük deniz olarak bilinir..

Bu denizin sahilinde bazı erkek müminler gördüm..

Bunların ibadeti**, yalnız,** halkı Hakka yaklaştırmak idi.. Yaratılış sebepleri buydu..

Bir kimse bunlarla otursa, arkadaşlık etse.. bu kalışı kadar Allah'ı bilir.. Onların seyrince Allah'a yakınlık kazanır..

Onların yüzleri doğan güneş, çakan şimşek gibi idi.. Çöl sahralarda şaşıran, onlarla aydınlanır.. deniz derinlerinde kaybolan onlarla hidayeti bulur..

•

Burada sakin olanlar, bir sefere çıkmak istedikleri zaman, o denizin

balıklarına ağ kurarlar.. Onlardan yakaladıklarına da biner giderler..

Zira onların binekleri, bu denizin balıklarıdır..

Kazançları ise.. bu denizin incisi, mercanıdır..

Ancak, ora sakinleri, bu balıkların üzerine binince; bu denizin kokusunu alıp bayılırlar.. Kendilerine gelemezler.. O denizde binekle oldukları süre, bu his âlemlerine dönemezler..

O balıklar bunları alır, sahile doğru götürür.. Sahil yerlerinden birine atar..

Bu şekilde sahile vâsıl olunca da, akıllanırlar.. Hâsılatları kendilerine görünür..

O kadar acaip garaip şeyler bulurlar ki: Sayılamaz.. Onlardan anlatılan, azın dahi azıdır..

Zira onları ne bir göz görmüştür; ne kulak duymuştur; ne de bir beşer kalbine onların hatırası gelmiştir..

•

Bilesin ki..

Bu denizin dalgaları vardır.. O dalgalardan her biri, bu yerle sema arasını bir milyon kere doldurur.. yine de bitmez..

Eğer kudret âlemi, bu denizi almasaydı; bu varlık âleminde ondan gayrı bir şey bulunmazdı..

•

Allah-u Taâlâ**, KERRUBİYYUN** melekleri, bu denizi korumaya memur eyledi.. Bunlar, o denizin kenarında dururlar.. Ortasında onlar için duracak

bir yer yoktur..

Bu denizin sakinleri, oranın balıklarıdır; bir de, onlar misullu hayvanatı..

•

YEŞİL DENİZ

Buranın tadı acıdır**.. Ölüm kaynağıdır; boğulma yeridir..**

Burası: **Ulema** katında hayır sıfatlarla anılır. **Ârifler** katındaysa en güzel isimler verilir..

Bu denizde balık yoktur..

Bu denizde gemi yürüten ölür..

Bu denizi gördüm.. İtminan veren emin bir yerdi..

Bu o şehirdi ki: Musa ve Hızır a.s. oraya varmıştı..

Oradan yemek istemişlerdi.. Ama, ora halkı onları misafir etmekten çekinmişti..

Şundan ki: İkisi de fukara elbisesi giymişti..

Bura halkı ise.. ancak, sultanlara, emirlere yemek yediriyorlardı..

•

Ora halkını bu denizde yürümeye aşık buldum.. Bu işin sevdasına kapılmış gördüm..

Bu sebepledir ki:

Her yılbaşı toplanırlar.. Bu toplantı günü de, onlar için bayramdır..
Orada her renkten ata binerler.. Yeşil, kırmızı, sarı ve daha başka renk atlara binerler..

Kendilerini onların üzerine bağlarlar..

Aynı şekilde atın gözlerini de bağlar o denize yaklaşırlar..

Kim atını denize sürse**.. at da ölür; kendi de..**

Ama deniz kenarına varıp da atı oraya girmeden gelirse.. sağ döner..

Ancak, hali böyle olan bir kimse, kendisini: Kaybetmiş, dönek, kovulmuş, küsülmüş sayar..

Bundan sonra, bir başka at, alır.. Besler, büyütür.. Ertesi seneye hazırlar..
Geçen sene yaptığını aynen yapar**.. Taa, ölünceye kadar..**

Onlardan her birinin denize olan aşkı, pervanenin aydınlığa olan aşkı gibidir..
Devamlı olarak kendini oraya atmak ister.. **Taa, orada ölüp gidinceye kadar..**

•

KATI KARA DENİZ..

Buranın sakinleri tanınmaz.. Balıkları bilinmez..

Oraya **vuslat muhaldir..** Hâsılatını elde etmek mümkün değildir..

Çünkü o deniz: Turların, kürelerin, devirlerin taa, ötesindedir..

Ne acaibinin nihayeti vardır; ne de garaibinin bir sonu..

Ölçüler ondan yana kusurlu kalır.. Acaibi o kadar fazladır ki.. muhale benzer..

Burası, o zat denizidir ki**.. sıfatlar önünde şaşkına dönerler..**

Burası hem vardır; hem yoktur.. Hem bellidir; hem kaybolmuştur..

Hem bilinendir; hem bilinmeyen.. Hem hükmen bilinendir; hem naklen..
Hem varlığı kesindir; hem de akla dayalıdır..

Onun **varlığı yokluğudur.. yokluğu varlığı..**

Önü sonunu kapsar.. Batını zâhirine dayalıdır..

Onda olan **idrâk** olunamaz.. Hiç kimse ne olduğunu bilemez ki..
hakkını ödeyebilsin..

Bu denize fazla dalmayalım..
Oraya dalmaktan ve onu beyandan yana dizginleri tutalım..

Allah.. Hak söyler..

Doğruya hidayet eden odur..

Güvenilecek makam odur..

İnsan-ı Kâmil 63/1. Bölüm (Sair Dinler ve İbadetler)

Abdûlkerîm Ceylî

Hazırlayan : Nuran Çelik

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

BÜTÜN HALLERİN VE MAKAMLARIN NÜKTELERİ

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ, bütün varlıkları, ancak kendisine ibadet için yarattı..

Dolayısı ile, onların istidatları budur; yaratılış sebepleri de buna göredir..

Asalet cihetinden, bu böyledir..

•

Bu varlıkta bulunan her şey: Hali ile, sözü ile, fiili ile ancak, Allah'a ibadet eder.. Belki de**, zat'ı ile, sıfatı** ile ibadet eder**..**

Bu varlıkta bulunan **her şey: Allah'a itaat eder**..

Bu mana şu âyet-i kerime ile sabittir:

- "İkiniz de, isteseniz de, istemeseniz de geliniz.."

Dedi;

- İsteyerek geldik..

Dediler.." (41/11

Bu hitap, semalara ve yeredir..

Semalardan murad, **oranın ehlidir..**

Yerden murad ise**..** **oranın sakinleridir..**

Bu manada, Allah-u Taâlâ, bir başka âyet-i kerimede şöyle buyurdu:

- "İnsanları ve cinni ancak, bana ibadet etsinler diye yarattım.." (51/66)

Resulullah S.A. efendimizin:

- "Herkes, niçin yaratılmış ise.. Ona müyesser olur.."

Manasına gelen hadis-i şerifi de, onların ibadet ettiklerine şahadet eder..

Çünkü**: Cin ve insanlar, Allah'ın ibadeti için yaratılmışlardır..**
Bu ibadet işi de, onlara kolay gelir..

Zira onlar: Zarurî olarak, Allah'ın kullarıdır..

Lâkin: İsimlerin ve sıfatların iktizası değiştikçe**,** **ibadetler** de değişik olur..

Çünkü: Allah-u Taâlâ**, HADİ,** ismi ile nasıl tecelli ediyorsa**.. MUDİLL,** ismi ile de tecelli eder..

Sonra**.. MÜN'İM** isminin eseri nasıl gerekli ise**.. MÜNTAKİM,** isminin zuhuru da gereklidir..

İsimlerinin ve sıfatlarının erbabı değiştikçe, insanlar da hallerinde değişmektedirler..

Nitekim, bu manada Allah-u Taâlâ şöyle buyurdu..

- "İnsanlar, tek ümmetten ibaretti.." (2/213)

Yani: Allah'ın kulları idiler.. Onun taatına göre yaratılmışlardı..
Aslî fıtratları bu idi..

- **“Allah-u Taâlâ onlara, müjdeci ve korkutucu peygamberler gönderdi..”**
(2/213)

Yani: Peygamberlere uyan**, HADİ** ismi cihetinden ona ibadet etsin diye..

Peygamberlere muhalefet eden ise.. ona **MUDİLL** ismi cihetinden ibadet etsin diye..

•

İşte.. yukarıda anlatılan mana icabıdır ki: İnsanlar çeşit çeşit oldu..

Miletler fırka fırka ayrıldı.. Bundan da mezhepler meydana çıktı..

Durum böyle olunca, her taife kendi bildiğinin doğruluğuna zahib oldu..

İsterse bu âlem başkasının gözünde hatalı olsun.. Allah-u Taâlâ, onu güzel eylemiştir..

Ta ki: Onlar bu halleri ile, yaptıkları işin müessir sıfatının iktizası, kendisine ibadet edeler..

İş bu manaya, şu âyet-i kerime delâlet eder:

- **“Hareket eden her şeyin, nasiyesinden, ancak Allah-u Taâlâ tutmuştur..”**
(11/56)

Yani**:** **Onlara yaptıran** odur.. **Bu yapış da onun muradına göre olmaktadır.. Bu muradı ise.. aynen onun sıfatının iktizasıdır..**

Sonra..

Allah-u Taâlâ onları**,** **isimlerinin ve sıfatlarının iktizasınca** hesaba çeker**..**

Bir kimse, onun rububiyetini ikrar ederse.. ona bir menfaatı olmaz..
Aynı şekilde, onu inkâr edenin inkârı da bir zarar vermez..

Allah-u Taâlâ'nın kemâli icabı, ibadet çeşitlerinden neyi hak etmişlerse.. ona göre, onlarda tasarruf eder..

Hâsılı**: Vücudda olan herkes, Allah'a ibadet eder..** Yüce Allah'ın şu emrine mutidir..

- "Her şey, ona hamdle, tesbih eder.. Ama onların tesbihini anlayamazsınız.." (17/44)

Zira onların tesbihine**: Muhalefet, masiyet, küfür vb. isimler verilir..** Bunların tesbih oluşunu ise.. herkes anlayamaz..

Sonra.. burada:

- "Anlayamazsınız.." (17/44)

Nefyi cümle üzerine gelmiştir.. Bu manaya göre bazıları anlayabilir. Yani:

- "Onların tesbihini anlayamazsınız.." (17/44)

Toplu olarak, ezcümle söylenmiştir ki:

- Bazıları anlayabilir..

Demektir..

•

Bilesin ki..

Allah-u Taâlâ, bu âlemi yarattı.. Âdem'i cennetten indirdi..

Âdem dünyaya inmeden önce, bir velî idi..

Dünyaya indikten sonra, Allah-u Taâlâ ona nübüvvet verdi..

Nübüvvet ise.. teşridir; tekliftir..

Dünya dahi, âhiretin aksine teklif yeridir..

•

Âdem orada velî idi.. Çünkü orası, keramet, müşahede yeri idi..
Bu ise.. Velâyet halidir..

Bundan sonra.. babamız Âdem kendi özünde velî oldu.. Taa, zürriyeti zuhur edinceye kadar..

Böyle olunca, onlara Resul olarak gönderildi.. Allahın emrini onlara talim eder oldu..

Allah-u Taâlâ'nın ona indirdiği suhuf vardı..

Çocuklarından onu okuyup öğrenen zarurî olarak iman etti.. Zira onda, öyle açıklamalar vardı ki: Düşünen bir kimsenin onu reddetmesi mümkün değildi..

İşbu zümre, ona iman edenlerdi..

Ancak, onu öğrenmekten geri kalarak, kendi lezzetine dalıp hevasına tabi olanı, gaflet zulmeti alır; dünya gururuna daldırır..

Bundan sonra da alır; inkâra ve imansızlığa götürür..

Yani: Allah-u Taâlâ'nın Âdeme indirdiği o suhufta bulunanları, inkâra ve imansızlığa..

Bunlar küffar güruhudur..

•

Sonra..

Âdem vefat etti..

Zürriyeti de parti parti ayrıldı..

Bir zümre, Âdem'in a.s. Allah'a yakınlığına inandı.. Bu inanışı onu, Âdem'in suretinde taştan bir heykel yapmaya kadar götürdü..

Bunu yapmakla zannına göre, ona hizmet vazifesini koruyordu..

Devamlı o heykeli müşahede etmek sureti ile, ona sevgi yolunu koruyordu.. Belki, kendisi de bu yoldan Allah'a yakınlık peydah ederdi..

Zira o biliyordu ki: Hayatta Âdem'e a.s. hizmet, Allah'a yakınlık vesilesidir.. Sandı ki: Âdem'in heykeline hizmet de aynı şeydir..

Bunlardan sonra bir başka zümre geldi..

Bu yeni gelenler, hizmet anlayışını kaybettiler.. Doğruca, yapılan suretin kendisine ibadet ettiler.. Bunlar: Putlara tapanlardı..

•

Bunların dışında kalan bir tayfa da, akılları ile kıyas yoluna saptılar.. Bu sapış sonunda; puta tapanları tezyif ettiler..

Bunlardan bir kısmı dedi ki:

- Bizim, dört tabiat unsuruna ibadet etmemiz icab eder.. Zira **âlem: Hararet, bürudet, yübuset ve rütubetten ibarettir..**

Asıl olana ibadet etmek, fer'e ibadet etmekten daha uygundur.. Putlar, ibadet eden kimsenin fer'idir.. Zira, onun aslı ibadet edendir.. Yani: Kendisi yapmıştır..

İşbu kıyas sonunda, tabiî unsurlara ibadet etmeye koyuldular..

Bunların adı**: Tabiiyyun,** oldu..

•

Anlatılanların dışında kalan bir zümre de, yedi yıldıza ibadet yoluna gittiler..

Dediler ki:

- **Hararet, bürudet, yübuset ve rütubet**ten hiç biri, tek başına hareket edecek durumda değildir.. Dolayısı ile, bunlara ibadette fayda yoktur..

En uygunu bu **yedi yıldıza** ibadet etmektir..
Bu yedi yıldız şunlardır**: Zuhal, Müşteri, Merih, Şems, Zühre, Utarit, Kamer..**

Zira bunların her biri, kendi başına hareket edebilir durumdadır..
Varlıktaki müessir bir hareketle, kendi felekinde seyreder..

Dolayısı ile**, bazan faydalı olurlar; bazan da zararlı olurlar..**

En iyisi kendine has tasarrufu olana ibadettir..

Sonra.. bu yıldızlara ibadete koyuldular..

Bunlar**, felsefecilerdir..**

•

Bunlardan bazıları dahi**, nura ve zulmete** ibadet yoluna gitti..

Bunlar şöyle diyorlardı:

- Yalnız nurlara ibadet, öbür yanı yitirmektir.. Zira bu varlık:
Nur ve zulmete inhisar eder.. Ama en uygunu, bunlara ibadet etmektir..

Bunun üzerine mutlak nura ibadet yolunu tuttular.. Ama, yıldız veya başka bir ayırım yapmadılar..

Ve.. mutlak zulmete ibadet ettiler. Nasıl tecelli ederse etsin;
hiçbir ayırım yapmadılar..

Nurun adına:

- Y e z d a n..

Dediler.. Zulmetin adına da:

- E h r e m a n..

Dediler..

Bu tayfanın adı da: Saneviye'dir..

•

Bunların dışında bir tayfa ise.. **ateşe** ibadet yoluna gittiler..

Şöyle dediler:

- Hayat, hararet-i griziyeden ibarettir.. Ve bu: Manadır.. Bunun sureti ise.. varlıktır.. O da ateştir.. Ve o: Tek başına varlığın aslıdır.

Bundan sonra.. ateşe ibadet ettiler..

Bunlar **Mecusîlerdir..**

•

Bunların dışında kalan bir tayfa da, başlıca ibadeti terk ettiler..

Böyle etmelerinin sebebi, şu yoldaki kanatları idi:

- İbadet faydasızdır**.. Zaman, ilâhî fıtrat yönünden neyi icap ettiriyorsa.. onu meydana getiriyor..** Bu yolda olan olur..

Durum böyle olunca ancak; İçindekini dışa atan rahimler vardır.. Bir de, onları tutan yer..

Bu zümrenin adı: Dehriyyun'dur..

Ayrıca: Mülhidler, ismi dahi verilir..

•

Gelelim kitap ehline..

Bunlar fırka fırka ayrılır.. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

BERAHİME:

Bunlar, İbrahim a.s. dini üzerine oldukları kanaatındadırlar.. Onun zürriyetinden olduklarını sanırlar.. Bunların kendilerine has ibadetleri vardır..

YAHUD:

Bunlar, Musevî'lerdir..

NASARA:

Bunlar da İsevî'lerdir..

MÜSLÜMANLAR:

Bunlar da, MUHAMMEDÎ'lerdir..

Bunlar on millete ayrılır.. Bu on millet, çeşitli milletlerin aslıdır.. Teferruata geçilecek olsa, bitmez.. O kadar ki çoktur..

Hepsinin dayanağı şu on millettir:

1. **Küffar**..
2. **Tabaiyye**..
3. **Felâsife**..

4. **Seneviye**..
5. **Mecus**..
6. **Dehriyye**..
7. **Berahime**..
8. **Yahud**..
9. **Nasara**..
10. **Müslimun**..

Bu anlatılan taifeden hangisi olursa olsun; Allah-u Taâlâ: Bir kısmını, cennet için; bir kısmını da, cehennem için yaratmıştır..

Hele geçmiş zamanlardaki küffara bir bak: O zaman da peygamberlerin daveti ulaşmayan bölgelerde oldukları halde, yine ikiye ayrılmışlardır..

Onların bir kısmı hayır işlemiş; Allah-u Taâlâ, cennet mükâfatı vermiştir..

Bir kısımları da şer işlemiş; Allah-u Taâlâ cehennemle cezalandırmıştır..

Kitap ehlinin durumu da budur..

Şeriat gelmeden evvel, onlar için **hayır şuydu:**
Kalblerin kabullendiği, nefislerin sevdiği, ruhların hoşlandığı..

Şeriat geldikten sonra da, onlar için hayır şu oldu:
Allah'ın kullarının **ibadet emrine uyması..**

Şeriatın nüzulünden önce şer ise.. şu idi:
Kalblerin kabul etmediği, nefislerin kötü gördüğü, ruhların acı duyduğu..

Şeriatın nüzulünden sonra ise.. şer: Allah'ın kullarına yasak ettiği şeyler oldu..

•

Bütün bunlar, Allah'a ibadet ederler.. Ama, nasıl ibadet etmeleri uygun ise, öyle..

Zira onları**, Allah-u Taâlâ zatı için yaratmıştır.. Kendileri için değil..**

Onlar, hakkı olduğu şekilde, Yüce Hakkındır..

•

Sonra..

Sübhan olan Yüce **Allah, bütün bu milletleri: İsimlerinin, sıfatlarının hakikatı olarak** yaratmıştır**.. Hepsine zatı ile tecelli eylemiştir..**

Bu sebeple**: Bütün zümreler, ona ibadet ederler..**

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

KÜFFARA GELELİM:

Bunlar, bizzat **Allah'a** ibadet etmektedir..

Şöyle ki: Sübhan olan yüce **Hak baştan sona, bu varlığın hakikatıdır..**
Küffar da bu varlık cümlesinden sayıldığına göre.. onların hakikatı odur..

Onlar, kendileri için bir RABB olmadığı yolunda inkâra sapıp kâfir oldular..

Bu böyledir.. Çünkü, Allah-u Taâlâ onların hakikatidir.. Onun için
bir RABB olamaz**..** **Mutlak RABB kendisidir..**

Böylece onlar, aynen zatları neyi gerektiriyorsa.. ona göre ibadet ettiler..

•

PUTA İBADET EDENLERE GELELİM:

Bu dahi, yüce **Hakk'ın varlık sırrına** dayanır..

O: Hülulsüz, katıksız olarak, vücud zerrelerinin her birinde,
kemâli ile vardır..

Bu açıdan, Yüce **Allah, onların ibadet ettiği putların dahi hakikatıdır..**

Bu manaya göre: Ancak Allah'a ibadet etmiş olurlar..

Bunun böyle olması onların bilmesine muhtaç değildir.. Aynı şekilde,
onların niyetlerine de muhtaç değildir..

Zira: Hakikatlerin gizliliği nekadar uzarsa uzasın; elbette iş neyse..
onun üstünde açık zuhurları zarurîdir..

•

Şu mana da, onların içten Hakk'a tabi olduklarının sırrıdır..

Şöyle ki: Onların kalbleri, bu işte hayır olarak lehte onlara şehadet eder..
İtikadları da bu işin hakikatına bağlıdır..

Bu mana ise.. Kulunun ona ait zannıdır..

Bu manada, şu hâdis-i şerif önemlidir:

- "Müftüler fetva verse dahi; kalbine danış.."

Bu kalb fetvası umumî manadadır.. Hususî kalb fetvasına gelince..
O zaman iş değişir..

Her kalb doğru fetva veremez.. Her kalbden fetva sorulmaz.. danışılmaz..

Bundan bazı kalbler murad edilmiştir; hepsi değil..

Bu, itikada dayalı incelik; onların yaptığı işin hakikatına uygundur..

Onları, bu yoldan hakikat, işin zuhuruna çeker götürür.. ama âhirette..

Allah-u Taâlâ bu manada şöyle buyurdu:

- "Her cemaat, kendilerinde olanla şendir.." (30/32)

Yani: Dünyada da böyledir; âhirette de..

Bu böyledir.. Çünkü: İsim müsemmadan ayrılmaz..

Onları şenlikle isimlendiren odur.. Onları, bu şekilde vasıflandırdı..

Bu vasıf ise.. mevsufa mugayir değildir..

Ancak:

- Her cemaat, kendilerinde olanla şen oldu..

Denseydi.. o zaman, bu fiil sıgası ile gelmiş olurdu.. Yukarıdaki manaya aykırı düşerdi.. Muzari sığası ile:

- Ş e n o l u r..

Deseydi.. o zaman, arada bir açıklık olurdu..

Amma, isim böyle değildir.. O, sürenin devamını gerektirir..

Yani: Onlar, dünya hayatında yaptıkları ile şendirler.. Âhirette ise.. halleri ile şendirler.. Ellerinde bulunanla daimî bir şenlik içindedirler..

Bu mana icabıdır ki: Dünyaya geri çevrilseler; yine kendilerine yasak edilen şeyi yaparlar.. Yaptıkları işin sonucunu azap bildikleri halde..

Zira o işte, bir lezzet, lütuf bulurlar.. Bu lezzet dahi, o azapta bekalarının

sebebidir..

Zira Hak Taâlâ’nın rahmeti icabıdır ki:

Kuluna âhiret azabı dilediği zaman, onun için bu azapta gizli bir lezzet yaratır. Azap görenin cesedi de, ona aşık olur..

Böyle olur ki: O azaptan Allah’a ilticası ve o azaptan Allah’a sığınması yerinde bir şey olmaya.. O lezzet , onun için var oldukça azap içinde kala..

Ama Allah-u Taâlâ, onun azabını hafifletmeyi dilediği zaman, o lezzeti yitirir.. O zaman rahmete yönelmeye muztar kalır..

Allah-u Taâlâ’nın şanı odur ki: Muztar kalmışın duâsına icabet ede..

İşbu durumdaysa.. o kulun azaptan Allah’a ilticası ve ona sığınması yerinde olur.. Hak Taâlâ ise.. onun sığınmasını kabul buyurur..

•

Yukarıda anlatılan mana icabıdır ki: Küffarın Allah’a ibadeti zatîdir.

Onların bu şekilde ibadeti, her nekadar kendilerini saadete götürür ise de.. dalâlet yoludur..

Dalâlet yolu olması da, o yoldan saadet husulünün uzadığıdır..

Zira o yoldan gidene**, hakikatler inkişafı,** ancak âhiretin azap tabakalarına girdikten sonra mümkündür..

Bunların tümü, dünyada **tabiat ateşi** tabakalarına dalmasının cezasıdır.. **Beşeriyeti icabı** onlara**, sözle** dalmıştı**; işle** dalmıştı**; halle** dalmıştı..

Bu cezasını bitirdikten sonra, Allah’a vardıran yolunu da kat etmiş olur..

Bunun böyle oluşu, kendisine gelen nidanın uzaktan oluşudur..

Ancak**, bu hallerden sonra, ilâhî saadetine nail olur.. İlk adımda yakınlık bulanların erdiğine erer..**

Bu ilklere yakından nida gelmiştir..

A n l a..

•

TABİATÇILARA GEÇELİM:

Bunlar, Allah-u Taâlâ'ya dört sıfatı cihetinden ibadet ederler..

Bu **ilâhî dört sıfat** şunlardır**: Hayat, ilim, kudret, irade..**

Bunlar, vücud binasının aslıdır.. Hararet, bürudet, rütubet, yübuset ise.. o dört sıfatın, bu kâinat âlemindeki zuhur yerleridir..

Rütubet**, hayatın** zuhur yeridir..
Bürudet**, ilmin** zuhur yeridir..
Hararet**, iradenin** zuhur yeridir..
Yübuset**, kudretin** zuhur yeridir..

Bütün bu zuhur yerlerinin hakikatı ise.. anlatılan sıfatların sahibi olan Yüce Sübhan'dır..

•

Anlatılan zuhur yerlerinde var olan, bu ilâhî incelik, sair tabiatçıların ruhlarına da açılınca; bu ilâhî dört vasfın eserini de, gördükten sonra..

Bu varlığı: Hararet, bürudet, yübuset ve rütubete bağladılar..

Ve.. kabiliyetler, ilâhî istidat ciheti ile bildi ki: Anlatılan sıfatlar, bu suretlerin manasıdır..

Yahut:

- Bu kalıpların ruhudur..

- Bu zuhur yerlerinde zâhir olanlardır..

Şeklinde anladıklarını da söyleyebilirsin..

İşbu sırrın icabıdır ki: Anlatılan tabiî kuvvetlere ibadet olundu..

Bazısı bunu bilerek yaptı.. Bazısı da bilmeden yaptı..

Bilen önde gitti; cahil de katıldı..

Her ne ise.. onlar, Hakk'ın âbid kullarıdır.. Amma, sıfat cihetinden.. Neticede işleri saadete ulaşır.. Tıpkı, bunlardan önce anlatılanların durumu gibi..

İşlerinin bineği olan hakikatlerin zuhuru ile, durum anlatıldığı gibi olur..

•

FELSEFECİLERE GELELİM:

Bunlar Yüce Sübhan'a **isimleri** cihetinden ibadet ederler..

Zira**: Yıldızlar, onun isim mazharlarıdır..** Allah-u Taâlâ ise**.. zatı ile, onların hakikatıdır..**

Şöyle ki:

Güneş, Allah isminin mazharıdır.. Nuru ile, bütün yıldızların yardımına koşar..
Tıpkı: Bütün isimlerin, Allah isminden yardım aldıkları gibi..

Kamer, (ay) Rahman isminin mazharıdır.. Zira: Yıldızların en kâmilidir..
Güneşin nurunu taşır..

Tıpkı: Rahman isminin, bütün isimlere nazaran, en yüce mertebeye sahip
olduğu gibi.. Bunun beyanı daha önce, kendi yerinde yapıldı..

Müşteri, Rabb isminin mazharıdır.. Zira o: Semada yıldızların en saadetlisidir..
Tıpkı: Rabb ismi, mertebeler içinde özel bir mertebeye sahip olduğu gibi..

Zira o: Merbubun hükmüne göre, Kibriya kemâlini şumulüne almıştır..

Zühal.. bu yıldız, vahidiyet mazharıdır.. Zira, bütün felekler onun kapsamına
girer.. Tıpkı: Bütün isimler ve sıfatlar vahid ismi altında olduğu gibi..

Merih, kudret mazharıdır.. Zira o: Kahhariyet fillerine ait bir yıldızdır..

Zühre ise.. iradenin mazharıdır.. Zira o: Kendi özünde, çok seri bir tekallübe
sahiptir.. Aynı şekilde Yüce Hak: Her an bir başka şey murad eder..

Utarit, ilim mazharıdır.. Zira o: Semada kâtiptir..

Baki kalan malum yıldızlar ise.. onun güzel isimlerinin mazharlarıdır..
ki onlar, sayılabilirler..

Bilinmeyip baki kalan yıldızlar ise.. sayıya gelmeyen isimlerin mazharlarıdır..

•

İşte.. felsefecilerin ruhları, bu manaları tadınca.. ki bunu: İdrâk yönleri ile
tadarlar.. Bu idrâki ise.. kendilerinde var olan, ilâhî fıtrat istidadından alırlar..

İşbu durumda, anlatılan yıldızlara ibadet ettiler.. Bu ibadet ise.. her yıldızda bulunan ilâhî latife içindir..

Sonra..

Hak Taâlâ, bu yıldızların hakikati olduğuna göre.. onun zatı namına mabud olması icab eder.. Onların ibadeti, bu sırra dayalıdır..

Bu varlıkta, Âdemoğlu ve onun dışında kalan hayvanatın ibadet etmediği hiçbir şey yoktur..

Meselâ: Bukalemun, güneşe ibadet eder..

Meselâ: Necaset böceği kötü kokuya ibadet eder..

Ve.. hayvanatın diğer çeşitleri..

•

Bu varlıkta, Allah'a ibadet etmeyen hiçbir canlı yoktur..

Ya **takyid yollu** ibadet eder.. ki bu: Zuhur yerine veya yaratılmış bir şeyedir..

Ya da **itlak yollu**dur..

İtlak yollu ibadet eden, muvahhiddir.. Yani**: Tevhid ehlidir..**

Takyid yollu ibadet eden ise**.. şirk ehlidir.. müşriktir..**

•

Hâsılı: Anlatılanların ve anlatılmayanların tümü, hakikat üzere Allah'a ibadet etmektedir.. Şunun için ki: Hakkın varlığı ondadır..

Zira, Hak Taâlâ, zatı cihetinden şunu iktiza eder ki: Hangi şeyde zuhur ederse.. o şeye ibadet oluna..

Halbuki o: Kâinatın bütün zerrelerinde zuhura gelmiştir..

Bundandır ki: İnsanların bazısı tabiata bağlı şeylere, vücudun aslıdır diye ibadet etti..

Onlardan, yıldızlara ibadet edenleri de var..

Madene ibadetleri de var..

Ateşe ibadet edenleri de var..

Hâsılı: Varlıkta hiç bir şey yoktur ki: Bu âlemde bir şeye ibadet etmiş olmasın..

Ancak**, MUHAMMEDÎ olanlar müstesna..**

Bunlar**, mutlak yoldan,** Allah'a **ibadet ederler..**

Bu ibadetlerini mahlukat parçalarından hic biri ile takyid etmemişlerdir.. Bütün varlık olması yönü ile, ona ibadet etmişlerdir..

Sonra.. Bunların ibadeti, bir yana bağlı, bir yandan ayrı; batına bağlı, zâhirden ayrı olmak gibi bir ilgiden yana da pek nezihdir..

Bunların yolu: Sonunda zatına vardıran Allah 'ın yoludur..

Bu sebepledir ki: İlk adımda yakınlık derecesini bulmuşlardır..

Bunlar o zümredir ki, Allah-u Taâlâ, şu cümlesi ile onlara işaret etmiştir..

- "İşte.. bunlar, yakın mekândan nida olunmuşlar.." (50/41)

Bunlar, cihet yönü ile, tabiata bağlı şeylerden birine, yıldızlara ibadet edenlere benzemezler..

Hele putçular ve benzerleri gibi hiç değildirler.. Zira, putçuların durumuna şu âyetle işaret olunmuştur:

- “Bunlara uzaktan nida olunur..” (41/44)

Zira, bunların Hakka dönüşü, ancak ibadet ettikleri zuhur yönünden olmaktadır.. Sadece, ona o olduğu için ibadet ettiler, Hak bilerek değil..

Böyle olunca da onlara başka yönde bir zuhur olmadı..

İbadetlerine dayanak bildikleri bu durum ise.. onlara göre uzaklığın taa, kendisidir..,

Ancak.. Ancak..esas konağa vardıktan sonra.. uzaktan çağırılan da yakından çağırılan da aynı olur..

Bunu anla; olur mu?..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

SENEVİYE KISMINA GELELİM :

Bunlar, Yüce Allah'a zatı cihetinden ibadet ettiler. Zira, Allah-u Taâlâ, bütün zıdları özünde toplar.. Hakka ait mertebeleri, halka ait mertebeleri şumulüne alır.

İki vasıfta, iki hükümle zuhur eyledi..

Dünya ve âhirette, iki sıfatla zuhur eyledi..

Hakka bağlı hakikate mensup olan, nurlarda zâhir olandır..

Halka bağlı hakikate mensup olan da, zulmetten ibarettir..

İşbu ilâhî sır icabıdır ki, Nura ve zulmete ibadet ettiler.. Zira, bu ilâhî sır:
İki vasfı, iki zıddı, iki itibarı, iki hükmü camidir..

Onun bu cami oluş şeklini, nasıl istersen öyle söyle.. Nasıl dilersen öyle hükmeyle..

Çünkü Sübhan Allah, o dilediğin şeyi ve zıddını zatı ile camidir..

Hâsılı: Seneviyyeler, Yani: Puta ibadet edenler, bu ilâhî latife icabı ona ibadet ettiler..

Bu ibadet şekli de, Yüce Sübhanın zatı nasıl iktiza ediyorsa..

Öyle oldu..

Çünkü: Hak, olarak, isimlendirilen odur.. Halk olarak isimlendirilen odur.. Nur odur; keza zulmet de..

•

AMMA MECUS..

Bunlar, Allah-u Taâlâ'ya AHADİYET yönü ile ibadet ettiler..

Şundan ki: Ahadiyet, bütün mertebeleri isimleri ve sıfatları ifna eder.. Ateş de aynıdır..

O da, anasır arasında en çok güce sahip olanlardır.. En üstünüdür.. Hizasına gelen bütün tabiî kuvvetleri yok eder..

Ona yaklaşan her tabiî kuvvet, mutlaka galip kuvveti ile ateşe çevrilir..

Ahadiyet de aynıdır.. Ona mukabil duran isim ve sıfat mutlaka onda kaybolur.. Onda muzmahil olur..

İşte.. Onların ateşe ibadetleri, bu latife icabıdır.. O ateşin hakikati ise.. Allah-u Taâlâ'dır..

•

Heyulâ zuhurundan önce, tabiat rükünlerinin bir rüknüydü.. Ki bunlar: Ateş, hava, su ve topraktır..

O heyulâ bu rükünlerinden hangisine isteseydi; o zaman girebilirdi..

Ancak, bu rükünlerden birinin suretini giydikten sonra, artık o suretten soyunamaz.. Böyle bir şey onun için mümkün değildir.. Başka bir surete de artık giremez..

Vahidiyet gözünde, esma ve sıfatın durumu da aynıdır..

Bu esma ve sıfatlardan her birinin ikinci bir manası da vardır..

Meselâ: Mün'im, müntekimin kendisidir..

Ancak, isimler, ilâhî mertebelerde zuhura gelince.. o zaman her isim, iktiza ettiği hakikatı ifade eder..

İşte.. o zaman, Mün'im müntekimin zıddı olur..

Ateş ise.. tabiat kuvvetlerinin sırasına göre, isimlerden vahidiyetin mazharıdır..

Ne zaman ki, Mecus ruhları, bu miskin kokusunu aldı; başka koku almaktan yana nezleye tutuldu; alamadı.

Ve.. ateşe ibadet ettiler..

Amma, Vahid, Kahhar Allah'tan başkasına ibadet etmediler..

•

DEHRİYE FASLINA GELİNCE..

Bunların ibadeti, Yüce Hakk'a hüviyeti yönü iledir..

Bu manaya işaret olarak, Resulullah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

- "Dehre sövmeyiniz; zira dehr, o Allah'tır.."

Bu,onun hüviyetini ifade eder..

•

BERAHİME İSE..

Bunlar, mutlak yoldan Allah'a ibadet ederler..

İbadetlerini ne nebi cihetinden yaparlar; ne de resul..

Bunlar derler ki:

- Bu vücudda ne varsa o, Allah için mahluktur..

Bu sözleri ile onlar, bu varlıkta yüce Allah'ın vahdaniyetini ikrar ederler..
Ama, nebileri ve resulleri inkâr ederler..

Bunlar, kendilerini İbrahim evlâdı sanırlar..

Kendilerinin yanında bir kitap olduğunu, bu kitabı da, İbrahim Halil a.s. kendiliğinden yazdı.. diye anlatırlar..

- Kitap Rabbı katından geldi..

Demezler..

- O kitapta hakikatler anlatılır.. Beş cüzdür..

Bundan dört cüzü, herkesin okumasını mubah sayarlar..

Beşinci cüzü ise.. kendilerinden ancak bazı fertlere, okumayı mubah sayarlar..
Bunun sebebi ise.. onun derinliğidir..

Onlar arasında bu beşinci cüzü okuyan meşhur olur..

Bunların netice yolu İslâma çıkar.. Resulullah S.A. efendimizin dinine girer..

Bu taife çoğunlukla Hind ülkesinde bulunur..

Orada, birtakım insanlar vardır ki: bunların kılığına girerler, **BERAHİME** olduklarını iddia ederler, ama bunlardan sayılmazlar..

Bunlar**, BERAHİME** arasında puta ibadetle tanınmıştır..

Halbuki, onlardan biri puta ibadet etti mi, kendilerine göre **BERAHİME** sayılmaz..

H â s ı l ı :

Yukarıda cins cins anlatılan zümreler, bu ibadet şekillerini kendilerinden icad ettikleri için; şekavetlerine sebep oldu..

İsterse, bu iş, onları saadete götürsün..

Zira **şekavet: Saadet zuhurundan evvel.. onların sabit kıldıkları uzaklıktan başka bir şey değildir..**

İşte**.. şekavet bu manadır..** anla..

•

Peygamberine emrettiği yolda, Allah'a ibadet edenlere gelince.. ki bu peygamber, hangi peygamber olursa olsun.. Bu yolda ibadet eden hiç şekavete düşmez..

Onun saadeti devamlıdır.. peş peşe zuhur eder..

Kitap ehlinin durumuna gelince. Ancak bunlar, Allah'ın kelâmını değiştirdiler.. Kendi nefislerinden icad çıkardılar..

İcad olarak çıkardıkları şey ise.. şekavetlerine sebep oldu..

Ve.. onların şekavetleri, Allah'ın emirlerine muhalefetleri kadardır. Saadetleri ise.. Yüce Hakk'ın kitabına muvafakatları kadardır..

Zira Allah-u Taâlâ, bir ümmete nebi veya resul göndermesinin sebebi: Ancak, onlar arasından ona tabi olanları saadete erdirmek içindir..

Başka değil..

•

AMMA YAHUD..

Bunlar, yüce Allah'ı tevhidle ibadet ederler..

Sonra, her günde iki defa namaz kılarlar..

Namazın sırrı inşallah yeri gelince anlatılacaktır..

Sonra**, KENURA** günü oruç tutmakla da ibadet ederler..

KENURA her yılbaşı ayının onuncu günüdür..

Ki bu da**: Aşura'**dır:

Bunun sırrı da inşallah anlatılacaktır..

Cumartesi günlerini itikâfla geçirerek de ibadet ederler..

Onlara göre, bu itikâfın şartı şunlardır:

Evlerine, mal olarak hiçbir şeyin, yemek cinsinden hiçbir şeyin girmemesi ve çıkmaması..

Nikâh sözü edilmez; alış veriş edilmez; hiçbir sözleşme yapılmaz..

Allah-u Taâlâ'nın Tevrat'taki şu beyanına göre, o gün, Allah için ibadete tahsis edilir..

- "Sen ve ümmetin cumartesi günü, Allah-u Taâlâ'nındır.."

Bundan ötürü, cumartesi günü: Dünya işlerine dair her hangi bir şey konuşmak, onlara haramdır..

Onların, o günkü yiyeceği cuma günü ne olduysa odur..

Bunun ilk vakti cuma günü güneş battıktan sonra başlar.. Cumartesi günü, güneş sarardıktan sonra biter..

Bu işin, büyük bir hikmeti vardır..

Şöyle ki: Allah-u Taâlâ, yeri ve semaları altı günde yarattı.. Bu işin iptidası da pazar günü idi..

Ve.. yedinci günü, arşa istiva etti.

O, istiva cumartesi günü olup işi bırakma günüdür..

Bundan ötürüdür ki: Yahut o gün, bu şekilde Allah'a ibadet eder..

Bu da, Rahmanî istivanın, bugün husule geldiğine işarettir..

Biz, burada Musa'nın a.s. onlara meşru kıldığı yemelerini ve içmelerini anlatmaya kalksak, bayramlarını ve peygamberlerinin onlara emrini söylemeye girsek, ibadetlerini ve onlarda bulunan sırları izah etsek..

Korkarız ki: İşin iç yüzünü bilmedikleri için; çoğu cahiller, onlara aldanıp dinlerinden çıkarlar..

Bunun için kitap ehlinin ibadet sırlarını anlatmaktan geçiyoruz.. Ondan daha faziletlisini anlatmaya gidiyoruz.. Bu da: İslâm ehlinin ibadetleridir..

Zira o: Bütün bölümleri içine almıştır. Yüce Allah'ın sırlarına dair hiçbir şey bırakmadan, hepsini bize anlatmıştır..

Çünkü onun dini: Dinlerin ekmeli; ümmeti de ümmetlerin hayırlısıdır..

•

ŞİMDİ NASARA:

Bunlar, geçmiş ümmetlerin Yüce Hakka en yakın olanlarıdır..

Bunlar, Muhammedîlerden arttır..

Sebebi: Allah-u Taâlâ'yı taleb ettiler.. Ama, ona: İsa, Meryem ve Ruhulkudüs'te ibadet ettiler..

Sonra:

- Bunlar aynı ruhtur.. Bölünme yoktur..

Dediler.. Sonra: Allah-u Taâlâ'nın **kadim varlığını,** İsa'nın **mahluk varlığında gördüler..** Bu yolda söz ettiler..

Bütün bunlar**, teşbih içinde tenzihtir.** Yüce Allah'a lâyıktır**.. Lâkin bu durumu, anlatılan üçlü varlığına tahsis ettikleri için, Tevhid ehli derecesinden düştüler..**

Ancak bunlar: Muhammedilere diğerlerinden daha yakındır..

Şundan ki**: Allah'ı insanda müşahede edenin müşahedesi;** kemâl itibarı ile, Allah'ı mahlukatın diğer çeşitlerinde müşahede edenlerin **tümünden daha üstündür..**

Onların bu manayı, İsa'nın hakikatında müşahede etmeleri, sonunda onları hakikatı keşfe götürür.. Haliyle, iş meydana çıktıktan sonra..

O zaman bilirler ki: Âdemoğlu, karşılıklı duran aynalar gibidir.. Onların her birinde, diğerinde ne varsa.. onda da vardır..

İşte o vakit**, Yüce Allah'ı kendilerinde müşahede eder,** onun mutlak tevhid yolunu tutarlar**.. Muvahidler derecesine geçerler..**

Ama, uzaklık köprüsünü geçtikten sonra..

Bunun sebebi de, itikadlarını tahakküm altına alan, takyid ve hasrdır..

Bunların ibadeti, kırk dokuz günlük oruçtur..

Bu oruçlarına bir pazar günü başlar, bir pazar günü bitirirler..
Bu oruç süreleri içinde, ilk ve son pazardan başka pazarları oruç tutmazlar..

Bu aradaki pazarları oruç tutmamak, onlara mübah olmuştur..

Bu kırk dokuz günden, sekiz pazar çıkınca, kırk bir gün kalır.. Oruç süreleri budur..

Oruç tutma şekilleri şöyledir: Bir ikindi zamanı başlar, öbür ikindi zamanı biter.. Bu süre içinde gıda olarak hiçbir şey yemezler..

Ancak, ikindilerin bir saat evvelinde yerler.. Bu vakit onların yemek vaktidir.. Böylece, oruçları günde yirmi üç saat olur..

Bu oruçlu bulundukları yirmi üç saat içinde, şarap ve su içerler.. Ancak, gıda olabilecek bir şeyi yemezler.. Meyve falan gibi..

Hâsılı: Bütün bu nüktelerin altında, Allah'ın sırlarından bir sır vardır..

•

Sonra..

Nasara'nın pazar günleri ve dokuz bayramlarında itikâfları vardır..

Ancak, biz onu anlatmak yolunda değiliz..

Bütün incelikler içinde, toplu ilimler vardır.. Çeşitli işaretler vardır..

Ancak, biz onlardan anlatmayı bırakıyoruz.. Daha önemlisi: Müslümanların ibadetine geçiyoruz..

İnsan-ı Kâmil Son Bölüm/1 (İbadetlerimiz)

Abdûlkerîm Ceylî

Hazırlayan : Nuran Çelik

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Burada, bazı sırları anlatacağız.. Bu sırlar, Allah'ın Peygamberi Muhammed'in S.A. dili ile, bize vazife eylediği ibadetlere dairdir..

O ibadetler beştir; İslâm binası onlar üzerine kurulmuştur..

Bunun peşinden imanın sırlarını anlatmaya geçeceğiz..

Daha sonra, bazı manaların sırlarını anlatacağız..Bu sırları Allah-u Taâlâ korku ve ümid eylemiş; ibadete devam sonucu hâsıl olan salâh makamına yerleştirmiştir..

Bunları anlattıktan sonra da, **İHSAN** bahsinde geçen, yedi makamların sırlarına işaret edeceğiz.. Şunlardır: **Tevbe, inabe, zühd, tevekkül, rıza, tefviz, ihlâs..**

Biraz da, şahedet makamına dokunacağız..
Ayrıca: İlmel yakin, aynel yakin, hakkel yakin sahibi olanın alâmeti bazı şeye işaret edeceğiz..

Bütün bunlardan sonra, fasih cümlelerle: **Hullet (** dostluk **), hubb (** sevgi **), hitam (** son **) ubudiyet (** kulluk **)** makamının duyulmamış manalarını dile getireceğiz..

Bütün bu anlatılacakları, icmal yolu ile, kısadan anlatacağım. Eğer, bunların uzun yolunu tutup, tafsil cihetini istesek; nice nice ciltler doldurmak zorunda kalınır..

Halbuki biz, uzun uzun tafsil cihetine gitmek niyetinde değiliz..

•

Ş E H A D E T..

Önce, bu kelimenin sırrını anlatalım..

Bilesin ki..

Bu varlık ikiye ayrılmıştır: Halk, Hak..

Halk: SELB – İN'DAM – FENA hükmüne göredir..

Hak: İCAB, VÜCUD, ve **BEKA** hükmünün sahibidir..

ŞEHADET kelimesi de, iki hükmün bir araya gelmişidir..

Şöyle ki:

- LÂ (yoktur **),**

SELB'dir.. Bunun **İCABI** ise..

- İLLÂ (vardır **).**

Kelâmıdır.. Buna göre verilecek mana şudur:

- Bu varlıkta, Allah'tan başka hiçbir şeye varlık yoktur..

- LÂ İLÂHE (ilâh yoktur **)..**

Cümlesindeki **İLÂH'**tan, halkın ibadet ettiği putlar murad edilir..

Allah-u Taâlâ onlara**: İLÂH** ismini verdi.. Onlar da, bu putlarına aynı ismi vermişti.. Allah-u Taâlâ onların havasına uygun olan bu ismi verdi..

Bunun sırrı da, kendi varlığının, o ilâhların aynında oluşudur.. Hakikatte onlar: Onun varlığı ile**, İLÂHLAR** olmuşlardır..

Onlardan ibadet edilen her biri, Hakk'ın zuhuru ile, kendi aynında **İLÂH'**tır..
Zira: Yüce Hak onun aynıdır..

Bu yüce **Allah** ise**.. ne yanda zuhur etse,** orada **ulûhiyete müstehak olur..**

Sonra.. cem fertleri de, şu istisnadadır.. Yani:

- İLLALLAH.. (ancak Allah**..)**

Kelimesindedir.. Şu demeğe gelir:

- Bu ilâhlık Allah'tan başkasının değildir.. O halde, her hangi bir yön kaydına girmeyip, mutlak yoldan; ancak Allah'a ibadet edin..

Zira, yönlerin tümü odur.. Bu varlıkta, Yüce Allah'tan başka bir şey yoktur..
Ve o: Bütün varlıkların aynıdır..

Ş i m d i..

Anlatılan mana, **keşfe ve müşahedeye dayanınca,** o cümleye**, ŞEHADET** kelimesi eş oldu..

Dendi ki:

- Şehadet ederim..

Cümlesinin manası şudur:

- Gözümle bakarım..

Öyle bir müşahede ile ki: **Artık bu varlıkta Allah'tan başka bir şey yoktur..**

•

Burada, istisna bahsi için, nice bahisler vardır.. Her biri bir başkadır..

Muselâ: Bu istisna, nefyedilen şeyle bir midir?. Yoksa ayrı mıdır?..

Orada anlatılan ilâhın, nefyi mi murad edilir.. yoksa, batıl olduğu mu anlatılır?..

Eğer o batıl bir şey ise.. hiçbir mana ifade etmez.. Böyle bir ifadenin olmayışı sonunda, o Hak olursa.. cem ve uyarlık şekli nasıldır?..

Ve.. daha başka nice değişik, çeşitli meseleler..

Bunlardan her biri: Kesin cevaplar açık delilller ister..

Bunu anla..

•

NAMAZ..

Hakkın vahidiyetinden ibarettir..

Namaz kılmak ise.. **sair esma ve sıfatlara bürünerek, vahidiyet kanununu yerine getirmektir..**

Taharet ise.. Yani **Abdest: Bu kâinat âlemine ait noksanlardan temizlenmektir..**

Bu **abdestin su ile olması** şu manaya işarettir**: Bu kevnî noksanlar, ancak, ilâhî sıfatların zuhuru ile zail olur..**

Bu durum, varlığın hayatıdır.. **Su dahi : Hayatın sırrıdır..**

Teyemmüm ise zaruret icabı : Suyun makamında temizleyici olur..

Bu durum ise.. **manevî tezkiyenin; nefse muhalefet, mücahede ve riyazetle olacağına işarettir..** Bu durum her nekadar tezkiye sebebi ise de.. bir ümitten öteye geçmez..

Ancak, bu tezkiye: Hak tarafından bir cezbeye kapılıp kendinden geçen, ilâhî vasıf taşıyan ezel suyu noksanları tamam olana göre alt derecedir..

Nitekim Resulullah S.A. efendimiz, şu hadis-i şerifi ile, bu manaya işaret etti:

- "Rabbim, nefsime takvasını ihsan eyle..
Onu tezkiye eyle.. Onu tezkiye edenin hayırlısısın.."

Burada ilâhî cezbeye işaret vardır..

Zira, böyle bir tezkiye: Amellerle, mücahedelerle olan mücahededen hayırlıdır..

Kıbleye dönmek : Tam bir teveccühle Hakk'ın talebine yönelmektir..
N i y e t : Anlatılan teveccühe kalbi bağlamaya işarettir..
İlk tekbir : İlâhî ruhun, her şeyden daha büyük olduğuna işarettir..

Şöyle ki: Şayet o, bir gün tecelli ederse.. hiçbir müşahede makamı onu kaydı altına alamaz..

Zira o: Her müşahede makamından, her nazargâhtan daha büyüktür.. Kuluna, onun zuhuru olduğu zaman, onun için bir son düşünülemez..

Fatiha okunması : Kemâl varlığının insanda oluşuna işarettir..

Zira insan, varlığının insanda oluşuna işarettir**.. Zira insan, varlığın fatihasıdır.. Allah-u Taâlâ, onunla varlıkların kilitlerini açar..**

Onu okumak ise.. insaniyet sırları altında, Rabbanî sırların zuhuruna İşarettir..

R ü k û : Kevnî varlıkların, ilâhî tecellilerin varlığı altında yok olduğunu müşahedeye işarettir..
K ı y a m : Bekadan ibarettir.. Bundandır ki, rukûdan doğrulan şöyle söyler:

- Allah kendisine hamd edeni işitti..

Bu öyle bir cümledir ki, kulun onda hakkı yoktur.. Zira o cümle:

İlâhî bir halden haber vermektedir..

Bu manaya göre: **Kul bu kıyamında, Hakk'ın halifesi olarak bekada olduğuna işarettir..** İstersen:

- A y n ı d ı r..

Dersin; şekiller de ortadan kalkmış olur..

İşbu mana icabıdır ki: Kendi halini, kendisi haber verdi..

Demek istiyorum ki:

- Halkının senasını duyduğuna dair, kendi hakkında tercüman oldu..

Hâsılı: Her iki halde dahi **o; birdir mütaaddid değildir.**

Secdeler : Mukaddes zatın devamlı zuhuru ile, bu **beşerî izler, tamamen silinip gitmesi**nden ibarettir..

İki secde arasındaki oturmaya gelince.. isimlerin ve sıfatların hakikatleri ile tahakkuk etmeye işarettir..

Ka'dede tam bir şekilde oturmak ise:

- "Rahman arşa istiva etti.." (20/5)

Âyeti ile belirtilen manaya işarettir..

İkinci secde : Ubudiyet makamına işarettir.. Bu ise**, Hak'tan halka dönüştür..**
T a h i y y a t : Halka ve Hakk'a nisbet edilen kemal durumuna işarettir..

Çünkü o**: Allah'a senadır; peygamberine senadır.. Salih kullara senadır..**

Bu ise**.. Kemâl makamıdır..**

Zira bir velî: İlâhî hakikatlerle tahakkuk etmedikçe, Muhammed S.A. efendimize tabi olmadıkça, sair salih kulların edeplerine uymadıkça kemâle eremez..

Bu makamda çok çok sırlar vardır.. Amma, bizim kasdımız kısa anlatmaktır..

•

Z E K Â T..

Hakkı, halka tercih sureti ile tezkiye yoluna gitmektir.. Yani:

- **Bu varlıkta, Hakk'ı müşahedeyi, halkı müşahedeye tercih etmektir..**

Demeyi murad ediyorum.

Bir kimse, Hakk'ın varlığını görmeyi dilediği zaman, müessir olarak **Hakk'ı müşahede eder; böylece Sübhan'ı görmüş olur..**

Onun öz sıfatına girmek istediği zaman, yine **Hakk'ı her şeye tercih eder; böylece onun sıfatına girmiş olur..**

Zatını bilmeyi dilediği zaman ise.. benliğini bulur.. Ve.. Hakk'ı tercih eder; o yüce Sübhan'ın zatını bilir.. Onun hüviyetini de bulmuş olur..

İşte.. **zekâtın işareti bunlardır..**

Zekâtın var olan maldan kırkta bir oluşuna gelince.. Sırrı şudur:

Bu varlık kırk mertebedir.. Matlub olan ise.. ilâhî mertebedir.. Bu da, en yüksek mertebe olan kırkta birdir..

Bu anlatılanların tümünü:

- **EL - KEHF'Ü VERRAKİM Fİ ŞERH-İ BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM,**

Adlı eserimizde anlattık..

Orada görülebilir..

•

O R U Ç..

Beşeriyet iktizası şeyleri, kullanmamaktan ibarettir.. Ta ki: Samediyet sıfatlarına gire..

Beşerî işlerden imtina ettiği, yani **oruç tuttuğu süre**.. onda **Hakk'ın eserleri zuhur etmeye başlar..**

Orucun tam bir ay oluşu : Dünya hayatının tümünde, anlatılan amele ihtiyaç olduğuna işarettir.. Bu durumda hiç kimse:

- Ben, vâsıl oldum.. Beşeriyet iktizası işleri terke ihtiyacım yoktur.. Varlığı silinip gidenin, benliği kalmayanın beşerî işlere yolu uğramaz..

Gibi bir söz edemez.. Böyle diyen bir kimse, aldanmıştır.. Mekre uğramıştır..

Kula lâzım olan odur ki: Oruca devam ede.. Ki bu: **Beşeriyet iktizası işleri terktir..**

Dünya evinde bulunduğu süre böyle yapa ki: İlâhî zat hakikatlerinden temkin makamına nail ola..

•

Bu makamda anlatılacak çok şey vardır..

Bilhassa: Oruca niyet, oruç açmak, sahur, teravih ve ramazana mahsus diğer ibadetler için..

Amma biz, anlatılanlarla yetiniyoruz..

•

H A C..

Niyeti, Allah talebi yolunda devam ettirmeye işarettir..

İhram	**Mahlukatı müşahedeyi terke işarettir..**
Dikişli elbiseyi terk	**Kötü sıfatlardan soyunup, güzel sıfatlara bürünmeye işarettir..**
Başı tıraş etmek	**Beşeri riyaseti terke işarettir..**
Tırnak kesmeyi bırakmak	**Kendisinden sadır olan fiilleri, Allah'ın fiilleri olarak müşahede etmeye işarettir..**
Güzel koku sürünmeyi terk	**Zatın hakikati ile tahakkuk ettiği, isimlerden ve sıfatlardan soyunmaya işarettir..**
Kadınla cinsî münasebeti terk	**Bu vücutta tasarrufu terke işarettir..**
Sürme çekmeyi bırakmak	**Ahadiyet hüviyetinde açılıp gitmek için, keşif talebini bırakmaya işarettir..**
M i k a t	**Kalbden ibarettir..**
M e k k e	**İlâhî mertebeye işarettir..**
K â b e	**Zattan ibarettir..**
Hacer-i Esved	**İnsanî latifeden ibarettir..**
Hacer-i Esvedin siyah oluşu	**Tabiî muktaziyet ile renklenmesinden ibarettir..**

Bu manaya işaret olarak, Resulullah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

- "Hacer-i Esved, sütten daha beyaz indi; Âdemoğlunun hatası onu karattı.."

Bu hadis-i şerif**, insanî latifeden ibarettir.. Zira o: Aslında, ilâhî hakikat üzerine yaratılmıştır..**

Bu durum ise.. şu meâldeki âyet-i kerimenin manasıdır:

- "Biz, insanı en güzel kıvamda yarattık.." (95/4)

İnsanın: Tabiî hallere, âdetlere, ilgilere, kesici hallere dönüşü ise.. onun kararmasıdır.. Bütün bunlar, âdemoğlunun hatalarıdır.. Ve:

- "Sonra onu, aşağıların aşağısına indirdik.." (95/6)

Âyet-i kerimesinin manasıdır..

•

Yukarıda anlatılanları anladıktan sonra..

Bilesin ki..

Tavaf : Allah-u Taâlâ'ya uyar biçimde; insanın hüviyeti, aslı, menşei, müşahede yerinin idrâk olunmasıdır..

Tavafın yedi olmasına gelince : Yüce Allah'ın zatını tamamlayan yedi vasıftan ibarettir.. Onlar da şudur:

Hayat, ilim, irade, kudret, semi', basar, kelâm..

Bu sayının **tavaf adedine uymasında bir nükte vardır; ki o: İnsanın bu sıfatlardan geçip, Allah sıfatına gitmesidir..**

Böyle olunca: **Hayatı, Allah'ın hayatına; ilmi, Allah'ın ilmine; iradesi, Allah'ın iradesine; kudreti, Allah'ın kudretine; sem'i, Allah'ın sem'ine; basarı, Allah'ın basarına; kelâmı, Allah'ın kelâmına bağlanır..**

Bu durum, Resulullah'ın S.A. şu kudsî hadis-i şerifindeki manadır:

- “Gözü olurum; onunla görür.. Kulağı olurum; onunla duyar..”

Sonra..

Tavaftan sonra mutlak namaz : Anlatılan vazifeleri yapan için**, ahadiyetin zuhuru ile, ona ait hükmün kıyamına işarettir..**

Bu namazın, İbrahim Makamının arkasında kılınmasının müstahap oluşu: Hullet makamına işarettir..

Bu makam, bazı eserlerin zuhurundan ibarettir.. Ki, o makama cesedinde görülür..

Meselâ o: Elini âmâya sürse açılır.. Abraş illetine tutulana sürse şifa olur.. Yürümeye kalksa yerler dürülür..

Diğer azaları da aynıdır.. Zira: Oralara ilâhî nurların gelmesi helâl olmuştur.. ama, bir hülul olmadan..

Z e m z e m	**Hakikat ilimlerine işarettir..**
Zemzemi içmek	**Hakikat ilimlerinde dallanmaya işarettir..**
S a f a	**Halka nisbet edilen sıfatlardan soyunmaya işarettir..**
M e r v e	**İlâhî isim ve sıfat kadehlerinden kana kana içmeye işarettir..**
T ı r a ş	**O makamda ilâhî riyasetle tahakkuka işarettir..**
Bıyıkları kısaltmak	**Kurbet ehlinin makamı olan tahakkuk derecesinden inmektir..** Zira o kimse, âyân derecesindedir.. Bu ise.. cümle sıdıkların hazzıdır..
İhramdan çıkış	**Halka açılmak ve sıdık makamında olduktan sonra, onların derecesine inmektin ibarettir..**
A r a f a t	**Yüce Allah’ın marifet makamından ibarettir..**

Arafatta iki bayrak dikilmesi	**Cemal ve celâl sıfatından ibarettir..** Ki, yüce Allah'a marifet yolu onlara göredir.. Kaldı ki onlar: Yüce Allah'a delâlet ederler..
M ü z d e l i f e	**Makamın şuyuu ve yükselmesinden ibarettir..**
Meş'ar-i Haram	**Şer'î emirlerle durup, Allah'ın haram kıldığı şeylere tazimden ibarettir..**
M i n a	**Kurbet makamı ehli zatlar için, arzulara kavuşulmaktan ibarettir..**
Üç defa taş atmak	**Nefis, tabiat ve adetten ibarettir.. Bunlardan her birine yedi taş atılır..** Böylece**, yedi ilâhî kuvvetle, onlar ifna edilir; giderilir; sindirilir..**
İfaza tavafı	**İlâhî feyzin devamı için, durmadan terakkiye işarettir..** **Zira bu terakki, insanî kemâle erdikten sonra artık kesilmez..** Zira Allah-u Taâlâ'nın nihayeti yoktur..
Veda tavafı	**Hal yolu ile, yüce Allah'a doğru hidayet bulmağa işarettir..**

Bu hidayet ise.. Yüce **Allah'ın sırrını, hak edene emanetten ibarettir..** Zira,
yüce Allah'ın sırları, hak edene verilmesi için emanet durur..

Bu manaya şu âyet-i kerime ile işaret olunur:

- **"Onlarda bir rüşd hali sezerseniz, mallarını kendilerine veriniz.." (4/6)**

•

Bu makamda daha nice sırlar vardır.. Bilhassa, o vazifelerin ifası sırasında
Okunan duâlarda, nice nice sırlar vardır..

Her dua, Allah'ın sırlarından bir sır taşır..

Kısadan gitmek için onları anlatmadık..

En iyi bilen Allah'tır..

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

HELE MÜSLÜMANLAR

Müslümanlar, Allah-u Taâlâ'nın şu âyet-i kerimede haber verdiği gibidir..

- "Siz, hayırlı ümmetsiniz. İnsanlar için çıkarıldınız.." (3/110)

Bu böyledir.. Zira: Peygamberleri Muhammed S.A. peygamberlerin hayırlısı olup, dini ise.. dinlerin hayırlısıdır..

Bu mana icabıdır ki: Muhammed'in S.A. nübüvvetinden ve risaletle çıkmasından sonra.. Sair ümmetlerden bunlara aykırı davrananlar, kim olursa olsun; dalâlettedir; şakidir..

Ateş azabına düşecektir.. Bunu Allah-u Taâlâ haber verdi..
Rahmete dönemeyeceklerdir.. Ancak, sonsuzlardan sonra dönerler..

Bu ise.. rahmetin, gazabı geçmesinin sırrıdır.. Yoksa.. Onlar, gazaba uğramışlardır..

Çünkü: Allah-u Taâlâ'nın onları zatına çağırdığı yol, şekavet yoludur; gazap yoludur; elem ve meşakkat yoludur..

Hâsılı: Onların hepsi helâktedir..

Nitekim, Allah-u Taâlâ bu manayı şöyle anlattı:

- “Her kim İslâm’dan başka bir din ararsa.. onun bu arayışı, hiçbir şekilde makbul olmayacaktır..

Ve o: Âhirette hüsranda olanlardandır..”   (3/85)

O hangi hüsrandır ki: Sahibine, ilâhî yakınlık derecesini yitirenden daha büyük olur?..

Böyle oluşlarının sebebi: Uzaktan nida alışlarıdır.. Onların hüsranı budur; şekavetlerinin aynıdır.. Elim azaplarını resmidir..

Uzaktan nida olunanların dinine önem verilmez.. İsterse o dinin sahibi nice meşakkatten sonra vuslata ersin.. Zira o: Şekavet dinidir..

Onların şekavete düşmelerinin sebebi de, o dine girmelerinin sebebidir. Misal yollu dünyada azap görene bakmaz mısın?..

O kimse, bir gün içinde çeşitli azaplara uğramış olsa dahi, onun bu azabı âhiret azabına nazaran bir hardal danesi kadardır.. veya daha küçüktür.. Amma o kimse, bu manada şakidir..

Peki, sonsuzlara kadar cehennem azabında kalanlar için, içinden geçen nedir?..

Kaldı ki, Allah-u Taâlâ onları haber verdi, ve:

- “Yer ve semalar baki oldukça, orada kalacaklardır.”   (11/107)

Buyurdu..

Bunların rahmete nakli, ancak yerin ve semaların zevalinden sonra olacaktır..

Bundan sonra.. onlara devran döner.. İlk hallerine çevrilirler..

Bu ilk halleri ise.. Allah'tır.. Anla.

•

Muhammed'e S.A. tabi oldukları için, Müslümanların hepsi saiddir..

Bu manada, bir Arabî ile, Resulullah S.A' arasında geçen aşağıdaki konuşma delildir..

Arabî geldi; Resulullah'a S.A. şöyle dedi:

- Görüşün nedir?.. Helâli helâl bilirsem, haramı haram bilirsem, farz olanı eda edersem, bunun üzerine daha başka bir şey eklemezsem, ondan bir şeyi eksiltmezsem.. cennete girer miyim?..

Bunun üzerine, Resulullah S.A. efendimiz:

- "Evet."

Buyurdu.. ona hiçbir şart koşmadı..

O amellerle cennete gireceğini anlattı; serbest bıraktı..

Bir kimse, cenneti elde ettikten sonra, yakınlık derecelerinin ilkini bulmuş olur..

Nitekim bu manada Allah-u Taâlâ şöyle buyurdu:

- "Bir kimse, ateşten çıkarılır, cennete girerse.. kurtulur.." (3/185)

•

Müslümanlar, sırat-ı müstakim üzeredirler.. Bu, onları hiçbir zorluk olmadan saadete ulaştıran yoldur..

Müslümanların **muvahhidleri** ise..

- Tevhidin hakikatını bulanlar..

Demek istiyorum.. Bunlar, sıratullah üzeredirler.. Yani, Allah yolundadırlar..

Bunların yolu, birinciye nazaran daha başka bir özellik taşır ve
daha faziletlidir..

Zira bu: Yüce Hakk'ın, kendinden kendine olan, çeşitli tecellilerinen ibarettir..

Sırat-ı müstakim ise.. bu durumu keşiften ibarettir..

•

Müslümanlar, tevhid ehli âriflerdir.. Bir de, tevhid ehli olan hakikat ehlidirler..

Bunların dışında kalanların hepsi müşriktir..

Bu müşrik olma işinde, yukarıda anlatılan dokuz millet aynı durumdadır..

Muvahhidler, yalnız Müslümanlardır..

•

Müslümanlar, Allah'a **Rabb ismi yönüyle ibadet ederler..** Onun emirlerine
Ve yasaklarına uymuşlardır..

Bu mana icabı olarak, Allah-u Taâlâ'nın peygamberi Muhammed'e S.A.
inzal buyurduğu ilk âyet şudur:

- "Rabbın ismi ile oku.." (96/1)

Burada emir rübubiyetle bir oldu.. Olur; zira emrin yeri orasıdır..

Bu mana icabıdır ki, onlara ibadet farz oldu..

Zira: Merbub, Rabbın ibadetini icab ettirir..

•

Avam müslümanların tümü: Allah-u Taâlâ'ya **Rabb ismi cihetinden** ibadet ederler.. Başka bir yoldan ona ibadet etmeleri onlar için mümkün olmaz..

Ancak, irfan sahipleri böyle değildir..

İrfan sahipleri: Allah'a **Rahman ismi cihetinden** ibadet ederler. Sebebi: Bütün varlıklara sirayet eden varlığının onlara tecelli etmesidir..

Bu durumda onlar, daima: **RAHMAN**'ı mülâhaza ederler..

Ve bunlar, ibadetlerini: **Rahmaniyet mertebesinden** yaparlar..

Ancak**, hakikat ehli olanlar böyle değildir..**

Bunların, Sübhan **Allah'a ibadeti, Allah ismi ciheti** iledir..

Ona yaptıkları **sena ise.. büründükleri isimlerin ve sıfatların hakkı neyse.. öyledir..**

Zira: Senanın **hakikatı** odur ki, **vasfını ettiğin varlığın sıfatına bürünesin**..

Bu vasıf, yüce Allah'ın övüp hamd ettiğin **bir ismi de olabilir,** bir sıfatı da..

Hâsılı**:** Bunlar**, Allah'ın hakikatı bulmuş kullarıdır..**

İrfan sahipleri**, RAHMAN'ın** kullarıdır..

Avam Müslümanlar ise**.. Rabbın** kullarıdır..

•

Hakikat ehli kimselerin makamı:

- "Hamd, Allah'ındır.." (1/1)

Manasıdır**.. İrfan sahibi zatların makamı ise:**

**- "Rahman, arşa istiva etti.. Yerde olanlar, semalarda olanlar onundur..
Yer ve semaların arasında olanlar da onundur..
Aynı şekilde rütubetli toprak altındakiler de onundur.." (20/6)**

Avam müslümanların makamı ise.. şu âyet-i kerime ile sabittir:

- "Ya rabbi, bir nidacı işittik; imana çağırıyordu:

- Rabbınıza iman edin..

**Diye.. İman ettik.. Rabbımız, günahlarımızı bize bağışla..
Hatalarımızı ört.. Bizi, ebrar zümresi ile öldür.." (3/193)**

- Avam Müslümanlar..

Demekten kasdım, irfan sahiplerinden art olan**; salihler, şehidler, âlimler ve iyi amel işleyenlerdir..**

Bunlar, ilâhî yakınlığı bulanlara nisbetle avam sayılır..

İlâhî yakınlığı bulanlar, hakikatı bulanlardır. Allah-u Taâlâ bu varlık binasını onlar üzerine kurdu..

Âlemlerin felekleri, onların nefisleri üzerinde devresini tamamlar..

Ve.. onlar: Bu âlemde, yüce **Hakk'ın nazar mahallidir..** Belki de:
Bu varlıkta Allah'ın mahallidir..

Ancak:

- Mahal…

Lâfzı ile, hülûlü, teşbihi, ciheti murad etmiyorum..

Elbet şunu murad ediyorum: Onlar, yüce **Hakk'ın zuhur yeridir. İsimlerinin, Sıfatlarının eserlerini,** onlarda ve onlar üzerinde izhar etmektedir..

Çeşitli **sırların muhatapları** onlardır..

Perdelerin ötesinde seçilen kimseler onlardır..

Allah-u Taâlâ, onları, bu dinin dayanağı kılmıştır.. Belki de bütün dinlerin sütunları, bunların irfan arzına çakılmıştır..

Onların irfan arzları öyle lütuflarla doludur ki: Onun ne olduğunu ancak kendileri bilir..

Yüce **Hakk'ın kelâmı onlardan ibarettir..** O kelâmlarda hakikatlere işaretler vardır..

Onun emrinde, kulluk şekillerinde, onların anlayacağı remizler vardır.. O remizlerde, ilâhî marifetlerin hazineleri vardır..

Allah-u Taâlâ onları, kendileri için anlattığı şeyin marifetine erdirir.. Hem de, bir makamdan diğer makama.. Bir huzurdan, diğer huzura..

İlimden ayan haline.. Ayandan ise.. hiçbir cihetin sözü edilmeyen cihette tahakkuka..

Daha ötesi yoktur..

Halkın tümü onlar için bir âlettir..

Allah-u Taâlâ'nın, bu zümreye mal ettiği emanetlerin taşıyıcısıdır halk..

Halkın bu emaneti taşıması, bunlara göre mecazdır.. Ama, o emanetleri hakikatte Allah için taşıyan bunlardır..

Allah kelâmının hitap mahalli bunlardır..

Bunlar, işaretlerin vardığı yerlerdir.. Beyan cilvegâhıdır..

Kalanlar, mecaz yolu ile bunlara katılmıştır..

Bunlar, Allah'ın o kullarıdır ki, katıksız kâfur çeşmesinden içerler..

Baki kalanlara ise.. bu çeşmeden verilir; ama kabı ne alırsa o kadar..

Bu manayı, Allah-u Taâlâ şöyle anlatır:

- "Şüphesiz, Ebrar zümresi, kâfur katılmış kadehten içerler..

O bir pınardır ki, Allah'ın kulları içer.. Onu bol bol akıtırlar.." (76/5-6)

Allah'ın kulları, hakikatte Allah ile beraberdir..

Ebrar ise.. mecazen Allah ile beraberdir..

Kalanlar ise.. tebaiyet uyarınca, Allah ile beraberdir..

Hepsi bir yana..

Hakikat üzere hükme gelince: Yüce, Allah'a nasıl lâyık ise.. her biri
Allah ile beraberdir..

Hepsi Allah'ın kullarıdır.. Hepsi Rahman'ın kullarıdır..
Hepsi Rabbın kullarıdır..

•

Bütün bunlardan sonra bilesin ki..

**Allah-u Taâlâ, mutlak olarak, Muhammed Ümmetini
yedi mertebede yarattı..**

Birinci Mertebe : İSLÂM..
İkinci Mertebe : İMAN..
Üçüncü Mertebe : SALÂH..
Dördüncü Mertebe : İHSAN..
Beşinci Mertebe : ŞEHADET..
Altıncı Mertebe : SIDDIKİYET..
Yedinci Mertebe : KURBET..

Bu yedi mertebeden sonra, ancak, nübüvvet vardır..

Bu nübüvvet makamı ise.. **Muhammed S.A**. ile bağlanmıştır..

Abdûlkerîm Ceylî

Hazırlayan : Nuran Çelik

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

İ S L Â M..

Beş esas üzerine kurulmuştur.. şöyle ki:

1. Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed Allah'ın resulü olduğuna şehadet etmek..
2. Namaz kılmak..
3. Zekât vermek..
4. Ramazan ayında oruç tutmak..
5. Allah'ın beyt-i haramına hac için gitmek.. Haliyle, ona yolluk gücü yetenler için..

İ M A N..

İki rükün üzerine kurulmuştur..

1. Şunları, yakîn hali ile tasdiktir: Allah'ın birliğini, melekleri, kitapları, peygamberleri,âhiret gününü, kaderin hayrını şerrini Allah'tan bilmeyi..

Yakîn hali ile tasdik şudur:

Gaybden kendisine ne haber verilmiş ise.. o haber verilenin hakikat olduğunu, kalbin sükûnetle kabulüdür..

Tıpkı: Bu baş gözü ile, müşahede ettiğini sukûnetle kabul edişi gibi..
O kadar ki: Hiç bir şüphe izi olmayacak..

2. İslâm binası sayılan amelleri işlemektir..

S A L Â H..

Bu üç rükûn üzerine kuruldu..

1. İ s l â m..
2. İ m a n..
3. Allah'u Taâlâ'ya ibadet..

Ama korku ve ümit şartını gözeterek..

•

İ H S A N..

Bu da dört temel üzerine kurulmuştur.. şunlardır:

1. İ s l â m..
2. İ m a n ..
3. S a l â h..
4. Bu yedi makamda istikamet:

a) Te v b e..
b) İ n a b e..
c) Z ü h d..
d) T e v e k k ü l..
e) R ı z a..
f) Tefviz.. (İşleri Allah'a ısmarlamak..)
g) Bütün hallerde ihlâs..

•

Ş E H A D E T..

Beş temel üzerine kurulmuştur.. şunlardır:

1. İ s l â m..
2. İ m a n..

3. S a l â h..
4. İ h s a n..
5. İrade..

Bu **iradenin üç şartı** vardır:

a) **İlletsiz** olarak Allah sevgisine bağlanmak..
b) **Kesintisiz** Allah'ı anmak..
c) **Hiçbir ruhsat yolu tanımadan,** nefse muhalefete devam etmek..

•

SIDDIKİYET..

Altı temel üzerine kurulmuştur.. şunlardır:

1. İ s l â m..
2. İ m a n..
3. S a l â h..
4. İ h s a n..
5. Ş e h a d e t..
6. **Marifet**tir;

ama **üç huzur makamı vardır:**

a) İ l m e l y a k i n..
b) A y n e l y a k i n..
c) H a k k a l y a k i n..

Ayrıca bu **huzur makamlarının, kendi cinsinden** olmak üzere,
yedi şartı vardır.. şunlardır:

- F e n a..

2. B e k a..
3. İsimlerin tecellisi yönünden zatı bilmek..
4. Sıfat tecellileri yönünden zatı bilmek..

5. Zat yönünden zatı bilmek..
6. Zat ile isimleri ve sıfatları bilmek..
7. İsimlerle, sıfatlarla sıfatlanmak..

•

K U R B E T..

Yedi temel üzerine kurulmuştur.. şunlardır:

1. İ s l â m.
2. İ m a n..
3. S a l â h..
4. İ h s a n..
5. Ş e h a d e t..
6. S ı d d ı k i y e t..
7. Velâyet-i kübradır..

Amma, bunun **dört huzur makamı** vardır.. şunlardır:

a) **Hullet huzuru..** Yani: **Dostluk makamıdır..** İbrahim makamıdır..
Buraya giren emin olur..

b) **Mahabbet huzuru..** Burası Muhammed'e S.A. görünmüştür..
Bir hil'attır.. ki: **Habibullah..** Allah'ın sevgilisi ismidir..

c) **Hitam huzuru..** Burası, **Makam-ı Muhammedî'dir..**
Hamd sancağı orada yükselir..

d) **Ubudiyet huzurudur..** Allah-u Taâlâ, onu kuluna isim olarak verdi
şöyle buyurdu:

- "O sübhandır ki: Kulunu gece yürüttü.." (17/1)

**O, bu makamda nebi olmuş, halka resul olarak,
âleme rahmet olsun diye gönderilmiştir..**

Hakikati bulan zatlar için, bu makamda:

- **Yüce sübhanın kulu..**

İsminden başka bir şey yoktur..

Zira onlar, bütün huzur makamlarında, **Muhammed'in S.A. halifeleridir..**
Ancak o kendisine has olan esas menşeinde, onlardan ayrılır..

Hakikati bulmuş zatlardan biri, nefsine hâkim olarak kalırsa.. halkı Hakk'a davette, Muhammed'den yana, nübüvvet makamının naibi olur..

Allah'a hidayet eden biri olur.. Tıpkı: Meşayihten kâmil efendilerimiz gibi..
Onlardan her biri, risalet makamında, onun naibidir..

Anlatılan hakikati bulmuş zatlardan biri, yer yüzünde kaldıkça, bu İslâm dini zevâle uğramaz; kaim kalır..

Zira onlar**: Muhammed'in S.A. halifeleridir..**

Bir çoban, sürüden kurdu nasıl def ederse.. bunlar da, onun dinine engelleri def ederler..

Sonra bunlar, **Resulullah'ın S.A. kardeşleridir..**
Bu manada o, şöyle buyurdu:

- **"Benden sonra, gelecek kardeşlerime o kadar iştiyakım var ki.."**

Sonra bunlar: **Evliya peygamberlerdir..**

Bu son cümle ile, peygamberliğin yakınlık, ilim, ilâhî hikmetler yönü murad edilmiştir.. Şeriat getiren bir peygamberlik değil..

Zira öylesine peygamberlik, Muhammed S.A. ile kalmıştır..

Hâsılı: Anlatılan **yakınlığa eren zatlar, peygamberlerin ilimlerini, arada vasıta olmadan anlatırlar..**

•

Bilesin ki..

Velâyet: Sübhan olan yüce Hak, kulu üzerinde; aynen hal olarak, eser, lezzet ve tasarruf olarak, isimlerini ve sıfatlarını zuhura getirmek suretiyle, onu idaresi altına almasından ibarettir..

Peygamberlik velâyeti ise.. **Hak olan kulun halka dönmesidir..**

Gelir; onlara yarar işlerini yapar.. Onun yapacağı işler, o zamanın hal şartlarına, halkın şanına uygun olur..

Halkı kendi haline göre idare eder..

Onlara en uygunu ne ise.. ona götürür..

Muhammed'den S.A. önce, halkı Allah'a çağıran bir kimse.. RESUL idi..

Muhammed'den S.A. sonra ise.. Muhammed'in S.A. halifesi olur.. Ancak, bu davetinde kendi başına bir istiklâli yoktur.. Muhammed'e S.A. tabidir..

Tıpkı: Sofiyeden geçen efendilerimiz gibi..

Meselâ: Bayezid-i Bistamî, Cüneyd-i Bağdadî, Şeyh Abdülkadir Geylânî, Muhiddin b. Arabî ve emsali zatlar gibi..

Allah onların hepsinden razı olsun..

Ayrıca, halkı Allah'a davet etmeyip duran; halkın işlerini, yüce Allah'ın kendi hallerine göre, kalben bildirdiği şekilde idare eden kimse, velâyet nübüvvetinin peygamberidir..

Yani: Kendinden önce gelen peygambere tabi bir peygamberdir..

Sonra, kendinden önce gelen peygamberlere tabi olmadan, müstakil bir yolda olan ise.. Şeriat nübüvetinin peygamberidir..

Ancak bu kapı Muhammed S.A. ile kapanmıştır..

•

Bu izahatın bütünü ile zâhir olan şudur:

VELÂYET: Rabbı ile, kulu arasında has bir yüze verilen isimdir..

VELÂYET PEYGAMBERLİĞİ: Veli kulda, **Hak'la halk arası** müşterek yüze verilen isimdir..

ŞERİAT PEYGAMBERLİĞİ: Hiçbir kimseye ihtiyacı olmadan, **nefsi ile yaptığı ibadetlerde,** bir istiklâle sahip olma yüzüne verilen isimdir..

RİSALET: Kulla, sair halk arasında kalan yüze verilen isimdir..

•

Ş i m d i..

Bilinen şudur ki: Peygamberin velâyet makamı, peygamberliğinden mutlaka faziletlidir..

Velâyet peygamberliği ise.. şeriat peygamberliğinden faziletlidir..

Şeriat nübüveti ise.. risaletinden faziletlidir.. Şundan ötürü ki:
Şeriat peygamberliği kendine hastır.. Risalet ise.. başkaları için umumî bir şeydir..

Bu halde, kendine has olan ibadet yolları, başkalarını ilgilendiren şeylerden daha faziletlidir..

Peygamberlerden pek çoğunun peygamberliği, velâyet peygamberliğidir..

Bazı kavillere göre: Hızır a.s. gibi..

Ve İsa a.s. gibi ki: Dünyaya geldiği zaman, şeriat peygamberliği yoktu..

Ve.. İsrailoğullarının diğer peygamberleri gibi..

Bunların çoğu resul değildi.. Kendi özü için şeriatı vardı..

Yine onlardan bazılar, ancak bir kişi için resul idi..

Yine onlardan bazıları, belli bir zümreye resul idi..

Yine onlardan bazıları, yalnız insanların resulü idi; cinlerin değil..

S o n r a..

Allah-u Taâlâ, siyaha, kızıla, uzağa ve yakına.. ancak: Muhammed'i S.A. RESUL olarak yarattı..

O: Sair mahlukata da Resul olarak gönderildi..

Âlemlere rahmet olması da bu hikmete dayanır..

•

Anlatılanı bildikten sonra..

Serbest olarak, şöyle söyle:

- **Mutlaka velâyet, nübüvvetten üstündür..**

Velâyet nübüvveti, şeriat nübüvvetinden üstündür..
Şeriat nübüvveti, risalet nübüvvetinden üstündür..

•

Bilesin ki..

Her resul, şeriat peygamberidir..

Her şeriat peygamberi, velâyet peygamberidir..
Her velâyet peygamberi ise.. mutlak veliden üstündür..

Bu mana icabı olarak şöyle söylenmiştir:

- Peygamberin iptidası, velînin nihayetidir..

Bunları anla; düşün.. Zira bunların çoğu, yolumuzu tutanların çoğuna gizli kalmıştır..

Allah.. Hak söyler..

Doğruya hidayet eden odur..

İnsan-ı Kâmil Son Bölüm/2 (İbadetlerimiz)

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

İ M A N..

Gayb âleminden gelen ilk keşif basamağı budur..

Bu bir binektir ki: Ona çıkan, yüce makamlara, üstün huzurlara varır..

Ve.. iman.. Akıldan uzak duran şeye, kalbin yatmasıdır..

Her ne ki akılla bilinir; o, iman olarak kalbin yattığı şey değildir.. Böylesi nazarî bir ilimdir ki: Görülen delillerle elde edilmiştir..

Ve bu: İman sayılmaz..

Zira **iman da şart: Kalbin, bir şeyi delilsiz kabul edip, tasdik etmesidir.. Ama, halis tasdik..**

Anlatılan mana icabıdır ki: Aklın nuru, iman nurundan azdır..

Sebebine gelince: Akıl kuşu hikmet kanatları ile uçar.. Hikmet ise.. delillerden ibarettir.. Deliller ise.. ancak, eseri belli şeylere götürür..

Batınî şeylere gelince.. onlar için, elbette delil bulunamaz..

İman kuşuna gelelim: O kudret kanadı ile uçar.. Onun için bir durup kalmak yoktur.. Bir uçtan öbür uca gider.. Hatta, bütün âlemleri dolaşır..

Zira kudret: Anlatılanların tümünü kapsamına almıştır..

Sahibine, imanın ilk faydası :
Kendisine haber verilen şeylerin hakikatlerini, basiret gözüne göstermektir..

Böyle bir görüş: Ancak iman nuru ile açılır..

Bundan sonra da, durmaksızın sahibini inandığı şeyin tahkikî hakikatine ulaştırır..
Şu âyet-i kerimeler bu manayı anlatır:
- “Elif.. Lâm.. Mim.. Allah kelâmı olduğuna şek ve şüphe olmayan bu kitap; gaybe iman eden, namazlarının edep erkânı ile kılan ve kendilerine rızık eylediğimiz şeylerden Allah yolunda infak eden muttakilere; yol gösterici rehberdir..

O muttakiler ki; sana indirilen kitap ve dine, ve senden evvel gönderilen kitaplara iman ederler.. Âhirete, şüphesiz iman ederler..

İşte onlar: Rabb’ları tarafından hidayet üzeredirler.. Yine onlar: Felâh bulmuş olanlardır..” (2/1-5)

Açık durum şu ki: Kitaba karşı şüphe, yalnız müminler için kaldırılıyor..

Onlar kitaba iman ettiler, ama delili nazara almadılar.. Aklın bağlandığı kayıtlara bağlanıp kalmadılar..

Kendilerine gelen şeyi kabul ettiler..

Kendilerine haber verilen şeyin vukuuna kesin iman ettiler.. Hem de şüphesiz..

Bir kimsenin imanı delillere nazarla kalırsa.. akıl kaydı ile bağlanıp durursa.. o: Kitaba, şekle bakar..

Kelâm ilminin kurulmasına gelince.. Ancak mülhidlere karşı müdafaa için kuruldu.. Bir de, bunların dışında kalan bidatçılar için..

Kalblere imanı yerleştirmek için değildir..

Zira iman: Allah’ın nurlarından bir nurdur..

Allah’u Taâlâ, o nurla, kuluna önü ve sonu gösterir..

Bu mana iledir ki, Resulullah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

- “Müminin ferasetinden sakınınız, zira o, Allah’ın nuru ile nazar eder..”

Burada:

- Müslimin ferasetinden sakınınız..

Demedi..

- Akıllının da..

Demedi.. Başka bir şey de demedi..

Mümin, olarak kaydını bağladı..

•

Bilesin ki..

Yukarıda anlatılan âyet-i kerimelerin çok manaları vardır..

Ancak, biz onları anlatma yolunda değiliz..

Ancak: **Elif.. Lâm.. Mim.. Kâf.. Kitap** ve oradaki bazı işaretleri beyan etmeyi isterim..

Dileğim o ki: Kur’an tefsiri yazmam için, bana izin verile..

O tefsirde, Allah-u Taâlâ’nın vazıh olarak, akılların olmaz gibi gördüğü sırların beyanı olmalı..

Böyle olduktan sonradır ki; Allah-u Taâlâ’nın Peygamberine yaptığı beyan vaadi hâsıl olur..

Şöyle buyurmuştu:

- “Sonra.. onun beyanı bize düşer..” (75/19)

Böyle bir tefsirin olması mutlaka lâzımdır..

Dileğim o ki: Allah’ın kitabı için bu hizmet şerefine ben nail olayım..

•

Şimdi, biraz açıklamaya geçelim..

Allah-u Taâlâ şöyle buyurdu:

- “Allah kelâmı olduğuna şek şüphe olmayan bu kitap, gaybe iman eden muttakilere hidayettir.. (2/2)

Bu âyetle de, Allah-u Taâlâ, **ELİF’**in, **LÂM’**ın, **MİM’**in hakikatine işaret etti.. Bu da, icmal yolu ile: Zata, isimlere ve sıfatlara işarettir..

- “Bu KİTAB..” (2/2)

Burada KİTAB, İNSAN-I KÂMİL’dir..
ELİF.. LÂM.. MİM.. ise : Bu insanın hakikatına işarettir..

- “Şüphe olmayan bu kitap.. muttakilere hidayettir..” (2/2)

Buyurulurken, Allah’ın onları sakladığı, onların da Allah’ın sırlarını saklayıp koruduklarına işaret edilir..

Bu manaya göre, Hakk’a duâ ettiğin zaman, bunlardan kinaye ona duâ etmiş olursun..

Bunları çağırdığın zaman, Haktan kinaye bunları çağırmış olursun..

- “Onlar ki, gaybe iman ederler..” (2/2)

Buyuruldu; **burada gayb Allah'tır..**

Zira, onların gaybıdır.. Ona iman ettiler.. O, bunların hüviyetidir.. Bunlar onun aynıdır..

- "Namazı kılarlar.." (2/3)

Yani: İlâhî mertebe nizamını korurlar.. Bunu, varlıklarında, isimlerin ve sıfatların hakikatına bürünerek yaparlar..

- "Kendilerine rızık eylediğimiz, şeylerden, Allah yolunda infak ederler.." (2/3)

Yani: **Kendi özlerinde, ilâhî ahadiyetin neticesi hâsıl olan semereyi bu varlıkta harcarlar..**

Onlar bu rızkı, ilâhî ahadiyeti kendilerinde mülâhaza sureti ile elde etmiş gibidirler..

Bu zümre, tek başlarına geçip öte gitmiştir..

Resulullah S.A. efendimiz, bu zümreyi ashabına şöyle anlattı:

- "Yürüyünüz.. Zira ferdiyet makamını elde edenler geçip gittiler.."

Bunlara katılanlar ise..

- "Gaybe iman edenlerdir.." (2/3)

Bunlar da, şu âyetle açıklandı:

- " Ya Muhammed, mutlak surette sana indirilene iman ederler.." (2/4)

S o n r a:

- "Senden önce gönderilene de iman ederler. Âhirete de şüphesiz iman ederler.." (2/4)

Devam edelim:

**- "İşte onlar: Rabb'ları tarafından gelen hidayet üzeredirler..
Yine onlar: Felâh bulmuş olanlardır.." (2/5)**

Burada anlatılan felâhı bulan müminler şu esaslara inananlardır:
Meleklere, kitaplara, peygamberlere, âhiret gününe, hayrın ve şerrin kaderle Allah'tan olduğunu..

Allah'a iman eden bunlardır..

Meleklerin, kitapların, Yüce Hakk'ın peygamber göndermesindeki hakikatine, muttali olanlar bunlardır..

Âhiret gününü görürler..

Hayrın ve şerrin kaderle Allah'tan geldiğini müşahede ederler..

Bütün bunlara, onlar sadece iman etmiş değillerdir..Ayana ve müşahedeye dayanan bir ilimle bilmişlerdir..

Onların imanı, yalnız Allah'adır..

Zira Yüce Allah'tan alt sayılanları, şühuda dayanan bir ilimle bilmişlerdir..
Bu ise.. iman sayılmaz..

İmanın şartı odur ki: Malum olan şey gayb ola.. Şahadeti olmaya..

Onların katındaki gayb ise.. ancak zatın künhüdür.. başka değil..

Bunlar, her nekadar, Allah-u Taâlâ'yı da açık ve aynen müşahede etmekte iseler de; asıl imanları onun sonsuzluğunadır..

Ancak onlara katılanlar, Allah'a iman ettikleri gibi, iman tarifine giren diğer sayılanlara da iman ederler..

Bu vasfı alanlar sabikundur.. Onların imanı böyledir..

Bu manaya göre, imanları: Allah'a has bir iman olmaktadır..

Nitekim bu manayı, Resulullah S.A. şöyle anlattı:

- "Allah'a meleklerine, kitaplarına, hayrı ve şerri Allah'ın kaderi ile olduğuna iman etmendir.."

Bu tür iman sahipleri katılanlardır.. Öbürleri ise, sabikun zümresidir..

•

S A L Â H . .

Bu, ibadetin devamından ibarettir..

Bu, iyi amellerdir ki: Allah'tan sevap talep edip azabından korkularak yapılır..

Anlatılan ameli yapan, yaptığı işleri Allah için yapar.. Ancak, dünyası ve âhireti için ziyade ihsan talep eder..

Hali anlatıldığı gibi olan, onun cehenneminden korkup, cennetini umarak Allah için ibadet eder..

Ayrıca, Hakkın azametini de kalbine yerleştirir.. Yine kalbine, Allah'a isyandan uzak durmayı da yerleştirir..

Böylece yasak işler, ondan tezkiye yolu ile uzaklaşmış olur..

İbadete devamın faydası odur ki: Âbid kulun kalb süveydasına, ilahi nükte yerleşir.. Bundan sonra, perde açılmış olsa dahi yine halinde bir şey eksilmez.. Bu mutlak olarak böyledir..

Zira o: Hakikî hallerinde şeriatın emri üzerinedir.. Ona bağlıdır..

Anlatılan iyi hal, ibadetini ümid ettiği şartlara göre yapan için güzel bir sonuçtur..

Zira, **salihlerin ibâdeti anlatılan şartlara göredir..**Yani: **Korku ve ümid..**

Ama, Muhsin olanın ibadeti buna benzemez..

Muhsin: Allah'a ibadetini, hiçbir şarta bağlamadan yapar.. İsteyerek Allah'ın ibadetine yönelir..

Salih ile Muhsin arasındaki fark şudur:

Salih, nefsine Allah'ın azabından korkar.. Nefsi için cennet sevabı umar.. **Korku ve ümidine sebep nefistir..**

Muhsin, Allah'ın celâlinden çekinir.. Allah'ın cemaline rağbet gösterir.. Korkusunun ve rağbetinin sebebi: Allah'ın celâlidir; cemalidir..

Netice: **Muhsin, Allah için ihlâs sahibidir.. Salih ise.. Allah yolunda sadıktır..**

Muhsinin şartı odur ki: Üzerinde büyük günah hükmü yürümeye.. Ama, salihte böyle bir şey şart değildir..

•

İ H S A N . .

Bu bir makama verilen isimdir..

Kul, o makamda, yüce Hakk'ın, isim ve sıfatlarının izlerini mülâhaza eder..

Kendisini, Allah-u Taâlâ'nın huzurunda gibi tasavvur eder..

Bu oluşa, devamlı surette bakar durur..

Onun en azından derecesi: Allah-u Taâlâ'nın kendine baktığı görüşüne sahip olmaktır..

Bu durum, murakabe derecelerinin ilkidir..

Böyle bir durumun sağlama bağlanması için, şu **yedi şartı**n bulunması icab eder..

Şunlardır: TEVBE, İNABE, ZÜHD, TEFVİZ, TEVEKKÜL, RIZA, İHLÂS..

Şimdi bunları ayrı ayrı izah edelim.

T E V B E :

Bir kimse, günaha döndüğü zaman, ne murakabe ehlidir; ne de yüce Hakk'ın kendisine nazar ettiğini anlayacak durumu olur..

Şundan ki: Bir kimse, Allah-u Taâlâ'nın kendisine baktığı görüşüne varırsa.. duygularını ve kalbini masiyete kaptırmaz..

Muhsinlerin, ihsan makamı altında olan salihlerin, mümin ve müslimlerin tevbesi, ancak günah dolayısı ile olur..

Şehadet makamına erenlerin tevbesi, masiyet düşüncesi sonucudur..

Sıddıkiyet makamında olanların tevbesi, kalbine Allah'ın gayrını getirme sonucu olur..

Mukarrebun zatların tevbesi, halin hükmü altına girmelerinden ötürüdür.. Zira onları: Hiçbir hal hükmü altına alamaz..

Onların bu makamı: Rahmanî istivada temkin makamına oturmaktır..
Onlar bu makamda , ehlini bilmek yolunda her yönü ile, her renge girerler..

Ama hiçbir birine mal olmazlar..

İ N A B E :

Bu, ihsan makamında şarttır..

Zira: İhsan sahibi, ilâhî heybetten çekinerek, nakıs halleri bırakıp
Allah-u Taâlâ'ya dönmedikçe, onun için murakabe durumu sahih olmaz..

Muhsinlerin, bunların altında mümin ve Müslim salihlerin inabesi:

Allah'ın yasak ettiği şeyleri tümden bırakıp emirleri ile olmaktır..
İlâhî sınırı korumaktır..

Şehitlerin inabesi:

Nefsanî iradelerinden geçip, Yüce Hakk'ın muradına dönmektir..
Bunlar, Yüce Hakk'ın muradını dilemek suretiyle, kendi iradelerini bırakmıştır..

Sıdıkların inabesi:

Hak'tan Hakk'a rücûdur..

Mukarrebin zatların inabesi:

İsimlerden ve sıfatlardan geçip, zata dönüştür..

Burası öyle bir makamdır ki: Tahakkuku sıdıklara hayli müşküldür..

Onlardan her biri, kendini zatla sanır; ama iş öyle değildir..
Onlar, isimlerle ve sıfatlarla olurlar..

Zira: Vahidiyet şarabı onları sarhoş etmiştir.. böyle bir şeyi düşünmekten almıştır..

Bunlar için:

- Zatla beraberler..

Dersen; bu kayd olur.. Şöyle söyle:

- İsimlerin ve sıfatların vasıtası ile zatla beraberdirler..

Haliyle bu durum: Muhakkik zatların hilâfına böyledir.. Zira onlar:
Kayıtsız olarak zatla beraberdir.. Belki onlar; zatla zatdadır; zatla beraberdir..

Zira **muhakkik zatlar, KURBET makamının ehlidir..**

Bu KURBET ehlinin beyanı inşallah gelecektir..

Z Ü H D :

İhsan makamında zühd şarttır..

Zira: Allah-u Taâlâ'yı murakabe eden kimseye o şart olur ki: Dünyaya iltifat etmeye..

Kölenin durumunu görmez misiniz?.. Efendisinin yanında bulunduğu zaman, bilir ki: Efendisi kendisinden hizmet bekliyor..

Bunu bildikten sonra, nasıl da kendine ait işleri bir yana atar; efendisinin emri ile meşgul olur..

Muhsinlerin, bunların alt derecesinde bulunan mümin ve Müslim salihlerin zühdü:

Dünyaya ve dünya lezzetlerine karşıdır..

Şehidlerin zühdü:

Hem dünyaya hem de âhiretedir..

Sıdıkların zühdü:

Sair mahlukatta, yalnız Hak Taâlâ'yı, isimlerini ve sıfatlarını müşahede ederler..

Mukarrebin olanların zühdü:

İsimlerle sıfatlarla bekadır..

Ve.. bunlar, zatın hakikatındadırlar..

T E V E K K Ü L :

İhsan makamında, bunun **şart oluşu, anlatılacak sebebe dayanır..**

Allah-u Taâlâ'nın kendisini gördüğü görüşüne sahib olana düşer ki: Cümle işlerinin tasarrufunu ona havale ede..

Zira o: Kendisine yarayanı bilemez.. Kendisine faydası olmayacak bir şey için de, özünü yormaz..

Tevekkülün şartı odur ki: Köle efendisine tevekkül yolu ile teslim ola.. Bundan sonra da, efendisi onun için ne istiyorsa yapar..

Bu durum, şu âyet-i kerimenin manasıdır:

- "Eğer müminler vasfını almış iseniz; Allah'a tevekkül ediniz.." (5/23)

Bunun daha açık manası şudur:

- Eğer inanıyorsanız ki, Yüce Allah; Ancak dilediğini yapar.. İşlerinizi ona bırakınız.. Ve.. Ona itiraz etmeyiniz..

Ancak, bu çeşit tevekkül salih zatlara göre değildir..

Zira: **Salih zatlar ve onlardan alt derecede bulunanlar:**

Kendilerine Yarayan işleri yapsın diye, Allah'a tevekkül eder..

Böyle bir tevekkül, şu âyet-i kerimede anlatıldı:

- “Bir kimse, Allah için takva sahibi olursa..
Onun için kurtuluş yolu açar.. Ummadığı yerden rızkını verir..” (65/3)

Birinci şekilde tevekkül edenler ki:

- Allah-u Taâlâ, ne diliyorsa.. kendisine onu yapsın..

Diye, tevekkül edenleri anlatmak istiyorum.. Bunlar, üstte geçen
âyetin sonunda:

- “Bir kimse, Allah’a tevekkül ederse.. Allah ona yeter..
Allah işini tam yapar..” (65/3)

Âyet-i ile anlatılan tevekküle sahiptirler..

Yani: **Allah-u Taâlâ, mutlaka dilediğini yapar..**

Emri anlatılıyor; sonunda şöyle buyuruluyor:

- “Allah her şey için bir kader yapmıştır..” (65/3)

Muhsinlerin tevekkülü:

İşi, Allah’a bırakmaktan ibarettir..

Şehitlerin tevekkülü:

Sebepleri, vasıtaları ortadan kaldırıp nazarlarını sebeplerin sahibi
Yüce Sübhan Allah’a çevirmektir.. Onun kendilerindeki tasarrufunu görmektir..

Allah-u Taâlâ’nın iradesini kendi muradları yaparak, ona tevekkül ettiler..

Bu durumda, onların bir şeyi seçebilme hali yoktur ki, onu almak için
bir ayırma yapsınlar..

Şüphesiz: Allah-u Taâlâ’nın tüm dilediği, onların seçtikleridir, muradlarıdır..

Sıdıkların tevekkülü:

Kendi zatî şanlarını, Yüce Hakk'ın zatî şanına döndürmektir..
Bunların nazarları kendi düşmez..

Bunlar, tevekkül ehli kimselerdir.. Şu yoldan ki: Onun müşahedesi içinde boğulup kalmışlardır.. Onun varlığında yok olmuşlardır..

Muhakkik zatların tevekkülü:

Yüce Hakk'ın varlığında makam tuttuktan sonra, hiçbir yana dağılıp yayılmamaktır..

T E F V İ Z :

Bu ve teslim aynı manayadır.. Ancak, aralarında küçük bir fark vardır..

Şöyle ki:

Teslim olan bir kimse, işini teslim ettiği zattan, kendisi için gelene razı olmayabilir..

Ama, **TEFVİZ ehli** böyle değildir**.. O, ne olursa olsun; razı olur..**
İşlerini TEFVİZ yolu ile teslim ettiği zatın hükmüne ve işine boyun eğer..

Her ikisi de, yani:

- TEFVİZ ve teslim..

Demek istiyorum.. Vekâlet manasına yakındırlar.. Ancak, onunla vekâlet arasındaki fark şudur:

Vekilin tevkil edildiği işde, müvekkil için; bir mülkiyet davasının korkusu vardır..

Amma, TEFVİZ ve teslim böyle değildir.. Onlar, vekâlet için anlatılan işlerin dışında kalır..

Muhsinlerin ve bunların alt derecesinde bulunan kimselerin bütün işlerinde Hakk'a TEFVİZ edişi:

Allah-u Taâlâ'nın kendileri için yarattığı işleri tümden Hakk'a döndürmektir..

Bunlar, tasarrufunu Hakka bıraktıkları işin; mülkiyet davasından beridir.. İşlerinden hangisi olsa böyle yaparlar..

Ve.. TEFVİZ budur..

Şehitlerin TEFVİZİ:

Hak Taâlâ, kendilerini hangi işde çeviriyorsa onda, Allah'ın fiileri için sakin durmalarıdır..

Hem kendi nefislerinde, hem de başkalarında yüce Allah'ın fiillerini mülâhaza ederler..

İşin aslını Allah'a bırakırlar..

Görürler ki: Allah-u Taâlâ, umumî manada sair mahlukatın nasiyesini tutmuştur..

Hassaten kendi nasiyelerini de tutan Yüce Hak, onları dilediği yöne götürmektedir..

Ve.. bunlar, yaptıkları işin failiyet davasından tamamen beridirler..

Bundandır ki: Onlar bir ecir vakıasına düşmezler.. Bir ceza talebinde de bulunmazlar.. Çünkü onlar, kendileri için cezayı hak eden bir fiil görmezler..

Sıdıkların TEFVİZİ:

Çeşitli tecelliler yönünden ilâhî cemali mülâhaza ederler..

Bunlar, bir tecellinin kaydında durup, diğer tecelliden ayrı olmazlar..

Bunlar, tecelli işini zuhuruna bırakırlar.. Hangi şekilde tecelli olursa olsun; makam, isim, sıfat, ıtlak, takyid yolu ile onu müşahede ederler..

Mukarrebun zatların TEFVİZİ:

Mahlukat için kalemin yürüdüğü hükme muttali oldukları zaman, sızlanmamaktır..

Bu varlıkta hiçbir şeyin tasarruf kaydına düşmezler.. Hepsini Hakk'a TEFVİZ yolu ile ısmarlarlar.. Ta ki o: Mülkünde dilediğini işlesin..

Bunlar, emin kimselerdir.. edepli kimselerdir..

Yüce Allah'ın sırlarını açığa çıkarmazlar.. Bunu bildikleri için, başkalarına üstünlük talep etmezler.. Halkın işlerinde fesad yoluna girmezler..

Birbirileri ile nasıl muamele ederlerse.. halka da aynı muameleyi yaparlar..

Anlatılan perdelerinden birini yırtmak için, bir alış veriş cihetine gitmezler.. Bir işi yapmak için, nüfuz kullanma yoluna da girmezler..

Cesetleri ile halka karışır onlarla beraber olurlar.. Amma, ilâhî yakınlık makamında, ruhları ile onlardan ayrılırlar..

R I Z A :

Rızanın şartı odur ki; kazadan sonra ola.. Kazadan önce olan rıza niyettir.. İmamlardan bir çokları, bu işin böyle olduğunda kesin karar kıldılar..

Muhsinlerin Allah'tan rızası kazayadır.. Yani: Hükmedir.. Amma, kaza olunan şeye değil.. Çünkü: Allah-u Taâlâ, şekavetle de verebilir..

Bu durumda, onların Allah'tan rızası kazaya karşı olur.. Zira: Kaza Allah'ın

hükmüdür.. Allah'ın hükmüne ise.. rıza vaciptir..

Ancak, şekavete rıza onları bağlamaz.. Onlara vacip olan da, şekavete razı olmamaktır..

Şehidlerin rızası:

Allah sevgisidir.. Ama bir vuslat talebi olmaksızın.. Küsüp darılmak olmaksızın.. Uzak durmak olmaksızın..

Uzaklarına ve yakınlarına, dargınlık ve rıza.. hiçbir şekilde onları muhabbetten çevirmez.. Rahatlık düşünmezler bile..

Sıdıkların rızası:

Hazır zatın rızası ile, en yüce manzaralardaki huzur makamlarına aşktır..

Bunlar, terakki ederler..

Kul terakki ettikçe ilâhî huzurda yolu daralır..

Şöyle ki: Kulun Allah ile ilk oluşu fiillerin tecellisinde olur..

Bunu sair mahlukatta da müşahede eder..

Bundan sonra, terakki ettikçe müşahede yeri daralır..

Devamlı terakki eder; ama, manzaraları da o nisbette daralır..

Hâsılı: **Sıdıkların rızası, bu darlıkta Hakk'a sukûndur..**

Bu anlatılan durum, akılla idrâk edilemez.. Keşfe ve zevke dayalı bir iştir..

Mukarrebunun rızası:

Hak'tan halka dönüşte olur..

İ H L Â S :

Salih zatlar ve onlardan alt makamda olanlar için, ibadetlerde mahlukatın görmesine iltifat etmemektir..

Muhsinlerin ihlâsı:

Hakka ibadettir; ama, dünya ve âhirette bir mükâfat talebi gütmeden..
Onların Allah'a ibadeti: Kendilerine ibadet emri verdiği içindir..

Salihler ve bunlardan başka muhsin zatlar için ihlâs:

Bir köleye nisbet edilen ücret durumudur.. ki o: Çalışması ile, bir ücret talebinde bulunamaz..

Şehidlerin ihlâsı:

Bu varlığa tek olarak Yüce Hakk'a bağlanmaktır..

Muhakkik sıddık zatların ihlâsı:

Yüce Hakkın zatını bilmek için; isim ve sıfatlardan her hangi birine ihtiyaç duymamaktır..

Mukarrebun zatların ihlâsı:

Temkin makamının eserleri altında kalan telvin bakiyelerinden teberrinin hakikatını bulmaktır..

Bu varlığın silinmesi ve Hakk'a kalb olmasının aynen hakikati bu anlatılandır..

Allah.. Hak söyler..

Doğruya hidayet eden odur..

İnsan-ı Kâmil Son Bölüm/3 (İbadetlerimiz)

Abdûlkerîm Ceylî

Hazırlayan : Nuran Çelik

Bu eserden beklenen odur ki;
Salik için , en yüce refikîne ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

Ş E H A D E T..

İki çeşittir: Büyük şehadet, küçük şehadet..

Küçük şehadetin bazı kısımları vardır.. Onlar, hadis-i şerifle anlatılmıştır..

Meselâ:

- “Yabancı ülkede garib ölen, suda boğulan, ishalden ölen Şehid olur..”

Küçük şehadetin en yüksek derecesi: Allah yolunda gazada iki saf arası çarpışmada ölmektir..

Büyük şehadet ise.. iki kısma ayrılır**: Âlâsı** ve **ednası..**

Âlâsı: Sair mahlukatında, Hak Taâlâ’yı yakîn gözü ile müşahede etmektir..

Meselâ: Mahlukattan bir şey gördüğü zaman, Hakk’ı müşahede etmiş olur..
Amma, ne **hülûl (** girme **),** ne **ittisal (** bitişiklik **),** ne de **infisal (** ayrılık **)** vardır..

Bu manayı, Allah-u Taâlâ şöyle bildirdi:

- “Ne yana dönseniz Allah’ın yüzü oradadır..” (2/115)

Bu anlatılan o manadır ki; şahadet bahsinde:

- Kesintisiz devamlı murakabe, onun şartları başındadır..

Dediğimiz manasıdır..

Anlatılan bu müşahede makamı bir kul için tam olunca, o: Allah'ı müşahede eder..

Ve bu makam: Şehadet manzaralarının âlâsıdır..

Bundan sonrası ise: Sıddıkıyet mertebelerinin evvelidir..

Bu vücud**; Rabbın vücudu, Rabbın varlığı ile fena bulursa..**
İşte.. o zamandır ki, sıddıkıyet dairesine girer..

Bu büyük şehadetin edna derecesine gelince: Kulun Allah sevgisine iletisiz bağlanmasıdır.
Böyle olunca: Kulun Allah sevgisi onun sıfatları için olur.. Bir de,
o yüce varlık sevilmeye lâyık olduğundan..

Bilesin ki..

Mahabbet, yani: Sevgi, **üç nev'e ayrılır..**

a) Fiile bağlı mahabbet..
b)Sıfata bağlı mahabbet.
c) Zata bağlı mahabbet..

Fiile bağlı mahabbet, avam halkın mahabbetidir..

Böyle bir mahabbet; kendisine Allah'ın ihsanı bulunan kimsede görülür..

Bu durum, ona yapılan ihsanın artmasına sebep olur..

Sıfata bağlı mahabbet.. havas zatların mahabbetidir..

Bunlar, Allah-u Taâlâ'yı, celâl ve cemali için severler.. Perdenin açılmasını
taleb etmezler.. Nikabın kalkmasını da taleb etmezler..

Bunların mahabbeti tamamen Allah içindir; hiçbir nefsanî illet karışmaz..

Çünkü, nefsanî bir iş için olan Allah sevgisi, Allah için olmaz..
Nefsanî bir illet için olur.. İhlâs sahibi bir kimse, böyle illetli sevgiden beridir..

Zata bağlı mahabbet.. Bu has mahabbettir.. Zata vardıran bir aşktır.

Öyle ki: Kuvveti ile, maşukun bütün nurları, aşıka işlenmiş olur..
O zaman, aşık, maşukunun suretinde ortaya çıkar..

Tıpkı : Ruh, aralarında aşk olduğu için, ceset sureti ile, ortaya çıktığı gibi..

Ayrıca bunun beyanı: Kitabın sonunda, MUKARREBUN zatlar anlatılırken gelecektir.. Hâsılı:

Avamın mahabbeti, fiile bağlı mahabbettir..

Şehidlerin mahabbeti, sıfata bağlı bir mahabbettir..

Mukarrebunun mahabbeti, zata bağlı bir mahabbettir..

•

Büyük şehadetin şartları cümlesindendir ki: Ruhsat, yolları dışında nefse muhalif durula..

Yani: Azimetli şeylerde nefse muhalif durula, ruhsatlarda değil..

Bu hususta bizim sofiye zümresinden çoğu yanıldı.. Yani: Nefse muhalefet durumunu tahkik işinde..

İddialarına göre; nefsi kendisine:

- O r u ç t u t..

Derse, oruç tutmayacak.. Eğer:

- N a m a z k ı l..

Derse.. kılmayacak.. Bilhassa nefse muhalefet için: Yemeyi içmeyi namazı terk vacip olur..

Bu onların iddiasıdır ki: Hatadır..

Halbuki, nefislerin durumu, asaletleri yönü ile, içinde peşin rahatlık olan şeyi istemektir..

Bu duruma göre, nefis asaleti yönünden, ancak yemek içmek isteyebilir. Oruç ve diğer hayırlı ameller ise.. ancak ruh içindir..

Ruha muhalefet ise.. bu yolun şartları arasında değildir..

Çünkü **ruh meleğin arkadaşıdır.. Melek ise.. Allah'ındır..**

Nefis hevanın arkadaşıdır.. Heva ise.. şeytanın yoldaşıdır..

Bu mana icabıdır ki: **Nefse muhalefet olunur..**
Ta ki: İtminan derecesine ersin; ruhta sakin olup Yüce Allah'a vâsıl olsun..

Anlatılan muhalefet şeklidir ki, Resulullah S.A. efendimiz tarafından, en büyük cihad olarak tavsif edilmiş ve şöyle buyurulmuştur:

- **"En küçük cihaddan en büyük cihada dönüyoruz.."**

İşte.. Bu mana icabıdır ki; kılıçla olan şehadeti: Küçük şehadet ettik.. Mahabbet şehadetini ise: Büyük şehadet eyledik..

S I D D I K I Y E T ..

- **"Nefsini bilen Rabb'ını bilir.."**

Manasını taşıyan hadis-i şerifle belirtilen makamın hakikatından ibarettir..

Bu **marifetin üç huzur makamı** vardır..

Şunlardır:

1. **İLMEL YAKÎN..**
2. **AYNEL YAKÎN..**
3. **HAKKEL YAKİN..**

Bu huzur makamlarını geçişte; sıddık için alâmet odur ki: Bu varlığın gayb yanı, onca müşahede edilmiş ola..

Böyle olunca, **YAKÎN nuru ile;** mahlukatın gözünden saklı duran,Yüce **Hakk'ın sırlarını görür..**

Ve.. o zaman: Kendi hakikatına da muttali olur..

Cemal nurlarının saltanatı altında, kendi fenasına da şahit olur..

İşbu fena ile, **ilâhî bir beka kazanır..**

- Kazanır..

Dememden murad şudur:

- **Hiçbir zaman yok olmayan daimî varlık, ilâhî bir beka ile ona zâhir olur..**

Demektir.. yoksa:

- Bu eriştiği derece ile, anlatılan makamı buldu..

Manasına gelmez..

Allah-u Taâlâ'nın bekası ile, beka bulduktan sonradır ki, **isimler ona bir bir tecelli eder.. Onları isim isim beller..**

Ve.. O zaman, Yüce **Zat'ı isimler yönünden bilir..**

Bu durum, İLMEL YAKÎN derecesinin son haddidir..

Bundan sonra**, AYN olur.. Sıfat tecellilerine geçer..** Sıfatları birbiri peşinden müşahede eder..

Yine zatla olur.. Ama, zata mahsus sıfatlara göre..

Buradan o kadar yükselir ki: Artık isimlere de, sıfatlara da ihtiyacı kalmaz.. Zira zatla olmuştur..

Bu makamı da aşar.. O kadar gider ki: İsimlerin ve sıfatların zattaki yerini tanır..

Ve**.. zatı zatla bilir..**

Ve.. **isimlerin de, sıfatların da** makamı karşısına çıkar.. Onlara bakar; **hakikatlerini müşahede eder..**

Onların icmalini, tafsilde idrâk eder; tafsilini de icmalde..

Bu suretle devamlı olarak; Rububiyet hilatında döner durur.. Böylece gider: Taa, inayet eli onu sıfatlarla, isimlerle sıfat bulduruncaya kadar..

Tam vakti geldiği zaman, halis şaraptan da içince**: HAKKEL YAKÎN sahibi olur..**

Mühürünü açar.. Kadeh dahi, şarabın rengine boyanır..

İşbu halin sahibi, YAKÎN halinin hakikatine ermiştir..

Ve.. Mukarrebun zatlar makamının ilki böyle başlar..

•

K U R B E T..

Bu mana, **velî kulun, sıfatlarında Cenab-ı Hakk'a YAKÎN mekân tutması**ndan ibarettir..

Burada:

- YAKÎN..

Tabiri, şüyu bulmuş bir tabirdir.. Meselâ:

- Falan âlim, falana yaklaştı..

Denir ki:

- İlimde, marifette yaklaşmış..

Demektir..

- Falan tacir Müslim, Musa'nın Karun'una yaklaştı..

Denir ki:

- Malî yönden yaklaştı..

Demektir..

KURBET: Kulun, isimlerin ve sıfatların çeşitlerinde, Hakk'ın onlarda zuhurunu andıran bir şekilde zuhurudur..

Bu, ancak bu kadar olur; zira:

Sıfatlardan her hangi birinin hakkını tam vermek kul için muhaldir..

Ancak o: Sıfatlarda ve isimlerde, temkin yolu ile tasarruf eder..

Şöyle ki: Onlardan yaptığı talebe hiçbir şey asi gelmez..

Sonra..

Bildiği ile, neler yapacağını bilir.. Bu âlemde olabilecek şeylerden dilediğini yapar..

Meselâ: Ölüyü diriltir.. Anadan doğma körün gözünü açar.. Abraşın alacasını giderir..

Ve.. Allah-u Taâlâca yapılması gereken şeyleri yapar.. Çünkü: Hakk'a yaklaşmıştır..

Yani: Allah'ın civarındadır..

İşbu yakınlık, işte.. o civardır..

Cennet ehlinin durumunu görmez misin?..

Onlar, Yüce Allah'ın bir nevi civarında oldukları için, olanlar, onlar için nasıl oluşur?..

Cennette neyi isteseler; o olur..

İşte**.. KURB**; yani: **Yakınlık budur**..

•

Bu makamın **huzur yerlerinden ilki: HULLET makamıdır..** İşbu **HULLET, kulun YÜCE HAKKA dost olup katılmasıdır..**

O kadar ki: Cesedinin bütün parçalarından bu katılma, bu dostluk izleri zâhir olur..

Ve.. onun:

- O l..

Emri ile eşya onun için oluşur..

İlletleri, hastalıkları giderir..

Elinden, harika şeyler meydana çıkar..

Boşlukta ayakları ile yürür..

Tüm heykeli ile, suretlerin her biri ile suretlenir..

Burada anlatılanlar, şu kudsî hadisin manasıdır:

- “Kulum, bana nafilelerle yaklaşır; o kadarki, onu severim.. Onu sevdikten sonra: Kulağı olurum; onunla duyar..Gözü olurum; onunla bakar.. Eli olurum; onunla tutar.. Ayağı olurum; onunla yürür..”

•

Hak Taâlâ ki onun kulağı, gözü , ayağı ve cesedinin sair uzvu olur..
Bu kul, artık, Allah’ın halilidir..

Yani: Yüce Hakk’ın nurları onun varlığına karışmıştır..

Hâsılı o: Allah için bir dosttur..

İbrahim’e a.s. bağlı makamdan onun da nasibi vardır..

•

Bu ceset, CEVARİH ve **KUVVE’lerden ibarettir..**

CEVARİH : El, ayaktır..
KUVVE : Göz, kulaktır..

Allah-u Taâlâ, bu cesedin içini ve dışını şumulüne almıştır..

Bunlardan.. yani:

- Kulağı, gözü, dili, eli ayağı..

Demek istiyorum.. her biri için, kâinat hareket halindedir; oluşur..

Nasıl olmasın ki: Onlar da, Allah'ındır..

Duruma, yukarıda anlatılan manalara göre bakılınca: Kul, eli ile iş yapar; eli ile konuşur; eli ile tutar; eli ile bilir..

Onun cevarihinden her birini böyle kabul edebilirsin.. Kuvvelerinden her birini de, aynı şekilde kabul edebilirsin..

Bütün bu anlatılanlar, Hullet makamının şahididir..

Bu makamın efendisini görmez misin?.. Ki o: **İbrahim a.s.** peygamberdir..

Bu makamı tahkik babında müşahede etmek istediği zaman, dört kuş aldı.. Onları birbirine katıp hamur etti..

Onun her parçasını ayrı bir dağa koydu.. Kendi dili ile onları çağırınca da, uçarak geldiler..

Bu mana gösteriyor ki: O her şeye kadir idi..

Bu nişanla da, Yüce ve Ulu Hazrete yakın olmuştu..

•

Bilesin ki..

KURBET makamı, vesiledir..

Şundan ki: **KURBET makamına vâsıl olan kimse.. kalblerine, ilâhî hakikatlerle tahakkuk edip sükûn bulmasına vesile olur..**

Bu işin esası şudur: **Kalbler,** aslında; **ilâhî hakikatlerin tümünü yayarlar..** Onlar her ne kadar yaratılmış iseler de, işleri budur..

Bu vazifeyi, bu kâinat âlemine inişle almışlardır..

Anlatılan manaya göre: Kalbler neyi kabul etseler, o kabul ettikleri şeyi, kalblerin gayrında da görebilirsin.. Bu:

- G a y r ı..

Dediğimiz şey, kalbler için bir ayna olur.. Yahut baskısı bir yere çıkan şey.. Bu durumda kalbler, o baskı yerlerinde kendilerini görürler..

Ve o baskısı çıkanı, kendine kabul edip kullanır..

Ve.. o baskılı şeyi kullanışı, esalet hükmü ile olur..

•

Biraz daha açılalım..

Hak ismi: Ruhların, ilâhî vasıflarla sükûn bulmasına bir vesiledir..

Anlatılan **KURBET makamına eren velî kulun kalbi** ise.. **bu cisimlerin ilâhî hakikatlerle tahakkuk edip sükûn bulmasına vesiledir..**

Bu da: Anlatılan ilâhî hakikat izlerinin zuhuru içindir..

Bir velî için; cesedini, ilâhî hakikatlerde, tek başına tahakkuk ettirmek imkânsızdır..

Ancak, bu işin oluş şeklini**;** KURBET makamını bulan bir başka velîde gördükten sonra olur..

İşte.. o zamandır ki: Anlatılan ikinci velî, birinci için bir vesile olur.. Bu üstün derecede tahakkuku sağlanır..

Şimdi dinle: **Peygamberlerden, her peygamberin; velîlerden her bir velînin vesîlesi, Hazret-i Muhammed S.A. efendimizdir..**

•

Vesile, aynen KURBET makamıdır.. Mertebelerinin ilki: Hullettir..
Yani: Halil..

Bu **Halil makamının iptidası** ise**.. habib makamıdır..**

Zata bağlı bir habib ise**.. birlik sağlayan bir aşktan ibarettir..**

Böyle bir aşka kapılanlardan her biri, diğerinin suretinde zâhir olur..
Biri, diğerinin makamında kaim durur..

Ruhu ve cesedi görmez misin?.. Aşkları zata bağlı bir aşk olduğu için, ruh:
Cesedin elemi ile, dünyada nasıl elem çeker?..

Ve cesed, ahirette, ruhun elemi ile nasıl elemli olur..

Sonra.. biri diğerinin suretinde nasıl zâhir olur?..

Sübhan olan Yüce Allah aziz kitabında;
Hazret-i Muhammed S.A. efendimize hitabı ile şu manaya işaret etti:

- “Sana biat edenler, ancak Allah’a biat etmiş oldular..” (48/10)

Bu manada, Resulullah S.A. efendimizi kendi makamına ikame etti..

Sonra şöyle buyurdu:

- “Resule itaat eden, Allah’a itaat etmiş olur..” (4/80)

Sonra, Resulullah S.A. efendimiz, bu manayı sarih olarak, Ebu Said-i
Hudrî’ye anlattı..

Ebu Said-i Hudrî Resulullah’ı S.A. rüyada görmüştü.. bu vesile ile,
Resulullah S.A. efendimize geldi ve şöyle dedi:

- Ya Resulullah, beni mazur gör; Allah’a mahabbet, sana mahabbetten
beni alıyor..

Bunun üzerine, **Resulullah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:**

- **“Ey mübarek, Allah mahabbeti, bana mahabbettir..”**

•

Resulullah S.A. efendimiz, Allah’ın halifesidir..Allah-u Taâlâ ise.. Resulullah S.A. efendimizin naibi..

Bu duruma göre, naip halifedir.. Halife de naiptir..

Daha açığı: **Bu odur; o da budur..**

•

Yukarıda anlatılan mana icabıdır ki:

Resulullah S.A. efendimiz, bu makamda kemâl yönü ile tek oldu..

Batın yönü ile, ilâhî kemalât ve makamat onunla hitam buldu.. Onun bu hitamına da, zâhirdeki risalet makamı şahid oldu..

Hâsılı: **Mahabbet makamının âhiri, HİTAM makamının evvelidir..**

•

H İ T A M..

Celâl ve ikram sahibi Yüce Allah’ın hakikati ile tahakkuktan ibarettir..

Ancak, burada nadirattan bazı durumlar müstesnadır ki, onlara mahluk vâsıl olamaz.. Hitam makamında olan için, eşya icmal yolu iledir..

Ama, eşya aslında tafsil yolu ile Allah’ındır..

Bundandır ki: **Kâmil zat, ekmel olma yolunda daima terakki eder..**

Zira: **Allah-u Taâlâ'nın nihayeti yoktur.. İrfan sahibi de bu sonsuzlukta terakki eder..**

Haliyle, Allah-u Taâlâ, onu götürdüğü yere kadar..

•

U B U D İ Y E T..

Bu **UBUDİYET, bir makamdan ayrı; bir makama mahsus bir şey değildir..**

Bir velî hullet makamından halka döner; Allah-u Taâlâ da, onu ubudiyet makamına kaim kılar..

Aynı şekilde, mahabbet makamından da dönebilir.. Hitam makamından da dönebilir..

•

Bu konuşmanın faydalı yanına geçelim..

Ubudet: Kulun, ilâhî mertebeden: Allah için halka nisbet edilen makama dönmesidir..

Ubudet makamının bütün makamlara üstünlüğü vardır.. Onlara karşı bir saltanatı vardır..

•

İBADET, UBUDİYET ve **UBUDET** arasındaki farkı anlatalım..

İBADET : Mükâfat talebi ile, kuldan iyi amellerin çıkmasıdır..

UBUDİYET : Mükâfat talebinden yana açık olarak, Allah için kuldan

iyi amelin çıkmasıdır.. Bu amel, Allah için halistir..

UBUDET : Allah amelinden ibarettir..

İşbu mana icabıdır ki: Tüm makamlarda geçerli saltanatı vardır..

HİTAM makamının durumu da aynıdır.. O da:
Kurbet makamlarının tümünün özüdür.. Hepsinden çıkan hülâsadır..

Zira O: Evliya makamlarını hatmekmekten ibarettir..

Bir velî, KURBET makamına yetişince, Allah katında mahlukun yetişeceği makamların tümüne yetişmiş olur .

Zira O: Allah'a yakınlık makamına katılmıştır.. Böyle bir vusulü ile de, halka ait makamların tümünü hatmetmiş olur..

Ve.. **onun için: Hullet makamından da nasip gelir; mahabbet makamından da nasip gelir..**

Neticede o: Kurbet makamının özünde, HİTAM bulur..

•

Kurbet makamının ilkine**,** HULLET**,** adına verilmesindeki sebep:
Yakınlık bulan kimsenin vücuduna, Yüce Hakk'ın eserleri karışmış olmasıdır..

Bundan sonra**, MAHABBET makamı** gelir ki:
Muhammedî makamdan ibarettir.. Ama, ilâhî manzaralarda..

•

Ayrıca**,** HİTAM makamı**:** Kurbet makamının nihayeti için bir isimdir..
Kurbet makamının ise nihayeti yoktur..

Çünkü, Allah-u Taâlâ'nın nihayeti yoktur.. Lâkin **HİTAM ismi, KURBET makamlarının tümüne bir özettir..**

Netice: **Bir kimsenin hâsılı : KURBET makamı olursa.. o evliyanın hatmi olur; HİTAM makamında, Resulullah S.A. efendimizin vekilidir..**

Zira**: KURBET makamı, MAKAM-I MAHMUD'dur..**

Vesile ise**.. KURBET ehlini o derece ileri götürür ki:**
Hiç kimse onu geçemez..

Bütün bu makamlarda bir tek ferd olur..

İşbu **VESİLE Resulullah S.A. efendimizin olup buna inanmak vaciptir..**

Bizzat Resulullah S.A. bu manaya şöyle işaret buyurdu:

- "VESİLE cennette en yüce mekândır.. Ve o: Yalnız birinindir..
Ümidim o ki: O kimse BEN olacağım.."

Niçin o olmasın ki:

Varlıkta ilk zuhur onun için oldu; elbet HİTAM dahi onun için olmalı..

Salâtın en üstünü, selâmın en üstünü ona..